

การประชุมทางวิชาการ
การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 10
The 10th National Symposium on Education
Research

ความร่วมมือระหว่าง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
และ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

วันที่ 18 – 19 กันยายน 2546

ณ ห้องคอนเวนชันฮอลล์ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ สุขุมวิท 11-13

กรุงเทพมหานคร

370.78 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ส691ก การประชุมทางวิชาการเรื่อง การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 10 ,
กรุงเทพฯ : 2546
431 หน้า
ISBN : 974-650-378-2
1. การวิจัย 2. การศึกษา...วิจัย 3. ชื่อเรื่อง

การประชุมทางวิชาการเรื่อง การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 10

โดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 83/2546

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน 2546

จำนวนพิมพ์ 3000 เล่ม

พิมพ์เผยแพร่โดย สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ถนนสุขุวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทร. 0 2668 7123 ต่อ 1211,1212

โทรสาร. 0 2243 0085

web-site : <http://www.onec.go.th>

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล

20/21-22 ถนนนนทบุรี 1 (สนามบินน้ำ)

ตำบลบางกระสอบ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

โทร. 0 2968 0661-4

โทรสาร 0 2968 0664

คำนำ

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข และเป็นพลังในการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศนั้น มีความจำเป็นต้องพัฒนาการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าอย่างมีระบบและต่อเนื่อง โดยใช้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยที่มีคุณภาพและเชื่อถือได้ ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มุ่งเน้นให้มีการบูรณาการกระบวนการวิจัยในกระบวนการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน รวมทั้งให้มีการวิจัยและพัฒนาเพื่อการพัฒนา นโยบายและแผนการศึกษา เพื่อให้กระบวนการวิจัยเป็นวิธีการเรียนรู้ของคนไทย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินนโยบาย แผน และมาตรฐานทางการศึกษา มีพันธกิจในด้านการพัฒนาระบบการวิจัยทางการศึกษา โดยดำเนินงานพัฒนาฐานข้อมูลด้านวิจัยทางการศึกษา ส่งเสริมการวิจัย และได้จัดการประชุมวิชาการด้านการวิจัยทางการศึกษามาแล้ว 9 ครั้ง เพื่อดำเนินการตามพันธกิจในการพัฒนาระบบการวิจัยอย่างต่อเนื่อง จึงเห็นสมควรจัดโครงการประชุมวิชาการด้านการวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 10 ขึ้น

การประชุมวิชาการ การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 10 ในวันที่ 18–19 กันยายน 2546 ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ กรุงเทพฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนองานวิจัยที่มีคุณภาพ ยกย่อง และส่งเสริมขวัญกำลังใจแก่นักวิจัยทางการศึกษา พัฒนาเครือข่ายการวิจัย และให้เป็นเวทีนัดพบของนักวิจัย ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนทุนการวิจัย และผู้สนใจทั่วไป

เอกสารประกอบการประชุมฉบับนี้ เป็นการรวบรวมผลงานวิจัยทางการศึกษา ที่นำเสนอในการประชุมวิชาการดังกล่าว จำนวน 62 เรื่อง และได้บันทึกข้อมูลผลงานวิจัยทั้งหมดไว้ใน www.thaiedresearch.go.th ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่ได้รวบรวมผลงานวิจัยทางการศึกษาไว้ประมาณ 5,000 เรื่อง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ที่ได้อนุเคราะห์ค่าใช้จ่ายการจัดพิมพ์เอกสารฉบับนี้ และขอขอบคุณคณะกรรมการจัดการประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษา คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ ผู้ทำการวิจัย และผู้นำเสนอผลงานวิจัย รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือสนับสนุนการจัดประชุมในครั้งนี้ จนประสบความสำเร็จด้วยดี

(นายรุ่ง แก้วแดง)
เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	(ก)
ผลงานวิจัยทางการศึกษา	
1. การพัฒนาหลักสูตรการศึกษา	1
● การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น : กรณีศึกษาโรงเรียน จอมราช อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี นางสาวศุภีมาศ บุญศรี	1
● การพัฒนาหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ สำหรับหมู่บ้าน หัตถกรรมไม้และแกะสลักบ้านถวายเป็น : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านต้นแก้ว อำเภอ หางดง จังหวัดเชียงใหม่ รองศาสตราจารย์ ดร.สำลี ทองธิว	6
● การพัฒนาหลักสูตรการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจ ตามหลัก การจัดการศึกษาแบบเน้นผลการเรียน สำหรับนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ วิชาเอกภาษาอังกฤษธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล นางวราพร สุนทรวัฒนศิริ	18
● กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนม : กรณี ศึกษาจังหวัดราชบุรี รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเรือง ขจรศิลป์	23
● การนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมไปประยุกต์ ใช้ในต่างบริบท (ระยะที่ 1) รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเรือง ขจรศิลป์	32
2. การพัฒนาการประเมินผลผู้เรียน	43
● การพัฒนามาตรประเมินคุณลักษณะความสามารถพิเศษของเด็กนักเรียน อายุ 6–12 ปี ตามแนวคิดของ Renzulli รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอินตพงษ์	43
● การพัฒนาแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับประชาชนไทย อายุ 12 – 60 ปี กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข	50
● โครงการวิจัยชนบทศึกษา : การศึกษาและพัฒนาระดับชาวนาปัญญา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดนครนายก รองศาสตราจารย์อังคณา สายยศ	55

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด	61
● การศึกษาสภาพและความต้องการในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ของโรงเรียนสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา กองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ	61
● การสำรวจเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม	68
● การสังเคราะห์วิธีการสอนวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ระดับประถมศึกษา นางพิกุล สีหาพงษ์ (กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ)	72
● วิธีการเรียนของนักเรียนเรียนดี และวิธีการสอนของครูสอนดี ระดับประถมศึกษา นางพิกุล สีหาพงษ์ (กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ)	76
● การศึกษาวิธีการเรียนและวิธีการสอนที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืนของเด็กไทย ระดับมัธยมศึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ	82
● การพัฒนาชุดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบเรียนเป็นคู่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 นายบุญเลี้ยง ทุมทอง	89
● การสร้างมโนทัศน์เรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุนโดยใช้กิจกรรมการทดลองและการสาธิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นายศิลปชัย บุรณพานิช	95
4. สังคมมีส่วนร่วมจัดการศึกษา	101
● แนวทางการจัดศูนย์การเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในประเทศไทย รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญณี แพรอท	101
● การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัว นางสาววิสราร วงษ์ขำ	109
● ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร : การศึกษาพหุกรณี นายชำนาญ ปาณาวงษ์	115

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
● ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการจัดการศึกษาเอกชนในทศวรรษหน้า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ	120
● การพัฒนาแบบการเรียนรู้การสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ซิสเตอร์ ดร.ชวาลา เวชยันต์	127
● การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นในการพัฒนา สิ่งแวดล้อมการศึกษา และเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดนครนายก รองศาสตราจารย์ ดร.วินัย วีระวัฒนานนท์	137
5. การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา	145
● กระบวนทัศน์ในการปฏิรูปการเรียนรู้ ของครูต้นแบบ ปี พ.ศ. 2542 ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิทยาภรณ์ มานะจตุติ	145
● รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทาง อารมณ์ ของครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัย : การวิจัยผลสนาวิธี นายวรรษะ วงศ์ศักดิ์	151
● ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียนกับจริยธรรมของครู ฝ่ายปกครอง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ นางสาวสำเภา นรสิงห์	158
● คุณลักษณะและทักษะของบุคลากรทางการศึกษาที่เอื้อต่อการปฏิรูปการศึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิช	166
● การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาการเรียน การสอนของครูอนุบาลด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นางสาวชุตติมา ปานดำ	171
● การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเทคนิคการสอนความคิดสร้างสรรค์ สำหรับครูประถมศึกษา นายพีรพงษ์ ดวงแก้ว	176

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6. การวิจัยในชั้นเรียน	182
● ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในกรุงเทพมหานคร นายนิธิศ ปรารมย์	182
● ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร นางสาววรรณา เด่นขจรเกียรติ	189
● การพัฒนาทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษด้วยสื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูล นายสุรชาติ รัตมี	194
● การใช้เทคนิคการสอนแบบ STAD, JIGSAW และ TGT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานร่วมกันในวิชาสังคมศึกษา (ส 503) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม 2 นายบุญเพิ่ม จอมใจหาญ	202
● การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน รายวิชา ส 101 ประเทศของเรา 1 โดยใช้แผนการสอน : เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นางสาวณิ อยู่รอด	208
● การพัฒนาบทเรียนภาษาไทย เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคเหนือสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มโรงเรียนปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง นางร่ำพา ฤกษ์ชัย	215
● การจัดการแยกขยะมูลฝอยในโรงเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดนางวาง ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี นายนเรศน์ ม่วงรุ่ง	221
● การแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวชอบแกล้งเพื่อน ของ เด็กชายแมงปอ (นามสมมติ) ชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนวัดมะพร้าวเตี้ย สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร นางสาวอุษา สุทธิเกียรติสุข	226
● การใช้กระบวนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนในวิชาวิทยาศาสตร์ นางสาวลักษณีย์ โคตรสีเขียว	230

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
7. เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	237
● การพัฒนาการเรียนการสอนแบบเน้นวิจัยผ่านเว็บเพื่อความใฝ่รู้ของ นิสิตชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ใจทิพย์ ณ สงขลา	237
● การพัฒนาคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ทักษะการเรียนรู้ สำหรับนักเรียน ระดับประถมศึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ จินदानุรักษ์	246
● แบบจำลองศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาของโรงเรียนสังกัด มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย นายวัลลิต แก่นสุวรรณ	252
● การผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนร่วมวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สำหรับนักเรียนตาบอดในชั้นเรียนปกติ โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ นางสร้อยสุดา เดชพงษ์	256
● การพัฒนาโปรแกรมการสอนพยัญชนะอักษรเบรลล์สำหรับเด็กตาบอด วัยอนุบาลโดยใช้แนวคิดหุปัญญา นางสาวสุภรณ์เพ็ญ พันธุ์มณี	261
8. มาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา	266
● ปัจจัยระดับบุคคลและระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับ นวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ของครูสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1 รองศาสตราจารย์ ดร.ดุขฎิ โยเหลา	266
● การพัฒนาแบบประเมินคุณภาพภายนอกด้านกระบวนการตามมาตรฐาน การศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นางสาวอนงนาฏ ไบแสง	275
● การประเมินคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ในเขตการศึกษา 10 นายสุเมธ มัตธนู	282
● การประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 ดร.องอาจ นัยพัฒน์	289

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
● การพัฒนาแบบนิเทศและการนำไปใช้ในงานโครงการส่งเสริมคุณภาพ การศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน นางสาวสุภาพร ศรีหามี่	296
9. การปฏิรูปการอุดมศึกษา	303
● รายงานการสังเคราะห์เอกสาร เรื่อง มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ศาสตราจารย์ ดร.อุทุมพร จามรมาน	303
● การศึกษาศักยภาพของสถาบันราชภัฏสวนดุสิต ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิทักษ์ จันท์เจริญ	307
● รูปแบบการบริหารงานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในอนาคต รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี อาชาวอรุง	313
● รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพล ต่อภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในสังกัด ทบวงมหาวิทยาลัย ดร.เกียรติกำจร กุศล	321
● การปฏิรูประบบการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา : การพัฒนากระบวนการ เรียนรู้ในระดับปริญญาตรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พันธุ์ศักดิ์ พลสารมัย	328
● การนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการฝึกศึกษากำลังพลระดับ สัญญาบัตรเพื่อพัฒนานาวิกอากาศกองทัพอากาศไทย นาวาอากาศตรี ดร.สมิตร สุวรรณ	334
10. การปฏิรูปการศึกษาปฐมวัย	348
● ระบบ กลไก และประสิทธิภาพของสถานเลี้ยงดูเด็กของภาครัฐ และเอกชนในปัจจุบัน รองศาสตราจารย์ ดร.จิระพันธ์ พูลพัฒน์	348
● การศึกษาฉันทามติเกี่ยวกับการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี โยเหลา	355
● ผลของการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ของ เด็กวัยอนุบาล โดยการใช้การอภิปรายเพื่อแก้สถานการณ์ที่มีข้อขัดแย้ง ทางจริยธรรมในนิทานที่มีทางสองแพร่ง นางสาวพิชญ์ ขำมา	364

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
11. การคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา	368
● การวิเคราะห์ความเหมาะสมขององค์ประกอบที่ใช้ในระบบการสอบ คัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2543-2545 รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวาณิช	368
● GPA กับการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ดร.วิเชียร เกตุสิงห์	377
● การประเมินโครงการจัดส่งนักศึกษาชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัช จงสีบพันธ์ุ และ รองศาสตราจารย์ ดร.เชดศักดิ์ โฆวาสินธุ์	384
● การพัฒนาระบบการรับรองปริญญาของต่างประเทศเพื่อเข้าศึกษาต่อ ในระดับบัณฑิตศึกษาของไทย ดร.จิรณี ตันดิรัตน์วงศ์	391
12. กฎหมายเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษา	398
● ผลการศึกษากฎหมายเพื่อการบริหารและจัดการศึกษาตามโครงสร้างใหม่ ของกระทรวงศึกษาธิการ ศาสตราจารย์ ดร.สุรพล นิตไกรพจน์	398
● การพัฒนาระบบข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง	404
● ความเหมาะสมในการถ่ายโอนสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: บทสะท้อนจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย รองศาสตราจารย์ นิตยา เงินประเสริฐศรี	411
● ทำเนียบผู้วิจัย	422

ประเด็น “การพัฒนาหลักสูตรการศึกษา”

ชื่อเรื่อง การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น : กรณีศึกษาโรงเรียน
จอมราช อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี
A Study of Fundamental Data in Local Curriculum Development : A
Case Study of Chomratch School, Amphoe Chombung, Changwat
Ratchaburi

ผู้วิจัย

นางสาวศุภมาส บุญศรี (Ms.Suleemas Boonsri)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2543

ความเป็นมา

สืบเนื่องจากผลงานวิจัยของ บุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ และเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังกล่าว สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยความร่วมมือของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี จึงให้ทุนสนับสนุน บุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ ทำการศึกษาการนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การเลี้ยงโคนมไปใช้ในต่างบริบท โดยนำรูปแบบของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการเลี้ยงโคนมมาใช้กับเนื้อหา และชุมชนอื่นๆ แต่เนื่องจากจังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่หลากหลาย เช่น การทำนา ทำสวน ปลูกพืชไร่ ทำการเกษตรอื่นๆ ตลอดจนทั้งการอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา อีกทั้งยังเป็นเมืองที่มีศิลปวัฒนธรรมที่เก่าแก่ มีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย มีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ (สมัยสุทธิธรรม, 2541) การนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการเลี้ยงโคนมไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอื่นๆ ให้ประสบความสำเร็จ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นก่อนว่า ผู้ที่อยู่ในโรงเรียน และชุมชน มีความต้องการหลักสูตรท้องถิ่นที่มีลักษณะอย่างไร และมีความพร้อมด้านทรัพยากรท้องถิ่น สถานที่ สื่อวัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ ที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหรือไม่ ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยนำรูปแบบของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการเลี้ยงโคนมมาใช้กับเนื้อหาและชุมชนอื่นๆ ในจังหวัดราชบุรีนั้น บุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ ได้ดำเนินการคัดเลือกโรงเรียนโดยความร่วมมือของศึกษานิเทศก์ในจังหวัดราชบุรี และคณะผู้วิจัยได้เข้าไปทำการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นที่จะทำการศึกษา ปรากฏว่ามีโรงเรียนที่ผ่านการคัดเลือก 4 โรงเรียน จาก 4 อำเภอ ในจังหวัดราชบุรี ซึ่งโรงเรียนจอมราช (นามสมมุติ) อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี เป็นโรงเรียนหนึ่งที่ได้รับการคัดเลือก ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ช่วยวิจัยในโครงการ “การนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การเลี้ยงโคนมไปใช้ในต่างบริบท” จึงต้องการที่จะศึกษาข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนและชุมชน ความต้องการของบุคคลในโรงเรียนและชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ความพร้อมของโรงเรียนและชุมชนในด้านบุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และแนวทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอน โดยศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนจอมราช อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี เพื่อที่จะนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการวิจัยนี้ ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนจอมราช อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านแต้มในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนจอมราชในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนจอมราชกับชุมชนบ้านแต้ม
4. เพื่อศึกษาแนวทางการให้ชุมชนบ้านแต้มเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่

1. บุคคลในชุมชนบ้านแต้ม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้รู้ในชุมชน ผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนจอมราช กรรมการโรงเรียนจอมราช ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ และศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และเกษตรอำเภอ

2. บุคคลในโรงเรียนจอมราช มีจำนวนทั้งสิ้น 207 คน ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน และผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน
จำนวน 1 คน

2.2 ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 12 คน

2.3 นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2542 จำนวน 193 คน
กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ บุคคลในชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 13 คน ใช้วิธีการสุ่ม
ตัวอย่างแบบเจาะจง และบุคคลในโรงเรียนจอมราช

ตัวแปร

ตัวแปรที่สนใจศึกษา ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานชุมชนบ้านแถม ปัญหาของชุมชน
ความพร้อมของชุมชน ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนจอมราชในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
ความต้องการของบุคคลในโรงเรียนเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน
กับชุมชน และแนวทางในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
และการจัดการเรียนการสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถาม
ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์มีจำนวน 2 ฉบับ

1.1 แบบสัมภาษณ์บุคคลในชุมชนบ้านแถม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้รู้ใน
ชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการโรงเรียน ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
ศึกษานิเทศก์อำเภอ และเกษตรอำเภอ

1.2 แบบสัมภาษณ์บุคคลในโรงเรียนจอมราช ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน
และครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนจอมราช

2. แบบสอบถาม ใช้สอบถามนักเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใน
เรื่องเพศ ระดับชั้นที่กำลังศึกษา การประกอบอาชีพของบิดามารดา/ผู้ปกครอง ซึ่งมี
ลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนา
หลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

การรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ครบคลุม และสามารถตอบคำถามการวิจัยได้ ได้แก่

1) การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของชุมชนและโรงเรียน ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและโรงเรียน

2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) การให้ข้อมูลของผู้ถูกสัมภาษณ์ สังเกตเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนและของคนในชุมชน ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของบุคลากรในโรงเรียนและของคนในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน รวมทั้งความร่วมมือระหว่างบุคลากรในโรงเรียนและชุมชนในการจัดกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามกับนักเรียนเกี่ยวกับความสนใจเรื่องราวของท้องถิ่นที่นักเรียนต้องการให้นำมาเรียนเพิ่มเติมในโรงเรียนนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

2. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ นำมาเรียบเรียงจำแนก และจัดข้อมูลใหม่ตามประเด็นในกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้นนำมาตีความเพื่อสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) และทำการตรวจสอบจนเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ และได้มาซึ่งข้อสรุปที่ตอบคำถามการวิจัยได้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1) บุคคลในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร เน้นการปลูกพืชไร่ คนในชุมชนมีความสัมพันธ์และให้ความร่วมมือกันดี ปัญหาสำคัญของชุมชน คือ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ คนในชุมชนส่วนใหญ่มีความต้องการให้มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการเกษตร ชุมชนมีความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการเกษตรในด้านบุคลากร แหล่งศึกษาหาความรู้ในชุมชน สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเงินสนับสนุน

2) โรงเรียนจอมราชมีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเคยจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น แต่ปัจจุบันไม่มีการจัด ผู้บริหารมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำ บุคลากรในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี และมี

ความร่วมมือในการทำกิจกรรมตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย บุคลากรในโรงเรียนทุกคนต้องการให้มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ การพัฒนาด้านการเกษตรให้ดีขึ้นกว่าเดิม และการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับการเกษตร นักเรียนมีความต้องการเรียนเพิ่มเติมในเรื่องการเกษตร เพราะทำให้มีความรู้และสามารถนำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้ โรงเรียนมีความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการเกษตรในด้านบุคลากร อาคารสถานที่ แหล่งศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมนอกชั้นเรียน สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ

3) โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์ในลักษณะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4) แนวทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการจัดการเรียนการสอนเป็นไปในลักษณะที่โรงเรียนควรจะประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนทราบ และทำความเข้าใจโดยการเชิญมาประชุมกันที่โรงเรียน หรือให้มีผู้ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สภาพทั่วไปของชุมชน เป็นชุมชนที่เน้นการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และปัญหาของชุมชนที่สำคัญเป็นเรื่องของปัญหาทางเศรษฐกิจ ประชาชนมีรายได้น้อย ดังนั้นการนำสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นก็ควรจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร โดยเน้นที่การพัฒนาการเกษตรให้ดีขึ้น หรือเป็นการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร ถ้าประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เสริมนอกจากจะได้รับจากการทำเกษตรแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นรายได้ต่อปี จะเป็นการช่วยให้คนเหล่านั้นมีรายได้เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในครอบครัว

2. ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครู-อาจารย์ในโรงเรียน ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

3. ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญในการที่จะกระตุ้นให้ครู และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาสนใจเอาใจใส่ต่อการศึกษา ฉะนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องเห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และต้องดึงชุมชนมาร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยการเข้าพบกับคนในชุมชนที่มีความสามารถและพอมีเวลามากพอที่จะเข้ามาร่วมกับโรงเรียนเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหรือมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

4. ผู้บริหาร และครู-อาจารย์ในโรงเรียน ต้องเข้าใจสภาพและปัญหาของชุมชน ที่สำคัญต้องเข้าใจสภาพและปัญหาครอบครัวของนักเรียนแต่ละคนเป็นอย่างดี ควรจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองของนักเรียนโดยตรง เช่น การดูแลเอาใจใส่ต่อนักเรียน หรือ ไปเยี่ยมบ้านของนักเรียน เป็นต้น

5. ผู้นำชุมชนควรเป็นผู้ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับคนในชุมชน โดยเป็นผู้ชี้แจงให้คนในชุมชนเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น หรือกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดทำขึ้น

6. หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ องค์กรการบริหารส่วนตำบล โรงเรียน พัฒนาชุมชน เกษตรอำเภอ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีการกำหนดนโยบายที่จะพัฒนาชุมชน มีการประสานงานและลงมือปฏิบัติกันอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดผลสำเร็จของการพัฒนาชุมชนที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องการเกษตรของชุมชนแห่งนี้

2. ควรมีการศึกษาบทบาทและกระบวนการที่จะให้บุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ชื่อเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ สำหรับหมู่บ้านหัตถกรรมไม้แกะสลักบ้านถวายเป็นกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านตันแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

The Development of a Local Curriculum on Young Tourist Guides for the Wood-Caving Handicraft Village of Bann Thawai : A Case Study at Bann Ton-Kaew School, Hang Dong District, Chiang Mai Province

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สำลี ทองธิว (Assoc. Prof. Dr.Sumlee Thongthew)

ผู้ร่วมวิจัย

1. นายมานพ จินะนา
2. นายพยุ่ง ไชยวงศ์

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

การพัฒนาหลักสูตรงานอาชีพในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง 2533 นั้น เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญจากส่วนกลาง กระทรวงศึกษาธิการ จุดประสงค์ของการเรียนการสอนงานในกลุ่มนี้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน นำทักษะที่ได้ไปประกอบอาชีพได้ต่อไป อย่างไรก็ตาม จากการติดตามผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรดังกล่าว ปรากฏว่าไม่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะงานอาชีพที่นักเรียนได้เรียนไปไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง และที่สำคัญกว่านั้น คือ การจัดการเรียนการสอนและการฝึกกระบวนการทำงานมีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น แม้ว่าในบางท้องถิ่นจะอ้างว่าได้มีการสนับสนุนให้ครูจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นขึ้น มีการศึกษาความต้องการที่แท้จริงของคนในท้องถิ่นและสร้างหลักสูตรงานอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการแล้วก็ตาม ผลก็คือได้ตัวหลักสูตรงานอาชีพที่คนในท้องถิ่นกำลังทำอยู่จริง หากแต่ไม่ได้สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนหลายๆ กลุ่มในท้องถิ่น ไม่ได้นำเอาตัวคุณค่าที่แฝงเร้นอยู่ใต้ตัวงานอาชีพนั้นๆ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพนั้นกับอาชีพอื่นๆ ที่มีอยู่ในชุมชนออกมาด้วย ทั้งยังปฏิเสธการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นต่อการสร้าง กำหนดเป้าหมาย ตลอดจนวิธีการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่กระตุ้นให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของหลักสูตรนั้น มีความรู้สึกที่หลักสูตรนั้นมีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชาวบ้าน สร้างขึ้นโดยชาวบ้านเพื่อชาวบ้านอย่างแท้จริง ซึ่งการจะพัฒนาหลักสูตรงานอาชีพที่ลึกซึ้งได้ขนาดนี้ ผู้พัฒนาจะต้องมีความละเอียดอ่อนต่อความสัมพันธ์ระหว่างงานอาชีพนั้นกับความเป็นมาเป็นไปของงานอาชีพนั้นกับท้องถิ่นเป็นอย่างมาก กล่าวโดยรวมก็คือผู้พัฒนาหลักสูตรงานอาชีพสำหรับท้องถิ่นนั้น จะต้องมีความเข้าใจพลวัตทางวัฒนธรรมของงานอาชีพนั้นและมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างงานอาชีพนั้นกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นเป็นอย่างดี ไม่ใช่เพียงแต่แสวงหาข้อมูลเบื้องต้น รู้เพียงว่าท้องถิ่นนั้นมีการทำอาชีพดั้งเดิมที่สำคัญอะไร ซึ่งควรที่จะอนุรักษ์ไว้ไม่ให้งานนั้นสูญหายไปจากท้องถิ่นนั้น หรือคนในท้องถิ่นนั้นมีความต้องการจะเรียนรู้งานอาชีพใดแล้วลงมือพัฒนางานอาชีพนั้นเท่านั้น ซึ่งการพัฒนา

หลักสูตรในลักษณะนี้ ทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและนักสังคมวิทยาเรียกว่าเป็น การพัฒนาหลักสูตรจากข้อมูลวัฒนธรรมที่มองเห็น

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไม่สามารถใช้ข้อมูลวัฒนธรรมที่มองเห็นหรือจับต้อง ได้โดยไม่ได้ให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมคุณค่าซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มองเห็นไม่เห็น แต่เป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมที่สามารถรับรู้ได้โดยคนในวัฒนธรรมนั้น ดังนั้นการที่จะได้ข้อมูล ด้านวัฒนธรรมคุณค่าของงานอาชีพและความเป็นพลวัตของงานอาชีพอย่างแท้จริง จะต้องมองโดยอาศัยมุมมองของชาวบ้าน ชาวบ้านคิดอย่างไร ให้ความหมายไว้อย่างไร มีความเชื่อ ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณีอะไรที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับงานอาชีพนั้น บ้าง ตลอดจนถึงการมองบทบาทและความสามารถของโรงเรียนซึ่งเป็นการจัดการศึกษา ในระบบว่ามีความสัมพันธ์ เอื้อต่อการเรียนรู้งานอาชีพดังกล่าวมากน้อยแค่ไหน สรุปคือ เป็นการมองงานอาชีพนั้นในองค์รวม มองที่ระบบวิถีชีวิตและมองแบบเชื่อมโยงเป็น หนึ่งเดียว

ผลจากการวิจัยในช่วง 6 เดือน ซึ่งเป็นงานวิจัยขั้นต้นในโครงการกรณีศึกษา ชุมชนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรงานแกะสลักไม้และงานไม้สำหรับนักเรียนในโครงการ ขยายโอกาสทางการศึกษา ชุมชนบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ (2542) ทำให้คณะผู้วิจัยซึ่งนอกจากจะประกอบด้วยตัวผู้วิจัยแล้ว ยังมีครูในโรงเรียนชุมชนที่ทำ หน้าที่ผู้ช่วยวิจัย และนิสิตปริญญาเอกสาขาหลักสูตรและการสอน ได้ข้อมูลวัฒนธรรม ท้องถิ่นที่ส่งผลให้เกิดความเข้าใจชาวบ้านถวายมากขึ้น เกิดความเข้าใจวัฒนธรรมทั้งที่ มองเห็นและวิถีชีวิตด้านที่เป็นวัฒนธรรมคุณค่าที่แฝงอยู่ในการทำงานอาชีพไม้แกะสลัก และงานไม้ การศึกษาโดยใช้ข้อมูลจากคนในหมู่บ้านถวายซึ่งหมายถึงครูท้องถิ่นกับ ชาวบ้านและการมองจากมุมมองของคนภายนอกนั้น นอกจากจะทำให้กลุ่มผู้ทำการ ศึกษาทั้งหมดเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้แล้ว ยังทำให้ เห็นความสัมพันธ์ระหว่างงานอาชีพนี้กับวัฒนธรรมทางโครงสร้างเศรษฐกิจแบบเครือข่าย กับอาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของชาวบ้าน เห็นลักษณะวัฒนธรรมการเรียนรู้งานอาชีพใน แบบสังคมประภคิต เข้าใจถึงศักยภาพในการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมและความจำเป็น ของชาวบ้านถวาย ตลอดจนวัฒนธรรมความพอใจต่อสภาพความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายแบบ พอเพียง และที่สำคัญที่สุดคือเข้าใจถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้านถวาย เกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านบนฐานของการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ และศักยภาพของชาวบ้าน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาที่นำความเข้มแข็งให้กับชุมชนบ้านถวาย อย่างแท้จริงต่อไป

ข้อค้นพบของงานวิจัยในขั้นต้นที่มีความสำคัญมากอีกประการหนึ่งคือ ข้อค้นพบเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน คณะผู้วิจัยพบว่าชาวบ้านถวายไม่ได้ต้องการหลักสูตรงานไม้แกะสลักและงานไม้ที่เน้นให้ครูในระบบโรงเรียนเป็นผู้เลือกเนื้อหา ประสบการณ์ และวิธีการถ่ายทอดความรู้และทักษะงานในด้านนี้ให้นักเรียนโดยลำพังผู้เดียว เนื่องจากมองว่าการถ่ายทอดความรู้และทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพนี้ ชาวบ้านสามารถทำได้เองและอย่างมีประสิทธิภาพกว่าในลักษณะการศึกษาแบบปกติวิสัย (informal education) หลักสูตรที่ชาวบ้านถวายมองว่าจะเป็นประโยชน์ต่อบุตรหลานรุ่นต่อๆ ไปของพวกเขา คือหลักสูตรที่ทำให้เด็กๆ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความลำบากในการบุกเบิกสร้างรากฐานที่มาของการทำงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ของชาวบ้านถวาย มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของหมู่บ้านถวายในการประกอบอาชีพนี้ สามารถอธิบายถึงขั้นตอนการทำงานเหล่านี้กับทั้งสามารถแสดงการทำงานแกะสลักไม้และงานไม้ให้คนภายนอกดูได้ เป็นหลักสูตรที่ชาวบ้านทุกคนมีโอกาสร่วมมืออย่างเท่าเทียมกับบุคลากรในโรงเรียน เป็นหลักสูตรที่มีเป้าหมายที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกัน สามารถเอื้อประโยชน์ให้เกิดกับชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง และที่สำคัญคือจะต้องเป็นเนื้อหาและประสบการณ์ที่ชาวบ้านสามารถร่วมกันให้และเลือกให้ได้

สำหรับการวัดและประเมินผลก็เช่นเดียวกัน จะต้องให้ชาวบ้านโดยเฉพาะกลุ่มที่ประกอบอาชีพนี้อยู่ใช้ความรู้และประสบการณ์ของตนในการประเมินประสิทธิภาพได้ด้วย ซึ่งหลักสูตรที่มีลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด คือหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ ที่ทางโรงเรียนสามารถให้ความรู้และฝึกนักเรียนได้ในส่วนของหลักการและทักษะของการเป็นมัคคุเทศก์ ในขณะที่ชาวบ้านถวายทุกกลุ่มสามารถมีบทบาทในการเป็นผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาประสบการณ์ด้านงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานอาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้บ้านถวายทั้งหมดเป็นห้องเรียน และห้องปฏิบัติการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ ด้วยความร่วมมืออย่างเต็มใจของชาวบ้านทุกคน และที่สำคัญที่สุดคือชาวบ้านทุกคนไม่เฉพาะแต่ครูเท่านั้นที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินความสำเร็จของโครงการนี้ได้

ดังนั้นงานวิจัยในขั้นที่สองจึงเป็นการพัฒนาหลักสูตรมัคคุเทศก์อาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ในท้องถิ่น ที่เกิดจากการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในขั้นแรก ทั้งที่เป็นข้อความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ ตลอดจนอาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในงานอาชีพเหล่านี้กับข้อมูลปัญหาและความต้องการ ข้อมูลเกี่ยวกับการทำหน้าที่มัคคุเทศก์ รวมทั้งได้นำศักยภาพในการเข้ามาเป็นแนวร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของชาวบ้านถวายมาวิเคราะห์ แล้วใช้หลักการพัฒนา

หลักสูตรตามแนวการวิเคราะห์งานไม้แกะสลักและงานไม้ตามกระบวนการสร้างเนื้อหาที่ปรับปรุงมาจากแนว DACUM เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สามารถทำให้ชุมชนบ้านถวายเกิดความเข้มแข็งทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

สำหรับการพัฒนาหลักสูตรนี้จะเป็นความร่วมมือระหว่างครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้วและชาวบ้านถวายทุกกลุ่ม แม้แต่หน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในระดับท้องถิ่น และมีผู้วิจัยเป็นผู้สนับสนุน ประสานงาน ตลอดจนการนำหลักสูตรที่ได้มาทดลอง นำมาใช้กับนักเรียนในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว และศึกษาถึงผลกระทบอันเนื่องมาจากการใช้หลักสูตรนี้ต่อหมู่บ้านถวายในภาพรวมทั้งหมด การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะนี้เน้นให้ท้องถิ่นบ้านถวายเป็นแกนหลักในการสร้างแบบการเรียนการสอน โดยมีผู้วิจัยซึ่งเป็นคนนอกชุมชนจากส่วนกลางคอยให้การสนับสนุน เพื่อให้มีการประกันคุณภาพทางวิชาการในระดับที่น่าเชื่อถือ เป็นการเปิดกว้างให้ชาวบ้านถวายได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทั้งเรื่องการจัดการเรียนการสอนและทิศทางการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

1. ศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมีคฤหบดีน้อยงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านต้นแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเข้าเป็นแนวร่วมของครูและชาวบ้าน และเป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตในการทำงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ในชุมชนบ้านถวาย
2. ศึกษาความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านต้นแก้ว ตั้งแต่ขั้นการศึกษาทำความเข้าใจสภาพวิถีชีวิตของชาวบ้านถวาย สร้างสัมพันธภาพกับชาวบ้าน ความสามารถในการเก็บข้อมูลภาคสนามมาสร้างเป็นหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชาวบ้าน ความสามารถในการวัดและประเมินผลนักเรียน ความสามารถในการนำเสนอหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อรับการวิพากษ์ และความสามารถในการปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น
3. ศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา การสร้าง และการใช้หลักสูตรท้องถิ่นของครู ตลอดจนศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับชาวบ้าน
4. ศึกษาผลกระทบของการพัฒนา การสร้าง และการใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่มีต่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว และต่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับชาวบ้านถวาย

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัย มี 2 ส่วน ส่วนแรกคือ โรงเรียนบ้านต้นแก้ว ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา และเป็นโรงเรียนเพียงแห่งเดียวที่ให้บริการแก่ชาวบ้านในชุมชนบ้านถวาย โรงเรียนนี้รองรับนักเรียนตั้งแต่อนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 480 คน มีครูประจำการ รวมผู้บริหาร จำนวน 19 คน ส่วนที่ 2 คือ ชุมชนบ้านถวาย ซึ่งเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมไม้แกะสลักในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านที่ประกอบด้วยชาวบ้านทั้งหมด 140 หลังคาเรือน และมีประชากรทั้งหมดประมาณ 700 คน

ครูที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยติดตามเพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัตคฤเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ ได้แก่ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3 คน นอกจากนี้ ยังได้ติดตามการทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องอื่นๆ ของครูคนอื่นๆ อีก 4 คน รวมเป็นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครูในการวิจัยครั้งนี้ รวม 7 คน

ชาวบ้านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาการเข้าเป็นแนวร่วมกับโรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และติดตามผลกระทบจากการใช้หลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่ ชาวบ้านที่เป็นกรรมการโรงเรียน จำนวน 20 คน ชาวบ้านที่มีร้านค้าหรือประกอบอาชีพช่างแกะสลักไม้และงานตกแต่งไม้ที่ไม่ได้เป็นกรรมการโรงเรียนอีก 120 คน รวมชาวบ้านที่ทำการศึกษาทั้งหมด 140 คน

รวมกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครู และชาวบ้าน ทั้งหมด 147 คน

ตัวแปร

ตัวแปรที่สนใจศึกษา ได้แก่

1. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัตคฤเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านต้นแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
2. ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านต้นแก้ว
3. ปัจจัยที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา การสร้าง และการใช้หลักสูตรท้องถิ่นของครู

4. ผลกระทบของการพัฒนา การสร้าง และการใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่มีต่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับครูคนอื่นๆ ในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว และต่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับชาวบ้านถวายเป็น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ที่สำคัญที่สุด คือ ผู้วิจัยซึ่งทำหน้าที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตการดำเนินกิจกรรม ตลอดจนวัฒนธรรมการทำงานของคนในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว และในชุมชนบ้านถวายเป็น จากสภาพธรรมชาติที่สุด ขณะที่บุคคลเหล่านี้กำลังอยู่ในเหตุการณ์ สังเกตความต่อเนื่องของเหตุการณ์ สังเกตพฤติกรรมและสภาพอารมณ์ของบุคคลในเหตุการณ์ ไปพร้อมกับการบันทึกรายละเอียดของข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลแบบต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 20 เดือน ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2542 - มกราคม 2544 เก็บข้อมูลวัฒนธรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการทำงานประจำวันของครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว และศิษย์วิถีชีวิตของชาวบ้านถวายเป็นจากสภาพธรรมชาติที่สุด ขณะที่บุคคลเหล่านี้กำลังอยู่ในสถานการณ์ สังเกตความต่อเนื่องของเหตุการณ์ สังเกตพฤติกรรมและสภาพอารมณ์ของบุคคลในเหตุการณ์ไปพร้อมๆ กับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information) ตามรายชื่อที่ได้จากวิธีการแนะนำต่อกัน (Snowball Technique) บันทึกประจำวันภาคสนาม เก็บรายละเอียดของข้อมูลทั้งหมดเพื่อให้ได้ภาพทั้งหมดที่เป็นพลวัตของบุคลากรในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว และของคนในชุมชนบ้านถวายเป็น วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดโดยการกรองข้อมูลเฉพาะที่เกี่ยวข้องและจัดข้อมูลที่เข้ากลุ่มหัวข้อหลัก 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มหัวข้อกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มหัวข้อวัฒนธรรมการดำเนินงานในโรงเรียน กลุ่มหัวข้อความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และกลุ่มหัวข้อผลกระทบของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรตรวจสอบความแม่นยำตรงของข้อมูล โดยการตรวจสอบการสรุปและตีความข้อมูล โดยการตรวจสอบกับกรอบทฤษฎีการศึกษาและวัฒนธรรมในสถาบันการศึกษา สังคมวิทยา ทฤษฎีการเผยแพร่ข่าวสารและข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการวิจัยภาคสนามจะได้รับการวิเคราะห์ภายใต้กรอบทฤษฎีและแนวคิดทางสังคมศาสตร์ ปรัชญาและทฤษฎีหลักการศึกษา ทฤษฎีการเผยแพร่นวัตกรรมทาง

การศึกษา และการสื่อสาร เพื่อนำมาสังเคราะห์และสรุปอธิบายถึงปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้โรงเรียนสามารถสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

สรุปผลการวิจัย

1. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ เป็นไปในรูปแบบโรงเรียนเข้าเป็นแนวร่วมกับชุมชน ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นสร้างความเข้าใจระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับครูเพื่อชี้แจงความเป็นมาของหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ ซึ่งเป็นความต้องการของชุมชน และนำเสนอแนวคิดเรื่องการเป็นแนวร่วมระหว่างครูกับชาวบ้านเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกัน พร้อมกันนั้นได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมา 2 ชุด มีกรรมการที่มาจากผู้บริหารหมู่บ้านชุดหนึ่ง และกรรมการที่เป็นครูทำงานประสานกับกรรมการชุดแรกอีกชุดหนึ่ง ซึ่งกรรมการทั้ง 2 ชุดทำหน้าที่รับผิดชอบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกัน

2) ขั้นกำหนดโครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่น มี 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 กรรมการดำเนินการสร้างหลักสูตรซึ่งเป็นครูระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ร่างเป้าหมายโครงสร้างเวลาเรียน เนื้อหาสาระ ออกแบบประสบการณ์ กิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีวัดและประเมินผล ระยะที่ 2 กรรมการดำเนินการสร้างหลักสูตรนำโครงสร้างหลักสูตรที่ร่างไว้นำเสนอเพื่อขอความเห็นชอบและข้อเสนอแนะจากกรรมการที่เป็นชาวบ้าน

3) ขั้นจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ประมวลเนื้อหาและจัดทำแผนการสอน สื่อการสอน มี 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ครูที่เป็นกรรมการดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น จัดทำรายละเอียดของแผนการสอนตามโครงสร้างหลักสูตรที่ผ่านความเห็นชอบจากชาวบ้าน ระยะที่ 2 ครูศึกษาและประมวลความรู้จากท้องถิ่นโดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม ระยะที่ 3 ครูศึกษาและประมวลความรู้ทางวิชาการจากแหล่งข้อมูลภายนอกเพิ่มเติม และระยะที่ 4 ครูลงมือสร้างบันทึกการสอน เอกสารประกอบการสอน สื่อการสอน แบบวัดและประเมินผล และทดลองใช้บันทึกการสอนบางส่วน

4) ขั้นวิพากษ์หลักสูตรท้องถิ่นโดยชาวบ้านและผู้เชี่ยวชาญการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

5) ขั้นปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่นก่อนนำไปใช้

2. ผลการศึกษาความสามารถของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีดังนี้

1) ครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้วขาดพินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ขาดทักษะการเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งทำให้ครูไม่สามารถได้ข้อมูลจากชุมชน

มาใช้สร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้และวิถีชีวิตของชาวบ้านได้อย่างแท้จริง การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นต้องชะงักไปเป็นระยะ ๆ

2) ครูขาดความรู้พื้นฐานทางภาษาอังกฤษและวิธีการสอน ทำให้ครูไม่สามารถค้นหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับสินค้าไม้แกะสลักที่มีอยู่ในท้องถิ่น ไม่สามารถสร้างบทสนทนาสำหรับให้นักเรียนฝึก การขาดพื้นฐานเช่นนี้เป็นการยากที่จะจัดเสริมให้ในระยะสั้น ๆ

3) ครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับหน้าที่และบทบาทต่างๆ ของมัลติเทคก์นำเที่ยว ไม่สามารถบอกได้ว่าสาระความรู้อะไรบ้างที่มัลติเทคก์จำเป็นต้องมี ไม่มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งข้อมูลในเรื่องนี้ ทำให้ไม่สามารถจัดทำบันทึกการสอนหรือสื่อการสอนได้ตามล้าพัง ผู้วิจัยต้องจัดหาข้อมูลที่จำเป็นมาให้ใช้พร้อมทั้งแนะนำอย่างใกล้ชิด

4) ครูขาดพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการดำเนินชีวิตตลอดจนปัญหาของชาวบ้านในชุมชน เนื่องจากต้องปฏิบัติภาระงานประจำในความรับผิดชอบ ครูไม่เคยรู้ว่าวิธีการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวบ้านเป็นอย่างไร ไม่มีข้อมูลเบื้องต้นของคนในหมู่บ้าน

ในทางตรงกันข้าม ชาวบ้านรู้จักครูแต่ละคนค่อนข้างลึกและดี ทั้งนี้เพราะครูในโรงเรียนมีน้อยคน และส่วนใหญ่เข้ามาประจำอยู่ที่โรงเรียนในช่วงเวลาไม่นานนัก หมู่บ้านมีขนาดไม่ใหญ่ การรู้จักครูจึงเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทัวถึงและกว้างขวาง

5) ครูมีความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง แต่ยังไม่สามารถจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของชาวบ้าน

6) ครูแต่ละคนสามารถบูรณาการเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกัน ในกลุ่มสาระที่แต่ละคนรับผิดชอบอยู่ได้กลมกลืนพอสมควร แต่ยังไม่สามารถบูรณาการกลุ่มสาระทั้งหมดเข้าด้วยกันเป็นหลักสูตรท้องถิ่นฉบับเดียวได้

7) หลังจากที่ครูทำงานร่วมกับชาวบ้านเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้ระยะหนึ่ง ครูได้ให้ความสนใจและมีความสามารถเก็บข้อมูลจากชุมชนเพื่อนำมาเพิ่มเติมเป็นสาระและประสบการณ์ในกลุ่มสาระที่แต่ละคนรับผิดชอบอยู่ ครูที่เข้าไปในชุมชนสามารถสังเกตการทำงานของชาวบ้าน สัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลจากการสังเกตและสัมภาษณ์ได้ในระดับหนึ่ง สามารถประยุกต์ใช้เทคนิค DACUM สร้างแบบสังเกตการปฏิบัติงานแกะสลักไม้และตกแต่งงานไม้ ซึ่งแม้จะไม่ได้นำหลักการทั้งหมดมาใช้แต่ก็ได้

ข้อมูลมากพอที่จะใช้เป็นแนวการเรียนการสอนและใช้สร้างแบบประเมินการทำงานของนักเรียนได้

8) ครูยังขาดความสามารถและทักษะในการศึกษาเนื้อหาทางวิชาการจากแหล่งข้อมูลภายนอก เนื่องมาจากครูไม่คุ้นเคยกับการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม ไม่มีเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้กับหน่วยงานวิชาการภายนอก

3. ผลการศึกษาสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของครู

1) ภารกิจงานประจำ ทั้งด้านงานสอน งานธุรการ และงานโครงการพิเศษในความรับผิดชอบของครูแต่ละคน เป็นอุปสรรคที่สำคัญทำให้ครูไม่สามารถดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้เต็มที่และอย่างต่อเนื่อง

2) การขาดพื้นฐานความเข้าใจและทักษะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รวมถึงการขาดทักษะการศึกษาท้องถิ่นและเก็บข้อมูลภาคสนาม ทำให้ครูขาดความกระตือรือร้นที่จะทำงาน โดยมองว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นภาระที่เพิ่มเติมเข้ามาจากภารกิจประจำที่ต้องทำมากอยู่แล้ว เป็นภาระที่ทำให้ครูต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในสิ่งที่ไม่มีพื้นฐานความเข้าใจมาก่อน ทั้งยังไม่แน่ใจว่าจะหาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลที่ใด

3) ความไม่มั่นใจของผู้บริหารเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในบริบทที่เป็นอยู่ของโรงเรียน เนื่องจากมีหลักสูตรแกนกลางใช้เป็นหลักอยู่แล้ว และไม่มั่นใจว่าจะมีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

4) การใช้ศัพท์ทางการศึกษาและการใช้ภาษากลางเป็นภาษาสื่อสารระหว่างครูกับชาวบ้านทำให้เกิดช่องว่างระหว่างกัน

5) การถูกเรียกเข้ารับการอบรมทางวิชาการตามคำสั่งของสำนักงานการประถมศึกษาประจำจังหวัดและประจำอำเภอ ซึ่งจัดขึ้นบ่อยครั้งและเป็นเวลาหลายวัน ทำให้ครูต้องทิ้งภาระงานประจำรวมทั้งภาระการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และเป็นที่น่าสังเกตว่าการอบรมทางวิชาการแต่ละครั้งเป็นไปเพื่อพัฒนาวุฒิของครูมากกว่าเน้นการนำมาพัฒนาความสามารถของนักเรียน

6) ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทั้งที่มาจากมหาวิทยาลัยและจากสำนักงานการประถมศึกษามีความแตกต่างกัน ทำให้ครูสับสนผู้เชี่ยวชาญบางท่านแนะนำในแนวที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามวิถีการทำงาน of ชาวบ้าน ให้ความสำคัญต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่น ในขณะที่บางท่านแนะนำให้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในแนวหลักสูตรแกนกลาง โดยยึด

เป้าหมายตามหลักสูตรแกนกลางที่เน้นให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทางวิชาการและการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวสังคมเมือง

4. ผลการศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของครู

1) การที่มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและเคยทำงานวิจัยภาคสนามทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ทำงานอย่างใกล้ชิดและคอยช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ให้กับครูในโรงเรียน ทำให้ครูมีความมั่นใจ ทั้งยังเป็นแรงกระตุ้นให้ครูทำงานอย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมาย

2) การมีครูในโรงเรียนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยวิจัยในลักษณะ Inside Change Agent คอยช่วยประสานงานและประสานความเข้าใจระหว่างผู้วิจัยกับครูอื่นๆ ในโรงเรียน ทำให้ครูเรียนรู้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและสามารถใช้ทักษะการวิจัยภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลจากชุมชนได้เร็วขึ้น

3) ความหวังที่จะใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นเป็นผลงานเพื่อขอเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการของครูเป็นตัวเสริมแรงสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทั้งยังทำให้ครูอื่นๆ ในโรงเรียนพลอยสนใจใคร่ทำหลักสูตรท้องถิ่นตามไปด้วย

4) การมีงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างพอเพียง ให้อำนาจครูทำงานอย่างเต็มที่ ไม่ต้องกังวลถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ ซึ่งมีตั้งแต่วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเก็บข้อมูลจากชุมชน ไปจนถึงค่าใช้จ่ายในการสร้างสื่อการสอน และจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร

5) ความสามารถของครูในการทำความเข้าใจวิถีชีวิตและวิถีการดำเนินอาชีพของชาวบ้าน มีส่วนสนับสนุนทำให้หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นท้องถิ่นตามที่ชาวบ้านต้องการ และทำให้ครูสามารถปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาสาระในหลักสูตรได้อย่างมีทิศทางมากขึ้น

6) ศักยภาพของชาวบ้านในการรวมตัวกันให้ข้อเสนอแนะ ท้วงติง และให้ข้อมูลท้องถิ่นที่จำเป็นแก่ครู ทำให้ครูมองชาวบ้านด้วยมุมมองใหม่ มีความเกรงใจ และให้ความสำคัญต่อชาวบ้านมากขึ้น ทำให้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความเป็นท้องถิ่นมากขึ้น

5. ผลการศึกษาผลกระทบของหลักสูตรมีคุณุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้

ผลกระทบโดยตรง : ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับโรงเรียนเปลี่ยนจากการดึงทรัพยากรจากชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียน ไปเป็นการเข้าเป็น

แนวร่วมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน สลายความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมในโรงเรียน กับวัฒนธรรมชาวบ้านได้ระดับหนึ่ง สร้างชุมชนการเรียนรู้ในโรงเรียน กระตุ้นศักยภาพ ของชาวบ้านในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา ได้หลักสูตรท้องถิ่นที่มีวิธีสอน เทคนิคการสอน และกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีการเรียนรู้ในชุมชน

ผลกระทบโดยอ้อมระยะที่ 1 : โรงเรียนเปิดให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมใน กิจกรรมทางวิชาการ กระตุ้นครูคนอื่น ๆ ในโรงเรียนให้สนใจพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในชุมชนเพื่อรองรับหลักสูตรท้องถิ่น เกิดความสับสนเรื่อง เป้าหมายการศึกษาในกลุ่มครูและชาวบ้าน

ผลกระทบโดยอ้อมระยะที่ 2 : ครูอื่นๆ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง บายศรี และหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องตุง ชาวบ้านแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่ต้องการคง เอกลักษณะหมู่บ้านหัตถกรรมเป็นหลัก และกลุ่มที่มีแนวคิดเชิงพาณิชย์เป็นหลัก ความ สัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านเปลี่ยนไปจากเดิม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากงานวิจัยภาคสนามในครั้งนี้กระทำเฉพาะในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว และ ในชุมชนบ้านถวายเท่านั้น ดังนั้นปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการวิจัย ตลอดจน ผลการวิจัยแม้จะมีหลายประเด็นที่มีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสนับสนุน ทำให้น่าจะสรุป เป็นทฤษฎีสำหรับใช้อ้างอิงอธิบายปรากฏการณ์ทำนองเดียวกันได้ แต่เพื่อให้สามารถ ใช้ผลการวิจัยนี้ขยายพาดพิงไปยังบริบทโรงเรียนและชุมชนอื่นๆ ได้อย่างมั่นใจและเกิด อิทธิพลต่อวงการฝึกหัดครูอย่างแท้จริง น่าจะได้มีการวิจัยภาคสนามซ้ำในลักษณะ เดียวกันนี้กับโรงเรียนในชุมชนอื่นๆ อีก และนำข้อมูลและผลการวิจัยที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อหาความแตกต่างและความเหมือน เพื่อยืนยันความเชื่อมั่นให้กับผลการ วิจัยต่อไป

ชื่อเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจ ตามหลักการจัดการศึกษาแบบเน้นผลการเรียน สำหรับนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ วิชาเอกภาษาอังกฤษธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

The Development of Curriculum on English Writing for Business Communication Based on Outcome-Based Education Principles for Business English Majored Students in Business Administration at Rajamangala Institute of Technology

ผู้วิจัย

นางวรพร สุนทรวัฒน์ศิริ (Mrs. Woraphorn Sunthornwatanasiri)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2543

ความเป็นมา

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในฐานะสถาบันการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีภารกิจในการจัดการศึกษาทั้งระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับปริญญา แก่เยาวชนในสาขาวิชาชีพต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และตลาดแรงงาน ได้คำนึงถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ และได้ระบุไว้ในเป้าหมายการพัฒนาในแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในด้านคุณภาพไว้ว่า “เน้นการสอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และภาษาต่างประเทศในหลักสูตรทุกระดับ” ซึ่งเมื่อพิจารณาหลักสูตรทุกระดับแล้วปรากฏว่า มีวิชาภาษาอังกฤษบรรจุในหมวดวิชาภาษาต่างประเทศในทุกหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะบริหารธุรกิจ เพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงานด้านธุรกิจสมัยใหม่ที่ต้องเกี่ยวข้องกับต่างประเทศมากขึ้น จึงได้เปิดหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต วิชาเอกภาษาอังกฤษธุรกิจ ขึ้นในปี พ.ศ. 2539 โดยปรับปรุงจากหลักสูตรบริหารธุรกิจ วิชาเอกการจัดการ-ภาษาธุรกิจ (อังกฤษ) ที่เปิดสอนมาก่อนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 และโปรแกรมการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจที่เปิดสอนนั้น ได้บรรจุรายวิชาภาษาอังกฤษต่างๆ ที่พัฒนาผู้เรียนในทุกทักษะ ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน อย่างไรก็ดี หลักสูตรรายวิชา

ที่มีอยู่นี้ ได้พัฒนามาจากการระดมความคิดเห็นของคณะครู อาจารย์ที่เกี่ยวข้อง แต่อาจขาดข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงในการใช้ภาษาอังกฤษในวงการธุรกิจในปัจจุบัน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ พบว่า ในการจัดทำหลักสูตรให้เอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพของบัณฑิตที่สอดคล้องตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตอย่างแท้จริงนั้น การจัดการศึกษาแบบเน้นผลการเรียนเป็นแนวคิดที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ เนื่องจากมีความเหมาะสม การจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้จะเปลี่ยนจากการยึดกรอบเวลาเป็นหลักไปเป็นการยึดผลการเรียนเป็นหลัก ซึ่งมีพัฒนาการใน 3 รูปแบบ คือ แบบเดิม (Traditional OBE) แบบช่วงเปลี่ยนแปลง (Transitional OBE) และแบบที่เปลี่ยนแปลงแล้ว (Transformational OBE) โดยที่การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเดิมจะเน้นผลการเรียนเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ และทักษะตามเนื้อหาสาระในวิชานั้นๆ การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบช่วงเปลี่ยนแปลงจะเน้นทั้งความรู้ ความสามารถ และทักษะในเนื้อหาวิชา รวมทั้งคุณลักษณะอื่นๆ ที่ต้องการสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาในการปฏิบัติงานในสภาพการณ์จริงต่อไป ส่วนการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงแล้ว จะมุ่งพิจารณาที่ผลการเรียนที่ต้องการให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตหลังสำเร็จการศึกษา โดยจะกำหนดสิ่งที่สอนมาจากผลการเรียนที่ต้องการนั้นเป็นหลัก และจะดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องใช้ประสบการณ์ตามบทบาทในชีวิตจริงที่เกิดขึ้นในสังคม

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจ โดยใช้หลักการจัดการศึกษาแบบเน้นผลการเรียน เพราะเห็นว่าจะทำให้การพัฒนาหลักสูตรรายวิชามีประสิทธิภาพ และส่งผลดีต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาหลักสูตรการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจ ตามหลักการจัดการศึกษาแบบเน้นผลการเรียน ซึ่งเป็นหลักสูตรรายวิชา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาบริหารธุรกิจ วิชาเอกภาษาอังกฤษธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

สมมติฐานการวิจัย

1. ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจของผู้เรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางที่กำหนดในหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

2. ค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางที่กำหนดในหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงบรรยายและทดลอง

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาบริหารธุรกิจ วิชาเอกภาษาอังกฤษธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 ภาคปกติ สาขาบริหารธุรกิจ วิชาเอกภาษาอังกฤษธุรกิจ จำนวน 36 คน จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตบพิตรพิมุข มหาเมฆ โดยการสุ่มแบบเจาะจง

ตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจที่พัฒนาขึ้นตามหลักการจัดการศึกษาแบบเน้นผลการเรียน

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1 ความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจ

2.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ความสามารถในการติดต่อสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษ ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ลักษณะความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และลักษณะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบวัดความสามารถทางภาษา ได้แก่ แบบสอบวัดความรู้พื้นฐาน จำนวน 60 ข้อ แบบสอบวัดความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจ จำนวน 2 ชุด มีลักษณะคู่ขนาน แต่ละชุดประกอบด้วยคำถามแบบเติมคำ 5 ข้อใหญ่ และคำถามอัตนัย 5 ข้อใหญ่ แบบสอบวัดความสามารถในการสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษ จำนวน 2 ชุด ในลักษณะคู่ขนาน แต่ละชุดประกอบด้วย ข้อสอบ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 เป็นข้อสอบ

ปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ ฉบับที่ 2 เป็นข้อสอบวัดการใช้ภาษาในการสนทนาจากการสวมบทบาทสมมติ

2. แบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล แบบวัดลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง แบบวัดลักษณะความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ และแบบวัดลักษณะการทำงานร่วมกับผู้อื่นในกลุ่ม จำนวน 2 ชุด ในลักษณะคู่ขนาน

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองสอน ประกอบด้วย แผนการสอนและเอกสารประกอบการสอน ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำแผนการสอนโดยพิจารณาถึงเนื้อหาและแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากรายการผลการเรียนสุดท้ายระดับรายวิชา และเอกสารหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยจัดทำแผนการสอนสำหรับ 8 บทเรียน ครอบคลุมเนื้อหาตามหลักสูตร พร้อมทั้งจัดทำเอกสารประกอบการสอนที่สอดคล้องกับรายละเอียดเนื้อหาดังกล่าว เพื่อใช้สอน 16 ครั้ง ๆ ละ 3 คาบ ตลอดระยะเวลา 1 ภาคเรียน

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียว มีการวัดก่อนและหลังการทดลอง โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนกลุ่มทดลอง เป็นเวลา 1 ภาคเรียน และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทดลองด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการประเมินผลการใช้หลักสูตรในชั้นเรียนครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการทดสอบกลุ่มทดลองก่อนการสอน และหลังการสอน มาวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย โดยการทดสอบค่าที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรสำหรับรายวิชาการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจ ในกลุ่มวิชาชีพเลือก หมวดวิชาเฉพาะของหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต วิชาเอกภาษาอังกฤษธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล โดยมีรายการผลการเรียนสุดท้ายระดับรายวิชา ซึ่งใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นนักศึกษาต้องมีพัฒนาการในด้านความรู้ ความสามารถ และทักษะในการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจสำหรับการใช้งานได้จริง ซึ่งครอบคลุมการโต้ตอบจดหมาย ขอร้องและสอบถาม การโต้ตอบจดหมายสั่งซื้อสินค้า การโต้ตอบจดหมายร้องเรียนและปรับความเข้าใจ การเขียนจดหมายสมัครงาน จดหมายแนะนำตัว จดหมายรับรองและ

อ้างอิง จดหมายเชิญและการตอบรับหรือปฏิเสธการรับเชิญ จดหมายแสดงความยินดี การเขียนบันทึกข้อความ การเขียนรายงานธุรกิจ และการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ นักศึกษาต้องพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งครอบคลุมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ห้อย่างมีเหตุผล การติดต่อสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง และความรับผิดชอบต่อหน้าที่

2. การทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาบริหารธุรกิจ วิชาเอกภาษาอังกฤษธุรกิจ จำนวน 36 คน จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตบึงพระพิบูล มหาเมฆ ผลปรากฏว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจ คะแนนความสามารถในการสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษ คะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ห้อย่างมีเหตุผล และคะแนนคุณลักษณะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ .05 แต่มีคะแนนลักษณะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และคะแนนลักษณะความรับผิดชอบต่อหน้าที่ หลังการทดลองและก่อนการทดลองไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำหลักสูตรรายวิชาการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจที่ได้พัฒนาขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นรายวิชาหนึ่งในกลุ่มวิชาชีพเลือก ในหมวดวิชาเฉพาะของหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต วิชาเอกภาษาอังกฤษธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล โดยนำเสนอต่อสภาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป

2. ควรได้มีการนำหลักสูตรรายวิชาการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจที่ได้พัฒนาขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ ไปทดลองใช้ในสถาบันการศึกษาระดับเดียวกันในสังกัดหน่วยงานอื่นๆ เช่น สถาบันราชภัฏ และมหาวิทยาลัยต่างๆ ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเอกชน ที่เปิดสอนวิชาเอกภาษาอังกฤษธุรกิจ เพื่อพิจารณาผลการใช้หลักสูตรนี้ในแต่ละสถาบันการศึกษา รวมทั้งอาจเปรียบเทียบผลการใช้หลักสูตรนี้ในสถาบันการศึกษาต่างๆ ด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาโดยใช้หลักการจัดการศึกษาแบบเน้นผลการเรียนในหมวดวิชาเฉพาะอื่นๆ ในหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เช่น วิชาเอกการบัญชี วิชาเอกคอมพิวเตอร์ธุรกิจ วิชาเอกการตลาด

และวิชาเอกการจัดการ เป็นต้น รวมทั้งในสาขาวิชาอื่นๆ เช่น สาขาวิศวกรรมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ และศิลปกรรม ในสถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล และสถาบันการศึกษาอื่นๆ ทั้งในระดับเดียวกัน และระดับอื่นๆ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้หลักสูตรในสาขาวิชาเฉพาะนั้นๆ ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในการ ปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาในวิชาชีพนั้นๆ ต่อไป

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ใช้หลักการจัดการศึกษาแบบเน้น ผลการเรียนรู้ในสถาบันการศึกษาต่างๆ ทุกระดับ

ชื่อเรื่อง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนม
: กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี
The Process of Creating a Local Curriculum on Dairy Farming
Development : A Case Study of Ratchaburi Province

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเรือง ขจรศิลป์ (Assoc. Prof. Dr.Boonreang Kajomsin)

ผู้ร่วมวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์
2. ดร.ธวัช เสียงลี้อา

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2543

ความเป็นมา

ในอดีตที่ผ่านมา การจัดการกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนใหญ่ยังไม่เอื้อต่อการเตรียมคนให้สามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากวิธีการเรียนการสอนยังเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาวิชา มากกว่าการเรียนรู้จากสถานการณ์ที่เป็นจริง และไม่เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ พัฒนาในด้านการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ การแสดงความคิดเห็น และการแสวงหา ความรู้ด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540: 67) นอกจากนั้น

การเรียนการสอนยังแยกเป็นส่วนๆ ในแต่ละวิชา ไม่มีการหลอมรวมวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งในสถานการณ์ที่เป็นจริง ไม่มีรายวิชาใดเพียงวิชาเดียวที่สำเร็จรูป และสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง การแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะต้องใช้ทักษะและความรู้จากหลายๆ วิชามาผสมผสานกัน ปัจจุบัน วิชาการต่างๆ ได้รับการพัฒนาและเกิดขึ้นอย่างมากมาย ซึ่งมีแนวคิดที่ใกล้เคียงกันหรือเกี่ยวข้องกัน ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดทางด้านวิทยาศาสตร์ สังคม คณิตศาสตร์ ฯลฯ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนควรจะหลอมรวมแนวคิดที่ใกล้เคียงกันหรือเกี่ยวข้องกันเข้าด้วยกัน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายมากขึ้น ช่วยให้นักเรียนมองเห็นความสัมพันธ์ เชื่อมโยงของวิชาต่างๆ ได้มากยิ่งขึ้น และช่วยให้นักเรียนตระหนักว่าสิ่งที่ได้เรียนจากโรงเรียนนั้นมีประโยชน์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้นยังเป็นแนวทางหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ครูได้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมวิชาการ, 2540)

การศึกษาในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียน ที่เรียกว่า ทรัพยากรในท้องถิ่นหรือชุมชนมากขึ้น ซึ่งแนวคิดนี้มาจากความเชื่อที่ว่า ผู้เรียนย่อมเรียนรู้ได้ดีในสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ซึ่งสอดคล้องกับสภาพชีวิตจริง และได้ลงมือปฏิบัติจริง เพราะสิ่งเหล่านี้มีคุณค่าและมีความหมายต่อผู้เรียนยิ่งกว่าสิ่งที่ครูบอกให้อ่านหรือท่องจำจากตำราเรียน เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้แล้ว สามารถนำไปปฏิบัติหรือใช้ประโยชน์ได้ทันที ดังจะเห็นได้ว่าหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 (กรมวิชาการ, 2534: 3-4) ได้เน้นความสำคัญของการเรียนการสอนแบบกระบวนการ และบทบาทของชุมชนในการจัดการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเพื่อให้ผู้เรียนได้มีการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต
2. ส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร คำนี้ถึงความหลากหลายของท้องถิ่นซึ่งแตกต่างกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้จากท้องถิ่นของตน มีความรักและความผูกพันกับท้องถิ่นของตนเอง
3. เน้นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนให้มากที่สุด และจัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นได้ตามเงื่อนไขและสภาพความต้องการของท้องถิ่น

บุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ (2540) ได้ศึกษาความพร้อมและความต้องการในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนมของชุมชนและโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอโพธาราม โรงเรียนมัธยมศึกษา

สังกัดกรมสามัญศึกษา และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอโพธาราม และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีราชบุรี ผลปรากฏว่า หลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนม เป็นที่ต้องการของชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาในเทศก์ อาจารย์ผู้สอน และนักเรียน โดยเฉพาะระดับประถมศึกษามีความต้องการสูงกว่าร้อยละ 80 และสูงกว่าระดับอื่นๆ สภาพแวดล้อมและองค์กรต่างๆ ในชุมชนมีศักยภาพสูงในการให้ความร่วมมือ และสนับสนุนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนม นอกจากนี้ หลักสูตรระดับประถมศึกษามีกลุ่มวิชาการงานพื้นฐานอาชีพที่สามารถจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การเลี้ยงโคนมไว้ในกลุ่มวิชานี้ได้ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนม เพื่อใช้สอนในระดับประถมศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ซึ่งจุดเน้นของการนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมไปใช้นั้น คือกระบวนการเรียนการสอนที่ใช้ นักเรียนเป็นศูนย์กลาง การสอนแบบบูรณาการ การพัฒนาสมรรถภาพของนักเรียนให้มีทักษะการแสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือ มีความรับผิดชอบ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกล้าแสดงออก และมีนิสัยรักการทำงาน นอกจากนี้ ยังเน้นให้มีการใช้ การประเมินแฟ้มสะสมงาน และการกำหนดเกณฑ์การประเมินอย่างชัดเจน

วัตถุประสงค์

1. พัฒนากระบวนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนม
2. ประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนม โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการเลี้ยงโคนม ความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอน และเจตคติต่ออาชีพการเลี้ยงโคนม การมีส่วนร่วมของชุมชน และความคิดเห็นของครูผู้สอน ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ ต่อการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนม

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(Participatory Action Research)

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 109 คน และปีการศึกษา 2541 จำนวน 115 คน ของโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ และโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

2. ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2540 และปีการศึกษา 2541 โรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ จำนวน 9 คน และโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง จำนวน 7 คน รวมจำนวนครูทั้งสิ้น 16 คน

3. ผู้บริหารที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียนจากโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ และโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง จำนวน 9 คน

4. ศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับวิชาการเลี้ยงโคนม ซึ่งประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ประจำสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจังหวัดราชบุรี และศึกษานิเทศก์ประจำสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอโพธาราม จำนวนทั้งสิ้น 3 คน

5. เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่ทำหน้าที่เป็นฟาร์มสาธิต จำนวนทั้งสิ้น 7 คน

6. นักวิชาการ/วิทยากรท้องถิ่น ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การเลี้ยงโคนม ในโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ จำนวน 5 คน และโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง จำนวน 6 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 11 คน

7. ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเรื่องโรคและการป้องกัน จากโรงพยาบาลสัตว์หนองโพ ประธานสหกรณ์ ผู้จัดการสหกรณ์ เจ้าหน้าที่ระบบสหกรณ์ เจ้าหน้าที่โรงงานผลิตอาหารชั้น เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพน้ำนมจากสหกรณ์โคนมหนองโพ ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเรื่องพันธุ์ การปรับปรุงพันธุ์ และการจัดทำทะเบียนจากศูนย์วิจัยการผสมเทียมราชบุรี รวมจำนวนทั้งสิ้น 14 คน

8. ผู้นำชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย กำนันและผู้ใหญ่บ้านตำบลหนองโพและตำบลดอนกระเบื้อง และกรรมการโรงเรียนรวมทั้งสิ้น 43 คน

กลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นฟาร์มสาธิต และผู้ปกครองนักเรียนดังนี้

1. ผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ และโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง ที่เลี้ยงโคนมและที่ไม่ได้เลี้ยงโคนม คณะผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ดังนี้

1.1 รวบรวมรายชื่อผู้ปกครองนักเรียน ที่ดูแลนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ จำนวน 71 คน และโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง จำนวน 44 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 115 คน

1.2 แบ่งรายชื่อผู้ปกครองนักเรียนของแต่ละโรงเรียน เป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ที่มีอาชีพการเลี้ยงโคนมและผู้ที่ไม่ได้มีอาชีพการเลี้ยงโคนม

1.3 สุ่มรายชื่อผู้ปกครองนักเรียนที่มีอาชีพการเลี้ยงโคนมและไม่ได้มีอาชีพการเลี้ยงโคนมมาร้อยละ 50 จากแต่ละโรงเรียน เพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง 58 คน คือโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ จำนวน 36 คน เป็นผู้ปกครองที่เลี้ยงโคนม จำนวน 17 คน และไม่ได้เลี้ยงโคนมจำนวน 19 คน และโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง จำนวน 22 คน เป็นผู้ปกครองที่เลี้ยงโคนมจำนวน 11 คน และไม่ได้เลี้ยงโคนม จำนวน 11 คน

2. เกษตรกรที่ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นฟาร์มสาธิต คณะผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 จำแนกเกษตรกรที่ไม่ใช่ฟาร์มสาธิต ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่เป็นที่ตั้งของโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ และเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่เป็นที่ตั้งของโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง

2.2 สุ่มตัวอย่างเกษตรกรจากแต่ละชุมชน โดยการสุ่มอย่างง่าย ชุมชนละ 20 คน รวมจำนวนเกษตรกรที่ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นฟาร์มสาธิต ทั้งสิ้น 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 7 ชนิด คือ 1) แบบประเมินให้คะแนนการทำงานจากแฟ้มสะสมงานของนักเรียน 2) แบบสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมของนักเรียน 3) แบบประเมินทักษะที่พึงประสงค์ของนักเรียน 4) แบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน 5) แบบวัดเจตคติต่ออาชีพการเลี้ยงโคนม 6) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาการเลี้ยงโคนม 7) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

การรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การรวบรวมข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วยแบบสอบ

2. การรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินชิ้นงานในแฟ้มสะสมงานนักเรียน ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน คณะผู้วิจัยได้ประสานงานให้ครูผู้สอนวิชาการเลี้ยงโคนมเป็นผู้ทำการรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน

3. ทักษะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งได้แก่ ทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแสวงหาความรู้ ครูผู้สอนทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต

4. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งได้แก่ ความรับผิดชอบ การมีนิสัยรักการทำงาน การกล้าแสดงออก และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ครูผู้สอนรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. จัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานของโครงการ รวมทั้งการขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ณ ห้องประชุมสหกรณ์โคนมหนองโพ

2. พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง “การเลี้ยงโคนม” ซึ่งประกอบด้วย 2 รายวิชา คือ “การเลี้ยงโคนม 1” และ “การเลี้ยงโคนม 2”

3. คณะผู้วิจัย ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และคณะครู ร่วมกันจัดทำแผนการสอน

4. พัฒนาบุคลากรที่เข้าร่วมในโครงการ โดยจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ และพาคณะครู ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ และคณะผู้วิจัยไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ใช้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง และการประเมินแฟ้มสะสมงาน

5. ประชุมผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของทั้ง 2 โรงเรียน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ และวิธีการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการจัดการเรียนการสอน

6. นำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง “การเลี้ยงโคนม 1” และ “การเลี้ยงโคนม 2” ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2540 ณ โรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ และโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง โดยคณะผู้วิจัยไปร่วมประชุมปรึกษาหารือประมาณเดือนละ 2 ครั้ง และจัดหาสื่อประกอบการสอนให้แก่คณะครูเพื่อใช้ประกอบการสอน

7. จัดประชุมติดตามผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง “การเลี้ยงโคนม 1” และ “การเลี้ยงโคนม 2” แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข

8. คณะผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

9. ประชุมคณะครู ผู้บริหาร วิทยากรท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เพื่อรายงานความก้าวหน้าของโครงการในรอบ 1 ปี ขอข้อมูลย้อนกลับและขอความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษาต่อไป

10. ประชุมครูและนักวิจัยในโครงการ เพื่อปรับปรุงแผนการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
11. นำหลักสูตรท้องถิ่นทั้ง 2 เรื่องที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ณ โรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ และโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง โดยคณะผู้วิจัยไปร่วมประชุมปรึกษาหารือประมาณเดือนละ 2 ครั้ง และได้จัดหาเอกสารเผยแพร่เพิ่มเติมให้แก่โรงเรียนเพื่อใช้เป็นเอกสารให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่ออาชีพการเลี้ยงโคนมของนักเรียน ใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย และค่าร้อยละ ส่วนการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ชุมชน ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการหาค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า

1. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การเลี้ยงโคนม ประกอบด้วย 10 ขั้นตอนดังนี้
 - 1.1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่คณะผู้วิจัยทำการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง “การเลี้ยงโคนม” วิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนและชุมชน
 - 1.2 พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง “การเลี้ยงโคนม” โดยความร่วมมือของชุมชน โรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญ และคณะผู้วิจัย
 - 1.3 เตรียมบุคลากร คณะผู้วิจัยจัดเตรียมบุคลากรโดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้แก่คณะครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การวิเคราะห์จุดประสงค์ แนวการจัดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการใช้แฟ้มสะสมงานในการประเมินผลและพบบุคลากรดังกล่าวไปศึกษาดูงาน
 - 1.4 จัดประชุมผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการจัดการเรียนการสอน ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล
 - 1.5 นำหลักสูตรไปทดลองใช้
 - 1.6 ติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในระยะแรก

1.7 จัดสัมมนาเพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข โดยผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ คณะครู ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้แทนองค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

1.8 ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ แล้วนำหลักสูตรไปใช้

1.9 ติดตามผลการใช้หลักสูตร โดยพิจารณาจากตัวนักเรียน ครูผู้สอน ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

1.10 โรงเรียนและชุมชนปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรและดำเนินการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

2. ประสิทธิภาพของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การเลี้ยงโคนม พิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะที่พึงประสงค์ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน เจตคติของนักเรียนต่ออาชีพการเลี้ยงโคนม การมีส่วนร่วมของชุมชน ความคิดเห็นของชุมชนต่อหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การเลี้ยงโคนม และต่อการมีส่วนร่วมในการใช้หลักสูตร และความคิดเห็นของผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอนต่อการใช้หลักสูตร สรุปผลได้ดังนี้

2.1 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งประกอบด้วยผลการประเมิน ที่ได้จากแบบสอบถามร้อยละ 40 และผลการประเมินชิ้นงานในแฟ้มสะสมงานร้อยละ 60 ในภาพรวม คะแนนเฉลี่ยของทั้ง 2 โรงเรียนในวิชาการเลี้ยงโคนม 1 และการเลี้ยงโคนม 2 อยู่ในเกณฑ์ดีทั้ง 2 โรงเรียน (ร้อยละ 73.34 และร้อยละ 72.58)

2.2 ผลการประเมินทักษะที่พึงประสงค์ พบว่า ทักษะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 2 โรงเรียนมีการพัฒนาในทำนองเดียวกัน คือ ในช่วงการประเมินในภาคเรียนที่ 1 นักเรียนจะมีพัฒนาการไปในทางที่ดีขึ้น ตามลำดับ จากครั้งที่ 1 ไปครั้งที่ 2, 3 และ 4 สำหรับการประเมินในภาคปลาย คือ ครั้งที่ 5-8 นักเรียนทั้ง 2 โรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นและลดลงในบางครั้ง แต่ทุกครั้งยังคงอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจคือ ระดับดี และ ดีมาก คือ อยู่ในช่วงร้อยละ 75-89

2.3 ผลการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโดยเฉลี่ยทั้ง 4 คุณลักษณะคือ ความรับผิดชอบ ความมีนิสัยรักการทำงาน ความกล้าแสดงออก และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พบว่า ในภาคปลายนักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นจากภาคต้น ร้อยละ 4.25, 18.50, 11.50 และ 7.25 ตามลำดับ

2.4 ผลการประเมินเจตคติต่ออาชีพการเลี้ยงโคนมของนักเรียนทั้ง 2 โรงเรียน พบว่า นักเรียนมีการพัฒนาเจตคติต่ออาชีพการเลี้ยงโคนมไปในทางที่ดีขึ้น

2.5 ผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ร้อยละ 90-100 ชอบกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาการเลี้ยงโคนม ซึ่งมีกิจกรรมหลากหลาย และประการสำคัญก็คือ นักเรียนมีความสุขในการเรียน

2.6 ครูเริ่มมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนจากการใช้ครูเป็นศูนย์กลาง มาเป็นใช้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง

2.7 เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม นักวิชาการ/วิทยากรท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน โดยให้สัมภาษณ์และตอบข้อซักถามต่างๆ เป็นวิทยากรบรรยายถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน ให้บริการศึกษาดูงานในองค์กรท้องถิ่น นอกจากนี้ องค์กรบริหารส่วนตำบลดอนกระเบื้อง ยังให้นักเรียนได้ใช้หอกระจายข่าว เพื่อฝึกพูดเสียงตามสายเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมในช่วงพักกลางวันด้วย ส่วนศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดราชบุรี ได้ให้บริการใช้ห้องประชุมของศูนย์ฯ และให้บริการยืมรถ เพื่อนำนักเรียนจากโรงเรียนวัดดอนกระเบื้องไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ โดยโรงเรียนเสียค่าใช้จ่ายเฉพาะค่าน้ำมัน และค่าเบี้ยเลี้ยงพนักงานขับรถเท่านั้น

2.8 เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม นักวิชาการท้องถิ่น/วิทยากรท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน และผู้แทนองค์กรท้องถิ่น มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการเลี้ยงโคนมว่า รู้สึกยินดี ภาคภูมิใจ และรู้สึกเป็นเกียรติที่โรงเรียนเห็นความสำคัญของคนในชุมชน และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาร่วมสอนหรือให้ความรู้แก่นักเรียน รู้สึกดีใจที่โรงเรียนเห็นความสำคัญของอาชีพการเลี้ยงโคนมและพยายามปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการเลี้ยงโคนม นอกจากนี้ ผู้ปกครองนักเรียนยังได้รับความรู้เพิ่มเติมจากการเรียนวิชาการเลี้ยงโคนมของบุตรหลาน ได้รับความรู้และประโยชน์จากแฟ้มสะสมงาน ซึ่งนักเรียนได้นำมาให้ผู้ปกครองดู และแสดงความคิดเห็น

2.9 ครูผู้สอน ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ มีความคิดเห็นว่

2.9.1 การนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมมาใช้ในโรงเรียน มีประโยชน์หรือผลดีต่อครูผู้สอน กล่าวคือ ทำให้ครูผู้สอนเห็นคุณค่าของกระบวนการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ และการวัดประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานนักเรียนเพิ่มขึ้น สามารถนำความรู้มาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นและนำกระบวนการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในวิชาอื่นๆ ได้ ครูผู้สอนได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมีการประชุมปรึกษาหารือกันมากขึ้น มีการเตรียมความพร้อมมากขึ้น มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน และกระบวนการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน

นอกจากนี้ ครูผู้สอนยังสามารถเชิญชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้นด้วย ผลเสียที่เกิดขึ้นกับครูผู้สอนคือ สร้างความยุ่งยากให้แก่ครูผู้สอน โดยทำให้ครูผู้สอนมีภาระงานเพิ่มขึ้น ต้องคอยเร่งให้นักเรียนทำงานให้แล้วเสร็จทันเวลา และตรวจงานนักเรียนมากขึ้น ในบางครั้งครูผู้สอนสอนไม่ทัน จึงต้องมีการใช้เวลาเรียนบางส่วนของวิชาอื่นรวมทั้งยังต้องพึ่งพาครูคนอื่น ๆ เช่น การพานักเรียนศึกษาดูงานนอกสถานที่

2.9.2 การนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมมาใช้ในโรงเรียน มีผลดีหรือประโยชน์ต่อนักเรียน คือ ทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น มีความมั่นใจในตนเอง กล้าพูด กล้าทำ กล้าแสดงออกมากขึ้น รู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีความเป็นผู้นำมากขึ้น รู้สึกสนุกสนาน กระตือรือร้นและสนใจเรียนมากขึ้น รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม และมีความอดทนในการทำงานมากขึ้น นอกจากนี้ นักเรียนยังได้เรียนรู้เรื่องราวที่เกี่ยวกับท้องถิ่นของตน สามารถนำความรู้ไปช่วยเหลือผู้ปกครองมากขึ้น อีกทั้งยังเห็นประโยชน์ และคุณค่าของอาชีพการเลี้ยงโคนม ผลเสียที่เกิดขึ้นกับนักเรียนคือ นักเรียนกล้าแสดงออกมากเกินไป จนดูเหมือนว่ามีความเกรงใจครูน้อยลง และนักเรียนต้องทำงานมากขึ้นนอกเหนือจากการทำแบบฝึกหัด และผู้บริหารโรงเรียนบางคนเห็นว่าทำให้นักเรียนมีภาระงานเพิ่มขึ้น

2.9.3 การนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมมาใช้ในโรงเรียน มีประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียนและโรงเรียนคือ ทำให้โรงเรียนมีชื่อเสียงโดยเฉพาะด้านวิชาการ ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับโรงเรียนมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนดีขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนมีโอกาสทำผลงานทางวิชาการ และได้ความรู้ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมากขึ้น ผลเสียที่เกิดขึ้นกับผู้บริหารคือ ทำให้ผู้บริหารมีภาระงานเพิ่มขึ้น และเกิดความกังวลใจว่าจะไม่สามารถปฏิบัติงานได้ดีเท่าที่ควร

ชื่อเรื่อง การนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนม
ไปประยุกต์ใช้ในต่างบริบท (ระยะที่ 1)
The Application of the Local Curriculum Development Process
in During Farming to Various Other Contexts

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเรียง ขจรศิลป์ (Asso. Prof. Dr.Boonreang Kajomsin)

ผู้ร่วมวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี โพธิสุข

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

โครงการวิจัยเรื่อง "การนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การเลี้ยงโคนม ไปประยุกต์ใช้ในต่างบริบท" เป็นงานขยายผลต่อเนื่องจากโครงการวิจัยเรื่อง "กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนม กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี" ซึ่งบุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ (2543) ได้พัฒนากระบวนการจัดและประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการเลี้ยงโคนม และมีการนำไปใช้เป็นเวลา 2 ปีการศึกษา การวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน มีการสอนแบบบูรณาการ มีการทำงานเป็นกลุ่มและเป็นทีม ใช้วิธีการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และมีการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน นอกจากนี้ ประชาชนท้องถิ่น ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นยังได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งส่งผลให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นทีม กล้าแสดงออก สามารถสรุปประเด็นที่ได้จากการเรียนรู้ต่อหน้าชุมชน มีความรู้ มีเจตคติต่อการเลี้ยงโคนมในทางที่ดีมากขึ้น มีทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความสุขที่ได้เรียนเรื่องโคนม รวมทั้งได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองว่าเป็นหลักสูตรที่ทำให้เนื้อหาพื้นฐานและทักษะเบื้องต้นที่เด็กสามารถเรียนรู้และเข้าใจได้ง่าย ทำให้เด็กเกิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน และจะสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมต่อไป

ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กระบวนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนมที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมานั้น สามารถนำไปใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีการเลี้ยงโคนมอย่างหนาแน่น และมีสหกรณ์โคนมที่เข้มแข็ง แต่การวิจัยดังกล่าวยังไม่ได้แสดงให้เห็นว่า ถ้าจะนำกระบวนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าวไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นอื่น ๆ และ/หรือในชุมชนอื่นจะใช้ได้ผลดีเช่นเดียวกันหรือไม่ ประกอบกับจังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดที่มีศิลปวัฒนธรรมเก่าแก่ มีแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนประกอบอาชีพหลากหลาย มีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ดังนั้น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และโดยความร่วมมือของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี จึงให้ทุนสนับสนุน

แก่ บุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ เพื่อศึกษาการนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการเลี้ยงโคนมไปใช้ในต่างบริบทในเนื้อหา ระดับชั้น และชุมชนอื่น ๆ

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ โดย ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาศักยภาพและความต้องการหลักสูตรท้องถิ่นของชุมชนและโรงเรียน ในจังหวัดราชบุรี เพื่อที่จะได้มาซึ่งข้อมูลที่จะนำมาประกอบการพิจารณาคัดเลือกโรงเรียน และชุมชนที่จะมาทำการศึกษาต่อในระยะที่ 2 ระยะที่ 2 เป็นการนำกระบวนการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมไปใช้ในโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกจากระยะที่ 1 เพื่อตอบคำถามหลัก 2 ประการ คือ

1. ในบริบทของชุมชนที่มีความเข้มแข็งต่างกันนั้น การสร้างให้เกิดระบบ บริหารจัดการโรงเรียนที่ดี ที่จะทำให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยง โคนม สามารถนำไปใช้ได้กับต่างระดับการศึกษาและต่างเนื้อหา จะต้องทำอย่างไร และ ต่างกันหรือไม่ในบริบทของชุมชนที่แตกต่างกัน

2. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่จะนำไปใช้กับต่างระดับ ต่างเนื้อหา และในต่างบริบทของชุมชนนั้น ควรต้องมีการปรับปรุงในจุดใดบ้าง อย่างไร และการ ปรับนั้นต้องคำนึงถึงปัจจัยเงื่อนไขอะไรบ้าง

รายงานการวิจัยฉบับนี้จะเสนอผลการวิจัยของการศึกษาในระยะที่ 1 เท่านั้น ซึ่ง ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ใน ระยะที่ 2 ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาศักยภาพและความต้องการ ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ โรงเรียนและชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกในจังหวัดราชบุรี

2. เพื่อศึกษาเนื้อหาที่ควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนและชุมชน ที่ได้รับการคัดเลือกในจังหวัดราชบุรี

3. เพื่อศึกษาแนวทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการจัดการเรียนการสอน

4. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบศักยภาพและความต้องการเนื้อหาที่ควรนำมาจัดทำ หลักสูตรท้องถิ่น และแนวทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการจัดการเรียนการสอนระหว่างโรงเรียนและชุมชน 4 แห่งที่ได้รับการคัดเลือก เพื่อนำ ผลที่ได้มาพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนและชุมชนที่จะศึกษาต่อไปในระยะที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย บุคลากรและนักเรียนใน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ตันโพธิ์ ประกอบด้วยผู้บริหารและครู จำนวน 26 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 จำนวน 157 คน โรงเรียนวัดสมานกิจ ประกอบด้วยผู้บริหารและครูจำนวน 9 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 จำนวน 26 คน โรงเรียนบ้านนาโคบน ประกอบด้วยผู้บริหารและครู จำนวน 9 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1-3 จำนวน 84 คน โรงเรียนจอมราช ประกอบด้วยผู้บริหารและครู จำนวน 14 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 193 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการเลือกอย่างเจาะจง โดยมีเงื่อนไขว่าเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนได้เป็นอย่างดี และ/หรือเป็นบุคคลที่เป็นที่ยอมรับนับถือของคนในชุมชน ซึ่งประกอบด้วยคนในชุมชนตันโพธิ์ จำนวน 31 คน คนในชุมชนวัดสมานกิจ จำนวน 16 คน คนในชุมชนนาโค จำนวน 16 คน และคนในชุมชนบ้านแต้ม จำนวน 13 คน ซึ่งประกอบด้วย กำนัน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บุคลากรจากหน่วยราชการ สมาชิกสภาเทศบาล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการโรงเรียน ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้รู้ในชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ที่ชาวบ้านให้การยอมรับนับถือ เจ้าอาวาส และพระ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต การสอบถาม การศึกษาเอกสาร สิ่งพิมพ์ รูปภาพ นอกจากนี้ได้ใช้สมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยเปิดเผยบทบาทของนักวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งให้ผู้ช่วยวิจัยพักอยู่ในชุมชนเป็นระยะๆ ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2542-มกราคม 2543

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์แบบอุปนัย การแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ มีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้าน

วิธีการรวบรวมข้อมูลและแหล่งข้อมูล รวมทั้งการให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาศักยภาพและความต้องการของโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เนื้อหาที่ควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และแนวทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอน แล้วนำมาพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างชุมชนทั้ง 4 แห่งในบริบทที่ไม่ได้เลี้ยงโคนม คณะผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ศักยภาพและความต้องการของโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

1.1 สภาพและปัญหาของชุมชน ชุมชนต้นโพธิ์ ชุมชนท่ากระทุ่ม ชุมชนบ้านแต้ม และชุมชนนาโค มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มและที่ราบสลับกับเนินเขา คนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ ทำสวน ทำนา และรับจ้าง ชุมชน 4 แห่งในบริบทใหม่นี้จัดแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มที่มีจุดเด่นทางด้านเกษตร ได้แก่ ชุมชนบ้านแต้ม และชุมชนนาโค และกลุ่มที่มีจุดเด่นทางด้านวัฒนธรรมประเพณีคือ ชุมชนต้นโพธิ์ และชุมชนนาโค ใน 4 ชุมชนนี้ ชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าชุมชนอื่น คือ ชุมชนต้นโพธิ์ รองลงมาคือ ชุมชนท่ากระทุ่ม และชุมชนบ้านแต้ม ส่วนชุมชนนาโคมีความพร้อมในเชิงเศรษฐกิจน้อยที่สุด แต่จุดแข็งคือมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ชุมชนมีปัญหาเรื่องขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร ไม่มีที่ดินของตนเองเพื่อทำการเกษตร ต้องเช่าที่ดินทำกิน ทั้ง 4 ชุมชนมีปัญหายาบ้า ยาเสพติด แต่ชุมชนนาโคมีปัญหาเรื่องนี้น้อยกว่าชุมชนอื่น อย่างไรก็ตาม ชุมชนนาโคมีปัญหาความยากจนโรคมาลาเรีย ไข้เลือดออกซุกซุม และปัญหาทุพโภชนาการ ในขณะที่ชุมชนอื่นไม่เป็นปัญหา

1.2 สภาพและปัญหาของโรงเรียน โรงเรียน 4 โรง ที่คณะผู้วิจัยศึกษาในครั้งนี้ เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ 2 โรง คือ โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์ เปิดสอนระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 และโรงเรียนจอมราช สอนระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขนาดกลาง 1 โรง คือ โรงเรียนบ้านนาโคบน สอนระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 และโรงเรียนขนาดเล็ก 1 โรง คือ โรงเรียนวัดสมานกิจ สอนระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์และโรงเรียนวัดสมานกิจ ครูส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น ส่วนโรงเรียนบ้านนาโคบน และโรงเรียนจอมราช ครูส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในท้องถิ่น โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์ โรงเรียนบ้านนาโคบน และโรงเรียนวัดสมานกิจ

ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง ส่วนโรงเรียนจอมราช ครูส่วนใหญ่เน้นการสอนที่ให้นักเรียนทำกิจกรรม โรงเรียนบ้านนาโคบนและโรงเรียนจอมราช ครูส่วนใหญ่ไม่มีความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนไม่เคยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ส่วนโรงเรียนวัดสมานกิจ มีครู 1 คนที่ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องข้าวซ้อมมือ โดยสอนแบบบูรณาการในรายวิชาต่างๆ แต่ปัจจุบันครูท่านนี้ได้ลาออกไปแล้ว โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ตันโพธิ์ มีครู 2 คนที่ผ่านการอบรมหลักสูตรท้องถิ่น และโรงเรียนเคยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะทำหนังสือเสริมประสบการณ์โดยปรับเนื้อหาและกิจกรรม

โรงเรียนวัดสมานกิจและโรงเรียนบ้านนาโคบน มีความสัมพันธ์ระหว่างครูดี โรงเรียนจอมราชความสัมพันธ์ระหว่างครูค่อนข้างดี ส่วนโรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ตันโพธิ์ ครูมีปัญหาขัดแย้งกันมานาน

โรงเรียนวัดสมานกิจ และโรงเรียนจอมราช ครูได้สอนตรงตามวุฒิที่เรียนมา โรงเรียนบ้านนาโคบน ครูส่วนใหญ่ไม่ได้สอนตรงตามวุฒิที่เรียนมา ส่วนโรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ตันโพธิ์ ครูบางส่วนได้สอนตรงตามวุฒิที่เรียนมา

โรงเรียนทั้ง 4 โรงเรียนมีปัญหาความยากจนและครอบครัวแตกแยก

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สำหรับโรงเรียนและชุมชนทั้ง 4 แห่ง มีความสัมพันธ์ที่ดีและให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี ประเด็นที่แตกต่างคือ ชุมชนตันโพธิ์ คนในชุมชนจะให้ความสนับสนุนทั้งทางด้านกำลังทรัพย์และกำลังกาย ชุมชนท่ากระทุ่ม คนในชุมชนให้ความสนับสนุนโรงเรียนโดยให้ทุนการศึกษาและจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนให้กับโรงเรียน ชุมชนนาโค คนในชุมชนให้ความช่วยเหลือโรงเรียนในด้านแรงงานมากกว่าด้านเงินทอง สำหรับชุมชนบ้านแต่ม ความช่วยเหลือที่ชุมชนให้กับโรงเรียนนั้น ค่อนข้างหนักไปทางวัตถุ สิ่งของ และเงินมากกว่าการให้ความคิดเห็น

ครูในโรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ตันโพธิ์และโรงเรียนวัดสมานกิจมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน เนื่องจากครูส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น ส่วนครูในโรงเรียนบ้านนาโคบนและโรงเรียนจอมราช ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับคนในชุมชนไม่แน่นแฟ้นมากนัก เนื่องจากครูในโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในท้องถิ่น

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ตันโพธิ์ มีความสัมพันธ์กับชุมชนน้อยมาก ส่วนผู้บริหารโรงเรียนบ้านนาโคบนมีการพบปะกับคนในชุมชนน้อย เนื่องจากไม่ใช่คนในท้องถิ่น เพิ่งย้ายมารับตำแหน่งและพักอยู่นอกชุมชน ความสัมพันธ์ของผู้บริหารโรงเรียนวัดสมานกิจกับชุมชนยังห่างอยู่ เนื่องจาก

ผู้บริหารมอบหมายให้ครูที่เป็นคนท้องถิ่นเป็นผู้ติดต่อ ส่วนผู้บริหารโรงเรียนจอมราชมีความสัมพันธ์อย่างดีโดยเฉพาะกับผู้ปกครองนักเรียนที่มีปัญหา และเนื่องจากผู้บริหารเป็นคนพูดตรง ดังนั้นจึงสร้างความไม่พอใจให้กับคนในชุมชนบางคน

1.4 ความต้องการหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนและชุมชน โรงเรียนและชุมชน 4 แห่ง มีความต้องการจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการเกษตร 2 แห่ง คือ โรงเรียนวัดสมานกิจและชุมชนท่ากระทุ่ม มีความต้องการให้จัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องข้าวซ้อมมือ ไร่นาสวนผสม และการเลี้ยงนกกระทา โรงเรียนจอมราชและชุมชนบ้านแต้มีมีความต้องการให้จัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่ เทคโนโลยีการเกษตร การพัฒนาการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร โรงเรียนและชุมชนอีก 2 แห่ง มีความต้องการจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ดังนี้ คือ โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์และชุมชนต้นโพธิ์ มีความต้องการให้จัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเครื่องจักสานต้นโพธิ์ โรงเรียนบ้านนาโคและชุมชนนาโคมีความต้องการให้จัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรี

1.5 ความพร้อมของโรงเรียนและชุมชน โรงเรียนและชุมชนที่อยู่ในบริบทใหม่ทั้ง 4 แห่ง มีความพร้อมทั้งด้านบุคลากร อาคารสถานที่ แหล่งศึกษาเพิ่มเติม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ โดยชุมชนต้นโพธิ์ มีผู้รู้หลายคนในเรื่องความเป็นมาของชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นมาของเครื่องจักสาน และวิธีจักสาน ชุมชนท่ากระทุ่ม มีผู้รู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวซ้อมมือ เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอยินดีให้ความร่วมมือและครูในโรงเรียนเคยทำโครงการข้าวซ้อมมือ ชุมชนนาโค มีผู้รู้ศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรี (กะเหรี่ยง) และมีครูที่รู้ในเรื่องการรำของชาวกะเหรี่ยง ชุมชนบ้านแต้มีผู้รู้ด้านการเกษตรที่ยินดีถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน โรงเรียนมีอาจารย์ที่จบสาขาเทคโนโลยีทางการเกษตรมาโดยตรง โรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่และเป็นโรงเรียนแกนนำโครงการเกษตรพอเพียง ทั้ง 4 โรงเรียนมีห้องเรียนและสถานที่ที่ใช้สอนหลักสูตรท้องถิ่นตามที่แต่ละแห่งต้องการได้ มีสถานที่ที่จะให้นักเรียนไปศึกษาเพิ่มเติมได้ และอยู่ไม่ไกลจากโรงเรียนมากนัก โดยชุมชนต้นโพธิ์มีวัฒนธรรมและประเพณีเก่าแก่มากมาย ชุมชนท่ากระทุ่ม รอบๆ โรงเรียนมีที่นาของคนในชุมชนที่นักเรียนไปศึกษาเพิ่มเติมได้ ชุมชนนาโค มีศูนย์วัฒนธรรมกะเหรี่ยง ซึ่งนักเรียนสามารถศึกษาประเพณีของชาวกะเหรี่ยงได้จากสภาพความเป็นจริง ชุมชนจอมราช มีสวนผลไม้และไร่ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากโรงเรียน นอกจากนี้ ยังมีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบล สำนักงานเกษตรอำเภอ และสถาบันราชภัฏ ในด้านของสื่อ วัสดุและอุปกรณ์ โรงเรียน

ชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์มีอุปกรณ์จักสานหลายชุด และมีหนังสือเสริมประสบการณ์เรื่องเครื่องจักสานของชุมชน และชุมชนมีไม้ไผ่อยู่มาก โรงเรียนวัดสมานกิจ มีครกกระเดื่อง เครื่องร่อนแยกข้าวที่ทำจากมอเตอร์ ฝักบัวรดน้ำ เสียม จอบ ฯลฯ โรงเรียนบ้านนาโคบน มีเครื่องเล่นเทปและเทปเพลงกะเหรี่ยงและคนในชุมชนมีเครื่องดนตรี โรงเรียนจอมราช มีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอ เนื่องจากมีการจัดการเรียนการสอนวิชาเกษตรอยู่แล้ว ในประเด็นของงบประมาณสนับสนุน โรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์มีเงินบริจาคจากชุมชน ศิษย์เก่า และมูลนิธิ โรงเรียนวัดสมานกิจ ได้รับเงินสนับสนุนจากเจ้าอาวาส องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากระทุ่ม ผู้ปกครองนักเรียน และจากเกษตรอำเภอ โรงเรียนบ้านนาโค มีงบประมาณและเงินนอกงบประมาณไม่มากพอที่จะดำเนินการได้อย่างเต็มที่ โรงเรียนจอมราช ได้รับงบประมาณในการเชิญวิทยากรภายนอกจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และขอความช่วยเหลือจากองค์กรเอกชน หน่วยงานในท้องถิ่น และคนในชุมชน

2. เนื้อหาที่ควรนำมาจัดหลักสูตรท้องถิ่นในระดับต่างๆ ผลจากการพิจารณาศักยภาพและความต้องการของโรงเรียนและชุมชนในบริบทใหม่ทั้ง 4 แห่ง ตามประเด็นต่างๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น สรุปได้ว่าเนื้อหาที่สมควรนำมาจัดหลักสูตรท้องถิ่น แบ่งได้เป็น 2 กลุ่มดังนี้ คือ กลุ่มเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร คือ เรื่องข้าวซ้อมมือของโรงเรียนวัดสมานกิจ และเรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่ของโรงเรียนจอมราช และกลุ่มเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมประเพณี คือ เรื่องเครื่องจักสานต้นโพธิ์ของโรงเรียนชุมชนวัดใหญ่ต้นโพธิ์ และเรื่องศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรีของโรงเรียนบ้านนาโคบน

3. แนวทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม จากการศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนและคนในชุมชนที่อยู่ในบริบทใหม่ทั้ง 4 แห่งเกี่ยวกับแนวทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอน พบว่าแนวความคิดของบุคลากรในโรงเรียนและคนในชุมชนที่อยู่ในบริบทใหม่ทั้ง 4 แห่งนั้น มีบางแนวทางที่สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติของโรงเรียนและชุมชนที่มีบริบทของการเลี้ยงโคนม ซึ่งแนวทางดังกล่าว ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ผู้รู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การชี้แจงทำความเข้าใจกับคนในชุมชน การประชาสัมพันธ์ และการขอความร่วมมือโดยติดต่อผ่านผู้นำชุมชน นอกเหนือจากแนวทางดังกล่าวแล้วข้างต้น ยังมีแนวทางอื่นๆ ที่บุคลากรในโรงเรียนและคนในชุมชนที่อยู่ในบริบทใหม่ได้นำเสนอ ซึ่งเป็นแนวทางที่ควรนำมาพิจารณาและปฏิบัติในการดำเนินงานระยะที่ 2 ของโครงการวิจัย เพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ แนวทางดังกล่าว ได้แก่ การเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญกับคณะกรรมการ

โรงเรียน การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน ภาวะผู้นำที่ดีและการสร้างศรัทธาต่อชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน การใช้บทบาทเชิงรุกโดยโรงเรียนเป็นฝ่ายริเริ่มความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนก่อน และไม่รอให้ชุมชนเข้ามาหาโรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว ควรมีการกำหนดแผนงานและกิจกรรมต่างๆ ให้ชัดเจน และแจ้งให้คนในชุมชนทราบวันเวลาที่ต้องการความช่วยเหลือล่วงหน้าเพื่อการเตรียมตัวให้พร้อม รายละเอียดของแนวทางทั้งหมดมีดังต่อไปนี้

3.1 การเปิดโอกาสให้ผู้รู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน คนในชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่า โรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการจัดการเรียนการสอนโดยตรง และสามารถจัดการเรื่องนี้ได้ดีกว่าชุมชน ส่วนคนในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้โดยเปิดโอกาสให้ผู้รู้ในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรสอนหรือถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียน โดยโรงเรียนควรจัดหาค่าตอบแทนให้ด้วย

3.2 การชี้แจงทำความเข้าใจกับคนในชุมชน โรงเรียนและท้องถิ่นควรมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจกับคนในชุมชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของชุมชนต่อการศึกษา และความสำคัญของชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการจัดการเรียนการสอน ครูหรือผู้บริหารโรงเรียนควรชี้แจงทำความเข้าใจกับคนในชุมชน โดยอธิบายให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และการดำเนินงานของโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และชี้แจงให้คนในชุมชนเข้าใจอย่างชัดเจนว่าโรงเรียนต้องการอะไร และจะให้คนในชุมชนทำอะไรบ้าง

3.3 การประชาสัมพันธ์ โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์หลักสูตรท้องถิ่น และกิจกรรมของโรงเรียนให้ชุมชนทราบความเคลื่อนไหวของโรงเรียน โดยมอบหมายให้ฝ่ายสัมพันธ์ชุมชนเป็นผู้ประสานงานและใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย เช่น การทำจุลสารแจ้งข่าวสารผ่านนักเรียนไปสู่ผู้ปกครอง และการออกเสียงตามสาย เป็นต้น

3.4 การขอความร่วมมือ โรงเรียนควรเชิญคณะกรรมการโรงเรียนมาประชุมชี้แจงและขอความร่วมมือ ซึ่งคณะกรรมการโรงเรียนสามารถไปติดต่อขอความร่วมมือจากคนในชุมชนได้ นอกจากนี้ โรงเรียนยังสามารถขอความร่วมมือจากชุมชน โดยติดต่อผ่านทางผู้ปกครองและผู้นำชุมชน หรือติดต่อกับผู้รู้ในชุมชนโดยตรง

3.5 การเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญกับคณะกรรมการโรงเรียน โรงเรียนควรเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญกับคณะกรรมการโรงเรียน โดยให้มีส่วนในการแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผนกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เพราะตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

คณะกรรมการโรงเรียนจะมีบทบาทในการเข้าไปประชุมเพื่อรับทราบโครงการที่โรงเรียนจัดทำเท่านั้น

3.6 การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน บุคลากรในโรงเรียน ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นเหล่านั้นด้วย ไม่ใช่มุ่งเน้นขอความช่วยเหลือเฉพาะเรื่องเงินสนับสนุนจากคนในชุมชนเท่านั้น

3.7 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การใช้บทบาทเชิงรุกและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำที่ดี สามารถดำเนินงานในโรงเรียนอย่างมีคุณภาพ โปร่งใส จนเป็นที่ไว้วางใจ นับถือและศรัทธาของชุมชน ย่อมทำให้ชุมชนร่วมมือหรือช่วยเหลืออย่างเต็มที่ในทุกเรื่อง นอกจากนี้ โรงเรียนควรใช้บทบาทเชิงรุก โดยเป็นฝ่ายริเริ่มความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ไม่ใช่รอให้ชุมชนเข้ามาหาโรงเรียนฝ่ายเดียว

3.8 การกำหนดแผนงานและกิจกรรมต่างๆ โดยใช้วิธีการทำงานเป็นทีม โรงเรียนควรมีการกำหนดแผนงานและกิจกรรมต่างๆ ที่จะขอความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียนและคนในชุมชนให้ชัดเจน และแจ้งให้คนในชุมชนทราบวันเวลาที่แน่นอนที่จะให้ชุมชนเข้ามาช่วยเหลือหรือเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ

4. ผลการคัดเลือกโรงเรียนและชุมชน ผลจากการศึกษาเปรียบเทียบประเด็นต่างๆ ระหว่างโรงเรียนและชุมชนในบริบทที่ไม่ใช่การเลี้ยงโคนม พบว่าโรงเรียนวัดสมานกิจ และชุมชนท่ากระทุ่ม กับโรงเรียนบ้านนาโคบนและชุมชนนาโค ได้รับการคัดเลือกให้นำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไปทดลองใช้ในระยยะที่ 2 เพื่อตอบคำถามว่าในบริบทของชุมชนที่มีความเข้มแข็งต่างกันนั้น การสร้างให้เกิดระบบบริหารจัดการโรงเรียนที่ดีที่จะทำให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนม สามารถนำไปใช้ได้กับต่างระดับการศึกษาและต่างเนื้อหานั้นจะต้องทำอย่างไร และต่างกันหรือไม่ในบริบทของชุมชนที่แตกต่างกัน ควรต้องมีการปรับปรุงในจุดใดบ้าง อย่างไร และการปรับนั้นต้องคำนึงถึงปัจจัยเงื่อนไขอะไรบ้าง การที่โรงเรียนและชุมชนทั้ง 2 แห่งได้รับการคัดเลือก เนื่องจากโรงเรียนและชุมชนทั้ง 2 แห่งนั้น มีลักษณะสอดคล้องกับเงื่อนไขที่ต้องการศึกษาต่อในระยยะที่ 2 คือ โรงเรียน 2 โรงเรียนจัดการเรียนการสอนกันคนละระดับการศึกษา โดยโรงเรียนวัดสมานกิจจัดการศึกษาสูงสุดถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในขณะที่โรงเรียนบ้านนาโคบนเป็นโรงเรียนขยายโอกาสจัดการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื้อหาที่โรงเรียนและชุมชนมีความเห็นสอดคล้องกันว่าสมควรนำมาจัดหลักสูตรท้องถิ่นก็แตกต่างกัน โดยโรงเรียนวัดสมานกิจและชุมชนท่ากระทุ่มเห็นควรให้นำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

เช่น ข้าวซ้อมมือมาจัดหลักสูตรท้องถิ่น ในขณะที่โรงเรียนบ้านนาโคบและชุมชนนาโคเห็นควรให้นำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรีมาจัดหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนั้น บริบทของโรงเรียนและชุมชนทั้ง 2 แห่ง มีความเข้มแข็งต่างกันในบางประเด็น เช่น ในประเด็นของเศรษฐกิจของคนในชุมชน ชุมชนท่ากระทุ้มจะมีเศรษฐกิจที่เหนือกว่า ในขณะที่คนในชุมชนนาโคส่วนใหญ่มีฐานะยากจนมากกว่า แต่จุดเด่นประการหนึ่งของชุมชนนาโคก็คือ คนในชุมชนมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรี สำหรับชุมชนท่ากระทุ้มนั้นจะมีปัญหาเรื่องยาเสพติดค่อนข้างมาก แต่ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวเป็นอย่างดี และพร้อมที่จะดำเนินการป้องกันและแก้ไข ความแตกต่างอีกประการหนึ่งคือ ครูในโรงเรียนวัดสมานกิจส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น ในขณะที่ครูส่วนใหญ่ในโรงเรียนบ้านนาโคบไม่ใช่คนในท้องถิ่น นอกจากนั้น โรงเรียนทั้ง 2 โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของประเทศคือ โรงเรียนส่วนใหญ่จะเป็นโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก ดังนั้น ผลการวิจัยที่เกิดขึ้นในระยะที่ 2 นั้น จะทำให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจน และเป็นแนวทางให้กับโรงเรียนส่วนใหญ่ในประเทศไทย ได้นำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การเลี้ยงโคนม ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

สืบเนื่องจากผลการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนม ไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนดังต่อไปนี้

1.1 โรงเรียนวัดสมานกิจ ควรจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตร เช่น การทำข้าวซ้อมมือ การทำไร่นาสวนผสม การเลี้ยงนกกกระทา

1.2 โรงเรียนบ้านนาโคบ ควรจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรี ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของชุมชนชาวไทยตะนาวศรี ประเพณีวัฒนธรรมของชาวไทยตะนาวศรี

2. โรงเรียนควรจะเน้นกระบวนการทำงานเป็นทีม และให้บุคลากรทั้งหมดในโรงเรียนมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ไม่ใช่ครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้นที่จะเป็นผู้รับผิดชอบ โดยโรงเรียนควรจะต้องชี้แจงให้ครูทั้งโรงเรียนให้มีความเข้าใจร่วมกันอย่างชัดเจนในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งจะใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ประเด็น “การพัฒนาการประเมินผลผู้เรียน”

ชื่อเรื่อง การพัฒนามาตรประเมินคุณลักษณะความสามารถพิเศษของเด็กนักเรียน
อายุ 6–12 ปี ตามแนวคิดของ Renzulli
Development of Criteria for Evaluating Talent Characteristics of
Students Aged 6-12 in Accordance with Renzulli's Concept

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์
(Assoc. Prof. Dr.Boonchert Pinyoanuntapong)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

การปฏิรูปการศึกษาของไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 เน้นให้จัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาขีดความสามารถของตนได้เต็มศักยภาพ และมีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ปัญญา จิตใจ และสังคม โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ แต่เนื่องจากนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษเป็นเด็กกลุ่มที่มีปัญหาในการเรียนรู้ เพราะนักเรียนกลุ่มนี้มีความรู้ความสามารถพิเศษในบางด้าน จึงมักสนใจศึกษาเฉพาะเนื้อหาในด้านที่ตนสนใจเท่านั้น ทำให้เกิดปัญหาในด้านการเรียนการสอนตามมา นอกจากนั้น การไม่ทราบความสามารถพิเศษที่แท้จริงของเด็กทำให้เกิดการละเลยเด็กกลุ่มนี้โดยมิได้ตั้งใจ ดังนั้นจึงควรให้ความสนใจศึกษาและพัฒนาเด็กนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถพิเศษดังกล่าว ในประเทศตะวันตกมีการตื่นตัวให้ความสนใจศึกษาและพัฒนาเด็กนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถพิเศษอย่างมาก นับตั้งแต่ประเทศรัสเซียได้ส่งยานสปุตนิก (Sputnik) ขึ้นสู่อวกาศในปี ค.ศ. 1957 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาถึงกับมีการศึกษาทบทวนระบบการศึกษากันใหม่ และมีโครงการส่งเสริมเด็กเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษอย่างเป็นระบบมากขึ้น

ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของโครงการพัฒนาความสามารถพิเศษเช่นกัน แต่การดำเนินงานยังทำกันอยู่ในขอบเขตแคบๆ ไม่แพร่ขยายกว้างขวางทั่วประเทศ มีการริเริ่มโครงการส่งเสริมและพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษในการเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (สพพ.) โดยให้มีการบูรณาการเนื้อหาวิชาในหลักสูตรปกติ เพื่อให้ให้นักเรียนในโครงการเรียนจบหลักสูตรภายใน 2 ปี (ปกติใช้เวลาเรียน 3 ปี) การประกวดโครงการส่งเสริมการสอบแข่งขันโอลิมปิกทางวิชาการ ตลอดจนโครงการพัฒนา และส่งเสริมผู้ที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (พสวท.) เป็นต้น (พิชاجر แปลงประสพโชค, 2540) แต่ยังไม่ได้มีการให้การศึกษาที่แตกต่างไปจากเด็ก อื่นๆ เพราะยังใช้หลักสูตรเดียวกับเด็กทั่วไป เพียงแต่มีการปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มกิจกรรม ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการที่จัดขึ้นเท่านั้น เมื่อเทียบกับต่างประเทศที่มี หลักสูตรใช้สอนเด็กที่มีความสามารถพิเศษ มากกว่า 30 รูปแบบ ตามโอกาสและสถานที่ ที่จะอำนวยให้ (Getzels and Dilon, 1973 ; Passow, 1980) สะท้อนให้เห็นความล้าหลัง ของการศึกษาส่งเสริมโครงการพัฒนาความสามารถพิเศษของเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งเป็นส่วนสำคัญด้านหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา

ดังนั้น การจัดการศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานทางการศึกษาในโรงเรียนให้พัฒนา ความสามารถของเด็กทุกคน และมุ่งส่งเสริมและดูแลเอาใจใส่เด็กที่โรงเรียนค้นพบความ สามารถพิเศษ (Gifted/Talented) และทำการสอนเด็กเหล่านี้ในชั้นเรียนร่วมกับเด็ก คนอื่นๆ หรือในชั้นเรียนปกติ โดยที่เด็กคนอื่นๆ ได้รับผลประโยชน์จากการสอนแบบใหม่ การปรับปรุงแนวการสอนเพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสพัฒนาตามศักยภาพของตนเองดังกล่าว จำเป็นต้องมีเครื่องมือวัดเพื่อบ่งชี้ความสามารถและความต้องการของเด็ก ซึ่งส่วนมาก มักนิยมใช้แบบทดสอบมาตรฐานวัดสติปัญญา ความถนัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ความคิดสร้างสรรค์ เครื่องมือวัดดังกล่าวมีข้อจำกัดหลายประการ เพราะเป็นข้อสอบ มาตรฐาน และจำเป็นต้องปกปิดมิให้เกิดการรั่วไหล ประกอบกับการให้ความหมายของ คำว่า “ความสามารถพิเศษของเด็ก (Gifted/Talented Children)” ได้มีการนิยามใหม่ จนมีความหมายกว้างขวางยิ่งขึ้น อาทิ Fliegler & Bish (1959) ได้ให้ความหมายของ เด็กที่มีความสามารถพิเศษไว้ว่า หมายถึง เด็กที่มีระดับสติปัญญาสูงและมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสูงอยู่ในระดับ 15–20% แรกของจำนวนนักเรียนทั้งโรงเรียน และเป็นเด็ก ที่มีความสามารถสูงอยู่ในสาขาวิชาเฉพาะ เช่น คณิตศาสตร์ กลศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะและดนตรี ความเป็นผู้นำ ตลอดจนความสามารถอย่างสร้างสรรค์เป็นยอดในการ ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ส่วน Kirk (1965) ได้ให้ความหมายทำนองเดียวกันว่า หมายถึงเด็กที่มีระดับ I.Q. สูง สามารถเข้าใจเรื่องนามธรรมได้ลึกซึ้ง เรียนได้ดีเกือบ ทุกวิชา รวมถึงดนตรี ศิลปะ เครื่องกลไก มีทักษะในการเป็นผู้นำทางสังคม มีความ ประพฤติในทางที่สังคมยอมรับ นอกจากนี้ Reynolds (1977) ได้ให้ความหมายว่า

หมายถึง เด็กที่มีสติปัญญาสูงสุดในระดับ 10% ของเด็กทั้งหมด ซึ่งทราบได้จากผลการทดสอบสติปัญญา สมรรถนะผลทางการเรียน หรือการทดสอบอื่นๆ เด็กเหล่านี้จะมีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์สูงกว่าเด็กปกติทั่วไป และอาจจะมีความสามารถอื่นๆ ด้วย เช่น ความสามารถทางสร้างสรรค์ การสื่อสารความเป็นผู้นำ การตัดสินใจ การคาดการณ์ล่วงหน้า และการวางแผน

มีคำนิยามที่คล้ายคลึงกันเช่นนี้อีกมากมาย แต่ความหมายของคำว่า “เด็กที่มีความสามารถพิเศษ” ที่ยอมรับกันมากที่สุดและใช้กันอย่างกว้างขวาง คือ คำจำกัดความที่ให้โดยคณะกรรมการการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา (U.S. Office of Education, 1993) ที่ว่าเด็กที่มีความสามารถพิเศษ คือ เด็กที่ผู้เชี่ยวชาญในวงการนั้นรับรองแล้วว่าเป็นเด็กที่มีความสามารถยอดเยี่ยมเป็นที่ประจักษ์เมื่อเทียบกับเด็กในวัยเดียวกัน มีสภาพแวดล้อมคล้ายคลึงกัน หรือมีประสบการณ์คล้ายกัน ซึ่งจะแสดงความสามารถหรือสื่อให้เห็นแนวความเป็นเลิศด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านให้ปรากฏดังนี้ คือ ความสามารถทางสติปัญญา ความถนัดทางวิชาการเฉพาะด้าน ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการเป็นผู้นำ ความสามารถทางศิลปะและดนตรี ความสามารถทางทักษะ Renzulli (1978) ผู้มีชื่อเสียงจากทฤษฎีสามห่วง (The Renzulli Enrichment Triad Model) และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง ได้ให้ความหมายของเด็กที่มีความสามารถพิเศษว่า หมายถึง เด็กที่มีความสามารถสูงกว่าปกติ (Above average general ability) มีความมุ่งมั่นต่องาน (Task commitment) และมีความคิดสร้างสรรค์เหนือเด็กปกติ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือวัดความสามารถพิเศษ ชนิดใหม่ที่ครูในโรงเรียนทั่วไปสามารถนำไปใช้ด้วยตนเองได้ จากการขยายความคิดรวบยอดของคำว่าความสามารถพิเศษ และต้องการเกณฑ์ที่มีช่วงกว้างมากขึ้นสำหรับใช้เป็นวิธีการบ่งชี้เด็กที่มีปัญญาเลิศหรือความสามารถพิเศษทั่วไป (Gifted) ความสามารถพิเศษเฉพาะทาง (Talented) และความคิดสร้างสรรค์ (Renzulli and other, 1976: 1)

ในการคัดเลือกและคัดแยกนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ นอกจากจะใช้แบบทดสอบวัดสติปัญญาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเกณฑ์พิจารณาแล้วก็ตาม การให้ครูเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกและคัดแยกเด็กเข้าโครงการการศึกษาพิเศษได้มีบทบาทสำคัญมากขึ้น ด้วยการออกแบบเครื่องมือให้ครอบคลุมตามความต้องการของเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถสูง อย่างไรก็ตาม การใช้ดุลยพินิจของครูในการตัดสินใจบ่งชี้ มีจุดอ่อนสำคัญอยู่ที่การประเมิน (Rating) ของครู เนื่องจากประสิทธิภาพของการใช้ดุลยพินิจ

แบบไม่มีโครงสร้างของครุมีค่าต่ำมาก จึงต้องระมัดระวังในการยอมรับดุลยพินิจของครู เพื่อป้องกันเด็กความสามารถพิเศษ และจำเป็นต้องปรับปรุงให้การประเมินมีความเป็นปรนัยมากขึ้น Renzulli และคณะ ได้ตระหนักเห็นความสำคัญของการใช้ดุลยพินิจในการประเมินที่เป็นปรนัยมากขึ้น ด้วยการพัฒนามาตรประเมินพฤติกรรมของนักเรียนที่มีลักษณะความสามารถพิเศษ ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของความพยายามจัดทำเครื่องมือที่เป็นระบบ และมีความเป็นปรนัยมากขึ้น สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาของครู โดยได้พัฒนามาตรวัดที่ประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 10 ด้าน (Renzulli & Others, 1976) คือ คุณลักษณะด้านการเรียนรู้ ด้านแรงจูงใจ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านศิลปะ ด้านดนตรี ด้านการแสดง ด้านการสื่อสารถูกต้องแม่นยำ ด้านการสื่อสารถ่ายทอด และด้านการวางแผน

เนื่องจากประเทศไทยยังขาดแคลนเครื่องมือประเมินความสามารถพิเศษ ประกอบการประเมินความสามารถพิเศษของเด็ก แนวคิดของ Renzulli ดังกล่าวมีหลักการและแนวปฏิบัติที่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนามาตรประเมินความสามารถพิเศษของเด็กตามแนวคิดของ Renzulli และคณะ ซึ่งประกอบด้วยมาตรวัดย่อย 10 ด้าน ให้เป็นเครื่องมือวัดที่เป็นปรนัยและเป็นระบบในการบ่งชี้และค้นหาความสามารถพิเศษของเด็กในชั้นเรียน โดยให้ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมิน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนามาตรประเมินคุณลักษณะความสามารถพิเศษของเด็กนักเรียนอายุ 6-12 ปี ตามแนวคิดของ Renzulli ซึ่งประกอบด้วยมาตรประเมินย่อย 10 คุณลักษณะ คือ ด้านการเรียนรู้ ด้านแรงจูงใจ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านความสามารถทางศิลปะ ด้านความสามารถทางดนตรี ด้านการแสดง ด้านการสื่อสารถูกต้องแม่นยำ ด้านการสื่อสารถ่ายทอด และด้านการวางแผน
2. เพื่อแสดงหลักฐานความเชื่อมั่นของมาตรประเมินคุณลักษณะความสามารถพิเศษ โดยวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นจากเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 ในแต่ละระดับชั้น และรวมทุกระดับชั้น
3. เพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงตามโครงสร้างของมาตรประเมินคุณลักษณะความสามารถพิเศษ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ 2 วิธี คือ การเปรียบเทียบด้วยเทคนิคกลุ่มที่ต่างกัน และการหาค่าความสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวม จากเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 ในแต่ละระดับชั้น และรวมทุกระดับชั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงพรรณนา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 (อายุ 6-12 ปี) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ฝ้ายประถม ปีการศึกษา 2543 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ติดต่อให้ฝ่ายวิจัยของโรงเรียน กำหนดอาจารย์ผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญในด้านที่ต้องการ และมีความใกล้ชิดคุ้นเคยกับนักเรียนในแต่ละห้องของแต่ละชั้นเรียน แต่ไม่ใช่อาจารย์ประจำชั้นนั้น พิจารณาเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 ในแต่ละระดับชั้น มีห้องเรียนระดับชั้นละ 4 ห้อง รวมทั้งสิ้น 24 ห้องเรียน และเสนอชื่อนักเรียนที่มีคุณลักษณะพฤติกรรมตามเกณฑ์ของการวิจัยว่าเป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในด้านการเรียนรู้ ด้านแรงจูงใจ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านศิลปะ ด้านดนตรี ด้านการแสดง ด้านการสื่อสารถูกต้องแม่นยำ ด้านการสื่อสารถ่ายทอด และด้านการวางแผน แต่ละด้าน จำนวนห้องละ 4 คน และนักเรียนกลุ่มความสามารถต่ำในแต่ละด้าน จำนวนห้องละ 4 คนเท่ากัน จากนั้นผู้วิจัยได้สุ่มเลือกนักเรียนดังกล่าวออกมาห้องละ 2 คน รวมทุกชั้นด้านละ 48 คน และนักเรียนกลุ่มความสามารถต่ำแต่ละด้าน รวมทุกชั้นด้านละ 48 คน ได้นักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้นด้านละ 96 คน โดยนักเรียนอาจมีชื่อซ้ำหรือไม่ซ้ำกันในแต่ละด้านได้

ตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ คือ มาตรฐานประเมินคุณลักษณะความสามารถพิเศษของเด็กนักเรียนอายุ 6-12 ปี จำนวน 10 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้ ด้านแรงจูงใจ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านศิลปะ ด้านดนตรี ด้านการแสดง ด้านการสื่อสารถูกต้องแม่นยำ ด้านการสื่อสารถ่ายทอด และด้านการวางแผน
2. ตัวแปรตาม คือ ความเชื่อมั่นของมาตรฐานประเมินคุณลักษณะความสามารถพิเศษ และความเที่ยงตรงของมาตรฐานประเมินคุณลักษณะความสามารถพิเศษ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นมาตรฐานประเมินคุณลักษณะพฤติกรรมความสามารถพิเศษของเด็กอายุ 6-12 ปี มีลักษณะเป็นมาตรฐานประเมินค่า 4 ระดับ สำหรับครูประจำชั้นใช้ในการประเมินเด็กนักเรียนในชั้นเรียน ประกอบด้วยมาตรฐานย่อย 10 ฉบับ ดังนี้ (1) ด้านการเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ (2) ด้านแรงจูงใจ จำนวน 8 ข้อ (3) ด้าน

ความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 9 ข้อ (4) ด้านความเป็นผู้นำ จำนวน 9 ข้อ (5) ด้านความสามารถทางศิลปะ จำนวน 11 ข้อ (6) ด้านความสามารถทางดนตรี จำนวน 12 ข้อ (7) ด้านการแสดง จำนวน 10 ข้อ (8) ด้านการสื่อสารถูกต้องแม่นยำ จำนวน 11 ข้อ (9) ด้านการสื่อสารถ่ายทอด จำนวน 4 ข้อ (10) ด้านการวางแผน จำนวน 15 ข้อ

การรวบรวมข้อมูล

นำมาตรประเมินคุณลักษณะพฤติกรรมความสามารถพิเศษไปให้อาจารย์ประจำชั้น แต่ละห้องทำการประเมินความสามารถพิเศษและความสามารถต่ำของนักเรียนที่มีชื่อระบุไว้ และรวบรวมมาตรประเมินคุณลักษณะพฤติกรรมความสามารถพิเศษของเด็ก ตรวจให้คะแนน และบันทึกลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ SPSS for Windows version 9 ดังนี้

1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของมาตรประเมินคุณลักษณะความสามารถพิเศษของเด็กนักเรียน แยกเป็นระดับชั้น และรวมทุกชั้น โดยคำนวณค่าความเชื่อมั่นของความสอดคล้องภายในแบบแอลฟา (Coefficient-Alpha)

3. แสดงหลักฐานความเที่ยงตรงด้วยหลักฐานต่างๆ ดังนี้

- 3.1 ใช้การเปรียบเทียบกลุ่มรู้แจ้งชัดสองกลุ่ม ซึ่งได้รับการจัดเป็นกลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษ กับกลุ่มที่มีความสามารถด้านนั้นต่ำ นำคะแนนที่ได้จาก 2 กลุ่ม มาหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วทดสอบความแตกต่างด้วย t-test ทีละตัว

- 3.2 ใช้การหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงความกับคะแนนรวม ที่หักคะแนนข้อนั้นออก โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Pearson Product-Moment Correlation)

- 3.3 ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) จากการนำคะแนนมาตรประเมินคุณลักษณะพิเศษเฉพาะแต่ละด้านเป็นรายข้อรวมทุกชั้นไปคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างข้อ และวิเคราะห์องค์ประกอบแบบ Principle Component ทำ Scree Plot และหมุนแกนแบบ Varimax

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้มาตรประเมินคุณลักษณะความสามารถพิเศษที่มีคุณภาพสูง ทั้ง 10 ฉบับ โดยมีหลักฐานความเชื่อมั่นของมาตรประเมินแต่ละฉบับมีค่า .96 , .92 ,

.86 , .96 , .96 , .86 , .96 , .96 , .88 และ .98 ตามลำดับ และมีหลักฐานความเที่ยงตรงตามโครงสร้างในการจำแนกความสามารถพิเศษกับความสามารถต่ำโดยรวมทุกระดับชั้นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < .01$ ทุกฉบับ และในแต่ละระดับชั้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < .01$ เป็นส่วนใหญ่ มีหลักฐานความเที่ยงตรงตามโครงสร้างรายข้อที่วัดสอดคล้องกับข้ออื่นโดยรวม แต่ละฉบับ มีค่า .76 ถึง .89, .57 ถึง .90, .53 ถึง .90, .73 ถึง .80 และ .83 ถึง .94 ตามลำดับ และมีหลักฐานความเที่ยงตรงตามโครงสร้างโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) พบว่าทุกมาตรประเมินคุณลักษณะความสามารถพิเศษต่างก็วัดองค์ประกอบเดียวกัน ยกเว้นมาตรประเมินคุณลักษณะความสามารถพิเศษด้านความคิดสร้างสรรค์รายข้อที่วัดสององค์ประกอบ โดยแต่ละรายข้อที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการเรียนการสอน

1. จากการวิจัยพบว่า มาตรประเมินคุณลักษณะความสามารถพิเศษของเด็กนักเรียนอายุ 6-12 ปี ตามแนวคิดของ Renzulli ที่ให้ครูประจำชั้นเป็นผู้ประเมินเด็กนักเรียนในห้องมีความเชื่อถือได้สูง และมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง สามารถวัดความสามารถพิเศษได้ ดังนั้นสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษหรือมีความสามารถยอดเยี่ยมในด้านต่างๆ ควรส่งเสริมให้ครูอาจารย์ประจำชั้นในโรงเรียนได้ใช้เครื่องมือชุดนี้ประกอบในการบ่งชี้หรือคัดเลือกเด็กนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษร่วมกับเครื่องมือวัดอื่นๆ
2. ควรมีการรวบรวมเครื่องมือวัดหรือประเมินความสามารถพิเศษชนิดอื่นๆ หรือวิธีการอื่นๆ มาใช้ประกอบร่วมกัน และจัดบันทึกและสรุปผล

ข้อเสนอแนะสำหรับทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยมาตรวัดประเมินนี้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กนักเรียนที่ได้รับคัดเลือก หรือได้รับรางวัลชนะเลิศต่างๆ
2. ควรมีการศึกษาติดตามเป็นระยะยาวจากเด็กที่ได้รับการบ่งชี้จากมาตรประเมินความสามารถพิเศษนี้

ชื่อเรื่อง การพัฒนาแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับประชาชนไทย
อายุ 12 – 60 ปี
**The Development of Thai Emotional Intelligence Screening Test
for Ages 12 to 60**

ผู้วิจัย

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

(Department of Mental Health, Ministry of Public Health)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2543

ความเป็นมา

“อารมณ์” เป็นส่วนสำคัญของชีวิตส่วนหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ถ้าคนเรามีพัฒนาการทางอารมณ์ในทางที่ดีหรือเป็นผู้มีความฉลาดทางอารมณ์สูงผู้นั้นย่อมเป็นผู้มีการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมอันทำให้ตนเองและผู้อื่นรู้สึกเป็นสุข

ศรีเรื่อน แก้วกังวาล (2536) ได้กล่าวว่า คนที่มีความเป็นผู้ใหญ่ทางอารมณ์หรือผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงนั้น ไม่ว่าจะเป็นการเผชิญเหตุการณ์ที่กดดันเพียงใด ย่อมได้รับความกระทบกระเทือนน้อยกว่าผู้มีอารมณ์เป็นเด็กหรือมีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ และสามารถฟื้นตัวได้เร็วกว่า นอกจากนี้ ยังเป็นผู้รู้จักให้ รู้จักรับในเรื่องความรัก มีอารมณ์รื่นเริง ไม่เคร่งเครียด มีอารมณ์ขัน ยอมรับข้อดีข้อเสียของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งสามารถจัดการแก้ไขปัญหาของตนเอง ปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นผลดี

แกลล์พ (Gallup อ้างถึงศรีเรื่อน แก้วกังวาล, 2536) ได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนชาวอเมริกัน พบว่า 9 ใน 10 คน มักหมกมุ่นอยู่กับปัญหาที่เขาไม่รู้อาจจะแก้ไขอย่างไร ซึ่งคนเราเมื่อไม่สามารถจัดการกับปัญหาของตนเอง หรือปัญหาที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับคนอื่นได้อย่างเหมาะสมแล้ว อาจแสดงออกถึงพฤติกรรมในลักษณะที่ขาดการควบคุม อันอาจเป็นภัยทั้งต่อตนเองและผู้อื่นได้ ดังจะเห็นได้จากข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์ในแต่ละวัน เช่น “นักศึกษาแพทย์เสริมฆ่าหั่นศพแฟนสาว โมโหจนคุมตนเองไม่ได้เมื่อถูกโกหกซึ่งๆ หน้า” ในสภาพสังคมปัจจุบัน เราจะพบว่าบุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำมีอยู่เป็นจำนวนไม่น้อย อันส่งผลกระทบต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

โกลแมน (Goleman, 1995) ได้กล่าวถึงคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง ว่ามีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ 2) มีการตัดสินใจที่ดี 3) ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ 4) มีความอดกลั้น 5) ไม่หุนหันพลันแล่น 6) ทนความผิดหวังได้ 7) เข้าใจจิตใจผู้อื่น 8) เข้าใจสถานการณ์ทางสังคม 9) ไม่ย่อท้อหรือยอมแพ้ง่าย 10) สามารถแก้ปัญหาชีวิตได้ 11) ไม่ปล่อยให้ความเครียดท่วมท้นจนทำอะไรไม่ถูก

ในทางพุทธศาสนา พระราชวรมุนี (2543) ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า การใช้ปัญญากำกับอารมณ์ที่ออกมาให้มีเหตุผล เป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมาในแต่ละสถานการณ์ โดยถือว่าอารมณ์ความรู้สึกนั้นเป็นพลังให้เกิดความประพฤติ ซึ่งถ้าพลังขาดปัญญากำกับก็เป็นพลังบอด ปัญญาจึงเป็นตัวที่กำกับชีวิตของเราให้การแสดงออกเป็นไปในทางถูกต้อง ซึ่งถ้าพิจารณาในความหมายนี้ ทั้งความสามารถทางเชาวน์ปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน

นอกจากนั้น พระธรรมปิฎก (2542) ได้กล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์ว่า อารมณ์คือ สภาพจิตนั่นเอง และสภาพจิตก็โยงไปถึงพฤติกรรมความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เพราะอารมณ์หรือสภาพจิตนั้นอาศัยพฤติกรรมเป็นช่องทางสื่อสารการแสดงออก เมื่ออารมณ์หรือสภาพจิตได้รับการพัฒนา ซึ่งช่องทางขยายขอบเขตและปลดปล่อยด้วยปัญญา ให้สื่อสารแสดงออกได้ผลดีด้วยพฤติกรรมทางกาย วาจา ก็นับได้ว่าระบบความสัมพันธ์แห่งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาเข้ามาประสานบรรจบเป็นองค์รวม ซึ่งเมื่อดำเนินไปอย่างถูกต้อง ก็จะอยู่ในภาวะสมดุลให้เกิดผลดีทั้งแก่ตนเองและคนอื่น ตลอดจนสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งหมด

กรมสุขภาพจิต ได้ตระหนักถึงความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ เนื่องจากสุขภาพจิตมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความฉลาดทางอารมณ์ คนที่มีสุขภาพจิตดี น่าจะต้องมีความฉลาดทางอารมณ์สูง ซึ่งมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับคำจำกัดความขององค์การอนามัยโลก ซึ่งให้ความหมายว่า “สุขภาพจิต” เป็นเรื่องของจิตใจ หนึ่ง ความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งที่สามารถจะพัฒนาได้ตลอดชีวิต การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่องานป้องกันปัญหาและการส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งเป็นความรับผิดชอบหลักของกรมสุขภาพจิต การพัฒนาแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเข้าใจสภาพอารมณ์ ทั้งในส่วนที่เป็นศักยภาพและจุดด้อยซึ่งควรได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นจึงเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากจะช่วยให้งานส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีของประชาชนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ที่มีคุณภาพสำหรับใช้ประเมินตนเองในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ เพื่อวิเคราะห์คุณภาพของแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ในด้าน

1. ความตรงเชิงโครงสร้าง
2. ความเชื่อมั่น
3. ความแตกต่างของแบบประเมินในแต่ละองค์ประกอบ ที่ทำการพัฒนาขึ้นตามตัวแปรประชากรที่ศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงพรรณนา ชนิด Cross-Section Study

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย มีอายุระหว่าง 12-60 ปี โดยแบ่งกลุ่มอายุ เป็น 4 ช่วงอายุ ตามหลักพัฒนาการทางอารมณ์สังคม (Erikson cited in Turner et al, 1995) ซึ่งเริ่มจากการมีวุฒิภาวะต่ำในระดับอายุน้อย ไปถึงการมีวุฒิภาวะในระดับอายุที่สูงขึ้น ได้แก่ วัยรุ่น อายุ 12-17 ปี วัยผู้ใหญ่ตอนต้น อายุ 18-25 ปี วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง อายุ 26-40 ปี วัยผู้ใหญ่ตอนปลาย อายุ 41-60 ปี

กลุ่มตัวอย่าง เป็นประชากรไทยที่มีอายุ 12-60 ปี โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเข้าทำการวิจัย (Inclusion Criteria) ดังนี้

1. จบการศึกษาอย่างน้อยระดับประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพศหญิงและชาย
3. ไม่มีประวัติการเจ็บป่วยทางจิต โรคลมชัก พิกการทางสมองหรือปัญญาอ่อน
4. ยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการวิจัย

เลือกกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอน ดังนี้

1. ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการเลือกจังหวัดที่เป็นตัวแทนของประชาชนทั้งในเมืองหลวงและภาคต่างๆ ของประเทศไทย ที่มีหน่วยงานจิตเวชและสุขภาพตั้งอยู่ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการประสานงานเก็บข้อมูลซึ่งต้องดำเนินการในเวลาจำกัด จังหวัดที่ได้รับเลือก คือ กรุงเทพมหานคร ภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดสงขลา ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี

2. เมื่อได้จังหวัดเป้าหมายแล้ว ใช้วิธีสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ในการสุ่มตัวอย่างของแต่ละจังหวัด โดยมีกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น จำนวน 6,900 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานคร 4,020 คน และกลุ่มตัวอย่างในเขตภูมิภาค 4 จังหวัด จำนวน 2,880 คน

ตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ คือ เพศ อายุ สถานภาพ และตำแหน่ง
2. ตัวแปรตาม คือ คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์จำแนกในด้านดี เก่ง สุข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับประชาชนไทย อายุ 12-60 ปี มีข้อคำถามจำนวน 52 ข้อ ในแต่ละข้อมีคำตอบให้เลือก 4 คำตอบ คือ ไม่จริง จริงบางครั้ง ก่อนข้างจริง จริงมาก

การให้คะแนน คะแนนรวมของแบบประเมิน คือ จำนวนข้อ (52 ข้อ) x 4 = 208 โดยกำหนดคำตอบแต่ละระดับ คือ ไม่จริง = 1, จริงบางครั้ง = 2, ก่อนข้างจริง = 3, จริงมาก = 4 เวลาที่ใช้ในการตอบแบบประเมิน ตามปกติจะใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที

ผลการประเมิน คะแนนจากการประเมินจะทำให้ผู้ตอบทราบว่าตนมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์ปกติหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระดับเดียวกัน โดยดูจากกราฟที่จัดทำไว้ ส่วนเกณฑ์ปกติของคะแนนแบ่งเป็นคะแนนรวมและคะแนน 3 ด้าน คือ (1) ดี (2) เก่ง (3) สุข ซึ่งทำให้ผู้ตอบทราบจุดเด่นและจุดด้อยที่ควรพัฒนา หากพบว่าได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ปกติในด้านนั้นๆ

การรวบรวมข้อมูล

ผู้เก็บข้อมูลเป็นบุคลากรสาธารณสุขที่ได้รับมอบหมายจากคณะผู้วิจัยในการเก็บข้อมูลตามคุณสมบัติระดับอายุ และสถานที่ในการเก็บข้อมูลที่กำหนดไว้ โดยดำเนินการติดต่อขอความร่วมมือจากโรงเรียน สถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานที่ได้รับเลือก แล้วแจกแบบประเมินให้ตอบ โดยเน้นการตอบตามความเป็นจริงและขอให้ตอบทุกข้อ

การแจกแบบประเมินทำโดยมอบแบบประเมินไว้ในสถานที่แต่ละแห่งและนัดวันไปเก็บข้อมูล ในบางกรณีผู้เก็บข้อมูลอาจเข้าไปติดต่อแจกแบบประเมินให้กลุ่มตัวอย่าง แล้วเก็บแบบประเมินเมื่อตอบเสร็จ หลังจากนั้นก็ส่งข้อมูลกลับไปให้คณะผู้วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ดังนี้

1. กำหนดจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบประเมิน จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา
2. กำหนดคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามตัวแปรอิสระที่ศึกษา
3. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม ระหว่างกลุ่มควบคุม กับกลุ่มประเมินตนเองต่ำและสูงกว่าที่เป็นจริง ด้วยการทดสอบ t-test
4. วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Index) ด้วยการจำแนกกลุ่มที่มีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ต่ำและสูงด้วยเทคนิค 27 เปอร์เซนต์ และเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์แต่ละรายข้อในกลุ่มต่ำและสูงด้วยการทดสอบ t-test
5. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (Reliability Coefficient) แบบแอลฟา ด้วยสูตร Cronbach Alpha และแบบแบ่งครึ่งข้อคู่-ข้อคี่ (Odd-even Reliability) ด้วยสูตร Spearman Brown
6. ศึกษาผลกระทบของตัวแปรอิสระแต่ละตัวต่อคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม และความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละองค์ประกอบ คือ ด้านดี เก่ง สุข ด้วยการวิเคราะห์ t-test, ANOVA และเมื่อพบความแตกต่างจากการวิเคราะห์ ANOVA ทำการทดสอบภายหลัง (Post Hoc) ด้วย Scheffe'

สรุปผลการวิจัย

แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 52 ข้อ จำแนกออกเป็นความฉลาดทางอารมณ์ 3 ด้าน คือ ดี เก่ง สุข และมีค่าอำนาจจำแนกสามารถแยกผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำออกจากผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง ได้ทั้งข้อทดสอบรายด้าน คือ ดี เก่ง สุข และคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม และแบบประเมินนี้มีค่าความเที่ยงแบบ Alpha ในด้านดี เก่ง สุข และภาพรวม คือ .75, .76, .81 และ .85 ตามลำดับ และค่าความเที่ยงแบบแบ่งครึ่งในด้านดี เก่ง สุข และภาพรวม คือ .83, .86, .71 และ .84 ตามลำดับ

ในตัวแปรเพศ พบว่า ชายและหญิงไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของคะแนนเฉลี่ยภาพรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้าน ในตัวแปรระดับอายุ พบว่า ช่วงอายุที่ต่ำมีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมและคะแนนเฉลี่ยรายด้านทั้ง 3 ด้าน ต่ำกว่ากลุ่มที่มีช่วงอายุที่สูงขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในตัวแปรสถานภาพสมรส พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสคู่มีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมและคะแนนเฉลี่ยด้านเก่งและด้านสุข สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรส

โสด ม่าย หย่า หรือแยกกันอยู่ ส่วนตัวแปรตำแหน่งงาน พบว่า ผู้มีตำแหน่งบริหาร มีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมและคะแนนเฉลี่ยในด้านเก่งและด้านสุข สูงกว่าระดับผู้ปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับทำวิจัยครั้งต่อไป

การประเมินเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ระหว่างกลุ่มวิชาชีพต่างๆ

1. การประเมินความฉลาดทางอารมณ์ในบุคคลปกติเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้ป่วยที่มีปัญหาทางจิตเวชและสุขภาพจิต
2. การเปรียบเทียบความเชื่อถือได้เมื่อมีการใช้แบบทดสอบซ้ำ (Test-retest reliability)
3. การพัฒนาแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี หรือผู้มีอายุ สูงกว่า 60 ปีขึ้นไป

ชื่อเรื่อง โครงการวิจัยชนบทศึกษา : การศึกษาและพัฒนาในระดับชาวนานักเรียน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดนครนายก
Research Project on Rural Study : Study and Development of Intelligence
Quotient Level of Primary Students in Nakhon Nayok Province

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์อังคณา สายยศ (Assoc. Prof. Agkana Saiyos)

ผู้ร่วมวิจัย

รองศาสตราจารย์วิญญา วิชาลาภรณ์

รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระวีวรรณ พันธุ์พานิช

นายชวลิต รวยอาจิณ

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2543

ความเป็นมา

มนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งด้านสติปัญญาและด้านร่างกายมาตั้งแต่เกิดแล้ว โดยบางคนเชื่อว่าเกิดจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ดังเช่น เจนเซนและไอเซนค์ (Jensen, 1972; Eysenk, 1973) ได้อธิบายว่า ความสามารถทางสติปัญญาหรือความสามารถของคนเกิดจากอิทธิพลของพันธุกรรมถึง 40–80 เปอร์เซ็นต์ แต่คามิน (Kamin, 1974) ได้อธิบายว่าความสามารถของคนขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมเป็นตัวสำคัญ

อย่างไรก็ตาม มนุษย์ประกอบขึ้นด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนสภาพร่างกาย ซึ่งเป็นเสมือนวัตถุดิบที่มีผลมาจากพันธุกรรม อีกส่วนหนึ่งคือ ทางด้านสติปัญญากับจิตใจของมนุษย์ย่อมมาจากอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนมาก นั่นคือความสามารถหรือสภาพความรู้สึกของคน จะเพิ่มหรือลดย่อมขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม และสามารถที่จะฝึกฝนให้เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ การที่จะให้คนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพจะต้องมุ่งเน้นพัฒนาทางด้านความสามารถหรือเชาวน์ปัญญา เพื่อให้เป็นคนที่มีความคล่องแคล่วในการคิด สามารถแก้ปัญหาได้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัยและมีความสุขนั่นเอง

การจะพัฒนาคนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น ต้องพัฒนาความสามารถทางสมองหรือเชาวน์ปัญญาก่อน และการพัฒนาด้านนี้จำเป็นที่จะต้องพัฒนาตั้งแต่อายุยังน้อยหรือพัฒนาตั้งแต่นักเรียนระดับประถมศึกษา จึงจะสามารถพัฒนาได้ถึงขีดสูงสุดหรือศักยภาพสูงสุดได้ เพื่อจะได้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในกายภาคหน้า ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาระดับเชาวน์ปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

อนึ่งจากนโยบายในการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530–2534) มุ่งขยายบริการการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาให้ทั่วถึงวัยเรียนทุกคน โดยเฉพาะจังหวัดนครนายก ซึ่งเป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ แต่มีนักเรียนประถมศึกษาจำนวนมากที่ควรแก่การพัฒนาเชาวน์ปัญญาให้มีระดับสูงขึ้น ก็จะสามารถพัฒนาให้เป็นพลเมืองที่มีศักยภาพสูงทัดเทียมกับกลุ่มนักเรียนในกรุงเทพฯ ได้ อันจะเป็นประโยชน์กับประเทศชาติที่จะลดปัญหาต่างๆ ที่เกิดกับชุมชนในโรงเรียนเหล่านี้ จึงได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเชาวน์ปัญญาของนักเรียนในจังหวัดนครนายก โดยในปี พ.ศ. 2542 ได้ทำการวิจัยกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในอำเภอปากพลี ของจังหวัดนครนายก (อังคณา สายยศ และคณะ, 2542) และพบว่านักเรียนที่มีเชาวน์ปัญญาต่ำสามารถใช้แบบฝึกเชาวน์ปัญญาที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปพัฒนาเชาวน์ปัญญาของนักเรียน

กลุ่มดังกล่าวเพิ่มขึ้นได้ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาและพัฒนาเชาวน์ปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทุกอำเภอ ในจังหวัดนครนายก เพื่อให้นักเรียนที่มีเชาวน์ปัญญาต่ำที่อำเภออื่นนอกเหนือจากอำเภอปากพลี ได้มีโอกาสฝึกเชาวน์ปัญญาและพัฒนาให้สูงขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อสมรรถภาพสมองของนักเรียน คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการขยายการวิจัยในทำนองเดียวกันนี้ ในปี พ.ศ. 2543 กับนักเรียนในระดับชั้นดังกล่าว ในอำเภอเมือง อำเภอบ้านนา และอำเภอองครักษ์ ของจังหวัดนครนายก เพื่อเป็นแบบอย่างของจังหวัดอื่นที่สนใจนำแบบฝึกเชาวน์ปัญญาที่สร้างขึ้นชุดนี้ไปพัฒนานักเรียนในจังหวัดของตนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับเชาวน์ปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในอำเภอเมือง อำเภอบ้านนา และอำเภอองครักษ์ ในจังหวัดนครนายก
2. เพื่อพัฒนาระดับเชาวน์ปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในอำเภอเมือง อำเภอบ้านนา และอำเภอองครักษ์ ในจังหวัดนครนายก

สมมติฐานการวิจัย

1. เชาวน์ปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ทั้งที่อยู่โรงเรียนในอำเภอเมือง อำเภอบ้านนา อำเภอองครักษ์ และรวมทุกอำเภอ เมื่อได้รับการฝึกด้วยแบบฝึกเชาวน์ปัญญาแล้ว มีการพัฒนาสูงขึ้น
2. เชาวน์ปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งที่อยู่โรงเรียนในอำเภอเมือง อำเภอบ้านนา อำเภอองครักษ์ และรวมทุกอำเภอ เมื่อได้รับการฝึกด้วยแบบฝึกเชาวน์ปัญญาแล้ว มีการพัฒนาสูงขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยและพัฒนา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2543 จังหวัดนครนายก ซึ่งเป็นวิจัยที่ขยายโครงการวิจัยชนบทศึกษา: การศึกษาและพัฒนาเชาวน์ปัญญาของนักเรียนประถมศึกษาในอำเภอปากพลี เป็นการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาระดับเชาวน์ปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาของจังหวัดนครนายก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สร้างเกณฑ์ปกติ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากทุกอำเภอของจังหวัดนครนายก ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอบ้านนา อำเภอองครักษ์ และอำเภอปากพลี เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1,383 คน และ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 2,110 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการฝึกเพื่อพัฒนาเชาวน์ปัญญา โดยคัดเลือกจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สร้างเกณฑ์ปกติในข้อ 1 เป็นกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนที่ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ จำนวน 6 โรงเรียน จาก 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอบ้านนา อำเภอองครักษ์ โดยฝึกโรงเรียนละ 2 ระดับชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ คือ การจัดการกระทำด้วยการฝึกเชาวน์ปัญญา (ผลก่อนการจัดการกระทำด้วยการฝึกเชาวน์ปัญญา ผลหลังการจัดการกระทำด้วยการฝึกเชาวน์ปัญญา)

2. ตัวแปรตาม คือ คะแนนพัฒนาการเชาวน์ปัญญา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ชุด ดังนี้

1. แบบทดสอบวัดเชาวน์ปัญญา ซึ่งสร้างตามทฤษฎีความถนัดของเทอร์สโตน วัดความสามารถขั้นปฐมภูมิของสมอง 5 องค์ประกอบ โดยคณะผู้วิจัยหาคูณภาพจากกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก เมื่อปี พ.ศ. 2542 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 แบบทดสอบวัดเชาวน์ปัญญา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีจำนวน 60 ข้อ ใช้เวลาทำ 30 นาที ซึ่งมีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.200-0.674 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.200-0.774 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.808

1.2 แบบทดสอบวัดเชาวน์ปัญญา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวน 50 ข้อ ใช้เวลาทำ 25 นาที ซึ่งมีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.206-0.760 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.200-0.609 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.580

2. แบบฝึกพัฒนาเชาวน์ปัญญา เป็นแบบฝึกพัฒนาเชาวน์ปัญญาที่สร้างโดยคณะผู้วิจัย และได้หาคูณภาพแล้วจากกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เมื่อปี พ.ศ. 2542 ซึ่งมีรายละเอียดของแบบฝึกพัฒนาเชาวน์ปัญญา ดังนี้

2.1 แบบฝึกเชาวน์ปัญญา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีจำนวน 5 ชุด คือ
1) ฝึกความสามารถด้านจำนวน 2) ฝึกความสามารถด้านภาษา 3) ฝึกความสามารถ

ด้านเหตุผล 4) ฝึกความสามารถด้านการรับรู้อย่างรวดเร็ว 5) ฝึกความสามารถด้านมิติสัมพันธ์

2.2 แบบฝึกเขาวนปัญญาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวน 4 ชุด คือ

1) ฝึกความสามารถด้านจำนวน 2) ฝึกความสามารถด้านภาษา 3) ฝึกความสามารถด้านเหตุผล 4) ฝึกความสามารถด้านมิติสัมพันธ์

การรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาระดับเขาวนปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้ง 4 อำเภอ ในจังหวัดนครนายก

2. นำแบบทดสอบวัดเขาวนปัญญาทั้ง 2 ฉบับไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง

3. ตรวจสอบให้คะแนนแล้วสร้างเกณฑ์ปกติที่ (Normalized T-score) ของนักเรียนทั้ง 2 ระดับ

4. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนที่ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ จำนวน 6 โรงเรียน ทั้ง 2 ระดับ จากอำเภอเมือง อำเภอบ้านนา และอำเภอองครักษ์ (ยกเว้นอำเภอปากพลี) เพื่อเป็นกลุ่มที่ใช้ฝึกเพื่อพัฒนาเขาวนปัญญา

5. ดำเนินการฝึกเพื่อพัฒนาเขาวนปัญญาจากกลุ่มตัวอย่างในข้อ 4

6. ทดสอบเขาวนปัญญาของนักเรียนหลังจากที่ได้รับการฝึกพัฒนาเขาวนปัญญาแล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. คำนวณค่าสถิติพื้นฐาน คะแนนเฉลี่ย และคะแนนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. คำนวณคะแนน T-ปกติ แล้วนำมาสร้างเป็นเกณฑ์ปกติในระดับจังหวัด (Local Norm)

3. คำนวณการพัฒนาเขาวนปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สถิติ t-test แบบกลุ่มตัวอย่างที่มีความเกี่ยวข้องกัน

สรุปผลการวิจัย

1. คะแนนเกณฑ์ปกติของเขาวนปัญญาของนักเรียนในจังหวัดนครนายกที่เป็นชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนอยู่ระหว่าง T21 ถึง T86 และ T19 ถึง T97 ตามลำดับ T50 ตรงกับ 23 คะแนน ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ T50 ตรงกับ 20 คะแนน ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำแนกตามอำเภอเมือง อำเภอปากพลี อำเภอบ้านนา และอำเภอองครักษ์ มีค่าเท่ากับ 20.647, 25.143, 23.410 และ 23.563 ซึ่งตรงกับคะแนน

เกณฑ์ปกติ T เท่ากับ 47, 53, 50 และ 51 ตามลำดับ และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเท่ากับ 20.290, 19.211, 20.049 และ 20.576 ซึ่งตรงกับเกณฑ์ปกติ T เท่ากับ 50, 48, 50 และ 51 ตามลำดับ แสดงว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีเชาวน์ปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารวมทั้งจังหวัด ปรากฏว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเป็น 22.236 และ 20.180 ซึ่งตรงกับคะแนนเกณฑ์ปกติ T49 และ T50 ตามลำดับ แสดงว่าในจังหวัดนครนายก นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีเชาวน์ปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการพัฒนาเชาวน์ปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำแนกตามนักเรียนในโรงเรียนอำเภอเมือง อำเภอบ้านนา และอำเภองครักษ์ สามารถพัฒนาเพิ่มขึ้นตั้งแต่คะแนน 4.54 ถึง 14.06 คะแนน และ 4.43 ถึง 6.71 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งพัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าผลการฝึกเชาวน์ปัญญาจากแบบฝึกหัดที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถฝึกให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีเชาวน์ปัญญาสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัยนี้ ถ้าจะนำแบบทดสอบเชาวน์ปัญญาไปใช้ในการวัดนั้น ควรจะได้มีการสร้างเกณฑ์ปกติสำหรับแปลความหมายคะแนนใหม่ เพราะเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบชุดนี้ใช้ได้เฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดนครนายกเท่านั้น

2. เมื่อจะมีการฝึกเชาวน์ปัญญาโดยใช้แบบฝึกหัดที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นมา ถ้าแบบฝึกหัดใดมีทั้งรูปภาพและภาษา ให้ดำเนินการฝึกด้วยรูปภาพก่อนแล้วจึงฝึกด้วยภาษา เพราะรูปภาพจะมีคุณลักษณะที่ฝึกเข้าใจง่ายกว่าที่ฝึกด้วยภาษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยในทำนองเดียวกันนี้กับนักเรียนชั้นอื่น และในจังหวัดอื่นๆ ที่ยังมีนักเรียนที่ด้อยโอกาส เพื่อนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบกัน

2. ควรทำการวิจัยในทำนองเดียวกันนี้กับนักเรียนที่ด้อยโอกาส เพื่อนักเรียนกลุ่มดังกล่าวได้พัฒนาระดับเชาวน์ปัญญา และมีประสบการณ์ลักษณะการคิดในแง่มุมต่างๆ เพื่อจะได้เป็นพลเมืองที่เฉลียวฉลาดต่อไปในอนาคต

ประเด็น “กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด”

ชื่อเรื่อง การศึกษาสภาพและความต้องการในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ของโรงเรียนสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา

The Status and the Needs of the Managing a Student-Centered Process in the Schools of the Welfare Education Division under Jurisdiction of General Education Department

ผู้วิจัย

กองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
(Welfare Education Division, Department of General Education, Ministry of Education)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายในการปฏิรูปการศึกษา ตามหลักสูตรและเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยจะดำเนินการปฏิรูปการศึกษาใน 4 ด้าน คือ การปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการ การปฏิรูปหลักสูตร การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน และการพัฒนาวิชาชีพและบุคลากร กรมสามัญศึกษาจึงได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปงานของกรมสามัญศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว โดยเน้นที่จะสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดค้น สร้าง และสรุปการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ (กรมสามัญศึกษา, 2540) นอกจากนี้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้เรียนสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้

ในชีวิตจริงได้ และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลางจะต้องอาศัยปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ถ้าผู้เรียนมีโอกาสคิด ทำ สร้างสรรค์ โดยที่ครูช่วยจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อ และสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน

2. คำหนึ่งถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านความสามารถทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ความพร้อมของร่างกาย และจิตใจ สามารถสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลายและต่อเนื่อง

3. สาระการเรียนรู้มีความสมดุลเหมาะสมกับวัย ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน และความคาดหวังของสังคม ทั้งนี้ ผลการเรียนรู้จากสาระและกระบวนการจะต้องทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดี และมีความสุขในการเรียน

4. แหล่งเรียนรู้มีความหลากหลายและเพียงพอที่จะให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ ตามความถนัด ความสนใจ

5. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครู และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรที่ช่วยเหลือเกื้อกูล ห่วงใย มีกิจกรรมร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ คือ แลกเปลี่ยนความรู้ ถักทอความคิด พิสูจน์ปัญหาร่วมกัน

6. ศิษย์มีความศรัทธาต่อครูผู้สอน สาระที่เรียน รวมทั้งกระบวนการที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนใฝ่รู้ มีใจที่จะเรียนรู้ ทั้งนี้ต้องมีความเชื่อว่าศิษย์ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

7. สาระ กระบวนการเรียนรู้ เชื่อมโยงกับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้เรียน จนผู้เรียนสามารถนำผลจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง

8. กระบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่นๆ เช่น ชุมชน ครอบครัว องค์กร ต่างๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ และร่วมมือกันให้เกิดการเรียนรู้ และได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้สูงสุด

กองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาสที่ไม่สามารถเข้ารับการศึกษาตามปกติ อาทิ แรงงาน เด็ก โสเภณี เด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน เด็กในชนกลุ่มน้อย เด็กยากจน เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด เด็กที่มีพ่อแม่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ ตลอดจนเด็กในสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยจัดบริการทางการศึกษาในลักษณะให้อยู่ประจำในโรงเรียน จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปัจจุบันมีสถานศึกษาในสังกัดทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 41

โรงเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม และทักษะฝีมือ ให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีทักษะในการ ดำรงชีวิต สามารถพึ่งตนเองได้ มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ มีส่วนร่วมในการพัฒนา สังคมได้ตามศักยภาพ ตลอดทั้งมีจิตสำนึกการมีบทบาทในการดูแลอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนชนบทรอบนิคมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม

อย่างไรก็ดี การจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้เอื้อต่อ การเรียนรู้ตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ซึ่งกองการศึกษาสงเคราะห์ มีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายของ กรมสามัญศึกษา โดยมุ่งที่จะปฏิรูปการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงมี ความจำเป็นที่ต้องศึกษาสภาพและความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของสถานศึกษาในสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ เพื่อให้ได้มา ซึ่งข้อมูลที่เป็นไปเพื่อใช้ประกอบการกำหนดแนวทางในการพัฒนาการจัตกระบวนการ เรียนการสอนให้เป็นไปตามนโยบายการปฏิรูปหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียน การสอนของกรมสามัญศึกษา

ดังนั้นกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา จึงมีความประสงค์ที่จะศึกษา สภาพและความต้องการในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ของโรงเรียนสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้น นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ของโรงเรียนสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
3. เพื่อจัดลำดับความต้องการในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็น ศูนย์กลาง ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์

สมมติฐานการวิจัย

สภาพการจัตกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ของโรงเรียน สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ภาระ หน้าที่ความรับผิดชอบของครู ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงพรรณนา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียนระดับมัธยมศึกษา นักเรียนระดับประถมศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ซึ่งเป็นโรงเรียนประเภทสหศึกษา สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2544 จำนวน 41 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 41 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,502 คน และนักเรียน จำนวน 37,687 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 574 คน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 39,763 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ มีทั้งหมด 572 คน ประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ จำนวน 26 คน โดยศึกษาจากโรงเรียนในสังกัดที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง
2. ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ จำนวน 156 คน โดยสุ่มตัวอย่างโรงเรียนละ 6 คน เป็นครูระดับประถมศึกษา จำนวน 3 คน และครูระดับมัธยมศึกษา จำนวน 3 คน
3. นักเรียนในโรงเรียนสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ระดับประถมศึกษา จำนวน 130 คน และระดับมัธยมศึกษา จำนวน 130 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย รวมเป็น 260 คน
4. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ โดยสุ่มตัวอย่างโรงเรียนละ 5 คน รวมเป็นจำนวน 130 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ ที่ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพการจัดกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียน
2. แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพและความต้องการในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
3. แบบสัมภาษณ์ความต้องการของนักเรียน ที่ให้โรงเรียนจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางให้ประสบความสำเร็จ

4. แบบสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพและความต้องการในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางให้ประสบความสำเร็จ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS/PC เพื่อหาค่าสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติ t-test

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของครูผู้สอน แต่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่นัยสำคัญ 0.004 และมีความสัมพันธ์กับสิ่งอำนวยความสะดวกภายในโรงเรียนที่นัยสำคัญ 0.03

2. สภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ โดยภาพรวม ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนไม่มีความแตกต่างกัน แต่ดูในรายกิจกรรม ครูผู้สอนของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ มีการปฏิบัติกิจกรรมมากเป็นลำดับที่หนึ่ง คือ การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อการจัดทำแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ลำดับรองลงมา คือ การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน วิธีการจัดการเรียนรู้เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม สำหรับครูผู้สอนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์มีการปฏิบัติกิจกรรมมากเป็นลำดับหนึ่ง คือ การใช้กระบวนการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ลำดับรองลงมา คือ การใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลายให้เหมาะสมกับรายวิชาและนักเรียน วิธีการจัดการเรียนรู้เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม

3. สภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ตามความคิดเห็นของนักเรียนโดยรวมมีความแตกต่างกัน แต่ทั้งสองโรงเรียนมีการดำเนินกิจกรรมเหมือนกัน อันดับหนึ่ง คือ ครูให้การยอมรับในความแตกต่างของนักเรียน ครูให้คำปรึกษา แนะนำ และอันดับรองลงมา คือ การอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน และครูให้ความช่วยเหลือเพื่อให้นักเรียนพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่

4. สภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ตามความคิดเห็นของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่มีความแตกต่างกัน โดยโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มีสภาพการดำเนินงานมากเป็นอันดับแรก คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และลำดับรองลงมา คือ โรงเรียนให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางแก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ มีสภาพการดำเนินงานมากเป็นอันดับแรก คือ การทำให้ชุมชนมีความพึงพอใจต่อคุณภาพของนักเรียน และลำดับรองลงมา คือ โรงเรียนมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

5. ลำดับความต้องการในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของโรงเรียนสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ให้ประสบผลสำเร็จ โดยความต้องการของครูเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหาร ลำดับแรก คือ ต้องการผู้บริหารที่มีคุณธรรม จริยธรรม และความยุติธรรม รองลงมา คือ มีวิสัยทัศน์ มีข้อมูลข่าวสารและความเอาใจใส่ในการพัฒนาตนเอง ส่วนด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ลำดับแรก คือ มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย พร้อมทั้งจะให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง รองลงมา คือ มีศูนย์วิทยบริการ และห้องสมุดที่ทันสมัย ซึ่งมีระบบการบริการที่สะดวกรวดเร็ว ส่วนด้านการสนับสนุนส่งเสริมกระบวนการวัดผลและประเมินผล ลำดับแรก คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดผลตามสภาพจริง รองลงมา คือ เอกสารคู่มือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

6. ความต้องการของนักเรียน ด้านคุณลักษณะของครูผู้สอน ลำดับแรก คือ ต้องการครูอาจารย์ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของวิชาที่สอน รองลงมา คือ ให้โอกาสนักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นและทำกิจกรรม ส่วนด้านอาคารสถานที่ ลำดับแรก มี 2 รายการ คือ ต้องการอาคารสถานที่ ที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด สวยงาม ร่มรื่น และมีความปลอดภัยต่อนักเรียน และมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย พร้อมทั้งจะให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า แสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ด้านสื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยีและนวัตกรรม ลำดับแรก คือ สื่อโปรแกรมการสอน เช่น แบบเรียนสำเร็จรูปที่ใช้เครื่องช่วยสอน (CAI) และคอมพิวเตอร์ รองลงมา คือ ของจริงและตัวบุคคล เช่น การสาธิต การทดลอง และการศึกษาดูงานนอกสถานที่ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนการสอน ลำดับแรก คือ ประสบการณ์ตรงกับความสนใจ และได้เรียนรู้ด้วยความสุข รองลงมา คือ การได้ฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดของตนเอง และด้านการ

วัดผลและประเมินผล ลำดับแรก คือ ต้องการให้ใช้การวัดผล การประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลตนเอง โดยครูและนักเรียนร่วมกันสร้างแบบประเมิน

7. ความต้องการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการจัดหลักสูตร ลำดับแรก คือ มีการประสานความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครูผู้สอน และชุมชนในการจัดทำหลักสูตร รองลงมา คือ ต้องการหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับเวลา และเป้าหมายในการพัฒนานักเรียน ซึ่งหลักสูตรที่สนองความต้องการของชุมชนและสังคม ส่วนในด้านคุณลักษณะของนักเรียน ลำดับแรก คือ ต้องการนักเรียนที่เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม รองลงมา คือ เป็นคนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาร่วมกับโรงเรียนอื่นๆ ในสังกัดกรมสามัญศึกษา หรือกรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนด้วยวิธีการเรียนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง กับวิธีการเรียนปกติ
3. ควรทำการศึกษาอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามทัศนคติของครูผู้สอน

ข้อเสนอแนะต่อสถานศึกษา

1. ควรจัดอบรมปฏิบัติการสำหรับครูผู้สอนพร้อมกันทั้งหมดในเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงในแต่ละโรงเรียน
2. ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับนักเรียนในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
3. ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรสำหรับนักเรียนในเรื่อง “เรียนวิธีการเรียน” (Learn how to learn)
4. ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการแสดงบทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการ
5. ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง

ชื่อเรื่อง การสำรวจเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ของโรงเรียนในเขต
กรุงเทพมหานคร
Identification of Children with Learning Disabilities
in the School of Bangkok Metropolis

ผู้วิจัย

ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม (Prof.Sriya Niyomthom)

ผู้ร่วมวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดารณี ศักดิ์ศรีผล

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2545

ความเป็นมา

เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษกลุ่มหนึ่ง ที่พบอยู่ในชั้นเรียนปกติทั่วไป ในลักษณะของเด็กที่มีความยุ่งยากในการเรียนวิชาต่างๆ เช่น การอ่าน การเขียน การเรียนเลขคณิต เป็นต้น และจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ทั้งๆ ที่มีระดับเชาวน์ปัญญาปกติหรือสูงกว่าปกติ โดยที่ครูไม่สามารถให้การช่วยเหลือได้ เพราะขาดความเข้าใจเด็ก และขาดเทคนิควิธีที่จะช่วยเหลือได้ เด็กหลายคนต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน หรือถูกกล่าวหาว่าเป็นเด็กเหลวไหล

ปัญหาทางการเรียนรู้เป็นเรื่องที่ไม่อาจจะบ่งได้ง่ายๆ โดยใช้การสังเกตเพียงอย่างเดียว เพราะไม่มีลักษณะแตกต่างที่ปรากฏชัด มักจะพบความผิดปกติก็ต่อเมื่อเข้าเรียนในระบบโรงเรียนแล้วไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร บางรายก็มีปัญหาโดดเด่นตั้งแต่เริ่มเรียนในด้านการฟัง การพูด การอ่าน การสะกดคำ การเขียน หรือการคิดคำนวณ อย่างไรก็ตามอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง

จากข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการในสหรัฐอเมริกา ในช่วงปี ค.ศ. 1986-1987 เด็กที่ผ่านการคัดแยกเรียบร้อยแล้วเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษประมาณ 10% ของประชากรในวัยเรียน และเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จำนวนสูงสุด คือ ประมาณร้อยละ 5 ของประชากรในวัยเรียน ทั้งนี้ ผดุง อารยะวิญญู ได้ประเมินตามอัตราร้อยละ พบว่า ในประเทศไทยในปีการศึกษา 2542 มีเด็กที่อยู่ในระดับประถมศึกษาทั่วประเทศ

ประมาณ 7,000,000 คน จะเป็นเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ ประมาณ 350,000 คน (ผดุง อารยะวิญญู, 2542: 6-7)

ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันความสูญเสียทางการศึกษา และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา จึงควรค้นหาเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ตั้งแต่เยาว์วัย เพื่อจัดปัญหาที่รุนแรง หรือลดปัญหาที่ไม่พึงประสงค์ได้

การคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้มีหลายวิธี ทางเลือกที่หนึ่ง คือ วิธีดูความแตกต่าง (The Discrepancy Method) เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการต่างๆ ในโรงเรียนต่ำกว่าระดับสติปัญญาทางเลือกที่สอง คือ วิธีคำนึงถึงความสามารถเฉพาะทาง (The Special Abilities Method) หรือมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาทางการเรียนรู้ที่ดูจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการจิตวิทยา ทางเลือกที่สาม คือ วิธีคำนึงถึงความแตกต่างอย่างมากในการเรียนรู้ถึงหน้าที่และทักษะต่างๆ กับความแตกต่างในแต่ละวิชา ทางเลือกที่สี่ คือ วิธีหาจุดตัดของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำ (The Low Achievement Cut-Off Method) เด็กทุกคนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำในระดับหนึ่งของวิชาใดก็ตาม อาจได้รับการช่วยเหลือโดยไม่ต้องคำนึงถึงสาเหตุว่าทำไมจึงมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ (ศรียา นิยมธรรม, 2540: 19-41)

นอกจากนี้ ยังมีเครื่องมืออีกชนิดหนึ่งที่ใช้ในการคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ได้ เครื่องมือชุดนี้ ศรียา นิยมธรรม ได้ดัดแปลงมาจากเครื่องมือคัดแยก ของแมคคาร์ธี ซึ่งจะใช้ทดสอบเด็กได้ตั้งแต่อายุ 4 – 6 ½ ปี เป็นการทดสอบรายบุคคล โดยมีเนื้อหาในการทดสอบ 6 หมวด คือ ซ้าย-ขวา , การจำคำ , การวาดรูป , การจำตัวเลข , การจัดหมวดหมู่ และการใช้ขา แบบคัดแยกฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบแต่ละฉบับในช่วง .63 - .85 และมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ผลของการคัดแยก จะทำให้ทราบว่าเด็กอยู่ในภาวะเสี่ยงหรือไม่ ถ้าเด็กอยู่ในภาวะเสี่ยง จะได้หาวิธีการช่วยเหลือตั้งแต่ต้น ซึ่งจะทำให้เกิดผลดีกับเด็กเป็นอย่างมาก ข้อจำกัดของเครื่องมือชุดนี้ คือ เด็กที่มีอายุ 5 – 6 ½ ปี เท่านั้น จึงจะสามารถทดสอบได้ครบทั้ง 6 หมวด ถ้าอายุต่ำกว่า 5 ปีจะไม่สามารถทดสอบในหมวดซ้าย-ขวาได้ (ศรียา นิยมธรรม, 2542: 1)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าถ้านำเอาเครื่องมือการคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้มาใช้คัดแยกเด็กที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ½ ปี จะทำให้ทราบว่าเด็กอยู่ในภาวะเสี่ยงที่จะเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้หรือไม่ มีจำนวนมากน้อยเท่าใด และในหมวดใดบ้าง เพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับครูผู้สอนที่จะได้ศึกษาวิธีการช่วยเหลือเด็กเสียแต่เนิ่นๆ จะทำให้ลดปัญหาในการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะทำโครงการช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ โดยการคัดแยกเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ อายุระหว่าง 5 – 6 ½ ปี ของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครว่ามีอย่างน้อยเพียงใด และมีปัญหาในด้านใดบ้าง เพื่อจะได้จัดสร้างนวัตกรรมการช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ที่มีอายุ 5 – 6 ½ ปี ของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงสำรวจ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ½ ปี ของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ½ ปี เลือกมาโดยการสุ่มตามอัตราส่วน 10% จากโรงเรียนที่เป็นประชากร ดังนี้

1. โรงเรียนสาธิต 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายประถม)
2. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดมหาบุศย์ฯ และโรงเรียนวัดหนัง
3. โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนอำนวยการกนกรัตริอนุสรณ์ โรงเรียนวัดภาษี โรงเรียนแจ่มจันทร์ และโรงเรียนสามเสนนอกฯ
4. โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 5 โรงเรียน คือ โรงเรียนอนุบาลกุ๊กไก่ โรงเรียนสาธิตบางนา โรงเรียนพิชญศึกษา โรงเรียนรุจิเสรีวิทยา และโรงเรียนสมาคมสตรีไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. เครื่องมือคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือที่ ศรียา นิยมธรรม ดัดแปลงมาจากเครื่องมือคัดแยกของแมคคาร์ธี ใช้ทดสอบเด็กที่มีอายุระหว่าง 4 – 6 ½ ปี เป็นการทดสอบรายบุคคล มีเนื้อหาในการทดสอบ 6 หมวด คือ ซ้าย-ขวา การจำคำ

การวาดรูปทรง การจำตัวเลข การจัดหมวดหมู่ และการใช้ซ้ำ โดยใช้เวลาในการทดสอบ ประมาณคนละ 20 นาที แบบคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบแต่ละฉบับในช่วง .63 - .85 และมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เชิงโครงสร้าง และ เชิงจำแนก ตลอดจนความเที่ยงตรงตามเกณฑ์เปรียบเทียบในระดับเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 10, 20, 30 ของแต่ละช่วงอายุ โดยคำนึงถึงคะแนนที่สอบได้ตามแบบทดสอบแต่ละหมวด และจำนวนหมวดที่สอบตก เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าเด็กอยู่ในภาวะ “เสี่ยง” หรือไม่

2. แบบบันทึกการคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้
3. คู่มือการใช้แบบคัดแยกเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ และเสนอผลในรูปของตารางและภาพประกอบ โดยใช้กราฟแท่ง

สรุปผลการวิจัย

จากจำนวนเด็กทั้งหมด 942 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง สอบไม่ผ่านในด้านการจัดหมวดหมู่มากที่สุด รองลงมา คือ ซ้าย-ขวา การจำคำ การใช้ซ้ำ การวาดรูปทรง และด้านที่สอบไม่ผ่านน้อยที่สุด คือ ด้านการจำตัวเลข นอกจากนี้ยังพบว่า จากจำนวนเด็กทั้งหมด จะมีเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 20.49 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านจะพบว่า ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ สอบไม่ผ่านในด้านการจัดหมวดหมู่มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านซ้าย-ขวา การจำคำ การใช้ซ้ำ การวาดรูปทรง และด้านที่สอบไม่ผ่านน้อยที่สุด คือ ด้านการจำตัวเลข

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะศึกษาว่ามืองค์ประกอบอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับการที่ทำให้เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ เช่น วิธีสอนของครู วิธีการอบรมเลี้ยงดู เป็นต้น
2. ควรจัดกิจกรรมเพื่อสอนซ่อมเสริมพัฒนาการด้านที่เป็นปัญหา แล้วติดตามผล
3. ควรคิดพัฒนารูปแบบกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ต่อไป

ชื่อเรื่อง การสังเคราะห์วิธีการสอนวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ระดับประถมศึกษา
Synthesis of Teaching Methods for Selected Subjects at Primary Level Thai, English, Mathematics and Science

ผู้วิจัย

นางพิกุล สีหาพงษ์ (กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ)
Mrs.Pikul Sihapong (Educational Research Division, Department of Curriculum and Instruction Development, Ministry of Education)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

การศึกษานับว่าเป็นรากฐานสำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองตลอดช่วงชีวิต ประเทศชาติใดมีประชาชนที่มีการศึกษาสูง ย่อมมีความหวังในการพัฒนาประเทศอย่างมีสันติให้เจริญก้าวหน้า สามารถแข่งขันกับนานาประเทศและเข้าสู่ความเป็นประเทศแห่งสากลได้

จากแนวคิดดังกล่าวได้นำมาเป็นแนวคิดในการจัดการเรียนการศึกษาของประเทศไทย โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) มุ่งเน้นพัฒนาคนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข และมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้นในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวจึงต้องใช้กระบวนการทัศน์ใหม่ โดยครูต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการควบคุมและให้ความรู้แก่นักเรียน เป็นผู้ที่สนับสนุน ส่งเสริม เอื้ออำนวย กระตุ้นให้นักเรียนใช้กระบวนการคิดและเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติ และจากการจัดกระบวนการเรียนการสอนของครูที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริงให้สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งจะมีรูปแบบและลีลาการเรียนรู้ (Learning Style) แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยและประเมินผลคุณภาพการศึกษาจากหลายหน่วยงาน พบว่าเยาวชนไทยส่วนมากมีความรู้ ความคิด สติปัญญา ความสามารถ ตลอดจนพฤติกรรมที่

แสดงถึงการมีคุณธรรม จริยธรรม ยังไม่เป็นไปตามที่พึงประสงค์ และยังพบว่า เยาวชนไทย ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาและมีมัธยมศึกษา มีผลการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่สำคัญมากต่อการดำรงชีวิต อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ ซึ่งต้องได้รับการปรับปรุง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2540: 27-28, 39) ปัญหาและสาเหตุที่สำคัญคือ กระบวนการเรียนการสอน ของครูและกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนยังไม่เอื้ออำนวยให้พัฒนาคนไปสู่เป้าหมายตาม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้กำหนดไว้ (กรมวิชาการ, 2539: 130-133)

ดังนั้น กรมวิชาการซึ่งรับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนที่มีคุณภาพและมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อ ประเทศชาติ จึงได้ศึกษารูปแบบและกระบวนการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ภาษา อังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ โดยได้ศึกษาวิธีการสอน และรูปแบบการสอน ระดับประถมศึกษาใน 4 วิชาดังกล่าวที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ประกอบการดำเนินงานโครงการวิจัย เรื่อง ผลการพัฒนาคุณภาพนักเรียนโดยใช้กระบวนการ เรียนการสอนที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียน

วัตถุประสงค์

เพื่อสังเคราะห์วิธีการสอนระดับประถมศึกษา ในวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงสำรวจ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ เอกสารประเภทตำรา เอกสารทางวิชาการ เอกสารงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ของบุคคล หน่วยงาน นิสิตนักศึกษา ที่ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการสอน/รูปแบบ การสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ เจตคติ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เอกสารเกี่ยวกับวิธีการสอนที่พิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2520- 2543 ประกอบด้วยเอกสารประเภทตำราและเอกสารทางวิชาการ 24 เล่ม เอกสารงาน วิจัยและวิทยานิพนธ์ 26 เล่ม รวมเป็นเอกสารกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 50 เล่ม ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่ส่งผลต่อการ

เรียนรู้ในวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ระดับประถมศึกษา สำหรับเอกสารประเภทตำราและเอกสารทางวิชาการเท่าที่สืบค้นได้จากห้องสมุดของหน่วยงานต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการสอน (Teaching Style) หมายถึง พฤติกรรมการถ่ายทอดความรู้ หรือ การชี้แนะเชิงวิชาการที่ผู้สอนใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การสอน หรือให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้

รูปแบบการสอน (Models of Teaching) หมายถึง แบบแผนการจัดการเรียน การสอนที่หลากหลายและแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมและศักยภาพของผู้เรียน

วิธีการเรียน (Learning Style) หมายถึง พฤติกรรมหรือการปฏิบัติของผู้เรียน ในการจัดการเกี่ยวกับการเรียนของแต่ละบุคคล ซึ่งแตกต่างกันตามสติปัญญา สภาพ ภายในตัวผู้เรียน (คุณลักษณะ) และสภาพแวดล้อมทางการเรียน เพื่อเกิดการเรียนรู้ที่ พึงประสงค์

วิชาวิทยาศาสตร์ หมายถึง เนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ ชีวิต

ครูต้นแบบ หมายถึง ครูที่ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติว่า เป็นผู้ที่มีผลงานดีเด่นด้านการเรียนการสอน มีความประพฤติดี ปฏิบัติตน ตามจรรยาบรรณครู และมีบุคลิกภาพของความเป็นครู

ครูสอนดี/ครูสอนเด่น หมายถึง ครูที่ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานการประถม ศึกษาจังหวัดว่า เป็นผู้ที่มีผลงานดีเด่นด้านการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ระดับประถมศึกษา

วิธีสอนที่เน้นครูมีบทบาทสำคัญ หมายถึง วิธีสอนที่ครูมีบทบาทในการควบคุม ชั้นเรียนอย่างเต็มที่ นักเรียนจะมีลักษณะเป็นผู้รับความรู้ ซึ่งจะมีบทบาทในการมีส่วนร่วม ในการเรียนการสอนบ้าง แต่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของครู

วิธีสอนที่ครูและนักเรียนมีบทบาทร่วมกัน หมายถึง ครูและนักเรียนมีบทบาท ร่วมกันในการทำให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน แม้ครูจะมีการวางแผนการจัดการเรียนการสอน แต่ในบางเนื้อหา นักเรียนจะเป็นผู้วางแผน การศึกษาค้นคว้าและการฝึกปฏิบัติในการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือจากกลุ่มเพื่อนด้วย

วิธีสอนที่เน้นนักเรียนมีบทบาทสำคัญ หมายถึง วิธีสอนที่ครูเป็นผู้นำที่จัด กิจกรรมหรืออำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน รวมทั้งการให้คำแนะนำและคำ ปรึกษา โดยที่นักเรียนจะมีลักษณะเป็นผู้วางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) หรือการสังเคราะห์เชิงคุณลักษณะ (Qualitative Synthesis) และแจกแจงเป็นความถี่ เพื่อหาค่าร้อยละ แล้วเขียนเป็นความเรียง จำแนกวิธีสอน ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มวิธีสอนที่เน้นครูมีบทบาทสำคัญ กลุ่มวิธีสอนที่ครูและนักเรียนมีบทบาทร่วมกัน และกลุ่มวิธีสอนที่เน้นนักเรียนมีบทบาทสำคัญ

สรุปผลการวิจัย

1. ทฤษฎีและแนวคิด พบวิธีสอน 62 วิธี แยกเป็นวิชาทั่วไป 30 วิธี ซึ่งครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาและกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาได้ และวิธีสอนที่เน้นเฉพาะวิชาในระดับประถมศึกษา 32 วิธี ได้แก่ วิธีการสอนวิชาภาษาไทย 10 วิธี วิชาภาษาอังกฤษ 11 วิธี วิชาคณิตศาสตร์ 6 วิธี และวิชาวิทยาศาสตร์ 5 วิธี

2. วิธีการสอนจากการทดลองสอนในงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ พบวิธีสอน 81 วิธี แยกเป็นวิธีสอนวิชาภาษาไทย 21 วิธี วิชาภาษาอังกฤษ 8 วิธี วิชาคณิตศาสตร์ 49 วิธี และวิชาวิทยาศาสตร์ 3 วิธี

3. วิธีสอนจากการปฏิบัติจริงของครูต้นแบบและครูสอนดี พบวิธีสอน 49 วิธี แยกเป็นวิธีสอนวิชาภาษาไทย 13 วิธี วิชาภาษาอังกฤษ 5 วิธี วิชาคณิตศาสตร์ 18 วิธี และวิชาวิทยาศาสตร์ 13 วิธี

4. การเรียนการสอน รวมทั้งสิ้น 87 วิธี เมื่อเปรียบเทียบการนำวิธีสอนไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ โดยเรียงลำดับการนำไปใช้ จำแนกตามบทบาทของครูและนักเรียน สรุปได้ดังนี้

4.1 วิธีสอนที่เน้นนักเรียนมีบทบาทสำคัญ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์สูงสุด (ร้อยละ 77.78) รองลงมาวิชาภาษาอังกฤษ วิชาภาษาไทย และวิชาคณิตศาสตร์ (ร้อยละ 40.00, 33.33 และ 24.49 ตามลำดับ)

4.2 วิธีสอนที่เน้นครูและนักเรียนมีบทบาทร่วมกัน สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์สูงสุด (ร้อยละ 71.43) รองลงมาวิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ และวิชาวิทยาศาสตร์ (ร้อยละ 63.64, 55.00 และ 22.22 ตามลำดับ)

4.3 วิธีสอนที่เน้นครูมีบทบาทสำคัญ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในวิชาต่างๆ มีปริมาณน้อย ใกล้เคียงกัน คือ วิชาภาษาอังกฤษ วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาภาษาไทย (ร้อยละ 5.00, 4.08 และ 3.03 ตามลำดับ) ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์ ไม่พบวิธีสอนใดที่เน้นครูมีบทบาทสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. กรมต้นสังกัดควรส่งเสริมและสนับสนุน หรือประกาศเป็นนโยบายสำคัญให้สถานศึกษาและผู้สอนได้นำเทคนิคการสอนที่หลากหลายไปใช้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเด็กและเยาวชน ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และแนวทางปฏิรูปการศึกษา

2. สถานศึกษาควรวางแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้สอนได้นำเทคนิคการสอนที่หลากหลายไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาที่รับผิดชอบในแต่ละภาคเรียน ให้สอดคล้องกับนโยบายของกรมต้นสังกัด เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

3. ผู้สอนนำเทคนิคการสอนที่หลากหลายเข้าสู่การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับวิธีการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยยึดหลักการที่ว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ตามความถนัด ความแตกต่าง และเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

4. ผู้วิจัยนำเทคนิคการสอนที่หลากหลายไปสู่การทดลองและขยายผลให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ผู้สอนมีแนวทางและสามารถนำเทคนิคการสอนไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริงของตนในทุกสาขาวิชาตามหลักสูตรได้

ชื่อเรื่อง วิธีการเรียนของนักเรียนเรียนดี และวิธีการสอนของครูสอนดี
ระดับประถมศึกษา
Learning Methods of Accomplished Students and Teaching
Method of Competent Teachers – Primary Level

ผู้วิจัย

นางพิกุล สีหาพงษ์ (กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ)
Mrs.Pikul Sihapong (Educational Research Division, Department of
Curriculum and Instruction Development, Ministry of Education)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2545

ความเป็นมา

ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงของการพัฒนา โดยเฉพาะการพัฒนาและฟื้นฟูด้านเศรษฐกิจ โดยมุ่งจะพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบผสมผสานให้มีความสำเร็จและสามารถฟื้นฟูปรับสรุคนานัปการไปสู่ความมั่นคง ซึ่งต้องอาศัยกำลังปัญญาของคนไทยเป็นเครื่องมือบุกเบิกและสร้างความเข้มแข็ง จากสภาพปัจจุบันมีดัชนีหลายประการชี้ให้เห็นว่ากำลังสติปัญญาหรือคุณภาพทั้งระดับแรงงานและกำลังคนมีศักยภาพในการพัฒนาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ยิ่งต่ำมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ (คณะศึกษา “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์”, 2539: 44) ดัชนีที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ผลการจัดการศึกษาของประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมาต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 8 พบว่า ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษายังไม่สามารถตอบสนองความต้องการในการพัฒนาคน ในขณะที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงสูงทุกด้าน จึงกล่าวได้ว่า คุณภาพการศึกษากำลังเป็นจุดวิกฤตของระบบการจัดการศึกษาของไทย

จากผลการวิจัยและประเมินคุณภาพการศึกษาของหลายหน่วยงาน พบว่า ความรู้ความสามารถ ตลอดจนทั้งคุณลักษณะและพฤติกรรมของนักเรียนยังไม่พึงประสงค์ โดยเฉพาะความรู้ความสามารถด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ยังอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ ต้องได้รับการปรับปรุง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540: 27-28, 38-39) ปัญหาและสาเหตุที่สำคัญ คือ กระบวนการสอนของครูและกระบวนการเรียนของนักเรียนยังไม่เอื้ออำนวยให้พัฒนาไปสู่เป้าหมายตามแผนพัฒนาการศึกษา (กรมวิชาการ, 2539: 130-133)

ดังนั้น กรมวิชาการซึ่งรับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับเทคนิคและกระบวนการเรียนการสอน โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนในวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ดังกล่าว ซึ่งกำลังเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน กรมวิชาการจึงได้ดำเนินงานวิจัยเป็นโครงการต่อเนื่อง 3 ปีงบประมาณ โดยในปีงบประมาณ 2541 ดำเนินโครงการ “การศึกษาวิธีการเรียนและวิธีการสอนที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืนของเด็กไทย” โดยมุ่งหวังที่จะศึกษาค้นหาวิธีการเรียนของนักเรียนและวิธีการสอนของครู ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในวิชาและกลุ่มประสบการณ์ข้างต้น โดยมีกิจกรรมหลัก คือ การสังเคราะห์ผลการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการเรียน วิธีการสอน และรูปแบบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ภาษา

อังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งนำไปกำหนดเป็นตัวแปรในการเก็บรวบรวมข้อมูลการเรียนการสอนจากสภาพจริงของครูสอนดี และนักเรียนเรียนดี ใน 4 วิชาดังกล่าว รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องภายใต้โครงการผลการพัฒนาคุณภาพนักเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้อุทิศของนักเรียน ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องจากปีงบประมาณ 2541 โดยดำเนินการในปีงบประมาณ 2542-2543 เพื่อนำผลการศึกษามาพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนของนักเรียน สำหรับเป็นแบบอย่างแก่ครูทั่วไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษากระบวนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อวิธีการเรียนของนักเรียน อันจะนำไปสู่การเรียนรู้อย่างยั่งยืนในวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ในระดับประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงพรรณนา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการพิจารณาเลือกโรงเรียนประถมศึกษาที่มีคุณภาพ (Purposive Sampling) จากผลการประเมินของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ จังหวัด และประเทศ รวมทั้งการยอมรับของชุมชนและสังคม หรือพิจารณาจากผลการเรียนของนักเรียนในวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ได้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 955 โรงเรียน ใน 36 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด นครปฐม ปทุมธานี ปัตตานี สตูล นครศรีธรรมราช พัทลุง ภูเก็ต ระนอง สมุทรสงคราม ประจวบคีรีขันธ์ ราชบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท พระนครศรีอยุธยา พิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ กำแพงเพชร น่าน ลำพูน แพร่ เชียงราย เลย ขอนแก่น หนองบัวลำภู มหาสารคาม ยโสธร กาฬสินธุ์ อำนาจเจริญ นครราชสีมา ศรีสะเกษ สระแก้ว ปราจีนบุรี ระนอง นครนายก และกรุงเทพมหานคร แยกตามสังกัด ดังนี้

- 1) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) 639 โรงเรียน
- 2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) 157 โรงเรียน
- 3) สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น (เทศบาล) 131 โรงเรียน
- 4) ทบวงมหาวิทยาลัย (โรงเรียนสาธิต) 4 โรงเรียน

- 5) สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ (โรงเรียนสาธิต) 6 โรงเรียน
- 6) สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร 18 โรงเรียน

รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 48,444 คน ประกอบด้วย

- 1) ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ช่วยหรือครูฝ่ายวิชาการ 1,770 คน
- 2) ครูสอนดี 1,819 คน
- 3) นักเรียนเรียนดี 5,555 คน
- 4) นักเรียนที่เป็นเพื่อนนักเรียนเรียนดี 15,172 คน
- 5) นักเรียนที่เรียนกับครูสอนดี 5,587 คน
- 6) ครูที่เป็นเพื่อนครูสอนดี 4,200 คน
- 7) ครูที่สอนหรือเคยสอนนักเรียนเรียนดี 8,891 คน
- 8) ผู้ปกครองของนักเรียนเรียนดี 5,450 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวม 9 ฉบับ ได้แก่

1. แบบสอบถามผู้บริหาร
2. แบบสอบถามครูสอนดี
3. แบบสอบถามนักเรียนเรียนดี
4. แบบสอบถามเพื่อนนักเรียนเรียนดี
5. แบบสอบถามนักเรียนที่เรียนกับครูสอนดี
6. แบบสอบถามเพื่อนครูสอนดี
7. แบบสอบถามครูที่สอนนักเรียนเรียนดี
8. แบบสอบถามผู้ปกครองของนักเรียนเรียนดี
9. แบบวัดศักยภาพของเด็กไทยระดับประถมศึกษา ของกรมวิชาการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

- ก. วิธีการเรียนของนักเรียนเรียนดี

นักเรียนเรียนดี จำนวน 5,555 คน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนของตนเองในเรื่องต่อไปนี้ เรียงลำดับค่าร้อยละจากมากไปน้อย คือ

1. ความรู้สึกผิดหวังหรือสมหวังในผลการเรียน : ถ้าผลการเรียนออกมาดีก็สมหวังและตั้งใจเรียนให้ดีขึ้นไปอีก (ร้อยละ 94) ถ้าผิดหวังก็จะพยายามทำให้ดีต่อไป (ร้อยละ 92.4)
2. การทบทวนบทเรียน : ใช้วิธีการอ่านหนังสือ (ร้อยละ 90.1)
3. วิธีทำการบ้าน : จะทำการบ้านด้วยตนเองที่บ้าน (ร้อยละ 88.8)
4. สิ่งที่ทำเมื่อมีเวลาว่าง : อ่านหนังสือ (ร้อยละ 86.1)
5. การปฏิบัติตัวขณะที่ครูสอน : ตั้งใจฟังทุกเรื่องที่ครูสอน (ร้อยละ 83.2)
6. วิธีการหาความรู้เพิ่มเติม : ทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบจากหนังสือเสริมความรู้ (ร้อยละ 82.4)
7. การปฏิบัติงานกลุ่ม : เป็นหัวหน้ากลุ่ม (ร้อยละ 81.8) และปรึกษางานกับเพื่อนในกลุ่มทุกครั้ง (ร้อยละ 66)
8. การค้นคว้าหาความรู้ : อ่านหนังสือเพิ่มเติม และค้นจากห้องสมุด (ร้อยละ 78.8 และ 77.5 ตามลำดับ)
9. วิธีการได้ความรู้จากการอ่านหนังสือ : เขียนสรุปตามความเข้าใจตนเอง (ร้อยละ 69.2)
10. การเตรียมตัวก่อนเรียน : มีการแบ่งเวลาในการเรียนในแต่ละวันนอกจากการเล่น (ร้อยละ 65.2) และจัดทำตารางเรียน อ่านหนังสือ ทำการบ้าน (ร้อยละ 53.8)
11. การเข้าร่วมกิจกรรมที่สนใจ : เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน (ร้อยละ 63.2) และกิจกรรมของชุมชน (ร้อยละ 22.5) ลักษณะของกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการแข่งขันตอบปัญหา หรือการประกวดต่างๆ (ร้อยละ 86.2)

ส่วนวิธีการเรียนให้ประสบความสำเร็จนั้น นักเรียนเรียนดีให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การเรียนให้ประสบความสำเร็จ ผู้เรียนควรตั้งใจเรียนและตั้งใจฟังครู ร่วมทำกิจกรรมทุกอย่างของโรงเรียน อ่านหนังสือ/เข้าห้องสมุด ช่วยงานบ้านหรือร่วมกิจกรรมของบ้าน ร่วมทำกิจกรรมทุกอย่างนอกโรงเรียน และตั้งใจทำการบ้านให้เสร็จ

นอกจากนี้ ครูที่สอนและเพื่อนของนักเรียนเรียนดีให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับวิธีการเรียนของนักเรียนเรียนดีว่า นักเรียนเรียนดีมีพฤติกรรมการปฏิบัติในระดับมากในเรื่องต่อไปนี้

1. การเตรียมตัวก่อนเรียน : มีการจัดตารางสอนทุกวันและเตรียมหนังสือเรียนและอุปกรณ์การเรียนไว้พร้อม
2. การซักถามเมื่อมีปัญหา : จะยกมือถามครูทันที
3. การอ่านหนังสือ : ใช้วิธีอ่านแล้วจับใจความสำคัญ
4. การทบทวนบทเรียน : ทำแบบฝึกหัด/แบบทดสอบ และอ่านหนังสือทบทวน

5. การทำบ้าน : ทำการบ้านด้วยตนเองที่บ้าน
6. การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมอื่นๆ : นักเรียนเรียนดีจะร่วมกิจกรรมในห้องเรียนเสมอ กิจกรรมที่ชอบ คือ การแข่งขันตอบปัญหา
7. การใช้เวลาที่โรงเรียน : อ่านหนังสือหรือค้นคว้าในห้องสมุด

ข. วิธีการสอนของครูสอนดี

ครูสอนดี จำนวน 1,819 คน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของตนเอง ได้แก่ การเตรียมการสอน การสอน และการวัดและการประเมินผลการเรียน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ครูสอนดีปฏิบัติบ่อยมาก (เกือบตลอดเวลา) และปฏิบัติเป็นประจำ (ตลอดเวลาเรียน) ดังนี้

1. การเตรียมการสอน : ครูสอนดีปฏิบัติบ่อยมาก คือ จัดทำแผนการสอน เขียนแผนการสอนด้วยตนเอง ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรก่อนทำแผนการสอน และปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ตามลำดับ

2. การสอน : ครูสอนดีปฏิบัติเป็นประจำ คือ การยกย่อง ชมเชยเมื่อนักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ และประสบความสำเร็จในเนื้อหาที่กำลังเรียน และปฏิบัติบ่อยมาก คือ การให้กำลังใจเมื่อนักเรียนมีความรู้สึกท้อแท้ในการเรียน การให้อิสระแก่นักเรียนในการคิดและแสดงความคิดเห็น และการสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นต้น

3. การวัดและการประเมินผล : ครูสอนดีปฏิบัติบ่อยมาก คือ การยอมรับความคิดเห็นของนักเรียนเพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการเรียน การแจ้งผลการประเมินแก่นักเรียนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ปรับปรุงคุณภาพการเรียนของตนเอง และการประเมินผลการเรียนหลังสอน เป็นต้น

ครูสอนดีให้ความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับความภาคภูมิใจว่า ตนมีความภาคภูมิใจที่ได้สอนวิชาที่ชอบ และกล่าวถึงวิธีการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพว่า ครูผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม

นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนครูสอนดี และนักเรียนเรียนดี ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูสอนดี ซึ่งผู้บริหารและเพื่อนครูสอนดีมีความเห็นสอดคล้องกัน โดยมีค่าร้อยละอยู่ระหว่าง 70-92 เรียงลำดับจากมากไปน้อยในเรื่องต่อไปนี้

1. ครูสอนดีมีการจัดทำและใช้แผนการสอน
2. ตรวจงานของนักเรียนทุกคนและทุกครั้ง
3. เป็นกันเองกับครูและบุคลากรทุกคนในโรงเรียน เข้าสอนตรงตามเวลาทุกครั้ง และนำผลการวัดและประเมินไปพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอน

ส่วนนักเรียนเรียนดีให้ข้อมูลว่า ครูสอนดีมีพฤติกรรมการสอนในระดับปฏิบัติมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อยในเรื่องต่อไปนี้ คือ

1. ก่อนสอน ครูสอนดีจะทบทวนบทเรียน และแจ้งขอบข่ายเนื้อหาที่จะสอน
2. ขณะสอน ครูสอนดีอธิบายด้วยภาษาที่ชัดเจน เสียงดังฟังชัด และเข้าใจง่าย และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดและแก้ปัญหา
3. การวัดและประเมินผลการเรียน ครูสอนดีให้คะแนนจากผลการทำงาน ของนักเรียน
4. การจัดสภาพแวดล้อม ครูสอนดีจัดห้องเรียนได้สะอาด เย็นสบาย และจัดมุมต่าง ๆ ให้นักเรียนได้เรียนรู้เป็นอย่างดี
5. คุณลักษณะของครูสอนดี คือ ยิ้มแย้มแจ่มใส และเข้าสอนตรงเวลา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การจัดการเรียนการสอนจะบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรได้ กระบวนการเรียนรู้ จะต้องสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนและหลักวิชา ดังนั้นทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง จะต้องเอื้อซึ่งกันและกัน ดังนี้

1. นักเรียนมีความพร้อมทางสติปัญญา แรงจูงใจ และทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน
2. วิธีการสอนของครูถูกต้องตามหลักวิชา ใช้และปรับปรุงอยู่เสมอ
3. วิธีการเรียนของนักเรียนขึ้นอยู่กับความชอบและสติปัญญา ผู้ที่มีสติปัญญาสูงย่อมได้เปรียบเรื่องการเรียนรู้ดีกว่าผู้ที่มีสติปัญญาต่ำ
4. วิธีการส่งเสริมของครูและผู้ปกครอง โดยครูเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ในโรงเรียน และผู้ปกครองจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพิ่มเติมที่บ้าน

ชื่อเรื่อง การศึกษาวิธีการเรียนและวิธีการสอนที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืนของเด็กไทย ระดับมัธยมศึกษา
Study of Learning and Teaching Method Which Generate Sustainable Learning for Thai Children

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ (Assoc. Prof. Dr.Siriyupa Poonsuwan)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

ปัจจุบันรัฐได้ให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพการศึกษาในทุกๆระดับ โดยได้กำหนดเป็นนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับการดำเนินการเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา การดำเนินการเพื่อพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพสามารถทำได้หลายระดับ เช่น หน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมในระดับนโยบาย อาจมองการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ ในขณะที่บางหน่วยงานอาจมุ่งพิจารณาพัฒนาและปรับปรุงเพียงตอนใดตอนหนึ่งในกระบวนการของการศึกษา

เมื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ทางปฏิบัติของผู้เกี่ยวข้อง นักวิชาการมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาหลักสูตร เพราะหลักสูตรเป็นแผนงานที่นักพัฒนาหลักสูตรต้องการให้เกิดผลของการศึกษาขึ้นในตัวบุคคล อย่างไรก็ตาม แผนงานดังกล่าวจะเป็นจริงได้ต่อเมื่อมีการใช้หลักสูตรและมีการบริหารหลักสูตร กล่าวคือต้องมีกระบวนการเรียนการสอนเกิดขึ้น ฉะนั้น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาหากจะเริ่มในส่วนที่เป็นกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งเป็นขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับโรงเรียน จะดำเนินการได้ในระดับที่กว้างขวาง และจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่มุ่งเน้นการพัฒนาตัวผู้เรียนเป็นหลัก

ในการจัดการเรียนการสอน มีกิจกรรมในชั้นเรียนที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ วิธีการสอนของครู วิธีการเรียนของนักเรียน และรูปแบบการเรียนการสอน ในเรื่องของพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ปัจจุบันมีผู้ดำเนินการศึกษาเพื่อหาแนวทางพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในรูปของการทำวิจัย โดยศึกษาประสิทธิภาพของการเรียนการสอนเป็นจำนวนมาก หากจะมีการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ผู้วิจัยควรที่จะต้องศึกษาผลของการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่มีผู้ดำเนินการมาแล้ว เพื่อกำหนดทิศทางการวิจัยและพัฒนาของตน การศึกษาผลงานวิจัยที่มีผู้ดำเนินการไปแล้วและนำมาใช้เป็นฐานความคิดในการวิจัยต่อเรื่องนี้ ถือเป็นการใช้ผลงานวิจัยที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด

กรมวิชาการ ในฐานะหน่วยงานของรัฐหน่วยงานหนึ่ง ที่ทำหน้าที่ดูแลคุณภาพทางการศึกษาทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ เห็นความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา โดยเน้นการเรียนการสอนในกลุ่มวิชาหลัก ได้แก่ กลุ่มวิชา

ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูง จำเป็นต้องใช้ผลงานวิจัยที่มีอยู่ หรือใช้องค์ความรู้ที่ได้ จากการวิจัยเป็นฐานในการกำหนดแนวทางการพัฒนา

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากนักการศึกษาที่มีความรู้เรื่องการสังเคราะห์งานวิจัย ต่าง ก็ตระหนักถึงความสำคัญของการสังเคราะห์งานวิจัย และได้ดำเนินการสังเคราะห์งานวิจัย ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศไทย จึงมีรายงานการ สังเคราะห์งานวิจัยที่ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับประสิทธิภาพการเรียนการสอนอยู่หลายเรื่อง ใน ส่วนที่กรมวิชาการได้ดำเนินการสังเคราะห์งานวิจัยไปแล้ว เป็นการสังเคราะห์ในระดับ ประถมศึกษา แยกตามกลุ่มวิชาหลักตามที่กำหนด ส่วนระดับมัธยมศึกษา ยังไม่ได้มี การดำเนินการ ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากรายงานการสังเคราะห์งานวิจัยที่มีอยู่ในปัจจุบัน พบว่า ผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยยังไม่ให้ภาพรวมที่จะนำไปสู่การกำหนดทิศทาง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เนื่องจากยังขาดผลการสังเคราะห์งานวิจัยใน ระดับมัธยมศึกษา

จากการสำรวจรายงานการวิจัยที่ใช้วิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณในการสังเคราะห์งาน วิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอน ผู้วิจัยพบว่า การสังเคราะห์งานวิจัยส่วนใหญ่ ศึกษาเฉพาะ บางวิชาหรือศึกษาวิธีการสอนเพียงบางวิธี (มานิตย์ โปธิกุล, 2529 ; ทิพย์อาภา บุญรัตน์, 2530 ; รุติมา เจริญกุล, 2532 ; วันทยา วงศ์ศิลปกริมย์, 2535 ; สุวรรณ เป็งย่อง, 2536 ; พันธุ์ศักดิ์ เพ็ชรอด, 2537 ; กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ, 2538 ; ประภาพันธ์ เส็งวงศ์ และคณะ 2538) สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่มีการสังเคราะห์เพื่อ ศึกษาหลายกลุ่มวิชาในประเทศไทย มีเฉพาะงานวิจัยของ ศิริยุภา พูลสุวรรณ (2530) แต่ งานวิจัยดังกล่าวเน้นเฉพาะเรื่องของการใช้สื่อการสอน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัย พบว่า ความแตกต่างของวิชาที่ใช้ในการทดลอง เป็นตัวแปรสำคัญในการอธิบายความแปรปรวน ของขนาดอิทธิพล หรือผลวิจัย นั้นแสดงว่าในการสังเคราะห์งานวิจัยโดยศึกษาเฉพาะ บางรายวิชา นอกจากจะไม่ให้ภาพรวมแล้ว ผลการศึกษาที่ได้ยังขาดตัวแปรสำคัญใน การอธิบายความแปรปรวนของผลวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ จึงมีลักษณะที่แตกต่างจากรายงานการสังเคราะห์ งานวิจัยที่ผ่านมาในอดีต เพราะเป็นการดำเนินการสังเคราะห์งานวิจัยในภาพรวมของ รายวิชาหลัก 4 กลุ่มวิชา ได้แก่ วิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ในระดับมัธยมศึกษา ผลการสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ จะได้สารสนเทศครอบคลุมสภาพ การจัดการเรียนการสอนได้ดีกว่าการสังเคราะห์งานวิจัยในอดีต เพื่อให้การสังเคราะห์

งานวิจัยครั้งนี้ สามารถตอบคำถามในเรื่องของประสิทธิภาพการสอนในแต่ละกลุ่มวิชาว่าแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด และเพื่อศึกษาวิเคราะห์ตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของผลวิจัยได้อย่างสมบูรณ์ จำเป็นต้องใช้วิธีการที่เป็นระบบมาดำเนินการสังเคราะห์งานวิจัย

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีวิทยาการสังเคราะห์งานวิจัยที่มีอยู่ในปัจจุบัน พบว่าเทคนิควิธีการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้วิธีการทางสถิติมาสังเคราะห์งานวิจัยหลายๆ เรื่องที่ศึกษาปัญหาการวิจัยเดียวกัน เป็นวิธีวิทยาการสังเคราะห์งานวิจัยที่ใช้เป็นหลักในปัจจุบัน เรียกว่า การวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-analysis) บุคคลที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้วางพื้นฐานในการวิเคราะห์ห่อภิมาณ คือ จีน วี กล๊าส (Gene V. Glass) วิธีการนี้เป็นวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยหลายๆ เรื่องที่ศึกษาปัญหาการวิจัยเดียวกัน เพื่อหาดัชนีมาตรฐาน (Standard index) วัดในรูปสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficients) และ ขนาดอิทธิพล (effect size) ของตัวแปรจัดกระทำที่มีต่อตัวแปรตามว่ามีปริมาณมากน้อยเพียงใด ค่าขนาดอิทธิพล ประมาณค่าได้จากอัตราส่วนของผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ต่อส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มควบคุม การสังเคราะห์งานวิจัยโดยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ ใช้งานวิจัยแต่ละเรื่องเป็นหน่วยการวิเคราะห์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และค่าขนาดอิทธิพลที่คำนวณได้จะเป็นค่าที่เป็นหน่วยมาตรฐานเดียวกัน ทำให้สามารถสังเคราะห์เข้าด้วยกันได้ นอกจากนี้ นักสังเคราะห์งานวิจัยยังสามารถอธิบายความแปรปรวนของขนาดอิทธิพลว่ามีความแปรปรวนเองจากคุณลักษณะงานวิจัยใดบ้าง โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนและการวิเคราะห์การถดถอย โดยใช้ตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยเป็นตัวแปรอิสระ และขนาดอิทธิพลเป็นตัวแปรตาม

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการหาค่าขนาดอิทธิพลตามวิธีของ กล๊าส และปรับแก้ความคลาดเคลื่อนจากการวัดด้วยวิธีของ อันเตอร์ และอธิบายความแปรปรวนของผลวิจัยตามวิธีของ กล๊าส เนื่องจากปัญหาการวิจัยที่มีขอบเขตกว้างขวาง มีงานวิจัยจำนวนมาก และมีตัวแปรต้นและตัวแปรตามหลากหลาย วิธีของ กล๊าส จึงเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการดำเนินการมากที่สุด

วัตถุประสงค์

เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยเชิงทดลอง เกี่ยวกับวิธีการเรียน วิธีการสอน และรูปแบบการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา ในกลุ่มวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ที่พิมพ์เผยแพร่ในระหว่าง พ.ศ. 2530-2542 โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ประมาณค่าขนาดอิทธิพลจากงานวิจัยแต่ละเรื่อง
2. เปรียบเทียบขนาดอิทธิพล จำแนกตามตัวแปรวิธีการเรียน วิธีการสอน และรูปแบบการเรียนการสอน กลุ่มวิชา และตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยอื่นๆ
3. ศึกษาปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย เพื่ออธิบายความแปรปรวนของขนาดอิทธิพล
4. ศึกษาอิทธิพลของตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีการเรียน วิธีการสอน และรูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อขนาดอิทธิพล เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงพรรณนา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ รวม 4 ข้อ คือ

1. เป็นงานวิจัยเชิงทดลองที่ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการเรียน และรูปแบบการเรียนการสอน โดยมีผลการเรียนรู้หรือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัวแปรตาม
2. เป็นงานวิจัยที่ดำเนินการทดลองในระดับชั้นมัธยมศึกษา กลุ่มวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์
3. เป็นงานวิจัยที่ได้พิมพ์และเผยแพร่ในห้องสมุดของหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษา ในระหว่าง พ.ศ. 2530-2542
4. เป็นรายงานการวิจัยที่ต้องมีข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์หาค่าขนาดอิทธิพล ข้อมูลที่สำคัญได้แก่ คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุม และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มควบคุม ของการสอบวัดครั้งหลัง (posttest score) หรือค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน และขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผลการคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ พบว่าได้งานวิจัยทั้งสิ้น 626 เรื่อง

ตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ คือ วิธีการเรียน วิธีการสอน รูปแบบการเรียนการสอน กลุ่มวิชา คุณลักษณะงานวิจัย
2. ตัวแปรตาม คือ ขนาดอิทธิพล

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและทีมงานผู้วิจัย ซึ่งเป็นนิสิตปริญญาตรีบัณฑิต สาขาการจัดการวิจัย และพัฒนาหลักสูตร จำนวน 4 คน ดำเนินการค้นหาและเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยจาก

มหาวิทยาลัยจำนวน 13 แห่ง ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2542 ถึงเดือนพฤศจิกายน 2542 ใช้เวลารวม 3 เดือน 15 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณโดยวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณเพื่อศึกษาเกี่ยวกับวิธีการเรียน วิธีการสอน และรูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ใช้สถิติบรรยาย คำนวณหาค่าแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง การวัดการกระจาย ความเบ้ ความโด่ง ของตัวแปรขนาดอิทธิพล เพื่อศึกษาลักษณะการแจกแจง

2. การวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาการวิจัย

2.1 การวิเคราะห์ค่าขนาดอิทธิพลจากงานวิจัย ใช้สูตรการหาค่าขนาดอิทธิพลตามวิธีของกล๊าส

2.2 ในกรณีที่ไม่สามารถคำนวณหาค่าขนาดอิทธิพลจากค่าสถิติพื้นฐานได้ จะใช้วิธีการคำนวณจากค่าสถิติทดสอบสมมติฐานดังนี้

2.2.1 คำนวณค่าขนาดอิทธิพลจากค่าสถิติที่ทดสอบสมมติฐานความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย (t-test)

2.2.2 คำนวณจากคะแนนที่เพิ่มขึ้นจากการวัดตัวแปรเกณฑ์สองครั้ง

2.3 การปรับแก้ค่าความคลาดเคลื่อนจากการวัด ใช้วิธีของฮันเตอร์ เพื่อให้ได้ค่าขนาดอิทธิพลที่ปรับแก้แล้ว

2.4 เปรียบเทียบขนาดอิทธิพลจำแนกตามตัวแปรวิธีการเรียน วิธีการสอน และรูปแบบการเรียนการสอน รวมทั้งตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยอื่นๆ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

2.5 วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง

2.6 วิเคราะห์เพื่ออธิบายความแตกต่างของขนาดอิทธิพล ใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอย โดยมีตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยเป็นตัวแปรอิสระ และขนาดอิทธิพลเป็นตัวแปรตาม

สรุปผลการวิจัย

ขนาดอิทธิพลมีค่าเฉลี่ย .850 และเมื่อปรับแก้ค่าความคลาดเคลื่อนจากการวัดแล้ว ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของขนาดอิทธิพลเพิ่มขึ้นเป็น .954 ขนาดอิทธิพลมีความแตกต่างกันตามตัวแปร กลุ่มวิชาที่สอน วิธีการเรียน ประเภทตัวแปรตาม การดำเนินการทดลอง ประเภทเครื่องมือ การตรวจสอบค่าอำนาจจำแนก ประเภทสถิติและระดับนัยสำคัญทางสถิติ รูปแบบการเรียนการสอน จำนวนคาบที่ใช้ในการสอน ทฤษฎีอ้างอิง และลักษณะกลุ่มควบคุม

การศึกษาอิทธิพลของปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยต่อขนาดอิทธิพลพบว่า ปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อขนาดอิทธิพล ได้แก่ ตัวแปร บทบาทนักเรียนกับกลุ่มวิชา การจัดชั้นเรียนกับกลุ่มวิชาและทฤษฎีกับคุณภาพงานวิจัย แบบการสอนกับกลุ่มวิชา วิธีการเรียนกับวิธีการสอน และระดับการศึกษากับวิธีการเรียน

ผลการวิเคราะห์การถดถอย พบอิทธิพลของตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยต่อค่าขนาดอิทธิพล ตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยสามารถอธิบายความแปรปรวนของขนาดอิทธิพลได้ร้อยละ 16 โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลทางบวก มีจำนวน 5 ตัวแปร เรียงลำดับตามอิทธิพลได้ดังนี้ คือ กลุ่มควบคุมที่ใช้คู่มือของหน่วยศึกษานิเทศก์ (.16) กลุ่มควบคุมที่ใช้คู่มือของ สสวท. (.14) การตรวจสอบค่าอำนาจจำแนก (.11) กลุ่มควบคุมที่ใช้วิธีการสอนตามปกติ (.09) ตัวแปรตามด้านยุทธศาสตร์การคิดและการรู้จัก (.07) ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลทางลบ มีจำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่ บทบาทนักเรียน (-0.7) กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ (-.09) ระดับนัยสำคัญ (-.09) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มควบคุม (-.13) แบบทดสอบแบบเลือกตอบ (-.17) แบบทดสอบแบบมาตราส่วนประมาณค่า (-.31)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. การพัฒนาการสอนในกลุ่มวิชาต่างๆ ควรเลือกพิจารณาให้เหมาะสมกับรูปแบบการสอน บทบาทการเรียนในชั้นเรียน การจัดชั้นเรียน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. วิธีการสอนแต่ละกลุ่มวิชาในการวิจัยนี้ พบว่ามีกิจกรรมมาก และงานวิจัยมากกว่าร้อยละ 80 ในงานวิจัยแต่ละเรื่องศึกษาเพียงกิจกรรมเดียว ในทางปฏิบัติน่าจะมีการรวมกิจกรรมที่สอดคล้องกัน สร้างเป็นรูปแบบการสอนได้ เพราะเป็นหลักการเดียวกัน ควรมีการพัฒนาและทดลองใช้ แล้วทำวิจัยตรวจสอบเป็นการวิจัยในห้องเรียน

3. งานวิจัยที่เป็นวิธีสอน รูปแบบการสอน ในรายงานการวิจัย ไม่ได้ให้รายละเอียดของ treatment มากพอที่จะลงรหัสตัวแปรและวิเคราะห์ออกมาได้ ผู้วิจัยจึงได้ลงรหัสเป็นภาพรวม

4. ตามข้อค้นพบและการอภิปรายผล ยังมีกิจกรรมที่ครูเป็นศูนย์กลางอยู่ ควรจะได้มีการประชุมสัมมนาร่วมกัน เพื่อหาวิธีการที่ครูสามารถสอนโดยใช้นักเรียนเป็นศูนย์กลางได้จริง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืน สิ่งเหล่านี้ ยังไม่มีใครศึกษา แต่เกิดจากความคิดในการประยุกต์ทฤษฎี หลักการ ที่ครูแต่ละระดับควรปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. วิธีการเรียนของผู้เรียนมีอิทธิพลต่อผลการวิจัย และยังมีปฏิสัมพันธ์กับระดับการศึกษา โดยวิธีการเรียนแต่ละแบบทำให้ผู้เรียนมีผลการเรียนแตกต่างกัน และวิธีการเรียนแต่ละแบบยังเหมาะกับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายแตกต่างกันไป จึงน่าจะได้มีการทำวิจัยเพื่อศึกษาถึงวิธีการเรียนของผู้เรียนโดยเฉพาะ ผลการวิจัยจะได้แนวทางให้ผู้สอนปรับปรุงวิธีการสอนให้สอดคล้องกับวิธีการเรียน ซึ่งจะทำให้ผลการเรียนของผู้เรียนดีขึ้น

2. การวิจัยครั้งนี้ พบว่างานวิจัยที่ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีน้อยมาก หากจะมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ควรคำนึงถึงผู้เรียนในกลุ่มนี้ด้วย เพราะในสภาพความเป็นจริงผู้เรียนกลุ่มนี้คือกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสทางสังคม

3. การศึกษาวิธีการเรียนและวิธีการสอนในงานวิจัยนี้มีข้อจำกัด เนื่องจากไม่สามารถศึกษาวิธีการเรียนที่เป็นความชอบของผู้เรียน และวิธีการสอนที่ผู้สอนชอบใช้จริงๆ เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องงานวิจัยที่ศึกษาตัวแปรในลักษณะดังกล่าวมีน้อยมาก จึงควรจะได้มีการทำวิจัยที่ศึกษาในเรื่องของผลของวิธีการเรียนหรือวิธีการสอน

ชื่อเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนคณิตศาสตร์แบบเรียนเป็นคู่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3
A Development of Mathematics Learning Packages Using Learning Cell for Mathayom Suksa III Students

ผู้วิจัย

นายบุญเลี้ยง ทุมทอง (Mr.Boonleang Thumthong)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2545

ความเป็นมา

วิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมง่าย ๆ เช่น การดูเวลา การจับจ่ายซื้อของ จนกระทั่งถึงความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ ล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยหลักการของวิชาคณิตศาสตร์ทั้งสิ้น (พิศมัย ศรีอำไพ, 2531: 6) คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับความคิด กระบวนการ และเหตุผล ช่วยให้ความคิดของมนุษย์มีระบบระเบียบ และก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ นำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม โดยถือว่าเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และเป็นทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ดังนั้นครูจึงต้องสอนทักษะทางคณิตศาสตร์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยเร็วที่สุด เพราะผู้เรียนต้องนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ 2 ประการ คือ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ประสบการณ์อื่นๆ ต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง (สุดา จิตต์นะ, 2533: 332)

สิ่งที่เป็นปัญหาในการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยนั้น เกิดจากผู้เรียนขาดทักษะในการคิด ครูไม่ได้เตรียมการสอนที่ดีพอ ไม่ได้จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมนักเรียนเพียงพอ ผู้เรียนไม่ได้แสดงความสามารถในการคิด (รวีวรรณ ชุมชัย, 2535: 400) และจากการศึกษาวิจัยของนักการศึกษาและหน่วยงานต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพบว่านักเรียนมัธยมศึกษายังมีปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในระดับต่ำ ด้วยวิชาคณิตศาสตร์มีลักษณะเป็นนามธรรม นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สนใจเรียน ส่วนสาเหตุอื่นคือ นักเรียนมีเจตคติไม่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน นักเรียนมีจำนวนมากครูผู้สอนดูแลไม่ทั่วถึง หรือครูผู้สอนไม่เข้าใจและไม่สนใจแบบการเรียนของนักเรียน เป็นต้น ดังนั้นครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์จึงควรหันมาให้ความสนใจวิธีการสอนของตนว่านักเรียนมีแบบเรียนแบบไหน แล้วจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแบบเรียนของนักเรียน สิ่งนี้น่าจะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ดีขึ้น

การสอนคณิตศาสตร์ครูจะต้องเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน จัดเนื้อหาให้ต่อเนื่องเหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน มีเทคนิคการสอน ใช้สื่อการสอนที่มีคุณภาพ ผู้เรียนมีความเข้าใจ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ใช้วิธีการสอนที่

เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะและนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข การสอนแบบเรียนเป็นคู่ (Learning Cell) เป็นการสอนวิธีหนึ่งที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ ให้คำปรึกษานักเรียนทำกิจกรรมเป็นคู่ในชั้นเรียน นักเรียนต้องศึกษาเนื้อหาวิชาด้วยตนเอง ตั้งคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหา พร้อมทั้งเตรียมคำถามไว้ในใจ เมื่อถึงช่วงเรียนเป็นคู่ นักเรียนคนหนึ่งจะดำเนินบทบาทในลักษณะผู้สอน นักเรียนอีกคนหนึ่งที่เป็นคู่จะดำเนินบทบาทในลักษณะผู้เรียนเพื่อถาม-ตอบ แล้วทั้งคู่จะสลับบทบาทกันใหม่ การดำเนินบทบาทผู้สอนคือ การถามคำถาม ฟังคำตอบ และแสดงการยอมรับเมื่อเห็นว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้อง และให้คำเฉลยที่ถูกต้องเมื่อเพื่อนตอบผิด (บุญชม ศรีสะอาด, 2541 :118)

ผู้วิจัยเชื่อว่าการสอนแบบเรียนเป็นคู่มีประสิทธิภาพมาก จึงสนใจที่จะสร้างและพัฒนาชุดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยให้นักเรียนเรียนแบบเป็นคู่ และต้องการศึกษาว่า ชุดการสอนที่สร้างขึ้นช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบ และเจตคติของนักเรียนต่อวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่าการสอนตามคู่มือครูตามปกติหรือไม่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบเรียนเป็นคู่ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อหาดัชนีประสิทธิผลในการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบเรียนเป็นคู่ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนแบบใช้ชุดการเรียนรู้แบบเรียนเป็นคู่กับการสอนตามคู่มือครู
4. เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนแบบใช้ชุดการเรียนรู้แบบเรียนเป็นคู่กับการสอนตามคู่มือครู
5. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนแบบใช้ชุดการเรียนรู้แบบเรียนเป็นคู่กับการสอนตามคู่มือครู

สมมติฐานการวิจัย

1. ชุดการเรียนวิชาคณิตศาสตร์แบบเรียนเป็นคู่ มีประสิทธิภาพ 80/80
2. ค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดการเรียนเป็นคู่ มีค่าสูงกว่า .5
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบใช้ชุดการเรียนแบบเรียนเป็นคู่สูงกว่าการสอนตามคู่มือครู
4. ความรับผิดชอบในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบใช้ชุดการเรียนแบบเรียนเป็นคู่สูงกว่าการสอนตามคู่มือครู
5. เจตคติต่อคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบใช้ชุดการเรียนแบบเรียนเป็นคู่สูงกว่าการสอนตามคู่มือครู

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงทดลอง

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ ที่เรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ ค 012 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จากโรงเรียนทั้งหมด 85 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มทดลอง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนลานทรายพิทยาคม อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ ที่เรียนวิชาคณิตศาสตร์ ค 012 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 60 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)
2. กลุ่มควบคุม คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจอมพระประชาสรรค์ อ.จอมพระ จ.สุรินทร์ ที่เรียนวิชาคณิตศาสตร์ ค 012 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 60 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แผนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ค 012 ที่ผู้วิจัยเขียนเป็นรายคาบ ประกอบด้วย
 - 1.1 แผนการสอนที่ใช้ชุดการเรียนแบบเรียนเป็นคู่ จำนวน 22 คาบ
 - 1.2 แผนการสอนตามคู่มือครู จำนวน 22 คาบ

2. ชุดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ค 012 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ชุด ดังต่อไปนี้

ชุดที่ 1 เรื่องระบบสมการที่ประกอบด้วยสมการเชิงเส้นและสมการดีกรีสอง ใช้เวลาในการเรียน 6 คาบ

ชุดที่ 2 เรื่องระบบสมการที่ประกอบด้วยสมการดีกรีสอง ใช้เวลาในการเรียน 5 คาบ

ชุดที่ 3 เรื่องความน่าจะเป็น ใช้เวลาในการเรียน 1 คาบ

ชุดที่ 4 เรื่องการทดลองสุ่ม ใช้เวลาในการเรียน 1 คาบ

ชุดที่ 5 เรื่องเหตุการณ์ ใช้เวลาในการเรียน 4 คาบ

ชุดที่ 6 เรื่องความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ ใช้เวลาในการเรียน 4 คาบ

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยครอบคลุมเนื้อหาทั้ง 2 บทเรียน เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ มีระดับความยากง่าย 0.3-0.85 ค่าอำนาจจำแนก 0.25-0.67 และค่าความเชื่อมั่น 0.844

4. แบบทดสอบวัดความรับผิดชอบในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบ Likert Scale ชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

5. แบบทดสอบวัดเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมุ่งวัดเจตคติหรือความรู้สึก ความคิดที่โน้มเอียงไปในทางชอบหรือไม่ชอบการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เป็นแบบสอบถามแบบ Likert Scale ชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาประสิทธิภาพของชุดการสอน โดยใช้สูตร E1/E2
2. หาค่าดัชนีประสิทธิผลของ Goodman, Fletcher และ Schneider
3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ สูตร t-test แบบ Difference Scores
4. เปรียบเทียบความรับผิดชอบในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สูตร t-test แบบ Independent
5. เปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สูตร t-test แบบ Independent

สรุปผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของชุดการเรียนทั้ง 6 ชุด มีค่าสูงกว่าเกณฑ์ 80/80

2. ค่าดัชนีประสิทธิผลที่มีค่าสูงกว่า 0.50 คือ ชุดการเรียนรู้ที่ 1 3 4 5 และ 6
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่ได้รับการสอนแบบใช้ชุดการเรียนรู้เป็นคู่ สูงกว่าการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. ความรับผิดชอบในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่ได้รับการสอนแบบใช้ชุดการเรียนรู้เป็นคู่ สูงกว่าการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
5. เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ที่ได้รับการสอนแบบใช้ชุดการเรียนรู้เป็นคู่ สูงกว่าการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรแนะนำให้ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ร่วมกันสร้างชุดการเรียนรู้แบบเรียนเป็นคู่ในเรื่องต่างๆ มากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องที่นักเรียนมีปัญหาในการเรียนเรื่องนั้น
2. ครูผู้สอนรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญและเห็นความจำเป็นในการใช้ชุดการเรียนรู้แบบเรียนเป็นคู่ โดยร่วมกันแก้ปัญหาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรใช้ชุดการเรียนรู้แบบเรียนเป็นคู่ในระดับชั้นอื่นๆ ทุกภาคเรียน
2. ควรศึกษาเพิ่มถึงความคงทนในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
3. ควรศึกษาแนวการทำวิจัยในเรื่องเดียวกัน แต่ใช้กระบวนการ Action Participatory Research เพื่อครูและนักเรียนจะได้ร่วมกันสร้างชุดการเรียนรู้แบบเรียนเป็นคู่ร่วมกัน
4. ควรทำการศึกษาในรายวิชาอื่นๆ เช่น วิชาวิทยาศาสตร์
5. ควรทำการศึกษาชุดการเรียนรู้เป็นคู่ตามสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในแต่ละช่วงชั้น ตามแนวหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
6. ควรทำการศึกษารูปแบบการใช้ชุดการเรียนรู้เป็นคู่คณิตศาสตร์ ที่สอดคล้องกับความรู้อรรถกรและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ

ชื่อเรื่อง การสร้างมโนทัศน์เรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุนโดยใช้กิจกรรมการทดลอง และการสาธิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
Creating Students' Concept of Rotary Mobility through Employment of the Experimenting and Demonstration Activities – Upper Secondary Level

ผู้วิจัย

นายศิลาชัย บูรณพานิช (Mr.Silapachai Booranapanich)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2545

ความเป็นมา

วิชาฟิสิกส์เป็นวิชาที่สำคัญที่สุดวิชาหนึ่งของวิชาวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของสสารกับพลังงาน โดยศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งไม่มีชีวิต ด้วยการสังเกตและรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ จนสรุปเป็นทฤษฎีและกฎเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ ความรู้ทางฟิสิกส์เป็นรากฐานของวิชาวิทยาศาสตร์สาขาอื่นๆ

แฟวูดปริตซ์ คอนสแตนต์ (Constant, 1967: 4) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับวิชาฟิสิกส์ว่า “วิชาฟิสิกส์เป็นหัวใจของวิชาวิทยาศาสตร์ เป็นวิชาที่ใช้ตรรกศาสตร์และคณิตศาสตร์ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาด้านวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีด้านต่างๆ” นอกจากนี้ โคซัง ชอง คิม (Khim, 1978: 28-29) ได้เน้นถึงความสำคัญของวิชาฟิสิกส์ “วิชาฟิสิกส์เป็นสาขาที่เป็นพื้นฐานที่สุด ไม่มีสาขาใดจะมีการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้มากไปกว่าวิชาฟิสิกส์...วิชาฟิสิกส์ให้ทฤษฎีซึ่งอยู่เบื้องหลังเทคโนโลยีเป็นส่วนใหญ่ และเป็นรากฐานของความรู้เชิงทฤษฎี และความรู้ในการประยุกต์หลายสาขา”

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์ มุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย (Bloom, 1956: 7-8) โดยเน้นทั้งตัวความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และการจะให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดนั้น จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบต่างๆ เช่น การพัฒนาและ

เสริมสร้างสมรรถภาพของผู้สอน การพัฒนาการใช้รูปแบบ กลวิธี หรือเทคนิคการสอน วิทยาศาสตร์ การสร้างและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์ พบว่า ระดับความสามารถในการเรียนวิทยาศาสตร์ของเด็กนักเรียนไทยยังห่างไกลกว่ามาตรฐานอยู่มาก โดยกรมวิชาการได้ศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 112,000 คน ปรากฏว่า นักเรียนสอบวิชาฟิสิกส์ได้คะแนนเฉลี่ยเพียงร้อยละ 28.12 ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยที่น้อยที่สุดจากวิชาวิทยาศาสตร์สาขาอื่นๆ (สำนักงานกองทุนวิจัย, 2541: 28) เมื่อพิจารณาสภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ จะมุ่งเน้นที่ตัวความรู้ในสัดส่วนที่สูงมาก โดยผู้เรียนได้รับการฝึกด้านการปฏิบัติทดลอง น้อยกว่าที่ควรจะเป็น และมักเน้นหนักที่การแก้ปัญหาโจทย์มากกว่าการทดลอง (สำนักงานกองทุนวิจัย, 2541: 29)

แนวทางการเรียนการสอนฟิสิกส์ นอกจากจะมุ่งหวังให้ผู้เรียนศึกษาความรู้พื้นฐานของวิชาฟิสิกส์แล้ว นักเรียนต้องรับการฝึกทำกิจกรรมในการเสาะแสวงหาความรู้ จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมการทดลอง การฝึกทำกิจกรรมเชิงแก้ปัญหา เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ หลักการ กฎ และทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของฟิสิกส์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่สังเกตได้จากปรากฏการณ์จริงกับคำอธิบายทางทฤษฎี เพื่อให้เกิดทักษะในการศึกษาค้นคว้าและแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สามารถใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการนำหลักการทางฟิสิกส์ไปประยุกต์ใช้ในด้านต่างๆ ทั้งเชิงความคิดและเชิงการปฏิบัติ เป็นต้น

ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์ ถ้าสามารถพัฒนากิจกรรมการทดลอง และสาธิตได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จะทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างมโนทัศน์ของ เรื่องที่เรียนได้อย่างถูกต้อง นิดา สะเพียรชัย (2527: 1) กล่าวว่า “การสอนวิทยาศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจหลักการ และทฤษฎีพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์นั้น ควรเน้นความคิด รวบยอด (มโนทัศน์) ที่สำคัญในวิชาวิทยาศาสตร์ด้วย” เนื่องจากสาระการเรียนรู้ของ วิชาฟิสิกส์มีมากมาย จึงเป็นการยากที่จะศึกษาสาระการเรียนรู้ไว้ได้ทั้งหมด แนวทางที่จะ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือแนวที่ทำให้ผู้เรียน เกิดการสร้างมโนทัศน์ในเรื่องที่เรียนได้อย่างถูกต้อง โดยการวางแผนการสอนของครู อย่างเหมาะสม ซึ่ง เจ บาร์นาร์ด (Barnard, 1971: 131) ได้กล่าวเกี่ยวกับการสอน ให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ว่า “การสอนให้เกิดมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์จะช่วยพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลที่เป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาความรู้อื่น” และ พินัส หันนาคินท์

(2526: 97) ได้กล่าวว่ “นักการศึกษาปัจจุบันยอมรับความสำคัญของการสอนให้นักเรียนรู้จักการสร้างมโนทัศน์ ทั้งนี้เพราะการที่นักเรียนมีมโนทัศน์ในเรื่องที่เรียนแล้ว ก็ย่อมจะเป็นการลดสิ่งที่จะต้องจดจำรายละเอียดลงได้อย่างมาก การที่ผู้เรียนมีมโนทัศน์ในเรื่องที่เรียนเป็นการแสดงว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจในเรื่องนั้นเป็นอย่างดี” นอกจากนี้ ในการศึกษา มโนทัศน์ทางฟิสิกส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในกรุงเทพมหานคร โดย จิตาภรณ์ ทองน้อม (2530: 49) พบว่า นักเรียนมีมโนทัศน์ทางฟิสิกส์ในเรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุน อยู่ในระดับต่ำมาก จากความสำคัญของมโนทัศน์และที่มาของปัญหา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมการทดลองและการสาธิต เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการสร้างมโนทัศน์ในเรื่อง การเคลื่อนที่แบบหมุน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการทดลองและการสาธิต อุปกรณ์การทดลองและการสาธิตที่ช่วยให้ผู้เรียนสร้างมโนทัศน์เรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุน
2. เพื่อพัฒนาแผนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนสร้างมโนทัศน์เรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุน
3. เพื่อเปรียบเทียบผลของการสร้างมโนทัศน์ในการเรียนเรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุนของนักเรียนกลุ่มที่ใช้กิจกรรมการทดลองและการสาธิตที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น กับกลุ่มที่เรียนตามปกติ
4. เพื่อสำรวจเจตคติต่อการเรียนเรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุนโดยใช้กิจกรรมการทดลองและการสาธิต

สมมติฐานการวิจัย

ผลของการสร้างมโนทัศน์ในการเรียนเรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุนของนักเรียนกลุ่มที่ใช้กิจกรรมการทดลองและการสาธิตที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จะสูงกว่ากลุ่มที่เรียนตามปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงทดลอง

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เลือกโครงสร้างการเรียนทางวิทยาศาสตร์ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม

ปีการศึกษา 2543 จำนวน 2 ห้องเรียน เป็นกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการทดลองและสาธิตที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง 1 ห้องเรียน กลุ่มควบคุมที่เรียนตามวิธีสอนปกติ 1 ห้องเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบวัดมโนทัศน์ เป็นแบบวัดมโนทัศน์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีความตรงเชิงเนื้อหาสูง และวัดได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดในแต่ละจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน
2. แบบวัดเจตคติต่อการเรียนฟิสิกส์เรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุน เป็นแบบวัดเจตคติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีความตรงตามเนื้อหาโดยผ่านการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน
3. กิจกรรมการทดลองและการสาธิตที่ช่วยให้ผู้เรียนสร้างมโนทัศน์เรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น
4. แผนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนสร้างมโนทัศน์เรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการทดสอบประสิทธิภาพของการใช้กิจกรรมการทดลองและการสาธิต อุปกรณ์การทดลองและสาธิตตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบภาวะแหล่งความแปรปรวน และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยสถิติทดสอบที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

1. ได้กิจกรรมการทดลองและการสาธิต 9 กิจกรรม
2. ได้อุปกรณ์การทดลองและการสาธิตวิชาฟิสิกส์ เรื่อง การเคลื่อนที่แบบหมุน เป็นอุปกรณ์หลัก จำนวน 3 ชุด และอุปกรณ์เสริม จำนวน 3 ชุด โดยผลการประเมินลักษณะเฉพาะของอุปกรณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า กล้องจุลทรรศน์โคเปอร์ใช้เป็นอุปกรณ์สำหรับการสาธิตการทดลอง ชุดโรเตชัน ควรใช้เป็นอุปกรณ์ในการทดลอง ชุดกล้องจุลทรรศน์โคเปอร์ใช้เป็นอุปกรณ์การสาธิตหรือการทดลองได้ สำหรับด้านมาตรฐานการออกแบบ กล้องจุลทรรศน์โคเปอร์ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นด้วยมากในด้านคุณภาพของอุปกรณ์ต่อการนำ

ไปใช้ในการเรียนการสอน คุณค่าของอุปกรณ์และความเหมาะสมของราคาอุปกรณ์ในการนำไปใช้ในการเรียนการสอน สำหรับอุปกรณ์ชุดไรเดชัน และชุดใจโรสโคป ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยมากในทุกด้าน สำหรับด้านเนื้อหาสาระของอุปกรณ์การทดลองและการสาธิต ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นด้วยมาก ว่าชุดไรเดชันควรใช้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทอร์กกับโมเมนต์ความเฉื่อย และชุดใจโรสโคปควรใช้เพื่อศึกษาเรื่องทอร์กกับการหมุน

3. ได้แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญวิชาฟิสิกส์เรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุน จำนวน 5 แผนการสอน โดยแผนการสอน กิจกรรมการทดลองและการสาธิต อุปกรณ์การทดลองและการสาธิต มีประสิทธิภาพมากกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

4. ผลการสร้างมโนทัศน์เรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุน นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการทดลองและการสาธิต อุปกรณ์การทดลองและการสาธิต แผนการสอนเรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุน มีผลต่อการสร้างมโนทัศน์เรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุนแตกต่างกัน จากนักเรียนที่เรียนตามกิจกรรมการเรียนการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

5. เจตคติของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการทดลองและการสาธิตเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา โดยเฉลี่ยนักเรียนมีความรู้สึก เห็นด้วยมาก “อยากเรียนเรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุนให้มากกว่านี้” “การเรียนเรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุนช่วยให้ฉันเข้าใจสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุนได้ดียิ่งขึ้น” และ “การเรียนเรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุนมีประโยชน์มากในการเข้าใจธรรมชาติของการหมุนของสิ่งต่างๆ” โดยเฉลี่ยนักเรียน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า “เนื้อหาเรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุนน่าเบื่อหน่าย” และ “น่าจะนำเรื่องมาเรียนแทนเรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุน”

เจตคติของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการทดลองและการสาธิตเกี่ยวกับวิธีการสอน โดยเฉลี่ยนักเรียนมีความรู้สึก เห็นด้วยอย่างยิ่ง “นักเรียนเชื่อว่าผู้สอนมีความรู้เรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุนเป็นอย่างดี” “นักเรียนรู้สึกว่าคุณสอนเตรียมการสอนทุกครั้ง” “ผู้สอนมีวิธีการสอนทันสมัยเรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุน” และ “นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำการทดลองเรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุน” เป็นต้น

เจตคติของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการทดลองและการสาธิตเกี่ยวกับอุปกรณ์การทดลองและการสาธิต โดยเฉลี่ยนักเรียนมีความรู้สึก เห็นด้วยอย่างยิ่ง “นักเรียนเชื่อว่าอุปกรณ์การทดลองและการสาธิตที่นำมาประกอบการเรียนการสอนเรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุนมีประโยชน์มากต่อการเรียนการสอน” “นักเรียนคิดว่าอุปกรณ์การทดลองและการสาธิตกระตุ้นความสนใจมาก” “นักเรียนพร้อมที่จะติดตามบทเรียนเรื่อง

การเคลื่อนที่แบบหมุนเมื่อใช้อุปกรณ์การเรียนการสอน” “นักเรียนพร้อมที่จะติดตามบทเรียนเรื่อง การเคลื่อนที่แบบหมุนเมื่อใช้อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน” “นักเรียนคิดว่าคำตอบได้จากอุปกรณ์การทดลองและการสาธิต” และ “นักเรียนรู้สึกว่าการทดลองและการสาธิตช่วยให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์” เป็นต้น โดยเฉลี่ยนักเรียนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งที่ว่า “รู้สึกว่าการทดลองไม่เคยมีส่วนร่วมในการใช้อุปกรณ์การทดลอง”

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อครูผู้สอนฟิสิกส์

1. ควรมีการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการทดลองด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงที่มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการสร้างมโนทัศน์ด้วยตนเอง โดยมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมเป็นส่วนช่วยรวมทั้งอุปกรณ์การทดลองและการสาธิต
2. ควรมีการพัฒนาแบบทดสอบมโนทัศน์ และนำแบบทดสอบมโนทัศน์ของวิชาฟิสิกส์ไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์
3. ควรมีการพัฒนาอุปกรณ์การเรียนการสอนด้วยตนเอง จากวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น และราคาถูก ออกแบบ จัดทำขึ้นให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์

ประเด็น “สังคมมีส่วนร่วมจัดการศึกษา”

ชื่อเรื่อง แนวทางการจัดศูนย์การเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในประเทศไทย
Strategies for the Organization of Learning Resource Centers under the 1999 Education Act Thailand

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญณี แนนอท (Assoc. Prof. Dr. Pennee Narot)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2546

ความเป็นมา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 มีแนวคิดที่ให้การยอมรับรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย ในมาตรา 12 ได้กล่าวไว้ชัดเจนว่า นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

นอกจากนั้น ในมาตรา 15 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้แบ่งการศึกษา ออกเป็น 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และเน้นให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่สะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือประสบการณ์ทำงาน และในมาตรา 18 ได้ระบุชัดเจนว่า การจัดการศึกษาหลายลักษณะโดยระบุในมาตรา 18 (3) ถึงสถานศึกษาประเภทศูนย์การเรียนรู้ ว่าหมายถึงสถานที่เรียนที่หน่วยงานการศึกษา นอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสร้างความชัดเจนเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการจัดศูนย์การเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
- 2) เพื่อกำหนดแนวทางในการสนับสนุนที่เหมาะสมในการรองรับการเทียบโอนและสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ ต่อศูนย์การเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

แนวคิดในการวิจัยอยู่ภายใต้ 2 ประเด็นหลัก คือ

1. การจำแนกศูนย์การเรียนรู้ตามกรอบปรัชญาและเป้าหมาย (Philosophy and objective) ของศูนย์ และจำแนกผู้รับผิดชอบ/ผู้ดูแลศูนย์การเรียนรู้
2. การประเมินผลผลิตของศูนย์การเรียนรู้ โดยอาศัยกรอบการศึกษารายกรณี และใช้กรอบการประเมินเพื่อประกอบการพิจารณาการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ศึกษาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 70 ศูนย์ กระจายใน 4 ภูมิภาคของประเทศ (ระยะเวลาศึกษา 6 เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2545-มีนาคม 2546)

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาเอกสารการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ อธิบดีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจัดการประชุมอภิปรายกลุ่มย่อย 2 ครั้ง โดยการนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์แยกแยะแนวทางการจัดศูนย์การเรียนรู้และกระบวนการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานของศูนย์โดยรวมเสนอให้ผู้เกี่ยวข้องพิจารณา

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบและแนวทางการจัดศูนย์การเรียนรู้ มี 2 ลักษณะ คือ
 - 1.1 ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดการศึกษาปฐมวัยและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ได้จัดโดยหน่วยงานของรัฐโดยตรง เป็นสถานศึกษาที่มุ่งพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้ได้ความรู้และทักษะด้านวิชาการ และ/หรือศูนย์การเรียนรู้ที่พัฒนาทางด้านวิชาการและวิชาชีพ ซึ่งเป็นกลุ่มที่เข้าข่ายมาตรา 18(3) ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลบ้านรัก โรงเรียนมีนประสาธ โรงเรียนแสนสนุกไตรทักษะ ศูนย์การเรียนรู้ปัญญาไทย สัมมาสิกขา (ศรีสะเกษ) สินติอโศก

(กทม.) ราชธานีอโศก (อุบลราชธานี) บ้านครูบาสุทธินันท์ บ้านเรียนดวงตะวัน ชุมชน การเรียนรู้สมเด็จพระเจ้า โรงเรียนธรรมชาติมอนแสงดาว โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โรงเรียน วัดศรีบัวบาน ศูนย์ประสานการจัดการศึกษาครอบครัว บ้านคุณวิศิษฐ์ วังวิญญู บ้าน คุณประหยัด หัวงเป็น

1.2 ศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่ได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและไม่ได้ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ แบ่งเป็น 2 ประเภท

1) ศูนย์การเรียนรู้ที่มุ่งเสริมพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกายและจิตใจ ได้แก่ บ้านสายรุ้ง เสถียรธรรมสถาน วัดพระธาตุหริภุญชัย (โรงเรียน พุทธศาสนาวินิจฉัย) ศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติวัดวังหิน (พิษณุโลก) ศูนย์ พุทธศาสนาวินิจฉัยวัดกมลรัชยาราม (ลำพูน) สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน (เชียงใหม่) สถาบันอบรมผู้นำ (มูลนิธิพลตรีจำลอง ศรีเมือง) โดย สังเคราะห์กระบวนการดำเนินงานพบว่า จะมุ่งพัฒนาในแง่ของการให้โอกาสกับผู้เรียน ให้ขัดเกลาจิตใจเสริมพลังอำนาจ (empower) ให้ได้เข้าถึงแนวคิดวิเคราะห์ซึ่งนำผู้เรียน ไปสู่ความมีเสถียรภาพในทางความคิดเป็นหลัก

2) ศูนย์การเรียนรู้ที่มุ่งให้ความรู้ ส่งเสริม สืบสาน และอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม ปลูกจิตสำนึกด้านความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ มหาวิทยาลัยชาวบ้าน (ครูบาสุทธินันท์) มหาวิทยาลัยศิลป วัฒนธรรมศรีวิชัย กลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์) โรงเรียนไทร่มไม้ กลุ่มระบัตไบ มูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบทวัดป่าดาราภิรมย์ (เชียงใหม่) สมาคมไทยสร้างสรรค์ มูลนิธิข้าวขวัญ ศูนย์เทคโนโลยีเพื่อสังคม ศูนย์พัฒนาชนบทผสมผสานลำปลายมาศ สถาบันหริภุญชัย โครงการพัฒนาศักยภาพของชุมชนลุ่มน้ำวัง ศูนย์การเรียนรู้หมู่บ้านศรีวัง ศูนย์ทับทิมนิมิตร (กาบเชิงและเครือข่ายบ้านนาเรือง) หอดูดาวเกิดแก้ว พิพิธภัณฑ์จำทวี ชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจีน (อยุธยา) สำนักสงฆ์ศิลา (สวนธรรมศิลา) ศูนย์หัตถกรรม ทอผ้าด้วยมือบ้านนาชุมชน (คันลิมใหม่) เสมสิกขาลัย สมุนไพรเพื่อการผลิตในชุมชน จุ่มสลีช่วงเจิงวัดกู่คำ โรงเรียนวัฒนธรรมพ่อครูพันธ์ (เชียงใหม่) บ้านวัฒนธรรมดนตรี วิถีล้านนา ชมรมกวีล้านนา (ลำพูน) โรงเรียนหมอลำร้อยเอ็ด ศูนย์ฝึกอาชีพทำหัวโขน (ชุมชนวัดเทพากร) โรงเรียนชานา (น่าน) สำนักโครงการวิชาชีพเชิงธุรกิจ (ลำปาง) เกษตรอินทรีย์ (ลำพูน) ศูนย์การเรียนรู้ (ศรีเกียรติพัฒนา) ชมรมเด็กรักนก (ชัยภูมิ) กลุ่ม อนุรักษ์ธรรมชาติ บ้านศรีฐาน (ยโสธร) ครูจ๋อน ไทวิมาน (สมุทรปราการ) และจากการ สังเคราะห์กระบวนการดำเนินงานพบว่า จะมีการส่งเสริมในด้านการปฏิบัติกิจกรรมควบคู่

ไปกับการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อประสบการณ์ที่ได้รับ เป็นการปูพื้นฐานด้านจิตสำนึก และหลายศูนย์การเรียนรู้อาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก

จากข้อค้นพบในงานวิจัย คณะผู้วิจัยมีข้อสรุปว่า คำจำกัดความของ ศูนย์การเรียนรู้ในมาตรา 18 (3) น่าจะหมายถึง ศูนย์ที่ดำเนินการในการจัดการศึกษาเพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชน โดยมีปรัชญาและวิธีการศึกษาที่มุ่งสร้าง โอกาสในการเรียนรู้ที่หลากหลาย ที่สามารถตอบสนองความต้องการและเสนอทางเลือก ในการพัฒนาตนเองของประชาชน

อย่างไรก็ตาม โดยภาพรวมแล้วแนวทางการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ 2 ลักษณะคือ

1. การดำเนินงานภายใต้การจัดการขององค์กรชุมชน
2. การจัดการเรียนแบบมีส่วนร่วม

นอกจากนี้ จากการพิจารณาตามแนวทางการจัดศูนย์การเรียนรู้พบว่า มี หลายศูนย์การเรียนรู้ที่นอกจากจะมีปรัชญาและวัตถุประสงค์ในการจัดศูนย์ที่แตกต่างไป จากการให้ความรู้เพื่อวุฒิการศึกษาแล้ว จะมีกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เสริมพลังอำนาจผู้เรียน ในลักษณะของการจัดการที่จัดโดยองค์กรชุมชน มีวัตถุประสงค์ โครงสร้าง รูปแบบ และกระบวนการใกล้เคียงกับกลุ่มการจัดการภายใต้องค์กรชุมชน หรือผู้นำตามธรรมชาติ และลักษณะของศูนย์การเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์ โครงสร้าง รูปแบบ และกระบวนการใกล้เคียงกับกลุ่มที่จัดโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

การศึกษานอกระบบและการดำเนินการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่เกิดการ เรียนรู้ที่เข้าข่ายการเกิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจนี้ จะมีข้อแตกต่างจากการศึกษา นอกระบบปกติ ในประเด็นที่ kindervatter (1979) ได้ชี้ไว้ คือ จะเน้นผู้เรียนเป็นกลุ่ม คือ ความรู้และทักษะของบุคคลเกิดได้จากความสัมพันธ์ของกลุ่มเป็นที่ตั้ง และจะเน้นเนื้อหา ซึ่งจะครอบคลุมถึงการสื่อสาร และเน้นกระบวนการซึ่งหมายถึงความสามารถที่ควบคุม สภาพสังคมได้ เช่น การแก้ปัญหา การทำงานเป็นกลุ่ม รวมถึงความสามารถในการทำ ประโยชน์ของบุคคลที่จะส่งผลต่อชุมชนเป็นหลักและปรากฏผลในทันทีทันใด นี่เป็นส่วน ที่เป็นความสำคัญของการจัดการศึกษานอกระบบที่เกิดโดยภาคสังคมและไม่ถูกควบคุม โดยองค์กรของรัฐ

เห็นได้ว่าแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตาม อัธยาศัยจากศูนย์การเรียนรู้ เป็นการศึกษาอกระบบและการสร้างบริบทให้เกิดการเรียนรู้ ตามอัธยาศัยที่พัฒนาคนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ เกิดค่านิยมใหม่ขึ้นในกลุ่ม

ผู้เรียน ลักษณะเด่นของศูนย์การเรียนรู้ที่พบ คือ จะมีอิสระด้านการควบคุมรับผิดชอบโครงการ มีโอกาสเลือก จะได้ประสบการณ์ในการประเมินศักยภาพในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

นอกจากนี้ แนวทางการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ เป็นการเกิดลักษณะสำคัญคือ การเกิดศูนย์การเรียนรู้โดยธรรมชาติ กล่าวคือ เป็นความต้องการเรียนรู้ที่เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน เพราะศูนย์การเรียนรู้เกิดจากปัญหาที่ผู้เรียน จะมีโครงสร้างที่ไม่ตายตัว แต่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีพลังในกระบวนการของตนเอง ซึ่งส่งผลในการพัฒนาบุคคลและสังคมอย่างชัดเจน

ส่วนศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคมและดำเนินการโดยบุคคล เช่น หอดูดาวเกิดแก้ว และพิพิธภัณฑน์จำทวี ที่เป็นแหล่งที่เยาวชนจากระบบโรงเรียนได้เข้าไปศึกษาค้นคว้า ลักษณะเกิดการเรียนรู้จะคู่ขนานกับการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน แต่จะสามารถให้ความรู้ที่ลุ่มลึกมากกว่า และยังสร้างทัศนคติทางบวกให้กับเยาวชนได้มีประสิทธิภาพกว่าการจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนอีกด้วย

การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเหล่านี้ จะสร้างให้ผู้เรียน/ผู้มีส่วนร่วมได้พัฒนาทักษะและความสามารถเพื่อเพิ่มศักยภาพในการตัดสินใจ ศักยภาพในการใช้บริโภคทรัพยากร และศักยภาพในการจัดการสภาพแวดล้อมและบริบทต่างๆ ที่มีผลต่อการดำรงชีวิต ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมในที่สุด กระบวนการต่างๆ เหล่านี้ได้เกิดขึ้น และส่งผลกระทบต่อประชาชนและการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกในอดีตมาแล้ว ดังนั้น การจัดศูนย์การเรียนรู้ในลักษณะศึกษาวิเคราะห์ไว้ในงานวิจัยนี้ จึงเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ควรได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาให้เป็นหน่วยเครือข่ายสำคัญด้านการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคม เพื่อให้เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และประชาชนมีสถานศึกษาที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

2. แนวทางการสนับสนุนและบทบาทของรัฐในการกำกับดูแลการเทียบโอนและการสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านทรัพยากรและด้านอื่นๆ

2.1 แนวทางการสนับสนุนของรัฐบาล รัฐควรสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่อยู่ในข่ายมาตรา 18 (3) ให้สามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง ให้ได้รับการยอมรับว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคม

1) สนับสนุนให้ศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เช่น การจัดตั้งกองทุนระดับประเทศ เพื่อจัดสรรเงินสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ตามโครงการที่เสนอเป็นรายปี สนับสนุนการใช้ทรัพยากรร่วมกับสถาบันการ

ศึกษา หรือศูนย์การเรียนรู้ที่จัดตั้งโดยรัฐ ควรให้การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อเชื่อมโยงความคิดและภูมิปัญญาให้สามารถเผยแพร่ได้ในรูปแบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย แต่เนื้อหาและแนวคิดยังเหมือนเดิม

2) สนับสนุนการเทียบโอนเพื่อรับรองสิทธิของตน โดยให้ศูนย์ต่างๆ เป็นผู้กำหนดตัวชี้วัดหลักฐานที่ได้จากศูนย์ เพื่อนำไปประกอบอาชีพหรือศึกษาในระบบการศึกษา และในความหลากหลายของศูนย์การเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ควรให้มีคณะกรรมการมาตรฐานที่ประกอบด้วยบุคลากรของศูนย์ ผู้รู้ในท้องถิ่น และตัวแทนสถาบันการศึกษาในชุมชนร่วมทำหน้าที่ประเมิน โดยไม่ใช่กรอบและวิธีการประเมินตามที่ใช้ในระบบโรงเรียน ที่สำคัญกรอบที่ใช้ประเมินเพื่อเทียบโอนหรือรับรองสิทธิ จะต้องหลากหลายสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละศูนย์การเรียนรู้ ขณะเดียวกัน สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นอาจจะสนับสนุนด้านการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดมวลง ประสพการณ์ที่ศูนย์ได้ดำเนินการ โดยรวบรวมให้เป็นระบบให้รัฐได้นำไปใช้เป็นหลักฐานเทียบโอนต่อไป

3) ในด้านอื่นๆ รัฐควรยกเว้นภาษีหรือลดหย่อนหน่วยภาษีให้กับบุคคล หรือองค์กรเอกชนที่สนับสนุนการจัดศูนย์การเรียนรู้

4) สนับสนุนและเผยแพร่ศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ให้สาธารณชนรู้จักและยอมรับ

2.2 สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) ท้องถิ่นให้การยอมรับ สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือในด้านวิชาการเทคโนโลยีหรือการพัฒนาบุคลากรเมื่อศูนย์ต้องการ

2) ร่วมเป็นคณะกรรมการเพื่อการประเมินมาตรฐาน หรือชี้้นำการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ให้มีมาตรฐานของตนเองและเป็นที่ยอมรับของสาธารณชน

3) สนับสนุนการเป็นเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้ ช่วยประสานงาน และใช้ประโยชน์จากศูนย์การเรียนรู้ เช่น เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

4) ทำความเข้าใจในปรัชญาและวัตถุประสงค์ของศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ เพื่อการสร้างกรอบรับรองด้านการเทียบโอนและประเมินมาตรฐานของศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ

2.3 วิธีการดำเนินงานเพื่อพัฒนามาตรฐานเทียบโอนเพื่อรองรับสิทธิ

ในกรณีของศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่ได้จัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้แบบศึกษานอกระบบ

และการศึกษาตามอัธยาศัย ในการดำเนินการเทียบโอน เมื่อศูนย์มีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับในผลงานของศูนย์ การยอมรับในคุณภาพของผลผลิตก็น่าจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ แต่ทั้งนี้สถาบันการศึกษาจะต้องเปิดใจเริ่มตระหนักและยอมรับในความสำคัญของแหล่งเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้ที่มีอยู่ในสังคมขณะนี้ ขณะเดียวกันศูนย์การเรียนรู้ควรมีการเชื่อมโยงในเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาตนเองให้ดำเนินการให้มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับอย่างแท้จริง แนวทางการดำเนินงานอาจทำได้ดังนี้

1) การประเมินแฟ้มสะสมงาน เป็นวิธีการประเมินที่มีการยืดหยุ่น และสามารถที่จะวิเคราะห์ความต่อเนื่องของการเรียนรู้ได้ แฟ้มสะสมงานสะท้อนถึงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และยังแสดงถึงความสามารถในการจัดระบบการเรียนรู้ได้อีกด้วย

2) การประเมินผลในรูปโครงการ โดยให้ผู้เรียนแสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้เนื้อหา โดยนำโครงการสิ่งประดิษฐ์ รายงาน หรือการสาธิตกระบวนการที่ได้เรียนรู้ เช่น จัดนิทรรศการ สาธิตการทดลอง ตัวอย่างผลผลิตแสดงให้ดู งานเอกสาร สิ่งพิมพ์ที่ผู้เรียนมี ซึ่งงานเหล่านี้จะแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการทำกิจกรรม วิเคราะห์ประยุกต์เนื้อหาวิชาหรือสิ่งที่ผู้เรียนสะสมไว้ออกมาเป็นรูปธรรม

3) การใช้เอกสารรับรองความสามารถที่ได้จากศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่มีคณะกรรมการตรวจสอบมาตรฐานประจำท้องถิ่นให้การรับรอง

4) สถาบันอุดมศึกษาร่วมทำงานเป็นเครือข่าย เพื่อหากรอบดำเนินการร่วมกันในเรื่องการประเมินการเรียนรู้มาก่อน และการยอมรับของสถานศึกษาในระบบประเมินการเรียนรู้ก่อนเข้าเรียน (Prior Learning Assessment and Recognition – PLAR) อาจมีการจัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อดำเนินการประเมินเพื่อเทียบโอนและรับรองสิทธิของบุคคลที่เรียนรู้จากศูนย์การเรียนรู้ ขณะเดียวกันควรขยายกรอบการเป็นเครือข่ายไปสู่สถานศึกษาในทุกๆระดับ สถาบันที่เป็นเครือข่ายควรร่วมกันวางแนวทางในการปฏิบัติเพื่อรองรับบุคลากรหรือผู้เรียนที่ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้จากศูนย์การเรียนรู้ และมีความประสงค์ที่จะเทียบโอนเพื่อรองรับสิทธิเข้าในระบบการศึกษา ซึ่งอาจกำหนดทางเลือกหลายๆ วิธีให้ผู้เรียนได้เลือกใช้ นับตั้งแต่การแสดงแฟ้มสะสมงาน (portfolio) การแสดงผลงาน การสัมภาษณ์ การสาธิตทักษะ หรือเป็นการผสมผสานวิธีการประเมินหลายๆ วิธีเข้าด้วยกัน

5) สนับสนุนเครือข่ายการดำเนินการร่วมกันของศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน เช่น การแลกเปลี่ยนศึกษาดูงาน การประชุม สัมมนาระหว่างศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ท้ายที่สุดจะพัฒนาไปสู่ความมีมาตรฐานและการให้

การยอมรับของสาธารณชน ซึ่งจะเป็นฐานสำคัญในการนำไปสู่การรับรองสิทธิในกรณีที่ผู้เรียนต้องการที่จะนำไปใช้ ลักษณะการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ อาจเริ่มดำเนินการจากศูนย์การเรียนรู้ในท้องถิ่นที่ใกล้เคียงกัน หรือมีลักษณะปรัชญาและวัตถุประสงค์คล้ายกัน ร่วมกันพัฒนาวิธีดำเนินงานและอาจมีการประสานการทำงานกับคณะกรรมการหรือองค์คณะบุคคลท้องถิ่นที่จะทำหน้าที่รับรองคุณภาพของศูนย์ โดยศูนย์เหล่านี้ อาจจะมีคณะกรรมการรับรองคุณภาพประจำท้องถิ่นร่วมกัน

คณะกรรมการดูแลเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นคณะกรรมการประจำท้องถิ่น ควรประกอบด้วย ผู้รู้ หรือภูมิปัญญาในด้านที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของศูนย์ ผู้แทนจากศูนย์การเรียนรู้ และนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

6) จัดตั้งคณะกรรมการประสานงานการประเมินการเรียนรู้มาก่อน และการยอมรับของสถานศึกษาในระบบประเมินการเรียนรู้ก่อนเข้าเรียน (Prior Learning Assessment and Recognition – PLAR) โดยอาศัยฐานเครือข่ายสถาบันการศึกษาเป็นผู้ดำเนินงานและประสานงาน

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากงานวิจัยฉบับนี้ สุ่มประเมินศูนย์การเรียนรู้เพียง 70 แห่ง แต่ในความเป็นจริงมีศูนย์การเรียนรู้มากกว่า 200 แห่ง ดังนั้นควรจัดทำทำเนียบศูนย์การเรียนรู้เพื่อประชาสัมพันธ์ต่อสาธารณชน (ในจำนวน 70 แห่ง ที่ได้สุ่มประเมิน คณะผู้วิจัยพบว่า มีศูนย์การเรียนรู้เพียง 59 แห่ง ที่นำเสนอได้ เพราะมีบางแห่ง (11 แห่ง) ที่คณะผู้วิจัยไม่สามารถสรุปประสิทธิภาพได้ชัดเจน)

2. มีการทดลองการประสานงานและการสร้างเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ

3. มีการศึกษารูปแบบวิธีการจัดตั้งคณะกรรมการรับรองคุณภาพประจำท้องถิ่น เพื่อประเมินมาตรฐานของศูนย์การเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่ความน่าเชื่อถือ และนำไปเทียบโอนกับการศึกษาในระบบได้เมื่อผู้เรียนต้องการ

4. ศึกษาวิจัยเพื่อหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการบริหารกองทุน สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ที่อยู่ภายใต้การดำเนินงานของสังคม ในแง่ของการดำเนินงานกองทุน เงื่อนไขการจัดสรรทุน องค์ประกอบของคณะกรรมการ ขอบข่ายความรับผิดชอบของกองทุน

5. ศึกษาวิจัยถึงรูปแบบและวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการเป็นเครือข่าย และประสานงานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษาในระบบและศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ

6. จัดตั้งคณะกรรมการประเมินประสิทธิภาพการเรียนรู้ก่อนเข้าศึกษาในระบบ โดยส่งเสริมให้ความร่วมมือของสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น โดยอาจเริ่มต้นจากความร่วมมือในสถาบันอุดมศึกษาก่อน เพื่อให้ได้องค์กรกลางในแต่ละภูมิภาคที่จะดำเนินการประเมินผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

7. รณรงค์ประชาสัมพันธ์สร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นในสถาบันการศึกษาต่างๆ ให้ยอมรับและเห็นความสำคัญของศูนย์การเรียนรู้

8. ส่งเสริมให้องค์กรในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล ฯลฯ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่เข้าข่ายในมาตรา 18 (3)

9. จัดการประชุมสัมมนาระหว่างผู้รับผิดชอบหลักและผู้รับผิดชอบศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และให้เกิดความเข้าใจ เกิดเป็นเครือข่าย และมีช่องทางในการประสานงาน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในสังคมที่กว้างขวางและเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน

ชื่อเรื่อง การจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัว

The Learning Process Management of Home Schooling.

ผู้วิจัย

นางสาววิสรดา วงษ์ขำ (Ms.Waritsara Wongkham)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

การศึกษาไม่ว่ารูปแบบใดหรือโดยใคร ก็ล้วนแต่เป็นเรื่องของการสร้าง พัฒนา “คน” ให้เป็น “มนุษย์” ที่มีคุณภาพ ยกระดับทักษะความคิดและจิตใจให้สูงขึ้น เพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรวม ให้ก้าวหน้าไปสู่ความเจริญงอกงามและมั่นคง การศึกษาจึงเป็นมากกว่าขั้นตอนหนึ่งในชีวิตที่ทุกคนต้องก้าวผ่าน เป็นเสมือนปัจจัยที่ห้าที่ทุกคนต้องแสวงหาและเพิ่มพูนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต หน้าที่การงาน ความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคงของประเทศอย่างต่อเนื่อง (อมรวิรัช นาคกรทรรพ, 2537: 1)

ประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ อย่างเช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน ญี่ปุ่น หรือ สิงคโปร์ ต่างก็เห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชากรในประเทศให้มีคุณภาพ จึงทำให้ประเทศเหล่านี้เจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และเศรษฐกิจอย่างมากมาย ประเทศไทยก็เห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของประชากรในประเทศเช่นกัน ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2538 ประเทศไทยได้ลงทุนทางการศึกษาร้อยละ 20.10 ของรายได้ทั้งประเทศ และงบการศึกษาต่อรายได้ประชาชาติ (GNP) ประเทศไทย ลงทุนร้อยละ 4.20 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่ม 37 ประเทศที่มีการพัฒนามนุษย์สูง โดยกำหนดค่าเฉลี่ยไว้ที่ร้อยละ 4.10 (วิทยากร เชียงกูล, 2542: 30) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ระบุเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาไว้อย่างชัดเจนหลายมาตรา โดยเฉพาะในมาตราที่ 43 ที่สรุปได้ว่า บุคคลมีสิทธิเสมอภาคในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งแต่เดิมนั้นการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยมีเพียง 6 ปีเท่านั้น อีกทั้งมีการปฏิรูปการศึกษา ปรับเปลี่ยนทิศทางของแผนการศึกษาและหลักสูตรอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เกิดความเหมาะสม

ในอดีต ครอบครัว เป็นผู้รับผิดชอบต่อการศึกษารียนรู้ของบุตรหลาน ดังที่มีคำพูดกล่าวว่า “พ่อแม่เป็นครูคนแรกของลูก” จนเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการศึกษาไปเป็นอย่างตะวันตก เป็นแบบแผนในระบบโรงเรียน ครอบครัวจึงมีบทบาทน้อยลงเรื่อยๆ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2530 จนถึงก่อนหน้าการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีครอบครัวจำนวนหนึ่งได้จัดการศึกษาให้ลูกหลานด้วยตนเอง แทนการส่งลูกเข้าโรงเรียน ได้แก่ ครอบครัวชงไชย ครอบครัวชุตินธร ครอบครัวพันธุ์โอสถ ครอบครัวฟิ่งอุดม ครอบครัวเหลียงแจ่ม เป็นต้น ถือเป็น “ครอบครัวบ้านเรียน” ในยุคบุกเบิกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้สิทธิครอบครัวในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่บุตรไว้ในมาตรา 12 เป็นผลให้ปัจจุบัน “การศึกษาโดยครอบครัว” กลับมามีบทบาทอีกครั้งในสังคมไทย และมีครอบครัวบ้านเรียนเพิ่มขึ้นจำนวนหลายสิบครอบครัว (ศูนย์ประสานงานการจัดการศึกษาโดยครอบครัว, 2544: 4)

จากการทดสอบเด็กที่ได้รับการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศสหรัฐอเมริกา ปี 1990 ผลปรากฏว่า เด็กเหล่านี้ได้คะแนนการอ่าน ร้อยละ 84 การใช้ภาษา ร้อยละ 80 คณิตศาสตร์ ร้อยละ 81 วิทยาศาสตร์ ร้อยละ 84 และสังคมศึกษา ร้อยละ 83 (จากเกณฑ์เฉลี่ยของประเทศกำหนดไว้ที่ร้อยละ 50) ซึ่งนับได้ว่าเป็นคะแนนที่สูง นอกจากนี้เด็กสามารถร่วมกิจกรรมทางสังคมในชุมชนได้มากกว่าเด็กที่ศึกษาในระบบโรงเรียน

เพราะว่าเด็กสามารถสมาคมกับผู้คนที่วัยได้ตลอดเวลาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ จึงทำให้ได้รับประโยชน์มากมายในการเรียนรู้จากผู้คนที่หลากหลาย (Claire Aumonier, ม.ป.ป.: Internet)

จากสิ่งที่ได้กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การศึกษาในรูปแบบนี้สามารถทำให้เด็กเกิดความรู้ได้เช่นกัน ผลสัมฤทธิ์ที่ได้ชี้ให้เห็นว่าเด็กเหล่านี้มีความสามารถทางวิชาการในระดับที่สูง ส่วนในด้านสังคมก็ไม่ได้เป็นปัญหาดังที่หลายคนกังวล เด็กที่ได้รับการศึกษาโดยครอบครัวสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้มากมาย ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในชุมชน ดังที่ ไบรอัน ดี เรย์ (1997: Internet) ได้กล่าวไว้ว่า เด็กที่ได้รับการศึกษาโดยครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมนอกบ้าน โดยเฉลี่ยคนละ 5 กิจกรรม ร้อยละ 8 ของเด็กเหล่านั้นเข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ 2 กิจกรรมขึ้นไป

แนวคิดและรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) ที่เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศตะวันตก ซึ่งพ่อแม่เป็นผู้จัดการศึกษาให้บุตรหลานของตนที่บ้าน หรือสิ่งแวดล้อมอื่นที่เห็นว่าสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของลูกได้ เนื่องจากไม่มั่นใจในระบบการศึกษาในโรงเรียนสามารถพัฒนาลูกของตนได้อย่างเต็มศักยภาพ ประกอบกับปัญหาเด็กและเยาวชนในสังคมที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ (วีรนุช ปิณฑวณิช, 2543: 17) สำหรับประเทศไทยก็มีเหตุผลทำนองเดียวกับต่างประเทศ คือมีบางครอบครัวไม่มั่นใจว่าการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนสามารถสร้างบุตรหลานของตนเป็นคนดี มีคุณภาพได้ จึงไม่ส่งลูกไปโรงเรียน แต่จัดการศึกษาให้บุตรหลานเองที่บ้านโดยพ่อแม่และญาติพี่น้อง ในปัจจุบันประเทศไทยมีครอบครัวที่จัดการศึกษาให้บุตรเองเป็นจำนวนหลายครอบครัว บางครอบครัวก็มีลูกที่พ้นวัยการศึกษาโดยครอบครัวเข้าสู่มหาวิทยาลัยแล้ว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543: Internet)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวว่ามีลักษณะการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบใด และใช้กระบวนการเรียนการสอนอย่างไร เพื่อที่จะทำให้นักวิจัยที่ได้นี้ มีส่วนในการพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีอยู่ให้สามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น และเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาโดยทั่วไปด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะการจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัว
2. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนการสอนโดยครอบครัว

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครอบครัวที่จัดการศึกษาให้บุตร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครอบครัวที่จัดการศึกษาให้บุตร จำนวน 11 ครอบครัว ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (purposive Sampling) โดยผู้วิจัยพิจารณาจากองค์ประกอบต่อไปนี้

1. ครอบครัวที่ปัจจุบันจัดการศึกษาให้บุตรด้วยตนเอง ทั้งในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2. เป็นครอบครัวที่มีบุตรศึกษาในระดับเทียบเท่าประถมศึกษา

3. เป็นครอบครัวที่สนใจและยินดีในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นการสอบถามในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัว แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 14 ข้อ

ตอนที่ 2 องค์ประกอบของการเรียนการสอน จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 3 กระบวนการเรียนการสอน โดยสัมภาษณ์ครอบคลุมใน 6 ด้าน จำนวน 19 ข้อ คือ ด้านปรัชญาและแนวคิดในการจัดการศึกษา ด้านจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนการสอน ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ
2. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ลักษณะการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัว วิเคราะห์โดยการบรรยาย และการสร้างข้อสรุป
3. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 3 กระบวนการเรียนการสอนโดยครอบครัว วิเคราะห์โดยการบรรยาย และการสร้างข้อสรุป

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัว เป็นการให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองด้วยการอ่านหนังสือ การคิดวิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติ การประดิษฐ์ การทำ

โครงการหรือทดลอง ในบางเนื้อหาต้องไปเรียนกับผู้รู้เฉพาะด้าน เด็กมีโอกาสเข้ากลุ่มเพื่อทำกิจกรรมและแลกเปลี่ยนความรู้ ส่วนพ่อแม่และบุคคลในครอบครัวมีบทบาทในการพูดคุย เรียนรู้ร่วมกับเด็ก จัดเตรียมทรัพยากรที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และเพิ่มเติมความรู้ให้กับเด็ก กิจกรรมในการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับประสบการณ์จริงและเชื่อมโยงมาจากเนื้อหาหลายด้าน

2. จากผลการวิจัยพบว่ากระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวมีลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 ด้านปรัชญาและแนวคิดในการจัดการศึกษา ให้ผู้เรียนรู้จักความชอบ ความถนัดของตนเอง มีเสรีภาพในการคิด การตัดสินใจ มีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย และดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง

2.2 ด้านจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนการสอน มี 3 ประการ ดังนี้ คือ ประการแรก ผู้เรียนมีความสุข ผู้รู้ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม ประการที่สอง ผู้เรียนค้นพบตัวเองและนำความรู้ ความสามารถ ตลอดจนศักยภาพที่ตนมีออกมาใช้ได้ ประการที่สามผู้เรียนช่วยเหลือตนเองและสังคมได้

2.3 ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ ครอบครัวศึกษามาจากกรอบหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ พิจารณาจากความสนใจและพัฒนาการของเด็ก สิ่งที่อยู่ในวิถีชีวิตและสังคม จะไม่มีการกำหนดตารางเวลาที่ชัดเจน จะเป็นการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม บางครอบครัวจะให้เด็กเป็นผู้กำหนด

2.4 ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ สถานที่ที่ครอบครัวใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีทั้งในบ้านและนอกบ้าน พ่อแม่ให้ความสำคัญต่อการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและตรงตามความสนใจของเด็ก นอกจากนี้ พ่อแม่มีการกำหนดเงื่อนไขและข้อตกลงร่วมกันกับลูก แรงจูงใจที่พ่อนำมาใช้ในการกระตุ้นความสนใจของบุตรคือ เพื่อน จัดกิจกรรมที่น่าสนใจ บุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดี การใช้เทคนิควิธีการต่างๆ การพูดคุย จัดหาสิ่งต่างๆ มาให้

2.5 ด้านสื่อการเรียนการสอน ครอบครัวใช้หนังสือ สื่อที่เป็นของจริง โทรทัศน์ วิทยุ วัสดุทัศน เทป ซีดีรอม และคอมพิวเตอร์ ประสบการณ์จริง สื่อที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง มาประกอบการเรียนการสอน

2.6 ด้านการวัดและประเมินผล ครอบครัวใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การประเมินโดยกลุ่ม ผลงานและแฟ้มสะสมงาน การบันทึกของพ่อแม่และตัวเด็ก การลงมือปฏิบัติ การซักถาม การทำแบบฝึกหัดและแบบทดสอบ แต่ว่าการวัดและประเมินผลที่ครอบครัวส่วนใหญ่ใช้ คือ การประเมินโดยแฟ้มสะสมงานของผู้เรียน การบันทึก

พัฒนาการทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม แล้วนำผลการประเมินไปให้โรงเรียนที่ขึ้นบัญชีเด็กไว้ หลังจากการประเมินผลในแต่ละครั้ง พ่อแม่ได้นำผลของการประเมินมาทบทวนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. พ่อแม่เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ในชีวิตของบุตรเป็นอย่างมาก ดังนั้น การที่พ่อแม่มีเวลาในการดูแลเอาใจใส่บุตรอย่างใกล้ชิด จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ที่สมดุล และเป็นการทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่สนใจในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ อยู่เสมอ
2. หน่วยงานการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ควรให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในเรื่องทรัพยากรการเรียนรู้ และความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนแก่ครอบครัวที่จัดการศึกษาให้บุตร เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. การจัดการศึกษาโดยครอบครัว เป็นการจัดการศึกษาที่ปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการและความเหมาะสมของเด็กเป็นรายบุคคล จึงไม่สามารถกำหนดเป็นรูปแบบที่ตายตัวในการจัดการเรียนการสอนได้ ดังนั้น ผู้ที่สนใจการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบนี้ ควรให้ความสำคัญในการศึกษาและทำความเข้าใจกับเด็ก เพื่อนำมาเป็นรูปแบบการจัดการของตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นรายกรณี เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่ลึกซึ้งและชัดเจนมากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาการจําการระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวในองค์ประกอบด้านอื่นๆ เช่น เด็กที่เรียนในระดับมัธยมศึกษา ครอบครัวที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น
3. ควรมีการจัดการศึกษาลักษณะการจําการระบวนเรียนรู้โดยครอบครัวที่ดำเนินการในลักษณะที่แตกต่างกันทั้ง 4 รูปแบบ คือครอบครัวที่จัดแบบมีข้อตกลงร่วมกับโรงเรียน ครอบครัวที่ดำเนินการเองทั้งหมดโดยครอบครัวเดียว ครอบครัวที่ดำเนินการแบบช่วยประสานงาน และครอบครัวที่ดำเนินการแบบรวมศูนย์การจัดในที่เดียว เพื่อจะได้เข้าใจลักษณะของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในแต่ละรูปแบบ
4. ควรมีการศึกษาถึงลักษณะการประเมินผลของโรงเรียนที่ครอบครัวนำชื่อบุตรไปขึ้นบัญชีไว้ เพื่อจะได้แนวทางในการเทียบโอนการศึกษา

ชื่อเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร :
การศึกษาพหุกรณี
The Effect Factors to the Communities Participation in Education
Management of Primary Schools under the Office of
Kamphaengphet Provincial Primary Education: Multi Cases Study

ผู้วิจัย

นายชำนาญ ปาณาวงษ์ (Mr.Chamnan Panawong)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

ความเกี่ยวข้องผูกพันของโรงเรียนประถมศึกษากับประชาชนมีมาอย่างช้านาน โดยที่การประถมศึกษาในอดีตเป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า “การศึกษาประชาบาล” เนื่องจากเป็นการศึกษาที่ชุมชนหรือประชาชนเป็นผู้อภิบาล (ปรัชญา เวสารัชช, 2527: 205) จากพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 ได้ให้นิยามของโรงเรียนประชาบาลว่า หมายถึง “โรงเรียนประถมศึกษาที่ประชาชนในตำบลหนึ่งหรือหลายตำบลจัดตั้งและดำรงด้วยทรัพย์สินของตนเอง” ซึ่งนิยามดังกล่าวเป็นสิ่งชี้ชัดถึงการที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษาในระดับที่กล่าวได้ว่า ชุมชนเป็นทั้งเจ้าของและผู้ทำนุบำรุงดูแลโรงเรียน แต่เมื่อการศึกษาดำเนินมาถึงปัจจุบัน ฝ่ายราชการได้เข้ามาจัดการศึกษาในระดับนี้เกือบทั้งหมด ทำให้บทบาทของชุมชนในฐานะผู้อภิบาลลดน้อยลงไป แต่ด้วยภาระหน้าที่และความเกี่ยวข้องผูกพันมาเป็นเวลานาน ทำให้โรงเรียนประถมศึกษาและชุมชนยังมีสายสัมพันธ์ต่อกันตลอดมา โดยในความรู้สึกของชุมชนแล้ว โรงเรียนประถมศึกษามิใช่เป็นเพียงสถาบันทางการศึกษาในชุมชนเท่านั้น แต่ยังมีลักษณะเป็นสถาบันทางสังคมระดับท้องถิ่นด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536: 511)

แม้การศึกษาจะจัดโดยฝ่ายราชการเป็นส่วนใหญ่ แต่ฝ่ายราชการก็รู้ถึงคุณค่าและความจำเป็นที่ชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วย เนื่องจากชาวบ้านเป็นผู้ที่รู้ดีว่า เขาและลูกหลานของเขาต้องการอะไรจากระบบการศึกษา และต้องการให้อะไรกับชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การดำเนินงานด้านการศึกษาได้

อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อการศึกษาได้มากขึ้น ที่ผ่านมามีแนวโน้มนโยบายที่ส่งเสริมให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะมีการ กำหนดไว้ในแผนงานต่างๆ ทั้งอดีตและปัจจุบัน แต่ในทางปฏิบัติที่ผ่านมากลับพบว่า นโยบายยังไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายได้ สุภางค์ จันทวานิช และคณะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531: 80-107) ได้สรุปจากผลการวิจัย เรื่อง คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท พบว่าชุมชนยังเข้ามามีส่วนร่วม ในการทำนุบำรุงโรงเรียนค่อนข้างน้อย ในส่วนของผู้บริหารการศึกษา พบว่ามีความไม่ สอดคล้องกันระหว่างความคาดหวังจากชาวบ้านกับความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ และยังพบว่าโรงเรียนใดที่ได้รับบริจาคจากชุมชนที่เป็นแหล่งเงินนอกงบประมาณ โรงเรียน นั้นจะมีโอกาสจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ได้มากกว่าโรงเรียนที่ขาดแหล่งเงินนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา จะมีอยู่ 2 ลักษณะ ได้แก่ การมี ส่วนร่วมโดยตรง คือผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยการกระทำด้วยตนเอง และการมีส่วนร่วม โดยทางอ้อม คือผู้มีส่วนร่วมเข้ามามีส่วนในกิจกรรมโดยการผ่านตัวแทนหรือบุคคลอื่น ไม่ว่าจะมีส่วนร่วมจะอยู่ในลักษณะใดก็ตาม ทุกฝ่ายก็คงมีส่วนในการทำประโยชน์ให้ แก่โรงเรียนอยู่เสมอ

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา สามารถศึกษาได้หลายวิธีการทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะเป็น การศึกษาในเชิงปริมาณด้วยวิธีการใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้น จึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ภายนอกชุมชน ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะนี้ จะทำให้ได้ข้อมูลในระดับผิวเผิน ไม่เป็นข้อมูลระดับลึก แต่ในการศึกษาเชิงคุณภาพนั้น จะทำให้ได้ข้อมูลในระดับลึก ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมมากยิ่งขึ้น โดยในการศึกษาเชิง คุณภาพมีด้วยกันหลายวิธีการ และการศึกษาพหุกรณีก็เป็นวิธีหนึ่งของการศึกษาเชิง คุณภาพ โดยเป็นการเปรียบเทียบรายกรณีตามประเด็นที่ศึกษา ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่ ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในระดับลึกยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยในฐานะที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยตรง จึงมีความสนใจที่จะ ศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียน ประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร โดยศึกษาเป็น รายกรณีในโรงเรียนที่ชุมชนมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประเภทละ 1 โรงเรียน รวม 2 โรงเรียน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยเทคนิคการศึกษาพหุกรณี (Multi-Case Studies) โดยอาศัยทฤษฎีระบบเป็นแนวคิดใน การวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยต่างๆ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชน ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนประถมศึกษาที่เลือกเป็นกรณีศึกษาทั้ง 2 ชุมชน
2. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 2 โรงเรียนที่อยู่ใน 2 ชุมชน
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 2 โรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนที่ชุมชนมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังนี้

1. โรงเรียนที่ชุมชนมีส่วนร่วม ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองโนนแดง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร
2. โรงเรียนที่ชุมชนไม่มีส่วนร่วม ได้แก่ โรงเรียนบ้านคลองพัฒนา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้วิจัย ซึ่งฝังตัวอยู่ในพื้นที่ที่ทำการวิจัย เพื่อทำการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการตามประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนด แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม และอุปกรณ์อื่นๆ ที่ช่วยประกอบการเก็บข้อมูล ได้แก่ กล้องถ่ายรูป และเครื่องบันทึกเสียงขนาดเล็ก

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ในแง่ของเวลา สถานที่ บุคคล มีรายละเอียดดังนี้

1. เวลา เวลาที่ใช้เป็นไปโดยยืดหยุ่น คือ ใช้เวลาราชการปกติสำหรับการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน เหตุการณ์การสัมพันธ์กับชุมชนทั้งนอกและในเวลาราชการ ติดตามตารางการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนและชุมชนอยู่เสมอว่าช่วงเวลาใดจะมีเหตุการณ์ใดหรือกิจกรรมใดเกิดขึ้น
2. สถานที่ สถานที่ที่จะให้ข้อมูลได้นอกจากสถานศึกษาแล้ว ก็ยังมีสถานอื่นอ้อมย ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน บ้านของผู้ปกครองนักเรียน

3. บุคคล ประกอบด้วยบุคคลต่างๆ ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่อนามัย ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

กำหนดการตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล ด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าในด้านเวลา สถานที่ และบุคคล และด้วยวิธีการตรวจสอบด้านการรวบรวมข้อมูลในด้านการสังเกต การสัมภาษณ์ และเอกสารบันทึก หลังการตรวจสอบข้อมูลแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย เขียนบรรยายแบบการศึกษาพหุกรณีระหว่างสนามวิจัยทั้ง 2 สนามตามลำดับ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ข้อความบรรยายประกอบภาพ สถิติในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

1. ด้านสภาพทั่วไปของชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียน

1.1 สภาพทั่วไปของชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ชุมชนบ้านหนองโนนแดง เป็นชุมชนขนาดใหญ่ ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน เริ่มก่อตั้งเมื่อประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา เป็นลักษณะของชุมชนชนบท ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อประกอบอาชีพเสริมระหว่างรอการเก็บเกี่ยวผลผลิต

1.2 สภาพทั่วไปของชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนที่ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ชุมชนบ้านคลองพัฒนา เป็นชุมชนขนาดเล็ก แต่มีการอยู่อาศัยของประชากรหนาแน่น ก่อตั้งมานานกว่า 700 ปี เป็นลักษณะของชุมชนเมือง ประชาชนเป็นคนในพื้นที่ แต่บรรพบุรุษเป็นชาวเวียงจันทน์ มีการดำรงชีวิตอยู่แบบลักษณะลำพังตัวเอง มีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย เช่น คำขาย รับราชการ เก็บเศษสิ่งของ

2. ด้านสภาพทั่วไปของโรงเรียนที่อยู่ใน 2 ชุมชน

2.1 สภาพทั่วไปของโรงเรียนในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านหนองโนนแดงก่อสร้างขึ้นโดยการนำและความร่วมมือของคนในชุมชน ในการบริจาควัสดุอุปกรณ์และแรงงาน มีพื้นที่ทั้งหมด 17 ไร่ 3 งาน 49 ตารางวา ตั้งอยู่ในศูนย์กลางชุมชน ปัจจุบันเปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีครูประจำการ 14 คน ครูอัตราจ้าง 3 คน นักการ 1 คน และนักเรียน 444 คน มีระบบสาธารณูปโภค คือ ไฟฟ้า และน้ำประปา

2.2 สภาพทั่วไปของโรงเรียนในชุมชนที่ไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โรงเรียนวัดพระบรมธาตุก่อตั้งขึ้นโดยการจัดตั้งของหน่วยงานราชการ ในระยะแรกมีการเก็บเงินค่าเล่าเรียน เรียกว่า เงินศึกษาพลี มีพื้นที่ทั้งหมด 5 ไร่ 1 งาน 32 ตารางวา พื้นที่ของโรงเรียนส่วนหนึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ธรณีสงฆ์ ปัจจุบันเปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีครูประจำการ 15 คน ครูอัตราจ้าง 1 คน นักการ 1 คน และนักเรียน 189 คน มีระบบสาธารณูปโภค คือ ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา

3.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้แก่ สภาพชุมชนเป็นแบบชนบท มีการอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกันและกัน ชุมชนมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีอาชีพอื่นเสริม และมีการรวมกลุ่มอาชีพกัน ชุมชนกับครูมีความสนิทสนมกันดี ผู้บริหารใส่ใจต่อนโยบายในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ครูพักอาศัยอยู่ในชุมชน สถานภาพของครูส่วนใหญ่โสด มีอายุน้อย มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

3.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้แก่ สภาพชุมชนเป็นชุมชนเมือง มีแหล่งชุมชนแออัด ไม่มีการพึ่งพาอาศัยกัน ชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพส่วนตัว ไม่มีการรวมกลุ่มอาชีพกัน บางคนอาชีพไม่แน่นอน ครูกับชุมชนไม่มีเวลาพบปะสนทนากัน ผู้บริหารมีงานบริหารภายนอกโรงเรียน ไม่มีครูพักอาศัยในละแวกใกล้โรงเรียน ครูส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว มีอายุมาก ไม่มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า หากผู้บริหารและครูได้พักอาศัยอยู่ในชุมชนหรือภายในโรงเรียน หรือการเป็นครูท้องถิ่น จะส่งผลต่อการให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังนั้นทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้โรงเรียนมีบ้านพักครู หรือให้ครูได้ย้ายกลับภูมิลำเนาตนเอง

2. จากผลการวิจัย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้ที่มีความเสียสละและสนใจต่อการศึกษา ฉะนั้นหน่วยงานระดับสูงควรสนับสนุนงบประมาณในส่วนที่เป็นสวัสดิการอย่างใดอย่างหนึ่งให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือโรงเรียนควรมีการตั้งงบประมาณไว้ เพื่อเป็นการสนับสนุนการดำเนินงานของกรรมการโรงเรียนโดยเฉพาะ

3. ควรให้มีการจัดประชุมสัมมนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเกิดความรู้สึกเหนื่อยหน่ายต่อการประชุมสัมมนา แต่ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้แสดงบทบาทในการสัมมนาอย่างแท้จริง

4. การสนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ กับชุมชนให้มากที่สุด และให้โรงเรียนมีกิจกรรมร่วมมือกับชุมชนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในระดับอื่นๆ

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3. ควรมีการตรวจสอบยืนยันรูปแบบปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม วิจัยและพัฒนา วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หรือการวิเคราะห์เส้นทาง

ชื่อเรื่อง ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการจัดการศึกษาเอกชนในทศวรรษหน้า

Factors Enhancing Private Education Management in the Next Decade

ผู้วิจัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ

(Office of The Private Education Commission, Ministry of Education)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2545

ความเป็นมา

สังคมโลกในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเกิดการติดต่อเชื่อมโยงกันอย่างกว้างขวาง สะดวก และรวดเร็ว ระบบเศรษฐกิจการค้าจะเป็นแบบไร้พรมแดน มีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสาร วัฒนธรรมมีการเคลื่อนไหลระหว่างกันมากขึ้น การเมืองแบบเสรีประชาธิปไตยจะได้รับการยอมรับจากทั่วโลก จากแนวโน้มดังกล่าว ทำให้เกิดผลกระทบต่อสังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษา เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะช่วยพัฒนาคนให้สามารถปรับวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้ ในประเด็นนี้รัฐได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาคนเป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 ได้บัญญัติ “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอภาคกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รัฐจะต้องดำเนินการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ต่ำกว่า 12 ปี ให้แก่ประชากรในวัยเรียนได้ทั้งหมด ภายในปีการศึกษา 2545 (รัฐธรรมนูญ มาตรา 335 (3)) ซึ่งหากรัฐมีความพร้อมและมีทรัพยากรมากพอก็อาจจะดำเนินการเอง แต่จากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบัน รัฐควรนำเงินที่มีอยู่อย่างจำกัดไปพัฒนาสถานศึกษาที่ได้จัดตั้งขึ้นแล้วมากกว่าการเปิดแห่งใหม่ และในอดีตภาคเอกชนได้แบ่งเบาภาระในการจัดการศึกษามาโดยตลอด ยังประโยชน์แก่สังคมไทยมาช้านาน มีการผลิตบุคลากรเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศมากมายหลายคนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในวงการต่างๆ ทั้งทางธุรกิจ ราชการ การเมือง การทหาร และอื่นๆ ซึ่งในปัจจุบันเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเกือบทุกประเภททุกระดับ กระจายทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนที่มีส่วนร่วมจัดไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 และมีแนวโน้มว่าจะเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายได้เอื้อต่อการให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนด้านการศึกษา ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ได้กำหนดให้รัฐสนับสนุนเอกชนจัดการศึกษาอบรม ให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม และให้ความคุ้มครองการจัดการศึกษาอบรมของเอกชน และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 43-46 ได้กำหนดเรื่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

เอกชนไว้เป็นการเฉพาะ โดยให้มีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ สามารถจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภท ซึ่งรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านการศึกษา และให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี และสิทธิประโยชน์ทางการศึกษาตามความเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานสามารถพึ่งตนเองได้

เพื่อเป็นการสนองเจตนารมณ์ของบทบัญญัติข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดูแลการจัดการศึกษาของภาคเอกชน เห็นว่ารัฐควรเปิดโอกาสและชักชวนให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น โดยส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองให้จัดการศึกษาอย่างมีมาตรฐานและคุณภาพ เพื่อเป็นทางเลือกที่ดีของประชาชนและกระตุ้นการแข่งขันในการจัดการศึกษา อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จึงเห็นควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการจัดการศึกษาเอกชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผน การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ ตลอดจนการกำหนดยุทธศาสตร์และกลวิธีที่จะนำไปสู่การส่งเสริมสนับสนุน และคุ้มครองการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพของภาคเอกชนในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับทศวรรษหน้า ซึ่งเน้นศักยภาพในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สามารถแข่งขันกับนานาชาติ และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของการศึกษาเอกชน
2. เพื่อกำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในทศวรรษหน้า

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

เป็นโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา จนถึงระดับมัธยมศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 383 โรงเรียน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีวิธีการดังนี้

1. ประชุมเชิงปฏิบัติการคณะผู้วิจัยในโครงการวิจัยที่เกื้อหนุนต่อการจัดการศึกษาเอกชนในทศวรรษหน้า เพื่อกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ซึ่งที่ประชุมได้กำหนดเกณฑ์ ดังนี้

โรงเรียนที่มีคุณภาพ (กลุ่ม ก)

- 1) เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา
- 2) เป็นโรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
- 3) เป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน
- 4) เป็นโรงเรียนที่เป็นที่ยอมรับของชุมชน

โรงเรียนที่มีคุณภาพต่ำ (กลุ่ม ข)

- 1) เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ก่อนประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา
- 2) ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
- 3) ไม่เคยได้รับรางวัลพระราชทาน
- 4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ของประเทศ

2. ประชุมเชิงปฏิบัติการคณะผู้วิจัยเพื่อพิจารณาคัดเลือกโรงเรียน โดยเป็นกลุ่มโรงเรียนที่มีคุณภาพ (กลุ่ม ก) จำนวน 3 โรงเรียน และกลุ่มโรงเรียนที่มีคุณภาพต่ำ (กลุ่ม ข) จำนวน 3 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 6 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นเครื่องมือที่คณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ปัจจัยต่างๆ ที่ใช้เป็นมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ปัจจัยที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเพื่อการรับรองคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และหลักเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทาน และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กำหนดเป็นปัจจัยและข้อพิจารณาในการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละปัจจัย ในประเด็นต่างๆ คือ บริบทของสถานศึกษา ผู้เรียน การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งคุณภาพผู้เรียน

การรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยออกปฏิบัติการภาคสนามเพื่อศึกษาสภาพของโรงเรียนและเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด โรงเรียนละ 4 คน และจัดทำรายงานสภาพของโรงเรียนแต่ละโรงเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการคณะผู้วิจัย เพื่อวิเคราะห์สถานภาพของโรงเรียนแต่ละโรง และนำมาสังเคราะห์ สรุปเป็นประเด็นที่ต้องการ จัดทำรูปแบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่มีคุณภาพ (กลุ่ม ก) และโรงเรียนที่มีคุณภาพต่ำ (กลุ่ม ข)
2. เปรียบเทียบรูปแบบการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนที่มีคุณภาพกับโรงเรียนที่มีคุณภาพต่ำ และวิเคราะห์จากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสังเคราะห์เพื่อจัดทำรูปแบบการจัดการศึกษาในอนาคต ตามความคิดเห็นของคณะผู้วิจัย
3. เสนอรูปแบบการจัดการศึกษาเอกชนในอนาคตให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ
4. สรุปปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการจัดการศึกษาเอกชนในทศวรรษหน้า

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการจัดการศึกษาเอกชนที่มีคุณภาพในทศวรรษหน้า ประกอบด้วย ปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งปัจจัยและคุณลักษณะของปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาเอกชน สรุปได้ดังนี้

1. สถานศึกษาเอกชนประเภทสามัญศึกษาในทศวรรษหน้า ควร มีลักษณะเป็นนิติบุคคล จัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภทตามที่กฎหมายกำหนด มีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีคุณภาพมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของชุมชน ผู้เรียนสมัครใจเข้าเรียน ได้รับการอุดหนุน/สนับสนุน/ส่งเสริมอย่างเพียงพอจากรัฐ ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ชุมชน และสมาคม รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
2. การบริหารจัดการของสถานศึกษาที่มีคุณภาพนั้น ผู้บริหารจะต้องเป็นบุคคลที่ยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนา มีคุณธรรม จริยธรรม และเมตตาธรรม มีความรับผิดชอบ เสียสละ อุทิศตน เป็นแบบอย่างที่ดี มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการจัดการศึกษา เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของบุคลากรและชุมชน รวมทั้งเป็นผู้นำที่ดี ส่วนพฤติกรรมการบริหารจัดการนั้น จะต้องบริหารแบบโปร่งใสและตรวจสอบได้ มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานชัดเจน มีคณะกรรมการบริหาร มีการทำงานเป็นทีม มีระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ สร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เน้นผลสัมฤทธิ์และความคุ้มค่า มีการสรรหาและพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ บริหารการเงินและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ นิเทศ/กำกับติดตาม ประเมินและรายงานผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งมีการนำผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงาน

3. สถานศึกษาจะต้องมีสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน มีอาคารสถานที่ที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน มีสื่อ/เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพียงพอ และเหมาะสมกับผู้เรียน/กิจกรรมการเรียนการสอน มีแหล่งความรู้ที่หลากหลาย มีข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอน มีบุคลากรสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ มีบริการและสวัสดิการนักเรียนที่มีคุณภาพทั่วถึง และเป็นระบบ

4. ครูจะต้องมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีทักษะในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ๆ มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีขวัญและกำลังใจดี มีการทำงานเป็นทีม มีความเอาใจใส่ดูแลนักเรียนใกล้ชิดและทั่วถึง มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการนำเทคโนโลยีและสารสนเทศที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีการวัดและประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีที่หลากหลาย และต่อเนื่อง และนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน มีการจัดกิจกรรม/โครงการ/โครงการพิเศษที่ส่งเสริมพัฒนาการผู้เรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรักในวิชาและรักสถานศึกษา

5. หลักสูตรต้องบูรณาการความรู้ ทักษะ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และมีความเป็นสากล มีการบริหารหลักสูตรอย่างครบวงจร โดยมีการวิเคราะห์จัดทำแผนการสอน ประเมินการใช้ ปรับปรุง และพัฒนา

6. ผู้เรียนต้องมีการทำงานเป็นทีม ให้ความร่วมมืออย่างดีในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ ริเริ่ม แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และนำเสนอผลงานของตนเองและกลุ่มได้ ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่มได้ เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีสำนึกความเป็นไทย มีความสามารถด้านคอมพิวเตอร์และภาษาอังกฤษ และมีความสามารถพิเศษอื่นๆ เช่น ดนตรี กีฬา ฯลฯ มีคุณภาพตามปรัชญา/เป้าหมาย/ความต้องการของสถานศึกษา ดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า มีสุขภาพที่ดี ปลอดภัยจากอบายมุข และสารเสพติด มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงาน

1. เพื่อให้สถานศึกษาเอกชนมีส่วนสำคัญในการสร้างคนเก่ง ดี และมีความสุข สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐ รัฐบาล และกระทรวงศึกษาธิการ ควรมีนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมในเรื่องต่อไปนี้

1) ความมีอิสระในการบริหารจัดการ เช่น การให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้หลายรูปแบบหลายระดับ การจัดเก็บค่าเล่าเรียนและค่าธรรมเนียมอื่นๆ เพื่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และการจัดการบุคลากรและทรัพยากร เช่น อาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องประกอบสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยสอดคล้องกับรูปแบบของการศึกษา

2) การอุดหนุน สนับสนุน ส่งเสริมด้านต่างๆ เช่น การกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายรายหัวที่สอดคล้องกับค่าใช้จ่ายจริงทางการศึกษาที่สะท้อนคุณภาพระดับสูง และการพัฒนาศักยภาพครูและผู้บริหาร

2. ควรมีการเสริม/พัฒนาศักยภาพ (Empowerment) บุคลากรและหน่วยงาน กำกับดูแล และส่งเสริมสถานศึกษาเอกชนให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษาเอกชน

1. จัดหรือกำหนดระบบบริหารจัดการและระบบงานให้คล่องตัว ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์แวดล้อมภายในและภายนอกประเทศ ทั้งนี้สถานศึกษาจะต้องมีสารสนเทศที่เกิดจากการวิเคราะห์สภาพที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุมเพียงพอ ทั้งด้าน จุดแข็ง จุดอ่อน วิกฤติและโอกาสของสถานศึกษา และใช้แผนเชิงรุกเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการ

2. พัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพเพียงพอในการที่จะนำองค์กรสู่ความสำเร็จ เช่น การให้มีความรู้ความสามารถและทักษะที่ทันสมัยเพิ่มขึ้น การให้ขวัญกำลังใจในการทำงานที่เพียงพอ เป็นต้น

3. ให้ความสำคัญเรื่องคุณภาพและสร้างเอกลักษณ์ของสถานศึกษาให้โดดเด่น

4. สร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า สถานศึกษาอื่นๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ของปัจจัย/ตัวแปรต่างๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน เพื่อใช้ผลในการยืนยัน (Validate) หรือปรับปรุงรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพของสถานศึกษาเอกชนที่ได้กำหนดจากการศึกษาค้างนี้

2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลองรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพของโรงเรียนเอกชนในทศวรรษหน้าที่เป็นผลของการศึกษาค้างนี้ เพื่อประโยชน์ต่อการนำรูปแบบไปใช้ขยายผล

ชื่อเรื่อง การพัฒนาแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

A Development of Instructional Design Using Service Learning Technique for Enhancing Social Service Awareness, Problem Solving Skill and Learning Achievement of Lower Secondary School Student

ผู้วิจัย

ซิสเตอร์ ดร.ชวาลา เวชยันต์ (Sister Dr.Chavala Vechayant)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2545

ความเป็นมา

ความตระหนักในการรับใช้สังคม หมายถึง สภาวะที่บุคคลมีความรู้ ความรู้สึกทางจิตใจ และพฤติกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดการรับใช้สังคม โดยมองเห็นว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่เป็นสมาชิกอยู่ เห็นคุณค่าและศักยภาพของชุมชน ใส่ใจต่อปัญหาและลงมือกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อร่วมรับผิดชอบต่อชุมชน หรือสังคมนั้นๆ

ความตระหนักในการรับใช้สังคมเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของพลเมืองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นคุณสมบัติที่ช่วยให้ประชาชนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งก็เป็นชุมชนที่เขาดำรงชีวิตอยู่อันเป็นวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตประจำวัน การอยู่ร่วมกันในสังคม การปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพในสิทธิของผู้อื่นและกฎเกณฑ์ของสังคม ร่วมกันรับผิดชอบและทำประโยชน์เพื่อความผาสุกของสังคมส่วนรวม สามารถใช้ปัญญาและความคิดตามหลักเหตุผลในการแก้ปัญหาต่างๆ ของชีวิตทั้งส่วนตัวและส่วนรวม

จากการประเมินผลการศึกษาก่อนการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรของกรมวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าเยาวชนไทยยังคงมีลักษณะบางประการที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และสภาพที่พึงปรารถนาของสังคมไทย รวมถึงผลการศึกษาศักยภาพของเด็กไทยของกรมวิชาการ (กรมวิชาการ, 2542) ที่ทำการศึกษาระดับศักยภาพของนักเรียนในด้านคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีประเด็นย่อย 3 ประเด็น คือ ทักษะ

พื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงาน ลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต

ถึงกระนั้นก็ดี สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีศักยภาพสูงสุดในลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น เมื่อนำไปพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อแล้ว คุณลักษณะเหล่านี้ ยังอยู่ในขั้นของการรับรู้ว่ามีค่าสำคัญเท่านั้น ยังไม่มีการพัฒนาถึงขั้นการนำไปปฏิบัติและใช้ในชีวิตประจำวันได้ (กรมวิชาการ, 2542: 142) นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบอีกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษา ยังมีสิ่งที่ต้องการแก้ไขด่วน คือ พื้นฐานในการเรียนรู้ในอนาคตในกระบวนการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา เพราะผู้เรียนมีศักยภาพในด้านนี้ต่ำสุด จึงควรได้รับการพัฒนาให้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

2. เพื่อศึกษาผลการใช้แบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีจุดประสงค์ย่อย ดังนี้

2.1 เปรียบเทียบความตระหนักในการรับใช้สังคมระหว่างก่อนและหลังการเรียนของกรณีศึกษาที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

2.2 เปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาระหว่างก่อนและหลังการเรียนของกรณีศึกษาที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

2.3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมและนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

2.4 เพื่อศึกษาพัฒนาการของพฤติกรรมการรับใช้สังคมของกรณีศึกษาที่มีพฤติกรรมการรับใช้สังคมระหว่างการดำเนินการทดลอง

สมมติฐานการวิจัย

1. ความตระหนักในการรับใช้สังคมของนักเรียนกรณีศึกษาที่เรียนด้วยเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมหลังการเรียนสูงกว่าความตระหนักในการรับใช้สังคมก่อนการเรียนที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

2. ทักษะการแก้ปัญหของนักเรียนกรณีศึกษาที่เรียนด้วยเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมหลังการเรียนสูงกว่าทักษะการแก้ปัญหก่อนการเรียนที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกรณีศึกษาที่เรียนด้วยเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมสูงกว่าผลการเรียนของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนตามการสอนแบบปกติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรณีศึกษาคือ นักเรียนโรงเรียนผดุงวิทยา และโรงเรียนวังธารวิทยา (นามสมมติ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียน วิชาสังคมศึกษา จำนวน 48 คน และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 45 คน

ตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ คือ เทคนิคการสอน ซึ่งแปรค่าได้ 2 ลักษณะ คือ การใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และการไม่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมหรือการสอนปกติ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความตระหนักในการรับใช้สังคมของนักเรียน ทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ มี 5 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบวัดความตระหนักในการรับใช้สังคม ($R = 0.7365$) 2) แบบวัดทักษะการแก้ปัญหาเชิงสถานการณ์ ($R = 0.6697$) 3) แบบทดสอบรายวิชาสังคมศึกษา ส. 102 ($R = 0.7363$) 4) แบบทดสอบรายวิชาเลือกเสรีภาษาอังกฤษ อ. 014 ($R = 0.7407$) 5) แบบบันทึกพฤติกรรมการรับใช้สังคม
2. เครื่องมือเชิงคุณภาพ คือ ผู้วิจัย โดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การบันทึกภาคสนาม การบันทึกเสียงและภาพ
3. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการสอน 2 ชนิด คือ แผนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และแผนการสอนปกติที่ไม่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองสอนด้วยโปรแกรม SPSS for MS windows release 10 โดยวิเคราะห์ความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ย วิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการรับใช้สังคม โดยใช้ค่าร้อยละ เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้านความตระหนักในการรับใช้สังคมและทักษะการแก้ปัญหาระหว่างก่อนและหลังการเรียนของกรณีศึกษาที่ได้รับการสอนด้วยแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับนักเรียนที่เรียนด้วยแบบการเรียนการสอนปกติ ด้วยการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยอาศัยการแจกแจงค่าที (t-test)

2. วิเคราะห์เนื้อหาจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์กลุ่ม สัมภาษณ์เจาะลึก บันทึกการเรียนรู้อันที่ภาคสนาม และนำเสนอโดยแบ่งออกเป็นข้อมูลเบื้องต้น กระบวนการใช้แบบการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นกับกรณีศึกษาในด้านความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ผลเป็นแบบการเรียนการสอน ดังนี้

1) เป้าหมาย หลักการและเหตุผล

เป้าหมายของแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น หลักการและเหตุผล การศึกษาควมมีส่วนในการสร้างสรรค์สังคมประชาธิปไตย โดยพัฒนาผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมองเห็นว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และแสดงออกด้วยการทำกิจกรรมรับใช้สังคม ตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาของสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ ประยุกต์ใช้ศักยภาพ ความรู้ทางวิชาการ ทักษะความสามารถของตนเองเพื่อทำกิจกรรมรับใช้สังคม เป็นการแก้ไขปัญหาต่างๆ ตามบทบาทหน้าที่ของตน อันทำให้ชุมชนและสถานศึกษาเป็นหน่วยสนับสนุนและแหล่งในการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

2) เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

2.1) การเรียนวิชาการ โดยการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การศึกษาชุมชน การกำหนดปัญหา การแบ่งกลุ่มเพื่อศึกษาปัญหาที่สนใจ การเขียนโครงการการรับใช้สังคม การวางแผนการปฏิบัติการ การพัฒนาความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้อง การเรียนเนื้อหาในรายวิชา โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาการตามขั้นตอนการสอน ซึ่งผู้วิจัยให้คำศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

2.1.1) ตั้งเข็มทิศ หมายถึง ครูและนักเรียนร่วมกันพิจารณา กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ครอบคลุมเนื้อหา และคัดเลือกเรื่องต่างๆ ที่จะศึกษาในรายวิชาโดยสอดคล้องกับจุดประสงค์ของแนวคิดการรับใช้สังคม รวมถึงการระดมชุมชนของนักเรียน การเลือกปัญหาที่มีความสนใจและเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ของรายวิชา

2.1.2) คิดรอบคอบ แบ่งออกได้เป็น 2 ข้อ

(1) การทบทวนความรู้ คือ การที่ครูและนักเรียนร่วมกัน ทบทวนความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ และความสามารถของนักเรียนแต่ละคนด้วยการอภิปราย ซักถามถึงประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สนใจ หรือใช้กิจกรรมต่างๆ ในการทบทวนความรู้เดิม

(2) การนำเสนอความรู้ใหม่ และวิธีการเรียนรู้ หมายถึง การที่ครูช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ใหม่ อาศัยการใช้วิธีการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถวางแผนและเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยที่ครูช่วยเหลือในการแสวงหาความรู้ในรายวิชาและวิธีการเรียนรู้ด้วยโครงการ

2.1.3) ประกอบภารกิจ หมายถึง การที่นักเรียนแบ่งกลุ่ม ปฏิบัติการตามความสนใจ ทำการศึกษาปัญหา สามารถเขียนโครงการ วางแผนปฏิบัติการ และปฏิบัติการโดยการแบ่งงานกันทำในกลุ่มตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถ โดยที่ร่วมกันทำอย่างใกล้ชิด หรือต่างคนต่างทำแล้วนำผลมารวมกัน หรือการทำงานส่วนบุคคลแต่ปรึกษาหารือกันได้ โดยที่ครูให้คำแนะนำช่วยเหลือและเป็นพี่ปรึกษาโครงการต่างๆ

2.1.4) พินิจไตร่ตรอง หมายถึง การที่ครูให้เวลานักเรียนในการไตร่ตรองผลจากการปฏิบัติทั้งส่วนตัวและร่วมกัน ทั้งจากการเรียนรู้ในห้องเรียน และจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการไปปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม โดยการพูด การเขียน การรายงาน ซึ่งเป็นการสะท้อนความรู้สึกจากการเรียนรู้และงานที่ทำไป โดยครูนำเสนอ และตกลงวิธีการไตร่ตรองและกำหนดเวลาในการไตร่ตรอง รวมถึงให้คำแนะนำ การตรวจสอบการไตร่ตรองที่กำหนดตามระยะเวลาและวิธีการ

2.1.5) ตอบสนองและประเมิน หมายถึง การทำข้อสรุป หรือแนวทางการปฏิบัติต่อไป การประเมินกระบวนการและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

2.2) การทำกิจกรรมรับใช้สังคม โดยการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้ โดยการระดมชุมชน การสำรวจความต้องการและปัญหา ของชุมชน การเลือกประเด็นปัญหา และการเขียนโครงการเพื่อทำกิจกรรมรับใช้สังคม การปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคม การประเมินเพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน

2.3) การไตร่ตรอง ด้วยการ 1) บันทึก 2) อภิปราย 3) เขียน รายงานส่วนบุคคล/กลุ่ม เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดในการทำกิจกรรม และสิ่งที่ได้เรียนรู้ ตั้งแต่กิจกรรมแรกในชั้นเรียน ระหว่างการทำกิจกรรมการรับใช้ และความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่ อยู่ในโครงการ โดยสอดแทรกในทุกคาบของการเรียนการสอน

2.4) การประเมินผลและแสดงผลงาน โดยการที่นักเรียนสรุปการเรียนรู้เป็นของตนเอง และการนำผลงานออกแสดง รวมถึงการประเมินตนเอง และนำผล จากการไตร่ตรองมาเพื่อปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป โดยที่ครูช่วยเหลือติดตามผล โดยการเข้าร่วมกิจกรรม/การสังเกตพฤติกรรม รวมถึงการประเมินกิจกรรมการรับใช้ สังคม การเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของโครงการ การเรียนรู้ และผลงาน

3) บทบาทผู้เรียน

3.1) ผู้เรียนที่กระตือรือร้นโดยร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน เลือกปัญหาที่มีความสนใจและเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ของรายวิชา พัฒนาความรู้ความสามารถ

3.2) ผู้ปฏิบัติ โดยผู้เรียนระดมชุมชนของตน แบ่งกลุ่มปฏิบัติการ ตามความสนใจ เขียนโครงการเพื่อแก้ปัญหา วางแผนปฏิบัติการ ปฏิบัติการตามที่วางแผน แสดงผลงาน

3.3) ผู้ไตร่ตรอง โดยผู้เรียนทำการไตร่ตรองตามที่ตกลง ด้วยการ บันทึก อภิปราย รายงาน ฯลฯ

4) บทบาทผู้สอน

4.1) ผู้อำนวยการความสะดวก โดยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์ที่จำเป็น ฯลฯ

4.2) ผู้ชี้แนะ โดยกำหนดจุดประสงค์รายวิชา นำเสนอวิธีการเรียนรู้ ชี้แนะวิธีการไตร่ตรอง ให้ความรู้ ฯลฯ

4.3) ผู้ให้คำปรึกษา โดยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ เป็นที่ปรึกษา โครงการ ฯลฯ

4.4) ผู้ประเมินผล โดยเป็นผู้ติดตามผล ประเมินความรู้ ประเมิน การรับใช้สังคม ฯลฯ

4.5) ผู้ประสานสัมพันธ์ โดยเป็นผู้ประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ครู ผู้บริหาร ชุมชนและองค์กรต่างๆ

5) สื่อ วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้และเนื้อหา สาระรายวิชา

5.1) นำเสนอวิธีการเรียนรู้ เช่น วิธีการเรียนโครงการ วิธีการ ไตร่ตรอง วิธีการประเมินผล วิธีการนำเสนอผลงาน ฯลฯ

5.2) นำเสนอเนื้อหาสาระวิชา เช่น ใบงาน สื่อ วิดีทัศน์ ฯลฯ

6) การประเมินผล

6.1) การประเมินเพื่อปรับปรุงแก้ไข เป็นการประเมินการเรียน การสอน การทำกิจกรรมต่างๆ และความก้าวหน้าของโครงการ เพื่อพัฒนาให้ การเรียนการสอนเกิดผลตรงตามเป้าหมาย

6.2) การประเมินผลสรุป เป็นการประเมินผลผู้เรียนในด้านวิชาการ ในรายวิชาต่างๆ ประเมินผลการทำงานกิจกรรมรับใช้สังคม และการประเมินโครงการ

2. ผลการตรวจสอบแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้ สังคมจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นในด้าน ความชัดเจนและด้านประโยชน์และการประยุกต์ใช้ ดังนี้

ในด้านแนวคิดพื้นฐาน องค์ประกอบ ความสัมพันธ์ของปรัชญา หลักการ แนวคิด วิธีการสอน ขั้นตอนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน บทบาทผู้สอน บทบาทผู้เรียน การประเมินผล ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินว่ามีความชัดเจนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.75–4.20) ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องมีความชัดเจนในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.40)

ในด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินว่า มีประโยชน์และเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.6) ด้านความ เหมาะสมกับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การนำไปใช้ในสภาพการสอนปกติ การ เสริมสร้างความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา มีประโยชน์และ เหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.0–4.4) และด้านการไปปฏิบัติตามได้ง่าย อยู่ใน ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.4)

3. ผลการศึกษากระบวนการบูรณาการแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการ เรียนรู้ด้วยการรับใช้ในสังคมในรายวิชา

ผลการศึกษาระบบการใช้แบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น บรูณาการในรายวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และรายวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ในการบูรณาการแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ในรายวิชาต่างๆ นั้น สามารถแบ่งช่วงเวลารวมออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงกระบวนการเตรียมการ ซึ่งจะใช้เวลา ประมาณ 3-6 สัปดาห์ ช่วงการทำกิจกรรมรับใช้สังคม ประมาณ 2-4 สัปดาห์ และช่วงการสรุป นำเสนอ และประเมินผลงาน ประมาณ 2-3 สัปดาห์ และในทุกช่วงเวลามีการดำเนินการเรียนการสอนวิชาการต่างๆ และการไตร่ตรองไปพร้อมๆ กัน

4. ผลการศึกษาการทดลองใช้แบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

1) กรณีศึกษาที่เรียนด้วยแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม มีคะแนนความตระหนักในการรับใช้สังคมหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากนักเรียนได้รับการกระตุ้น ชี้นำให้มีความรับผิดชอบต่อชุมชนของตน โดยทำการศึกษาสภาพชุมชนทั้งในความต้องการและปัญหาชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้ประวัติและความเป็นมา เกิดความภาคภูมิใจในชุมชน ทำให้เกิดความรัก ความผูกพัน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมรับใช้สังคม ยิ่งทำให้เกิดความรับผิดชอบต่อชุมชนมากขึ้น

2) กรณีศึกษาที่เรียนด้วยแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม มีคะแนนทักษะการแก้ปัญหาหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากขั้นตอนการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมนี้ นักเรียนต้องฝึกฝนการระบุปัญหา สาเหตุของปัญหา แสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหาและทำการสรุปผลการแก้ปัญหาทั้งของชุมชนและในการเรียนวิชาการ ซึ่งบูรณาการอยู่ในการเรียนการสอนและทำกิจกรรมการรับใช้สังคม

3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สูงกว่าผลการเรียนของนักเรียนที่เรียนตามการสอนปกติ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องมาจากการเรียนการสอนด้วยเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม กิจกรรมการเรียนการสอนจะส่งเสริมนักเรียนให้เรียนรู้วิชาการ ด้วยการบูรณาการกับการทำกิจกรรมรับใช้สังคมที่เกิดขึ้นจากการศึกษาความต้องการหรือสภาพชุมชนและตรงกับความสนใจของนักเรียน เมื่อนักเรียนได้เรียนสิ่งที่ตนเองสนใจ จึงเป็นแรงจูงใจทำให้นักเรียนเอาใจใส่ในการเรียนรู้มากขึ้น ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นด้วย

4) กรณีศึกษาที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม มีการพัฒนาการด้านพฤติกรรมกรับใช้สังคมมากขึ้นตามลำดับในระหว่างทดลองสอน เนื่องมาจากการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม มีขั้นตอนต่างๆ ที่ทำให้ผู้เรียนต้องให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมรับใช้สังคม แสดงความคิดเห็น เสนอแนะแนวทางต่างๆ ในการทำกิจกรรมรับใช้สังคม มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความกระตือรือร้น และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่ได้รับประโยชน์ในกิจกรรมรับใช้สังคม แล้วค่อยๆ พัฒนาการเข้าไปมีส่วนร่วมมากขึ้น ทำให้เกิดความตระหนักว่ากิจกรรมรับใช้สังคมนั้นมีความหมาย มีความสำคัญต่อตนเองอย่างไร ซึ่งเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กับนักเรียนเพื่อออกไปสู่สังคมภายนอกได้อย่างสันติสุข

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัย พบว่า แบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สามารถส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นได้นั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. ครู ผู้บริหาร และ ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ควรสนับสนุนส่งเสริมให้มีการนำแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้ไปใช้ในการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. การจัดกิจกรรมในแต่ละองค์ประกอบย่อยของแบบการเรียนการสอน ครูสามารถเลือกใช้วิธีการและเทคนิคได้อย่างหลากหลาย โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับแนวทางการสอนในแต่ละรายวิชาที่นำแบบการเรียนการสอนนี้ไปบูรณาการด้วย
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนี้ เน้นการเรียนการสอนที่ส่งเสริมบทบาทของผู้เรียน ให้เป็นผู้เรียนที่กระตือรือร้น ผู้ปฏิบัติ และผู้ไตร่ตรอง ซึ่งเป็นสิ่งที่นักเรียนไม่คุ้นเคยมาก่อน ครูจึงควรใช้เวลา ให้ความช่วยเหลือ และให้ความสะดวกแก่นักเรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ทั้งในพื้นฐานความรู้เดิม ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
4. ครูที่นำแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้ จะต้องตระหนักในบทบาทของครูซึ่งต้องมีการเตรียมการอย่างเป็นระบบ เป็นผู้อำนวยการความสะดวกให้กับผู้เรียนทั้งในด้านการเรียนวิชาการ การทำกิจกรรมรับใช้สังคม ประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ครู ผู้บริหาร

และชุมชน เป็นผู้ประเมินผลทั้งในด้านวิชาการและกิจกรรมการรับใช้สังคม ดังนั้น ก่อนจะนำแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้ ครูจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนให้ชัดเจน

5. ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนเขียนบันทึกการเรียนรู้ทั้งจากการเรียนวิชาการและการทำกิจกรรมการรับใช้สังคม ซึ่งจากการบันทึกการเรียนรู้จะทำให้นักเรียนรู้จักสังเกตการกระทำของตนเอง รู้จักประเมินตนเอง เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง รวมทั้งครูจะเกิดความเข้าใจในตัวผู้เรียน สามารถให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนผู้เรียน ให้พัฒนาศักยภาพของตนให้ก้าวหน้าต่อไป

6. ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนไตร่ตรองด้วยการใช้ศิลปะในด้านต่างๆ เช่น การวาดภาพ การตัดปะ การแสดงละคร หรือบทบาทสมมติ ฯลฯ เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถของตนต่อไป

7. ในการใช้แบบการเรียนการสอนนี้ ควรเริ่มจากโครงการเล็กๆ ในรายวิชาที่ครูมีความเชี่ยวชาญอยู่ แล้วค่อยๆ พัฒนาขึ้นพร้อมกับการสร้างเครือข่ายในการทำโครงการ โดยหาเพื่อนที่มีความสนใจในเรื่องนี้ แล้วร่วมมือกันพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไป

8. ในการนำแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้ ครูควรใช้เวลาแก่นักเรียนในการทำ ความเข้าใจเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม หากนักเรียนไม่มีประสบการณ์ในการทำโครงการมาก่อน ครูจะต้องให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ และเป็นທີ່ปรึกษาในการทำโครงการรับใช้สังคม ตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการทำโครงการจนถึงการสรุปผลโครงการ โดยใช้เวลาในการเตรียมการมากกว่าปกติ เช่น 4-6 สัปดาห์ แล้วจึงปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมวิธีการเรียนรู้ เช่น วิธีการไตร่ตรอง วิธีการประเมินตนเอง

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เช่น การทำแฟ้มสะสมงาน การประเมินตามสภาพจริง

3. ควรมีการศึกษารูปแบบการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ทั้งในด้านการเป็นแหล่งการเรียนรู้ของกันและกัน และการส่งเสริมชุมชนให้เข้มแข็ง โดยการทำกิจกรรมการรับใช้สังคม การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

4. ควรมีการศึกษาผลการใช้แบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น กับรายวิชาอื่นๆ นักเรียนระดับชั้นอื่นๆ ตลอดจนตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การมีประสบการณ์ใน

การทำกิจกรรมการรับใช้สังคม ระยะเวลาของการทำกิจกรรมรับใช้สังคม เจตคติของผู้เรียน ต่อการทำกิจกรรมรับใช้สังคม ฯลฯ หรือศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรของการนำเอาแบบการเรียน การสอนไปใช้ เช่น เจตคติของครูต่อการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ตัวแปรด้านผู้บริหาร ที่มีผลต่อโครงการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

ชื่อเรื่อง การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นในการพัฒนา สิ่งแวดล้อมการศึกษาและเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดนครนายก
The Application of Thai Local Wisdom and Natural Resources to the Development of Environment, Education, and Community Economics in Nakhornnayok Province

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.วินัย วีระวัฒนานนท์
(Assoc. Prof. Dr.Vinai Veeravatnanond)

ผู้ร่วมวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ เบาใจ
2. ดร.สุพร ตั้งสมวรพงษ์

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

วิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา ได้ชี้ให้เห็นถึงความล้มเหลวของการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมา ที่มุ่งเน้นความเจริญทางวัตถุ มีการขยายตัวเจริญเติบโตด้านปริมาณ การเพิ่มพูนของตัวเลขด้วยการพัฒนาที่เน้นด้านเศรษฐกิจ โดยใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นแกนนำ ส่งผลให้เกิดภาวะล่มสลายของสถาบันการเงินและภาวะหนี้สินของประเทศที่เพิ่มขึ้นนับแสนล้าน นอกจากนั้น ต้นทุนในการผลิตที่สูงขึ้นและการแข่งขันทางการค้า ทำให้ประเทศประสบปัญหาทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น

ในขณะที่เดียวกัน การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งเป็นการพัฒนาที่เน้นหนักด้านเศรษฐกิจโดยไม่คำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและผลเสียหายทางสังคม การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากร ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี และการใช้เทคโนโลยีในทางที่ไม่เหมาะสม ได้ก่อให้เกิดการร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ ทรัพยากรชายฝั่งทะเล ทรัพยากรธรณี ในอัตราที่สูงมากและเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดปัญหาหามลพิษหรือสิ่งแวดล้อม เป็นพิษ เช่น ภาวะดินเสีย น้ำเสีย อากาศเสีย ซึ่งนอกจากจะมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนแล้ว ยังส่งผลต่อการขาดแคลนวัตถุดิบ และการเพิ่มต้นทุนของประเทศ ในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมตามมาตรฐานสินค้าที่กำหนดโดยนานาชาติ จึงปรากฏผลอย่างชัดเจนว่า การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชนอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะชุมชนในชนบท ได้เกิดปัญหาจากการอพยพ แรงงานเข้าสู่เมือง ภาระหนี้สินหรือความยากจน การขาดความรัก และความภาคภูมิใจ ในท้องถิ่น ตลอดจนเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ความสัมพันธ์ทางศีลธรรม อาชญากรรม และปัญหายาเสพติด ซึ่งล้วนเป็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในเมืองและในชนบทที่มีผลกระทบต่อประเทศชาติโดยรวม การพัฒนาที่ผ่านมาจึงเป็นการพัฒนาที่ไม่เหมาะสม หากไม่ดำเนินการแก้ไข มนุษยชาติอาจจะต้องประสบภัยพิบัติร้ายแรง และไม่อาจดำรงชีวิตอยู่ได้ (วิทยากร เชียงกุล, 2542: 15-18) (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2543)

แนวทางในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป นอกจากการแก้ปัญหาสถาบันทางการเงินก็คือ การลดการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ โดยการลดความฟุ่มเฟือยของคนในชาติ การลดการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกบางประเภทที่ไม่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ มาเป็นการผลิตเพื่อการบริโภคภายในประเทศ และการพัฒนาความรู้และเทคโนโลยีที่เรียกว่า ภูมิปัญญาที่เหมาะสมของชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการเคลื่อนไหวสังคมแนวใหม่ คือการพัฒนาแบบยั่งยืน เพื่อหาทางออกของปัญหาและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาในยุคที่ผ่านมา ก็จะทำให้ประเทศแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ พัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตเพื่อมนุษยชาติได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ยังระบุให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งภารกิจดังกล่าวต้องการประชาชนในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถในการมีส่วนร่วมพัฒนาสิ่งแวดล้อม การจัดการศึกษา

และการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

จังหวัดนครนายก มีพื้นที่ 2,122 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ในทางด้านทิศตะวันออกของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 105 กิโลเมตร มีอากาศแบบร้อนชื้น ได้รับน้ำฝนจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ มีฝนตกชุก มีอากาศแห้งแล้งในฤดูหนาว และอากาศร้อนอบอ้าวในฤดูร้อน อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี ประมาณ 29 องศาเซลเซียส ในฤดูร้อนอุณหภูมิสูง ประมาณ 31 องศาเซลเซียส และในฤดูหนาวอุณหภูมิต่ำประมาณ 27 องศาเซลเซียส ภูมิประเทศทางตอนเหนือเป็นภูเขา ประกอบด้วยทิวเขาที่ยาวสลับซับซ้อนเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำนครนายก และแม่น้ำบางปะกง น้ำตกที่มีชื่อเสียงของจังหวัด ได้แก่ น้ำตกสาริกา น้ำตกนางรอง และน้ำตกเหวนรก พื้นที่ตอนกลางของจังหวัดส่วนใหญ่เป็นที่ราบอันเกิดจากตะกอนของน้ำที่ไหลมาจากตอนเหนือและเทือกเขาใหญ่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะสำหรับการเกษตร แต่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับคุณภาพของดิน อันเนื่องมาจากปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน การชะล้างพังทลายของดินที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ดินจึงมีสภาพเป็นกรดจัดหรือเปรี้ยวจัด ขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้เพาะปลูกไม่ค่อยได้ผล การทำนาจึงให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ จึงมีผลกระทบต่อสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอองครักษ์ มีผลทำให้ประชาชนยากจน มีรายได้จากการเพาะปลูกต่ำ ไม่มีเงินทุนเป็นของตนเอง ต้องกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนทั้งภายในและภายนอกระบบ ทำให้เกิดปัญหาภาระหนี้สินผูกพันระหว่างพ่อค้ากับเกษตรกร เชื่อมโยงไปถึงปัญหาการขายผลผลิตในราคาที่ไม่เป็นธรรม เพราะขาดอำนาจต่อรอง นอกจากนี้ยังขาดแรงจูงใจในการนำวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาใช้ ทำให้อยู่ในสภาวะที่เสียเปรียบ จึงต้องหารายได้จากการรับจ้างเพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่ง (สำนักงานจังหวัดนครนายก, 2543: 1-21)

เนื่องจากนครนายกเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานราว 900 ปี จึงมีประชาชนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดนครนายกมานานแล้ว และประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพหลักในการทำนา และทำสวน จึงสั่งสมความรู้และประสบการณ์มานาน มีความรู้ที่เรียกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการเกษตรกรรม และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าพื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกจะมีสภาพดินเป็นกรดจัดก็ตาม ดังนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก โดยเฉพาะในอำเภอองครักษ์ จึงมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากชุมชนอื่นๆ จึงน่าสนใจที่จะศึกษาภูมิปัญญาที่มีอยู่ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เพื่อจะนำไปพัฒนาชุมชนตามหลัก

การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และจะเป็นแบบอย่างของการพัฒนาให้แก่ ชุมชนอื่นๆ ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษา เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครนายก และชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นชุมชนนาร่อง
2. เพื่อประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การศึกษา และเศรษฐกิจของชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นชุมชนนาร่องในจังหวัดนครนายก
3. เพื่อเตรียมชุมชนให้พร้อมในการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การศึกษา และเศรษฐกิจของชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นชุมชนนาร่องในจังหวัดนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงสำรวจร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ ได้แก่ ชุมชนในจังหวัดนครนายก และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนจังหวัดนครนายก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ ใช้การสุ่มตัวอย่างชุมชนแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติของชุมชน ดังนี้

1. เป็นชุมชนชนบทที่ด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา
2. มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตั้งอยู่ในชุมชน
3. เป็นชุมชนที่มีประชากรอยู่อาศัยไม่ต่ำกว่า 400 คน
4. ประชาชนดำรงชีวิตแบบพึ่งตนเอง โดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น และมีการผลิตทางเศรษฐกิจที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนเป็นหลัก
5. เป็นชุมชนที่ยินดีให้ความร่วมมือในการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเอง
6. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อำเภอ และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้ความร่วมมือในการพัฒนาแบบยั่งยืน และยินดีที่จะนำแผนงานพัฒนาจากการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาชุมชนต่อไป

จากเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้เลือกชุมชนบ้านมawangษ์ ตำบลโพธิ์แทน อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก ซึ่งมีจำนวน 160 ครัวเรือน มาใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

ตัวแปร

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ดินและน้ำ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ แผนพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การศึกษา และเศรษฐกิจชุมชนที่ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถาม สภาพบ้านเรือน ประชากรในชุมชน การประกอบอาชีพ และสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรมของชุมชน
2. การสัมภาษณ์ โดยกรอบการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ สภาพทั่วไปเกี่ยวกับภูมิปัญญา ชนิดของพืชพรรณ การเตรียมอุปกรณ์ และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษา การเก็บผลผลิต รายได้ รายจ่าย การตลาด และการจำหน่าย ความรู้และประสบการณ์ที่มีเป็นพิเศษ

การรวบรวมข้อมูล

1. การสำรวจสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ใช้การสังเกตและการเขียนบันทึกสภาพแวดล้อมทางกายภาพและการถ่ายภาพในชุมชน
2. การสำรวจคุณภาพดินและน้ำ ใช้ชุดสำรวจดินและน้ำภาคสนามของภาควิชาปฐพีวิทยา คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และหนังสือแนะนำการเก็บตัวอย่างดินของกรมพัฒนาที่ดิน ใช้เครื่องมือขุดดินคือจอบและเสียม และภาชนะบรรจุตัวอย่างดิน
3. การศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
4. การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้การสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั่วไป ใช้การพรรณนาสภาพแวดล้อมทั่วไปให้ตรงกับสภาพที่ปรากฏจริงในชุมชน ประกอบกับภาพถ่ายของหมู่บ้าน และแผนที่ที่ดินในจังหวัดนครนายกจากภาพถ่ายดาวเทียมของกรมพัฒนาที่ดิน

2. การวิเคราะห์คุณภาพที่ดินและน้ำ ใช้ชุดสำรวจคุณภาพดินและน้ำในสนามเปรียบเทียบกับดินและน้ำในห้องปฏิบัติการจากการเก็บตัวอย่างของศูนย์พัฒนาที่ดินเขต 1 จังหวัดปทุมธานี

3. การวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรมของชุมชน โดยการคำนวณหาค่าสถิติพื้นฐานจากการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

4. การวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้ผู้นำชุมชน และประชาชนในชุมชนจำนวน 15 คน วิเคราะห์ความถูกต้องของข้อมูลที่ผู้วิจัยนำเสนอในการประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนงาน แล้วนำข้อมูลที่ได้ออกไปปรับปรุงเพิ่มเติมให้สมบูรณ์

5. การวิเคราะห์แผนพัฒนาโดยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การศึกษา และเศรษฐกิจชุมชน ให้ผู้เข้าประชุมที่เป็นเจ้าหน้าที่ พัฒนาการชุมชนอำเภอ ประมงอำเภอ เกษตรอำเภอ จำนวน 3 คน ครูอาจารย์โรงเรียนในชุมชน จำนวน 10 คน ผู้นำชุมชน และประชาชนในชุมชน จำนวน 9 คน วิเคราะห์ความเหมาะสมในการนำแผนฯไปปฏิบัติ

สรุปผลการวิจัย

1. ชุมชนบ้านมหาวงษ์ มีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม อาศัยน้ำจากคลองชลประทานและน้ำฝนในการอุปโภคบริโภค สภาพดินและน้ำมีความเป็นกรดจัด การใช้ดินในการเพาะปลูก และการเลี้ยงปลา มีการปรับปรุงดินด้วยการใส่ปูนมาร์ล เพื่อแปรสภาพความเป็นกรด สภาพเศรษฐกิจมีการประกอบอาชีพตามคุณภาพของดิน ด้วยการปลูกบอนสี ปลูกกก และทอเสื่อกก ปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ เลี้ยงปลา ซึ่งสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และมีการจัดการการเงิน เพื่อการผลิตและจำหน่ายเสื่อกก มีสังคมแบบเครือญาติ และมีการปรึกษาหารือในกลุ่มการประกอบอาชีพอย่างไม่เป็นทางการ

2. ภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นที่พบและนำไปประยุกต์ใช้ ได้แก่ การทอเสื่อกก การปลูกบอนสี การเลี้ยงปลา การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ และการจัดการการเงิน โดยได้จัดทำเป็นแผนพัฒนาชุมชน ประกอบด้วยโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน 1 โครงการ โครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน 4 โครงการ และโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน 1 โครงการ โครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน 4 โครงการ และโครงการพัฒนาการศึกษา 5 โครงการ

โครงการพัฒนาชุมชนบ้านมหาวงษ์เป็นการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนที่มีอยู่แล้ว เพื่อการสนับสนุนเช่นเดียวกันนี้ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการศึกษาสำหรับชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ความสำคัญของชุมชน ความล้มเหลวของการพัฒนาจากอดีต ตลอดจนผลกระทบจากการพัฒนาที่เกิดขึ้น ย่อมยืนยันได้ว่ารูปแบบการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากภายนอกชุมชนได้ก่อให้เกิดการล่มสลายของชุมชนขึ้น ดังนั้น ในการพัฒนาจำเป็นจะต้องให้ความสำคัญต่อชุมชน โดยให้ชุมชนได้พัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง

2. การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเป็นปัจจัยพื้นฐานของชุมชน การพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม จึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติเอาไว้ให้ได้ การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กระบวนการพัฒนาจึงจำเป็นที่จะต้องมีการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติเป็นเบื้องต้นในทุกโครงการ

3. ภูมิปัญญาของชุมชนโดยเฉพาะที่บ้านมหารวงษ์ ยังจำเป็นที่จะต้องพัฒนาต่อไป เช่น การศึกษาภูมิปัญญาที่จะแก้ไขความเป็นกรดของดินและน้ำที่เหมาะสมและมีต้นทุนต่ำ การพัฒนาพันธุ์และการบำรุงรักษาบอนสี ต้นกก และไม้ดอกไม้ประดับให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดและเพิ่มพูนมูลค่าของผลผลิต การพัฒนาเครื่องทอเสื่อ และฝีมือการทอที่ก่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ที่ส่งผลต่อคุณภาพและปริมาณของการผลิต การพัฒนาการเลี้ยงปลาที่ลดต้นทุนลง และพัฒนาพันธุ์ รวมทั้งการรวมกลุ่มในการผลิต และการจำหน่ายยังจำเป็นที่จะต้องได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาต่อไป

4. การศึกษาของชุมชน สภาพการศึกษาในชุมชนมีทั้งเป็นการศึกษาในระบบนอกระบบ และการฝึกอบรม ควรจะมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

5. เศรษฐกิจและสังคมและภูมิปัญญาของชุมชนเข้าไปบูรณาการในหลักสูตรที่มีอยู่ เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของชุมชน และมองเห็นคุณค่าของความรู้ที่มีความหมายต่อชีวิตชุมชน ซึ่งเป็นทั้งรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต

6. การนำแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจชุมชนไปใช้ โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจของชุมชนบ้านมหารวงษ์ ที่ได้จัดทำไว้จากการวิจัยนี้ ยังจำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากหน่วยงานราชการของท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์แท่น และหน่วยราชการของอำเภอองครักษ์ โดยโครงการที่นำเสนอไว้สามารถจะนำไปใช้ในการเสนอขอของบประมาณได้ทันที รวมทั้งอาจขยายแผนงานในการพัฒนาโครงการพัฒนาหมู่บ้านมหารวงษ์ โครงการอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม

7. การพัฒนาการเรียนการสอนที่โรงเรียนบ้านคลอง 31 ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ชาวบ้านมหาหงษ์ส่งลูกหลานไปเรียน โครงการแผนการสอนที่เสนอไว้ จำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนและสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ให้สามารถนำไปปฏิบัติในโรงเรียนได้ต่อไป รวมทั้งการขยายการพัฒนาหลักสูตรและการสอนโดยยึดชุมชนเป็นหลักให้กว้างขวางเพิ่มขึ้น ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาครู อาจารย์ และสนับสนุนทางการเงินให้กับโรงเรียนบ้านคลอง 31 อย่างต่อเนื่องต่อไป

8. การพัฒนาชุมชนบ้านมหาหงษ์เป็นแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาชุมชนที่มีอยู่ในบ้านมหาหงษ์ ควรได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับโรงเรียนบ้านคลอง 31 และเป็นแหล่งพัฒนาการเรียนให้กับชาวชุมชนเองต่อไป โดยมีการพัฒนาสถานที่ การจัดสาระความรู้ไว้อย่างเป็นระบบ และการใช้วิทยากรของชุมชนให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษา ซึ่งจะเป็นตัวอย่างในการปฏิรูปการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และเป็นส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามนโยบายของรัฐบาลได้

9. กระบวนการศึกษาวิจัยชุมชน รูปแบบการวิจัยที่เกิดจากการศึกษา วิจัย และพัฒนาที่ครอบคลุมในหลายสาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ ซึ่งนับเป็นการวิจัยที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลายสาขาวิชา จึงจะสามารถออกแบบการวิจัย และดำเนินการวิจัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาควรให้การสนับสนุนการวิจัยในลักษณะดังกล่าวให้ต่อเนื่อง หรือขยายการศึกษาไปสู่ชุมชนอื่นต่อไปด้วย

ประเด็น “การพัฒนาครู คุณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา”

ชื่อเรื่อง กระบวนทัศน์ในการปฏิรูปการเรียนรู้ ของครูต้นแบบ ปี พ.ศ. 2542
Paradigm in Learning Reform of Master Teachers in the Year 1999

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิทยาภรณ์ มานะจुติ (Asst. Prof. Phitayaporn Manajuti)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2543

ความเป็นมา

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) มุ่งเน้นพัฒนาการศึกษาให้เป็นการสร้างรากฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิต “คน” เพื่อเป็นการเตรียมและนำคนไทยให้ก้าวสู่สังคมยุคใหม่อย่างมั่นคงและรู้เท่าทันโลก การที่จะพัฒนาคุณภาพของการศึกษาให้สำเร็จได้นั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยองค์ประกอบหลายด้าน ที่สำคัญที่สุด คือ ครู เพราะครูเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาคุณภาพของคน ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่จะเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การฝึกอบรมจากสถาบันที่มีหน้าที่ผลิตครูมาส่วนหนึ่ง เมื่อมาปฏิบัติหน้าที่เป็นครูผู้สอน ประสบการณ์ในห้องเรียนจะช่วยให้ครูสามารถประยุกต์ทฤษฎีการสอน และปรับให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของผู้เรียน ครูที่มีความศรัทธาต่อวิชาชีพและมีความตั้งใจปรับปรุงวิธีการสอนของตน จนสามารถค้นพบรูปแบบการสร้างกระบวนกรเรียนที่มีขั้นตอนการสอนชัดเจนสมควรได้รับการยกย่องให้เป็นครูต้นแบบ โดยมีการสนับสนุนให้เผยแพร่วิธีการสอนของตนไปยังเพื่อนครู ผู้สนใจเป็นเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ตระหนักว่า ครูดี ครูเก่ง ที่มีศรัทธาต่อวิชาชีพของตน สมควรได้รับการสนับสนุนให้ปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือเพื่อนครูที่อยู่ในวิชาชีพเดียวกัน โดยการเผยแพร่รูปแบบวิธีสอนของตนในลักษณะกัลยาณมิตรแก่ครูเครือข่าย และจัดทำรายงานบันทึกกัลยาณมิตรนิเทศการปฏิบัติงานร่วมกับครูเครือข่าย ภายใต้การสนับสนุนของกองทุนรางวัลเกียรติยศแห่งวิชาชีพครู (กรค.) นับเป็นแนวทางหนึ่งที่จะเสริมสร้างงานพัฒนาครูให้มีความเข้มแข็งและเป็นมาตรฐาน เพื่อ

ร่วมผลักดันให้การปฏิรูปการเรียนรู้ของสังคมไทยบรรลุผลสำเร็จได้ตรงกับเป้าหมายและหลักการที่กำหนดไว้

ภารกิจในการพัฒนาครูประจำการเป็นงานที่สำคัญงานหนึ่งของสถาบันผลิตครู ซึ่งจะช่วยให้การปฏิรูปการเรียนรู้บรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งหวังให้ครูในศตวรรษที่ 21 เป็นครูมืออาชีพที่รอบรู้ทั้งเนื้อหาวิชาการและวิธีการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ และสังคมไทยมีคุณภาพ สามารถแข่งขันกับสังคมโลก (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2543 :บทสรุป) นโยบายการพัฒนาครู มุ่งที่จะพัฒนาครูประจำการ ประมาณ 700,000 คน ให้มีครูมืออาชีพและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดอายุงาน โดยการส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาในหลากหลายวิธี หนึ่งในวิธีการเหล่านี้ คือ การยกย่องครูผู้มีผลงานดีเด่น โดยจัดตั้งกองทุนส่งเสริมครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา โดยส่งเสริมยกย่อง ให้รางวัลครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรอิสระทำหน้าที่ประสานส่งเสริมและยกย่องครูผู้มีผลงานดีเด่น โดยเน้นการยกย่องให้รางวัลในรูปของ “เงินและรางวัล” เพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาเพื่อนครูต่อไป โดยมีเกณฑ์มาตรฐานในการพิจารณาผู้สมควรได้รับการยกย่องให้รางวัลและสร้างกลไกเชื่อมโยงการยกย่องให้รางวัลครูระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ให้ต่อเนื่องเป็นบันไดวิชาชีพครู เพื่อให้การยกย่องครูผู้มีผลงานดีเด่นเป็นระบบ มีเครือข่ายการดำเนินงาน มีการประสานงานและส่งเสริมสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรที่รับผิดชอบนโยบาย และองค์กรผู้ทำหน้าที่ประเมินครูให้สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2543 :109 -110)

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา นโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ผ่านการพัฒนาครูต้นแบบได้แพร่กระจายสู่สาธารณชนอย่างแพร่หลาย เป็นเหตุให้ครูส่วนหนึ่งที่มีผลการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับครูมืออาชีพ ได้รับการคัดเลือกให้ได้รับรางวัลและยกย่องเกียรติคุณ ในฐานะ “ครูต้นแบบ” โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นผู้รับผิดชอบในการประเมินเฉพาะปี พ.ศ. 2541 ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 ได้มอบหมายให้สถาบันราชภัฏ 8 แห่ง เข้ามารับผิดชอบการประเมินครูต้นแบบ โดยมีครูต้นแบบได้รับการยกย่องเพิ่มจำนวนมากขึ้นกว่าเดิม สถานการณ์เช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าครูส่วนหนึ่งมีกระบวนทัศน์ในการทำงานที่เปลี่ยนไป ในทางที่สนองตอบต่อนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาล และมีการขยายกรอบความคิดนี้ไปยังเพื่อนครูในวงกว้างในลักษณะของกัลยาณมิตร นิเทศเพิ่มมากขึ้นตลอดเวลา ทำให้สถาบันราชภัฏมีความชัดเจนของงานตามบทบาทที่

เปลี่ยนไปขององค์กร คือการพัฒนาครูประจำการ นอกเหนือจากการผลิตครู ซึ่งเป็นงานหลักเหมือนอย่างเช่นที่เคยเป็นมา ยิ่งไปกว่านั้น การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาครูประจำการในโครงการเช่นนี้ยังเป็นความเกี่ยวข้องที่สำคัญ ซึ่งองค์กรผู้ผลิตและองค์กรผู้ใช้ครูต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เพื่อตอบสนองนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของชาติให้ได้ผลสมบูรณ์ กล่าวโดยอีกนัยหนึ่งคือกระบวนการพัฒนาครูในการปฏิรูปการเรียนรู้ของชาติของสถาบันผลิตครู ของครูประจำการ หรือแม้กระทั่งของนักศึกษาครู จะต้องเป็นเรื่องเดียวกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น นับแต่นโยบายปฏิรูปการศึกษาของประเทศเริ่มประกาศใช้ การเรียนรู้จากครูชั้นเยี่ยม (Master Teachers) จึงเป็นการเรียนรู้ทางลัด เพื่อถ่ายโยงหลักการปฏิรูปการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ ซึ่งสถาบันและบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ควรละเลยโอกาสที่ดี โดยเฉพาะสถาบันราชภัฏ ควรทำหน้าที่ของตนในการส่งเสริมสนับสนุนสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และเป็นแกนนำในการฝึกกำลังกับครุมืออาชีพอย่างครอบคลุมงานปฏิรูปการเรียนรู้ ใช้โรงเรียนเป็นฐานของส่งเสริมการพัฒนา โดยมีครูประจำการผู้เชี่ยวชาญเป็นกลไกอันสำคัญสานงานปฏิรูปให้เป็นจริง ด้วยเหตุที่สถาบันราชภัฏมีจุดแข็งที่ชัดเจนตลอดมา คือการพัฒนาครูประจำการ

คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ในฐานะของสถาบันผลิตครูที่เก่าแก่ของท้องถิ่น มีผลผลิตของสถาบันที่สำเร็จออกไปเป็นครูทำงานสอนและพัฒนาตนเองจนได้รับการยกย่องให้เป็นครูต้นแบบมากมาย ได้เล็งเห็นประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการพัฒนาครูต้นแบบในการปฏิรูปการเรียนรู้ของครูต้นแบบ เพื่อเป็นแนวทางใช้ในการพัฒนารูปแบบการผลิตครูแนวใหม่ที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูได้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวคือ ผลผลิตครูของสถาบันฯ เป็นครูที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน โดยเน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาการเรียนรู้เรื่องของตนเอง ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องทักษะการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนากระบวนการคิดแก้ปัญหา ผสมผสานความรู้ คุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มุ่งพัฒนาประชาธิปไตย ใช้ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งการศึกษากระบวนการพัฒนาครูต้นแบบในการปฏิรูปการเรียนรู้ของครูผู้เส้นทางของการเป็นครุมืออาชีพครั้งนี้ น่าจะสามารถชี้นำรูปแบบกระบวนการ เทคนิคและกิจกรรมในการผลิตครูพันธุ์ใหม่ให้แก่คณะครุศาสตร์ เพื่อนำไปใช้สนับสนุนงานปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จสมบูรณ์ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการทัศนในการปฏิรูปการเรียนรู้สู่การเป็นครูมืออาชีพของครูต้นแบบ ปี พ.ศ. 2542 ของพื้นที่เขต 1 ภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเกื้อหนุนความสำเร็จของครูต้นแบบ
3. เพื่อศึกษากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน แนวยึดเด็กเป็นสำคัญของครูต้นแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง :

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ครูต้นแบบปี พ.ศ. 2542 ของพื้นที่เขต 1 ภาคเหนือตอนบน ซึ่งเป็นเขตรับผิดชอบในการประเมินของสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ เป็นครูต้นแบบที่สอนวิชาวิทยาศาสตร์ 2 คน คณิตศาสตร์ 2 คน ภาษาไทย 2 คน ภาษาอังกฤษ 1 คน การงานพื้นฐานอาชีพ 1 คน และการสอนบูรณาการทุกวิชา อีก 6 คน รวมเป็น 14 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามสถานภาพ กระบวนการทัศนในการปฏิรูปการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนความสำเร็จของครูต้นแบบ แบบสัมภาษณ์ ชนิดมีโครงสร้าง แบบสังเกต และแบบบันทึกกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการสอน และร่องรอยการปฏิรูปการเรียนรู้ของครูต้นแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรด้วยตนเอง โดยใช้เครื่องมือที่พัฒนาขึ้น ทั้ง 4 ชุด ได้ข้อมูลกลับคืนมาร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบสอบถามครูต้นแบบในส่วนที่เป็นสถานภาพ วิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ ส่วนกระบวนการทัศนในการปฏิรูปการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนความสำเร็จของครูต้นแบบ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

3. แบบสังเกตและแบบบันทึกกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูต้นแบบ วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย แบบบันทึกร่องรอยการปฏิรูปการเรียนรู้ นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในรูปแบบของความเรียง โดยแยกเสนอเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนของทฤษฎีที่ประยุกต์ใช้พัฒนารูปแบบการสอน และส่วนของร่องรอยการสอนรายบุคคล

สรุปผลการวิจัย

1. กระบวนทัศน์ในการปฏิรูปการเรียนรู้ของครูต้นแบบด้านตัวผู้เรียน คือ ครูต้นแบบเห็นว่าผู้เรียนต้องเป็นผู้มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ต้องมีการใช้กระบวนการคิดมีส่วนในการประเมินผล มีโอกาสเรียนรู้จากการทำงานกลุ่ม เป็นตัวของตัวเอง มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาการเรียนรู้และพึ่งตนเองในระดับมากที่สุด สำหรับกระบวนทัศน์ด้านคุณลักษณะของครูแนวใหม่ ครูต้นแบบเห็นว่าครูต้องมีทักษะในการใช้ปัญญาและทักษะทางสังคม สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้ มีทักษะการใช้ภาษาไทยและค้นคว้าโดยใช้ระบบสารสนเทศในระดับมากที่สุด ภายหลังจากได้รับรางวัลแล้ว ครูต้นแบบส่วนใหญ่มีการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านการเป็นวิทยากรการพัฒนาครูแกนนำและทำการสาธิตการสอน

2. ด้านปัจจัยเกื้อหนุนความสำเร็จของครูต้นแบบ ครูต้นแบบมีความเชื่อในระดับมากที่สุดว่า ความสำเร็จในการทำงานมาจากตนเอง รองลงไป คือ มาจากบุคคลที่เกี่ยวข้องและองค์กร

3. ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูต้นแบบส่วนใหญ่ ร้อยละ 71.43 เชื่อมั่นและมุ่งมั่นต่อการใช้ทฤษฎีการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ร้อยละ 92.86 กระตุ้นให้ผู้เรียนค้นคว้าวิธีเรียน ให้คำปรึกษา ชักถามผู้เรียน และสร้างบรรยากาศสนใจแก่ผู้เรียน

4. ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ปรากฏแก่ผู้เรียนส่วนใหญ่ ผู้เรียนร้อยละ 92.86 รับผิดชอบต่อการคิดและการกระทำของตน ร้อยละ 85.71 รู้จักคิดเพื่อตัดสินใจ ใช้ภาษาสื่อความคิดได้ เป็นผู้นำตนเองในการเรียนรู้ พึ่งอย่างวิเคราะห์ และเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง

5. ด้านผลสำเร็จของการปฏิรูปการเรียนรู้ของครูต้นแบบ ผู้เรียนร้อยละ 100 มีพฤติกรรมแสดงออกถึงการเป็นคนดี ใน 3 ประการ คือ เคารพสิทธิ เคารพกติกา และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีพฤติกรรมแสดงถึงการเป็นคนเก่งใน 2 ประการ คือ ใช้ภาษาสื่อความคิดและมีความเข้าใจผู้อื่น ผู้เรียนร้อยละ 85.71 แสดงว่าเป็นผู้มีความสุข

โดยรู้จักตอบสนองตนเอง แสดงความพอใจ เต็มใจ ภาคภูมิใจในตนเอง สนุกในการทำงาน รักครู รักเพื่อน และรักโรงเรียน

6. รูปแบบการสอนของครูต้นแบบ ปี พ.ศ. 2542 ของพื้นที่เขต 1 ภาคเหนือ ตอนบน ดังแผนภาพ

อ.ชูศรี ตันพงศ์ (ภาษาไทย)	เน้นกระบวนการ	ใช้กิจกรรม บูรณาการ	ให้ปฏิบัติ จริง	สนองความสนใจ ของผู้เรียน		ให้เรียนรู้อย่าง มีความสุข
อ.ทัศนีย์ พันธุ์กาลหลง (วิทยาศาสตร์)	ค้นพบความ สนใจของ ผู้เรียน	ค้นพบแหล่งการเรียนรู้		จัดเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้		พัฒนาชิ้นงาน จากการเรียนรู้
อ.นิตยา เนตรศักดิ์ (ทุกวิชา)	วางแผนร่วมกัน ผูกพันชุมชน	ชนได้เรื่อง เพื่อความรู้อ	สู่การ วิเคราะห์	เหมาะ สถาน- การณ์	ผ่าน การ เรียนรู้	สู่การพัฒนา
อ.นิยม ไชยวงศ์ (คณิตศาสตร์)	ทบทวนความรู้ พื้นฐาน	ฝึกกระบวนการคิด (คิดรอบคอบ, คิดคำนวณ, แก้โจทย์ปัญหา)			สรุปและนำไปประยุกต์ใช้	
อ.อุทัย มงคลสิน (กพอ.)	สำรวจความ ต้องการของ ผู้เรียน	จัดทำแผน การเรียนรู้	ตั้งจุดประสงค์ร่วมกัน		จัดการเรียนรู้แบบมี ส่วนร่วมโดยให้เกิดทักษะ	
อ.พรรัตน์ วงศ์ปิ่น (ภาษาไทย)	สอนให้คิด	สอนให้ทำ		สอนให้จำ	สอนให้นำไปใช้	
อ.ภาวิณี จันทร์ศรีสม (ทุกวิชา)	จัดสภาพแวดล้อม เอื้อต่อการเรียนรู้	ใช้คำถาม กระตุ้น ความ อยากรู้	จัดกลุ่ม ตาม ความ สนใจ	บูรณาการเชื่อมโยง การดำรงชีวิต		ประเมินผลจาก พฤติกรรม
อ.ราตรี อินตัน (ทุกวิชา)	ให้เด็กเรียนรู้ ด้วยตนเอง	เรียนรู้จาก กันและกัน	เรียนรู้ โดยการ แก้ปัญหา	เรียนรู้เพื่อพัฒนา คุณธรรม คุณนิสัย		ใช้สิ่งแวดล้อม เป็นสื่อ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยกระบวนการทัศนในการปฏิรูปการเรียนรู้ของครูต้นแบบปีปัจจุบันเปรียบเทียบกับ ปี พ.ศ. 2542
2. ควรวิจัยคุณภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ของครูต้นแบบผู้สอนกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ

3. ควรวิจัยแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาครูแกนนำของครูต้นแบบ
สาระการเรียนรู้ต่างๆ

ชื่อเรื่อง รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาด
ทางอารมณ์ ของครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัย : การวิจัยผสมวิธี
A Causational Model of Factors Effected Emotional Intelligence
of Teachers in Sukhothai Province : Mixed Methods

ผู้วิจัย

นายวรรษะ วงศ์ศักดิ์ (Mr. Watsa Wongsak)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2546

ความเป็นมา

ในสภาวะที่มีความผันผวนทางสังคมและเศรษฐกิจ การพัฒนาความเจริญก้าวหน้า
ของการสื่อสารและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง
ที่ทำให้คนหันมาสนใจทางด้านวัตถุมากกว่าความสำคัญทางด้านจิตใจ ซึ่งนำไปสู่ปัญหา
ต่างๆ ที่บุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกสาขาอาชีพต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ บางคนหรือ
บางกลุ่มสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยการปรับตนเองให้เข้ากับสถานการณ์ในสิ่งแวดล้อม
และแก้ไขปัญหาได้บ้างตามศักยภาพที่มีอยู่ แต่มีคนอื่นอีกเป็นจำนวนมากที่เกิดความท้อแท้
สิ้นหวัง เกิดความเครียดมาก ไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น และอาจหาทางออก
ที่ไม่ถูกต้อง มีคนเป็นจำนวนไม่น้อยที่โทษสภาวะแวดล้อมภายนอกว่าเป็นต้นเหตุแห่ง
ปัญหาทั้งหมดโดยไม่พิจารณาความบกพร่องของตนเอง คาดหวังว่าการแก้ไขปัญหา
น่าจะมาจากบุคคลอื่นและคลี่คลายสภาวะแวดล้อมให้ดีขึ้นตามที่ตนต้องการ ซึ่งเป็นไป
ได้ยากหรืออาจเปลี่ยนแปลงไม่ได้เลย

ในระยะเวลาที่ผ่านมา เป็นที่เข้าใจกันว่าเชาวน์ปัญญา (Intelligence) เป็นคุณสมบัติ
ที่พึงประสงค์สำหรับทุกคน เพราะเชาวน์ปัญญาจะนำไปสู่ความสำเร็จในการเรียน การ
ประกอบอาชีพ และความสำเร็จในชีวิต แต่ในปัจจุบันเป็นที่ปรากฏชัดเจนแล้วว่าความ
ฉลาดหรือการมีเชาวน์ปัญญาสูงเท่านั้น ไม่เพียงพอที่จะทำให้นักบุคคลประสบความสำเร็จ
ในชีวิต ดังจะเห็นจากตัวอย่างเป็นจำนวนมากที่คนมีเชาวน์ปัญญาสูง แต่มีปัญหาใน

การเรียนเพราะใช้ความสามารถไม่เต็มที่ มีปัญหาในการเข้าใจและยอมรับอารมณ์ของตนเอง ทำให้นำไปสู่ปัญหาการปรับตัวและการไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนหรือผู้ร่วมงานได้ (กรมสุขภาพจิต, 2543: 29-31) และมักหาทางออกด้วยวิธีการที่มีความรุนแรงจนเป็นข่าวที่น่าสลดใจอยู่เสมอ

มีการศึกษาเป็นจำนวนมากที่แสดงว่า ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) เป็นความสามารถของบุคคลในการรู้จัก เข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถเข้าถึงจิตใจผู้อื่น รักษาสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นด้วยการจัดการกับตนเองได้ สามารถเผชิญกับความคับข้องใจ ความเศร้าโศก ความยากลำบาก ความกลัว ฯลฯ ได้อย่างมั่นคง ทนต่อแรงปะทะทางอารมณ์และความรู้สึก และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและมีความสุขในชีวิต (ธีระ ชัยยุทธยรรยง, 2544: 36) เป็นแหล่งพลังเบื้องต้นของมนุษย์ เป็นความทะเยอทะยาน แรงผลักดันความรู้สึกและการมีเป้าหมายในชีวิต

จากการศึกษาของมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสแอนเจลิส มีข้อมูลว่า ความสำเร็จในการเป็นผู้นำ เป็นผลจากความสามารถทางเชาวนปัญญาเพียง 7% อีก 93% เป็นผลจากคุณสมบัติอื่นๆ ที่รวมเรียกกันว่าความฉลาดทางอารมณ์ (กรมสุขภาพจิต, 2543: 32) และสอดคล้องกับผลการวิจัยที่สรุปได้ว่า ความสำเร็จที่เกิดจากความฉลาดทางสติปัญญามีเพียง 20% และมีตัวบ่งชี้ว่าความฉลาดทางอารมณ์ เป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตที่บ้านและการทำงาน ซึ่งพบว่าความสามารถทางอารมณ์สามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาด้วยการหาความรู้ด้วยตนเองและมีความพยายามที่จะพัฒนาได้ในทุกช่วงอายุของคนเราอีกด้วย โดยสอดคล้องกับคำกล่าวของโคเนลต์สันที่ว่า ปัจจุบันนี้การดำเนินงานในองค์กรต่างๆ ต้องการบุคลากรที่มีความสามารถในการปรับตัวทางอารมณ์ได้ดี ทั้งนี้เพราะผู้ที่มีความฉลาดแต่ไม่มีความสุขย่อมไม่ประสบความสำเร็จในการทำงาน ไม่สามารถรักษาความสัมพันธ์หรือเรียนรู้วิธีการที่ทำให้ตนเองมีความสุขได้ (ชอลัดดา ขวัญเมือง, 2542: 17-18)

โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน คุณภาพของการศึกษาจะสูงหรือต่ำเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับคุณสมบัติและพฤติกรรมของบุคลากร ถึงแม้ว่าภารกิจหลักจะเป็นงานวิชาการก็ตาม บุคลากรโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดในการทำให้งานวิชาการบรรลุจุดมุ่งหมายได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ในยุคของการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน ครูจะต้องมีการปฏิรูปกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีความฉลาดทางอารมณ์ควบคู่กับความฉลาดทางปัญญา เพราะจะช่วยให้สามารถครองคน ครองตน ครองงานได้อย่างมีประสิทธิภาพก่อนที่จะไปสั่งสอนหรือให้

การศึกษากับผู้อื่น สามารถประกอบอาชีพในการเป็นครูให้ประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมาย เป็นการเพิ่มระดับความฉลาดทางอารมณ์ทั้งในด้านตัวครูและผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกปลอดภัยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขทั้งตนเอง ผู้อื่น และสังคมโดยรวม เกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้ที่ประกอบอาชีพครูเป็นผู้ที่ไม่มีความฉลาดทางอารมณ์ มีความวิตกกังวล โกรธ หรือเก็บกด ก็ไม่สามารถที่จะเรียนรู้หรือปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมจะทำให้เกิดความเสียหายทั้งต่อตนเอง ต่อผู้เรียน ต่อเพื่อนร่วมงาน และต่อองค์กร ตลอดจนทำให้เกิดความเสียหายต่อสังคมและการพัฒนาประเทศชาติได้ ดังจะเห็นได้จากข่าวที่ปรากฏในสื่อมวลชนอยู่บ่อยครั้ง ที่มีปัญหาระหว่างครู อาจารย์กับนักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้บังคับบัญชา ตลอดจนมีปัญหากลายในครอบครัว แล้วใช้อารมณ์และความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาหรือหาทางออกในทางที่ไม่ถูกต้อง

ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการบริหารงานบุคลากรภายในโรงเรียน ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน ควรเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอน ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์พบว่าบุคคลที่มีปัจจัยแตกต่างกัน เช่น เพศ อายุ สถานภาพ หรือตำแหน่งหน้าที่การงาน เป็นต้น มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน แต่ยังไม่มีการศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ โดยเฉพาะในกลุ่มครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัย ที่มีปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ความเครียด และขวัญและกำลังใจที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาและพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัยขึ้น เพื่อเป็นแนวทางสร้างเสริมให้ครูผู้สอนพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่ควรค่าแก่การปฏิบัติงานพัฒนาการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัย ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ : การศึกษาพหุกรณี
3. เพื่อตรวจสอบและพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัย ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ : เทคนิคการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น ด้วยโปรแกรมลิสเรล

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยแบบผสมวิธีทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เชิงคุณภาพ : เลือกกรณีศึกษา โดยผู้วิจัยทำการศึกษาครูผู้สอนในโรงเรียนบ้านท้ายคลอง (นามสมมติ) จังหวัดสุโขทัย ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ที่สุด จำนวน 1 คน และต่ำที่สุด จำนวน 1 คน ได้เลือกมาจากการประเมินโดยใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต

เชิงปริมาณ : ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัย จำนวน 4,018 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัย จำนวน 670 คน ซึ่งได้จากการเลือกตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วย 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลา ที่อยู่ร่วมกับคู่ครอง เงินเดือนและรายได้อื่น ความเดือดร้อนจากสภาพหนี้สิน จำนวนของผู้ที่เป็นภาระรับผิดชอบในครอบครัว ระดับชั้นที่สอน เวลาที่รับผิดชอบสอน และจำนวนเพื่อนร่วมงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ตัวเลือก ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 30 ข้อ ครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง 2 ด้าน คือ เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านมุ่งงาน และเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านมุ่งความสัมพันธ์ ซึ่งปรับปรุงข้อคำถามมาจากแบบสอบถาม LBDQ (Leader Behavior Description Questionnaire) ของ ฟไลชแมน (Fleishman) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .8246

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ตัวเลือก ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 60 ข้อ ครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านความสำเร็จในงานและการยอมรับนับถือ 2) ด้านลักษณะของงานและความรับผิดชอบ 3) ด้านความก้าวหน้า ด้านเงินเดือน ค่าตอบแทน และสวัสดิการ 4) ด้านความสัมพันธ์ใน

หน่วยงานนโยบายและการบริหาร 5) ด้านสภาพการทำงานและความมั่นคงปลอดภัย มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .9615

ตอนที่ 4 เป็นแบบประเมินความเครียดของครูผู้สอน โดยใช้แบบสอบถามความเครียดของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 4 ตัวเลือก มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .9206

ตอนที่ 5 เป็นแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 4 ตัวเลือก โดยใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของประชาชนไทย ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 52 ข้อ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .8703

การรวบรวมข้อมูล

เชิงคุณภาพ : ศึกษาประวัติและการดำเนินชีวิต ตลอดจนสภาพแวดล้อมของครูผู้สอนที่เป็นกรณีศึกษา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และตรวจสอบข้อมูลทั้งด้านบุคคล เวลา และสถานที่

เชิงปริมาณ : ส่งแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ให้ครูผู้สอนในโรงเรียนจังหวัดสุโขทัยตอบ จำนวน 670 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งสิ้น 583 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.01 ของแบบสอบถามที่แจกให้กับกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงคุณภาพ : ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction)

เชิงปริมาณ :

1. ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ ความโด่ง
2. วิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สังเกตได้ ในกรณีที่ตัวแปรที่ลักษณะการแจกแจงเป็นแบบเบ้มาก หรือโด่งมาก หรือปานมากเกินไป
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัย ใช้โปรแกรมลิสเรล Version 8.30

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัย ที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่ารูปแบบที่สร้างขึ้นและได้รับการตรวจสอบและพัฒนาจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยตัวแปรแฝง ได้แก่ ปัจจัยส่วนตัวของครูผู้สอน พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ขวัญและกำลังใจ

ของครูผู้สอน และความเครียดของครูผู้สอน โดยมีตัวแปรสังเกตได้ 22 ตัว และเมื่อปรับเส้นอิทธิพลตามดัชนีตัวแปรเพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณแล้ว ปรากฏผลดังนี้

ตัวแปรที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัย ที่มีค่าอิทธิพลรวมสูงที่สุด ได้แก่ ความเครียดของครูผู้สอน มีค่าอิทธิพลรวม -0.47 ระดับนัยสำคัญทางสถิติ $.01$ ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลทางตรงทั้งสิ้นโดยไม่ส่งผลทางอ้อม รองลงมา ได้แก่ ขวัญและกำลังใจของครูผู้สอน มีค่าอิทธิพลรวม 0.27 ระดับนัยสำคัญทางสถิติ $.01$ โดยเป็นค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.22 และค่าอิทธิพลทางอ้อม 0.05 ที่ระดับนัยสำคัญ $.01$ ตัวแปรที่มีค่าอิทธิพลรวมน้อยที่สุด คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของครูผู้สอน มีค่าอิทธิพลรวม -0.08 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ $.05$ ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ -0.06 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ $.05$ ค่าอิทธิพลทางอ้อม 0.02 โดยไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความเครียดของครูผู้สอน พบว่า พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน มีอิทธิพลรวมต่อความเครียดของครูผู้สอนมากที่สุด เท่ากับ -0.12 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 เป็นค่าอิทธิพลทางตรง -0.05 ค่าอิทธิพลทางอ้อม -0.08 โดยไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนตัวแปรขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนมีอิทธิพลรวมต่อความเครียดของครูผู้สอนรองลงมา คือ เป็นค่าอิทธิพลรวม -0.11 โดยไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลทางตรงทั้งสิ้นโดยไม่มีค่าอิทธิพลทางอ้อม และปัจจัยส่วนบุคคลของครูผู้สอนมีอิทธิพลรวมต่อความเครียดของครูผู้สอนน้อยที่สุด เท่ากับ 0.02 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลทางตรง $.01$ ค่าอิทธิพลทางอ้อม $.02$ โดยไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อขวัญและกำลังใจของครูผู้สอน พบว่า พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน และปัจจัยส่วนบุคคลของครูผู้สอน มีอิทธิพลโดยตรงต่อขวัญและกำลังใจของครูผู้สอน มีค่าอิทธิพล 0.73 และ -0.08 ตามลำดับ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ $.01$ โดยไม่มีผลทางอ้อม

นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลของครูผู้สอนมีอิทธิพลต่อกันและกันกับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน เท่ากับ -0.07 มีนัยสำคัญที่ระดับ $.05$

ในการวัดตัวแปรที่สังเกตได้ พบว่า มีความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนในการวัดอยู่ระหว่าง 0.00 ถึง 35.16

การตรวจสอบความตรงของรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัย ด้วยค่าสหสัมพันธ์ พหุคูณและสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) และค่าความสอดคล้อง ได้แก่ ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square Statistic) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) และดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงอยู่

ระหว่าง -0.50 ถึง 0.74 โดยพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน มีความสัมพันธ์สูงที่สุดกับขวัญและกำลังใจของครูผู้สอน คือ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.74 ซึ่งอาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า หากผู้บริหารโรงเรียนแสดงพฤติกรรมผู้นำสูง มีแนวโน้มว่าขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนจะมีค่าสูงไปด้วย ตัวแปรคู่ที่มีค่าประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางลบมากที่สุด ได้แก่ ความเครียดของครูผู้สอนกับความฉลาดทางอารมณ์ คือ มีค่าเท่ากับ 0.50 ซึ่งอาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าหากครูผู้สอนมีความเครียดมาก มีแนวโน้มว่าฉลาดทางอารมณ์จะต่ำ ส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์น้อยที่สุด ได้แก่ ปัจจัยส่วนตัวของครูผู้สอนกับความเครียดของครูผู้สอน คือ มีค่าเท่ากับ 0.03 และตัวแปรแฝงภายนอกปัจจัยส่วนตัวของครูผู้สอนกับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ -0.07

ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ของสมการโครงสร้างของรูปแบบความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัย มีค่าเท่ากับ 0.31 ความเครียดของครูผู้สอนมีอำนาจการพยากรณ์เท่ากับ 0.02 และขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนมีอำนาจการพยากรณ์เท่ากับ 0.55 แสดงว่าตัวแปรในรูปแบบอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอน ความเครียดของครูผู้สอน ขวัญและกำลังใจของครูผู้สอน ได้ร้อยละ 31 ร้อยละ 2 และ ร้อยละ 55 ตามลำดับ ส่วนค่าประสิทธิ์การพยากรณ์ของตัวแปรที่สังเกตได้ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.00 ถึง 1.00 ซึ่งค่าสถิติเหล่านี้ควรมีค่าสูงที่สุดไม่เกินหนึ่ง และค่าที่สูงแสดงว่ารูปแบบมีความตรง

การตรวจสอบความตรงของรูปแบบด้วยค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square Statistic) พบว่า มีค่า 154.99 องศาอิสระ 137 ระดับนัยสำคัญที่ 0.14 ซึ่งค่าสถิติไค-สแควร์ มีค่าน้อยมากแล้ว และค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่มากกว่า 0.05 กล่าวได้ว่ารูปแบบที่ได้ไม่แตกต่างจากข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน หรือดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) $=0.98$ ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) $= 0.96$ ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1.00 ถือว่ารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัยมีความสอดคล้อง กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่าความเครียดของครูผู้สอนมีผลทางลบต่อความฉลาดทางอารมณ์ ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้บริหารระดับสูงควรสนับสนุนจัดกิจกรรมเพื่อลดความเครียด

2. พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารส่งผลต่อขวัญและกำลังใจ และความเครียดของครูผู้สอนเป็นอย่างมาก ซึ่งส่งผลต่อไปยังความฉลาดทางอารมณ์ ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารโรงเรียนแสดงพฤติกรรมผู้นำให้มากขึ้น

3. รายได้ของครูผู้สอนเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับปัจจัยส่วนตัวของครู ซึ่งเป็นตัวแปรต้นที่สำคัญตัวหนึ่งส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ดังนั้นผู้บริหารทุกระดับควรคำนึงถึงรายได้ของครูเป็นหลักเพื่อนำไปสู่การพัฒนาครู

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการตรวจสอบตัวแปรในรูปแบบสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัย ได้ร้อยละ 31 แสดงว่าอาจมีตัวแปรอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัย ทั้งนี้ยังไม่ได้นำตัวแปรที่พบในการตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์ด้วยวิธีเชิงคุณภาพ ได้แก่ บรรยากาศในครอบครัว ปัญหาสุขภาพ และการติดบายมุข จึงควรนำตัวแปรเหล่านี้ พร้อมทั้งหาตัวแปรอื่นประกอบการสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเพื่อร่วมทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัยได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

2. ควรทำการศึกษาวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนในพื้นที่อื่นๆ เพื่อยืนยันผลการวิจัยให้มีความสมบูรณ์ถูกต้องยิ่งขึ้น

ชื่อเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียนกับจริยธรรมของครูฝ่ายปกครอง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ

The Relationships Between Administrative Behaviors of the Administrators and the Ethics of the Student Administration Teachers in Secondary School under the Department of General Education in Samutprakarn Province

ผู้วิจัย

นางสาวสำเภา นรสิงห์ (Ms.Sumpao Norasing)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2545

ความเป็นมา

การพัฒนาประเทศขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชากรในประเทศ ฉะนั้นถ้ามุ่งหวังจะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาประชากรเป็นสำคัญ เพราะประชากรจะเป็นกลไกขั้นแรกที่จะนำไปสู่การพัฒนาสิ่งต่างๆ ในทุกด้าน การให้การศึกษาคือความรู้แก่ประชากรนับว่ามีความสำคัญมาก เพราะความรู้จะทำให้มีโอกาสเจริญก้าวหน้า แต่ความรู้เพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้คนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ความรู้จะต้องควบคู่กับคุณธรรมจริยธรรม เพื่อพัฒนาให้เป็นคนโดยสมบูรณ์ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข การศึกษาและคุณธรรม จริยธรรมเป็นเครื่องบ่งชี้ความเจริญและความเสื่อมของสังคม ในการจัดการศึกษาของไทย รัฐได้ตระหนักถึงภารกิจของการศึกษา มุ่งสร้างประชากรที่มีคุณภาพให้กับประเทศชาติ โดยการพัฒนาทั้งด้านการศึกษาและคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เยาวชน

กรมสามัญศึกษาในฐานะผู้ดูแลรับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเร่งพัฒนาการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เน้นการปฏิบัติและผลงาน การมีส่วนร่วม กระบวนการกลุ่ม บรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข การเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยรูปแบบ วิธีการ เนื้อหา สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลาย และประหยัด โดยสอดแทรกและผสมผสานการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด และนิยมไทยอย่างผสมกลมกลืน (กรมสามัญศึกษา, 2544: 4)

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำสำคัญในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย ตลอดจนวิธีดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อให้การบริหารงานโรงเรียนบรรลุผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายของรัฐที่กำหนดไว้ และต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและบังเกิดประสิทธิผลต่อการศึกษา ซึ่งการบริหารงานในโรงเรียนจะดำเนินไปได้ด้วยดีและบรรลุวัตถุประสงค์ขึ้นอยู่กับบุคลากรหลายฝ่าย โดยเฉพาะครูในโรงเรียนเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นพลเมืองดี ครูจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะครูฝ่ายปกครองของโรงเรียน มีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน เพราะเป็นผู้รับนโยบาย แนวคิด จากผู้บริหารเพื่อนำไปปฏิบัติ และมีอิทธิพลอย่างยิ่งที่จะเป็นตัวอย่างอันดี ทั้งในด้านการอบรมสั่งสอนและการประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ถูกต้อง ควร ครูฝ่ายปกครองจะตระหนักถึงหน้าที่ของตนมากขึ้นโดยขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของครูที่ได้รับการปลูกฝัง ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ ครูน่าจะได้รับอิทธิพล

จากพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารในแต่ละแบบ ซึ่งพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมีหลายแบบ แต่ละแบบน่าจะส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านการศึกษา ต่อจริยธรรมของครูและนักเรียนในปริมาณต่างกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนกับพฤติกรรมของผู้บริหารในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนกับพฤติกรรมของครูในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนกับจริยธรรมของครู ในด้านทัศนคติเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มุ่งประสิทธิผลกับพฤติกรรมของผู้บริหารในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม และพฤติกรรมของครู ในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มุ่งประสิทธิผลกับจริยธรรมของครู ในด้านทัศนคติเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม
6. เพื่อศึกษาการทำนายจริยธรรมของครู โดยใช้แบบพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มุ่งประสิทธิผล พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม และพฤติกรรมของครูในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมเป็นตัวแปรในการทำนาย

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีลักษณะพฤติกรรมกรรมการบริหารที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมกรรมการบริหารในการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมแตกต่างกัน โดยผู้บริหารที่มีลักษณะพฤติกรรมกรรมการบริหารแบบการให้มีส่วนร่วม และแบบการมอบอำนาจ สนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีลักษณะพฤติกรรมกรรมการบริหารแบบการสั่งและแบบการแนะ
2. ครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนที่มีลักษณะพฤติกรรมกรรมการบริหารโรงเรียนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมแตกต่างกัน

โดยครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีลักษณะพฤติกรรมการบริหารแบบการให้มีส่วนร่วม และแบบการมอบอำนาจ มีพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมมากกว่าครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีลักษณะพฤติกรรมการบริหารแบบการสั่ง และแบบการแนะ

3. ครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีลักษณะพฤติกรรมการบริหารแตกต่างกัน มีจริยธรรม ในด้านทัศนคติเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน โดยครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีลักษณะพฤติกรรมการบริหารแบบการให้มีส่วนร่วม และแบบการมอบอำนาจ มีจริยธรรมสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนที่มีลักษณะพฤติกรรมการบริหารแบบการสั่ง และแบบการแนะ

4. ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีแบบพฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิผลสูง มีพฤติกรรมการสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีแบบพฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิผลต่ำ

5. ครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีแบบพฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิผลสูง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมมากกว่าครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีแบบพฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิผลต่ำ

6. ครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีแบบพฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิผลสูง มีจริยธรรมด้านทัศนคติเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีแบบพฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิผลต่ำ

7. แบบพฤติกรรมการบริหารที่มุ่งประสิทธิผล พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม และพฤติกรรมของครูในการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม ร่วมกันทำนายจริยธรรมของครูได้ไม่น้อยกว่า 10 %

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูฝ่ายปกครอง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2544 จำนวน 22 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครอง หัวหน้าระดับ หัวหน้างานต่างๆ ครูที่ปรึกษา และบุคลากรในฝ่ายปกครอง จำนวน 1,524 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูฝ่ายปกครองในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2544 จำนวน 22 โรงเรียน จำนวน 314 คน ได้แก่

1. ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครอง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงจากผู้ดำรงตำแหน่งโรงเรียนละ 1 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 22 คน
2. ครูฝ่ายปกครอง ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายจากครูฝ่ายปกครองทั้งหมดจำนวน 292 คน

ตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา มีดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ

1.1 ตัวแปรอิสระชั้นที่ 1 ได้แก่ พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) ลักษณะพฤติกรรมการบริหาร แบ่งเป็น 4 แบบ คือ แบบการสั่ง แบบการแนะ แบบการให้มีส่วนร่วม และแบบการมอบอำนาจ

2) แบบพฤติกรรมการบริหารที่มุ่งประสิทธิผล แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ แบบพฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิผลสูง ประสิทธิภาพปานกลาง และประสิทธิผลต่ำ

1.2 ตัวแปรอิสระชั้นที่ 2 ได้แก่ พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม พฤติกรรมของครูในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม

2. ตัวแปรตาม

2.1 ตัวแปรตามชั้นที่ 1 ได้แก่ พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม พฤติกรรมของครูในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม

2.2 ตัวแปรตามชั้นที่ 2 คือ จริยธรรมของครู ซึ่งจำแนกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ทศนคติเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม และ พฤติกรรมเชิงจริยธรรม

เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 6 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม ชนิดเลือกตอบแบบ 2 คำตอบ

(Dichotomous question) ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมของครู เป็นแบบมาตราประมาณค่า 3 ระดับ (Rating scale)

ตอนที่ 3 เป็นแบบวัดภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามสถานการณ์ ซึ่งในแต่ละสถานการณ์กำหนดทางเลือกไว้ 4 ตัวเลือก

ตอนที่ 4 เป็นแบบวัดจริยธรรมของครู เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในเหตุการณ์ต่างๆ เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 6 ระดับ

ตอนที่ 5 เป็นแบบวัดจริยธรรมของครู เกี่ยวกับการตัดสินใจในเหตุการณ์ต่างๆ เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 6 ระดับ

ตอนที่ 6 เป็นแบบวัดจริยธรรมของครู เกี่ยวกับการปฏิบัติตนโดยทั่วไป เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 6 ระดับ

การรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

2. นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เสนอผู้อำนวยการสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อดำเนินการขอความร่วมมือเก็บข้อมูลไปยังผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 22 โรงเรียน

3. ผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามด้วยตนเองไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 22 โรงเรียน และนัดหมายวันเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการระหว่างวันที่ 25 ธันวาคม 2544 ถึงวันที่ 20 มกราคม 2545 จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 350 ฉบับ ได้รับคืน จำนวน 319 ฉบับ ตรวจสอบแล้วมีความสมบูรณ์ 314 ฉบับ เป็นแบบสอบถามที่ได้จากการตอบของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครอง จำนวน 22 ฉบับ จากครูฝ่ายปกครอง จำนวน 292 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานของการวิจัยที่กำหนดไว้ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. สมมติฐานข้อที่ 1 ถึง ข้อที่ 6 วิเคราะห์โดยใช้สถิติ One way ANOVA และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ตามวิธีการของ Scheffé / กรณีความแปรปรวนพหุคูณสำคัญ

2. สมมติฐานข้อที่ 7 วิเคราะห์โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์พหุคูณแบบถดถอย (Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีลักษณะพฤติกรรมการบริหารแบบการสั่ง แบบการแนะ แบบการให้มีส่วนร่วม และแบบการมอบอำนาจ มีพฤติกรรมในการสนับสนุนการจัดกิจกรรม ส่งเสริมจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

2. ครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีลักษณะพฤติกรรมการบริหารแบบการให้มีส่วนร่วม และแบบการสั่ง มีพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริม จริยธรรม มากกว่าครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีลักษณะพฤติกรรมการบริหาร แบบการมอบอำนาจ และแบบการแนะ ส่วนครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมี ลักษณะพฤติกรรมการบริหารแบบการมอบอำนาจ และแบบการแนะ มีพฤติกรรมในการ มีส่วนร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

3. ครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีลักษณะพฤติกรรมการบริหารแบบ การให้มีส่วนร่วม มีทัศนคติเชิงจริยธรรมสูงกว่า ครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่ง มีพฤติกรรมการบริหารแบบการสั่ง ส่วนครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีลักษณะ พฤติกรรมการบริหารแบบการมอบอำนาจ และแบบการแนะ มีทัศนคติเชิงจริยธรรมไม่ แตกต่างกัน

4. ครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีพฤติกรรมการบริหารแบบการสั่ง แบบการแนะ แบบการให้มีส่วนร่วม และแบบการมอบอำนาจ มีเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่ แตกต่างกัน และครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีพฤติกรรมการบริหารแบบ การสั่ง แบบการแนะ แบบการให้มีส่วนร่วม และแบบการมอบอำนาจ มีพฤติกรรมเชิง จริยธรรมไม่แตกต่างกัน

5. ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีแบบพฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิผลสูง ประสิทธิภาพ ปานกลาง และประสิทธิผลต่ำ มีพฤติกรรมในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม ไม่แตกต่างกัน และครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีแบบพฤติกรรมการบริหารที่ มีประสิทธิผลสูง ประสิทธิภาพปานกลาง และประสิทธิผลต่ำ มีพฤติกรรมในการมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

6. ครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีแบบพฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิผล สูง มีทัศนคติเชิงจริยธรรมสูงกว่า ครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารซึ่งมีแบบพฤติกรรม การบริหารที่มีประสิทธิผลปานกลาง และประสิทธิผลต่ำ ส่วนครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหาร โรงเรียนซึ่งมีแบบพฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิผลสูงกับแบบพฤติกรรมการบริหาร ที่มีประสิทธิผลปานกลาง และแบบพฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิผลปานกลางกับ แบบพฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิผลต่ำ มีทัศนคติเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

7. ครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีแบบพหุติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิผลสูง ประสิทธิภาพปานกลาง และประสิทธิผลต่ำ มีเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน และครูที่ปฏิบัติงานกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีแบบพหุติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิผลสูง ประสิทธิภาพปานกลาง และประสิทธิผลต่ำ มีพหุติกรรมเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

8. ตัวแปรที่ใช้ทำนายจริยธรรมของครู คือ แบบพหุติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียน พหุติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม และพหุติกรรมของครูในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม ร่วมกันทำนายจริยธรรมของครูได้ 2-7 % ตัวที่ทำนายได้มากที่สุด คือ พหุติกรรมของครูในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการกำหนดนโยบาย

(1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอบรมพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน ควรวางแผนอบรมพัฒนาให้ผู้บริหารโรงเรียนใช้พหุติกรรมการบริหารแบบการให้มีส่วนร่วม และแบบการสั่ง และเน้นแบบพหุติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิผลสูง เพื่อพัฒนาจริยธรรมของครูให้ดีขึ้น

(2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกผู้บริหารโรงเรียนเข้าดำรงตำแหน่ง ควรกำหนดคุณลักษณะเฉพาะของผู้รับคัดเลือกเข้าดำรงตำแหน่งให้สอดคล้องกับลักษณะพหุติกรรมการบริหารแบบการให้มีส่วนร่วม แบบการสั่ง และแบบพหุติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิผลสูง

2. ด้านการนำไปปฏิบัติ

(1) เผยแพร่งานวิจัยให้ผู้บริหารโรงเรียนทราบ เพื่อพัฒนาตนเองให้มีลักษณะพหุติกรรมการบริหารที่เหมาะสม

(2) ผู้บริหารโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ครูมีขวัญกำลังใจที่ดีขึ้น มีจริยธรรมสูงขึ้น

(3) โรงเรียนควรกำหนดแผนปฏิบัติการประจำปี สำหรับการพัฒนาจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนและครู

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การนำทฤษฎีการบริหารที่ยอมรับกันเป็นสากลมาใช้ในการวิจัย เป็นเรื่องน่าสนใจทำต่อไป โดยอาจมีการบูรณาการมากกว่า 1 ทฤษฎี เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการบริหารในสังคมไทย
2. จากผลการวิจัย มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ คือ ครูที่ผู้บริหารมีลักษณะพฤติกรรมการบริหารแบบการให้มีส่วนร่วม และแบบการสั่ง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม มากกว่าครูที่ผู้บริหารมีลักษณะพฤติกรรมแบบการแนะ และแบบการมอบอำนาจ ซึ่งเป็นการพบนอกเหนือสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ควรศึกษาสืบเนื่องต่อไป
3. การศึกษาวิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริหารกับจริยธรรมของครู ควรศึกษารรณกรรมให้กว้างขวางมากขึ้น เพื่อคัดเลือกตัวแปรที่เหมาะสม และตัวแปรที่เกี่ยวข้องที่สามารถอธิบายพฤติกรรมของผู้บริหารและจริยธรรมของครูได้มากขึ้น

ชื่อเรื่อง คุณลักษณะและทักษะของบุคลากรทางการศึกษาที่เอื้อต่อ
การปฏิรูปการศึกษา
Characteristics and Skills of Educational Personnel Facilitating
Educational Reform

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวาณิช (Assoc. Prof. Dr.Suwimon Wongwanich)

ผู้ร่วมวิจัย

นายดิเรก สุขสุนัย	เรือเอก หญิง ปิยะมาภรณ์ โชคอวยชัย
เรือเอก หญิง วัชรพร เชยสุวรรณ	พันโท หญิง วัลลภา บุญรอด
นางวิไลลักษณ์ เดชะ	นางสาวศจีมาจ ขวัญเมือง
นางสาวศุภวรรณ ทรงอำนวยคุณ	นายสามารถ กมขุนทด
นางสาวสุชาดา ปุญป์ณ	

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2546

ความเป็นมา

จากการศึกษาของเอลมอร์ (Elmore cited in Lashway L, 2002) ซึ่งให้เห็นว่ากลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาในยุคปัจจุบัน ได้แก่ 1) ผู้กำหนดนโยบาย (policymakers) 2) นักวิจัยและนักพัฒนาโปรแกรม (research and program developers) 3) ผู้ตรวจการณ์และผู้ประจำสำนักงานใหญ่ (superintendents and central office staff) 4) ผู้อำนวยการโรงเรียน/ครูใหญ่ (principals) 5) ครู (teachers) นั้นย่อมแสดงว่า บุคลากรทางการศึกษาถึงแม้จะมีตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน แต่ต่างก็เป็นปัจจัยของความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาด้วยกันทั้งสิ้น และจากการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยพบว่า บุคลากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการปฏิรูปการศึกษาเช่นกัน

ดังนั้น เมื่อเงื่อนไขความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาขึ้นอยู่กับบุคลากรทางการศึกษาดังกล่าวข้างต้น บุคลากรทางการศึกษาจึงต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงความรู้ความสามารถในด้านการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาเท่านั้น บุคลากรทางการศึกษายังต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะหรือทักษะที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาอีกด้วย โดยบุคลากรทางการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ เป็นผู้ใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความเชื่อมั่นในตัวผู้เรียน รู้จักให้เกิดริและเคารพในความคิดเห็น รวมทั้งการแสดงออกของผู้เรียนด้วย (รายงานผลการประชุมสัมมนาวิชาการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้, 2544) นอกจากนี้ ยังต้องมีทักษะในการทำงานเป็นทีม ทักษะการติดต่อสื่อสาร ทักษะการจัดการความขัดแย้ง มีความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ (creative problem solving) มีลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการ (entrepreneur) (Gestner & other, 1995; Doyle, 2002) รวมถึงความสามารถในการเสริมพลังอำนาจ (empowerment) ด้วย คุณลักษณะและทักษะต่างๆ ดังกล่าว เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนงานต่างๆ เพื่อนำไปสู่การวางแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาหน่วยงานหรือองค์การอย่างต่อเนื่อง (Dixon, 1992; Gonzales, 1996)

นอกจากนี้ ผู้บริหารยังต้องมีความสามารถในการสรรสร้างความเป็นวิชาชีพครูให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ด้วยการชี้แนะแนวทางการทำงาน (coaching) การให้คำปรึกษา (counseling) และการติดตามความก้าวหน้าของงาน (mentoring) อีกด้วย ซึ่งหากผู้บริหารสามารถสร้างและพัฒนาครูให้ครูเป็นมืออาชีพได้ ก็จะเป็นการส่งเสริมการปฏิรูป

การเรียนรู้ของนักเรียนอันเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา (Guiney, 2002; Andring, 1997; Anderson, 2001)

จากความสำคัญของคุณลักษณะและทักษะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการปฏิรูปการศึกษาให้ประสบความสำเร็จดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาตัวชี้วัดคุณลักษณะของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เอื้อต่อการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน เพื่อที่จะนำผลที่ได้มาใช้ในการเชิงกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริม พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณลักษณะหรือทักษะที่เหมาะสมกับการปฏิรูปการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะและทักษะของบุคลากรที่เอื้อต่อการปฏิรูปการศึกษา ได้แก่ (1) ความเป็นผู้ประกอบการ (2) ความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ (3) ผู้สรรค์สร้างความเป็นวิชาชีพ (4) ความเป็นผู้เสริมพลังอำนาจ (5) ผู้แก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ (6) ความใฝ่รู้และพัฒนาตนเอง (7) การเคารพในคุณค่าของผู้อื่น (8) ทักษะการสื่อสารในการทำงานเป็นทีม และ (9) ทักษะการจัดการความขัดแย้ง

2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณลักษณะและทักษะของบุคลากรที่เอื้อต่อการปฏิรูปการศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงสำรวจ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร กรมสามัญศึกษา เทศบาล และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) จำนวน 1,983 แห่ง ในจังหวัดนนทบุรี นครปฐม สมุทรสาคร ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และกรุงเทพมหานคร จำนวน 5,467 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวน 1,400 คน ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัด จำนวน 9 ฉบับ ซึ่งเป็นแบบวัดคุณลักษณะ 7 คุณลักษณะ และแบบวัดทักษะ 2 ทักษะ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ แบ่งเป็น

1. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิหาตัดสินความสอดคล้องของแบบวัดแต่ละฉบับ

2. การตรวจสอบเชิงโครงสร้าง ตรวจสอบด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับที่ 2 ด้วยโปรแกรมลิสเรล พบว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. การตรวจสอบความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่า ค่าความเที่ยงของแบบวัดลักษณะความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ เท่ากับ 0.93 ลักษณะความเป็นผู้เสริมพลังอำนาจ เท่ากับ 0.94 ลักษณะความเป็นผู้แก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ เท่ากับ 0.93 ลักษณะการเป็นผู้สร้างสรรค์ความเป็นวิชาชีพ เท่ากับ 0.94 ลักษณะความใฝ่รู้และพัฒนาตนเอง เท่ากับ 0.93 ลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ เท่ากับ 0.93 ลักษณะการเคารพในคุณค่าของผู้อื่น เท่ากับ 0.96 ทักษะการจัดการความขัดแย้ง เท่ากับ 0.93 และทักษะการสื่อสารในการทำงานเป็นทีม เท่ากับ 0.95

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติบรรยายเบื้องต้น T-test, ANOVA

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ระดับของคุณลักษณะและทักษะที่เอื้อต่อการปฏิรูปการศึกษา ทั้ง 9 ด้าน ของบุคลากรทางการศึกษามีคุณลักษณะและทักษะสูงในทุกๆ ด้าน (ค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะและทักษะอยู่ระหว่าง 3.91-4.26) โดยมีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะด้านการเคารพในคุณค่าของผู้อื่นสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ความใฝ่รู้และพัฒนาตนเอง ความเป็นผู้เสริมพลังอำนาจ ความเป็นผู้ประกอบการ ทักษะการสื่อสารในการทำงานเป็นทีม ความเป็นผู้แก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ทักษะการจัดการความขัดแย้ง และ ความเป็นผู้สร้างสรรค์ความเป็นวิชาชีพ ตามลำดับ โดยที่คุณลักษณะความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) พบว่า บุคลากรทางการศึกษาที่เป็นเพศชายมีคุณลักษณะความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ผู้แก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสารในการทำงานเป็นทีม และทักษะการจัดการความขัดแย้ง สูงกว่าบุคลากรเพศหญิง

บุคลากรทางการศึกษาอายุระหว่าง 31-60 ปี มีคุณลักษณะด้านความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ผู้แก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และความเป็นผู้สร้างสรรค์ความเป็นวิชาชีพ สูงกว่าบุคลากรทางการศึกษาที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี และสูงกว่า 60 ปี

บุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 11-40 ปี มีคุณลักษณะด้านความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ผู้แก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ความเป็นผู้สร้างสรรค์ความเป็นวิชาชีพ ความเป็นผู้ประกอบการ และทักษะการจัดการความขัดแย้ง สูงกว่าบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า 11 ปี และสูงกว่า 40 ปี

บุคลากรทางการศึกษาที่มีตำแหน่งบริหาร (ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวด/สาย) มีคุณลักษณะด้านความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ผู้แก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ความเป็นผู้สร้างสรรค์ความเป็นวิชาชีพ ความเป็นผู้ประกอบการ ความเป็นผู้ใฝ่รู้และพัฒนาตนเอง การเป็นผู้เสริมพลังอำนาจ ทักษะการสื่อสารในการทำงานเป็นทีม และทักษะการจัดการความขัดแย้ง สูงกว่าบุคลากรทางการศึกษาตำแหน่งครู

บุคลากรทางการศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท มีคุณลักษณะด้านความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ผู้แก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ความเป็นผู้สร้างสรรค์สร้างความเป็นวิชาชีพ ความเป็นผู้ประกอบการ ความเป็นผู้ใฝ่รู้และพัฒนาตนเอง การเป็นผู้เสริมพลังอำนาจ ทักษะการสื่อสารในการทำงานเป็นทีม และทักษะการจัดการความขัดแย้ง สูงกว่าบุคลากรทางการศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาโท

ข้อเสนอแนะ

สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูให้มีคุณลักษณะและทักษะที่เอื้อต่อการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะคุณลักษณะด้านความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ และความเป็นผู้สร้างสรรค์ความเป็นวิชาชีพ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มครูผู้สอนมีคุณลักษณะและทักษะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับต่ำกว่าบุคลากรที่มีตำแหน่งบริหาร

นอกจากนี้ ควรส่งเสริม สนับสนุนคุณวุฒิทางการศึกษาให้สูงขึ้นแก่บุคลากร เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีคุณลักษณะและทักษะที่เอื้อต่อการปฏิรูปการศึกษาสูงกว่าบุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่ำ

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลอันเกิดจากการมีคุณลักษณะและทักษะดังกล่าว ว่ามีผลต่อการปฏิรูปการศึกษาอย่างไร และมากน้อยเพียงใด รวมทั้งศึกษาถึงวิธีการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะดังกล่าวให้เกิดขึ้นในบุคลากรทางการศึกษาต่อไป

ชื่อเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนของครูอนุบาลด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
A Development of a Program for Promoting Instructional Problem Solving Ability of Preschool Teachers Using the Participatory Learning and Action Method

ผู้วิจัย

นางสาวชุตีมา ปานดำ (Ms.Chutima Pandum)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2542

ความเป็นมา

การจัดการศึกษาในปัจจุบัน พบว่ามีปัญหาอยู่มาก คือ ครูจัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะด้านการศึกษาระดับอนุบาลที่มีหลักการและวิธีการแตกต่างจากการสอนในระดับอื่นๆ ปัญหาที่พบ เช่น ยังมีครูบางโรงเรียนจัดประสบการณ์มุ่งให้เด็กอ่านได้ เขียนได้ และคิดเลขได้ ส่วนผู้ปกครองก็ไม่เข้าใจหลักการเตรียมความพร้อมให้เด็ก ต้องการเพียงให้เด็กอ่านได้เขียนออก เป็นต้น

สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูอนุบาลในโรงเรียนเอกชนยังมีมากกว่า เพราะว่า ครูมีความกดดันในการทำงาน เนื่องจากมีปัจจัยหลายด้านเป็นตัวกำหนดทิศทางในการทำงานของครู เช่น ด้านความต้องการของผู้ปกครอง เพราะโรงเรียนเอกชนต้องคำนึงถึงรายได้และความพอใจของผู้ปกครองเป็นเรื่องสำคัญ ด้านการยอมรับนวัตกรรมใหม่ๆ เนื่องจากระยะหลังนี้การจัดการศึกษาในระดับอนุบาลได้เกิดนวัตกรรมทางการเรียนการสอนขึ้นเป็นจำนวนมาก ทำให้ครูต้องปรับตัวและปรับความเชื่อ ด้านการปฏิบัติตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด เนื่องจากนโยบายปฏิรูปการศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างมากมาย ครูซึ่งเป็นผู้รับนโยบายต้องทำความเข้าใจให้ถูกต้องเพื่อดำเนินการ และด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาล พ.ศ. 2540 ซึ่งมีลักษณะเปิดกว้างมาก ทำให้ครูต้องใช้การตีความและใช้เวลาในการดำเนินการเป็นอย่างมาก จากปัจจัยดังกล่าวทำให้ครูเกิดความสับสนและไม่มีความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน ครูบางคนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติตามคำสั่ง

ของผู้บริหาร หรือบางคนหนึ่งเฉยเพราะไม่มีความเชื่อมั่นว่าจะทำถูก ไม่กล้าตัดสินใจ จนไม่มีความกระตือรือร้น จนเกิดเป็นความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทางการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาครู และพบว่าแนวคิดที่น่าจะแก้ปัญหานี้ได้ คือ แนวคิดการเสริมสร้างพลังครู (Teacher Empowerment) ที่เชื่อว่าครูมีศักยภาพ จึงเปิดโอกาสให้ครูได้เลือกศึกษาประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญต่อตนเอง กระตุ้นให้ครูมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอน และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสร้างให้ครูเกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับองค์กร (Organization Commitment) พึงพอใจในงาน (Job Satisfaction) โดยหลักการสำคัญของการเสริมสร้างพลัง (Empowerment) คือ การเปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรได้มีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมายที่ต้องการ การสร้างวิสัยทัศน์ (Vision) การกำหนดพันธกิจ (Mission) และการร่วมมือกันกำหนดแผนงาน (Program)

วิธีการพัฒนาบุคลากรที่อยู่บนพื้นฐานของแนวคิดการเสริมสร้างพลังครูที่กำลังได้รับความนิยมในสาขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์วิธีการหนึ่ง คือ วิธีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning and Action) เป็นวิธีการพัฒนาโดยศึกษาเกี่ยวกับประเด็นปัญหาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน ซึ่งถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะกึ่งทางการจากคนในชุมชน พร้อมกับคนในชุมชน และโดยคนในชุมชน โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับสภาวะของชุมชนเอง ซึ่งกระบวนการนี้ช่วยให้ชุมชนเกิดความรับผิดชอบจากการเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบ (สุภางค์ จันทวานิช, 2540)

จากการศึกษาเอกสารที่ผ่านมา พบว่า วิธีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ได้ในหลายสาขาของการพัฒนา เช่น ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการพัฒนาชุมชนแออัด ด้านการรู้หนังสือของชาวบ้าน เป็นต้น ซึ่งผลจากการพัฒนาพบว่า ผู้เข้าร่วมมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถมีส่วนร่วมในการวางแผนงานและนำแผนการดำเนินงานไปปฏิบัติได้ ผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนเป็นชุมชนหนึ่งที่มีครูเป็นสมาชิก และปัจจัยต่างๆ ในโรงเรียนก็คล้ายคลึงกับปัจจัยต่างๆ ในชุมชนทั่วไป จึงเชื่อว่าวิธีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถนำมาใช้เพื่อเสริมสร้างพลังให้แก่ครู ช่วยให้ครูเกิดภาวะอิสระ เกิดความต้องการในการแก้ปัญหา ให้ความร่วมมือและสามารถแก้ปัญหการเรียนการสอน ตลอดจนริเริ่มแนวทางในการแก้ปัญหาได้เช่นเดียวกับผลการพัฒนาของวิธีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาสาขาอื่น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ครูเกิดพฤติกรรมการแก้ปัญหาการเรียนการสอนที่ดี จนเกิดเป็นวิธีการในการทำงานหรือเป็นเครื่องมือในการนำไปพัฒนาคุณภาพการสอนได้ตลอดไป ซึ่งเป็นผลให้ครูเกิดความพึงพอใจและมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพมากขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนของครูอนุบาลด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

สมมติฐานการวิจัย

ครูอนุบาลที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ มีความสามารถในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนสูงขึ้น และมีพฤติกรรมการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนสูงขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย วิจัยเพื่อพัฒนา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นครูประจำชั้นอนุบาลของโรงเรียนกำจรวิทย์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 17 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เลือกมาจากประชากรอย่างเจาะจง จำนวน 8 คน

ตัวแปร

ตัวแปรที่สนใจศึกษา

1. โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนของครูอนุบาลด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2. ความสามารถในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนของครูอนุบาล ประกอบด้วย การแก้ปัญหาการเรียนการสอนของครูอนุบาล และ การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู แบบบันทึกการสัมภาษณ์ครูอนุบาล แบบวิเคราะห์ข้อมูล และแบบบันทึกการสรุปพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครูแต่ละคน ซึ่งแบ่งเป็นพฤติกรรมก่อนและหลังการทดลองใช้โปรแกรม

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเก็บข้อมูลพื้นฐาน

1. เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ
2. นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์บันทึกลงในแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์

3. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

4. บันทึกข้อมูลที่สรุปได้ลงในแบบบันทึกการสรุปพฤติกรรมครูก่อนการใช้โปรแกรมฯ

ระยะที่ 2 การจัดกิจกรรมและการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัย

1. เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะขณะอยู่ในระหว่างการทำกิจกรรม

2. เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู

3. เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต บันทึกลงในแบบบันทึกสังเกต

4. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บันทึกลงในแบบบันทึกการสัมภาษณ์

ระยะที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลองใช้โปรแกรม

1. เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตและสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครู

2. นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ บันทึกลงในแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์

3. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

4. บันทึกข้อมูลที่สรุปได้ลงในแบบบันทึกการสรุปพฤติกรรมครู หลังการใช้โปรแกรมฯ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บมาไปพร้อมๆ กัน ในการวิจัยนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล 2 วิธี คือ การจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) และการสร้างข้อสรุปย่อยด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction)

สรุปผลการวิจัย

1. โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเป็นแนวทางในการพัฒนาครู โดยการจัดประสบการณ์ให้ครูเกิดความตระหนักในบทบาทและศักยภาพของตน และฝึกการแก้ปัญหาและการ

ทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะตามความต้องการของตนเอง ประกอบด้วยแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหา ผู้ใช้โปรแกรมฯ วิธีดำเนินการ สื่อ และการประเมินการใช้โปรแกรมฯ ผู้ใช้โปรแกรมฯ คือ ครู ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ การดำเนินการมี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการ ได้แก่ นัดหมายวันเวลาและจัดเตรียมสถานที่ และขั้นจัดกิจกรรม ได้แก่

- 1) ระบุปัญหาที่พบ
- 2) จัดลำดับความสำคัญของปัญหา
- 3) วางแผนการแก้ปัญหา
- 4) ลงมือแก้ปัญหา
- 5) ติดตามผล และ
- 6) ประเมินผล สื่อของโปรแกรมฯ ประกอบด้วย คู่มือการใช้โปรแกรมฯ และสื่อพื้นฐานในการจัดกิจกรรมของโปรแกรมฯ

2. ผลการทดลองใช้โปรแกรมฯ พบว่า หลังการทดลองใช้โปรแกรมฯ ครูอนุบาลมีความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์สูงขึ้น เห็นได้จากเรื่องที่ครูเลือกมาแก้ปัญหาคือ "ตนกำลังสอนแบบยึดเด็กเป็นศูนย์กลางหรือไม่ ถ้าไม่ จะสอนอย่างไร" ซึ่งพบว่าครูมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางบวกเกี่ยวกับปัญหาคณิตศาสตร์ ดังนี้

- 1) ครูแต่ละคนมีความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์สูงขึ้น และครูส่วนใหญ่ประเมินว่าปัญหาคณิตศาสตร์ของตนได้รับการแก้ไขแล้ว

- 2) ครูมีพฤติกรรมการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะเพื่อแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ร่วมกันที่สูงขึ้น จากที่พบมาก่อนทดลองใช้โปรแกรมฯ มีครูเพียงคนเดียวที่ได้ดำเนินการแก้ปัญหาและทำตามลำพัง มาเป็นครูทุกคนทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ที่พวกตนระบุ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดกิจกรรมพัฒนาครู เช่น การอบรม การศึกษาดูงาน เป็นต้น พบว่าเมื่อหัวข้อเรื่องสอดคล้องกับความต้องการ ครูได้กำหนดและเลือกปัญหาเอง มีส่วนร่วมและลงมือกระทำด้วยตนเองทุกขั้นตอน ซึ่งเป็นการสร้างให้ครูเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน ตามกระบวนการของงานวิจัยนี้ จะเป็นจุดเด่นที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมพัฒนาครูยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหารโรงเรียน ครูและศึกษานิเทศก์ หรือบุคคลอื่นที่สนใจจะนำโปรแกรมฯ ไปใช้ ควรศึกษาแนวคิดวิธีการอย่างละเอียด วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร การเปิดโอกาสให้ครูได้ลงมือทำงานเกิดความผูกพันในงาน และเมื่อครูเห็นการเปลี่ยนแปลงในทางบวกจึงสามารถเปลี่ยนความเชื่อได้ รวมทั้งการให้ข้อมูลย้อนกลับของศึกษานิเทศก์ก็ช่วยให้ครูเกิดความสำเร็จในงานนั้น ซึ่งล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ควรเป็นไปในทางเดียวกัน เพื่อสร้างเสริม

ให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง

3. โปรแกรมฯ นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับครูระดับชั้นอื่น โดยมีเนื้อหาหรือหัวข้อตามความต้องการของผู้เข้าร่วมโปรแกรมฯ เป็นหลักสำคัญ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาความสามารถด้านอื่นๆ ของครู เช่น ความสามารถในการเป็นผู้นำ การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ฯลฯ เพื่อให้ครูเข้าใจถึงกระบวนการและพัฒนาเป็นนิสัยที่ดีในการจัดการเรียนการสอน

2. ควรทำการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของบุคลากรในองค์กรต่างๆ ด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เนื่องจากเป็นวิธีที่สามารถตอบสนองและแก้ปัญหาได้ตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี และส่งผลดีต่อประสิทธิภาพขององค์กรนั้นๆ เนื่องจากบุคลากรเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความพึงพอใจในงาน

ชื่อเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเทคนิคการสอนความคิดสร้างสรรค์
สำหรับครูประถมศึกษา
Development of Training Courses in Creative Thinking Teaching
Techniques for Primary School Teachers

ผู้วิจัย

นายพีรพงษ์ ดวงแก้ว (Mr.Peerapong Doungkaew)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

การให้ประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก การจัดประสบการณ์ต่างๆ ที่เอื้ออำนวยให้เด็กได้ใช้ความสามารถด้านนี้อย่างเต็มที่ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กได้คิด ได้ตัดสินใจด้วยตนเอง ได้สร้างผลงานใหม่ๆ ย่อมทำให้เกิดมีความมั่นใจใ้ใจตนเอง ส่งผลถึงการเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าช่วยพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ในภายภาคหน้า และผู้ที่จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กระดับประถมศึกษาได้นั้น ผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กมาก

ที่สุด คือ ครูประถมศึกษา ทั้งนี้ครูจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ มีเทคนิคในการสอน ตลอดทั้งมีความสามารถจัดบรรยากาศการเรียนให้อึดต่อการแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ แต่เท่าที่ผ่านมาครูประถมศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะสนับสนุนและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เท่าที่ควร

ดังที่กรมการฝึกหัดครู (2542: 52) รายงานว่า ครูที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเทคนิคการสอนความคิดสร้างสรรค์และทฤษฎีของความคิดสร้างสรรค์เป็นอย่างดีนั้น จะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายสูงสุด และยังช่วยให้พัฒนาการของเด็กๆ ด้านเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย พร้อมทั้งสามารถหาวิธีการมากระตุ้นความสนใจของเด็ก เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้น สามารถสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความสามารถต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ และมีความยืดหยุ่นทั้งความคิดและการกระทำ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้นักเรียนนั้น อยู่ที่เทคนิคและวิธีการสอนของครูที่จะเลือกใช้เทคนิควิธีการสอนที่กระตุ้นส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กให้พัฒนาขึ้นได้ (Davis, 1970 อ้างใน อารี พันธุ์มณี, 2528 : 97)

ข้อควรคำนึงสำหรับครูในการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับนักเรียน ควรปฏิบัติดังนี้ (กรมวิชาการ, 2535: 5) คือ การให้อิสระในการคิด หาแนวคิด และให้คำตอบให้มากที่สุด ไม่วิจารณ์หรือเปรียบเทียบผลงานหรือคำตอบยอมรับความคิดเห็นทั้งหมด ให้ความเวลาในการเพาะความคิด และฝึกการคิดอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง

จากการนิเทศติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาส่วนใหญ่พบว่า ครูไม่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะสนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์เท่าที่ควร เนื่องด้วย สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาในประเทศไทยส่วนใหญ่ พบว่า จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยครูเป็นผู้หาความรู้แล้วนำมาบอกให้นักเรียนจดและท่องจำ ซึ่งตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการนั้น การเรียนในลักษณะนี้ไม่ได้ช่วยส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กเพราะไม่ได้สอนให้เด็กได้รู้จักคิด วิเคราะห์ ค้นคว้าด้วยตนเอง คนไทยจึงขาดทักษะในการที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ขาดการริเริ่มสร้างสรรค์และการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ผลคือคนไทยขาดศักยภาพในการแข่งขันกับสังคมโลก จนกระทั่งปัจจุบันนี้การเรียนการสอนและการประเมินก็ยังเป็นเรื่องการทดสอบความจำอยู่เหมือนเดิม

จากสภาพปัญหาและอุปสรรคที่ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเทคนิคการสอนความคิดสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมให้กับเด็กนักเรียนได้แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์นั้น หนทางหนึ่งในการที่จะช่วยในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริม

ความคิดสร้างสรรค์ คือ การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมให้กับครู การฝึกอบรมเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะเพิ่มพูนสมรรถภาพให้แก่ครูได้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะและเจตคติที่ดี และสามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ หลักสูตรการฝึกอบรมจะกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคการสอนที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ซึ่งจะมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วม ส่งเสริมพัฒนาการสมองทั้งสองซีก วิธีการประเมินผลการใช้หลักสูตรการฝึกอบรมจะเป็นการประเมินผลจากสภาพจริง (Authentic Assessment) เพื่อให้ครูมีประสบการณ์และมีทัศนคติที่ดี เพื่อที่จะได้นำเอาความรู้เทคนิควิธีการที่ได้รับนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นเยาวชนที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเทคนิคการสอนความคิดสร้างสรรค์สำหรับครูประถมศึกษาชั้น เพื่อให้ครูมีความรู้ มีความเข้าใจ มีเทคนิควิธีการสอนที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อเป็นการสนองตอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวดที่ 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตราที่ 24 ที่ว่าครูจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างหลากหลาย สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดกิจกรรมการเรียนที่เน้นจากการปฏิบัติจริง โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร คือ นักเรียนเป็นทั้งคนเก่ง คนดี และมีความสุข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเทคนิคการสอนความคิดสร้างสรรค์สำหรับครูประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรการฝึกอบรมเทคนิคการสอนความคิดสร้างสรรค์สำหรับครูประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงพัฒนา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนเวียงและกลุ่มโรงเรียนสันสลี สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จำนวนทั้งสิ้น 69 คน จากจำนวน 11 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียน เวียง และกลุ่มโรงเรียนสันสลี สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัด เชียงราย จำนวน 22 คน โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากโรงเรียนละ 2 คน และผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้เข้ารับการอบรมไว้ดังนี้

1. ต้องเป็นผู้ที่เต็มใจที่จะเข้ารับการอบรม
2. สามารถเข้ารับการอบรมตลอดระยะเวลาการอบรม
3. หลังจากการอบรมเสร็จแล้ว มีความพร้อมและยินดีที่จะขยายผลการอบรมสู่ คณะครูคนอื่น ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. หลักสูตรการฝึกอบรมเทคนิคการสอนความคิดสร้างสรรค์สำหรับครูประถมศึกษา ประกอบด้วยหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เวลาเรียน แนวดำเนินการ การติดตาม การวัด และการประเมินผล แผนการฝึกอบรมเทคนิคการสอนความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 5 แผน
2. แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน จำนวน 1 ฉบับ
3. แบบประเมินผลการใช้หลักสูตรการฝึกอบรม ประกอบด้วย
 - 3.1 แบบประเมินแผนการสอน จำนวน 1 ฉบับ
 - 3.2 แบบประเมินการสอน จำนวน 1 ฉบับ
 - 3.3 แบบประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วม จำนวน 1 ฉบับ
 - 3.4 แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมกลุ่ม จำนวน 1 ฉบับ
 - 3.5 แบบประเมินแฟ้มสะสมผลงาน จำนวน 1 ฉบับ
 - 3.6 แบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรม จำนวน 1 ฉบับ

การรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม
2. นำหลักสูตรการฝึกอบรมและแผนการฝึกอบรมกับครูประถมศึกษา จำนวน 3 วันๆ ละ 8 ชั่วโมง
3. ประเมินผลจากการปฏิบัติการสอนจริงของครูผู้เข้ารับการอบรมระหว่าง การฝึกอบรม
4. ประเมินผลจากการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของครูผู้เข้ารับการอบรม
5. ประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมกลุ่มของครูผู้เข้ารับการอบรม

6. ประเมินผลจากการเขียนแผนการสอนและการจัดทำแฟ้มสะสมผลงานของผู้เข้ารับการอบรม

7. สสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อหลักสูตรการฝึกอบรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของผู้เข้ารับการอบรมทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม โดยทดสอบค่าที (t-test)

2. วิเคราะห์คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) จากการประเมินผลการใช้หลักสูตรการฝึกอบรมทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การเขียนแผนการสอน การปฏิบัติการสอน ประเมินพฤติกรรมกรมีส่วนร่วม ประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมกลุ่ม ประเมินแฟ้มสะสมผลงาน ประเมินผลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรม และแปลความหมายตามระดับคุณภาพ คือ ดี ปานกลาง ควรปรับปรุง แก้ไข

สรุปผลการวิจัย

1. หลักสูตรการฝึกอบรมเทคนิคการสอนความคิดสร้างสรรค์สำหรับครูประถมศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นได้ผ่านการพิจารณาและตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งหลักสูตรประกอบด้วยหลักการ จุดหมาย เนื้อหา โครงสร้าง เวลาเรียน การติดตาม การวัดและการประเมินผลและแผนการฝึกอบรมเทคนิคการสอนความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 5 แผน ได้แก่ แผนการฝึกอบรมเทคนิคการเรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสหลายด้าน แผนการฝึกอบรมเทคนิคการส่งเสริมการคิดโดยใช้ภาพเป็นสื่อ แผนการฝึกอบรมเทคนิคการจินตนาการเพื่อพัฒนาสมองทั้งสองซีก แผนการฝึกอบรมเทคนิคการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ และแผนการฝึกอบรมเทคนิคการระดมสมอง

2. ผลการใช้หลักสูตรการฝึกอบรม จากการประเมินผลการใช้หลักสูตรการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และเทคนิคการสอนความคิดสร้างสรรค์ หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถเขียนแผนการสอน ปฏิบัติการสอน แสดงพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม จัดทำแฟ้มสะสมผลงาน โดยภาพรวมปฏิบัติได้ในระดับมาก นอกจากนี้ ยังประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมกลุ่มอยู่ในระดับปฏิบัติมาก และแบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การฝึกอบรมครั้งนี้มีเนื้อหามาก ระยะเวลาบีบจำกัด กิจกรรมต้องเสร็จในช่วงเวลาที่กำหนด และกิจกรรมที่ต้องให้ผู้เข้ารับการอบรมลงมือปฏิบัติมีจำนวนมาก อาทิ

เช่น การเขียนแผนการสอน การสาธิตการสอน การผลิตสื่อประกอบการสอน การทำงานในกระบวนการกลุ่ม การจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน ควรเพิ่มระยะเวลาการฝึกอบรมให้มากกว่านี้ สำหรับแผนการสอนและสื่อการสอนนั้นควรให้ผู้เข้ารับการอบรม ไปจัดทำหรือเตรียมเป็นการบ้านและนำมาเสนอในวันต่อไป

2. การจัดฝึกอบรมครั้งนี้ ผู้เข้ารับการอบรมมีความสนใจและตั้งใจร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอน แต่เทคนิคการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ที่นำเสนอในครั้งนี้มีเพียง 5 เทคนิค ควรเพิ่มเทคนิคการสอนความคิดสร้างสรรค์อื่นๆ อีก เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามผลการใช้หลักสูตรการฝึกอบรม หลังจากผู้เข้ารับการอบรมได้นำหลักสูตรไปใช้ที่โรงเรียน เพื่อศึกษาดูว่าผู้เข้ารับการอบรมมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนหรือไม่ อย่างไร

2. ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมในรายกระบวนการวิชาเฉพาะ เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ให้กับครูกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาหรือครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพราะจะทำให้ครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาหรือโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในวิชาเฉพาะที่ตนสอนต่อไปได้

3. ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเทคนิคการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับบุคลากรในหน่วยอื่นๆ เพื่อจะได้ นำความรู้และเทคนิคการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของตนได้อย่างริเริ่มและสร้างสรรค์

4. ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการฝึกอบรมเทคนิคการสอนความคิดสร้างสรรค์รูปแบบอื่นๆ เพื่อค้นหารูปแบบการฝึกอบรมที่เหมาะสมกับบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับครูนักเรียน และโรงเรียน

5. ควรมีการวิจัยในชั้นเรียนร่วมกับครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

ประเด็น “การวิจัยในชั้นเรียน”

ชื่อเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู
ในกรุงเทพมหานคร
Causal Factors Related to Classroom Research Behavior of
Teachers in Bangkok Metropolis

ผู้วิจัย

นายนิธิศว์ ปรารมย์ (Mr.Narid Prarom)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

ในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญ สามารถที่จะแข่งขันกับนานาประเทศได้นั้น ต้องอาศัยคนที่มีความรู้ความสามารถเป็นกำลังสำคัญ ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาคนให้มีคุณภาพโดยมุ่งเน้นให้คนเป็นศูนย์กลาง อันเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญเป็นการนำไปสู่การกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษา ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาคนให้เอื้อและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของประเทศ เพื่อไปสู่ความเจริญที่ทัดเทียมและสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ในอนาคต แต่การที่จะพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพนั้น ต้องอาศัยครูเพราะเป็นผู้ที่มีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาการศึกษา คือเป็นผู้สอนนักเรียนให้มีคุณลักษณะ ความรู้ ความสามารถตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ในหลักสูตร ตามแผนพัฒนาการศึกษาของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่มุ่งเน้นให้มีการพัฒนาศักยภาพของคน โดยการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการทำวิจัยเพื่อให้ทราบปัญหาและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ดังนั้น การวิจัยจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน โดยคณะกรรมการข้าราชการครูได้กระตุ้นให้ข้าราชการครูสนใจ คิดค้นแนวทางใหม่มาใช้ในการเรียนการสอน และสร้างสรรค์พัฒนางานในรูปของการเขียนตำราเรียนและการวิจัยสำหรับการเลื่อนตำแหน่งข้าราชการครูที่จะขอตำแหน่งอาจารย์ 3 ลักษณะงานวิจัยที่กำหนดไว้ควรเป็นการทำวิจัยในชั้นเรียน ที่นำมาแก้ปัญหาหรือปรับปรุงการเรียนการสอนและการปฏิบัติงาน

ในหน้าที่ ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน เช่น นักเรียนไม่ตั้งใจเรียน เป็นต้น หรืออาจเป็นปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน เช่น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เนื่องจากไม่เข้าใจเนื้อหาวิชา เป็นต้น

การที่ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยที่ตรงปัญหา เพราะครูเป็นผู้พบปัญหาเอง เมื่อวิจัยแล้วสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ได้จริง ดังที่ กมล สุดประเสริฐ (เยวภา เจริญบุญ, 2537: 3; อ้างอิงมาจาก กมล สุดประเสริฐ, 2535: 16) กล่าวไว้ว่างานวิจัยที่ดีมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ที่สุด คือการวิจัยที่ได้จากครูผู้สอน ทั้งนี้เพราะครูผู้สอนจะอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด และข้อมูลที่ได้จะตรงและเป็นความจริง ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์และสามารถนำไปใช้ได้ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน เมื่อพิจารณาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนส่วนใหญ่พบว่า เป็นการวิจัยที่ผู้ทำวิจัยอยู่ภายนอกโรงเรียน ด้วยเหตุนี้ การนำผลการวิจัยนั้นมาใช้จึงประสบปัญหาเกี่ยวกับการไม่เข้าใจปัญหาที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เยวภา เจริญบุญ (2537: 4) พบว่ามีจำนวนครูในกรุงเทพมหานครที่เคยทำวิจัยนอกเหนือจากการทำวิทยานิพนธ์เพียง 4 เปอร์เซนต์ จากครูผู้สอนที่จบปริญญาโทมากกว่า 1,000 คน ในเขตกรุงเทพมหานคร ดังนั้นมีครูทำวิจัยในชั้นเรียนจำนวนน้อยมาก

จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดความสนใจว่ามีเหตุผลอะไรที่ทำให้ครูผู้สอนไม่ทำการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนในห้องเรียนและการปฏิบัติงานในหน้าที่ จากผลการสำรวจปัญหาของ เยวภา เจริญบุญ (2537: 56) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการทำวิจัยในโรงเรียน พบว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้ครูผู้สอนทำวิจัยในโรงเรียน ได้แก่ 1) ความต้องการในการหาวิธีสอนที่จะทำให้ให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น 2) เพื่อแก้ปัญหาและช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องเกี่ยวกับการเรียน 3) เพื่อทำผลงานอาจารย์ 3 4) การให้การสนับสนุนของผู้บริหารในการทำวิจัยในโรงเรียน และ 5) เพื่อนครูให้ความร่วมมือร่วมกันทำวิจัยในโรงเรียน องค์ประกอบเหล่านี้เป็นสาเหตุที่สัมพันธ์กับการทำวิจัย เพราะเป็นพฤติกรรมการทำงานที่ต้องมีการแก้ปัญหา พัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมถึงการแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนของครู

การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูนั้น มีปัจจัยต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานวิจัยในชั้นเรียนทั้งในด้านจิตวิทยา สังคม และสภาพแวดล้อม ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาครูให้เกิดพฤติกรรมการทำงานวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (The theory of Planned Behavior)

ซึ่งเป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมมาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่ออธิบายถึงสาเหตุต่างๆ ที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู ตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนได้กล่าวถึงบุคคลที่จะกระทำพฤติกรรมจนสำเร็จในสถานการณ์หนึ่งๆ ไว้ 3 ประการ คือ 1) เกิดจากแรงจูงใจส่วนบุคคล 2) เกิดจากแรงผลักดันของสังคม 3) เกิดจากปัจจัยที่ควบคุมอื่นๆ ที่เอื้ออำนวยให้กระทำพฤติกรรม ปัจจัยทั้ง 3 จะมีอิทธิพลต่อการกระทำของบุคคลแต่ละครั้งแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะพฤติกรรมและสถานการณ์เป็นสำคัญ การศึกษาลักษณะนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลในลักษณะปฏิสัมพันธ์ที่ให้ความสำคัญต่ออิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยสังคม และปัจจัยควบคุม ที่ส่งผลต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงศึกษาว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่ศึกษาเพื่อนำผลเป็นข้อมูลและเป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู เพื่อให้เกิดการนำพฤติกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียนไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมาย โดยการสร้างเสริมปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาตัวแปรที่มีอำนาจในการทำนายพฤติกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียนระหว่างเจตนาของการทำวิจัย การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการทำวิจัยในชั้นเรียน และพฤติกรรมการทำวิจัยในอดีต

2. เพื่อศึกษาตัวแปรที่มีอำนาจในการทำนายเจตนาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู ระหว่างตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียน การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการทำวิจัยในชั้นเรียน

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ดังนี้

3.1 เจตคติต่อพฤติกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียนกับความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมและการประเมินผลพฤติกรรม (เจตคติต่อพฤติกรรมการวางแผนการวิจัยในชั้นเรียนวัดทางอ้อม)

3.2 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงกับความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงและแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงวัดทางอ้อม)

3.3 การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียนกับความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมและการรับรู้อิทธิพลของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อพฤติกรรม (การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมวัดทางอ้อม)

สมมติฐานการวิจัย

1. เจตนาในการทำการวิจัยในชั้นเรียน พฤติกรรมการทำวิจัยในอดีต และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการวางแผนการทำวิจัยในชั้นเรียน สามารถทำนายพฤติกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียนได้
2. เจตคติต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการวางแผนการทำวิจัยในชั้นเรียน สามารถทำนายเจตนาการทำวิจัยในชั้นเรียนได้
3. เจตคติต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมและการประเมินผลพฤติกรรม
4. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงและแรงจูงใจที่คล้อยตามกลุ่มอ้างอิง
5. การรับรู้ความสามารถในการวางแผนการทำวิจัยในชั้นเรียนมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมและการรับรู้อิทธิพลของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อพฤติกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543

กลุ่มตัวอย่าง เป็นครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 จำนวน 980 คน ได้มาจากการเปิดตารางประมาณค่ากลุ่มตัวอย่างของ ยามาเน่ แล้วนำกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมาใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) โดยมีวิธีการสุ่ม ดังนี้

- ขั้นที่ 1 แบ่งโรงเรียนตามกลุ่มโรงเรียนของกรมสามัญศึกษา จำนวน 8 กลุ่ม
- ขั้นที่ 2 สุ่มอย่างง่ายเพื่อเลือกรายชื่อโรงเรียนในแต่ละกลุ่มโรงเรียน จำนวน 8 กลุ่ม ๆ ละ 4 โรงเรียนตามขนาด ใหญ่พิเศษ ใหญ่ กลาง รวมทั้งสิ้น 32 โรงเรียน
- ขั้นที่ 3 สุ่มอย่างง่ายเพื่อเลือกครูในโรงเรียนมาตามสัดส่วนของจำนวนครูทั้งหมดแต่ละโรงเรียน จากจำนวน 32 โรงเรียน จำนวน 980 คน

ตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1 เจตคติต่อพฤติกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียน ความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมและการประเมินผลพฤติกรรม (เจตคติต่อพฤติกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียนวัดทางอ้อม)

1.2 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง และแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงวัดทางอ้อม)

1.3 การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมทำวิจัยในชั้นเรียน ความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมและการรับรู้อิทธิพลของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อพฤติกรรม (การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมวัดทางอ้อม)

1.4 พฤติกรรมทำวิจัยในอดีต

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1 เจตนาการทำวิจัยในชั้นเรียน

2.2 พฤติกรรมทำวิจัยในชั้นเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบที่สร้างขึ้นตามแนวทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของไอเซน (Ajzen, 1991) ได้แก่

- 1) แบบสอบถามภูมิหลัง
- 2) แบบสอบถามความเชื่อเด่นชัด
- 3) แบบวัดพฤติกรรมทำวิจัยในอดีต
- 4) แบบวัดเจตนาการทำวิจัยในชั้นเรียน
- 5) แบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมทำวิจัยในชั้นเรียน
- 6) แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมและการประเมินผลพฤติกรรม
- 7) แบบวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง
8. แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงและแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง
9. แบบวัดการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม
10. แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมและการรับรู้อิทธิพลของปัจจัย ที่เป็นอุปสรรคต่อพฤติกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Sciences)

1. ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ t-test และ One way ANOVA
3. การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ แบบ stepwise (Multiple Regression Analysis Method Stepwise)
4. ใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson–Product Moment Correlation Coefficient)
5. อธิบายความเกี่ยวข้องระหว่างตัวแปรอิสระ และพฤติกรรมกรการวิจัยในชั้นเรียน โดยการวิเคราะห์อิทธิพล (path analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. จากการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ที่ว่า เจตนาในการทำการวิจัยในชั้นเรียน พฤติกรรมกรการวิจัยในอดีต และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการวางแผนการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู สามารถทำนายพฤติกรรมกรการทำวิจัยในชั้นเรียนได้ สรุปผลดังนี้
เมื่อนำตัวแปรเจตนาที่จะทำวิจัยในชั้นเรียน และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการวางแผนการทำวิจัยในชั้นเรียน ร่วมกันทำนายพฤติกรรมกรการทำวิจัยในชั้นเรียน ได้ร้อยละ 37.93 เมื่อนำพฤติกรรมกรการทำวิจัยในอดีต มาร่วมทำนายพฤติกรรมกรการทำวิจัยในชั้นเรียน ได้ร้อยละ 41.29 โดยมีตัวแปรทั้ง 3 ที่ทำนายพฤติกรรมกรการทำวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
2. จากการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ที่ว่า เจตคติต่อพฤติกรรมกรการทำวิจัยในชั้นเรียน การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการวางแผนวิจัยในชั้นเรียนของครู สามารถทำนายเจตนาการการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูได้ สรุปผลดังนี้
ตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมกรการทำวิจัยในชั้นเรียน การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการวางแผนการทำวิจัยในชั้นเรียน ร่วมกันทำนายเจตนาการการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู ได้ร้อยละ 43.12 โดยมีตัวแปรทั้ง 3 ที่ทำนายพฤติกรรมกรการทำวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมกรการทำวิจัยในชั้นเรียนกับความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมและการประเมินผลพฤติกรรม ตามสมมติฐานที่ 3 สรุปผลได้ดังนี้
เจตคติต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมและการประเมินผลพฤติกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .4742

4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงกับความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงและแรงจูงใจที่คล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ตามสมมติฐานที่ 4 สรุปผลได้ดังนี้

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงและแรงจูงใจที่คล้อยตามกลุ่มอ้างอิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .5661

5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการรับรู้ความสามารถในการวางแผนการวิจัยในชั้นเรียนกับความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมและการรับรู้อิทธิพลของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อพฤติกรรมกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียน ตามสมมติฐานที่ 5 สรุปผลได้ดังนี้

การรับรู้ความสามารถในการวางแผนวิจัยในชั้นเรียนมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมและการรับรู้อิทธิพลของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อพฤติกรรมกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .5335

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานที่ 3-5 ดังกล่าว พบว่ามีความสัมพันธ์กันซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Ajzen, 1991: 189-198) คือ 1) ครูที่มีความเชื่อว่าการทำวิจัยในชั้นเรียนทำให้เกิดประโยชน์ จะมีความรู้สึกที่ดีหรือมีเจตคติที่ดีต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน 2) ครูที่เชื่อว่าบุคคลที่มีความสำคัญต่อเขาคิดว่าเขาควรทำวิจัยในชั้นเรียน และหากครูผู้นั้นมีแรงจูงใจที่จะคล้อยตามบุคคลเหล่านั้นมาก จะทำให้ครูมีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการทำวิจัยในชั้นเรียน 3) ครูที่เชื่อว่าจากประสบการณ์ที่ผ่านมาเขาสามารถทำวิจัยได้ แม้จะต้องเผชิญกับปัจจัยที่เป็นอุปสรรค และยังมีความเชื่อมั่นว่าเขาสามารถที่จะทำวิจัยได้ ถึงแม้ว่าจะเผชิญอุปสรรคเช่นเดิม แสดงว่าครูมีการรับรู้ตนเองว่ามีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ควรส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โดยจากผลการวิจัยสามารถสรุปผลในทางปฏิบัติได้ดังนี้ ควรให้ครูได้มีโอกาสในการทำวิจัยเป็นสิ่งสำคัญ เพราะพบว่าเจตคติต่อพฤติกรรมกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียนและการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียน ดังนั้นจึงควรที่จะให้ครูได้รับความรู้และได้ทำการวิจัยในชั้นเรียนในระดับที่พอทำได้สักครั้งหนึ่ง โดยใช้วิธีอบรมเชิงปฏิบัติการให้ครูได้ทำจริง และติดตามผลเป็นระยะเพื่อคอยแนะนำช่วยเหลือให้ครู

ทำวิจัยได้สำเร็จ ซึ่งจะส่งผลถึงเจตคติและการรับรู้ความสามารถของตนเองในการควบคุมพฤติกรรมกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียน อีกทั้งยังมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมกรรมการทำวิจัยในอดีต ซึ่งเป็นตัวทำนายที่สำคัญตัวหนึ่ง เพราะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียน เพราะครูที่เคยทำวิจัยในอดีตมีแนวโน้มที่จะทำวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งตรงกันข้ามกับครูที่ไม่เคยทำการวิจัยในอดีต ดังนั้น จึงต้องนำตัวแปรที่พบความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียนไปให้ครูได้เกิดการปฏิบัติจริง โดยการฝึกอบรมให้เกิดการปฏิบัติด้วยตัวครูเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มตัวแปรอิสระที่นอกเหนือจากตัวแปรตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน เช่น สุขภาพจิต การมุ่งอนาคต เป็นต้น
2. ควรทำการวิจัยเชิงทดลอง หรือทำวิจัยและพัฒนาในครูที่มีพฤติกรรมกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยใช้ตัวแปรที่ได้จากการวิจัย
3. ควรทำวิจัยโดยใช้ตัวแปรตามที่เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับครู เช่น พฤติกรรมการวางแผนการสอนตามแนวปฏิรูป

ชื่อเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
Factors Affecting the Satisfaction of Conducting Classroom Action Research of Elementary School Teachers under the Office of Bangkok Primary Education

ผู้วิจัย

นางสาววรรณ เต็นขจรเกียรติ (Ms.Wanna Denkajornkiat)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2543

ความเป็นมา

งานวิจัยทางการพัฒนาการเรียนการสอนส่วนใหญ่ เป็นการวิจัยโดยนักวิจัยซึ่งไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ภายในโรงเรียน ดังนั้น การที่จะนำผลการวิจัยเหล่านั้นไปประยุกต์

ใช้ในการเรียนการสอนจริงๆ จึงเกิดปัญหา กระทรวงศึกษาธิการ (2539) ได้เล็งเห็นความสำคัญของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน จึงส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น

การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน จัดได้ว่าเป็นหน้าที่หรือภาระงานอย่างหนึ่งของครูที่แสดงถึงการแก้ปัญหาในทุกๆ ด้านของนักเรียน ได้แก่ ห้องเรียน นักเรียน โรงเรียน ตลอดจนความเข้าใจของครูเองในสิ่งที่ตนประพฤติปฏิบัติ โดยอาศัยวิธีการที่มีระบบและลงมือกระทำด้วยตนเอง (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2540) เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ครูเป็นไปอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับวิชาชีพที่สังคมยกย่องให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง แต่พบว่าในปัจจุบันมีปริมาณงานด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนค่อนข้างน้อย จากการศึกษาพบว่างานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูมักเน้นศึกษาถึงสาเหตุของการทำหรือไม่ทำวิจัย และเป็นการศึกษาในระดับจุลภาคซึ่งส่วนใหญ่เป็นเชิงคุณภาพ แต่ยังขาดการศึกษาระดับมหภาคที่เป็นเชิงปริมาณเพื่อใช้ในการอ้างอิงผลไปสู่ประชากรครูในภาพรวม

ทั้งนี้ยังไม่ปรากฏว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการของครูโดยตรง ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยในประเด็นดังกล่าว และได้นำแนวคิดทฤษฎีของ Herzberg (1959) ที่กล่าวถึงความพึงพอใจในการทำงานมาประยุกต์ใช้ โดยแนวคิดนี้ระบุถึงองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยจูงใจ (Motivation factors) ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจในงาน มีลักษณะสัมพันธ์กับงานที่ทำ ได้แก่ ความสำเร็จของงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้าในตำแหน่งของงาน และ 2) ปัจจัยค้ำจุน (hygiene factors) ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงาน มีลักษณะเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมหรือส่วนประกอบของงาน ได้แก่ เงินเดือน โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน การปกครองบังคับบัญชา นโยบายและการบริหารงาน สภาพการทำงาน ความเป็นอยู่ส่วนตัว และความมั่นคงในงาน นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำกลุ่มตัวแปรที่ส่งผลต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนดังกล่าวข้างต้น มาร่วมศึกษากับทฤษฎีของ Herzberg ว่ามีตัวแปรใดบ้างที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษากับกลุ่มครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สารสนเทศที่ได้สามารถนำไปเสริมสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมให้ครูระดับประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้มีการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนให้มากขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ความรู้ความสามารถด้านการวิจัย ประสบการณ์ในการทำงานวิจัย ความรู้ในเนื้อหาที่สอนกับปัญหาของนักเรียนในการเรียน การงานที่รับผิดชอบ ความสนใจใฝ่หาความรู้ การเห็นคุณค่าของการทำวิจัย ความรับผิดชอบในงานครู ความคาดหวังต่อการทำวิจัย การสนับสนุนของผู้บริหาร การสนับสนุนของเพื่อนครู แหล่งทุน ความต้องการมีที่ปรึกษา แหล่งค้นคว้า การทำผลงาน อาจารย์ 3 เวลาในการทำวิจัยและการพัฒนาการเรียนการสอน จะส่งผลต่อความพึงพอใจ (ตัวแปรตาม) ในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย วิจัยเชิงพรรณนา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูที่สอนในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 จำนวน 2,074 คน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, 2542)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูที่สอนในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 358 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

ตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ความรู้ความสามารถด้านการวิจัย ประสบการณ์ในการทำงานวิจัย ความรู้ในเนื้อหาที่สอนกับปัญหาของนักเรียนในการเรียน การงานที่รับผิดชอบ ความสนใจใฝ่หาความรู้ การเห็นคุณค่าของการทำวิจัย ความรับผิดชอบในงานครู ความคาดหวังต่อการทำวิจัย การสนับสนุนของผู้บริหาร การสนับสนุนของเพื่อนครู แหล่งทุน ความต้องการมีที่ปรึกษา แหล่งค้นคว้า การทำผลงาน อาจารย์ 3 เวลาในการทำวิจัยและการพัฒนาการเรียนการสอน

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูประถมศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การสอน ภาระงานที่รับผิดชอบ ประสบการณ์การทำวิจัย ลักษณะของงานวิจัยที่ทำ และเวลาในการทำวิจัย

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการ ในชั้นเรียนของครูประถมศึกษา เป็นมาตรประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ เป็นแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งประกอบด้วยความรู้ความสามารถด้านการวิจัย ความรู้ในเนื้อหาที่สอนกับปัญหาของนักเรียนในการเรียน ความสนใจใฝ่หาความรู้ การเห็นคุณค่าของการทำวิจัย ความรับผิดชอบในงานครู ความคาดหวังต่อการทำวิจัย การสนับสนุนของผู้บริหาร การสนับสนุนของเพื่อนครู แหล่งทุน ความต้องการที่ปรึกษา แหล่งค้นคว้า การทำผลงาน อาจารย์ 3 และ เวลาในการทำวิจัยและการพัฒนาการเรียนการสอน

การรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยติดต่อกับฝ่ายธุรการของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วดำเนินการตามที่โรงเรียนอนุญาต โรงเรียนส่วนใหญ่ให้ฝากไว้แล้วกำหนดวันให้มารับคืน ส่วนใหญ่นัดให้มารับคืนหลังจากแจกไปแล้ว 1 สัปดาห์ บางโรงเรียนอนุญาตให้ผู้วิจัยถือจดหมายนำจากห้องธุรการของโรงเรียน แล้วเดินแจกเครื่องมือในการวิจัยให้กับครูโดยตรง

2. ผู้วิจัยรับเครื่องมือในการวิจัยคืนครบทุกโรงเรียน บางโรงเรียนตอบกลับครบ 100% บางโรงเรียนนัดมารับส่วนที่เหลือในสัปดาห์ถัดไป รวมทั้งตอบกลับในช่วงแรกจำนวน 262 ฉบับ คิดเป็น 52.40%

3. การติดตามผล ผู้วิจัยมีการติดตามผลทุกโรงเรียนที่ตอบกลับไม่ครบตามจำนวนชุดที่ให้ตอบ โดยครั้งแรกผู้วิจัยถามถึงความพร้อมในการที่จะมารับคืน การติดตามครั้งที่ 2 ได้รับกลับคืน จำนวน 23 ฉบับ การติดตามครั้งที่ 3 ได้รับกลับคืน จำนวน 73 ฉบับ และการติดตามครั้งที่ 4 ได้รับคำตอบจากโรงเรียนว่าไม่สามารถที่จะตามเก็บเพิ่มเติมได้

4. ผู้วิจัยนำเครื่องมือในการวิจัยที่ได้กลับคืนมาทั้งหมด จำนวน 358 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 72.62) ลงรหัส (coding) เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติภาคบรรยาย (descriptive statistics) โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย มัชยฐาน ฐานนิยม ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง และการวิเคราะห์ตารางไขว้ (crosstabs)
2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนตามตัวแปรอิสระ
3. วิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ในการอธิบายความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูประถมศึกษา
4. วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) โดยใช้วิธี enter เพื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่อธิบายตัวแปรความความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และใช้วิธี Stepwise เพื่อพิจารณาชุดของตัวแปรอิสระจำนวนน้อยที่สุดที่อธิบายความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนได้มากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

ชุดของตัวแปรอิสระทั้งหมด 19 ตัว สามารถอธิบายความแปรปรวนของความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูได้ร้อยละ 58.00 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .762 ตัวแปรที่มีสัมประสิทธิ์ถดถอยที่มีนัยสำคัญและมีค่าเป็นบวก มี 3 ตัว ได้แก่ ความต้องการพัฒนาการเรียนการสอน (.340) ความต้องการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อใช้เป็นผลงานในการขอเลื่อนตำแหน่งเป็นอาจารย์ 3 (.220) และความต้องการมีที่ปรึกษาการทำวิจัย (.135) ตัวแปรที่มีสัมประสิทธิ์ถดถอยที่มีนัยสำคัญและมีค่าเป็นลบ มี 1 ตัว คือ ภาระงานที่รับผิดชอบ (-.081)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. โรงเรียนควรมีการจัดอบรมหรือให้ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน รวมถึงการนำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้กับครูในโรงเรียน เพื่อให้ครูตระหนักและเห็นคุณค่าการพัฒนาการเรียนการสอนโดยการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ครูมีความต้องการที่จะทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน
2. ในการพิจารณาการเลื่อนขั้นหรือการทำผลงานทางวิชาการ/อาจารย์ 3 ควรส่งเสริมให้มีการนำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมาพิจารณาร่วมด้วย เพราะนอกจากที่ครูทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชั้นเรียนได้แล้ว ยังได้ใช้เป็น

ผลงานในการขอเลื่อนตำแหน่งเป็นอาจารย์ 3 ก็จะทำให้ครูมีความพึงพอใจที่จะทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมากขึ้น

3. ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีความรู้ความชำนาญทางด้านการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนควรรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นศูนย์ให้คำปรึกษา เพื่อที่จะให้คำปรึกษาสำหรับครูที่ประสบปัญหาในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งจะทำให้ครูมีความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมากขึ้น

4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสรรภาระงานที่รับผิดชอบให้เหมาะสมและตรงกับความสามารถของบุคลากรในโรงเรียน เพื่อให้ครูมีเวลาในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จึงน่าจะมีการศึกษาว่าครูประถมศึกษาในสังกัด/ระดับอื่นๆ เช่น สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมสามัญศึกษา เป็นต้น เพื่อดูว่าจะให้ผลการวิจัยสอดคล้องกันหรือไม่

2. ควรศึกษาโมเดลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ โดยเปรียบเทียบระหว่างครูในกรุงเทพมหานครกับส่วนภูมิภาค เนื่องจากมีสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน

3. ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ตัวแปรสามารถอธิบายความพึงพอใจได้เพียงร้อยละ 58.00 แสดงให้เห็นว่ายังมีตัวแปรอื่นที่นอกเหนือจากการศึกษาในครั้งนี้ที่สามารถอธิบายได้อีก จึงน่าจะศึกษาอิทธิพลของตัวแปรเหล่านั้นว่ามีผลต่อความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูประถมศึกษาอย่างไร เพื่อให้ผลที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ชื่อเรื่อง การพัฒนาทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษด้วยสื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูล
The Development of Speaking Skills by CAI and Information Gap Activities

ผู้วิจัย

นายสุรชาติ รัตมี (Mr.Surachart Russamee)

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ

2546

ความเป็นมา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2542 และมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 ในพระราชบัญญัตินี้ ตามหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 24 (5) กล่าวว่า “ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ทั้งผู้สอน ผู้เรียน อาจเรียนรู้ไปพร้อมๆ กันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการต่างๆ” และหมวดที่ 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งติดตาม ตรวจสอบ และประเมินการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย ดังนั้น การทำวิจัยในชั้นเรียน (Action Research) เป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของแผนการจัดการศึกษาชาติ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542, 17-49)

เนื่องจากในทศวรรษที่ผ่านมา วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและเห็นได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเจริญเติบโตของเทคโนโลยีสารสนเทศในช่วงของปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 เทคโนโลยีสร้างสภาพโลกไร้พรมแดนหรือโลกาภิวัตน์ขึ้น และทุกวันจะมีสารสนเทศที่มีมวลมหาศาลเข้ามายังประเทศไทย สังคมไทย และคนไทย สารสนเทศเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากล ดังนั้น ระบบการศึกษาของไทยในขณะนี้จึงต้องพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษของคนไทยที่อยู่ในระดับที่จะรับและเข้าใจสารสนเทศภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี ตลอดจนสามารถใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารไปยังประชาคมโลกได้ถูกต้องและเหมาะสม ความสามารถทางภาษาอังกฤษของคนไทยจะช่วยให้ประเทศไทยติดต่อกับประชาคมโลกได้ด้วยความเข้าใจอันดี อันจะก่อให้เกิดสันติสุขในสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์

รัฐตระหนักถึงปัญหาของการพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษของคนไทย และพยายามที่จะปรับปรุงให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ให้ผู้เรียนมีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับที่สามารถที่จะติดต่อสื่อสารได้ โดยพัฒนาหลักสูตรภาษา

อังกฤษที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถทางภาษาที่สำคัญ 2 ด้านควบคู่กันไป คือ ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อเข้าสู่สังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural Functions) และความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมาย โดยใช้ภาษาอย่างถูกต้องตามหลักภาษาและเหมาะสมกับสถานการณ์ (Cognitive Linguistic Functions) (กรมวิชาการ, 2539: 1)

จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษที่ยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เท่าที่ควร โดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มเรียนอ่อนจะมีปัญหาในด้านการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ค่าเฉลี่ยของผลการเรียนแต่ละรายวิชาต่ำลงไปด้วย (ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของงานวัดผลโรงเรียนนครพนมวิทยาคม, 2542: 13-16) มีพฤติกรรมการเรียนในชั้นเรียนที่ไม่พึงประสงค์ และมีเจตคติที่ไม่ดีต่อรายวิชาภาษาอังกฤษ ทุกปีการศึกษาที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติการสอนเรื่อยมาตลอดระยะเวลา 16 ปีของการสอน ผู้วิจัยได้พยายามศึกษาค้นคว้าหาแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าวไม่ว่าจะแก้ปัญหาด้วยการใช้สื่อเอกสารต่างๆ เช่น ใบความรู้ ใบงาน ใบกิจกรรม แผ่นโปสเตอร์ ที่ผู้วิจัยผลิตขึ้นเอง หรือสื่อสำเร็จรูปที่ผู้วิจัยจัดซื้อจัดหาประกอบการเรียนการสอน เช่น แอบบันทีกเสียง วิตทัศน์ ซีดีรอม แต่จากผลการศึกษาหลังการใช้สื่อสำเร็จรูปเหล่านี้ พบว่ายังไม่เอื้อต่อจุดประสงค์รายวิชา และการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มเรียนอ่อนที่ตั้งไว้มากนัก

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำสื่อต่างๆ ดังกล่าวมาบูรณาการผลิตเป็นสื่อ CAI ซึ่งเป็นสื่อที่มีคุณสมบัติสามารถถ่ายทอดได้ทั้งข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียงประกอบ สามารถให้ข้อความ ภาพ หรือเสียงประกอบ หยุด ย้อนหลัง หรือเริ่มต้นใหม่ได้ตามบรรยากาศขณะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (บุญส่ง ทันตานนท์ และคณะ, 2542: 139-160) เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกใช้กิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูลประกอบขณะใช้สื่อ CAI เพราะเป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้พูดและผู้ฟังขณะฝึกการสนทนา (Johnson, 1982: 163) ในชีวิตจริงนั้นการติดต่อสื่อสารกันระหว่างบุคคลจะเกิดขึ้นต่อเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ทราบข้อมูล ดังนั้นกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูลอาจจะเป็นรูปแบบหนึ่ง ที่เอื้อให้นักเรียนกลุ่มเรียนอ่อนได้พัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในการสนทนาด้วยตัวนักเรียนเอง

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้สื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูลต่อคะแนนการสนทนาภาษาอังกฤษ การเสริมสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้ ความพึงพอใจและเจตคติต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มเรียนอ่อน

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนกลุ่มเรียนอ่อนที่เรียนการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูล มีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนกลุ่มเรียนอ่อนที่เรียนการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูล มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ
3. นักเรียนกลุ่มเรียนอ่อนที่เรียนการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูล มีความพึงพอใจและเจตคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในชั้นเรียนครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้นำหลักการและขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (อ้างถึงใน ยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2537) มาเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนวิชา อ 0111 ภาษาอังกฤษหลัก 15 ซึ่งดำเนินการตามวงจรปฏิบัติ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน (Plan) ขั้นปฏิบัติ (Act) ขั้นสังเกต (Observe) และ ขั้นสะท้อน(Reflect) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการวางแผน (Planing)

1) ศึกษาสภาพปัญหาในการเรียนการสอนวิชา อ 0111 ภาษาอังกฤษหลัก 15 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การเรียนการสอนทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษยังต้องปรับปรุงโดยเฉพาะในนักเรียนกลุ่มเรียนอ่อน จึงทำให้เกิดคำถามการวิจัยว่า “จะใช้สื่อและกิจกรรมการเรียนการสอนอะไรดีในการพัฒนาทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษ”

2) หาแนวทางในการแก้ปัญหา โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องที่จะวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 หัวข้อ คือ การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching) การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน CAI (Computer- Assisted Instruction) และ กิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูล (Information Gap Activities) จึงเกิด

หัวข้อการวิจัยที่ว่า “การพัฒนาทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษด้วยสื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูล”

3) สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ลักษณะ ได้แก่ เครื่องมือและนวัตกรรมที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการ (Acting) ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูล โดยสังเกตการณ์และวัดผลประเมินผลควบคู่กันไป

ขั้นที่ 3 ขั้นการสังเกต (Observing) เป็นการสังเกตในขณะที่ปฏิบัติการในขั้น 2 แล้วบันทึกและเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน การทดสอบการสนทนาปากเปล่า จากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรม การใช้แบบประเมินตนเองของนักเรียน การตอบแบบสำรวจความพึงพอใจและเจตคติของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นที่ 4 ขั้นการสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflecting) นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน การประเมินการทดสอบปากเปล่า การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน การประเมินตนเองของนักเรียน การสำรวจความพึงพอใจและเจตคติของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ มาวิเคราะห์ตีความและสรุปผลการศึกษาวิจัย

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนครพนมวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ที่เรียนวิชา อ 0111 ภาษาอังกฤษหลัก 15 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 จำนวน 101 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนกลุ่มเรียนอ่อนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนครพนมวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ที่เรียนวิชา อ 0111 ภาษาอังกฤษหลัก 15 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non probability Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 38 คน

ตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูล
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การพัฒนาทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษ การเสริมสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้ ความพึงพอใจและเจตคติต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการสอนทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้สื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูล จำนวน 4 แผนการสอน
2. สื่อ CAI ประเภทบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ที่สามารถใช้ในห้องปฏิบัติการทางภาษากับนักเรียนกลุ่มใหญ่ทั้งชั้นเรียนได้ จำนวน 4 บทเรียน
3. แบบฝึกกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูล จำนวน 4 บทเรียน
4. แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน จำนวน 4 บทเรียน
5. แบบประเมินทักษะการสนทนาปากเปล่า
6. แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน
7. แบบประเมินตนเองของนักเรียน
8. แบบสำรวจความพึงพอใจและเจตคติของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษด้วยสื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

1. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาด้านทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษ โดยเก็บข้อมูลจากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน การทดสอบสนทนาปากเปล่าที่ผู้วิจัยเป็นผู้ประเมิน การประเมินตนเองของนักเรียนตามแบบประเมิน และจากการทดสอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 1 เดือน
2. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเก็บข้อมูลจากการสังเกตและการประเมินของผู้วิจัยตามแบบประเมิน และจากการประเมินตนเองของนักเรียนตามแบบประเมิน
3. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจและเจตคติของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษด้วยสื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูล โดยเก็บข้อมูลจากการตอบแบบสำรวจความพึงพอใจและเจตคติของนักเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง จะวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้วิธีการทดสอบค่าที (t-test)
2. นำข้อมูลจากการประเมินทักษะการสนทนาในสถานการณ์ที่กำหนดให้ของนักเรียน ที่ประเมินด้วยตัวนักเรียนเอง และประเมินโดยผู้วิจัย หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล

3. นำข้อมูลจากการประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอน ที่ประเมินด้วยตัวนักเรียนเอง และประเมินโดยผู้วิจัย หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล

4. นำข้อมูลจากการสำรวจความพึงพอใจและเจตคติของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล

สรุปผลการวิจัย

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เน้นให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจริงและค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเองทุกขั้นตอน ภายใต้การใช้สื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูลประกอบการเรียนการสอนในลักษณะการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร พบว่า

1. มีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (4.00/2.54) มีคะแนนทดสอบหลังการเรียนการสอน 1 เดือน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (4.14/2.54) มีการพัฒนาทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษโดยรวมอยู่ในระดับดี (2.69) ทั้ง 4 ทักษะ คือ ด้าน Structure and Grammar (2.80) ด้าน Pronunciation and Enunciation (2.69) ด้าน Body Language and Gesture (2.56) ด้าน Interaction (2.72)

2. มีพฤติกรรมการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับดี (2.70) คือ พฤติกรรมแสดงความสนใจกระตือรือร้นที่จะร่วมกิจกรรม (2.67) พฤติกรรมตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย (2.78) พฤติกรรมรับผิดชอบการเรียนของตนและเพื่อน (2.68) และพฤติกรรมมีความซื่อสัตย์และตรงต่อเวลา (2.68)

3. มีความพึงพอใจและเจตคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยรวมอยู่ในระดับมาก (4.14) คือ ด้านครูใช้เทคนิคการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนค้นพบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (4.32) ด้านส่งเสริมให้นักเรียนค้นพบกระบวนการหรือวิธีเรียนรู้ของตนเอง (3.97) ด้านเชื่อมโยงประสบการณ์ของนักเรียนเข้ากับชีวิตจริง (4.05) ด้านใช้กิจกรรมที่เน้นการแสดงออกและฝึกปฏิบัติ (4.29) ด้านสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนกับคู่หรือกลุ่ม (4.08) ด้านเน้นการทำงานเป็นคู่หรือกลุ่ม (4.45) ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนที่แจ่มใสเป็นมิตร (4.00) ด้านใช้สื่อที่สอดคล้องกับวัยและความสามารถของนักเรียน บทเรียนและเทคนิควิธีสอน

(4.05) ด้านประเมินทั้งกระบวนการและผลงานของนักเรียน (4.11) ด้านให้นักเรียนมีส่วนร่วมประเมินตนเองและประเมินเพื่อน (4.11)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำสื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูลไปใช้

1.1 การเตรียมตัวในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยสื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูลที่จะให้บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพในแต่ละครั้งนั้น จะต้องจัดเตรียมความพร้อมในปัจจัยต่าง ๆ เช่น

1) ด้านการจัดเตรียมเอกสารประกอบการจัดกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูลให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนและสื่อ CAI ที่พร้อมใช้งาน

2) ด้านความพร้อมของวัสดุและอุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการทางภาษา เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์และมอโนเตอร์ เครื่องรับโทรทัศน์ และเครื่องขยายเสียงที่พร้อมใช้งาน

3) ด้านครูผู้สอน ต้องเตรียมการสอนโดยการทดลองสอนตามแผนการสอนล่วงหน้า หาข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนทำการสอนจริง

1.2 ขณะปฏิบัติการสอนหรือศึกษาวิจัยด้วยสื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูล ครูผู้สอนจะต้องกระตุ้นให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบต่อการฝึกทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษตามแบบของสื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูลในขั้นการฝึกปฏิบัติ (Practice) และขั้นนำไปใช้ (Production) อย่างจริงจัง

1.3 ควรชี้แจง และแจ้งเกณฑ์การประเมินผลการทดสอบสนทนาปากเปล่าของนักเรียนตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ หรือตามที่ผู้เรียนกำหนดสถานการณ์ขึ้นเอง อย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน

1.4 ไม่ควรจำกัดเวลาการออกไปทดสอบหน้าชั้นเรียนจนเกินไป เพราะอาจจะทำให้นักเรียนกลุ่มเรียนอ่อนที่ยังไม่พร้อมในการทดสอบได้คะแนนการประเมินผลไม่ดีเท่าที่ควร

1.5 ควรแนะนำและแจ้งผลการทดสอบการสนทนาปากเปล่าด้วยการชมเชยหรือชี้แนะให้ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อพัฒนาในการที่จะทดสอบปากเปล่าในบทเรียนต่อไป

1.6 กระตุ้นเตือนให้นักเรียนทำแบบประเมินตนเองตามสภาพจริงด้วยความซื่อสัตย์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการใช้สื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูลในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษในขั้นต่อไป

2.1 สื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูลสามารถประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษในจุดประสงค์การเรียนรู้อื่นๆ ได้อย่างหลากหลาย เช่น การฟังบทสนทนา การเขียนบรรยายตามสถานการณ์ การพูดเล่าเรื่องตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ การสอนโครงสร้างทางภาษา และเกมต่างๆ เป็นต้น

2.2 สื่อ CAI สามารถใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ทั้งเป็นรายบุคคล เป็นคู่ หรือกลุ่มขนาดใหญ่ทั้งชั้นเรียน และสามารถใส่เฉพาะโปรแกรม CAI เพียงอย่างเดียว ประกอบการเรียนการสอนก็ได้ หรือจะใช้เอกสารแบบฝึกกิจกรรมต่างๆ ประกอบยิ่งดี ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้แบบฝึกกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูลประกอบสื่อ CAI และใช้กับนักเรียนกลุ่มใหญ่ทั้งชั้นเรียนในห้องปฏิบัติการทางภาษา

ชื่อเรื่อง การใช้เทคนิคการสอนแบบ STAD, JIGSAW และ TGT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานร่วมกันในวิชาสังคมศึกษา (ส 503) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม 2
Using Teaching Techniques : STAD, JIGSAW and TGT towards Learning Achievement and Team Working Skills in Social Study (S 503) Mattayomsuksa 5 level, Samakkhiwittayakom 2 school

ผู้วิจัย

นายบุญเพิ่ม จอมใจหาญ (Mr.Boonpeom Jomjaihan)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2545

ความเป็นมา

จากการเป็นครูสอนวิชาสังคมศึกษามาประมาณ 16 ปีได้ประสบปัญหาในการเรียนการสอน ดังนี้

1. มีนักเรียนประมาณ 3-5 คนเข้าห้องเรียนสายอยู่เสมอ นักเรียนบางคนชอบเล่นกับเพื่อนๆ หรือพูดคุยกันขณะที่มีการเรียนการสอน บางคนเหม่อลอยออกนอกห้อง

หรือหนึ่งขีดเขียน วาดรูปภาพอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับวิชาที่เรียน ส่งผลให้นักเรียนคนอื่นๆ ไม่มีสมาธิในการเรียน

2. ในการจัดกิจกรรมกลุ่ม ได้แบ่งกลุ่มตามความสมัครใจของนักเรียน พบว่านักเรียนที่เรียนเก่งจะรวมกลุ่มกันในการทำงาน ปล่อยให้ให้นักเรียนกลุ่มเรียนอ่อนรวมกลุ่มกันเอง ซึ่งส่งผลให้ทำงานไม่เป็น ไม่สนใจงานที่ได้รับมอบหมาย สมาชิกบางคนไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม และเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน ขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนวิชาสังคมศึกษา (ส 503) ได้ผลการเรียน 4 คิดเป็นร้อยละ 6.15 ผลการเรียน 3 คิดเป็นร้อยละ 12.31 ผลการเรียน 2 คิดเป็นร้อยละ 29.23 ผลการเรียน 1 คิดเป็นร้อยละ 31.54 ผลการเรียน 0 คิดเป็นร้อยละ 20.77 ซึ่งอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ

4. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผ่านมา ไม่ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ทำให้นักเรียนขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่กล้าแสดงออก ขาดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม ขณะเดียวกันเน้นการวัดและประเมินผลในด้านความรู้หรือการทดสอบมากเกินไป ทำให้นักเรียนถูกละเลยในการเรียนด้านทักษะต่างๆ ตลอดจนคุณลักษณะต่างๆ ทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

วิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น ได้นำวิธีการเรียนการสอนแบบร่วมมือร่วมใจ (Co-operative Learning) โดยใช้เทคนิค STAD, JIGSAW และ TGT มาแก้ไขปัญหในการเรียนการสอน ซึ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อยๆ ซึ่งในกลุ่มประกอบด้วยคนเรียนเก่ง คนเรียนปานกลาง คนเรียนอ่อน ทั้งนี้ให้แต่ละคนในกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดถึงรับผิดชอบการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้

Kagan (อ้างถึงใน ประมวล ศิริพันธ์แก้ว, 2540: 1) ได้เสนอแนวคิดหลักที่จะทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือร่วมใจมีประสิทธิภาพไว้ดังนี้

Team หมายถึง การจัดกลุ่มเด็กที่จะทำงานร่วมกัน 4-5 คน นานประมาณ 6 สัปดาห์

Will หมายถึง ความมุ่งมั่นและอุดมการณ์และความกระตือรือร้นของเด็กที่จะทำงานร่วมกัน

Management หมายถึง การจัดการเพื่อให้กลุ่มนักเรียนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดถึงการจัดการของครูผู้สอนให้สอดคล้องกับผู้เรียน

Social Skills หมายถึง ต้องพัฒนาทักษะในการทำงาน การช่วยเหลือซึ่งกัน และการยอมรับฟังความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน

4 Basic Principles หมายถึง หลักการพื้นฐานของการเรียนการสอนแบบร่วมมือ
ร่วมใจ ได้แก่

P = Positive Interdependence คือ การช่วยเหลือซึ่งกันภายในกลุ่ม

I = Individual Accountability คือ การยอมรับความสามารถของเพื่อน
ว่ามีส่วนช่วยให้งานประสบความสำเร็จ

E = Equal Participation คือ การให้ความร่วมมือและมีบทบาทในการ
ปฏิบัติงานเท่าเทียมกัน

S = Simultaneous Interaction คือ ทุกคนในกลุ่มต้องมีการปฏิสัมพันธ์
อย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนโดยใช้เทคนิค
การสอนแบบ STAD, JIGSAW และ TGT

2. เพื่อศึกษาทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้เทคนิคการ
สอนแบบ STAD, JIGSAW และ TGT

3. เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนหลังใช้เทคนิคการสอน
แบบ STAD, JIGSAW และ TGT

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย การวิจัยและพัฒนา โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533) หนังสือ
แบบเรียน หนังสืออ่านประกอบที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้

2. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและหลักการสอนแบบร่วมมือร่วมใจ เพื่อนำมาวางแผน
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียน ส่วนการกำหนดขั้นตอนในการสอนได้ใช้
กระบวนการบริหารอย่างมีคุณภาพหรือครบวงจร PDCA เข้าช่วยดังนี้

1) ขั้นร่วมกันวางแผน (Plan = P) คือ ทำการวางแผนการจัดกิจกรรมการ
เรียน วางแผนการกำหนดบทบาทครูผู้สอน วางแผนการจัดกลุ่มนักเรียน วางแผนการ
จัดการภายในกลุ่มนักเรียน วางแผนการวัดและประเมินผล

2) ขั้นร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Do = D) คือ นำเทคนิคการสอนแบบ
STAD, JIGSAW และ TGT มาเป็นหลักในการสอน พร้อมนำเทคนิคการตั้งคำถาม
หมวด 6 โใบ ของ Edward De Bono และการสอนโดยใช้ Concept Mapping มา
ประกอบ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

3) ร่วมกันตรวจสอบ (Check = C) คือ ครูผู้สอน นักเรียนทั้งรายบุคคล และรายกลุ่ม ตลอดจนผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ

4) ร่วมกันปรับปรุงและพัฒนา (Action = A) นำผลการสอนทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ทั้งจุดเด่นและจุดด้อยในการเรียนของนักเรียนแต่ละคนและรายกลุ่ม มาปรับปรุงพัฒนา ตลอดจนทำการวางแผนปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นใน ครั้งต่อไป

3. จัดทำแผนการสอน สื่อการสอน พร้อมเครื่องมือวัดและประเมินผลวิชา สังคมศึกษา (ส 503) จำนวน 3 แผนการสอน

4. นำแผนการสอน สื่อการสอน เครื่องมือวัดและประเมินผลวิชาสังคมศึกษา (ส 503) จำนวน 3 แผนการสอน ให้ศึกษานิเทศก์ของสภามัญศึกษาจังหวัดเชียงราย และ อาจารย์ 3 โรงเรียนสังกัดกรมสภามัญศึกษา ได้ตรวจสอบความถูกต้องจำนวน 5 คน พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไข

5. นำแผนการสอน สื่อการสอน เครื่องมือวัดและประเมินผลวิชาสังคมศึกษา (ส 503) จำนวน 3 แผนการสอน ทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียน ที่ 1 ปีการศึกษา 2543 จำนวน 139 คน เพื่อทราบผลการสอน ปัญหาอุปสรรคต่างๆ แล้ววางแผนปรับปรุงแก้ไข

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสามัคคี- วิทยาคม 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน สามัคคีวิทยาคม 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 130 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน
2. แบบทดสอบย่อย (Quiz)
3. ใบงาน
4. แบบประเมินผลการเสนอผลงานหน้าชั้นของนักเรียนรายกลุ่ม
5. แบบประเมินตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายของสมาชิกแต่ละคน
6. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนรายบุคคล

7. แบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิค STAD, JIGSAW และ TGT

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแผนการสอนแบบร่วมมือร่วมมือใจที่ใช้เทคนิคการสอนแบบ STAD, JIGSAW และ TGT วิชาสังคมศึกษา (ส 503) จำนวน 3 แผน ๆ ละ 4 คาบเรียน รวม 12 คาบเรียน รวมทั้งเครื่องมือและแบบประเมิน ไปทดลองใช้ด้วยตนเองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 130 คน ดังนี้

1. การประกาศรายชื่อการแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่ม A-I โดยแต่ละกลุ่มประกอบด้วยคนเรียนเก่ง คนเรียนปานกลาง คนเรียนอ่อน ทั้งนี้ปิดไว้ที่บอร์ดหน้าห้องพักครู
2. ขั้นการทดสอบก่อนเรียน ให้นักเรียนทำแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบทุกคน ๆ ละ 10 ข้อ
3. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียนโดยใช้เพลงหรือข่าวจากหนังสือพิมพ์
4. ขั้นการอธิบายบทบาทและหน้าที่ของนักเรียนในการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิค STAD, JIGSAW และ TGT ได้แก่ บทบาทผู้สนับสนุน ผู้กระตุ้น บทบาทผู้รักษาเวลา บทบาทผู้ผ่อนคลายความตึงเครียด และบทบาทผู้สรุปประเด็นสำคัญ
5. ขั้นดำเนินการสอนโดยใช้เทคนิคแบบ STAD, JIGSAW และ TGT การทำ Concept Mapping พร้อมให้นักเรียนนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน การทำใบงาน การทำแบบทดสอบย่อย (Quiz) การเล่นเกม
6. ขั้นสรุปบทเรียน โดยนักเรียนและครูผู้สอนใช้แผ่นโปรงใส และ Concept Mapping ประกอบ
7. ขั้นทดสอบหลังเรียน นักเรียนแต่ละคนทำแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบจำนวน จำนวน 10 ข้อ
8. ขั้นประเมินผลความสนใจในการเรียนของนักเรียน และการวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิค STAD, JIGSAW และ TGT

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำคะแนนจากการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน คะแนนจากการทำใบงาน การทำแบบทดสอบย่อย (Quiz) การเล่นเกม มาหาค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ
2. นำคะแนนทักษะการทำงานร่วมกันรายบุคคลในแต่ละกลุ่ม คะแนนจากการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนรายกลุ่ม คะแนนจากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนรายบุคคล คะแนนจากแบบวัดเจตคติในการเรียนวิชาสังคมศึกษามาหาค่าร้อยละ

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละของความก้าวหน้าของคะแนนแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน

สรุปผลการวิจัย

1. คะแนนเฉลี่ยในการทำแบบทดสอบหลังเรียนของนักเรียน เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติ ลักษณะกายภาพและสภาพแวดล้อมภาคเหนือ ลักษณะกายภาพและสภาพแวดล้อมภาคกลาง สูงกว่าก่อนเรียน (มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 3.49 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 8.89) ร้อยละของความก้าวหน้าของคะแนนแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน 54.00 คะแนนเฉลี่ยในการทำแบบทดสอบย่อย (Quiz) การทำใบงาน และการเล่นเกม มีค่าร้อยละตั้งแต่ 80 ขึ้นไป

2. ในด้านทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียนรายบุคคล พบว่า นักเรียนแต่ละกลุ่มได้ปฏิบัติตามบทบาทผู้สนับสนุน ผู้กระตุ้น บทบาทผู้รักษาเวลา บทบาทผู้ผ่อนคลาย ความตึงเครียด บทบาทผู้สรุปประเด็นสำคัญ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ตั้งแต่ร้อยละ 58.46 ขึ้นไป เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในบทบาทผู้สรุปประเด็นสำคัญ นักเรียนส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยอธิบายและแก้ไขความไม่เข้าใจเนื้อหาของสมาชิกมีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.92 รองลงมา นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ คิดเป็น ร้อยละ 86.15

3. ในการวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิค STAD, JIGSAW และ TGT พบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนการสอน STAD, JIGSAW และ TGT อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ คิดเป็นร้อยละ 57.69 ขึ้นไป เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในด้านบรรยากาศการเรียนการสอน พบว่า สมาชิกทุกคนตระหนักดีว่าความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกภายในกลุ่มทุกคน มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93.07 ในด้านประโยชน์ในการเรียนการสอน พบว่า ช่วยฝึกให้นักเรียนได้รู้จักทำงานร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 95.38

ข้อเสนอแนะ

1. ในภาคเรียนหนึ่งไม่ควรให้นักเรียนใช้เทคนิคการสอนแบบ STAD, JIGSAW และ TGT เป็นระยะเวลาสั้น เพราะเทคนิคการสอนแต่ละประเภทจะมีความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาต่างกัน และขณะเดียวกันจะทำให้นักเรียนขาดความสนใจและไม่กระตือรือร้น ควรใช้เทคนิคการสอนอื่นๆ สลับกับการสอนแบบ STAD, JIGSAW และ TGT เพื่อให้เกิดความหลากหลายในวิธีสอน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุจุดประสงค์มากขึ้น

2. ควรนำเทคนิคการสอนแบบ STAD, JIGSAW และ TGT ไปใช้ในวิชาอื่นๆ และระดับชั้นอื่นๆ โรงเรียนอื่นๆ เพื่อให้มีการแพร่หลายมากขึ้น โดยครูผู้สอนต้องเลือก จุดประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิธีสอน ขณะเดียวกัน ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอน ให้ชัดเจน ทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูผู้สอนที่เคยใช้เทคนิคการสอนเดียวกัน ตลอดถึง ทำการทดลองใช้ทุกครั้ง เพื่อนำปัญหาต่างๆ ไปวางแผนแก้ไขก่อนการนำไปใช้จริง

3. ควรนำเทคนิคการสอนอื่นๆ ของการเรียนการสอนแบบร่วมมือร่วมใจไปใช้ เช่น คู่คิดคู่สร้าง (Think-Pair-Share) ร่วมเรียน-ร่วมรู้ (Learning Together) เล่าเรื่อง รอบวง (Round robin) ฯลฯ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานในรายวิชาต่างๆ

ชื่อเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน รายวิชา ส 101 ประเทศของเรา 1 โดยใช้แผนการสอน : เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
Report on Learning Development of So 101 Prathet Khong Rao 1 (Our country) by Using Lesson Plan : Student-Centered Approach MatthayomSuksa 1

ผู้วิจัย

นางเสาวณี อู่รอด (Mrs.Saoanee Yoorod)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

แผนการสอน : เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เพื่อสนองพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 และ มาตรา 24 ที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยการกระทำ (Learning by doing) คือ ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง การใช้กระบวนการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนทำเป็น คิดเป็น แก้ปัญหาได้ รักการอ่าน ใฝ่เรียนใฝ่รู้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ จำเป็นที่ครูต้องเป็นครู ยุคใหม่ ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ฝึก เป็นเพื่อน เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ และเป็นสะพาน สื่อสารที่เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนกับโลกกว้าง เป็นการวิจัยแผนการสอน : เน้นนักเรียน

เป็นสำคัญ เพื่อให้ให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น โดยครูสามารถปรับปรุงการ
เรียนการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การจัดทำ การใช้สื่อ การวัดผลประเมินผล การสอนที่มี
ประสิทธิภาพ บรรยายภาคการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความสุขและสนุกสนานกับการ
เรียน และใช้เป็นคู่มือการสอนของผู้สอนและอาจารย์ผู้อื่นในกรณีที่สอนแทน

วิธีการแก้ปัญหา

โดยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน ในรายวิชา ส 101 ประเทศของ
เรา 1 โดยใช้แผนการสอน : เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1. เพื่อหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมที่สร้างขึ้น ได้แก่ แผนการสอนที่เน้น
นักเรียนเป็นสำคัญ : CIPPA MODEL รายวิชา ส 101 ประเทศของเรา 1

กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โมเดล CIPPA หรือ
(CIPPA MODEL) สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งด้าน
ร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ มีหลักการ

C = Construct การสร้างความรู้ด้วยตนเอง

I = Interaction การให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคล

P = Process and Product กระบวนการเรียนรู้ต่างๆ

A = Application การนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้

โดยนำโมเดล CIPPA มาพัฒนาแผนการสอนที่มีอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพ โดย
พยายามคิดหากิจกรรมที่จะช่วยเพิ่มลักษณะตามโมเดล CIPPA

2. เพื่อหาความก้าวหน้าในการเรียน

3. เพื่อสร้างแผนการสอน : เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ : CIPPA MODEL และ
เอกสารประกอบการเรียน ได้แก่ ใบงาน ใบความรู้ แบบฝึกเสริมทักษะ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อผลิตเอกสารประกอบการสอนรายวิชา ส 101 ประเทศของเรา 1 ชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1

2. เพื่อหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมที่สร้างขึ้น ได้แก่ แผนการสอนที่เน้น
นักเรียนเป็นสำคัญในรายวิชา ส 101 ประเทศของเรา 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.1 ด้านประสิทธิภาพของแผนการสอน เทียบเกณฑ์ 80/80

2.2 ด้านประสิทธิภาพของแผนการสอนจากร้อยละของความก้าวหน้า
หลังการสอน

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้แผนการสอน รายวิชา ส 101 ประเทศของเรา 1 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม โดยใช้แผนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สมมติฐานการวิจัย

1. แผนการสอนรายวิชา ส 101 ประเทศของเรา 1 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. ร้อยละของความก้าวหน้าหลังสอน มีค่ามากกว่าร้อยละ 15
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังสอนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ก่อนสอนในแต่ละแผนการสอน ได้มีการทดสอบก่อนเรียนทุกแผนการสอน จำนวน 13 แผนการสอน แผนการสอนละ 10 ข้อ เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก และเมื่อสอนจบแต่ละแผนการสอน ได้ทดสอบหลังเรียนอีกครั้ง โดยใช้ข้อสอบฉบับเดียวกัน
2. สอนโดยใช้แผนการสอน : เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยมีกระบวนการต่างๆ เข้าไปสร้างกิจกรรมการเรียนการสอน ดำเนินการสอนใน 1 ภาคเรียน จำนวน 36 คาบ
3. ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากข้อสอบกลางภาคเรียนแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ
4. ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากข้อสอบปลายภาคเรียนแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 80 ข้อ เป็นข้อสอบของโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ลพบุรี
5. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้แผนการสอน : เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ จำนวน 13 แผนการสอน โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน หาค่าคะแนนเฉลี่ย แล้วหาประสิทธิภาพของแผนการสอนทั้ง 13 แผนการสอนที่ใช้สอน นักเรียน จำนวน 36 คน แล้วให้ทำแบบฝึกหัดและแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อหา ประสิทธิภาพของแผนการสอนตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ต่อจากนั้น หาความก้าวหน้า ในการเรียน โดยการหาค่าร้อยละความก้าวหน้าในการเรียน

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน จุฬาภรณราชวิทยาลัย ลพบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ลพบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียน จำนวน 36 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ : CIPPA MODEL รายวิชา ส 101 ประเทศของเรา 1 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จำนวน 13 แผนการสอน เวลา 36 คาบเรียน

2. ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ส 101 ประเทศของเรา 1 (กลางภาคเรียน) เป็นข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ มีค่าคุณภาพข้อสอบที่ทดลองได้ คือ ค่า IOC = .95 ค่าอำนาจจำแนกแต่ละข้อ มีค่าอยู่ระหว่าง .20 - .78 และค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับ เท่ากับ .62 ($KR - 21 = .62$) สำหรับข้อสอบปลายภาคเรียนใช้ข้อสอบ ส 101 ประเทศของเรา 1 ของโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ลพบุรี เป็นข้อสอบ ปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 80 ข้อ

3. แบบทดสอบก่อนเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งเป็นข้อสอบคู่ขนาน ทั้ง 13 แผนการสอน ฉบับละ 10 ข้อ เป็นข้อสอบปรนัยก่อนเรียน 13 ฉบับ ข้อสอบปรนัยหลังเรียน 13 ฉบับ ทุกฉบับมีค่า IOC = 1 ค่าอำนาจจำแนกแต่ละข้อ มีค่า .20 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้ง 26 ฉบับ มีค่าอยู่ระหว่าง .57 - .61

4. แบบตรวจสอบความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนการสอนกับหลักชีปปา (CIPPA)

5. แบบประเมินผลการอภิปราย กระบวนการเรียนรู้ที่ได้รับและไปงาน

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 จากการหาคุณภาพของแผนการสอน : เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ (CIPPA MODEL) โดยการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ปรากฏว่า ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยแล้วหาประสิทธิภาพของแผนการสอน ผลเทียบกับเกณฑ์ 80/80 ระหว่างเรียน/หลังเรียน

1.2 จากการหาค่าความก้าวหน้าในการเรียน โดยการวิเคราะห์ความก้าวหน้าในการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติค่าร้อยละความก้าวหน้าที่ตั้งไว้ ร้อยละ 15 หมายถึง นักเรียนมีผลการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ร้อยละ 15 ดังนั้น พบว่า

มีความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนของผลสัมฤทธิ์รวมของกลุ่มทดลองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สรุปว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าเรียนรู้ขึ้นจริง

2. การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้แผนการสอนรายวิชา ส 101 ประเทศของเรา 1 ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) รวมทั้งเอกสารประกอบการเรียน ได้แก่ ใบงาน ใบความรู้ แบบฝึกเสริมทักษะ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 จากการหาความก้าวหน้าในการเรียน ปรากฏว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้แผนการสอน ส 101 ประเทศของเรา 1 มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน จากค่าร้อยละความก้าวหน้าระดับร้อยละ 15 นั่นคือ การเรียนโดยใช้แผนการสอน : เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ (CIPPA MODEL) และเอกสารประกอบการเรียน ได้แก่ ใบงาน ใบความรู้ และฝึกเสริมทักษะ ทำให้นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าเรียนรู้ขึ้นจริงสำหรับแผนการสอน : เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ (CIPPA MODEL) และเอกสารประกอบการเรียนวิชา ส 101 ประเทศของเรา 1 นี้ ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอน หรือนำไปใช้สอนได้เลย เนื่องจากได้สร้างขึ้นตามหลักสูตร ตามหลักวิชาการ การจัดการเรียนการสอน และยึดจุดประสงค์ของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลพบุรี มาเป็นแนวทางในการเขียนจุดประสงค์ในรายวิชา ส 101 ประเทศของเรา 1 และในการเรียนการสอนได้มีการทดสอบของนักเรียนก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบดูว่านักเรียนมีความรู้พื้นฐานอยู่ระดับใด มากน้อยเพียงใด และเมื่อเรียนจบแต่ละแผนการสอน ได้มีการทดสอบการเรียนหลังเรียน ผลปรากฏว่านักเรียนมีผลการเรียนหลังเรียนสูงกว่าการทดสอบก่อนเรียน โดยคะแนนเฉลี่ยการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนจากค่าร้อยละความก้าวหน้าระดับร้อยละ 15 แสดงว่า แผนการสอน : เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ (CIPPA MODEL) ฉบับนี้ ทำให้นักเรียนมีความรู้วิชา ส 101 ประเทศของเรา 1 จริง อาจจะมาจากสาเหตุ ดังนี้

1. แผนการสอนฉบับนี้ มีลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นระบบ มีลำดับต่อเนื่องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา รวมทั้งเหมาะสมกับเวลาในแต่ละแผนการสอนที่ได้กำหนดไว้

2. แผนการสอนฉบับนี้ มีกิจกรรมที่สามารถนำไปใช้ดำเนินการสอนได้จริง กิจกรรมการเรียนการสอนกระตุ้น ใฝ่ใจให้นักเรียนเกิดการใฝ่รู้ ประสงค์ที่จะปฏิบัติ และสามารถสนองความต้องการตามวัยวุฒิของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

3. แผนการสอนฉบับนี้ มีใบงานที่ฝึกทักษะการคิดและการทำงานเป็นกระบวนการ นักเรียนสามารถเรียนรู้วิธีการทำงาน รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล เพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

4. แผนการสอนฉบับนี้ มุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นครูผู้สอนนอกจากจะมุ่งให้ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา หลักการกระบวนการทำงานแล้ว ยังเป็นผู้คอยกำกับดูแล คิดสร้างกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ ครูเป็นผู้ชี้แนะ เป็นที่ปรึกษาให้นักเรียน จึงมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ รวมทั้งเกิดความอยากรู้อยากเรียน และมีความสุขในการเรียน จะเห็นได้ว่าแผนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผลและเหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) สัมพันธ์กับการปฏิรูปการศึกษาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

วิธีแลกเปลี่ยนความรู้/สะท้อนผล

จากผลการทดลองพบว่า การสอนในรูปแบบของโมเดลซิปปา และเน้นกระบวนการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวิชา ส 101 ประเทศของเรา 1 มีการฝึกฝนการคิด เรียนรู้วิธีการเรียน มีการทำงานเป็นกระบวนการ รู้จักการแสดงทักษะ มีการทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนสูงขึ้น ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนมีดังนี้

1. การเตรียมการสอน การเตรียมการสอนที่สำคัญ ได้แก่ การเขียนแผนการสอน ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตร จุดประสงค์ของวิชา คำอธิบายรายวิชา วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระของวิชาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกำหนดเนื้อหาสาระ การสร้างสื่อเอกสารประกอบการเรียน ใบงาน ใบความรู้ แบบฝึกหัด แบบฝึกเสริมทักษะ รวมทั้งการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง และใช้ข้อสอบที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อมั่นได้ ซึ่งการเตรียมการสอนดังกล่าวจะส่งผลให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น เกิดประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล นักเรียนจะได้รับประโยชน์จากการเรียนอย่างสูงสุด นอกจากนี้ แผนการสอนดังกล่าวจะทำให้ผู้สอนแทนสามารถดำเนินการสอนต่อเนื่องกันไปอย่างราบรื่น และให้ความสะดวกแก่ผู้สอนแทนอีกด้วย

2. แผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญการใช้รูปแบบของโมเดลซิปปา และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ทำให้ได้แผนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์ มีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนจึงเป็นผู้จัดเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอน ใบงาน ใบความรู้ สื่ออุปกรณ์ เครื่องมือวัดผลประเมินผล ซึ่งให้นักเรียนมีส่วนร่วม

ในการสร้างแบบและเกณฑ์การประเมินผล รวมทั้งการให้นักเรียนทราบผลการประเมินผลให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ครูจึงเป็นผู้กำหนด และกำกับดูแลการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนให้คำปรึกษาชี้แนะ ตอบข้อสงสัย และแจ้งผลการประเมินให้นักเรียนทราบ ภายหลังกิจกรรมสิ้นสุดลง

2.1 การใช้รูปแบบโมเดลชิปปา และกระบวนการในการปฏิบัติงานการจัดการเรียนการสอนตามโมเดลชิปปา สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา และ สังคม ส่วนการมีส่วนร่วมทางด้านอารมณ์นั้นความจริงแล้วมีเกิดขึ้นควบคู่ไปกับทุกด้าน ไม่ว่าจะผ่านทางด้านร่างกาย สติปัญญา หรือ สังคม นับได้ว่ามีลักษณะที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง การเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ เป็นการสอนให้นักเรียนเรียนรู้วิธีเรียน (Learn how to learn) ไม่ใช่จำเนื้อหาวิชาเพียงอย่างเดียว เด็กจะมีความรู้ติดตัวไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่เคยประสบ ถ้าเปรียบเทียบกับนักเรียนที่เรียนโดยเน้นเนื้อหา กับนักเรียนที่เรียนเน้นกระบวนการ จะพบว่า ในระยะสั้น การเรียนที่เน้นเนื้อหาจะตอบคำถามในเรื่องที่เรียนได้เร็วกว่า ในขณะที่นักเรียนที่เรียนเน้นกระบวนการอาจต้องการเวลาในการค้นหาความรู้ แต่ถ้าดูผลในระยะยาว วัดกันที่ปลายทาง นักเรียนที่มีกระบวนการจะมีความสามารถและมีความคิดริเริ่มได้มากกว่า ดังนั้นครูจึงควรปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักใช้กระบวนการต่างๆ ในกิจกรรมการเรียน เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัย

2.2 การวัดผลและประเมินผล ครูผู้สอนควรทดสอบนักเรียนก่อนเรียน เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานของนักเรียน ระหว่างสอนควรมีการทดสอบเป็นระยะๆ รวมทั้งการฝึกหัดทักษะต่างๆ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และควรทดสอบหลังสอนเพื่อศึกษาพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ส่วนการสอบกลางภาค และปลายภาค เป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นการสอบเพื่อวัดผลการเรียนของนักเรียน หากนักเรียนคนใดสอบไม่ผ่านในจุดประสงค์การเรียนรู้ใด ให้ครูผู้สอนสอนซ่อมเสริมและให้นักเรียนสอบซ่อมในจุดประสงค์การเรียนรู้นั้นๆ

2.3 สื่อการสอนและอุปกรณ์การสอน การจัดสร้างสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนอาจจัดสร้างเอง จัดซื้อ หรือให้นักเรียนร่วมสร้าง ส่วนการเตรียมสื่ออุปกรณ์การสอนอาจมอบหมายให้นักเรียนช่วยเตรียม และควรใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นจากการที่ได้เขียนแผนการสอน ทำให้สามารถสร้างเอกสารประกอบการเรียน วัสดุอุปกรณ์ขึ้นมากมาย เมื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอน ทำให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น ให้เหมาะสมขึ้นกับสถานการณ์การเรียนการสอนต่างๆ จนทำให้เกิดวิธีการสอนที่เหมาะสม

สอดคล้องกับผู้สอน เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น เป็นเทคนิคการสอนเฉพาะตัว ผนวกกับการใช้โมเดลชิปปาและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นผลให้การเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตร ครูนักเรียนมีความรู้ ใฝ่เรียนใฝ่รู้ เกิดการศึกษาต่อเนื่องไปตลอดชีวิต

การนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำแนวคิดการจัดการเรียนการสอนเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยใช้แบบจำลองชิปปา หรือรูปแบบชิปปา (CIPPA MODEL) ไปใช้เป็นแนวทางสร้างแผนการสอนรายวิชาสังคมศึกษาอื่นๆ ทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายต่อไป

2. ควรสร้างสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนอื่นๆ ให้มีหลากหลายรูปแบบ และให้นักเรียนร่วมกันผลิตสื่ออุปกรณ์เพื่อฝึกฝนทักษะให้แม่นยำยิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษาค้นคว้าหารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญเพิ่มขึ้น เพื่อนำไปใช้เพิ่มพูนกลวิธีการสอนให้มีหลายรูปแบบ รวมทั้งนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามสถานการณ์อื่นๆ ในโอกาสต่อไป

4. ควรมีการขยายผลรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ แก่ครูอาจารย์ภายในโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา รวมทั้งมีการเสวนาและแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ประสบการณ์ที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเป็นพื้นฐานไปสู่การปฏิรูปการศึกษาที่สมบูรณ์ถูกต้องสืบไป

ชื่อเรื่อง การพัฒนาบทเรียนภาษาไทย เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคเหนือสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มโรงเรียนปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

Development of Thai Lessons on the Northern Local Wisdom for Prathom Suksa V Students in Pongyangkok School Cluster, Hangchat District, Lampang Province

ผู้วิจัย

นางรำพา ฤาชัย (Mrs.Rumpa Ruechai)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2545

ความเป็นมา

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในปีพุทธศักราช 2539 โดยมีปฏิรูปหลักการใหญ่ 4 ประการ ให้บรรลุผลในปีพุทธศักราช 2550 คือ การปฏิรูปโรงเรียน การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน และการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายให้ประชาชนชาวไทยมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพัฒนาประเทศชาติให้สามารถอยู่ในสังคมโลกอย่างมีความสุข จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ในมาตรา 23 เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมโดยใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา จำเป็นจะต้องมีการปฏิรูปครู เพราะครูเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จอันสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา แก่นแท้ของการปฏิรูปการศึกษา คือ การสร้างปัญญาให้กับคน เพื่อที่จะมาแก้ปัญหาและพัฒนาให้กับสังคมไทย เป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาคือ การยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น มีมาตรฐานสูงเทียบเท่าระดับสากล สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ความคาดหวังของสังคมโลก คือ เด็กไทยยุคใหม่จะต้องมีคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสมกับประเพณีวัฒนธรรมไทย ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนให้ได้มาตรฐานการศึกษา

การปฏิรูปหลักสูตรของไทยเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบการพัฒนาหลักสูตร และระบบการใช้หลักสูตร เพื่อแก้ไขจุดอ่อน จุดด้อย ของระบบหลักสูตรเดิมที่ถูกกำหนดเนื้อหาสาระจากส่วนกลาง หลักสูตรไม่ทันสมัย ไม่เอื้อต่อการสนองความเปลี่ยนแปลงของสังคม และไม่เอื้อต่อการจัดให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ปัญหา ความจำเป็น และความต้องการของชุมชนท้องถิ่น (สงบ ลักษณะ, 2542: 12) เป็นที่ยอมรับกันว่าแต่ละภูมิภาค แต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสภาพภูมิศาสตร์ เหตุผลการจัดการศึกษาโดยใช้ระบบหลักสูตรเดียวกันทั่วประเทศย่อมมีข้อบกพร่อง เพราะความต้องการที่หลากหลายของแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกันไปตามบริบท จะเป็นอุปสรรคในการนำหลักสูตรไปใช้ ดังจะเห็นได้จากข้อเขียนของนักการศึกษา อาทิ มีชัย เอี่ยมจินดา (2544: 13-14) ได้กล่าวถึงหลักสูตร

Learner-centredness กับบริบทสังคมไทยว่า โดยหลักการของหลักสูตรทุกคนเห็นด้วย โดยไม่มีข้อสงสัยเลยว่า หลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิด พุทธิปัญญา แต่ในด้านวิธีการต้องคำนึงพื้นฐานทางวัฒนธรรมของสังคมไทยทั้งด้าน ความเชื่อและค่านิยมที่มีความแตกต่างกับสังคมตะวันตก แนวคิดในการส่งเสริมและเปิด โอกาสให้มีความคิดเห็นได้อย่างเสรี แนวคิดสังคมตะวันตกเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่หลักสูตร ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (Learner-centredness) แต่สังคมไทยเป็นสังคมที่ ยึดมั่นในเรื่องขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี ดังนั้น สิ่งที่ต้องตระหนักคือ หลักสูตรควร คำนึงถึงพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม และควรปรับเปลี่ยนวิธีเพื่อให้สอดคล้อง กับบริบทสังคมไทยแต่ละท้องถิ่น

เนื่องจากโรงเรียนในกลุ่มปวงยงคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ในปัจจุบัน ยังไม่มีการพัฒนาบทเรียนโดยนำบริบทของท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียน การสอน และจากการสำรวจความต้องการของชุมชนและนักเรียน พบว่า ส่วนใหญ่จะใช้ หนังสือเรียนของกรมวิชาการ ซึ่งเนื้อหาต่างๆ ยังไม่สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของ นักเรียนในท้องถิ่นภาคเหนือ นักเรียนจึงอาจไม่ได้นำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้ ทำให้การจัดกระบวนการเรียนการสอนไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวปฏิรูปการศึกษา และ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัญหาของนักเรียน สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านการฟัง นักเรียนไม่ตั้งใจฟัง ฟังแล้วจับใจความไม่ได้
2. ปัญหาด้านการพูด นักเรียนไม่มีทักษะการพูด ใช้ภาษาพูดไม่ถูกต้อง พูดได้ สั้นๆ ใช้คำพูดที่ไม่ถูกต้องตามความหมายของคำ แบ่งวรรคตอนไม่ถูกต้อง
3. ปัญหาด้านการอ่าน นักเรียนอ่านในใจแล้วจับใจความของเรื่องไม่ได้ ไม่มี นิสัยรักการอ่าน ไม่มั่นใจในตนเองในการอ่าน
4. ปัญหาด้านการเขียน นักเรียนขาดทักษะการเขียน การลำดับความคิดวกวน จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาปัญหาที่ทำให้นักเรียนไม่เกิดการเรียนรู้ ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน พบว่า เนื่องมาจากหลายสาเหตุ ดังนี้
 1. ประสบการณ์และภูมิหลังของนักเรียน นักเรียนที่อ่านและเขียนไม่ได้ ส่วนใหญ่ มีพื้นฐานความพร้อมน้อยมาก ขาดการฝึกทักษะด้านพัฒนาการทางร่างกายและสมอง
 2. สื่อการเรียนการสอน สื่อที่เป็นหนังสือแบบเรียนภาษาไทย หนังสืออ่านเสริม ประสบการณ์ กิจกรรมเสริมทักษะ หรือสื่อวัสดุต่างๆ มักจะผลิตมาจากส่วนกลาง ภาษา และกิจกรรมที่ให้ฝึกเป็นคำยากและคำใหม่ของนักเรียน
 3. ภาษา ภาษาที่นักเรียนได้พูดในชีวิตประจำวันเป็นภาษาถิ่นเหนือที่ใช้สื่อสาร ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน จึงมีปัญหาในการเรียนกลุ่มทักษะภาษาไทย ทั้งในด้านการฟัง การพูด และการเขียน

4. เนื้อหาของหนังสือประกอบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยที่ได้รับส่วนใหญ่ยังไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียน นักเรียนไม่คุ้นเคยกับภาษาที่ใช้ในหนังสือดังกล่าว จึงเป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน และยังขาดกิจกรรมที่จะให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงจากชีวิตประจำวัน

ในท้องถิ่นของตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้าง และประกอบอุตสาหกรรมพื้นบ้าน เช่น การทำกลองข้าว ไบลาน การจักสาน อีกทั้งสภาพทั่วไปของท้องถิ่นมีสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่สวยงาม มีพืชพันธุ์ไม้สมุนไพรพื้นบ้าน สภาพของบ้านเรือนเป็นแบบพื้นบ้านทั่วไป ซึ่งยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้ได้ เช่น ประเพณีตานก๋วยสลาก หรือสลากภัต ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีสถานที่ที่เป็นโบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์มรดกล้ำค่าของชาวจังหวัดลำปาง มีสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ หลายแห่ง มีภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ และยังมีการใช้ภาษาที่เป็นลักษณะพื้นเมืองของชาวจังหวัดลำปางอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมประสบการณ์เนื้อหาสาระจากสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม และขนบธรรมเนียมประเพณีสืบทอดต่อกันมา ตลอดจนวิทยาการท้องถิ่นที่ใกล้ตัวนักเรียน มาจัดสร้างเป็นบทเรียนภาษาไทยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อนำมาจัดกระบวนการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของกลุ่มโรงเรียนปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจเชื่อมโยงความรู้เดิมไปยังเรื่องราวที่กำลังเรียน ทำให้เกิดความเข้าใจอันจะส่งผลถึงทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมองเห็นประโยชน์และคุณค่าของการเรียนอย่างถาวร

จากเหตุผลดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงได้จัดทำบทเรียนวิชาภาษาไทย โดยนำบริบทของท้องถิ่นมาจัดทำเป็นสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงและประสบการณ์เดิม มาเชื่อมโยงกับการฝึกทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียนได้อย่างมีความหมายและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้แล้วยังเป็นการสร้างความตระหนักให้นักเรียนได้รักษาสิ่งแวดล้อมและสืบสานประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่นมิให้สูญหาย ที่สำคัญยังทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นกำเนิดของตน สามารถถ่ายทอดแนวคิด วัฒนธรรมของท้องถิ่นสู่สังคมโลกได้อย่างภาคภูมิใจ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนภาษาไทย เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคเหนือ
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนวิชาภาษาไทยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคเหนือ

สมมติฐานการวิจัย

1. บทเรียนภาษาไทยที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. นักเรียนที่เรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคเหนือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงกึ่งการทดลอง (Quasi experimental research) แบบ One group Pretest-Posttest Design

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มโรงเรียนบ้านปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2544 จำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านปงยางคก โรงเรียนบ้านสัน โรงเรียนบ้านจำ โรงเรียนบ้านปงใต้ และโรงเรียนบ้านหม้อ รวมทั้งสิ้น จำนวน 62 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านปงยางคก จำนวน 8 คน โรงเรียนบ้านสัน จำนวน 14 คน และโรงเรียนบ้านจำ จำนวน 8 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 รวมจำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์การเลือกนักเรียนในโรงเรียนที่ตั้งในภูมิลำเนาและสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกัน

ตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ บทเรียนภาษาไทย เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคเหนือ
ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย และความคิดเห็นต่อการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคเหนือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่
 - 1.1 บทเรียนภาษาไทย เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคเหนือ ประกอบด้วย 5 เล่ม คือ เล่มที่ 1 ท้องถิ่นของเรา เล่มที่ 2 เล่าขานประเพณี เล่มที่ 3 ของดีล้านนา เล่มที่ 4 ภูมิปัญญาท้องถิ่น เล่มที่ 5 ภาษาถิ่นบ้านเรา เป็นบทเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ด้วยการสืบค้นจากผู้รู้และประวัติตำนานจากหนังสือของท้องถิ่น โดยจัดให้สอดคล้องกับ บทเรียนของกรมวิชาการ การวิเคราะห์หลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร วัตถุประสงค์ ของหลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้วิชาภาษาไทยของชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แล้วนำเสนอ อาจารย์ที่ปรึกษา จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบแก้ไขแล้วนำมา ปรับปรุงพัฒนา

1.2 แบบฝึกหัดทำยบทเรียนทั้ง 5 บท

1.3 คู่มือครูและแผนการสอน จำนวน 15 แผน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแต่ละเล่ม จำนวน 5 ชุด

2.2 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันสำหรับการวัดผลประเมินผล หลักการใช้ได้แทรกไว้ในแบบ ทดสอบทุกตอน แบบทดสอบ 1 ชุด ประกอบด้วย 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบทดสอบ การฟัง ตอนที่ 2 แบบทดสอบการพูด ตอนที่ 3 แบบทดสอบการอ่าน ตอนที่ 4 แบบทดสอบการเขียน

2.3 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคเหนือ จำนวน 1 ชุด มี 15 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ ได้แล้ว วิเคราะห์ดัชนีความยากง่าย (Difficulty) และ ดัชนีอำนาจจำแนก (Discrimination) ของแบบทดสอบ โดยใช้เทคนิค 25 % หาค่าความ เชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตร K-R 20 ของ Kuder Richardson และนำคะแนนที่ได้จากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนบทเรียนเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาคเหนือ และผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มาหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ มาตรฐาน 80/80 ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบคะแนนพื้นฐาน การเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของบทเรียนแต่ละเล่ม และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการทดสอบค่าที (t-test) และวิเคราะห์ การตอบแบบสอบถามของนักเรียนด้วยการแจกแจงความถี่หาค่าเฉลี่ยร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

1. บทเรียนภาษาไทย เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคเหนือ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมี ประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานตั้งไว้ คือ 81.04 /81.06

2. นักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนภาษาไทยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคเหนือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทเรียนภาษาไทยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคเหนือ อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.53

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ได้นำผลการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้วิชาภาษาไทยเป็นแกน และได้นำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ที่ได้จากการวิจัยมาดำเนินการวิจัยต่อไปอีก โดยมีการวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนภาษาไทยโดยใช้เนื้อหาสัมพันธ์กับท้องถิ่น ซึ่งเป็นโครงการวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนจากกรมวิชาการ

ชื่อเรื่อง การจัดการแยกขยะมูลฝอยในโรงเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดนางวง ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
Garbage Assortment Management in Schools: Case Study in Wat Nawong School, Lak Hok Sub-District, Muang District, Pathum Thani Province

ผู้วิจัย

นายนเรศน์ ม่วงรุ่ง (Mr.Narate Muangrung)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2545

ความเป็นมา

ทุกวันนี้คนไทยกว่า 60 ล้านคน ผลิตขยะปริมาณ 14 ล้านตัน ภายในเวลา 1 ปี แต่ความสามารถในการจัดเก็บขยะมีไม่ถึง 70% ของขยะที่เกิดขึ้น ทำให้มีขยะตกค้างอยู่อีกเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งน้ำเสียและอากาศเสีย เป็นแหล่งพาหะนำโรค ก่อความรำคาญและไม่ปลอดภัย ปัญหานี้ปรากฏขึ้นโดยทั่วไปทั้งประเทศไทย แม้กระทั่งในโรงเรียนวัดนางวง ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีขยะเกิดขึ้นประมาณวันละ 75 กิโลกรัม ถูกนำมากองทิ้งรวมกัน โดยเทศบาลไม่สามารถเก็บขนขยะ

ได้ทุกวัน ทำให้มีขยะตกค้างล้นจากถังรองรับขยะ และกระจัดกระจายไปทั่วบริเวณโรงเรียน เกิดสภาพไม่ถูกสุขลักษณะ อาจก่อปัญหาสุขภาพอนามัยของนักเรียน ครู และประชาชน โดยรอบโรงเรียน

ปัญหาขยะในโรงเรียนวัดนawang เป็นตัวอย่างของปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนของประเทศไทยที่สามารถแก้ไขได้ โดยการรณรงค์ให้ทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และสร้างจิตสำนึกให้กับนักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนและกำลังสำคัญของชาติในอนาคต โดยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการลดปริมาณขยะ (Reduce) โดยการระลึกว่า “ยังใช้ได้อยู่ (Reused)” “ยังพอแก้ไขได้ (Repair)” “มีพิษควรหลีกเลี่ยง (Reject)” “ควรหมุนเวียน กลับมาใช้ใหม่ (Recycle)” (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2543: 3) และด้วยกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาซึ่งประกอบด้วยการสร้างกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การสำรวจปัญหา บ่งชี้ปัญหา คิดและวางแผนแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง จะก่อให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาและห่วงใยสิ่งแวดล้อม ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ มีเจตคติ และมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานทั้งที่เป็นรายบุคคลและร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น และเพื่อป้องกันปัญหามีให้เกิดขึ้นอีก อันเป็นรากฐานของการพัฒนาบุคลากรที่เป็นเยาวชนซึ่งจะเป็นอนาคตของชาติให้มีคุณภาพและขยายผลสู่ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยในโรงเรียนวัดนawang
2. เพื่อสร้างบทปฏิบัติการประกอบการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียน

สมมติฐานการวิจัย

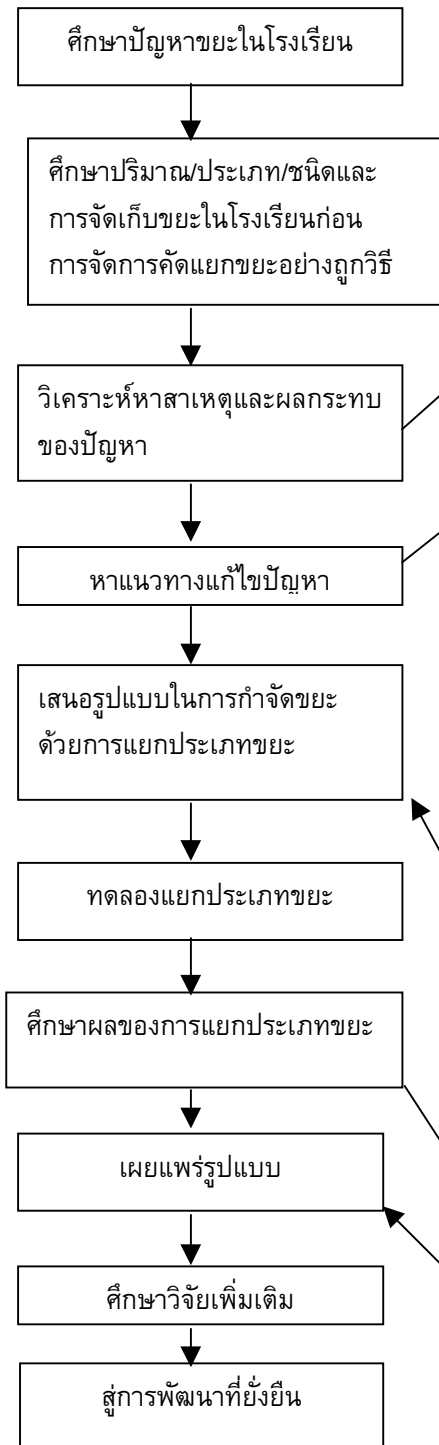
1. การแยกประเภทขยะมูลฝอย จะช่วยลดปริมาณขยะในโรงเรียนได้
2. บทปฏิบัติการ ช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมแก่เด็กนักเรียนได้

วิธีดำเนินการวิจัย

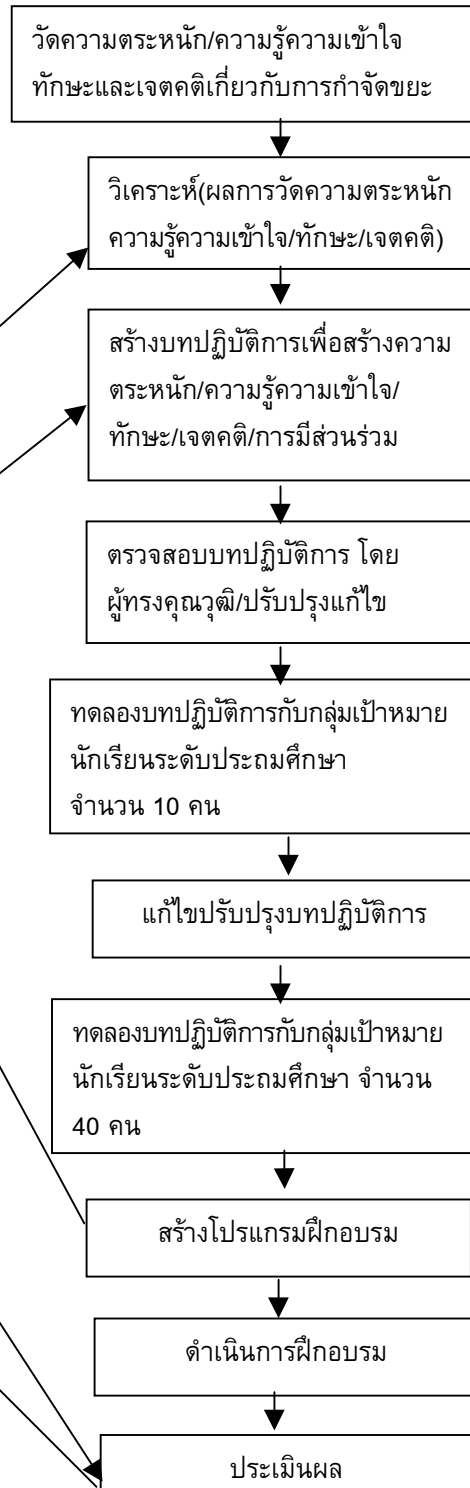
ระเบียบวิธีวิจัย

กำหนดแนวทางการศึกษาวิจัยออกเป็น 2 ด้าน คือ การศึกษาวิจัยด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ และ การศึกษาวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาสร้างจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมให้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยสร้างบทปฏิบัติการฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน โดยมีขั้นตอนดังแผนภูมิ

ด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม

ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

แผนภูมิแสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัยการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียน

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนในโรงเรียนวัดนาง อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนในโรงเรียนวัดนาง อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 147 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ด้าน คือ ด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม และด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

1. เครื่องมือด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ได้แก่

- 1.1 ตารางบันทึกการศึกษาสำรวจข้อมูลขยะมูลฝอยในโรงเรียนประจำวัน
- 1.2 เครื่องชั่งน้ำหนัก
- 1.3 ถังดำและถังแดงสำหรับบรรจุขยะทั่วไปและขยะอันตราย
- 1.4 ถังรองรับขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท
- 1.5 สารเคมีที่ใช้ทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพ

2. เครื่องมือด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

- 2.1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักเรียน
- 2.2 แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมจากขยะ
- 2.3 แบบทดสอบวัดความตระหนักและเจตคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมจากขยะมูลฝอย
- 2.4 บทปฏิบัติการฝึกรวมสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่อง การจัดการแยกขยะมูลฝอยในโรงเรียน สำหรับคู่มือครูและนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เฉพาะเชิงพฤติกรรม แนวคิดหลัก เนื้อหาวิชา ระยะเวลา วิธีดำเนินการ ฝึกรวม สื่ออุปกรณ์ แผนการฝึกรวม การวัดและประเมินผล
- 2.5 แบบประเมินผลบทปฏิบัติการ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกรวม

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียนวัดนาง อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี โดยให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณและประเภทของขยะมูลฝอย

ที่เกิดขึ้นแต่ละวัน เป็นระยะเวลา 22 วันทำการ จากนั้นทำการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับ ปริมาณและประเภทของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นแต่ละวัน เป็นระยะเวลา 22 วันทำการอีกครั้งหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมีปริมาณเฉลี่ยวันละ 58.80 กิโลกรัม แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ขยะย่อยสลายได้ ขยะทั่วไป และขยะรีไซเคิล โดยมีปริมาณเฉลี่ย 32.76, 20.77 และ 5.23 กิโลกรัมต่อวัน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 55.77, 35.35 และ 8.88 ต่อวันตามลำดับ และเมื่อนำระบบการคัดแยกขยะมาใช้ ทำให้สามารถนำขยะแต่ละประเภทไปจัดการได้อย่างเหมาะสม โดยนำขยะย่อยสลายได้ไปทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยน้ำชีวภาพ ซึ่งได้นำไปทดลองปลูกต้นไม้และปรับปรุงดินในแปลงสาธิต ขยะรีไซเคิลบางส่วนใช้เป็นอุปกรณ์ฝึกงานฝีมือ บางส่วนรวบรวมไว้เพื่อจำหน่าย สำหรับขยะทั่วไปที่ปล่อยออกสู่ชุมชน ส่งให้องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ดำเนินการจัดการต่อไป ผลปรากฏว่าการจัดการสามารถทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยของโรงเรียนที่ปล่อยออกสู่ชุมชนลดลง ร้อยละ 64.66 ของปริมาณขยะทั้งหมดที่เกิดขึ้น

ผลการฝึกอบรมกลุ่มตัวอย่าง พบว่านักเรียนที่ผ่านการฝึกอบรมด้วยบทปฏิบัติการ สิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่อง การแยกขยะในโรงเรียน มีความตระหนัก มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับปัญหาขยะ รวมทั้งการแยกและการใช้ประโยชน์จากขยะเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากการติดตามประเมินผลหลังการฝึกอบรม 1 เดือน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเรื่องการแยกประเภทขยะได้อย่างถูกต้องเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ในเรื่องการติดตามผลภายหลังที่ได้ดำเนินการวิจัยเสร็จแล้ว เพื่อให้เกิดการพัฒนาและต่อเนื่องในการป้องกันและแก้ปัญหาขยะมูลฝอยให้เกิดขึ้นอีกอย่างยั่งยืนตลอดไป เป็นหน้าที่ของคณะครูทุกคนในโรงเรียนที่จะต้องรับผิดชอบและดำเนินการตามแนวทางที่ได้จัดวางไว้
2. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการขยายผลการจัดการขยะมูลฝอยออกสู่ชุมชน โดยรอบโรงเรียน โดยให้นักเรียนเป็นแกนนำ

3. จัดให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการจัดการขยะรีไซเคิลทั้งในโรงเรียนและชุมชนโดยรอบ
4. ในการดำเนินงานให้สำเร็จลงได้นั้น ที่สำคัญคือความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตั้งแต่คณะครู นักเรียน แม่ค้า นักการภารโรง รวมไปถึงชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบล จึงจะนำไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืนได้
5. จากผลการวิจัย บทปฏิบัติการสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่อง การจัดการแยกขยะมูลฝอยในโรงเรียนที่สร้างขึ้น ได้รับการทดสอบและยอมรับแล้วว่าเป็นบทปฏิบัติการสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ สมควรที่จะเผยแพร่ให้กับโรงเรียนอื่นๆ ต่อไป
6. ควรมีการศึกษาวิจัยต่อเนื่องจากครั้งนี้ โดยเปลี่ยนแปลงกลุ่มเป้าหมายให้ครบทุกระดับ ตั้งแต่โรงเรียน มหาวิทยาลัย หน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดความตระหนัก มีความเข้าใจ และร่วมลงมือที่จะป้องกันและแก้ปัญหาขยะมูลฝอยไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่กำลังล้นเมือง และลดค่าใช้จ่ายในการเผาและฝังกลบขยะมูลฝอยลงได้ในระดับหนึ่ง
7. น่าจะได้มีศึกษาการจัดการเรื่องสิ่งแวดล้อมในด้านอื่นๆ ด้วย นอกเหนือจากเรื่องขยะมูลฝอย เช่น เรื่องน้ำ พลังงาน เป็นต้น

ชื่อเรื่อง การแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวชอบแกล้งเพื่อน ของ เด็กชายแมงปอ (นามสมมติ) ชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนวัดมะพร้าวเตี้ย สำนักงานเขต ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร
Modification of Aggressive Behaviour of a Second-Year Kindergartner (Alias Malang Por or Dragonfly) Wat Maprao Tia School, Phasi Charoen District, Bangkok

ผู้วิจัย

นางสาวอุษา สุทธิเกียรติสุข (Ms. Usa Sutikaitsuk)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

สภาพปัญหาในปีการศึกษา 2544 ผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูประจำชั้นอนุบาล 2 ในแต่ละวันจะพบว่า นักเรียนในชั้นเรียนจะฟ้องว่าถูกน้องแมงปอ แกล้งเพื่อน โดยการทุบตี ผลักให้ล้ม แกล้งขีดสมุด ขีดเส้น หยิบดินสอไป ทำลายของผู้อื่น บางครั้งทำร้ายเพื่อนแล้วฟ้องว่าเพื่อนมารังแกตัวเอง และบางครั้งนำดินสอตัวเองไปใส่ กระเป๋าเพื่อนแล้วฟ้องว่าเพื่อนขโมยของตัวเองไป พฤติกรรมต่างๆ นาๆ ที่มีลักษณะ การเรียกร้องความสนใจจากครู ถ้าครูไม่จัดการให้ จะทำซ้ำๆ ให้ครูจัดการให้ การเรียน ก็ไม่สนใจ สาเหตุเกิดจากการเลี้ยงดูจากทางบ้านและพฤติกรรมที่เคยประพฤติติดต่อกัน มานาน ขาดการแก้ไข ผลกระทบทำให้เกิดความไม่สงบสุขในห้องเรียน ผู้สอนเสียสมาธิ ในการสอนและการเรียนการสอนเป็นไปอย่างล่าช้า

ดังนั้น เพื่อแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวชอบแกล้งเพื่อนของน้องแมงปอ และให้หันมา สนใจในการเรียนรู้มากขึ้น ผู้วิจัยจึงคิดหาแนวทางมาพัฒนาผู้เรียน โดยการวิเคราะห์ ปัญหาซึ่งดำเนินการโดยศึกษาข้อมูลจากการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของน้องแมงปอ โดยครูประจำชั้น ข้อมูลจากผู้ปกครอง จากครูที่เคยสอน และข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่ กระทำต่อเพื่อน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้น้องแมงปอเลิกพฤติกรรมก้าวร้าวชอบแกล้งเพื่อน และให้หันมาสนใจ เรียนหนังสือ

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย กรณีศึกษารายบุคคล

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมาย คือ น้องแมงปอ จำนวน 1 คน โดยมีแนวทางในการแก้ไข พฤติกรรมก้าวร้าว โดยใช้กิจกรรมพร้อมให้แรงเสริมทางบวกเป็นระยะๆ ผู้วิจัยได้ทำ การพูดคุย ให้กำลังใจ และบอกให้ทราบถึงเหตุผลที่ต้องการให้แก้ไขพฤติกรรม รวมทั้ง แต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าชั้น ให้มีหน้าที่ช่วยเหลือครู ดูแลเพื่อนๆ และนำกิจกรรม คือ

- 1) กิจกรรม “มาจัดระเบียบแถว” มาใช้ในการทำกิจกรรม
- 2) กิจกรรม “ช่วยจัดถาดอาหาร” มาใช้ในกิจกรรม
- 3) นำกิจกรรม “ช่วยเก็บเครื่องนอน” มาใช้ในกิจกรรม
- 4) นำกิจกรรม “ช่วยเก็บเก้าอี้” มาใช้ในกิจกรรม

- 5) บันทึกผลการทำกิจกรรมในแบบบันทึกพฤติกรรม
- 6) นำผลการทำกิจกรรมมาแสดงในรูปแผนภูมิ
- 7) สรุปผลการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมโดยครูประจำชั้น
- 2) แบบสัมภาษณ์มารดาของน้องแมงปอ
- 3) แบบสัมภาษณ์เพื่อนครู
- 4) แบบสัมภาษณ์พี่เลี้ยงเด็ก
- 5) แบบประเมินพฤติกรรมรายกิจกรรมแก้ปัญหา
- 6) แบบประเมินพฤติกรรม จำแนกตามกิจกรรมที่ใช้ฝึกเพื่อแก้ปัญหา ได้แก่ การมาจัดระเบียบแถว การช่วยจัดถาดอาหาร การช่วยเก็บเครื่องนอน การช่วยเก็บเก้าอี้ โดยประเมินในด้านต่างๆ 4 ด้าน คือ ด้านความกระตือรือร้น ด้านความสนใจใน เวลาทำงาน ด้านความตั้งใจทำงาน และด้านความร่วมมือทำงาน โดยมีเกณฑ์ประเมิน 4 ระดับ คือ ดีมาก ดี พอใช้ ปรับปรุง

การรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการศึกษารายบุคคล โดย บันทึกการสังเกตพฤติกรรมที่กระทำต่อเพื่อน โดยครูประจำชั้นอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาเปิดเรียน สัมภาษณ์ครูประจำชั้นเรียน สัมภาษณ์มารดาของน้องแมงปอ สัมภาษณ์พี่เลี้ยงเด็ก ประเมินผลการแสดงพฤติกรรมตามแบบประเมินพฤติกรรมภายหลังนำกิจกรรมที่ใช้ฝึกเพื่อแก้ปัญหา มาฝึกกิจกรรมละ 1 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เนื้อหาสาระที่ได้จากบทสัมภาษณ์และการบันทึกสังเกตพฤติกรรม
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลการประเมินจากการฝึกทำกิจกรรม

สรุปผลการวิจัย

ผลการดำเนินกิจกรรม ของน้องแมงปอ สรุปได้ดังนี้

1. จากการนำกิจกรรม “มาจัดระเบียบแถว” มาใช้ในสัปดาห์ที่ 1 พบว่าน้องแมงปอมีพฤติกรรมให้ความร่วมมือและให้ความสนใจในการจัดระเบียบแถวเป็นอย่างดี เวลาที่เพื่อนไม่ฟัง จะพูดว่า “เราเป็นหัวหน้าชั้นนี้จะต้องเชื่อฟัง” และต้องยื่นเข้าแถวให้ดีด้วย

2. จากการนำกิจกรรม “ช่วยจัดถาดอาหาร” มาใช้ในสัปดาห์ที่ 2 พบว่าน้องแมงปอมีพฤติกรรมสนใจตั้งใจให้ความร่วมมือในเวลาช่วยจัดถาดอาหาร ถึงเวลาจะลุกจากที่นั่งเข้ามาช่วยเหลือครูอย่างเต็มใจมากที่สุด

3. จากการนำกิจกรรม “ช่วยเก็บเครื่องนอน” มาใช้ในสัปดาห์ที่ 3 พบว่า น้องแมงปอมีพฤติกรรมให้ความร่วมมือในการช่วยเก็บเครื่องนอนเป็นอย่างดี ซึ่งบางวันยังไม่อยากตื่นเร็ว แต่เมื่อเห็นเพื่อนบางคนลุกจากที่นอนแล้ว ตัวเองก็ลุกขึ้นมานั่งรอเพื่อช่วยครู

4. จากการนำกิจกรรม “ช่วยเก็บเก้าอี้” มาใช้ในสัปดาห์ที่ 4 พบว่าน้องแมงปอมีพฤติกรรมตั้งใจและให้ความร่วมมือกับครูช่วยเก็บเก้าอี้มากที่สุด และช่วยยกเก้าอี้ตัวที่เพื่อนยังไม่ยกด้วยความเต็มใจ

จากการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าชั้น การกล่าวชมเชยเป็นระยะ และให้ทำกิจกรรมที่ 1-4 เพื่อฝึกให้มีความรับผิดชอบ ความภูมิใจที่ได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าชั้น พบว่าทำให้น้องแมงปอเลิกพฤติกรรมก้าวร้าวชอบแกล้งเพื่อนได้ และหันมาตั้งใจในการเรียนหนังสือ ทำให้ผลการเรียนดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของมาสโลว์ ว่า “แรงจูงใจ” เป็นตัวกระตุ้นให้คนแสดงพฤติกรรมต่างๆ กัน การที่คนเรามีความต้องการในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แสดงว่าเราขาดในสิ่งนั้นๆ ซึ่งจะแสดงพฤติกรรมเพื่อให้ได้สิ่งนั้นๆ เมื่อได้สิ่งที่สนองความต้องการแล้ว เราจะหยุดพฤติกรรมนั้น “เช่นกรณีของน้องแมงปอ เมื่อได้รับการตอบสนองสิ่งที่ต้องการ ก็สามารถหยุดพฤติกรรมที่เคยปฏิบัติลงได้”

การแก้ไขพฤติกรรมการแกล้งเพื่อนของน้องแมงปอ สามารถแก้ไขปัญหาคือได้ เพราะทำให้เลิกพฤติกรรมที่เคยปฏิบัติ ด้วยการนำกิจกรรมหลายรูปแบบมากระตุ้นเตือน การเสริมแรงโดยคำชมเชยอย่างต่อเนื่อง การแต่งตั้งให้มีตำแหน่งความรับผิดชอบ ทำให้ลดพฤติกรรมที่ก้าวร้าวลงได้ โดยการให้ทำกิจกรรมที่เพื่อนคนอื่นไม่ต้องทำ ซึ่งแท้จริงเป็นการลงโทษวิธีหนึ่ง โดยผู้ที่ถูกลงโทษไม่รู้สึกรู้สัว แต่เป็นวิธีที่เหมาะสมกับกรณีนี้ที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา

การแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวชอบแกล้งเพื่อนของน้องแมงปอ โดยการใช้กิจกรรมการให้เสริมแรงด้วยคำชมเชย สามารถทำให้น้องแมงปอเลิกพฤติกรรมก้าวร้าวชอบแกล้งเพื่อนลงได้ และสนใจเรียนหนังสือมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ควรนำแนวทางนี้ไปปรับใช้แก้ไขปัญหานักเรียนที่มีพฤติกรรมเกเรที่พบในชั้นเรียนระดับอื่นได้

ชื่อเรื่อง การใช้กระบวนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้เพื่อพัฒนาความสามารถ
ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนในวิชาวิทยาศาสตร์
Using Inquiry Method to Develop Ability on Critical Thinking of
the Students in Science Subject

ผู้วิจัย

นางสาวลักษณีย์ โคตรสีเขี้ยว (Ms.Luksanee Kotsrikheaw)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2545

ความเป็นมา

จากสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกและรอบๆ ตัวของเราที่ผ่านมา ทำให้คนไทยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะทักษะการคิด เนื่องจากสาเหตุสำคัญหลายประการ เช่น ความต้องการทางสังคมที่เกิดจากภาวะความเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการศึกษา ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีบทบาทสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและทางลบต่อสังคมโลก ทำให้คนบนโลกสามารถสร้างสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมายอย่างไร้พรมแดน ไร้ขีดจำกัด และมีพลังอำนาจทางการตลาดกว้างขวางมากขึ้น เราได้รับผลประโยชน์มากมาย แต่ขณะเดียวกันก็สร้างปัญหาให้กับสังคมไทยจนแก้ไขไม่ตก เช่น ปัญหามลภาวะ ปัญหาความไม่สมดุลระหว่างชนชั้นนายทุนกับผู้ใช้แรงงาน ปัญหาระบบเศรษฐกิจไม่เหมาะสมกับความต้องการของสังคม ทำให้คนในสังคมอยู่อย่างไม่มีความสุข ส่วนระบบการเมือง และการศึกษาก็ล้าหลังแต่มีระบบที่ไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นฐานของชุมชน วัฒนธรรมของคนไทย ปัญหาความขัดแย้งของกลุ่มคนที่เกิดจากการไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและเป็นไปอย่างรวดเร็ว และยิ่งจะยกระดับให้เท่าเทียมสังคมโลกยิ่งทำได้ยาก ถ้าหากไม่ใช้พลังความคิดที่ซับซ้อนและมีคุณภาพในการแก้ปัญหา (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) การเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนรุ่งเรืองอุปถัมภ์ พบว่ามีปัญหา คือ เมื่อนักเรียนทำการทดลองแล้ว สรุปผลการทดลองได้ไม่ดี ข้อมูลที่ทดลองได้และผลการสรุปไม่เป็นเหตุเป็นผลกัน เนื่องจากนักเรียนขาดทักษะการคิดที่มีความซับซ้อน หรือการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ดังนั้น การสร้างเด็กและเยาวชนให้มีความสามารถทางความคิด จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำอย่างเร่งด่วนสำหรับคนไทยในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544 (2540) ในแผนงานหลักที่ 2 การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาขีดความสามารถของตนได้เต็มศักยภาพ และมีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ปัญญา จิตใจ และสังคม เป็นผู้รู้จักคิด วิเคราะห์ ใช้เหตุและผลเชิงวิทยาศาสตร์ มีความคิดรวบยอด รักการเรียนรู้ รู้วิธีการและสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีเจตคติที่ดี มีวินัย มีความรับผิดชอบและมีทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาตน พัฒนาอาชีพ และดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) มาตรา 24 ระบุถึงกระบวนการเรียนรู้ที่สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการ สรุปได้ว่า จะต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ตลอดจนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของคนทุกคนจะต้องเกี่ยวข้องกับวิธีคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ (Critical Thinking) อยู่ตลอดเวลา เพราะนอกจากจะต้องนำไปใช้ในการเลือกตัดสินใจสิ่งต่างๆ ให้กับตนเองและครอบครัวแล้ว ยังต้องใช้กรองคำพูด การกล่าวอ้าง หรือแม้แต่ใช้ไต่ตรองข่าวต่างๆ ว่าเป็นจริงหรือไม่ อย่างไร ได้เป็นอย่างดี

ส่วนกระบวนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Approach) ก็เป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการแสวงหาคำตอบ เพื่ออธิบายความเป็นไปของสิ่งต่างๆ อย่างมีระบบระเบียบ มีหลักเกณฑ์ มีลำดับขั้นตอน เริ่มต้นจากการเลือกสนใจกับปัญหาบางอย่างที่ทำทนายให้แสวงหาคำตอบ การรวบรวมข้อมูล การตั้งสมมติฐาน และการสรุปใจความอย่างสมเหตุสมผล เพื่ออธิบายเหตุการณ์ที่เป็นปัญหานั้นๆ (Joyce & Weil, 1980 อ้างถึงในคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนโดยการใช้วิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณของนักเรียนในวิชาวิทยาศาสตร์

วิธีการแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ เพราะเป็นวิธีการที่นำเอาความอยากรู้อยากเห็นซึ่งเป็นพื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิดและค้นพบความรู้ต่างๆ ช่วยให้นักเรียนรู้จักการแสวงหาคำตอบเพื่ออธิบาย

ความเป็นไปของสิ่งต่างๆ อย่างมีระเบียบ มีหลักเกณฑ์ มีลำดับขั้นตอน เริ่มต้นจากการเลือกสนใจปัญหาบางอย่างที่ทำให้แสวงหาคำตอบ การรวบรวมข้อมูล การตั้งสมมติฐาน และการสรุปความอย่างสมเหตุสมผล เพื่ออธิบายเหตุการณ์ที่เป็นปัญหานั้นๆ นักเรียนจะมีโอกาสได้ฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยมีปัญหาและวิธีการสืบเสาะหาความรู้ตามลำดับขั้นตอนทางวิทยาศาสตร์เป็นสื่อ ทักษะการคิดที่นักเรียนได้ฝึก คือ การนำเนื้อหาความรู้ที่กำลังเรียนไปเกี่ยวโยงกันอย่างสมเหตุสมผลแล้วคิดสรุปความ และนำเสนอข้อสรุปที่ได้นั้นไปใช้อธิบายความ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน
2. เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนโดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้

สมมติฐานการวิจัย

กระบวนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้สามารถพัฒนาด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) ที่มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนกระบวนการวิจัยเป็นระยะๆ โดยในระหว่างการวิจัยมีการศึกษาเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนในวิชาวิทยาศาสตร์ รหัสวิชา ว 203 และ ว 204 โรงเรียนรุ่งเรืองอุทิศ สังกัดสำนักงานเขตบางนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 77 คน ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1-2 ปีการศึกษา 2545 เป็นเวลา 1 ปีการศึกษา โดยใช้กระบวนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ในการฝึกกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ จำนวน 15 แผน โดยมีขั้นตอนการจัดทำแผนการสอน ดังนี้

- 1.1 ศึกษาหลักสูตร จุดประสงค์รายวิชา ขอบข่าย เนื้อหา
- 1.2 ศึกษาแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้จากเอกสารและงานวิจัย
- 1.3 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ โดยแต่ละแผนมีองค์ประกอบดังนี้
 - 1) สาระสำคัญ
 - 2) จุดประสงค์การเรียนรู้
 - 3) เนื้อหา
 - 4) กิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ชั้นการเตรียมปัญหา ชั้นอธิบายข้อตกลงในการทำกิจกรรม ชั้นการนำเสนอปัญหา ชั้นการตั้งสมมติฐาน ชั้นการรวบรวมข้อมูล ชั้นการอภิปรายเพื่อสร้างข้อสรุปจากข้อมูล ชั้นขยายความรู้จากที่ได้ค้นพบ
 - 5) สื่อการเรียนการสอน
 - 6) การวัดและประเมินผล
 - 7) บันทึกผลหลังการสอน
 - 8) ข้อเสนอแนะของผู้บริหาร
- 1.4 นำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้
- 1.5 นำแผนการสอนโดยวิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในทุกวันศุกร์ เวลา 10.40-11.30 น. และ 12.30-13.20 น. และบันทึกผลหลังการสอน ทั้งผลการเรียนรู้ของนักเรียน ผลการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน
- 1.6 นำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้

2. แบบทดสอบ/เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการวิจัย มีดังนี้

2.1 แบบทดสอบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีลักษณะเป็นข้อสอบแบบปรนัยเลือกตอบ 5 ตัวเลือก มีจำนวน 30 ข้อ

2.2 แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีลักษณะเป็นแบบสังเกตบันทึกพฤติกรรมในระหว่างเรียน เมื่อพบพฤติกรรมกรรมการคิดอย่างมีวิจารณญาณตรงตามที่ระบุไว้ จะต้องทำเครื่องหมาย / ลงในช่องรายการ ถ้าไม่พบพฤติกรรมใดๆ ก็

ไม่ต้องทำเครื่องหมายใดๆ ลงไป และมีช่องสำหรับบันทึกรายละเอียดพฤติกรรมของนักเรียนด้วย ซึ่งประกอบด้วย รายการดังนี้ 1) เข้าใจปัญหาชัดเจน 2) อธิบายอย่างมีเหตุผล 3) อธิบายได้อย่างถูกต้อง 4) อธิบายได้ครอบคลุม 5) อธิบายได้ละเอียด 6) วิเคราะห์ถึงผลในอนาคต

ตัวแปร

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ และแนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยได้ศึกษาและเรียนรู้จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัย
2. พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ร่างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ แบบทดสอบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แบบสังเกตพฤติกรรมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สื่อการเรียนรู้
3. เก็บข้อมูลพื้นฐาน (Baseline/Pretest) โดยใช้ข้อมูลความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนโดยใช้แบบทดสอบความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณในภาคเรียนที่ 1 และได้นำผลสรุปของคะแนนความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของภาคเรียนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานในภาคเรียนที่ 2
4. จัดการเรียนโดยวิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ตามแผนการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้น และได้จัดการเรียนการสอน ในภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 เป็นเวลา 1 ภาคการศึกษา โดยตรวจสอบผลการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และบันทึกกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งด้วย
5. พิจารณาผลการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนที่จัดทำขึ้น ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และนำข้อมูลมาใช้ในการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยดำเนินการ 2 ครั้งในช่วงตั้งแต่แผนการสอนที่ 5 และแผนการสอนที่ 8
6. เก็บข้อมูลผลการจัดกิจกรรม โดยใช้ใบงาน และแบบสังเกตพฤติกรรมการคิดอย่างมีวิจารณญาณในช่วงระหว่างการทำกิจกรรมในห้องเรียน

7. วิเคราะห์ผลการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งโดยการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง และพิจารณาจากผลงานของนักเรียน โดยใช้เกณฑ์ตามรายการในแบบสังเกตพฤติกรรมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t - test Dependent เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาของความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนก่อนและหลังทดลอง และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ โดยการจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้ หลังจากนั้นจึงตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากหลายแหล่ง แล้วสรุปผลข้อมูลเขียนเป็นข้อมูลเชิงบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนในวิชาวิทยาศาสตร์โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

เมื่อนักเรียนได้รับการฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้แล้ว ความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ในด้านพฤติกรรมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้นในการฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างทำงานกลุ่มดีขึ้น ด้านผลการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่สามารถคิดได้อย่างถูกต้องอย่างมีเหตุผล คิดได้ละเอียด และมีนักเรียนบางส่วนที่นอกจากมีความสามารถในการคิดเหมือนเพื่อนๆ แล้ว ยังสามารถคิดได้อย่างครอบคลุมและวิเคราะห์ถึงผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย ด้านกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยค้นพบ พบว่า กิจกรรมการฝึกให้นักเรียนคิดอย่างมีวิจารณญาณไม่ใช่เรื่องน่าเบื่อสำหรับนักเรียน แต่นักเรียนส่วนใหญ่ชอบ การเริ่มต้นการฝึกการคิด ถ้านักเรียนคิดไม่ออก การจัดให้นักเรียนคิดเป็นกลุ่มจะทำให้นักเรียนคิดได้ดี และมีความสุขในการคิดมากขึ้น การฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วพูดให้เพื่อนคนอื่น ๆ ฟัง จะทำให้เพื่อนคนอื่น ๆ เกิดการเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ ตามไปด้วย ส่วนความคิดเห็น ความรู้สึกและปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ยังมีนักเรียนบางส่วนคิดอธิบายปัญหา

ต่างๆ ได้ไม่ครอบคลุมและไม่ละเอียด นักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะการวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย คือ จะเห็นว่ากระบวนการสืบเสาะหาความรู้มีขั้นตอนต่างๆ ที่กระตุ้นให้นักเรียนฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณในเกือบทุกขั้นตอน เช่น ในขั้นการเตรียมปัญหาที่ต้องร่วมกันอภิปรายเพื่อแยกแยะให้ได้ปัญหาที่แท้จริง ในขั้นรวบรวมข้อมูลก็ต้องการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการรวบรวมข้อมูล ส่วนในขั้นการตั้งสมมติฐานก็ต้องพิจารณานำข้อมูลที่มีอยู่มาเชื่อมโยงกันอย่างสมเหตุสมผลเพื่อนำไปสู่การสรุป ซึ่งล้วนต้องการคิดอย่างมีวิจารณญาณทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ ควรจะฝึกกระบวนการคิดในช่วงเวลาที่มีความถี่มากขึ้นกว่าเดิม และใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น ใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ใช้สื่อต่างๆ ที่มีความชัดเจนและได้รับประสบการณ์ตรงมากขึ้น เพิ่มการฝึกกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่เน้นการเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากการทดลองสู่การแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันมากขึ้น และเพิ่มความสนุกในการเรียนโดยการสอดแทรกศิลปะและดนตรีเข้าไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับเป็นแนวทางในการวิจัยต่อไป ควรทำการวิจัยการพัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณแบบใช้วิธีการพัฒนาอื่นๆ ด้วย

ประเด็น “เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา”

ชื่อเรื่อง การพัฒนาการเรียนการสอนแบบเน้นวิจัยผ่านเว็บเพื่อความรู้ของ
นิสิตชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
The Development of Web Research Based Learning for an
Inquiring Mind of Freshmen in Teacher Education Program
at Chulalongkorn University

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ใจทิพย์ ณ สงขลา (Asst. Prof. Dr.Jaitip Na-songkhla)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

การวิจัยคือ การแสวงหาความรู้ด้วยการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ เป็นการค้นหา
แสวงหาความจริงโดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) ได้แก่ 1) การตั้ง
และตีความปัญหา (Problem) 2) การตั้งสมมติฐาน (Hypotheses) 3) ชั้นเก็บรวบรวม
ข้อมูล (Gathering data) 4) การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) 5) การสรุป (Conclusion)
ทั้งนี้ในการวิจัยประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วนคือ ส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณและเชิง
คุณภาพ และส่วนของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงจะต้องเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์
ในการพิจารณาประเด็นหรือข้อมูลต่างๆ ดังนั้น กระบวนการวิจัยจะทำให้ผู้วิจัยมีความใฝ่รู้
มีความกระตือรือร้น มีเหตุมีผล จึงทำให้กระบวนการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการวิจัย
ดังกล่าวถูกนำมาใช้เป็นวิธีการเรียนการสอนโดยใช้ชื่อเรียกว่า การสอนแบบเน้นวิจัย
(Research Based Learning) ซึ่งจำกัดความไว้ว่า “การสอนแบบเน้นวิจัยเป็นการสอน
เนื้อหาวิชา เรื่องราว กระบวนการ ทักษะ และอื่นๆ โดยใช้รูปแบบการสอนชนิดที่ทำให้
ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหา หรือสิ่งต่างๆ ที่ต้องการสอนนั้น โดยอาศัยพื้นฐานจากกระบวนการ
การวิจัย” (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2537: 1)

การสอนแบบเน้นวิจัย แบ่งกลวิธีการสอนเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) การใช้วิธีวิจัย
เป็นวิธีสอน 2) การสอนโดยให้ผู้เรียนร่วมทำโครงการวิจัยกับอาจารย์ 3) การสอนโดยให้
ผู้เรียนศึกษางานวิจัยของอาจารย์ผู้สอนและของนักวิจัยชั้นนำในศาสตร์ 4) การสอนโดยใช้

ผลการวิจัยประกอบการสอน และเมื่อแบ่งตามการเน้นหนักของการใช้วิธีวิจัยเป็นวิธีสอน เรียงลำดับจากการที่ผู้เรียนเข้าไปเกี่ยวข้องในกระบวนการได้เป็น 7 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 ผู้เรียนศึกษาความรู้จากตำรา เอกสาร สื่อต่างๆ หรือจากคำบรรยาย

ระดับที่ 2 เป็นการเรียนรู้ผลการวิจัยจากการศึกษาด้วยตนเองหรือจากอาจารย์

ระดับที่ 3 เป็นการเรียนรู้โดยศึกษาจากงานวิจัยโดยตรงว่าความรู้ชายแดนของ ศาสตร์อยู่ที่ใด

ระดับที่ 4 เป็นการทำรายงานเชิงวิจัย

ระดับที่ 5 เป็นการทำวิจัยฉบับเล็ก (baby research) เพื่อให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับ กระบวนการวิจัย

ระดับที่ 6 เป็นการทำวิจัยภายใต้การนิเทศ หรือเป็นผู้ช่วยในโครงการวิจัยของ อาจารย์

ระดับที่ 7 เป็นการทำวิทยานิพนธ์ หรือทำวิจัยด้วยตนเอง

เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและเว็ลด์ ไซด์ เว็บ กระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมทางการเรียน การสอนอีกรูปแบบหนึ่งเรียกว่า “การเรียนการสอนผ่านเว็บ” การเรียนการสอนผ่าน เว็บเป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างกิจกรรมทางการเรียนใน 2 ลักษณะสำคัญคือ 1) การเรียนรู้ด้วยตนเองจากเนื้อหาสาระความรู้ในรูปของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Learner-content interaction) ซึ่งประกอบเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้สื่อไฮเปอร์มีเดียที่สามารถโต้ตอบกับผู้เรียนได้อย่างซับซ้อน และ 2) การเรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์ทางการเรียน ในลักษณะการโต้ตอบอภิปรายระหว่างผู้เรียนด้วยกัน (learner-learner interaction) โดยผู้เรียนและผู้สอนไม่จำเป็นต้องพบปะกันจริงในเวลาและสถานที่เดียวกัน ใช้วิธีการพบปะ อภิปรายโต้ตอบกันในสิ่งแวดล้อมเสมือนด้วยการใช้โปรแกรมสนทนา (chat) กระดานข่าว อิเล็กทรอนิกส์ (web board) หรือไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

การวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งเป้าหมายเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนแบบเน้นวิจัยผ่าน เว็บ ซึ่งมีกลยุทธ์สำคัญคือ การประยุกต์ใช้วิธีการวิจัยให้เป็นวิธีเรียนวิธีสอน โดยมุ่งเน้น ให้ผู้เรียนได้คุ้นเคยกับวิธีการวิจัยด้วยการให้กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ศึกษาหา ความรู้ตามแนวทางของการทำวิจัย ได้แก่ การตั้งปัญหาและการตีความ การคาดเดาตั้ง สมมติฐานคำตอบ การค้นคว้า การวิเคราะห์สังเคราะห์ และการนำเสนอการปรับปรุง ทั้งนี้กระบวนการของการสอนด้วยวิธีการวิจัยดังกล่าวได้บูรณาการเข้ากับเทคโนโลยี เว็ลด์ ไซด์ เว็บ เพื่อขยายกิจกรรมการเรียนรู้และการสื่อสารระหว่างผู้เรียนด้วยกันและผู้สอน ให้อยู่นอกเหนือจากข้อจำกัดของเวลาและสถานที่ในห้องเรียน การผนวกรูปแบบการเรียนรู้

แบบเน้นวิจัยโดยใช้เทคโนโลยีเว็บเป็นสื่อนี้ จึงเป็นที่คาดหวังว่าจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ซึ่งวัดได้จากเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อการแสวงหาความรู้ของตนเอง และเป็น ที่คาดการณ์ว่าการเรียนแนวใหม่นี้จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการเรียน การสอนแบบเน้นวิจัยยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นวิจัยผ่านเว็บ
2. เพื่อศึกษาผลของการเรียนการสอนแบบเน้นวิจัยผ่านเว็บที่มีต่อความรู้ของ นิสิต

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

วิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียว

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ นิสิตชั้นปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจงเป็นกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 ที่ ลงทะเบียนวิชาบังคับคอมพิวเตอร์พื้นฐานเพื่อการศึกษาในภาคต้น ปีการศึกษา 2544 ซึ่งประกอบด้วยนิสิตจาก 5 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชามัธยมศึกษา (วิทยาศาสตร์) สาขา วิชามัธยมศึกษา (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) ดนตรี ศิลปศึกษา และวิทยาศาสตร์ การกีฬา มีจำนวนทั้งสิ้น 162 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. เว็บไซต์เพื่อการเรียนการสอนแบบเน้นวิจัย เป็นโปรแกรมการเรียนที่ออกแบบ เพื่อเป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมการเรียนแบบเน้นวิจัย สำหรับชั้นเรียนที่มีผู้เข้าเรียน จำนวนมาก ในที่นี้คือ นิสิตปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในวิชา คอมพิวเตอร์พื้นฐานเพื่อการศึกษา ขั้นตอนการพัฒนาเว็บและองค์ประกอบภายในเว็บดังนี้
ขั้นตอนการพัฒนาเว็บ ใช้หลักการออกแบบเว็บตามแนวทางของงานวิจัยของ ใจทิพย์ ณ สงขลา (2544)

- 1) กำหนดเป้าหมายหลักและวัตถุประสงค์ของเว็บ เป้าหมายหลักคือ เพื่อเป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมการเรียน ที่กระตุ้นให้มีการเรียนแบบผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้วิธีการเรียนการสอนแบบเน้นวิจัยเป็นหลัก ผ่านสื่อเว็บ

2) วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายหลัก เพื่อให้สามารถคาดการณ์อุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์ที่ผู้เรียนใช้ และเพื่อการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

3) วิเคราะห์เนื้อหาการเรียน เป็นเนื้อหาการเรียนที่ใช้ในการบรรยายในภาคทฤษฎี โดยใช้แผนมโนทัศน์ (Concept mapping) เพื่อการนำสู่การจัดกิจกรรมทางการเรียนต่อไป

4) ออกแบบแผนและกิจกรรมการเรียน โดยใช้ตารางการวิเคราะห์การเรียนและกิจกรรม เพื่อให้มีการเรียนแบบเน้นวิจัยเป็นหลัก

5) จัดทำโครงสร้างเว็บไซต์ หลังจากการวิเคราะห์เนื้อหาแล้ว จัดทำโครงสร้างของเว็บไซต์แสดงการเชื่อมโยงภายในและภายนอกเว็บไซต์

6) ออกแบบเว็บเพจ เป็นขั้นตอนกำหนดรายละเอียดในเว็บเพจ ประกอบด้วยส่วนนำทาง ส่วนตัวเนื้อหา และส่วนท้ายของเพจ ซึ่งการออกแบบหน้าจอนั้นรวมรายละเอียดที่จะบรรจุลงในเว็บเพจ ได้แก่ ข้อความ ภาพประกอบ และการเชื่อมโยง รวมทั้งเทคนิคต่างๆ ที่จะให้ปรากฏบนจอภาพเมื่อผู้เรียนเปิดเว็บเพจ

7) สร้างและทดสอบ สร้างตามที่ได้กำหนดไว้ในโครงสร้างเว็บไซต์ และการวางรูปแบบหน้าจอในขั้นตอนการออกแบบเว็บเพจ เมื่อสร้างแล้วจะต้องนำเว็บไซต์ขึ้นสู่เครื่องให้บริการ และตรวจดูเว็บไซต์นั้นจากเครื่องของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายหลัก และทำการทดลองกับนิสิตชั้นปีที่ 2 ที่เคยเรียนในวิชาดังกล่าว

8) การจัดการและปรับปรุงเว็บไซต์ กำหนดตารางเวลาการจัดการและการโต้ตอบปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอตามที่ได้วางแผนการสอน

องค์ประกอบภายในเว็บไซต์ เว็บไซต์ประกอบด้วย โฮมเพจ และ เพจแสดงรายละเอียดคำสั่งในแต่ละขั้นตอนของการเรียนแบบเน้นวิจัย จำนวน 23 หน้า ดังนี้

1) โฮมเพจ เป็นหน้าแรกซึ่งเปรียบเสมือนสารบัญหรือเมนูหลัก นำสู่การเชื่อมโยง ดังนี้

1.1 เพจรายละเอียดคำสั่งในแต่ละขั้นตอนของการเรียนแบบเน้นวิจัย ตามรายสัปดาห์

1.2 เพจที่อยู่ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ของนิสิตตามกลุ่มและผู้สอน

1.3 เพจหลักไปยังไซต์เว็บติวเตอร์ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาและแบบฝึกปฏิบัติของวิชา

1.4 กระดานข่าว

1.5 เมนุย่อยเชื่อมโยงสู่ผลงานของนิสิต

1.6 แผนที่เว็บไซต์

2) หน้ารายละเอียดคำสั่งในแต่ละขั้นตอนของการเรียนแบบเน้นวิจัย จากคำบรรยายที่ผู้สอนได้ให้ในห้องเรียนพร้อมรายละเอียดและคะแนน ประกอบด้วยตัวอย่างผลงาน ซึ่งแสดงให้เห็นนิสิตเห็นเป็นรายสัปดาห์

3) ที่อยู่ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้สอน และเชื่อมโยงไปสู่รายชื่อกลุ่มของนิสิตและที่อยู่ทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์

4) เว็บไซต์เตอร์ เป็นเว็บไซต์ประกอบด้วยเนื้อหา และกิจกรรมของรายวิชา ประกอบด้วย คำอธิบายรายวิชา สรุปเนื้อหาวิชา กิจกรรมแบบทดสอบ การสนทนากระดานข่าว

5) กระดานข่าว เป็นกระดานข่าวรวมเพื่อเปิดให้นิสิตเข้ามาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่ม

6) เมินุย่อยเชื่อมโยงสู่ผลงานของนิสิตรายกลุ่ม 17 กลุ่ม ซึ่งทำหน้าที่เป็นหน้าโฮมเพจของกลุ่มหรือเมินุย่อยเชื่อมโยงสู่งานของสมาชิกแต่ละกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญนอกเหนือจากผลงาน คือฟอร์มการสำรวจในลักษณะอินเทอร์เน็ตโพล

7) แผนผังภาพแสดงให้เห็นภาพรวมของเว็บไซต์ทั้งหมด (site map)

2. แบบสอบถามก่อนและหลังการเรียนแบบเน้นวิจัยผ่านเว็บ เพื่อสอบถามเกี่ยวกับเจตคติของนิสิตในการเรียนการสอนแบบเน้นวิจัย ใน 5 ประเด็นหลักคือ การตั้งปัญหาและการตีความ การคาดเดาตั้งสมมติฐานคำตอบ การค้นคว้า การวิเคราะห์สังเคราะห์ การนำเสนอและการปรับปรุง

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เมื่อมีการเรียนการสอนบรรยายได้ 4 สัปดาห์ (1 ใน 4 ของเวลาเรียนทั้งภาคการศึกษา) ได้จัดให้มีกิจกรรมตามสัปดาห์ ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1 **ขั้นเตรียมการ** มีการจัดเตรียมการ 1) ให้นิสิตกรอกแบบสอบถาม 2) อธิบายทำความเข้าใจกับนิสิตเรื่องการเรียนแบบเน้นวิจัย 3) จัดกลุ่มนิสิตเป็นจำนวนทั้งสิ้น 17 กลุ่ม โดยแบ่งตามแผนกเพื่อความสะดวกในการติดต่อระหว่างการทำกิจกรรมของนิสิต พร้อมทั้งให้นิสิตตั้งหัวหน้ากลุ่มและกรรมการจัดการกลุ่ม

งานมอบหมาย ผู้สอนให้นิสิตส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ตั้งชื่อกลุ่ม แจ้งรายชื่อสมาชิกกลุ่ม รายชื่อหัวหน้าและกรรมการ ให้นิสิตรวบรวมที่อยู่ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ของสมาชิกในกลุ่มจัดทำเป็นเมลลิ่งลิส (mailing list-กลุ่มที่อยู่ทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเมื่อจัดส่งข้อความถึงคนใดคนหนึ่ง ข้อความนั้นจะถูกส่งให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มโดยอัตโนมัติ) โดยให้นิสิตรวมที่อยู่ทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้สอนไว้ในทุกกลุ่มด้วย ทั้งนี้ยังได้สนับสนุนให้นิสิตสื่อสารกับผู้สอนเป็นรายบุคคลเมื่อมีปัญหา

สัปดาห์ที่ 2 ชั้นเตรียมการ ผู้สอนให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเทคนิคการสืบค้นข้อมูลและการสร้างเว็บเพจอย่างง่าย

งานมอบหมาย ให้นักเรียนส่งเว็บเพจกลุ่ม ประกอบด้วย ชื่อกลุ่ม รายชื่อสมาชิกกลุ่ม รายชื่อหัวหน้าและกรรมการ พร้อมทั้งที่อยู่ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์รายบุคคลตามตัวอย่างซึ่งแสดงให้ดูในห้องบรรยาย และผู้สอนยังได้นำรายละเอียดงานที่มอบหมายพร้อมตัวอย่างเผยแพร่ให้นักเรียนติดตามที่เว็บไซต์ของวิชาคอมพิวเตอร์พื้นฐานเพื่อการศึกษาในเครื่องให้บริการเว็บไซต์ของคณะครุศาสตร์ ตามที่อยู่ของเครื่องให้บริการคือ <http://www.edu.chula.ac.th/jaitip/rbl>

สัปดาห์ที่ 3 ชั้นตั้งสมมติฐาน ผู้สอนแนะนำประเด็นปัญหาที่เป็นปัญหาหยาบยอดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา (comprehensive questions) ทั้งหมด 9 ประเด็น โดยให้นักเรียน 2 กลุ่มทำการศึกษาค้นคว้าที่เหมือนกัน ทั้งนี้เปิดกว้างให้นักเรียนตั้งสมมติฐานและคาดเดาทิศทางของคำตอบ

งานมอบหมาย ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มตีความประเด็นปัญหา ตั้งสมมติฐานและคาดเดาคำตอบ และนำเสนอผ่านเว็บเพจของกลุ่ม และส่งไฟล์นั้นผ่านทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ผู้สอนนำเข้าสู่เชื่อมโยงกับเพจที่มีรายชื่อสมาชิกกลุ่ม

สัปดาห์ที่ 4 ชั้นค้นคว้า ทบทวนประเด็นที่นักเรียนได้ทำการตั้งสมมติฐาน แล้วเปิดให้นักเรียนปรึกษาประเด็นและอธิบายขั้นตอนการทดสอบสมมติฐานโดยการค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากแหล่งข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต ทบทวนเรื่องเทคนิคการค้นหาแหล่งข้อมูลและข้อสังเกตในการคัดเลือกแหล่งข้อมูล

งานมอบหมาย ให้นักเรียนตกลงแบ่งงานให้สมาชิกกลุ่มสืบค้นข้อมูลตามสมมติฐานหรือทิศทางของคำตอบที่คาดเดาไว้ จากแหล่งข้อมูลบนเว็บไซต์ ไรต์ เว็บ โดยให้นักเรียนแต่ละคนนำเสนอสรุปความสั้นๆ เสนอไว้บนเว็บเพจของตนเอง และทำการเชื่อมโยง (link) แหล่งข้อมูลที่สืบค้นมาขึ้นเพื่อเป็นการอ้างอิง ทั้งนี้ให้เชื่อมโยงเพจข้อมูลที่ตนเองเสนอเข้าสู่เพจของกลุ่มด้วย ผู้สอนได้นำรายละเอียดของงานที่มอบหมายในระหว่างการบรรยายนี้พร้อมตัวอย่างแสดงไว้ที่เว็บไซต์ของวิชาตามที่อยู่ที่ได้กล่าวมาแล้ว

สัปดาห์ที่ 5 ชั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผู้สอนอธิบายให้นักเรียนเข้าใจกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งที่ได้มา

งานมอบหมาย ให้นักเรียนทำงานร่วมกับกลุ่ม นำข้อมูลที่แต่ละคนได้มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นคำตอบของกลุ่ม และนำเสนอลงในเว็บเพจของกลุ่มตนเอง ทั้งนี้ผู้สอนได้จัดตั้งกระดานข่าว แนะนำกระบวนการอภิปรายกลุ่มโดยใช้กระดานข่าว

สนับสนุนให้นักนิสิตใช้กระดานข่าวในการร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์งาน นอกจากนี้จะใช้ การนัดหมายพบปะกลุ่มกันจริง

สัปดาห์ที่ 6 *ขั้นการนำเสนอและการปรับปรุง* ผู้สอนอธิบายให้นักนิสิตเข้าใจขั้นตอน การสรุปผลและปรับปรุงสมมติฐาน โดยจะใช้การนำเสนอผ่านเครือข่ายเป็นเครื่องมือ ผู้สอน ได้ประยุกต์การใช้อินเทอร์เน็ตโพล (วิธีการสำรวจความเห็นโดยใช้แบบสอบถามเผยแพร่ ผ่านเว็บ)

งานมอบหมาย ผู้สอนเตรียมสคริปต์ต่อเติมเว็บเพจของนิสิตแต่ละกลุ่ม ให้นักนิสิต ทุกคนอ่านงานของทุกกลุ่มยกเว้นกลุ่มของตนเอง และกรอกแบบสอบถาม จากนั้น โปรแกรมจะคำนวณผลให้นักนิสิตทราบในส่วนของผู้อ่านและวิจารณ์งานกลุ่ม และตั้ง เขียนคำวิจารณ์ไว้ในกรอบที่ส่วนหัวของเพจของแต่ละกลุ่ม โดยใช้สัญลักษณ์กรอบสี่เหลี่ยม หลังสีแดงแทนความหมายว่า ดี พื้นหลังสีดำแทนความหมายว่า ต้องปรับปรุง พื้นหลัง สีม่วงแทนความหมายว่า ต้องพบกับผู้สอนเพื่อทำการแก้ไข ผู้สอนให้เวลานิสิตทำการ แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำ วิจารณ์ของผู้สอน และความเห็นของนิสิตอื่นๆ

สัปดาห์ที่ 7 *สรุป* ผู้สอนตามสรุปการแก้ไขที่นิสิตได้ปรับปรุงส่งมาใหม่ และให้นักนิสิตกรอกแบบสอบถามหลังการวิจัย

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้

1. นิสิตปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ จำนวน 162 คน ในวิชาคอมพิวเตอร์พื้นฐานเพื่อ การศึกษา กรอกแบบสอบถามก่อนแนะนำการใช้เว็บติวเตอร์ ทั้งนี้ระหว่างกิจกรรมการ เรียนทั้ง 6 สัปดาห์

2. เก็บร่องรอยหลักฐาน (Artifacts) การปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนของนิสิต และ สดุดท้ายได้รวบรวมงานที่นิสิตสะสมตลอดภาคการศึกษาไว้ในเว็บไซต์ของคณะครุศาสตร์ ดังมี URL ดังนี้ www.edu.chula.ac.th/jaitip/rbl

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บจากข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามก่อนและหลังการ ใช้เว็บเพื่อการศึกษา ทำการบันทึกโดยใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ทางสถิติ SPSS สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย t-test

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่เก็บจากหลักฐานชิ้นงานของนิสิต และจากร่องรอยการสื่อสารผ่านไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ กระดานข่าว (Artifacts)

สรุปผลการวิจัย

ผลของการพัฒนาการเรียนการสอนแบบเน้นวิจัยผ่านเว็บ

1. แนวทางวิธีการเรียนการสอนแบบเน้นวิจัยผ่านเว็บ ซึ่งปรากฏต้นแบบชิ้นงาน กระบวนการสอนแบบเน้นวิจัยเผยแพร่ที่เครื่องคอมพิวเตอร์ให้บริการของคณะครุศาสตร์ ที่อยู่ <http://www.edu.chula.ac.th/jaitip/rbl>

หลักการ	การจัดกิจกรรม	เทคโนโลยี	การปฏิสัมพันธ์
ตั้งปัญหาและ ตีความ	- แบ่งกลุ่ม 17 กลุ่มตาม สาขาวิชา ให้โอกาสการ เปลี่ยยนกลุ่ม - อธิบายวิธีการตีความ - ผู้สอนตั้งสถานการณ์และ ประเด็นคำถามเกี่ยวกับ เทคโนโลยีการศึกษา	- เว็บเพจแสดงรายชื่อกลุ่ม - ลิงก์ไปยังเว็บไซต์อื่นๆที่ เกี่ยวข้องกับปัญหา	- ผู้เรียนศึกษาเนื้อหา และตีความ - ผู้เรียนอภิปรายภายใน กลุ่ม เพื่อแสดงการ ตั้งสมมติฐาน - รายงานผลในเว็บเพจ แสดงชื่อกลุ่ม รายชื่อ สมาชิก ผลการตีความ
ค้นหาและ รวบรวม ข้อมูล	- ผู้เรียนแบ่งแยกงานเป็น รายบุคคล และค้นหา ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือสืบ ค้นบนเว็ลด์ ไซด์ เว็บ	- เว็บเพจคำสั่งกิจกรรม และแนะนำวิธีการสืบค้น พร้อมทั้งเวลากำหนดส่ง - ต้นแบบตัวอย่างงาน	- สรุปประเด็นที่พบ และแหล่งข้อมูลอ้างอิง พร้อมทั้ง ทำการลิงค์ (เชื่อมโยง) เข้าสู่แหล่ง ข้อมูลใหม่
วิเคราะห์และ สังเคราะห์ คำตอบ	- ผู้สอนกระตุ้นและตรวจ สอบ ให้ความช่วยเหลือ ในการอภิปรายกลุ่ม	- เว็บเพจคำสั่งกิจกรรม - เว็บเพจแนะนำวิธีการ สังเคราะห์ - กระดานข่าว	- ผู้เรียนอภิปรายกลุ่ม และใช้กระดานข่าวใน การพิจารณาร่วมกัน ทำการวิเคราะห์ และ สังเคราะห์คำตอบ
นำเสนอและ ปรับปรุง	- ผู้สอนนิพากษ์งานกลุ่ม ใน 3 ระดับคือ ดี พอใช้ และต้องปรับปรุง ลงใน เว็บงานกลุ่ม ใช้สีแยก เป็นสัญลักษณ์ เช่น สี แดงหมายถึง งานอยู่ขั้นดี สีดำหมายถึง มีส่วนที่ ต้องแก้ไขปรับปรุง ส่วน สีชมพูหมายถึง งานที่ยัง ใช้ไม่ได้	- สคริปต์คำนวณค่าเฉลี่ย ของแบบสอบถามที่เติมลงใน ในท้ายงานของกลุ่ม	- นำเสนอคำตอบไว้ใน เว็บไซต์ของกลุ่ม - อ่างานของกลุ่มอื่น

ข้อมูลในระหว่างกระบวนการเรียน สรุปลงเป็นประเด็นได้ ดังนี้

1.1 ข้อมูลจากการสังเกตและให้ผลป้อนกลับของผู้เรียน พบว่าในการตั้ง ปัญหาและการตีความ เป็นอิทธิพลแกนหลักของกลุ่มเพียง 1-2 คน ขาดความร่วมมือ จากสมาชิกกลุ่ม และขาดทักษะการโต้ตอบอภิปรายและการทำงานกลุ่ม

1.2 ในขั้นตอนการค้นคว้าแหล่งข้อมูล พบว่านิสิตขาดความกระตือรือร้น ในการแสวงหาแหล่งคำตอบ มักร่วมกันใช้แหล่งข้อมูลในเว็บไซต์หนึ่งที่ยังอิงไปยัง เว็บไซต์อื่นอย่างต่อเนื่อง ไม่ค้นคว้าให้หลากหลายแหล่ง

1.3 พบว่า เป็นการตอบคำถามโดยตรงไปตรงมา ไม่ได้เกิดจาก กระบวนการอภิปรายและตกลงกันระหว่างสมาชิกกลุ่ม และประเด็นที่พบในกระดานข่าว มักจะเป็นคำถามที่ตั้งอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีความต่อเนื่อง และเป็นคำถามในทาง เทคนิคเท่านั้น

1.4 การนำเสนอและปรับปรุง จากผลการสังเกตพบว่า ผู้เรียนจะไม่สนใจ ผลป้อนกลับจากกลุ่มผู้เรียนด้วยกันและมักจะไม่ทำการแก้ไข แต่จะทำการแก้ไขเมื่อได้รับ ข้อวิพากษ์จากผู้สอนเท่านั้น ผู้เรียนยังความเข้าใจในคุณค่าของการให้ผลป้อนกลับและการ ปรับปรุงแก้ไข ผู้เรียนยังสนใจแต่เพียงการสรุปผลในขั้นสุดท้ายในตัวละครแนเท่านั้น

2. ผลจากแบบสอบถามเพื่อศึกษาความใฝ่รู้ของนิสิตก่อนและหลังการเรียนด้วย วิธีการสอนแบบเน้นวิจัยผ่านเว็บ พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ข้อมูลยังแสดงว่านิสิตมีความเห็นต่อแต่ละขั้นตอนของการสอนแบบเน้นวิจัยในระดับ เห็นด้วยถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะ

1. รูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นวิจัยผ่านเว็บมีข้อพึงตระหนักคือ ผู้สอนจะต้องเตรียมให้มั่นใจว่าผู้เรียนมีทักษะทางการเรียนที่สำคัญ ได้แก่ การโต้ตอบอภิปราย การทำงานกลุ่ม การค้นคว้า การวิเคราะห์ และสังเคราะห์

2. ผู้สอนควรทำความเข้าใจและสร้างค่านิยมให้กับนิสิต ในเรื่องของคุณค่าของการพัฒนากระบวนการเรียน การรับคำวิจารณ์เพื่อการปรับปรุงแก้ไข แทนค่านิยมในเรื่องของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรูปของคะแนนและเกรด

3. ผู้สอนที่มุ่งให้มีการใช้เทคโนโลยีเครือข่ายเว็บในทุกรายวิชา เพื่อผลักดันสู่ e-learning นั้น ควรคำนึงถึงการกำหนดกฎระเบียบที่ชัดเจนเกี่ยวกับลิขสิทธิ์และการใช้ข้อมูลอย่างถูกต้อง เพื่อควบคุมและสร้างวัฒนธรรมการใช้ข้อมูลดิจิทัลที่เป็นที่ยอมรับในสากล

4. ผู้สอนในทุกรายวิชาที่จัดการเรียนการสอนผ่านเว็บ หรือได้กำหนดกิจกรรมการเรียนให้มีการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ควรได้ทำความเข้าใจและสร้างสำนึกความ

รับผิดชอบในการใช้ข้อมูลให้กับนิสิต เพื่อสร้างมารยาท วัฒนธรรม และจริยธรรมในการใช้ข้อมูลและการสื่อสารผ่านเครือข่ายที่เป็นที่ยอมรับในกลุ่มผู้ใช้ในโลกดิจิทัล

5. ควรมีการวิจัยหรือหามาตรการที่เข้มงวดในการตรวจสอบผลงานในรูปดิจิทัลซึ่งมีคุณสมบัติที่ง่ายต่อการแก้ไข เปลี่ยนแปลง และปลอมแปลง

6. ควรมีการทำการวิจัยต่อไปในเรื่องรูปแบบการเรียนแบบความร่วมมือในการเรียนการสอนผ่านเว็บ

ชื่อเรื่อง การพัฒนาคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ทักษะการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา
The Development of Computer-Assisted Instruction on Study Skills for Prathom Suksa Students

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ (Assoc. Prof. Dr. Tweesak Chindanurak)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งแก้ปัญหาผลการเรียนในวิชาพื้นฐานที่มีแนวโน้มต่ำลง อันเนื่องมาจากการขาดทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน ด้วยการให้นักเรียนฝึกทักษะการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ซึ่งความเป็นมาของปัญหาผลการเรียนในวิชาพื้นฐานที่มีแนวโน้มต่ำลง และแนวทางแก้ปัญหาด้วยการฝึกทักษะการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มีดังนี้

สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนคือ ให้นักเรียนเป็นคนที่มีความรู้หรือเป็นทั้งคนเก่งและคนดีตามที่หลักสูตรกำหนด จากสภาพที่พึงประสงค์ดังกล่าว ทำให้ครูทุกคนต้องนำสภาพที่พึงประสงค์นี้มาเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน และนำมาเป็นเกณฑ์ในการประเมินผลทุกครั้ง ดังนั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จึงเป็นตัวบ่งบอกถึงคุณภาพของนักเรียนเสมอมา แต่ในสภาพปัจจุบันพบว่า ยังมีนักเรียนอีกจำนวนไม่น้อยที่ด้อยคุณภาพ ซึ่งจากการศึกษาพบข้อเท็จจริงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจในทุกภูมิภาคของประเทศไทย นอกจากนี้ กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ศึกษาปัญหาคุณภาพการศึกษา ที่เกิดจากหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ซึ่งเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการผลิตทางการศึกษา (Education Production Function Model : EPF Model) (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2543: 5-8) ได้กล่าวถึง ผลผลิตของการศึกษา และกระบวนการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

ผลผลิตของการจัดการศึกษา พบว่า 1) อัตราตกซ้ำชั้นและการลาออกกลางคัน ของนักเรียนยังไม่อยู่ในระดับสูง 2) ผลการเรียนรู้ในวิชาพื้นฐานที่สำคัญมีแนวโน้มต่ำลง และไม่อาจเทียบกับมาตรฐานการเรียนรู้ของเด็กชาติอื่นๆ ได้ 3) ในระดับประถมศึกษา นักเรียนส่วนใหญ่มีผลการประเมินคุณภาพการศึกษา วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ พละนาฏย การคิดและการแก้ปัญหา อยู่ในระดับพอใช้ 4) ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น ผลการประเมินคุณภาพการศึกษา วิชาคณิตศาสตร์ และสังคมศึกษา พบว่าวิชา คณิตศาสตร์ นักเรียนร้อยละ 81 และวิชาสังคมศึกษา นักเรียนร้อยละ 61 มีผลการ ประเมินอยู่ในระดับต้องปรับปรุง และ 5) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์) คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ นักเรียนร้อยละ 70 มีการ ประเมินคุณภาพอยู่ในระดับต้องปรับปรุง

กระบวนการเรียนการสอน พบว่า 1) ครูส่วนใหญ่สอนโดยยึดตัวครูเป็นศูนย์กลาง 2) ใช้การบรรยาย เน้นการท่องจำเนื้อหา 3) เน้นการสอนตามหนังสือมากกว่าการให้ นักเรียนฝึกปฏิบัติจริง 4) สอนเน้นที่เนื้อหามากกว่ากระบวนการเรียนรู้ 5) ให้ความสำคัญ ต่อการคัดเลือกเข้าเรียนต่อในระดับสูงมากกว่าการพัฒนานักเรียนตามศักยภาพ 6) ห้องเรียน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการเรียนการสอนได้น้อย และ 7) ครูยังไม่ค่อยใช้สื่อและเทคโนโลยี ในการจัดการเรียนการสอน

ปัญหาคุณภาพการศึกษาดังกล่าว หากไม่รีบแก้ไข ผลเสียที่จะเกิดตามมา ได้แก่ ความด้อยคุณภาพของนักเรียน ดังผลการวิจัยของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ดังกล่าวแล้วว่า “ผลการเรียนรู้ในวิชาพื้นฐานที่สำคัญ มีแนวโน้มต่ำลง และไม่อาจเทียบกับ มาตรฐานการเรียนรู้ของเด็กชาติอื่นๆ ได้” จากความด้อยคุณภาพของผู้เรียนจะส่งผล ต่อความด้อยคุณภาพของประชาชนในประเทศในที่สุด อันเป็นสภาพที่พึงประสงค์และ จำเป็นต้องเร่งแก้ไข

สาเหตุประการหนึ่งของคุณภาพการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับพฤติกรรมนักเรียนของ นักเรียน ซึ่งพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียนที่ประสบความสำเร็จจะประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ พฤติกรรมนักเรียน ประกอบด้วย พฤติกรรมพื้นฐานการเรียน พฤติกรรมเรียนเฉพาะศาสตร์ และพฤติกรรมสนับสนุนการเรียน (ปรีชา วิหคโต, 2539: 125)

พฤติกรรมพื้นฐานการเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนใช้เรียนในทุกเนื้อหาวิชา ซึ่งประกอบด้วย 1) ทักษะการเรียนรู้ (study skill) อันหมายถึงทักษะที่จำเป็นที่ทำให้ให้นักเรียนเรียนได้ประสบความสำเร็จ เช่น ทักษะการฟัง ทักษะการอ่าน ทักษะการจดบันทึก ทักษะการจำ เป็นต้น 2) ลีลาการเรียนรู้ (learning style) หมายถึง วิธีการของนักเรียนแต่ละคน บางคนมีลีลาการเรียนรู้แบบฟังพา บางคนมีลีลาการเรียนรู้แบบร่วมมือ บางคนเรียนได้สำเร็จด้วยลีลาแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น

พฤติกรรมการเรียนรู้เฉพาะศาสตร์ หมายถึง ทักษะที่ใช้เรียนเฉพาะวิชาใดวิชาหนึ่ง เช่น ทักษะเฉพาะการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ นักเรียนต้องมีทักษะการสังเกต ทักษะการตั้งสมมติฐาน ทักษะการสรุปความ หรือในวิชาภาษาไทย นักเรียนต้องมีทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน เป็นต้น ในทำนองเดียวกัน ในวิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาอังกฤษ นักเรียนที่จะเรียนได้ประสบความสำเร็จ ก็ต้องมีทักษะการเรียนรู้เฉพาะวิชานั้นๆ

พฤติกรรมสนับสนุนการเรียนรู้ หมายถึง ลักษณะนิสัยที่ดีในการเรียนของนักเรียน เช่น ลักษณะนิสัยรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง ตรงต่อเวลา ขยันหมั่นเพียร เป็นต้น ลักษณะนิสัยเหล่านี้เป็นพฤติกรรมสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐานการเรียนรู้ และพฤติกรรมการเรียนรู้เฉพาะศาสตร์

แม้ว่าพฤติกรรมทั้ง 3 องค์ประกอบ จะเป็นพฤติกรรมที่จำเป็นต่อคุณภาพในการเรียนของนักเรียน และนักเรียนทุกคนต้องมีทั้ง 3 องค์ประกอบ แต่สำหรับการวิจัยครั้งนี้ จะเริ่มด้วยการฝึกทักษะพื้นฐานที่ใช้ในการเรียนกับทุกวิชา หรือทักษะการเรียนรู้ก่อน

จากแนวทางการแก้ไขปัญหาคุณภาพการเรียนรู้ด้วยการฝึกทักษะการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ซึ่งวิธีการนี้นับว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ตัวนักเรียนโดยตรง ด้วยการฝึกให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ขึ้น และจากการวิจัยจำนวนมาก เช่น งานวิจัยของ ทองสุข เกลี้ยงพร้อม (2531) และงานวิจัยของ สุพัตรา พาหะมาก (2538) แสดงให้เห็นว่า ทักษะการเรียนรู้เหล่านี้สามารถฝึกได้เช่นเดียวกับทักษะประเภทอื่นๆ และทักษะการเรียนรู้เหล่านี้สามารถฝึกได้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

การฝึกทักษะการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการเรียนรู้ได้ หากนักเรียนได้รับการฝึกอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง แต่บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนั้น ต้องเป็นบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยเหลือที่มีลักษณะต่อไปนี้ 1) พัฒนาขึ้นอย่างถูกต้องตามหลักวิชา 2) ได้รับการทดสอบว่ามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่น่าเชื่อถือ 3) สามารถทำให้ทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนหลังฝึกเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 4) นักเรียนมีความคิดเห็นในทางบวกต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนดังกล่าว

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนให้มีคุณสมบัติ ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการทดสอบประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน รวมทั้งสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนให้เพิ่มขึ้น และนักเรียนมีความคิดเห็น ในทางบวกต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนด้วย

วัตถุประสงค์

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน
2. วัตถุประสงค์เฉพาะ
 - 2.1 เพื่อพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ทักษะการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
 - 2.2 เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนกับ หลังเรียน ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ทักษะการเรียนรู้
 - 2.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ ช่วยสอนเรื่องทักษะการเรียนรู้

สมมติฐานการวิจัย

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องทักษะการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพตาม เกณฑ์ 80/80
2. คะแนนทักษะการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05
3. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องทักษะ การเรียนรู้ ทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และผลกระทบโดยรวมอยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยและพัฒนา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการทดลองภาคสนาม เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของ โรงเรียนอนุบาลสุธีธร จังหวัดนครปฐม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องทักษะการเรียนรู้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนพระมหาไถ่ศึกษา กรุงเทพมหานคร

1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบประสิทธิภาพแบบเดี่ยว (1:1) เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3 คน โดยคัดเลือกนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ อย่างละ 1 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็ก (1:10) เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 คน โดยคัดเลือกนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง : ปานกลาง : ต่ำ จำนวน 3 : 4 : 3

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองภาคสนาม เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนอนุบาลสุธีธร จังหวัดนครปฐม ที่สุ่มได้มาจากนักเรียนในชั้นเรียนปกติ จำนวน 27 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องทักษะการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1.1 แบบฝึกทักษะการเรียนรู้ 5 ทักษะ ได้แก่ แบบฝึกทักษะการฟัง แบบฝึกทักษะการอ่าน แบบฝึกทักษะการถาม แบบฝึกทักษะการจำ และแบบฝึกทักษะการสอบ

1.2 แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 25 ข้อ

2. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องทักษะการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการเรียนรู้ ด้วยค่า E1/E2

2. เปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนด้วยค่า t-test

3. วิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิภาพ (EI) ของ Goodman

4. วิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องทักษะการเรียนรู้ ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องทักษะการเรียนรู้ ทั้ง 5 ทักษะ มีประสิทธิภาพเรียงตามลำดับดังนี้ 79.10/81.48, 80.55/84.44, 81.55/81.10, 83.88/84.80 และ 72.27/80.60

2. ทักษะการเรียนรู้หลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ทักษะ การเรียน ในส่วนของปัจจัยนำเข้า ผลลัพธ์ และผลกระทบ อยู่ในระดับมาก ส่วนกระบวนการ อยู่ในระดับมากที่สุด

จากผลการวิจัย พบรูปแบบของการพัฒนาทักษะ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) สร้างแรงจูงใจด้วยการบอกวัตถุประสงค์ 2) ให้รู้เทคนิคจากใบความรู้ 3) ฝึกแต่ละทักษะด้วยตนเองจากคอมพิวเตอร์ 4) รู้ผลการฝึกทันทีจากครูและคอมพิวเตอร์ 5) ฝึกซ้ำจากรูปแบบที่ค้นพบนี้ สามารถนำไปใช้พัฒนาทักษะทางวิชาการ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญ สำหรับการเรียนในชั้นเรียน เช่น ทักษะการเขียน การสังเกต การบันทึก การแปลความหมาย เป็นต้น ทักษะต่างๆ เหล่านี้จะช่วยพัฒนาให้นักเรียนหาความรู้ได้ด้วยตนเอง จึงควรส่งเสริมให้นักวิชาการ/ผู้สอน มีการสร้างแบบฝึกทักษะการเรียนให้แก่ นักเรียนในทุก ระดับชั้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา และโครงสร้างของแบบฝึกแต่ละทักษะควรประกอบด้วย การให้ความหมายและความสำคัญ วัตถุประสงค์ การฝึก กระบวนการฝึก และการปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การใช้แบบฝึกทักษะการเรียนให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ บุคคลที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ได้แก่ นักวิชาการผู้ร่วมกันสร้างแบบฝึกให้หลากหลาย โรงเรียนมีนโยบายการพัฒนาทักษะเพื่อสนองตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่มุ่งให้นักเรียนเรียนได้ด้วยตนเอง ผู้บริหารให้การสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ และกำลังใจแก่ผู้สอน ศึกษานิเทศก์ให้คำแนะนำการสร้างและพัฒนาทักษะ และผู้สอน เข้าใจกระบวนการฝึกทักษะและฝึกทักษะนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

2. ทักษะการเรียนเป็นทักษะสำคัญสำหรับการเรียนวิชาอื่นๆ ทุกวิชา นักเรียนจึงจำเป็นต้องฝึกทักษะการเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ดังนั้น จึงควรกำหนดให้มีการฝึกทักษะการเรียนในทุกหลักสูตร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะมีการพัฒนาทักษะการเรียนด้านอื่นๆ เช่น ทักษะการคิด การสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การมีวินัยในตนเอง เป็นต้น

2. ควรจะมีการพัฒนาทักษะการเรียนโดยใช้สื่อในลักษณะอื่นๆ เช่น วิดีโอเทปเสียง และสื่อผสม เป็นต้น

ชื่อเรื่อง แบบจำลองศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาของโรงเรียน
สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย
Model for Innovation and Educational Technology Center of
Schools in the Church of Christ in Thailand

ผู้วิจัย

นายวัลลิต แก่นสุวรรณ (Mr. Watchalit Gansuwan)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

การสอนของครูนั้นจะต้องใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบในแต่ละจุดประสงค์รายวิชาและคุณภาพของสื่อจะต้องมีความเหมาะสมทางการเรียนรู้ที่ได้จำแนกความแตกต่างระหว่างบุคคลไว้แล้ว ทางด้านการจัดการเรียนการสอนนั้น ในปัจจุบันมีความจำเป็นมากที่จะต้องใช้ครูผลิตสื่อการสอนขึ้นมาใช้ในการสอนให้ได้ แต่สภาพที่เป็นปัจจุบันหากไม่สามารถที่จะผลิตสื่อนวัตกรรมต่างๆ ได้เอง ไม่มีความรู้ด้านนวัตกรรม ไม่มีอุปกรณ์เครื่องมือในการผลิต ขาดผู้ที่แนะนำด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี สื่อที่ใช้อยู่ในปัจจุบันขาดคุณภาพไม่สามารถที่จะใช้เป็นอุปกรณ์การสอนที่มีคุณภาพได้ รูปแบบของสื่อยังไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ดังนั้น การจัดตั้งหน่วยงานผลิต บริการโดยเฉพาะ มีการวางแผนที่เป็นระบบ ควบคุมประสิทธิภาพของสื่ออยู่เสมอและติดตามประเมินผล สื่อเหล่านี้ก็จะพัฒนาขึ้น เปลี่ยนแปลงรูปแบบไปในทิศทางที่ดีขึ้น การศึกษาของไทยก็จะมีสื่อที่ดีใช้ในการศึกษาค้นคว้า

สภาคริสตจักรในประเทศไทยได้ก่อตั้งสถาบันการศึกษาเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมนอกเหนือจากการทำพันธกิจทางศาสนาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 100 ปี ถึงแม้ว่าโรงเรียนในสังกัดของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยจะเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงและมีความพร้อมในหลายๆ ด้าน แต่ก็ยังมีปัญหาทางการให้บริการสื่อการสอน ฝ่ายเทคโนโลยีทางการสอน จะต้องดำเนินการจัดตั้งหน่วยรับผิดชอบสื่อการสอน เพื่อจัดหาสื่อการสอนตามหลักสูตร และสอดคล้องกับความต้องการของครูผู้สอน มีสถานที่และเครื่องอำนวยความสะดวกในการผลิตสื่อ มีสถานที่เก็บ ทดลองใช้ ผู้รับผิดชอบระบบบริหาร การบริการ การควบคุมดูแล การรักษาซ่อมแซม การจัดทำสถิติ การวางแผน

ทำประมาณการ รวมทั้งจัดกิจกรรมเสริมความรู้และอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้มีการใช้สื่อการสอนอยู่เสมอ

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญเหล่านี้เป็นอย่างยิ่ง จึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยศึกษาแบบจำลองศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา เพื่อที่จะได้แบบจำลองของศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาให้กับโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ที่มีความต้องการในการจัดตั้งศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อเป็นการพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพทางด้านสื่อการสอน เครื่องมือสื่อดิจิทัลและสถานที่ในการให้บริการด้านการฝึกอบรม/สัมมนาอย่างมีระบบครบวงจรของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างแบบจำลองศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ที่ครอบคลุมรายละเอียดที่เกี่ยวกับ

- 1) นโยบาย
- 2) วัตถุประสงค์
- 3) บทบาทหน้าที่
- 4) การจัดบริการ การประชุม/อบรม/สัมมนา
- 5) โครงสร้างการบริหารงาน
- 6) การจัดบุคลากร
- 7) การจัดอาคารสถานที่
- 8) การจัดหาวัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน
- 9) การจัดสรรแหล่งงบประมาณ

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงพัฒนา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่ ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่สื่อดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

2. กลุ่มประชากรซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้บริหารของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้จัดการหรือผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่ ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา หรือมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงานด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาของหน่วยงานหรือสถานศึกษาอื่นๆ ที่สำเร็จการศึกษาสาขาเทคโนโลยีการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป

กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่ ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิ ได้กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามจำนวน 100 คน ครูผู้สอน 90 คน และเจ้าหน้าที่ 10 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามครบทั้ง 3 รอบ จำนวน 27 คน จาก 30 คน โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งตรงตามที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้ เป็นผู้บริหารของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิ มีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่ เป็นบุคคลที่มีความรู้ มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานหรือมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงานด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาของหน่วยงานหรือสถานศึกษาอื่นๆ ที่สำเร็จการศึกษาสาขาเทคโนโลยีการศึกษาหรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามข้อมูลเบื้องต้นแบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

1.1 กลุ่มครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวนทั้งสิ้น 88 ข้อ และเป็นแบบสอบถามปลายเปิดตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ 5 ข้อ

1.2 กลุ่มเจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษาในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวนทั้งสิ้น 90 ข้อ และเป็นแบบสอบถามปลายเปิดตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ 5 ข้อ

2. แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ เป็นเครื่องมือการวิจัยอนาคตแบบเทคนิคเดลฟายแบบสอบถามทั้งหมด 3 รอบ ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถามรอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิดเพื่อเก็บรวบรวมความคิดจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย นโยบาย วัตถุประสงค์ หน้าที่ การบริการ โครงสร้างการแบ่งสายงาน บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ งบประมาณและความคิดเห็นอื่นๆ จำนวน 10 ข้อ

2.2 แบบสอบถามรอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวนทั้งสิ้น 188 ข้อ

2.3 แบบสอบถามรอบที่ 3 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวนทั้งสิ้น 188 ข้อ ซึ่งเป็นแบบสอบถามข้อความเดียวกันกับแบบสอบถามในรอบที่ 2 แต่เพิ่มการแสดงค่ามัธยฐาน ค่าพิสัย

การรวบรวมข้อมูล

1. ส่งแบบสอบถามข้อมูลเบื้องต้นไปยังกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย จำนวน 90 คน เจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษาในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย จำนวน 10 คน โดยการส่งทางไปรษณีย์และติดต่อด้วยตนเอง
2. ส่งแบบสอบถามรอบที่ 1 ไปยังผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยการติดต่อด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งสิ้น 27 ชุด
3. ส่งแบบสอบถามรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ไปยังกลุ่มผู้เชี่ยวชาญโดยการส่งด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งสิ้น 27 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อสร้างเป็นแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1
2. การวิเคราะห์ข้อมูลรอบที่ 1 โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหาเฉพาะกรอบเนื้อหาที่กำหนด ตัดข้อมูลที่ซ้ำออกไปแล้วสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 2
3. การวิเคราะห์ข้อมูลรอบที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในรอบที่ 2 คำนวณค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์สร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 3
4. การวิเคราะห์ข้อมูลรอบที่ 3 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในรอบที่ 3 คำนวณค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์แต่ละคำถามเพื่อนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในรอบนี้มาสรุป

สรุปผลการวิจัย

1. นโยบายของศูนย์ฯ คือ ผลิตสื่อประเภทต่างๆ ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร บริการเทคโนโลยีทางการศึกษา พัฒนาปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างจริงจัง
2. วัตถุประสงค์ของศูนย์ฯ เพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการผลิตและเก็บรวบรวมสื่อประเภทต่างๆ บริการยืม-คืน แลกเปลี่ยนนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และพัฒนาบุคลากร
3. หน้าที่ของศูนย์ฯ คือ รวบรวมข้อมูลที่ทันสมัย จัดระบบการบริหารสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
4. โครงสร้างการบริหารงานของศูนย์ฯ ประกอบด้วย ฝ่ายบริหารทั่วไป ฝ่ายผลิต/ซ่อมบำรุงสื่อการสอน ฝ่ายบริการสื่อทางการศึกษา ฝ่ายวิจัยและพัฒนา

5. บุคลากรของศูนย์ฯ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการศูนย์ หัวหน้าและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ

6. บริการของศูนย์ฯ ได้แก่ บริการผลิตสื่อทุกประเภท บริการข้อมูลข่าวสาร ให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน จัดประชุม/อบรม/สัมมนา ซ่อมบำรุงรักษาสื่อการเรียนประเภทต่างๆ

7. อาคารสถานที่ของศูนย์ฯ ควรอยู่ในโรงเรียนทุกโรงเรียนในสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย อาคารของศูนย์ควรปลูกสร้างเป็นเอกเทศ

8. วัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนที่ควรมีไว้ในศูนย์ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ โสตทัศนวัสดุ โสตทัศนอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ

9. แหล่งงบประมาณของศูนย์ฯ ควรมาจากงบประมาณแผ่นดิน จากการบริจาคของสมาคมผู้ปกครองและครู จากงบพิเศษโดยการหารายได้เข้าสู่ศูนย์ฯ จากค่าบริการซ่อมบำรุง จากกองทุนสำนักงานพันธกิจกองการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการจัดตั้งศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

2. ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดระบบเครือข่ายสารสนเทศของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการให้บริการของศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

4. ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้เกี่ยวกับการจัดตั้งหน่วยงานสนับสนุนทางวิชาการของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย

ชื่อเรื่อง การผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนร่วมวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สำหรับนักเรียนตาบอดในชั้นเรียนปกติ โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่

Producing and Developing Media for Participated Education in Mathematics Mathayomsuksa 5 for the Blind Student within Normal Classroom Yupparaj Wittayalai School Chiang Mai Province

ผู้วิจัย

นางสร้อยสุดา เดชพงษ์ (Mrs.Soisuda Dechpong)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

การจัดการศึกษาให้คนพิการได้เรียนกับเด็กปกติ เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2512 ที่วิทยาลัยครูสวนดุสิต โดยรับเด็กหูตึงเข้าเรียนร่วม ต่อมา ปี พ.ศ. 2516 กองการศึกษาพิเศษได้จัดการสอนที่โรงเรียนพญาไทเป็นแห่งแรก และได้มีการจัดการเรียนร่วมกับเด็กปกติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ขยายโครงการสอนเด็กหูตึงเรียนร่วมในระดับประถมศึกษาออกไปอีกหลายแห่ง เช่น โรงเรียนอนุบาลสามเสน โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศน์ โรงเรียนอนุบาลวัดนางรอง กรุงเทพมหานคร และปี พ.ศ. 2529 ได้ขยายโครงการออกไปสู่ภูมิภาคที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์รัชชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สกลนคร จังหวัดสกลนคร และโรงเรียนจิตต์อารี จังหวัดลำปาง เป็นต้น (เบญจา ชลธารินทร์, 2542: 261)

ในปัจจุบัน มีหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความบกพร่อง ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ 4 หน่วยงานหลัก และหน่วยงานภาคเอกชน เป็นแกนกลางในการพัฒนาบุคคลที่มีความบกพร่อง หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร และกระทรวงศึกษาธิการ (กรมสามัญศึกษา, 2544 เล่มที่ 2: 68-78)

หน่วยงานภาคเอกชนที่เข้ามามีบทบาทในการดูแลและช่วยเหลือคนพิการทางด้าน การให้บริการต่างๆ ตลอดจนให้การสงเคราะห์ ส่งเสริมและฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการพัฒนาความรู้ความสามารถให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ รวมหน่วยงานหรือองค์กรสำคัญดังกล่าวมี 42 แห่ง อาทิ สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย สมาคมทหารผ่านศึกแห่งประเทศไทย มูลนิธิสงเคราะห์คนพิการพระประแดง สมาคมสุขภาพจิตแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย มูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิช่วยเหลือคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ คณะภคินีธิดาเมตตาธรรมสังฆมณฑล จังหวัดอุดรธานี สมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย มูลนิธิเพื่อคนพิการ มูลนิธิชีวิตใหม่ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชินี บ้านมารีย์นิรมล (เชียงใหม่) มูลนิธิคอลฟีลย์เพื่อคนตาบอด มูลนิธิสงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ (นนทบุรี) ศูนย์ฝึกอาชีพพระราชทาน (กรุงเทพมหานคร โรงพยาบาล

พระมงกุฎ) สมาคมกีฬาคนพิการไทย องค์กร Chistoffel Bensheim, West Germany และองค์กร Helen Keiler International Inc. (HKI) เหล่านี้เป็นต้น

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้การดูแลคนพิการหลายหน่วยงาน เช่น ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการหายาดฝ่น จังหวัดเชียงใหม่ มูลนิธิเชียงใหม่เพื่อคนพิการ มูลนิธิสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคเรื้อน ไทย-เยอรมัน (เชียงใหม่) บ้านมารีย์นิรมล (เชียงใหม่) มูลนิธิอนุสารสุนทรเพื่อสงเคราะห์คนหูหนวก ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 สำหรับโรงเรียนที่รับเด็กพิเศษเฉพาะทาง ได้แก่ โรงเรียนกาวิละอนุกุล โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทรและโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ และยังมีโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่รับนักเรียนพิการสายตาให้เรียนร่วมชั้นเรียนปกติ ได้แก่ โรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง โรงเรียนเทศบาลวัดหมื่นเงินทอง และโรงเรียนเทศบาลวัดช้างเคี่ยน ส่วนโรงเรียนมัธยมศึกษาที่รับนักเรียนบกพร่องทางการเห็นเข้าเรียนชั้นเรียนปกติ ได้แก่ โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ และโรงเรียนหอพระ

ในปีการศึกษา 2543 โรงเรียนยุพราชวิทยาลัยได้รับนักเรียนบกพร่องทางการเห็นเข้าเรียนทั้งสิ้น จำนวน 8 คน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2 คน และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 6 คน ในจำนวนนี้มีนักเรียนบกพร่องทางการเห็น จำนวน 3 คน ที่เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเลือกเรียนแผนการเรียนที่เน้นคณิตศาสตร์-ภาษาไทย โดยเลือกเรียนวิชาคณิตศาสตร์ (ค 013, ค 014) ซึ่งเรียน 5 คาบต่อสัปดาห์ ซึ่งเป็นรายวิชาเดียวกันกับนักเรียนที่เรียนแผนการเรียนเน้นคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์ ซึ่งในการเรียนการสอนดังกล่าวมีครูเสริมวิชาการจากโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือฯ ทำหน้าที่ช่วยเหลือด้านการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้สำรวจสื่อและอุปกรณ์สำหรับการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนบกพร่องทางการเห็น ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แล้วพบว่า นอกจากจะต้องจัดพิมพ์แบบเรียนคณิตศาสตร์ ค 013 และ ค 014 ที่เป็นอักษรเบรลล์ ยังไม่มีสื่อการเรียนรู้อื่นๆ อีกเลย ทั้งในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นนี้มีทั้งรูปภาพและสัญลักษณ์ที่นักเรียนไม่เคยเรียนมาก่อนในระดับชั้นใดเลย เช่น เรื่องกราฟฟังกซ์ชัน เลขชี้กำลัง เมทริกซ์ หรือเส้นโค้งปกติ ซึ่งเรื่องดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้จากรูปภาพโดยการสัมผัสจึงจะทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และเคยมีประสบการณ์จากการเป็นครูพิเศษช่วยสอนนักเรียนดังกล่าวเมื่อเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เห็นความ

จำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะหาแนวทางผลิตสื่อให้นักเรียนบกพร่องทางการเห็นได้มีสื่อในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนตามแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา

วัตถุประสงค์

เพื่อผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนร่วมที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ค 013 และ ค 014 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้วงจร PAOR (Plan - Act - Observe - Reflex) ในการผลิตและพัฒนาสื่อ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ นักเรียนบกพร่องทางการเห็น (ตาบอด) ของโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระราชานุอุปถัมภ์ที่เข้าเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติในโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2543 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 คน โดยมีเพื่อนคู่สัญญาอีกจำนวน 3 คน ที่คอยช่วยเหลือในการศึกษาเล่าเรียน นักเรียนดังกล่าวเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ค 013 และ ค 014 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ห้องที่ 10 ซึ่งมีนักเรียนทั้งสิ้น 49 คน ใช้เวลาเรียน 5 คาบต่อสัปดาห์ และให้เรียนซ่อมเสริมทุกวันพฤหัสบดี ช่วงเวลา 12.15-14.00 น. รวมมีเวลาเรียนวิชานี้อย่างน้อย 6 คาบต่อสัปดาห์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สื่อการเรียนร่วมวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2543 สำหรับนักเรียนบกพร่องทางการเห็น (ตาบอด) จำนวน 3 คน ที่เรียนในชั้นเรียนปกติ รหัสวิชา ค 013 และ ค 014 คณิตศาสตร์ที่เน้นทางด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนร่วม ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงประกอบด้วย การประเมินเพื่อหาคุณภาพของสื่อ คือ

1. การประเมินผลสื่อที่สร้างขึ้นก่อนนำไปใช้ในชั้นเรียนปกติ
2. การประเมินสื่อขณะใช้ในชั้นเรียนปกติ
3. การประเมินผลสรุปหลังการใช้สื่อในชั้นเรียนปกติ

4. การนำสื่อไปทดลองใช้ในโรงเรียนที่มีการเรียนร่วม และการให้ผู้เชี่ยวชาญ
วิจารณ์สื่อที่ผลิต

5. การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและคุณภาพของสื่อ

สรุปผลการวิจัย

ได้ผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนร่วมสำหรับนักเรียนบกพร่องทางการเห็น (ตาบอด) และใช้ในการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ วิชาคณิตศาสตร์ ค 013 และ ค 014 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ผลิตจากแผ่นใส รวม 34 ชิ้นงาน ที่มีหลักการเลือกเนื้อหา ส่วนที่เป็นรูปหรือภาพที่แสดงด้วยเส้นหรือกราฟิก เพื่อทำให้เกิดการคุ้นแล้วนักเรียนบกพร่องทางการเห็น (ตาบอด) สามารถสัมผัสได้ และมีอักษรเบรลล์กำกับตัวเลขหรือข้อความ ซึ่งนักเรียนบกพร่องทางการเห็น (ตาบอด) และนักเรียนปกติสามารถอ่านตัวเลขและข้อความได้พร้อมๆ กัน และแผ่นใสที่ผลิตได้ทั้งหมดได้ตั้งชื่อว่า “ชุดสื่อจักขุสัมผัสพัฒนา” เป็นชุดสื่อที่ประกอบด้วยเนื้อหาคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันเลขชี้กำลังและฟังก์ชันลอการิทึม ฟังก์ชันตรีโกณมิติ เมทริกซ์ กำหนดการเชิงเส้น เวกเตอร์ จำนวนเชิงซ้อน สถิติ และกระตาะกราฟ ตามเนื้อหาของหลักสูตร

จากการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาชุดสื่อจักขุสัมผัสพัฒนาที่ผลิตจากแผ่นใสครั้งนี้ ได้ค้นพบขั้นตอนและกรรมวิธีในการผลิตที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การผลิตแผ่นใสต้นฉบับ ขั้นตอนที่ 2 การเคลือบแผ่นใสด้วยสเปรย์ชนิดใส ขั้นตอนที่ 3 การทำแผ่นใสให้เกิดการคุ้นจนสามารถสัมผัสได้ และขั้นตอนที่ 4 การติดอักษรเบรลล์กำกับที่ตัวเลขหรือข้อความ

การผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนร่วมครั้งนี้ นอกจากจะได้ชิ้นงานและกรรมวิธีในการผลิตดังกล่าวแล้ว ยังพบว่านักเรียนบกพร่องทางการเห็น (ตาบอด) ทั้ง 3 คน ที่เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติ ได้รับการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน เพื่อนคู่หู และเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักเรียนดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนได้เรียนรู้และพัฒนาวิธีการทำงาน พัฒนาการเรียนการสอนในการจัดการเรียนร่วม นอกจากนี้ ได้ค้นพบว่าขั้นตอนและกรรมวิธีในการผลิตสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นอื่นๆ หรือ วิชาอื่นๆ ได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนร่วม ได้ผลิตและพัฒนาสื่อที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน

2. จากข้อค้นพบ “ขั้นตอนและกรรมวิธีในการผลิต” ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการขอจดสิทธิบัตร สามารถเผยแพร่และนำไปประยุกต์ใช้กับวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นอื่นๆ หรือรายวิชาอื่นๆ ได้

3. ควรมีการเผยแพร่ผลงานนี้ให้ครูการศึกษาพิเศษหรือครูในโรงเรียนเรียนร่วมได้รับรู้ เพื่อนำผลงานวิจัยไปพัฒนางานการสอนของตนเองได้

4. ควรมีแหล่งเงินทุนสนับสนุนงานวิจัยประเภทนี้ให้มากขึ้น เนื่องจากการจัดการศึกษาสำหรับผู้บกพร่องทางการเห็นมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรจัดทำเป็นสื่อประสมโดยเพิ่มแถบบันทึกเสียงควบคู่กับสื่อชุดนี้ เพื่อช่วยให้ผู้บกพร่องทางการเห็น สามารถศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง และเพื่อเป็นแนวทางให้ครูได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผู้บกพร่องทางการเห็นต่อไปได้ดีขึ้น

ชื่อเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการสอนพยัญชนะอักษรเบรลล์สำหรับเด็กตาบอด
วัยอนุบาลโดยใช้แนวคิดพหุปัญญา
A Development of a Program on Teaching Braille Consonants
for Blind Preschoolers Using Multiple Intelligence Approach

ผู้วิจัย

นางสาวสุภรณ์เพ็ญ พันธุ์มณี (Ms.Suponpen Puntumane)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2543

ความเป็นมา

เด็กตาบอดมีพัฒนาการใกล้เคียงกับเด็กปกติ ความพิการทางสายตาไม่มีผลต่อระดับสติปัญญา ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ของเด็กมากกว่า ส่วนเครื่องมือที่ช่วยในการเรียนรู้ของเด็กตาบอดจะมีความพิเศษกว่าเด็กปกติทั่วไป นั่นคือ การเรียนรู้ด้วยอักษรเบรลล์

หลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กตาบอด Lowenfeld (1972) แนะนำว่า ควรจัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมที่เด็กสามารถสัมผัสจับต้องได้ มีความกลมกลืนสอดคล้องกับ

ประสบการณ์เดิม มีการเพิ่มสิ่งเร้าเพื่อขยายประสบการณ์พัฒนาความคิดให้เด็กได้ทำกิจกรรมด้วยตนเอง และควรคำนึงถึงเอกัตบุคคล ความสามารถและความต้องการของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพหุปัญญา (Multiple Intelligences) ของ Gardner (1993)

การนำแนวคิดพหุปัญญามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กตาบอดด้วยอนุบาลเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนอ่านอักษรเบรลล์นั้น มีแนวคิดพื้นฐานที่ว่า เด็กตาบอดด้วยอนุบาลมีพัฒนาการและความต้องการในการเรียนรู้เหมือนเด็กปกติทั่วไป แต่มีข้อจำกัดในช่องทางการเรียนรู้บางด้านเท่านั้น ดังนั้น การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กตาบอด ควรคำนึงถึงความสามารถอันจำกัด ความถนัดที่มีอยู่ ตลอดจนวิธีการเรียนรู้ของเด็กที่ต้องการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมและช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย แต่ที่ผ่านมามีการเรียนการสอนเขียนอ่านอักษรเบรลล์ของเด็กตาบอดใช้เพียงการท่องจำ และลูปคำจำกัดเท่านั้น จึงทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างน่าเบื่อ และไม่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กวัยอนุบาล ดังนั้น แม้เด็กตาบอดมีความจำกัดในช่องทางการเรียนรู้ คือ การมองเห็น แต่ยังเหลือช่องทางการเรียนรู้ด้านอื่น คือ การฟัง การสัมผัส การเคลื่อนไหว เป็นต้น ที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้พยัญชนะอักษรเบรลล์ได้ จึงเป็นหน้าที่ของครูที่ต้องวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนอ่านพยัญชนะอักษรเบรลล์ให้แก่เด็กตาบอดด้วยอนุบาลได้เต็มตามศักยภาพแต่ละคน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมการสอนเขียนอ่านพยัญชนะอักษรเบรลล์สำหรับเด็กตาบอดด้วยอนุบาลโดยใช้แนวคิดพหุปัญญา

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาโปรแกรมการสอนพยัญชนะอักษรเบรลล์ ด้านการเขียนและการอ่าน สำหรับเด็กตาบอดด้วยอนุบาล โดยใช้แนวคิดพหุปัญญา

สมมติฐานการวิจัย

1. เด็กตาบอดด้วยอนุบาลกลุ่มทดลองที่ได้เรียนรู้ผ่านโปรแกรมการสอนพยัญชนะอักษรเบรลล์โดยใช้แนวคิดพหุปัญญา จะมีคะแนนความสามารถในการเขียนอ่านพยัญชนะอักษรเบรลล์สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ใช้การสอนตามปกติ
2. เด็กตาบอดด้วยอนุบาลกลุ่มทดลองที่ได้เรียนรู้ผ่านโปรแกรมการสอนพยัญชนะอักษรเบรลล์โดยใช้แนวคิดพหุปัญญา จะมีคะแนนความสามารถในการเขียนอ่านพยัญชนะอักษรเบรลล์หลังการทดลองใช้โปรแกรมฯ สูงกว่าก่อนการทดลองใช้โปรแกรมฯ

3. เด็กตาบอดวัยอนุบาลกลุ่มควบคุมที่ได้เรียนรู้ผ่านการสอนพยัญชนะอักษรเบรลล์ตามปกติ จะมีคะแนนความสามารถในการเขียนอ่านพยัญชนะอักษรเบรลล์หลังการทดลองใช้โปรแกรมฯ สูงกว่าก่อนการทดลองใช้โปรแกรมฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย วิจัยเพื่อพัฒนา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย เป็นเด็กตาบอดชั้นอนุบาล 3 ไม่มีความพิการอื่นแทรกซ้อน ซึ่งศึกษาในโรงเรียนการศึกษาคนตาบอด สังกัดกองการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กตาบอดวัยอนุบาล

กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กตาบอดอนุบาล 3 ปีการศึกษา 2543 จากโรงเรียนการศึกษาคนตาบอด ซึ่งได้มาจากการสุ่มหลายขั้นตอน ได้เด็กตาบอดชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดจังหวัดนครราชสีมา เป็นกลุ่มทดลอง และเด็กตาบอดชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดจังหวัดขอนแก่น เป็นกลุ่มควบคุม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนอ่านพยัญชนะอักษรเบรลล์ สำหรับเด็กตาบอดวัยอนุบาล มีลักษณะเป็นแบบทดสอบเชิงปฏิบัติการ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทดลองเด็กทีละคน ให้เด็กปฏิบัติตามคำสั่งที่กำหนดในแบบทดสอบ จำนวน 20 ข้อ
2. แบบบันทึกพัฒนาการความสามารถในการเขียนอ่านพยัญชนะอักษรเบรลล์ สำหรับเด็กตาบอดวัยอนุบาลโดยใช้แนวคิดพหุปัญญา มีลักษณะเป็นแบบเขียนบรรยาย บันทึกพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริง (Anecdotal Record)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. คำนวณหาค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คะแนนความสามารถในการเขียนอ่านพยัญชนะอักษรเบรลล์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
2. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการเขียนอ่านพยัญชนะอักษรเบรลล์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้แบบทดสอบค่าที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

1. ก่อนการทดลองใช้โปรแกรมฯ นักเรียนตาบอดกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการเขียนอ่านพยัญชนะอักษรเบรลล์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .01

2. หลังการทดลองใช้โปรแกรมฯ นักเรียนตาบอดกลุ่มทดลอง มีความสามารถในการเขียนอ่านพยัญชนะอักษรเบรลล์สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

3. หลังการทดลองใช้โปรแกรมฯ นักเรียนตาบอดกลุ่มทดลองมีความสามารถในการเขียนอ่านพยัญชนะอักษรเบรลล์สูงกว่าก่อนทดลองใช้โปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

4. หลังการใช้โปรแกรมฯ นักเรียนตาบอดกลุ่มควบคุมมีความสามารถในการเขียนอ่านพยัญชนะอักษรเบรลล์สูงกว่าก่อนทดลองใช้โปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

5. โปรแกรมการสอนพยัญชนะอักษรเบรลล์สำหรับเด็กตาบอดวัยอนุบาลที่ได้ปรับปรุงแล้ว เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาเขียนอ่านพยัญชนะอักษรเบรลล์สำหรับเด็กตาบอดวัยอนุบาล สำคัญในโปรแกรมฯ ประกอบด้วย ความเชื่อพื้นฐาน หลักการ วัตถุประสงค์ ผู้ใช้โปรแกรมฯ และกลุ่มเป้าหมาย โครงสร้างและลักษณะของโปรแกรมฯ และเอกสาร สื่อของโปรแกรม ซึ่งได้แก่ 1) คู่มือการใช้โปรแกรมฯ จำนวน 1 เล่ม 2) แผนการจัดกิจกรรม จำนวน 10 หน่วย และ 3) สื่อของโปรแกรมฯ ได้แก่ แผ่นผังการเดินร่าย แผ่นจำลองแบบดินตึกแกย คีย์บอร์ด หรือเปียโน เป็นต้น 4) เครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ คือ แบบประเมินความสามารถในการเขียนอ่านพยัญชนะอักษรเบรลล์สำหรับเด็กตาบอดวัยอนุบาล และแฟ้มรวบรวมหลักฐานและผลงานของนักเรียนแต่ละคน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ครูและผู้บริหารที่เกี่ยวข้องที่มีความสนใจจะนำโปรแกรมการสอนพยัญชนะอักษรเบรลล์สำหรับเด็กตาบอดวัยอนุบาลโดยใช้แนวคิดพหุปัญญาไปใช้ ควรศึกษาทำความเข้าใจแนวคิด หลักการ เนื้อหา แผนการจัดกิจกรรม และการประเมินผลให้ละเอียด เพื่อความสะดวกในการใช้โปรแกรมฯ และเกิดประสิทธิผลสำหรับเด็กมากที่สุด

2. ครูผู้สอนเด็กตาบอดด้วยอนุบาลที่จะนำโปรแกรมฯ ไปใช้ ควรมีความเชื่อในศักยภาพของเด็ก และคำนึงถึงความสามารถที่เป็นช่องทางการเรียนรู้ที่เหลืออยู่ของเด็กตาบอด

3. ครูผู้สอนเด็กตาบอดด้วยอนุบาลสามารถคิดกิจกรรมใหม่ หรือประดิษฐ์สื่อการสอนพยัญชนะอักษรเบรลล์ที่สอดคล้องตามแนวคิดพหุปัญญามาใช้ เพื่อความเหมาะสมตามสภาพท้องถิ่นและสอดคล้องตามแนวคิดได้

4. โปรแกรมฯ นี้ สามารถใช้ได้โรงเรียนที่มีการจัดการสอนสำหรับเด็กตาบอดด้วยอนุบาลทุกแห่ง เนื่องจากมีความสะดวกในการจัดหาสื่อ และสามารถประยุกต์สื่อที่เหมาะสมตามสภาพท้องถิ่นได้ เช่น การขุดหลุมบนดินแทนแผนผังการเดินรำในกิจกรรมเดินรำในกระดาด ใช้ผ้าแทนกระดาดทรายในแผนผังการเดินรำ ใช้วัสดุที่มีพื้นผิวแตกต่างกันติดบนตำแหน่งจุดบนพยัญชนะอักษรเบรลล์ทั้งหก เพื่อให้เด็กตาบอดสามารถสัมผัสสัมผัสกับพื้นผิวที่แตกต่างกัน ใช้ดินน้ำมันติดเป็นจุดแทนการใช้แผ่นดินตึกแกติดจุดบนพยัญชนะอักษรเบรลล์จำลอง หรือใช้อุปกรณ์เครื่องดนตรีที่สามารถเล่นตัวโน้ตทีละตัว เช่น ระนาด ขลุ่ย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. โปรแกรมการสอนพยัญชนะอักษรเบรลล์สำหรับเด็กตาบอดด้วยอนุบาลโดยใช้แนวคิดพหุปัญญา สามารถเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กประเภทอื่น เนื่องจากแนวคิดของโปรแกรมฯ คำนึงถึงความสามารถและศักยภาพที่เด็กสามารถทำได้ เพื่อเป็นช่องทางการเรียนรู้สำหรับเด็กต่อไป

2. ควรมีการพัฒนาโปรแกรมการสอนพยัญชนะอักษรเบรลล์ไปใช้ในการสอนสระอักษรเบรลล์ หรือพยัญชนะอักษรเบรลล์ 2 เซลล์ หรือระดับสูงต่อไป

ประเด็น “มาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา”

ชื่อเรื่อง ปัจจัยระดับบุคคลและระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1
Teacher and School Variables Affecting Innovation Decision Process of Quality Assurance of Teachers in the Office of National Primary Education Commission Educational Region One

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี โยเหลา (Assoc. Prof. Dr.Dusadee Yoelao)

ผู้ร่วมวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อ้อมเดือน สดมณี
2. นางสาววันเพ็ญ วรพงศา

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2545

ความเป็นมา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดมาตรฐานในการยกระดับคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้เกิดความเชื่อว่า โรงเรียนจะสามารถผลิตผู้สำเร็จการศึกษาให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งการประกันคุณภาพศึกษานี้เอื้อประโยชน์ต่อนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถและมีคุณสมบัติต่างๆ ตามความคาดหวังของหลักสูตร ประชาชนเกิดความมั่นใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาต่างๆ ว่าแต่ละแห่งมีคุณภาพการศึกษาอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน หน่วยงานที่รับนักเรียนเข้าศึกษาต่อหรือทำงานด้วยความพึงพอใจและมั่นใจ สังคมก็มีความมั่นใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน และโรงเรียนก็มีทิศทางการจัดการศึกษาที่ชัดเจนตามมาตรฐานกลางที่กำหนด มีระบบบริหารคุณภาพมีการทำงานเป็นมาตรฐาน ทำงานเป็นทีมและมีการพัฒนางานอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา (อภิญา ตันศิริ, 2541: 28)

หลักการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติยึดหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกระจายอำนาจการบริหารงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และโรงเรียน และให้คณะกรรมการตามกฎหมาย (กปช. กปจ. กปอ.) ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541ค: 5) แสดงให้เห็นว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นความร่วมมือรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้การดำเนินการในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดให้มีคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการศึกษาในแต่ละระดับหน่วยงาน โดยการแต่งตั้งของคณะกรรมการตามกฎหมาย เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการบริหารมากยิ่งขึ้น สำหรับระดับโรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียนเป็นคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ทำหน้าที่พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของโรงเรียนตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด นิเทศ ติดตาม กำกับ และประเมินผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา รายงานผลความก้าวหน้าของการดำเนินงานต่อสาธารณชนและหน่วยงานต้นสังกัด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541ค: 8-11)

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานโรงเรียนบรรลุเป้าหมายโรงเรียนจึงควรจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ซึ่งธรรมนูญโรงเรียนเป็นแผนพัฒนาแม่บทของโรงเรียน ซึ่งเป็นการสร้างข้อตกลงร่วมกัน หรือสร้างความรู้สึกร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทุกฝ่ายรู้ทิศทางและเป็นหลักประกันในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541ค: 35) และใช้เป็นแผนแม่บทในการพัฒนาโรงเรียนไปสู่เป้าหมายภายในระยะเวลาที่กำหนด เป็นการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่จะเกิดขึ้นในเวลาที่กำหนดนั้นว่าโรงเรียนมีคุณภาพตามความต้องการของชุมชนและสังคม โดยกำหนดบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู/อาจารย์ บุคลากรที่ไม่ใช่สายผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการโรงเรียน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องอื่นๆ (กรมวิชาการ, 2540: 7-8)

การศึกษาครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางความคิดของคณะกรรมการโรงเรียนและการรับรู้คุณลักษณะของการประกันคุณภาพการศึกษาและพฤติกรรมกรรมการสื่อสารของ

ครูที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ที่มีบทบาทในฐานะผู้นำ ผู้สนับสนุน ผู้ปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน แต่เนื่องจากการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นนวัตกรรม ทำอย่างไรจึงจะสามารถทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการยอมรับการประกันคุณภาพการศึกษา และนำการประกันคุณภาพศึกษามาผสมผสานกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม ซึ่งทำให้การดำเนินชีวิตมีประสิทธิภาพและสมบูรณ์ขึ้น จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะได้มีการศึกษาถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

นอกจากปัจจัยระดับบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษาแล้ว ปัจจัยระดับโรงเรียน อันได้แก่ ภาวะผู้นำทางความคิด ก็มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษา กล่าวคือระบบสังคมเป็นตัวกำหนดหน่วยความสัมพันธ์ของสมาชิกในระบบสังคมว่าจะแก้ปัญหา ร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยโครงสร้างระบบสังคมมีผลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม คือ โครงสร้างระบบสังคมเป็นการจัดรูปแบบสังคมให้มีระเบียบและมีเสถียรภาพแก่พฤติกรรมมนุษย์ในระบบสังคมโดยผ่านช่องทางการสื่อสาร ซึ่งโครงสร้างระบบสังคมสามารถส่งเสริมหรือขัดขวางการเผยแพร่นวัตกรรมในระบบสังคม และส่งผลต่อลักษณะของบุคคลและธรรมชาติของระบบสังคมซึ่งบุคคลเป็นสมาชิกอยู่ (Rogers, 1983: 24-27) โดยมีแบบแผน (norm) เป็นรูปแบบพฤติกรรมที่สร้างขึ้นสำหรับสมาชิกในระบบสังคม ซึ่งแบบแผนเป็นตัวอย่างของพฤติกรรมของผู้นำความคิดในระบบสังคม โดยภาวะผู้นำทางความคิดเป็นอิทธิพลอย่างไม่เป็นทางการต่อทัศนคติของบุคคลอื่นหรือพฤติกรรมที่ต้องการในระบบสังคม (Rogers, 1983: 37)

ดังนั้นในการศึกษาคั้งนี้จึงสมควรที่จะศึกษาปัจจัยระดับบุคคลและระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1 เพื่อประโยชน์ในการพัฒนางานด้านคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาปัจจัยระดับบุคคลและระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1 โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู/อาจารย์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1
2. เพื่อศึกษาปัจจัยระดับบุคคล ได้แก่ ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง การรับรู้คุณลักษณะของการประกันคุณภาพการศึกษาและพฤติกรรมการสื่อสาร และปัจจัยระดับโรงเรียน ได้แก่ ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังและภาวะผู้นำทางความคิดของคณะกรรมการโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1

สมมติฐานการวิจัย

1. การตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษามีความผันแปรระหว่างบุคคลและระหว่างโรงเรียน โดยมีสมมติฐานย่อยดังนี้
 - 1.1 ความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษามีความแปรปรวนระหว่างบุคคลและระหว่างโรงเรียน
 - 1.2 การมุ่งใจสู่การประกันคุณภาพการศึกษามีความแปรปรวนระหว่างบุคคลและระหว่างโรงเรียน
 - 1.3 การยอมรับการประกันคุณภาพการศึกษามีความแปรปรวนระหว่างบุคคลและระหว่างโรงเรียน
 - 1.4 การนำการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้มีความแปรปรวนระหว่างบุคคลและระหว่างโรงเรียน
2. ปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.1 อายุ เพศ ระดับการศึกษา และ ภาวะผู้นำทางความคิดของคณะกรรมการโรงเรียนมีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยของความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.2 อายุ เพศ ระดับการศึกษา และ ภาวะผู้นำทางความคิดของคณะกรรมการโรงเรียนมีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยของการมุ่งใจสู่การประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.3 อายุ เพศ ระดับการศึกษา และ ภาวะผู้นำทางความคิดของคณะกรรมการโรงเรียนมีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยของการยอมรับการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.4 อายุ เพศ ระดับการศึกษา และ ภาวะผู้นำทางความคิดของคณะกรรมการโรงเรียนมีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยของการนำการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้

3. ปัจจัยระดับบุคคลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

3.1 เพศ อายุ อายุราชการ ระดับการศึกษา การรับรู้คุณลักษณะของการประกันคุณภาพการศึกษาและพฤติกรรมการสื่อสารของครูมีอิทธิพลต่อความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

3.2 เพศ อายุ อายุราชการ ระดับการศึกษา การรับรู้คุณลักษณะของการประกันคุณภาพการศึกษาและพฤติกรรมการสื่อสารของครูมีอิทธิพลต่อการจูงใจสู่การประกันคุณภาพการศึกษา

3.3 เพศ อายุ อายุราชการ ระดับการศึกษา การรับรู้คุณลักษณะของการประกันคุณภาพการศึกษาและพฤติกรรมการสื่อสารของครูมีอิทธิพลต่อการยอมรับการประกันคุณภาพการศึกษา

3.4 เพศ อายุ อายุราชการ ระดับการศึกษา การรับรู้คุณลักษณะของการประกันคุณภาพการศึกษาและพฤติกรรมการสื่อสารของครูมีอิทธิพลต่อการนำการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงบรรยาย

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย คณะกรรมการโรงเรียนและครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1 ปีการศึกษา 2543 กองนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ รวบรวมไว้ดังนี้ คือ โรงเรียนจำนวน 859 โรงเรียน และครูสายผู้สอนจำนวน 14,214 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย คณะกรรมการโรงเรียนและครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1 ปีการศึกษา 2543 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบตามระดับชั้นพหุระดับ (Multi-stage random stratification) โดยกลุ่มตัวอย่างเขตการศึกษา 1 ประกอบด้วย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร และสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยมีระดับการสุ่มดังนี้

ระดับที่ 1 แต่ละสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สุ่มสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ 3 อำเภอ ยกเว้นสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เนื่องจากมีโรงเรียน

38 โรงเรียน จึงนำประชากรทั้งหมดมาศึกษา ในระดับนี้ จึงมี 15 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และอีก 38 โรงเรียน

ระดับที่ 2 แต่ละสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสุ่มกลุ่มโรงเรียน 3 กลุ่ม โรงเรียนจึงมี 45 กลุ่มโรงเรียน และอีก 38 โรงเรียน

ระดับที่ 3 แต่ละกลุ่มโรงเรียนสุ่มโรงเรียน 6 โรงเรียน จึงมีโรงเรียนทั้งสิ้น 308 โรงเรียน เนื่องจากหน่วยการวิเคราะห์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย คณะกรรมการโรงเรียนและครูผู้สอน ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ในแต่ละหน่วยวิเคราะห์จึงมีรายละเอียดดังนี้

คณะกรรมการโรงเรียนของโรงเรียนที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนละมากกว่า 6 คน โดยเป็นผู้บริหารโรงเรียน 1 คน และเป็นคณะกรรมการโรงเรียนที่ไม่ใช่ผู้บริหารโรงเรียนมากกว่า 5 คน รวมคณะกรรมการโรงเรียนทั้งสิ้น 1,848 คน

ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 ของโรงเรียนที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนละมากกว่า 6 คน รวมครูผู้สอนทั้งสิ้น 2,130 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามคณะกรรมการโรงเรียน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของคณะกรรมการโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำทางความคิด

2. แบบสอบถามครู

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของครูผู้สอน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 6 ชุดย่อย ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

ชุดที่ 2 แบบสอบถามการจูงใจสู่การประกันคุณภาพการศึกษา

ชุดที่ 3 แบบสอบถามการยอมรับการประกันคุณภาพการศึกษา

ชุดที่ 4 แบบสอบถามการนำการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้

ชุดที่ 5 แบบสอบถามการรับรู้คุณลักษณะของการประกันคุณภาพการศึกษา

ชุดที่ 6 แบบสอบถามพฤติกรรมการสื่อสาร

3. แบบสัมภาษณ์สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่

1.1 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน เพื่อให้ทราบลักษณะของการแจกแจงตัวแปรโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง พิสัย ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด

1.2 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน เพื่อให้ทราบลักษณะของประชากรตัวอย่าง ได้แก่ ร้อยละและการแจกแจงความถี่

1.3 การวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษา โดยพิจารณาภาพรวมระดับโรงเรียนจำแนกตามแต่ละสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 1 โดยร้อยละและการแจกแจงความถี่

1.4 การวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระระดับบุคคลและระดับโรงเรียน กับตัวแปรตาม โดยค่าสหสัมพันธ์

2. การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย คือ ปัจจัยระดับบุคคลและระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1 โดยการวิเคราะห์พหุระดับ ซึ่งมีรูปแบบการวิเคราะห์ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยเป็น 2 ระดับ คือ ระดับบุคคลและระดับโรงเรียน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่ม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

ครู-อาจารย์มีการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษาครบทั้ง 4 ขั้นตอน และพบว่า ครูมีปริมาณการยอมรับการประกันคุณภาพการศึกษาสูงที่สุด รองลงมาคือ การมุ่งสู่การประกันคุณภาพการศึกษา การนำการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ และความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ตามลำดับ ตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีความสำคัญคือภาวะผู้นำทางความคิด และในการอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้ง 4 ขั้นตอน พบว่า ตัวแปรระดับบุคคลที่มีความสำคัญคือ พฤติกรรมการสื่อสาร และการรับรู้คุณลักษณะของการประกันคุณภาพการศึกษา ความแตกต่างของการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษาเกิดขึ้นจากตัวแปรในระดับบุคคลมากกว่าตัวแปรในระดับโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ให้ข้อมูลที่อาจเรียกได้ว่าเป็นการมองต่างมุม แต่ผลทั้งสองด้านเมื่อนำมารวมกันแล้วจะให้ความชัดเจนของแนว

การปฏิบัติเพื่อความสำเร็จของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา มุมที่หนึ่งมองความสำเร็จที่พฤติกรรมของครู กล่าวคือกำหนดว่าครูมีความรู้ ความรู้สึกภูมิใจ และปฏิบัติงานตามแนวทางของการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นเป้าหมาย ผลการวิจัยมีข้อค้นพบว่า จะบรรลุเป้าหมายต้องส่งเสริมให้ครูได้รับข่าวสารข้อมูลด้านการประกันคุณภาพการศึกษา มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน มีกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาให้มากๆ และมองเห็นประโยชน์ของการประกันคุณภาพการศึกษาในหลายแง่มุม ในขณะที่เดียวกันคณะกรรมการโรงเรียนต้องเป็นกลุ่มที่ได้รับการยอมรับวางใจ ยกย่องจากครู และต้องสามารถวางระบบการทำงานได้ดีด้วย

ในอีกมุมมองหนึ่งมองว่าโรงเรียนทั้งโรงเรียนมีความสำเร็จด้านการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นเป้าหมาย มีข้อค้นพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องมุ่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้อิสระทางความคิด ให้ความสนใจในการติดตามผลงาน ชุมชนและโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ให้การสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และครูมีความรักต่อการเป็นครู และรักเด็กอย่างจริงจัง ครูมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการแบ่งงานกันทำ

จากมุมมองทั้ง 2 ด้านดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า การที่โรงเรียนจะประสบความสำเร็จด้านการประกันคุณภาพการศึกษาต้องมีปัจจัยอย่างน้อย 2 ด้าน 1) ด้านบรรยากาศในการทำงานทุกระดับ ต้องมีความร่วมมือ ยอมรับ วางใจ ให้อำนาจตัดสินใจระหว่างชุมชน-โรงเรียน ผู้บริหาร-ครู-นักเรียน และ 2) ด้านความรู้ ทักษะ ความรู้สึกภูมิใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับกรรมการโรงเรียน และครู-อาจารย์ โดยปัจจัยในข้อแรกเป็นพื้นฐาน และเมื่อเพิ่มปัจจัยที่สองเข้าไป ความสำเร็จของโรงเรียนด้านการประกันคุณภาพก็จะเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1

1. ควรมีการประเมินและตรวจสอบการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และจัดโครงสร้างของการพัฒนาการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม เพราะข้อมูลจากการวิจัยแสดงว่า การดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพเพื่อให้ครู-อาจารย์นำการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการทำงาน ยังมีความแตกต่างระหว่างจังหวัดต่างๆ และในระดับโรงเรียน และพบข้อมูลว่า ครูส่วนใหญ่มีการภูมิใจ การตัดสินใจ การนำไปใช้ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

2. ควรมีการเพิ่มภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารโรงเรียน โดยการใช้กระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะคณะกรรมการโรงเรียนเป็นปัจจัยทางบวกที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน

1. ควรมีการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ได้แก่ ครู-อาจารย์ ให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะด้านการใช้แนวคิดของการประกันคุณภาพการศึกษาในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การทำงานร่วมกัน เพื่อให้เห็นประโยชน์ของการประกันคุณภาพ และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ตนเองสามารถทำได้ไม่ยาก นอกจากนี้ ควรสร้างเครือข่ายการสื่อสารหลายรูปแบบให้เกิดขึ้นทั้งในรูปแบบภายในโรงเรียน ภายนอกโรงเรียน ผ่านสื่อมวลชน ผ่านการสื่อสารระหว่างบุคคล ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมสื่อสารให้มากขึ้น

2. ควรมีการตรวจสอบแนวคิดของคณะกรรมการโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้การประกันคุณภาพในโรงเรียน และแนวการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพของโรงเรียนแบบองค์รวม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วม และไม่เป็นการในระดับเอกสาร ที่บันทึกเวลาและแรงจูงใจที่จะพัฒนานักเรียนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับครู – อาจารย์

1. สนับสนุนให้มีการพัฒนาครู-อาจารย์ ให้เพิ่มพูนการศึกษาของตนเองให้สูงกว่าระดับปริญญาตรี

2. ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมด้านการประกันคุณภาพในทุกระดับทั้งในระดับโรงเรียน ระดับสายวิชา ระดับห้องเรียน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการสื่อสารระหว่างกันให้มากขึ้น

3. ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน โดยทำวิจัยในทุกสายวิชา และกระตุ้นให้เกิดกลุ่มทางวิชาการที่จะช่วยกันพัฒนาวิธีสอนตามแนวทางการประกันคุณภาพ การประเมินผล การสอนนักเรียนตามแนวทางการประกันคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะมีผลต่อการรับรู้คุณลักษณะของการประกันคุณภาพที่ชัดเจนมาก

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาตัวแปรอิสระระดับบุคคลเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะมีความแปรปรวนของการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับบุคคลมากที่สุด และจากการวิจัยครั้งนี้ ปัจจัยระดับบุคคลสามารถอธิบายได้สูงก็จริง แต่ก็มีความแปรปรวนในตัวแปรตามเหลืออีก ตัวแปรอิสระระดับบุคคลที่อาจใช้ในการอธิบายการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษาได้มากขึ้น ได้แก่ ความรัก และ

ความศรัทธาในอาชีพครู ซึ่งเป็นตัวแปรที่พบจากการสัมภาษณ์ครูในโรงเรียนที่มีการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมสูง หรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทั้งนี้ เพราะการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษาจะบรรลุผลสำเร็จได้จะต้องใช้ความพยายามในการเอาชนะอุปสรรคต่างๆ อย่างไม่ย่อท้อ หรืออาจเพิ่มตัวแปร ความเชื่ออำนาจในตน เพราะผู้ที่มีความเชื่อมั่นว่าการเกิดผลดีหรือผลเสียแก่ตนหรือการทำงานขึ้นอยู่กับความสามารถของตนเองและการกระทำของตนเองมากกว่าโชคกลาง จะเป็นผู้ชอบแสวงหาความรู้

2. ควรศึกษาตัวแปรอิสระระดับโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น เพื่อจะได้ค้นหาตัวแปรอิสระระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรอิสระระดับบุคคลให้กว้างขวางมากขึ้น ผลจากการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า ตัวแปรระดับโรงเรียนที่น่าสนใจศึกษา ได้แก่ รูปแบบการบริหารโรงเรียน การมีส่วนร่วมทางสังคม และบรรยากาศขององค์การ เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษาลำดับขั้นการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมทั้งกระบวนการ โดยเริ่มจากความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม การสนใจเกี่ยวกับนวัตกรรม การตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม การนำนวัตกรรมไปใช้ และการยืนยันการใช้นวัตกรรม โดยใช้การเก็บข้อมูลหลายครั้งตามรูปแบบของการวิจัยเชิงกระบวนการ (process research)

ชื่อเรื่อง การพัฒนาแบบประเมินคุณภาพภายนอกด้านกระบวนการตาม
มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
Developing External Quality Assessment Forms of Process Items
According to Educational Standard of Basic Education Level

ผู้วิจัย

นางสาวอนงนาฏ ไบแสง (Ms.Anongnat Baisang)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2545

ความเป็นมา

คุณภาพทางการศึกษายังเป็นจุดวิกฤตทั้งในด้านกระบวนการเรียนการสอนที่ยังเน้นการท่องจำมากกว่าการเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ และในด้านความรู้ความสามารถ

ทางวิชาการของผู้เรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาขึ้นอยู่กับระดับก่อนข้างต่ำ ทั้งยังขาดคุณลักษณะในด้านคุณธรรม จริยธรรม จำเป็นต้องเร่งปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของระบบการศึกษาไทยให้ดีขึ้น โดยจะต้องมีการตรวจสอบ การประเมินผลอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540: 70) รัฐจึงได้พยายามส่งเสริมให้มีระบบการประกันคุณภาพเกิดขึ้นในหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดการศึกษา ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในหมวดที่ 6 มาตรา 47 และ 48 ว่า ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษา อีกทั้งให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายใน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยให้มีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

สำหรับในช่วงปี 2544-2548 จะเป็นระยะเริ่มแรกของการประเมินภายนอก มาตรฐานการศึกษาที่ใช้ประเมินจะยึดมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2543 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543: 68) และเนื่องจากการกำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้เพื่อใช้ประเมินภายในของแต่ละสังกัดนั้นมีความเหลื่อมล้ำกัน มีจุดเน้นของการพัฒนาที่แตกต่างกัน และเพื่อให้การประเมินภายนอกอยู่ภายใต้เกณฑ์มาตรฐานเดียวกัน สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จึงมีการกำหนดกรอบมาตรฐานที่จะใช้ในการประเมินสถานศึกษาทั้งหมด 27 มาตรฐาน จำนวน 113 ตัวบ่งชี้ แต่ระยะเริ่มแรกของการประเมินภายนอก คณะรัฐมนตรีกำหนดให้มีการประเมินเฉพาะมาตรฐานที่มีความสำคัญที่สุดก่อน 14 มาตรฐาน จำนวน 53 ตัวบ่งชี้ ซึ่งประกอบด้วย มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 7 มาตรฐาน จำนวน 22 ตัวบ่งชี้ เน้นการประเมินในด้านพัฒนาร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ มาตรฐานด้านกระบวนการ มี 3 มาตรฐาน จำนวน 21 ตัวบ่งชี้ เน้นการประเมินในด้านกระบวนการบริหารจัดการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน และมาตรฐานด้านปัจจัย มี 4 มาตรฐาน จำนวน 10 ตัวบ่งชี้ เน้นการประเมินคุณลักษณะหรือสภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่ และชุมชน

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการประกันคุณภาพทั้งการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกยังมีข้อจำกัดในเรื่องของความพร้อมในด้านต่างๆ และยังประสบปัญหาในด้านความรู้ ความเข้าใจในวิธีการดำเนินการประกันคุณภาพ บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน เข้าใจไม่ถูกต้อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543: 6) ดังนั้น จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาแบบประเมินคุณภาพภายนอกด้านกระบวนการตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2543 ที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา กำหนดใช้ในการประเมินภายนอกครั้งแรก ซึ่งได้แก่ ด้านกระบวนการบริหารจัดการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ได้แบบประเมินที่มีคุณภาพในด้านความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น อันเป็นประโยชน์และอำนวยความสะดวกแก่โรงเรียนที่สามารถนำไปประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างและหาคุณภาพแบบประเมินคุณภาพภายนอกด้านกระบวนการบริหารจัดการและด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2543 ที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา กำหนดใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอกครั้งแรก

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย วิจัยและพัฒนา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น และกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนแล้ว และพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก ปีการศึกษา 2545

กลุ่มตัวอย่างให้กระจายอยู่ในทุกสังกัด โดยการสุ่มอย่างง่าย ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการหาร่องรอยหลักฐานที่แสดงถึงการดำเนินการของโรงเรียน ตามตัวบ่งชี้ในแต่ละมาตรฐาน เพื่อนำมาสร้างแบบประเมิน ได้แก่ ผู้บริหาร

โรงเรียนและครูผู้สอน จำนวน 423 คน นักเรียน จำนวน 399 คน ผู้ปกครอง จำนวน 394 คน และกรรมการสถานศึกษา จำนวน 35 คน

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอนที่รับผิดชอบตรวจสอบคุณภาพของโรงเรียน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 61 คน และผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ได้แก่ ผู้ที่สอบผ่านเป็นผู้ประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จำนวน 40 คน และเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด จำนวน 45 คน

กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่ใช้ในการทดลองใช้แบบประเมิน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่ทดลองใช้แบบประเมิน จำนวน 3 คน เป็นผู้ประเมินในฐานะบุคคลภายในโรงเรียน และนักศึกษาปริญญาโทสาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 6 คน เป็นผู้ประเมินในฐานะบุคคลภายนอก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการหาร่องรอยหลักฐานในแต่ละตัวบ่งชี้ ซึ่งได้แก่

- 1) แบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน
- 2) แบบสอบถามนักเรียน
- 3) แบบสอบถามผู้ปกครอง
- 4) แบบสอบถามกรรมการสถานศึกษา
- 5) แบบบันทึกการสัมภาษณ์

การสร้างแบบประเมินคุณภาพภายนอกด้านกระบวนการ

การพัฒนาแบบประเมินคุณภาพภายนอกด้านกระบวนการ จำนวน 3 มาตรฐาน 21 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วยแบบประเมิน 3 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบประเมินคุณภาพภายนอกด้านกระบวนการบริหารจัดการ มาตรฐานที่ 13 จำนวน 8 ตัวบ่งชี้

ฉบับที่ 2 แบบประเมินคุณภาพภายนอกด้านกระบวนการบริหารจัดการ มาตรฐานที่ 14 จำนวน 4 ตัวบ่งชี้

ฉบับที่ 3 แบบประเมินคุณภาพภายนอกด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน มาตรฐานที่ 18 จำนวน 9 ตัวบ่งชี้

ขั้นตอนการสร้างแบบประเมิน

1. รวบรวมร่องรอยหลักฐานที่แสดงถึงการดำเนินงานของโรงเรียนตามตัวบ่งชี้ ในแต่ละมาตรฐาน โดยการใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ประกอบการศึกษารายงานการประเมินตนเองของโรงเรียน (SSR)
2. ทำการสังเคราะห์ร่องรอยหลักฐานที่ได้ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาว่าร่องรอยหลักฐานมีความสอดคล้องกับตัวบ่งชี้หรือไม่
3. คัดเลือกร่องรอยหลักฐานที่ผ่านเกณฑ์ มากำหนดมิติคุณภาพของร่องรอยหลักฐานตามกรอบพิจารณาคุณภาพการดำเนินงานของโรงเรียนที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษากำหนด คือ มิติด้านความตระหนัก มิติด้านความพยายาม และมิติด้านการบรรลุผลตามเกณฑ์
4. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยการนำร่องรอยหลักฐานที่กำหนดมิติคุณภาพแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของการกำหนดมิติคุณภาพของแต่ละร่องรอยหลักฐาน
5. นำมิติคุณภาพของแต่ละร่องรอยหลักฐานมาจัดระบบคุณภาพของแต่ละมิติ และจัดระดับคุณภาพของร่องรอยหลักฐานโดยใช้แนวทางการกำหนดระดับคุณภาพของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
6. นำร่องรอยหลักฐานที่จัดระดับคุณภาพของแต่ละมิติและระดับคุณภาพของร่องรอยหลักฐานแล้ว มาสร้างเป็นแบบประเมินคุณภาพภายนอกด้านกระบวนการบริหารจัดการ และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน
7. ทำการทดลองใช้แบบประเมิน เพื่อหาคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของแบบประเมิน และเขียนคู่มือการใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลเพื่อสร้างแบบประเมินโดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู และแบบสอบถามนักเรียน ผู้ปกครองและสถานศึกษา
2. การเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของการดำเนินการกำหนดมิติคุณภาพของร่องรอยหลักฐานแต่ละรายการ
3. การเก็บข้อมูลในขั้นทดลองใช้แบบประเมิน การประเมินโดยกลุ่ม
 - (1) บุคคลภายนอกทำการทดลองใช้แบบประเมินที่สร้างขึ้น โดยผู้วิจัยดำเนินการชี้แจงวิธีการใช้แบบประเมินคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการบริหารจัดการ

และกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้แก่กลุ่มผู้ประเมิน แล้วทำการประเมินตามร่องรอยหลักฐานในแบบประเมิน ใช้เวลา 2 วัน วันแรกกลุ่มผู้ประเมินทำการสังเกตสภาพทั่วไปของกระบวนการบริหารจัดการและกระบวนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน และทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา ส่วนในวันที่สองจะเป็นการศึกษาเอกสาร

(2) การประเมินโดยกลุ่มบุคคลภายในโรงเรียน ดำเนินการประเมินโดยผู้วิจัยทำการชี้แจงให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่เป็นผู้ประเมิน แล้วนำแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปทดลองใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบประเมิน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของความเห็นผู้เชี่ยวชาญ (IOC) ในการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างร่องรอยหลักฐานกับตัวบ่งชี้ โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกที่มีค่า ตั้งแต่ 0.75 ขึ้นไปและถือว่ามีความเที่ยงตรงอยู่ในระดับสูง

2. วิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ของแบบประเมิน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของความเห็นผู้เชี่ยวชาญ (IOC) ในการตรวจสอบความเหมาะสมของการกำหนดมิติคุณภาพของการดำเนินงานตามร่องรอยหลักฐานในแต่ละตัวบ่งชี้ โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกที่มีค่า .75 ขึ้นไป และถือว่ามีความเที่ยงตรงอยู่ในระดับสูง

3. วิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมิน โดยวิธีการหาค่าร้อยละความสอดคล้องของผลการประเมินที่มีความถี่สูงสุด โดยการนำผลจากการตัดสินระดับคุณภาพของร่องรอยหลักฐานในแต่ละรายการมาหาความถี่ ระดับคุณภาพใดมีความถี่มากที่สุด แล้วนำความถี่ที่ได้หารด้วยจำนวนผู้ประเมินทั้งหมด และคูณด้วย 100 โดยมีเกณฑ์ดังนี้

ค่าร้อยละ 1.00-34.00 หมายถึง	มีความเชื่อมั่นในระดับต่ำ
ค่าร้อยละ 35.00-64.00 หมายถึง	มีความเชื่อมั่นในระดับปานกลาง
ค่าร้อยละ 65.00-100.00 หมายถึง	มีความเชื่อมั่นในระดับสูง

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ

1. เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพของมิติคุณภาพด้านความตระหนักถึงความสำคัญ (Awareness) และมิติคุณภาพด้านความพยายาม (Attempt)

2. เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพของมิติคุณภาพด้านการบรรลุผลตามเกณฑ์ (Achievement)

3. เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพของร่องรอยหลักฐาน
4. เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพของตัวบ่งชี้
5. เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพของมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ผลการสร้างแบบประเมิน

ได้แบบประเมินคุณภาพภายนอกด้านกระบวนการ ที่มีคุณภาพทั้งในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง และความเชื่อมั่น จำนวน 3 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบประเมินคุณภาพภายนอกด้านกระบวนการบริหารจัดการ มาตรฐานที่ 13 จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ มีร่องรอยหลักฐานเพื่อเป็นแนวทางในการประเมินทั้งหมด จำนวน 34 รายการ

ฉบับที่ 2 แบบประเมินคุณภาพภายนอกด้านกระบวนการบริหารจัดการ มาตรฐานที่ 14 จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ มีร่องรอยหลักฐานเพื่อเป็นแนวทางในการประเมินทั้งหมด จำนวน 21 รายการ

ฉบับที่ 3 แบบประเมินคุณภาพภายนอกด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน มาตรฐานที่ 18 จำนวน 9 ตัวบ่งชี้ มีร่องรอยหลักฐานเพื่อเป็นแนวทางในการประเมินทั้งหมด จำนวน 42 รายการ

คุณภาพของแบบประเมิน

1. แบบประเมินทุกฉบับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับสูง โดยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างร่องรอยหลักฐานกับตัวบ่งชี้จากผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ อยู่ระหว่าง 0.80-1.00

2. แบบประเมินทุกฉบับ มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างอยู่ในระดับสูง โดยการตรวจสอบความเหมาะสมของการกำหนดมิติคุณภาพของร่องรอยหลักฐานจากผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ทั้งในมิติคุณภาพด้านความตระหนักถึงความสำคัญ (Awareness) มิติคุณภาพด้านความพยายาม (Attempt) และ มิติคุณภาพด้านการบรรลุผลตามเกณฑ์ (Achievement) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80-1.00

3. แบบประเมินทุกฉบับ มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง โดยการพิจารณาจากค่าร้อยละความสอดคล้องของผลการประเมินที่มีความถี่สูง จากการประเมินโดยผู้ประเมินที่เป็นนิสิตบุคคลภายนอก มีร่องรอยหลักฐานที่มีค่าร้อยละความสอดคล้องของผลการประเมินที่มีความถี่สูงสุดอยู่ในระดับสูง (มีค่าร้อยละ 65.00-100.00) จำนวน 79 รายการ

คิดเป็นร้อยละ 81.44 และจากการประเมินโดยผู้ประเมินที่เป็นนิติบุคคลภายในโรงเรียน ร่องรอยหลักฐานทุกรายการและในทุกฉบับ ทั้งหมด 97 รายการ มีค่าร้อยละความ สอดคล้องของผลการประเมินที่มีความถี่สูงสุดอยู่ในระดับสูง (มีค่าร้อยละ 65.00- 100.00) ทุกรายการ คิดเป็นร้อยละ 100.00

ชื่อเรื่อง การประเมินคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ในเขตการศึกษา 10
The Evaluation of Education Quality According to the National Education Act of B.E. 2542 for Private Vocational Education Schools in Educational Region 10

ผู้วิจัย

นายสุเมธ มัตถนุ (Mr. Sumeth Mudthanoo)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้มีนโยบายส่งเสริมโรงเรียนเอกชน จัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากลอย่างต่อเนื่อง โดยการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่ เน้นหลักการให้โรงเรียนได้พัฒนาและประเมินตนเองอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง บน พื้นฐานของความมีเสถียรภาพทางวิชาการและความคล่องตัวในการบริหารและการ จัดการ โดย ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาและเปิดโอกาสให้สังคมหรือหน่วยงานภายนอก เข้าไปตรวจสอบได้ โดยประกาศใช้เป็นระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการรับรอง มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2536 แทนระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการว่าด้วยการรับรองวิทยฐานะโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2484 ทั้งนี้ ได้กำหนดแนว การดำเนินงานการประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาโรงเรียน เอกชน ปัจจัยหลัก เกณฑ์ และตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนไว้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้โรงเรียนมุ่งพัฒนาเพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของตน สู่ความเป็นเลิศ

การประเมินตนเองเป็นกิจกรรมหนึ่งในกระบวนการประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่โรงเรียนเอกชนจะต้องสรุปภาพรวมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโรงเรียนว่าประสบผลอย่างไร เป็นไปตามที่วางไว้หรือไม่ อธิบายได้อย่างไร และจะดำเนินการอย่างไรต่อไป ซึ่งเป็นการประเมินภายในที่สามารถอธิบายให้กับบุคคลภายนอกได้ และปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้จัดทำมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกในระดับการศึกษาพื้นฐานที่มีสาระสอดคล้องกับความมุ่งหมายและหลักการ รวมทั้งแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นสำคัญ โดยมีทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานด้านปัจจัย เพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพภายนอก และเป็นแนวทางให้หน่วยงานและสถานศึกษามุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาระดับการศึกษาพื้นฐาน ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับจำนวน 9 ปี ตามมาตรา 17 ให้มีคุณภาพมาตรฐานต่างๆ เพิ่มขึ้น เพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

แต่สภาพปัจจุบันจากการนิเทศติดตามการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน โดยกลุ่มงานนิเทศการศึกษาเอกชน ประจำสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 10 พบว่า โรงเรียนเอกชนในประเภทอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพมีการดำเนินงานตามแนวการประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาโรงเรียนเอกชนค่อนข้างน้อย และยังขาดเครื่องมือสำหรับการประเมินมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องและครอบคลุมกับการประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาโรงเรียนเอกชน ที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะสร้างเครื่องมือประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตการศึกษา 10 เพื่อใช้ในการประเมินเพื่อการประกันคุณภาพภายในและส่งเสริมให้โรงเรียนได้พัฒนาเพื่อความพร้อมในการจัดการศึกษาที่ต้องเปลี่ยนแปลงตามกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ และเพื่อการประกันคุณภาพภายนอกต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างเครื่องมือการประเมินคุณภาพการศึกษาโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตการศึกษา 10 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

2. เพื่อประเมินคุณภาพการศึกษาโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตการศึกษา 10 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงประเมินรูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal-Based Evaluation)

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ในเขตการศึกษา 10 ที่เปิดสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน 13 โรงเรียน โดยมีประชากรผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งสิ้น 7,945 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เป็นโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ในเขตการศึกษา 10 ที่เปิดสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำนวน 12 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan และทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลแต่ละโรงเรียน ประกอบด้วยบุคคล 4 กลุ่ม คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 12 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ครูผู้สอน จำนวน 140 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย นักเรียนในระดับชั้น ปวช.1, ปวช.2 และ ปวช.3 จำนวน 349 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย และ ผู้ปกครองนักเรียน ระดับชั้น ปวช.1, ปวช.2 และ ปวช.3 จำนวน 349 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้ง 4 กลุ่มทั้งสิ้น 850 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการประเมินคุณภาพการศึกษาโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตการศึกษา 10 ที่รวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน และ ผู้ปกครองนักเรียน 4 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามนักเรียน

ชุดที่ 2 แบบสอบถามครู

ชุดที่ 3 แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน

ชุดที่ 4 แบบสัมภาษณ์และตรวจสอบเอกสารหลักฐานของโรงเรียน

การตรวจสอบหาคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถาม ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ ทำการปรับปรุงและนำไปทดลองใช้กับโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของ Cronbach และแบบสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์ซ้ำ แล้วหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for WINDOWS

การรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยติดต่อโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตการศึกษา 10 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลและนัดหมายวันเวลาที่ จะทำการเก็บข้อมูล
2. ผู้วิจัยและคณะ ออกทำการเก็บข้อมูลการประเมินคุณภาพการศึกษาโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตการศึกษา 10 ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ภาพรวมทุกโรงเรียน และรายโรงเรียน

1. วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์และตรวจสอบเอกสาร โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และจัดแยกข้อมูลตามโครงสร้าง
2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 อันดับ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for WINDOWS ประมวลสถิติเชิงพรรณนา เป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีค่าความแม่นยำตรงเชิงเนื้อหาและค่าความเชื่อถือได้ของเครื่องมือแต่ละชุด เป็นดังนี้ แบบสัมภาษณ์และตรวจสอบเอกสาร โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าตั้งแต่ .80-1.00 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน มีค่าเท่ากับ .93 แบบสอบถามครูผู้สอน โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่าตั้งแต่ .80-1.00 และสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าเท่ากับ .95 แบบสอบถามนักเรียน โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่าตั้งแต่ .80-1.00 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าเท่ากับ .91 และแบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่าเท่ากับ 1.00 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าเท่ากับ .81

2. คุณภาพการศึกษาโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตการศึกษา 10 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้านผู้เรียน 7 มาตรฐานการศึกษา อยู่ในระดับดี 1 มาตรฐานการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานที่ 10 “มีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี” และอยู่ในระดับพอใช้ 6 มาตรฐานการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 “มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์” มาตรฐานที่ 4 “มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิด ไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์” มาตรฐานที่ 5 “มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ตาม หลักสูตร” มาตรฐานที่ 6 “มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง” มาตรฐานที่ 9 “มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต” และมาตรฐานที่ 12 “มีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา”

3. คุณภาพการศึกษาโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตการศึกษา 10 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้านกระบวนการ 3 มาตรฐานการศึกษา อยู่ในระดับพอใช้ทุกมาตรฐานการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานที่ 13 “มีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารงาน อย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมาย การศึกษา” มาตรฐานที่ 14 “ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา และชุมชนในการพัฒนาการศึกษา” และมาตรฐานที่ 18 “จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”

4. คุณภาพการศึกษาโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตการศึกษา 10 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้านปัจจัย 4 มาตรฐานการศึกษา อยู่ในระดับดี 1 มาตรฐานการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานที่ 24 “ครูมี คุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ” และอยู่ในระดับ พอใช้ 3 มาตรฐานการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานที่ 20 “ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความ สามารถในการบริหารจัดการ” มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียน การสอนอย่างมีประสิทธิภาพและถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด” และมาตรฐานที่ 25 “สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อ การเรียนรู้”

5. ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตการศึกษา 10 แต่ละโรงเรียน พบว่า มาตรฐานการศึกษา ด้านผู้เรียน อยู่ในระดับดี ร้อยละ 8.33 อยู่ในระดับพอใช้ ร้อยละ 91.67 และไม่มีโรงเรียนใด ที่อยู่ในระดับต้องปรับปรุง มาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการ อยู่ในระดับพอใช้

ทุกโรงเรียน และมาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย อยู่ในระดับดี ร้อยละ 33.33 อยู่ใน ระดับพอใช้ ร้อยละ 66.67 และไม่มีโรงเรียนใดที่อยู่ในระดับต้องปรับปรุง

ข้อค้นพบที่สำคัญ

จากการวิจัยการประเมินคุณภาพการศึกษาโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตการศึกษา 10 มีข้อค้นพบที่สำคัญ ดังนี้

1. จุดแข็งของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ในเขตการศึกษา 10

1.1 ด้านผู้เรียน

1.1.1 นักเรียนเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น

1.1.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคอมพิวเตอร์และวิชาเฉพาะสาขาค่อนข้างดี

1.1.3 มีความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง เห็นประโยชน์ และคุณค่า ในอาชีพสุจริต มีความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.1.4 มีพัฒนาการทางด้านร่างกายตามเกณฑ์มาตรฐาน มีลักษณะนิสัยและสุขภาพจิตที่ดี มีความซาบซึ้งชื่นชมและเข้าร่วมกิจกรรมในด้านดนตรีและกีฬา ด้วยความเต็มใจ

1.2 ด้านกระบวนการ

1.2.1 มีการจัดองค์กร/โครงสร้างการบริหารอย่างชัดเจน

1.2.2 มีปรัชญา แผนพัฒนา/ธรรมนูญสถานศึกษา ตรงกับความ ต้องการและทันต่อการใช้งาน

1.3 ด้านปัจจัย

1.3.1 ผู้บริหารมีความสามารถในการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการบริหาร

1.3.2 ครูสอนตรงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ตั้งไว้ สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติชัดเจน ครูมีวุฒิ/ความถนัด ความเชี่ยวชาญ สอดคล้องกับงานที่ได้รับผิดชอบ

1.3.3 โรงเรียนมีจำนวนครูตามเกณฑ์ และมีหลักสูตรและเนื้อหาสาระ ของหลักสูตรที่เหมาะสมสอดคล้องความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

2. จุดอ่อนของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในเขตการศึกษา 10

2.1 ด้านผู้เรียน

2.1.1 นักเรียนหารายได้เสริมพิเศษระหว่างเรียนน้อย

2.2 ด้านกระบวนการ

2.2.1 มีการนำเอาข้อมูลและผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงานค่อนข้างน้อย

2.2.2 มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนค่อนข้างน้อย

2.2.3 โรงเรียนกับสถานประกอบการมีการประชุมเพื่อร่วมกันวางแผนการจัดการศึกษาวิชาชีพค่อนข้างน้อย

2.3 ด้านปัจจัย

2.3.1 ครูให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองน้อย

2.3.2 ครูให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลน้อย

2.3.3 ครูมีการบันทึกสรุปผลการสอนเพื่อปรับปรุงตนเองและการจัดการกระบวนการเรียนรู้

2.3.4 ครูนำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอนในครั้งต่อไปน้อย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ในเขตการศึกษา 10 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ควรมีการร่วมมือกันระหว่างผู้บริหารกับครูโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในเขตการศึกษา 10 ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้ริเริ่ม สนับสนุน และส่งเสริมให้บุคลากรได้ตระหนักในความต้องการและความจำเป็นที่ต้องสร้างระบบการประเมินคุณภาพภายในเพื่อรองรับการประเมินจากภายนอก เนื่องจากบุคลากรทุกคนต่างเป็นผู้รับผิดชอบคุณภาพของโรงเรียน ดังนั้นการบริหารและการจัดการควรดำเนินงานเป็นไปด้วยความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ทั้งภายในภายนอก โดยเฉพาะต้องร่วมกันพิจารณาปรับปรุงการบริหารด้านวิชาการให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับความพึงพอใจของผู้เข้ารับบริการการจัดการศึกษาทั้งนักเรียนและผู้ปกครอง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย และแหล่งข้อมูลที่ดี ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของโรงเรียนให้มากที่สุด เพื่อขอค้นพบจุดอ่อนที่ต้องได้รับการแก้ไข และจุดแข็งที่ต้องส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น แล้วจัดทำรายงานการประเมินตนเองและเผยแพร่ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบผลการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งจะเป็นแนวทางในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง และมีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อการร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาให้ดีขึ้นต่อไป

2. กลุ่มงานนิเทศการศึกษาเอกชน ประจำสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม เขตการศึกษา 10 ควรจะมุ่งเน้นให้ความช่วยเหลือการพัฒนาและนิเทศโรงเรียน อาชีวศึกษาเอกชน ในเขตการศึกษา 10 ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะโรงเรียนที่ควร จะต้องปรับปรุงคุณภาพในส่วนที่คุณภาพระดับพอใช้และต้องปรับปรุง ให้มีคุณภาพดีขึ้น ตามแนวทางการจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยเฉพาะการสร้าง ระบบการประเมินผลภายใน ที่อาจต้องอาศัยข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่ หลากหลาย เพื่อให้ได้ผลการประเมินคุณภาพภายในที่น่าเชื่อถือได้ดียิ่งขึ้น และเพื่อเตรียมรับ การประเมินคุณภาพจากภายนอกตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดทำวิจัยประเมินผลระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่โรงเรียน ดำเนินการในทุกระดับที่เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. การวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะกรณีศึกษา ระบบการประเมินคุณภาพการ ศึกษาโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตการศึกษา 10 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รายโรงเรียน
3. การศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของระบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา ในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน
4. การศึกษาวิเคราะห์ตัวบ่งชี้และเกณฑ์มาตรฐานในการวัดคุณภาพการศึกษาตาม มาตรฐานการศึกษาที่ใช้ในการประเมินภายนอก ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ชื่อเรื่อง การประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542
Accessing the Effectiveness of Elementary Schools under the Jurisdiction of Bangkok, Thailand, During the 1999 Academic Year

ผู้วิจัย

ดร.องอาจ นัยพัฒน์ (Dr.Ong-Art Naiyapatana)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

การวัดและประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนโดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาที่สำคัญ อาทิ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เป็นตัวบ่งชี้ผลลัพธ์ทางการศึกษา (educational outcome) ที่สำคัญ อันเกิดจากการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ซึ่งเป็นหัวข้อหนึ่งของการศึกษาวิจัยที่ได้รับความสนใจอย่างมากจากบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับวงการศึกษาและจากสาธารณชนทั่วไปในประเทศต่างๆ นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (Raudenbush & Willms, 1995 ; Reynolds , Teddie , Creemers , Scheerens & Townsend , 2000) ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้บริหารโรงเรียน ครูและอาจารย์ภายในโรงเรียนต่างๆ ในฐานะผู้ปฏิบัติการ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนและชั้นเรียน ได้ทุ่มเทความพยายาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวจากนักเรียนไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียน การสอน และการดำเนินงานต่างๆ ภายในโรงเรียนและชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมให้ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคลเพิ่มพูนขึ้นภายในโรงเรียน ในขณะที่นักวิจัย และนักประเมินทางการศึกษาได้ทำการศึกษาวิจัยเชิงประเมิน (assessment research study) ขึ้นอย่างมากมาย เพื่อค้นหาปัจจัยหรือองค์ประกอบของโรงเรียน (school factor) (ทั้งที่อยู่ภายในและนอกเหนือกลไกการควบคุมและดำเนินงานของโรงเรียน) ที่มีอิทธิพล หรือมีความสัมพันธ์ต่อการเพิ่มพูนขึ้นในผลการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคลที่ ศึกษาอยู่ในชั้นเรียนและโรงเรียนหนึ่งๆ นอกจากนี้ผู้บริหารการศึกษารวมทั้งผู้กำหนด นโยบายและวางแผนการศึกษาในระดับสูง ได้ให้ความสนใจต่อผลของการวิจัยเชิงประเมิน ที่มีความเที่ยงตรง เชื่อถือได้ และมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทาง ในการกำหนดนโยบายสำหรับพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับมหภาค (macro level) ต่อไป

แม้ว่าการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนจะได้รับความสนใจและการพิจารณา เห็นความสำคัญเป็นอย่างมากดังที่กล่าวมา อย่างไรก็ตาม ได้มีข้อวิพากษ์วิจารณ์เป็น จำนวนมากเกี่ยวกับปัญหาและข้อจำกัดอันเกิดจากรูปแบบและวิธีการประเมินประสิทธิผล ของโรงเรียน เป็นผลทำให้ผลของการประเมินขาดความเชื่อถือในด้านความละเอียดถูกต้อง และแม่นยำ และนำไปสู่การไม่ยอมรับผลของการวิจัยเชิงประเมินในที่สุด ข้อจำกัดที่ สำคัญมี 3 ประการ คือ

1. การขาดความเพียงพอของการใช้ตัวบ่งชี้ประสิทธิผลของโรงเรียน
2. การใช้รูปแบบของการประเมินไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง
3. การใช้สถิติวิเคราะห์ประสิทธิผลของโรงเรียนไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของข้อมูล

ด้วยข้อจำกัดสำคัญทั้ง 3 ประการที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะปรับปรุงแก้ไขวิธีการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนให้มีความละเอียดถูกต้องและเหมาะสมกับธรรมชาติของข้อมูลมากยิ่งขึ้น โดยดำเนินการหลัก 3 ประการ ได้แก่

1) ขยายขอบเขตของมิติการประเมินให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ด้วยการเพิ่มการวัดเจตคติของนักเรียนที่ศึกษาอยู่ใน 2 ระดับชั้น เป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิผลของโรงเรียน (school effectiveness indices, SEIs) นอกเหนือจากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใน 3 รายวิชาหลัก

2) เน้นการประเมินกระบวนการดำเนินงานภายในโรงเรียนชั้นเรียนนอกเหนือจากการประเมินปัจจัยนำเข้าและผลผลิต

3) ใช้โมเดลพหุระดับชั้นลดหลั่นเชิงเส้น (hierarchical linear model, HLM) ซึ่งมีความสอดคล้องกับธรรมชาติของข้อมูลทางการศึกษาที่แบ่งเป็นหลายระดับมาใช้ในการวิเคราะห์ประสิทธิผลของโรงเรียน

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ จุดเน้นของการวิจัยมีความมุ่งหมายหลัก เพื่อนำรูปแบบการประเมินที่ได้รับการปรับปรุงด้วยวิธีดำเนินการดังกล่าวไปใช้ในการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 และเพื่อสืบค้นหาคำตอบของปัญหาการวิจัย (research question) ที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีประสิทธิผลในการส่งเสริมผลการเรียนรู้ทางด้านวิชาการและไม่ใช้วิชาการ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2542 หรือไม่ อย่างไร ?

2. ตัวแปรระดับนักเรียนเกี่ยวกับภูมิหลังส่วนตัวด้านใดบ้าง ? ที่มีอิทธิพลหรือความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในผลการเรียนรู้ทางด้านวิชาการและไม่ใช้วิชาการ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3. ตัวแปรระดับโรงเรียน/ชั้นเรียน ในองค์ประกอบทางการศึกษาด้านใดบ้าง ? (ทั้งที่อยู่ภายใต้และนอกเหนือกลไกการควบคุมและดำเนินงานของโรงเรียน/ชั้นเรียน) ที่มีอิทธิพลหรือความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในผลการเรียนรู้ทางด้านวิชาการและไม่ใช้วิชาการ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

4. ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของโรงเรียนในการส่งเสริมผลการเรียนรู้ของนักเรียนต่างด้าน/รายวิชา (across types of outcomes/subject areas) และต่างระดับชั้น (across grade levels) มีระดับของขนาดและลักษณะทิศทางเป็นอย่างไร ?

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในการส่งเสริมผลการเรียนรู้ทางด้านวิชาการ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต (สปช.) และทางด้านไม่ใช่วิชาการ (ได้แก่ เจตคติต่อโรงเรียน/การเรียน) ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2542

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียนทางด้านเพศ เศรษฐฐานะ และผลการเรียนที่ผ่านมาในรูปของเกรดเฉลี่ย (GPA) และความเอาใจใส่ต่อการศึกษาเล่าเรียน ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในผลการเรียนรู้ทางด้านวิชาการ และไม่ใช่วิชาการของนักเรียน ทั้ง 2 ระดับชั้น ดังระบุไว้ในข้อ 1

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรระดับโรงเรียน/ชั้นเรียนในองค์ประกอบทางการศึกษาที่อยู่นอกเหนือหรือยากลำบากต่อการควบคุม (ได้แก่ บริบททางด้านลักษณะของนักเรียน ทรัพยากรของโรงเรียน และโครงสร้างของโรงเรียน) และองค์ประกอบที่อยู่ภายใต้การควบคุมดำเนินงานของโรงเรียน (ได้แก่ กระบวนการดำเนินงานของโรงเรียน) ที่มีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในผลการเรียนรู้แต่ละด้านข้างต้น ภายหลังจากปรับอิทธิพลของปัจจัยทางด้านภูมิหลังส่วนตัวของนักเรียนออกจากการพิจารณาเรียบร้อยแล้ว

4. เพื่อศึกษาขนาดและทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของโรงเรียน ในการส่งเสริมผลการเรียนรู้ของนักเรียนต่างด้าน/รายวิชา (ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และ สปช. และเจตคติต่อโรงเรียน/การเรียน) ในแต่ละระดับชั้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4) และการส่งเสริมผลการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านเดียวกันแต่ต่างระดับชั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation research)

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 16,035 คน และ 15,290 คน (จากประชากร 40,681 คน และ 37,836 คน) ตามลำดับ ซึ่งศึกษาอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 จำนวน 200 และ 198 โรงเรียน ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างจำนวนดังกล่าว ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบทดสอบ แบบวัด และแบบสอบถามที่ใช้กับนักเรียน ประกอบด้วย
 - 1.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สปช.)
 - 1.2 แบบวัดเจตคติต่อโรงเรียน/การเรียนรู้
 - 1.3 แบบสอบถามบรรยากาศภายในโรงเรียน/ชั้นเรียน
2. แบบสอบถามและแบบประเมินที่ใช้กับครูประจำชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และครูทั่วไป ประกอบด้วย
 - 2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะภูมิหลังส่วนตัวด้านวิชาการและไม่ใช่วิชาการของนักเรียน
 - 2.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในโรงเรียน/ชั้นเรียน
 - 2.3 แบบประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน
3. แบบสอบถามที่ใช้กับผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย
 - 3.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน
 - 3.2 แบบสอบถามความร่วมมือของผู้ปกครองนักเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนเบื้องต้น ได้แก่ การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลระดับนักเรียนและระดับโรงเรียน รวมทั้งการวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานที่สำคัญ โดยใช้โปรแกรม SPSS (version 10) for Windows จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนหลัก ได้แก่ การวิเคราะห์หาค่าพารามิเตอร์ความแปรปรวนภายในและระหว่างโรงเรียน ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรต่างๆ ระดับนักเรียนและระดับโรงเรียนในองค์ประกอบทางการศึกษา 4 ด้านหลัก ที่มีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมผลการเรียนรู้ทางด้านวิชาการ และไม่ใช่วิชาการของนักเรียนทั้ง 2 ระดับชั้น และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของโรงเรียนในการส่งเสริมผลการเรียนรู้ต่างด้าน/รายวิชา (Across Types of Outcomes / Subject Areas) และต่างระดับชั้น (Across Grade Levels) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป HLM (version 5) for Windows ร่วมกับโปรแกรม SPSS (version 10) for Windows

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนเบื้องต้น พบว่า โดยทั่วไปข้อมูลระดับนักเรียน และระดับโรงเรียน/ชั้นเรียนสำหรับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 ระดับชั้น มีลักษณะและปริมาณ การเบี่ยงเบนและการขาดหายเป็นไปตามสภาพปกติ นอกจากนี้ยังพบว่าข้อมูลทั้ง 2 ระดับ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นสำคัญที่จำเป็นต่อการใช้โมเดลพหุระดับชั้น ลดหลั่นเชิงเส้นวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงมีสภาวะแบบปกติ ความสัมพันธ์เป็น แบบเส้นตรง และความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนเป็นแบบเอกพันธ์ สำหรับผลการ วิเคราะห์ข้อมูลประกอบกับการใช้ชุดของโมเดล HLM/2L รูปแบบต่างๆ ในขั้นตอนหลัก ปรากฏว่าได้ข้อค้นพบของการวิจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลบ่งชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2542 มีประสิทธิผลในการส่งเสริมผลการเรียนรู้ทางด้าน วิชาการและไม่ใช้วิชาการของโรงเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ภายหลังจากปรับอิทธิพลของความแตกต่างทางด้านภูมิหลังส่วนตัวของนักเรียนใน แต่ละโรงเรียนออกไปจากการพิจารณาเรียบร้อยแล้ว

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบกับการใช้โมเดล HLM/2L รูปแบบภายในโรงเรียน (within-school model) บ่งชี้ว่า ตัวแปรระดับนักเรียน ได้แก่ ผลการเรียนในรูปของ เกรดเฉลี่ย (GPA) และความเอาใจใส่ต่อการศึกษาล่าเรียนของนักเรียนในปีการศึกษาที่ ผ่านมา มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญยิ่งต่อการเพิ่มพูนขึ้นในคะแนนผลการเรียนรู้ทั้ง 2 ด้าน ของนักเรียนทั้ง 2 ระดับชั้น ในขณะที่เพศและเศรษฐกิจฐานะของนักเรียนมีอิทธิพลต่อการ เปลี่ยนแปลงทางบวก หรือแบบเพิ่มพูนขึ้นในคะแนนผลการเรียนรู้ของนักเรียนเพียง บางด้านและบางระดับชั้น และยิ่งไปกว่านั้น ขนาดอิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียนทั้ง 2 ประการดังกล่าว ยังมีระดับต่ำกว่าเกรดเฉลี่ยและความเอาใจใส่ต่อการศึกษาล่าเรียน ซึ่งเป็นลักษณะภูมิหลังส่วนตัวทางด้านวิชาการของนักเรียนในปีการศึกษาที่ผ่านมา

เมื่อนำชุดของโมเดล HLM/2L รูปแบบระหว่างโรงเรียนต่างๆ (between-school models) มาวิเคราะห์ข้อมูลแบบพหุระดับสำหรับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนทั้ง 2 ระดับชั้น ผลปรากฏว่า ตัวแปรระดับโรงเรียน/ชั้นเรียนในองค์ประกอบทางการศึกษาด้านกระบวนการ ดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งโดยทั่วไปได้รับการพิจารณาว่าอยู่ภายใต้กลไกการควบคุม ดำเนินงานของครู/อาจารย์และผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการเรียนรู้ของบุตร/หลาน และบรรยากาศ ภายในโรงเรียน/ชั้นเรียน ตัวแปรเหล่านี้ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อการ

เปลี่ยนแปลงในคะแนนเฉลี่ยผลการเรียนรู้ทั้ง 2 ด้านของนักเรียนทั้ง 2 ระดับชั้นที่ศึกษา อยู่ในโรงเรียนใดๆ สำหรับตัวแปรระดับโรงเรียนที่อยู่ในองค์ประกอบทางการศึกษาเกี่ยวกับสภาพลักษณะของนักเรียนในโรงเรียน ทรัพยากรของโรงเรียน และ ลักษณะโครงสร้างของโรงเรียน พบว่า ส่วนใหญ่มีเพียงตัวแปรในองค์ประกอบประเภทแรกตามที่ระบุข้างต้น ได้แก่ เศรษฐฐานะและปกติวิสัยการมาเรียนโดยเฉลี่ยของนักเรียนในแต่ละโรงเรียน มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในคะแนนเฉลี่ยผลการเรียนรู้ทั้ง 2 ระดับชั้นของโรงเรียน ส่วนตัวแปรในองค์ประกอบ 2 ด้านที่เหลือ ปรากฏว่ามีขนาดอิทธิพลน้อยมาก และส่วนใหญ่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ภายหลังจากควบคุมความแตกต่างทางด้านภูมิหลังส่วนตัวของนักเรียนและองค์ประกอบของโรงเรียนในด้านอื่นๆ เรียบร้อยแล้ว

3. ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของโรงเรียนในการส่งเสริมผลการเรียนรู้ต่างด้าน/รายวิชา และต่างระดับชั้น พบว่า ความคงเส้นคงวาของประสิทธิผลโรงเรียนในการส่งเสริมผลการเรียนรู้ต่างด้านของนักเรียนในแต่ละระดับชั้น มีระดับค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในผลการเรียนรู้ทางด้านวิชาการ นั่นคือความคงเส้นคงวาของประสิทธิผลของโรงเรียนในการส่งเสริมผลการเรียนรู้ทางด้านวิชาการต่างรายวิชา มีระดับสูง ในขณะที่ความคงเส้นคงวาหรือเสถียรภาพของประสิทธิผลโรงเรียนในการส่งเสริมผลการเรียนรู้ในแต่ละด้านของนักเรียนต่างระดับชั้น มีระดับค่อนข้างต่ำ และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ครูอาจารย์และผู้บริหารโรงเรียนในฐานะบุคคลทางการศึกษาระดับปฏิบัติการ ในโรงเรียน/ชั้นเรียน ควรร่วมมือร่วมใจกันค้นคว้าวิธีการสร้างบรรยากาศภายในโรงเรียน/ชั้นเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างหรือปรับปรุงบรรยากาศทางวิชาการ ด้วยการมุ่งเน้นกิจกรรมทางด้านวิชาการที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และความคาดหวังต่อการศึกษาระดับสูง นอกจากนี้ ควรแสวงหาวิธีการหรือยุทธวิธีใดๆ ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมการเรียนรู้ของบุตรหลานให้สูงขึ้น โดยคำนึงถึงความเหมาะสมทางด้านบริบทเกี่ยวกับลักษณะเศรษฐฐานะของผู้ปกครอง รวมทั้งสภาพของชุมชนที่แวดล้อมโดยรวม

2. ผู้บริหารโรงเรียนควรทุ่มเทแรงกายและใจด้วยการอุทิศเวลาเพื่อพัฒนาหรือเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำทางวิชาการของตนให้สูงขึ้นไปในขณะที่ครู/อาจารย์ผู้สอน

ควรแสวงหาวิธีการหรือพัฒนายุทธวิธีการสอนที่ช่วยลดระดับความแตกต่างระหว่างคะแนน ผลการเรียนรู้ทางด้านวิชาการ และไม่ใช่วิชาการของนักเรียนต่างเพศ และผลการเรียนรู้ ทางด้านวิชาการของนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนต่างประเภท (โรงเรียนในโครงการ ขยายโอกาสทางการศึกษา – โรงเรียนเปิดสอนระดับประถมศึกษาแบบปกติ)

3. ผู้บริหารการศึกษาระดับสูงในสำนักงานเขต/สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ควรกำหนดนโยบายหรือแสวงหายุทธวิธีการต่างๆ เพื่อส่งเสริมทักษะภาวะความเป็นผู้นำ ทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมการเรียนรู้ของ บุตรหลาน และบรรยากาศทางวิชาการภายในโรงเรียน/ชั้นเรียน ให้มีระดับสูงยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการและงบประมาณกับโรงเรียนประถมศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อเพิ่มคุณภาพการเรียน การสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายวิชาคณิตศาสตร์ และ สปช. ในโรงเรียนประเภทดังกล่าว

ชื่อเรื่อง การพัฒนาแบบนิเทศและการนำไปใช้ในงานโครงการส่งเสริมคุณภาพ การศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
Development of Supervision Form and Application for Education Quality Promotion Project in Border Patrol Police Schools

ผู้วิจัย

นางสาวสุภาพร ศรีหามี่ (Ms.Supaporn Srihamee)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้ถือ กำนัดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2526 สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ (กรมการฝึกหัดครู) ได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้รับผิดชอบให้ความช่วยเหลือ ดูแล และพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในเรื่องของการพัฒนาบุคลากรตำรวจตระเวนชายแดน ให้มีความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพครู และสามารถจัดการเรียนการสอนในระดับชั้น ประถมศึกษาได้ครบถ้วน

ในการดำเนินงานระยะแรก กรมการฝึกหัดครู (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ) รับผิดชอบโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 54 โรงเรียน และได้มีการขยายพื้นที่เพิ่มขึ้นทุกปี และในขณะนี้ มีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั้งสิ้น 176 โรงเรียน รวมถึงโรงเรียนสาขาด้วย ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อย จึงทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาใน ความรับผิดชอบของสถาบันราชภัฏไม่ทั่วถึง ดังในปี พ.ศ.2538 หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณภาพ การศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ดังนี้

1. การประสานงานล่าช้า ไม่ทันต่อเหตุการณ์และสถานการณ์ที่ต้องการ
2. งบประมาณโครงการมีจำนวนจำกัด ไม่สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างเต็มที่
3. พื้นที่ที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งอยู่ทุรกันดารมาก และมีระยะทางห่างไกลจากวิทยาลัยครู (สถาบันราชภัฏ)
4. การส่งนักศึกษาไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพฝึกสอนทำได้ยาก เพราะมีจำนวน นักศึกษาสมัครไปน้อย
5. ขาดบุคลากรที่จะช่วยสนับสนุนโครงการนี้
6. ขาดยานพาหนะที่จะใช้ในการเดินทาง ไม่มีค่าน้ำมันเชื้อเพลิง
7. ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีการโยกย้าย และสับเปลี่ยนบ่อยๆ มี ภาระหน้าที่สำคัญมากกว่าการสอนนักเรียน
8. นักเรียนที่เรียนเป็นชนกลุ่มน้อย มีปัญหาในเรื่องการใช้ภาษามาก
9. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีผลค่อนข้างต่ำ
10. ขาดการสนับสนุนด้านต่างๆ จากวิทยาลัยครู (สถาบันราชภัฏ) ไม่เห็นความ สำคัญมากนัก

11. ขาดอุปกรณ์ช่วยสอน ได้แก่ เอกสารการสอน คู่มือครู สื่อการสอน ฯลฯ

จากปัญหาอุปสรรคดังกล่าว สถาบันราชภัฏที่รับผิดชอบได้พยายามแก้ไขปัญหามาเป็นระยะ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้แก้ปัญหาก็ได้หลายด้าน แต่ยังคง มีบางปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวน ชายแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องของการนิเทศ ติดตามผลการจัดการเรียนการสอนใน ชั้นเรียนจากบุคลากรภายนอกสังกัด เนื่องจากผู้นิเทศจากสถาบันราชภัฏมีภารกิจที่ได้รับ มอบหมายมากเกินไปที่จะมีเวลาออกไปนิเทศโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้บ่อยครั้ง

จากสภาพปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ได้เล็งเห็นความสำคัญของการนิเทศงานโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยให้ บุคลากรภายในสังกัดมาช่วยเสริมผู้นิเทศจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้โรงเรียน

ตำรวจตระเวนชายแดนได้รับการนิเทศอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ซึ่งทุกฝ่ายก็เห็นพ้องต้องกันว่าเป็นแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมที่สุด กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนจึงได้กำหนดเป็นนโยบาย โดยมอบหมายให้นายตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตรในแต่ละพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบงานโครงการตามพระราชดำริในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ปฏิบัติหน้าที่ผู้นิเทศ โดยการเข้านิเทศ ตรวจเยี่ยม ให้ความช่วยเหลือสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทันเวลา และเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้ครูตำรวจตระเวนชายแดน ตลอดจนเป็นการแก้ปัญหาในเรื่องการขาดแคลนบุคลากรในการนิเทศ อีกทั้งยังนำทรัพยากรบุคคลในสังกัดมาร่วมพัฒนางานโครงการพระราชดำริให้มีประสิทธิภาพได้ดี เนื่องจากบุคลากรเหล่านั้นมีความเข้าใจสภาพปัญหาของโรงเรียนอย่างแท้จริง สามารถเดินทางเข้าไปนิเทศงาน เพื่อแก้ปัญหาได้สะดวกและสนองความต้องการได้ถูกต้อง ตรงประเด็น และทันต่อสถานการณ์ รวมทั้งเกิดแนวคิดที่หลากหลาย ช่วยกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้น ฝึกการยอมรับ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเกิดความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ดีขึ้น

จากแนวความคิดที่จะให้มีผู้นิเทศงานโครงการพระราชดำริในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งเป็นบุคลากรในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนดังกล่าว โดยกำหนดให้เข้านิเทศงานโครงการในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทุกโรงเรียนใน ความรับผิดชอบ เดือนละ 1 ครั้ง แต่มีปัญหาตรงที่ว่า นายตำรวจเหล่านั้นได้รับการฝึกฝนทักษะมาเฉพาะทางให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ซึ่งไม่มีความเชี่ยวชาญในงานโครงการตามพระราชดำริทั้ง 8 โครงการ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนจึงได้เสนอให้ผู้รับผิดชอบงานแต่ละโครงการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบนิเทศเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการนิเทศงานโครงการตามพระราชดำริ เพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ นายตำรวจผู้นิเทศสามารถปฏิบัติงานนิเทศในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะสามารถดำเนินการตามรูปแบบและขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแบบนิเทศได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยในฐานะผู้ประสานงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ จึงมีความสนใจที่จะสร้างและพัฒนาแบบนิเทศขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการนิเทศงานโครงการฯ ที่มีความเหมาะสมกับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างและพัฒนาแบบนิเทศงานการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อการพัฒนาตนเองของโรงเรียนแต่ละแห่ง

2. เพื่อศึกษาความเห็นของผู้นิเทศงานโครงการตามพระราชดำริ ที่มีต่อผลการใช้แบบนิเทศที่พัฒนาขึ้นเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานของผู้นิเทศ และด้านผลที่เกิดจากกระบวนการนิเทศงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

3. เพื่อศึกษาความเห็นของผู้เข้ารับการนิเทศที่มีต่อผลการนิเทศงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่พัฒนาขึ้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยและพัฒนา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. นายตำรวจผู้รับผิดชอบงานโครงการตามพระราชดำริ ซึ่งเป็นผู้นิเทศ จำนวน 29 คน

2. ครูใหญ่หรือครูวิชาการ ซึ่งเป็นผู้รับการนิเทศ ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 176 คน

รวมประชากรที่ศึกษาในกลุ่มผู้นิเทศ จำนวน 29 คน และประชากรในกลุ่มผู้รับการนิเทศ จำนวน 176 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 205 คน

ตัวแปร

ตัวแปรที่สนใจศึกษา ได้แก่

1. ลักษณะแบบนิเทศงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

2. ความเห็นของผู้นิเทศงานโครงการตามพระราชดำริ ที่มีต่อผลการใช้แบบนิเทศที่พัฒนาขึ้นเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานของผู้นิเทศ และด้านผลที่เกิดจากกระบวนการนิเทศงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

3. ความเห็นของผู้เข้ารับการนิเทศที่มีต่อผลการนิเทศงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่พัฒนาขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบนิเทศงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ประกอบด้วยขอบข่ายภารกิจ 9 ด้าน และกิจกรรมย่อย รวม 49 ข้อ ซึ่งได้ร่วมกันระดมความคิดเห็นระหว่างครูใหญ่และครูผู้รับผิดชอบงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาจากโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทุ่งไม้ดวน 2 อาจารย์จากสถาบันราชภัฏสงขลา ผู้แทนจากสำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้แทนจากกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และผู้วิจัย เพื่อพิจารณาให้เหมาะสมกับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

2. แบบสอบถามสำหรับตำรวจผู้รับผิดชอบโครงการตามพระราชดำริในฐานะผู้นิเทศ แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามแบบเลือกตอบ และแบบเติมคำเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการนิเทศงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามแบบเลือกตอบและแบบเติมคำเกี่ยวกับการนิเทศงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการใช้แบบนิเทศเป็นเครื่องมือในการนิเทศงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) และเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. แบบสอบถามของครูใหญ่หรือครูวิชาการ ในฐานะผู้รับการนิเทศ แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบเลือกตอบและแบบเติมคำเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการนิเทศงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของนายตำรวจในฐานะผู้นิเทศ ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการนิเทศงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา 9 ด้าน ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale)

การรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. จัดส่งเอกสารแบบสอบถามให้ผู้รับผิดชอบงานในโครงการตามพระราชดำริ โดยส่งผ่านทางกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน จัดส่งให้ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศในพื้นที่

ผลปรากฏว่าผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 157 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 82.20 ของแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจ และคำถามแบบปลายเปิด ใช้วิธีการแจกแจงความถี่ และนำเสนอเป็นความเรียง
2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็น ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

การสร้างและพัฒนาแบบนิเทศนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการนิเทศโดยระดมความคิดของผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูใหญ่ ครูรับผิดชอบงานโครงการในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน อาจารย์สถาบันราชภัฏสงขลา ได้กรอบการนิเทศงานด้านการศึกษา เป็น 9 ด้าน คือ ด้านนโยบายและการวางแผนของโรงเรียน ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน ด้านการวัดประเมินผลการเรียน ด้านการนิเทศ ติดตามผล ด้านงานอาคารสถานที่ ด้านงานบุคลากร ด้านงานธุรการ การเงินและพัสดุ ด้านงานบริการวิชาการ และ ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดกิจกรรมย่อยในแต่ละด้าน แล้วสร้างแบบนิเทศขึ้นและจัดส่งให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจากสถาบันราชภัฏจำนวน 26 แห่ง เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา แล้วนำผลมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง โดยได้มีการจัดประชุมสัมมนา ชี้แจงวัตถุประสงค์ สร้างความเข้าใจในแนวคิดหลักของการทำหน้าที่ผู้นิเทศ และมีการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้มีความรู้ในกระบวนการนิเทศและกระบวนการประสานการแก้ปัญหาให้กับโรงเรียน ตลอดจนร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนางานโครงการฯ และนายตำรวจสามารถนำแบบนิเทศนี้ไปใช้เป็นเครื่องมือในการนิเทศได้ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยวางไว้

เมื่อกลุ่มนายตำรวจผู้รับผิดชอบงานโครงการตามพระราชดำริ ในฐานะผู้นิเทศได้นำแบบนิเทศที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการสำรวจการดำเนินกิจกรรม

ด้านการศึกษาในภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ให้เห็นว่า เครื่องมือนี้สามารถนำไปใช้สำรวจกิจกรรมด้านการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้ ในระดับปานกลางถึงระดับมากที่สุด 9 ด้าน และพบว่า มีการดำเนินกิจกรรมด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านนโยบายและการวางแผนของโรงเรียน และด้านงานบุคลากร

ผลการใช้แบบนิเทศที่พัฒนาขึ้นเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานนิเทศ กลุ่มผู้นิเทศเห็นว่าตนเองมีมนุษยสัมพันธ์ที่เป็นกันเองกับผู้รับการนิเทศ เป็นส่วนใหญ่ รองลงมา คือ การนิเทศงานด้านการศึกษาโดยใช้แบบนิเทศนี้สร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น

กลุ่มผู้รับการนิเทศได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้แบบนิเทศว่า ผู้นิเทศมีมนุษยสัมพันธ์ที่เป็นกันเองกับครูตำรวจตระเวนชายแดนทุกคนเป็นส่วนใหญ่ รองลงมา คือ ผู้นิเทศได้ส่งเสริมให้ครูทุกคนได้รับการวางแผนการปฏิบัติงานในโรงเรียนร่วมกัน และระหว่างการนิเทศงาน ผู้นิเทศให้โอกาสผู้รับการนิเทศซักถามปัญหาหรือข้อสงสัยเกี่ยวกับงานด้านการศึกษา

สรุปได้ว่า ผลการใช้แบบนิเทศเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานนิเทศ ทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศได้สร้างบรรยากาศความเป็นกันเองในการนิเทศ และผู้นิเทศเห็นว่าสร้างความมั่นใจในการนิเทศ ในขณะที่ผู้รับการนิเทศเห็นว่า ช่วยให้เกิดการวางแผนปฏิบัติร่วมกันได้ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีวิธีการในการหาความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญอย่างเป็นระบบมากขึ้น เช่น การใช้เทคนิคเดลฟาย เพื่อให้มีความรัดกุม และจัดทำเป็นแบบนิเทศที่เป็นมาตรฐานเหมาะสมกับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
2. ควรมีการสร้างแบบนิเทศในลักษณะนี้ในโครงการตามพระราชดำริโครงการอื่นด้วย
3. ควรมีการวิจัยเพื่อจัดอันดับคุณภาพในการดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาของแต่ละโรงเรียน

ประเด็น “การปฏิรูปการอุดมศึกษา”

ชื่อเรื่อง รายงานการสังเคราะห์เอกสาร เรื่อง มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ
Synthesis of Research Documents on State-Supervised
Universities

ผู้วิจัย

ศาสตราจารย์ ดร.อุทุมพร จามรมาน (Prof. Dr.Utumporn Jamornmarn)

ผู้ร่วมวิจัย

นายสุบิน ยุระรัช

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2545

ความเป็นมา

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการบริหารสถาบันอุดมศึกษาอยู่ภายใต้การบริหารในระบบราชการ ไม่ว่าจะเป็นระบบการบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณ การเงินและการพัสดุ โดยมีระบบการควบคุมและกำกับดูแลการดำเนินการต่างๆ ซึ่งต้องยึดถือกฎหมายระเบียบต่างๆ โดยเคร่งครัด ซึ่งในบางกรณีก็อาจขัดกับลักษณะการบริหารของสถาบันอุดมศึกษา ที่ต้องการความยืดหยุ่น ความคล่องตัว และความฉับไวในการดำเนินการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่จะสนองตอบความความก้าวหน้าทางวิชาการได้

การแปรสภาพมหาวิทยาลัยของรัฐ เป็นมหาวิทยาลัยนอกระบบราชการ หรือที่เรียกว่า “มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ” เป็นเรื่องที่มีการกล่าวถึงกันมาหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งได้มีการดำเนินการเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในมหาวิทยาลัยหลายแห่งแล้ว การที่มหาวิทยาลัยไทยเป็นส่วนราชการอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐนั้น ขัดต่อการบรรลุความเป็นเลิศทางวิชาการของมหาวิทยาลัย ซึ่งต้องการความเป็นอิสระ มีความคล่องตัวในการดำเนินงานภายในขอบเขตที่เหมาะสมและจะต้องมีเสรีภาพทางวิชาการ ตามสภาพความจำเป็นของสถาบันทางวิชาการชั้นสูง ซึ่งมุ่งสร้างความคิดอิสระเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ และความอิสระนี้ย่อมหมายถึงมหาวิทยาลัยต้องเป็นอิสระจากระบบราชการ ที่มีระเบียบ กฎเกณฑ์อันเคร่งครัด และเป็นอิสระในการดำเนินกิจการต่างๆ ที่เรียกว่า มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

แนวคิดที่ริเริ่มในการให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ โดยเริ่มต้นจากมหาวิทยาลัยของรัฐทั้ง 16 แห่ง ได้เริ่มมีมานานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2507 โดยได้มีการจัดการประชุมเรื่อง “ปัญหาและบทบาทมหาวิทยาลัยในประเทศไทย” ที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีนักวิชาการสำคัญหลายท่านเข้าร่วม แสดงความคิดเห็น อาทิ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ดร.สมศักดิ์ ชูโต ดร.เกษม สุวรรณกุล นายเสน่ห์ จามริก นายสุลักษณ์ ศิวลักษณ์ เป็นต้น นับเป็นจุดเริ่มต้นของการแสวงหาแนวทางในการปฏิรูประบบการทำงานในมหาวิทยาลัย จากนั้นนำมาซึ่งการประชุมต่อเนื่องอีก 3 ครั้ง ระหว่าง พ.ศ.2509–2513 ที่สวางคนิवास โดยสภาการศึกษาแห่งชาติ ร่วมกับสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ในช่วงนี้มีการพูดถึงความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างมหาวิทยาลัยกับภาครัฐอย่างจริงจัง มีการเสนอใช้คำ “มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ” เป็นครั้งแรก โดยมีสาระสำคัญใกล้เคียงกับข้อเสนอในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การประชุมทั้ง 3 ครั้งดังกล่าวไม่ได้นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงใดๆ เนื่องจากผู้เข้าร่วมประชุมในขณะนั้นเป็นผู้บริหารไม่ใช่อาจารย์ จึงทำให้ขาดพื้นฐานความไม่เข้าใจและความไม่แน่ใจในสถานภาพรูปแบบใหม่ของประชาคมมหาวิทยาลัย ฝ่ายรัฐบาลก็มีเงื่อนไขว่า หากจะออกนอกระบบควรออกให้พร้อมกันทุกแห่ง เมื่อตกลงกันไม่ได้เรื่องก็เงียบไป

ความพยายามในการนำมหาวิทยาลัยออกนอกระบบราชการมีขึ้นอีกครั้งใน พ.ศ. 2531 สมัยรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ โดยมีการรื้อฟื้นการจัดตั้งมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคขึ้นมา ได้แก่ โครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสุรนารี (จังหวัดนครราชสีมา) และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ (จังหวัดนครศรีธรรมราช) สืบเนื่องมาจากกระทรวงมหาดไทย นายอานันท์ ปันยารชุน โดยใน พ.ศ. 2535 ทบวงมหาวิทยาลัยได้ผลักดันการเสนอร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยของรัฐ 16 แห่ง ที่ขอออกจากระบบราชการ โดยร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและการตรวจแก้ของคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว แต่ไม่ทันการพิจารณาของสภานิติบัญญัติในวาระที่ 2 เนื่องจากปิดสมัยประชุมเสียก่อน เป็นผลให้ร่างพระราชบัญญัติทั้งหมดเป็นอันตกไป ต่อมาก็ได้มีการดำเนินการเรื่องนี้ต่อแต่อย่างไร ประกอบกับประชาคมมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ก็ยังไม่เห็นด้วยที่จะออกนอกระบบราชการ เนื่องจากยังขาดข้อมูลที่ชัดเจนในเรื่องสถานภาพและสิทธิประโยชน์ต่างๆ ของระบบใหม่

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยที่ปรับสภาพเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่ผ่านกระบวนการทางรัฐสภาและมีผลบังคับใช้ไปแล้วมีเพียงแห่งเดียวคือมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี นอกจากนั้นเป็นมหาวิทยาลัยที่ตั้งใหม่ เช่น มหาวิทยาลัยสุรนารี

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ที่อยู่ในกำกับของรัฐ ประกอบกับ ในช่วงพ.ศ. 2540-2541 ได้มีการกล่าวถึงการออกนอกระบบอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมและชัดเจน ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะแรงกดดันจากต่างประเทศ อันสืบเนื่องมาจากปัญหา สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่เกิดขึ้นในภูมิภาค รัฐบาลจึงได้มีการลงนามในสัญญาเงินกู้ในหนังสือ แสดงเจตจำนงขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) รวมทั้งเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2541 รัฐบาลได้ไปขอเงินกู้เพื่อใช้ในการพัฒนาสังคมและการศึกษาจากธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) ซึ่ง ADB ได้ตั้งเงื่อนไขในการให้เงินกู้ยืมในครั้งนี้ คือ มหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยต้องออกนอกระบบภายใน 5 ปี ภายในปี 2545 โดยในปี 2541 ต้องให้มหาวิทยาลัยของรัฐเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐอย่างน้อย 1 แห่ง ซึ่ง ในขณะนั้นสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าวิทยาเขตธนบุรีได้ออกนอกระบบไปแล้ว โดย เปลี่ยนชื่อเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และ ADB ได้ตั้งเงื่อนไขตาม แผนพัฒนาอุดมศึกษา 15 ปี สถาบันอุดมศึกษาของรัฐต้องเปลี่ยนสถานสภาพเป็น มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

ในสภาพปัจจุบันยังมีมหาวิทยาลัยที่ยังอยู่ในระบบราชการอีก 20 มหาวิทยาลัย และจะเริ่มทยอยออกไปสู่ระบบการบริหารในลักษณะมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ในปี 2545 การออกจากระบบราชการไปสู่การบริหารจัดการในลักษณะใหม่ซึ่งไม่ใช่ส่วนราชการ จึงเป็นภารกิจของทบวงมหาวิทยาลัยที่จะต้องวางแนวทางในการกำกับดูแลไว้ล่วงหน้า และเหมาะสมกับการปฏิรูปอุดมศึกษาของประเทศ โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ความคิดของคนในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยและคนในมหาวิทยาลัย ซึ่งต้อง ใกล้ชิดกับนักศึกษา ต้องบริหารงานด้านวิชาการและดำเนินภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย และมีคุณค่า ผู้วิจัยเห็นความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้ จึงทำการสังเคราะห์เอกสาร เรื่อง มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้เป็นรูปธรรมและ ชัดเจนขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อทำการสังเคราะห์เอกสาร เรื่อง มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเอกสาร จากหนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย เอกสาร ทางวิชาการ บทความ และข่าวที่เกี่ยวข้องกับการออกนอกระบบของมหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย

1. มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐคืออะไร
คือ มหาวิทยาลัยของรัฐที่มีการบริหารและจัดการที่คล่องตัว เบ็ดเสร็จ ภายใต้
สภามหาวิทยาลัยของตนตาม พ.ร.บ. ของตน
2. ใครได้ประโยชน์
ผู้เกี่ยวข้องทุกคนน่าจะได้ประโยชน์จากการบริหารและจัดการที่มีประสิทธิผล
(Effectiveness) และประสิทธิภาพ (Efficiency) โดยคำนึงถึงคุณภาพผลผลิตของ
มหาวิทยาลัย ซึ่งได้แก่ ก) ผู้สำเร็จการศึกษา ข) งานวิจัย ค) งานบริการทางวิชาการ
สู่สังคม และ ง) งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
3. ความสำคัญของการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐอยู่ที่ไหน
อยู่ที่ความเข้าใจของผู้เกี่ยวข้องและความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารทุกระดับ
4. ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐมีอะไรบ้าง
 - 1) เข้าใจว่าจะขึ้นค่าเล่าเรียน ซึ่งไม่จริง เพราะรัฐยังคงสนับสนุน
งบประมาณเท่าเดิมหรือสูงขึ้นตามระดับคุณภาพ
 - 2) เข้าใจว่าจะไล่อุปถัมภ์งาน (อาจารย์และเจ้าหน้าที่) ออก ซึ่งไม่จริง
เพราะทุกองค์กรต้องการเก็บคนดีคนเก่งไว้ บางคนอาจกลัวการประเมินผลงานประจำปี
จึงทำให้เข้าใจผิด
 - 3) เข้าใจว่าจะขาดอิสรภาพทางวิชาการ ซึ่งไม่จริง เพราะอาจารย์ยังคงมี
อิสรภาพทางวิชาการในการศึกษาค้นคว้าวิจัยองค์ความรู้ที่ไม่มีใครทับสิทธิ์ของผู้อื่น
 - 4) เข้าใจว่าจะมีการเล่นพวก ซึ่งไม่จริง ถ้ามีการบริหารงานอย่างโปร่งใส
ใช้ข้อมูลสารสนเทศ ยุติธรรม และเน้นที่การมีส่วนร่วมของทุกคน
5. การเตรียมความพร้อมของมหาวิทยาลัยของรัฐ เพื่อเป็นมหาวิทยาลัยใน
กำกับของรัฐมีอะไรบ้าง
 - 1) การประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนในมหาวิทยาลัยเข้าใจว่าการเป็น
มหาวิทยาลัยในกำกับคืออะไร และเพื่ออะไร
 - 2) การปรับความคิดและพฤติกรรมของคนในมหาวิทยาลัยให้ทำงาน
อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 3) การปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อการบริหารงานที่มุ่งความคล่องตัว
โปร่งใส ยุติธรรม
 - 4) การพิจารณาเงินเดือน สวัสดิการ และผลประโยชน์แก่คนใน
มหาวิทยาลัยที่เหมาะสมกับงาน

5. พ.ร.บ.ของมหาวิทยาลัยที่กระชับ ชัดเจน
6. ระเบียบต่างๆ ที่รองรับ พ.ร.บ. และการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับ
7. บทบาท หน้าที่และการได้มาของสภามหาวิทยาลัย และอธิการบดี การหาเงินและใช้เงินของมหาวิทยาลัยในกำกับ

6. การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับจะทำให้การศึกษาระดับอุดมศึกษามีคุณภาพสูงขึ้น หรือไม่

ไม่จำเป็น ขึ้นอยู่กับการบริหารและจัดการที่เป็นระบบ ตรวจสอบได้ และมุ่งมั่นให้คนในมหาวิทยาลัยทำงานอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้ผลผลิตของมหาวิทยาลัยมีคุณภาพ

7. ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดมหาวิทยาลัยในกำกับ มีอะไรบ้าง

- 1) ภาครัฐ

ความจริงใจในการสนับสนุนงบประมาณ และความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยกำกับว่าต้องใช้เวลา

- 2) มหาวิทยาลัย

ความเข้าใจในเรื่องวิกฤติอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัย ความพร้อมใจทำงานเพื่อมหาวิทยาลัย ความสามารถในการบริหารงานอย่างมีอາชีพของผู้บริหารทุกระดับ

8. จะเห็นมหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับอย่างสมบูรณ์แบบใด เมื่อไร
เมื่อทุกคนในมหาวิทยาลัยเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนว่า มีหน้าที่ทำงานเพื่อมหาวิทยาลัยและประเทศชาติให้ดีที่สุด มิใช่เพราะ พ.ร.บ.มีผลบังคับใช้ ซึ่งมหาวิทยาลัยในกำกับที่ควรจะเป็น จะมุ่งประเด็นสำคัญ 2 ประเด็นคือ (1) External Efficiency ซึ่งมุ่งตอบสนองต่อสังคม กับ (2) Internal Efficiency ซึ่งมุ่งประสิทธิภาพในมหาวิทยาลัยเอง ว่า มีการบริหารงานที่คล่องตัวจับสั่นที่สภามหาวิทยาลัย รับผิดชอบในผลงานและไม่ติดระบบราชการที่ล่าช้า

ชื่อเรื่อง

การศึกษาศักยภาพของสถาบันราชภัฏสวนดุสิต

A Study of Potential of Rajabhat Institute Suan Dusit

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิทักษ์ จันทร์เจริญ (Asst.Pitauk Chanchaoren)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

ในการตอบสนองสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของประเทศ ภารกิจหลักของอุดมศึกษาจะอยู่ภายใต้การกำกับของหลักการร่วมพื้นฐาน 3 ประการ คือ การปฏิบัติภารกิจอุดมศึกษาเพื่อการกระจายโอกาสและความเสมอภาค การปฏิบัติภารกิจอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติภารกิจอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและความเป็นเลิศ ความมีประสิทธิภาพ ความมีคุณภาพ และความเป็นเลิศของอุดมศึกษา จะทำให้อุดมศึกษาเป็นกลไกที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาภูมิปัญญาไทยให้ทันสมัยและนำสภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจในประชาคมประเทศ การกระจายโอกาสและความเสมอภาคจะแก้ไขปัญหาของสังคมไทยและทำให้ฐานการผลิตทางเศรษฐกิจในระดับมหชนมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น โดยหลักการดังกล่าวภารกิจอุดมศึกษาทุก ๆ ด้านต้องได้รับการทบทวนและเสริมสร้างให้สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของสังคมให้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2542: 5) เพื่อให้สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสามารถตอบสนองสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมปัจจุบัน สถาบันจำเป็นต้องทำการวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิจัยสถาบัน ซึ่งเป็นการศึกษาที่องค์กรสถานศึกษาพึงกระทำเพื่อนำสู่การพัฒนาและปรับปรุงองค์กรอย่างถูกทิศทาง การวิจัยเป็นภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาซึ่งจะต้องดำเนินการทั้งในส่วนที่เป็นการวิจัยพื้นฐาน เพื่อรองรับความสามารถในการพึ่งตนเองของประเทศในระยะยาวและการวิจัยประยุกต์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการสร้างสมทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งการวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรขององค์กรให้เต็มศักยภาพขององค์กรที่มีอยู่

สถาบันราชภัฏสวนดุสิต เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนเมือง สถาบันมีภารกิจหลักเช่นเดียวกับสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไป ในภาวะปัจจุบันบริบทของสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างเป็นพลวัต ปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อการปรับตัวของสถาบันเป็นอย่างมาก สถาบันมีความจำเป็นที่จะต้องรับต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อภารกิจของสถาบัน การศึกษาศักยภาพของสถาบันจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้สถาบันมีข้อมูลเบื้องต้นเพื่อใช้ในการประกอบการวางแผนการดำเนินงานของสถาบัน เพื่อนำสู่การวางแผนพัฒนาสถาบันในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม ผลจากการศึกษาศักยภาพของสถาบันครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้สถาบันได้รับรู้ตนเองในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ได้ศึกษาในครั้งนี้ ทั้งในส่วนที่เป็นจุดเด่นหรือจุดแข็ง และส่วนที่เป็นจุดด้อยหรือจุดอ่อนของสถาบัน ข้อมูลดังกล่าวจะเป็นข้อมูลที่จะช่วยในการวางแผนพัฒนาสถาบัน เพื่อที่จะนำสู่กระบวนการบริหารและ

จัดการที่มีคุณภาพ อันจะก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ในกระบวนการพัฒนาของสถาบันต่อไป

การศึกษาศักยภาพของสถาบันจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อนำสู่ความเป็นเลิศในทุกด้าน สถาบันราชภัฏสวนดุสิตตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญดังกล่าว จึงดำเนินการศึกษาศักยภาพของสถาบัน ผลจากการศึกษาคั้งนี้จะเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญในการกำหนดทิศทาง และแนวทางในการดำเนินงานของสถาบันต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

การศึกษาศักยภาพของสถาบันราชภัฏสวนดุสิต มุ่งศึกษาศักยภาพในด้านต่างๆ ต่อไปนี้

- 1) การศึกษาศักยภาพด้านบุคลากร
- 2) การศึกษาศักยภาพด้านทรัพยากรการเรียนการสอน
- 3) การศึกษาศักยภาพด้านงบประมาณ
- 4) การศึกษาศักยภาพด้านบริหารจัดการ
- 5) การศึกษาศักยภาพด้านการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย วิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในองค์กรย่อยในหน่วยงานต่างๆ ของสถาบันราชภัฏสวนดุสิต

กลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้าโปรแกรมวิชา จำนวน 10 คน ตัวแทนผู้บริหารระดับคณะ และระดับหน่วยงาน/สำนัก จำนวน 15 คน และตัวแทนนักศึกษาในแต่ละโปรแกรมวิชา วิชาละ 10 คน รวม 260 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสังเกต แบบบันทึกการประชุมสัมมนา และแบบสอบถาม

การรวบรวมข้อมูล

จำแนกออกเป็น 2 ส่วน

1. ส่วนที่เป็นเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่เป็นเอกสารภายใต้กรอบแนวคิดของการดำเนินการวิจัย ของตัวแปรในแต่ละด้าน โดยนำเสนอเป็นข้อเท็จจริงที่ศึกษาได้จากเอกสาร

2. ส่วนที่เป็นข้อมูลที่ได้จากบุคคล ข้อมูลในส่วนนี้จะใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลหลายวิธีคือ ใช้วิธีสอบถาม อภิปรายกลุ่มย่อย (Focus Group) อภิปรายกลุ่มใหญ่ (Group Discussion)

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ด้านบุคลากรในภาพรวม คุณวุฒิและตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์ เกือบถึงเกณฑ์มาตรฐานตามที่สถาบันอุดมศึกษากำหนดไว้ โดยสัดส่วนคุณวุฒิของคณาจารย์ในระดับปริญญาเอก: ปริญญาโท: ปริญญาตรี คิดเป็นสัดส่วน 11.95: 70.30: 17.75 ส่วนตำแหน่งทางวิชาการพบว่า สัดส่วนของตำแหน่งทางวิชาการ ศ: รศ: ผศ: อ คิดเป็นสัดส่วน 0: 3.75: 38.23: 58.02 การเกษียณอายุของคณาจารย์ในรอบปี 2544-2549 พบว่าคณาจารย์จะเกษียณอายุ ปีละประมาณ 12 คน คณะครุศาสตร์มีการเกษียณอายุของคณาจารย์มากที่สุด ลำดับรองลงไปคือ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และคณะวิทยาการจัดการ ตามลำดับ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในด้านบุคลากรพบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรของสถาบันในประเด็นต่อไปนี้

1.1 ความรู้ความสามารถของคณาจารย์ จากการรับรู้ในภาพรวมของนักศึกษาและคณาจารย์ อยู่ในระดับที่พึงพอใจและยอมรับได้ คณาจารย์ส่วนใหญ่มีความรู้และความสามารถในสาขาวิชาที่รับผิดชอบ

1.2 ความภาคภูมิใจต่อองค์กร คณาจารย์ส่วนใหญ่มีความภาคภูมิใจในสถาบัน สิ่งที่ภาคภูมิใจในองค์กรคือ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ระบบบริหารจัดการสวัสดิการและผลประโยชน์ตอบแทนที่องค์กรให้

1.3 ความเป็นเอกภาพในแต่ละหน่วยขององค์กรย่อย หน่วยงานย่อยในแต่ละองค์กรมีความเป็นเอกภาพ สามารถบริหารจัดการและนำองค์กรให้บรรลุเป้าหมายตามที่องค์กรตั้งไว้ ปัญหาภายในองค์กรย่อยสามารถบริหารจัดการได้โดยผู้บริหารองค์กร ขวัญและกำลังใจของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กรแห่งนี้อยู่ในระดับที่พึงพอใจและมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามนโยบายขององค์กรในทุกๆระดับ

1.4 ความพร้อมของบุคลากรที่จะรองรับการพัฒนาองค์กรในอนาคต พบว่ามีความพร้อมในการที่จะพัฒนาตามแผนนโยบายของสถาบันในระดับมาก

1.5 ปัญหาบุคลากรที่มีอยู่ในปัจจุบัน ปัญหาที่พบคือ อัตรากำลังที่ยังขาดแคลนในบางสาขาวิชาคือ วิทยาการคอมพิวเตอร์ ภาษาอังกฤษ เคมี ส่วนในบางสาขาที่บุคลากรเกิน ได้แก่ สายการศึกษา

1.6 การแก้ไขปัญหาในสาขาวิชาที่ขาดแคลน ใช้วิธีการจ้างบุคลากรจากภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญและมีวุฒิตรงตามสายงานที่ขาดแคลน

2. ด้านทรัพยากรการเรียนการสอน พบว่า สถาบันมีความพร้อมในระดับแนวหน้า โดยพิจารณาจากปัจจัยเกื้อหนุนหลักที่มีความจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนโดยมีศูนย์วิทยบริการ และห้องสมุดเสมือน (Virtual Library) มีศักยภาพในการให้บริการแก่ผู้มาใช้จำนวนมาก ปัจจัยป้อนเข้าในทุกองค์ประกอบด้านทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอนมีความพอเพียง สภาพของทรัพยากรอยู่ในสภาพที่ใช้การได้ ความทันสมัยของทรัพยากรด้านการเรียนการสอน มีความทันสมัยในระดับมากที่สุด

3. ด้านงบประมาณ พบว่าแหล่งงบประมาณได้มาจากแหล่งต่อไปนี้คือ (1) งบประมาณแผ่นดิน (2) เงินบำรุงการศึกษา (3) เงินภาคสมทบ (4) รายได้พิเศษจากโครงการต่างๆ ที่สถาบันจัดทำและ (5) เงินบริจาค

4. ด้านการบริหารจัดการ พบว่า สถาบันมีรูปแบบและโครงสร้างการบริหารงานสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถาบันวางไว้ ประสิทธิภาพของการบริหารองค์กรเป็นที่ยอมรับของบุคคลภายนอก สถาบันได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO 9001 และ ISO 9002 สถาบันเน้นการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการองค์กร กระบวนการบริหารงานในภาพรวมมีประสิทธิภาพสูง สามารถตอบสนองชุมชนระบบเมืองได้อย่างดี การบริหารจัดการในส่วนของครุฑย้อยที่อยู่ในสถาบันไม่มีปัญหา หน่วยงานที่อยู่ภายนอกสถาบันยังมีปัญหาในเรื่องอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ ผลงานของการบริหารจัดการที่โดดเด่นเป็นที่รู้จักของคนโดยทั่วไป เช่น โครงการขนมอบที่ให้บริการผลิตภัณฑ์ขนมในหลากหลายรูปแบบ สระว่ายน้ำ ศูนย์สุขภาพ น้ำดื่มดิสตา โรงแรมสวนดุสิตพาเลซและสวนดุสิตโพล

5. ด้านการวิจัย พบว่า สภาพการณ์ปัจจุบันผลการวิจัยมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับสัดส่วนของคณาจารย์ที่มีอยู่ กระบวนการส่งเสริมการทำวิจัยมีความชัดเจนและมีความพร้อมด้านปัจจัยสนับสนุนเรื่องงบประมาณในการจัดทำวิจัย สำนักวิจัยให้การสนับสนุนและพัฒนาความรู้ด้านการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ปัญหาด้านการวิจัยที่พบคณาจารย์มีภาระงานประจำมาก ไม่มีเวลาทำวิจัย ความรู้และความเข้าใจด้านระเบียบวิธีวิจัยยังไม่ถึงขั้นที่จะทำวิจัยด้วยตนเองได้ คณาจารย์ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าการทำวิจัยเป็นสิ่งที่ยาก และไม่สามารถบริหารจัดการเวลาให้สามารถทำงานวิจัยได้ ไม่มีผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยอย่างเพียงพอที่จะให้คำแนะนำเมื่อมีปัญหา ด้านคุณภาพของงานวิจัยที่มีอยู่เป็นที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไป เช่น การวิจัยของสวนดุสิตโพล การวิจัยองค์กรภายนอก เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านบุคลากร ควรดำเนินการดังนี้
 - 1.1 ด้านวุฒิการศึกษา สนับสนุนส่งเสริมให้คณาจารย์ได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นทั้งปริญญาโทและปริญญาเอก ในจำนวนใกล้เคียงมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษา
 - 1.2 พัฒนาอาจารย์โดยให้การส่งเสริมสนับสนุนให้ทำผลงานวิชาการ
 - 1.3 เตรียมกลยุทธ์ในการรองรับการเกษียณอายุของอาจารย์
2. ด้านทรัพยากรการเรียนการสอน ควรดำเนินการดังนี้
 - 2.1 การบริหารในเรื่องการฝึกอบรมคณาจารย์ของสถาบันด้านการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยและการเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
 - 2.2 ส่งเสริมสนับสนุนงานด้านวิชาการอย่างเต็มรูปแบบ โดยสนับสนุนโครงการผลิตตำราของทางสถาบัน เพราะเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของการเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่แข็งแกร่งและมีความเป็นเลิศในด้านวิชาการ
3. ด้านงบประมาณ ควรดำเนินการดังนี้
 - 3.1 ควรมีคู่มือในการขอตั้งงบประมาณในระดับโปรแกรมวิชา
 - 3.2 การบริหารการใช้เงินในระดับคณะ จะต้อง มีปฏิทินการบริหารงบประมาณที่แน่นอน
 - 3.3 เอกสารระเบียบทางการเงินควรมีการเวียนแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ พร้อมการติดตามผล
4. ด้านการบริหารจัดการ ควรดำเนินการดังนี้
 - 4.1 พันธกิจด้านการสอน พัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มใหญ่ให้ได้มาตรฐาน โดยพัฒนาปัจจัยที่ส่งเสริมมาตรฐานการศึกษาในกลุ่มใหญ่ ในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มที่น่าสนใจ ระบบการวัดและประเมินผลในกลุ่มใหญ่ที่ได้มาตรฐาน โดยเน้นการพัฒนาแบบทดสอบรายวิชาที่สอนกลุ่มใหญ่
 - 4.2 พันธกิจด้านการทำวิจัย การบริหารงานด้านการวิจัยให้ได้มาตรฐานตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ควรกำหนดเป็นแผนการดำเนินการวิจัยในระดับสถาบัน และมีการติดตามประเมินผลการดำเนินการวิจัยให้ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ พร้อมการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ
5. ด้านการวิจัย ควรดำเนินการดังนี้
 - 5.1 สถาบันควรกำหนดนโยบาย และใช้มาตรการเชิงรุกในการบริหารให้สามารถผลิตผลงานวิจัยให้ได้ตามเป้าหมาย เน้นระบบกำกับ ดูแล และติดตามอย่างจริงจัง
 - 5.2 จัดทำวิจัยเป็นชุดโครงการ มีนักวิจัยเป็นสหสาขาวิชา ครอบคลุมวงจรรวม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ระเบียบวิธีวิจัยโดยการปฏิบัติจริง

5.3 ปรับระเบียบการให้ทุนวิจัย เพื่อให้บุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม
ในการทำวิจัยได้ และเปิดโอกาสให้คณาจารย์ได้เรียนรู้วิธีการทำวิจัยกับบุคคลภายนอก

5.4 ประเมินผล ติดตามผลการปฏิบัติงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง

ชื่อเรื่อง รูปแบบการบริหารงานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในอนาคต
Governance Model for Chulalongkorn University in the future

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี อาชวอำรุง

(Assoc. Prof. Dr.Pornchulee Achava-amrung)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2545

ความเป็นมา

การปฏิรูปการอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวและการรวมพลังประชาคมอุดมศึกษา และส่งผลต่อสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบและวิธีการในการบริหารและจัดการอุดมศึกษา ภายในโดยตรง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันอุดมศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงและปรับวิธีการของตนเองให้พร้อมรับและเตรียมการไปสู่รูปแบบมหาวิทยาลัยที่เหมาะสมกับบริบทใหม่ที่เปลี่ยนไป ซึ่งในการปรับทั้งรูปแบบและวิธีการการบริหารจัดการจะเป็นอย่างไรนั้น จะต้องสอดคล้องและเป็นไปตามข้อตัดสินใจของประชาคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสำคัญ ในฐานะที่เป็นกลุ่มบุคคลผู้ขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยไปสู่ที่พึงประสงค์ได้

ตามนโยบายในแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี (พ.ศ. 2533–2547) (ทบทวนมหาวิทยาลัย, 2530) มีนโยบายการบริหารมหาวิทยาลัยของรัฐในลักษณะที่ไม่เป็นส่วนราชการ เริ่มเป็นรูปธรรมขึ้นเมื่อรัฐบาลได้กู้เงินจากธนาคารแห่งเอเชียเพื่อพัฒนาการศึกษา (ADB) ซึ่งเงื่อนไขที่สำคัญของการกู้เงินครั้งนี้ คือ การให้มหาวิทยาลัยทุกแห่งเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ภายในปี พ.ศ. 2545 เพื่อเป็นไปตามเงื่อนไขดังกล่าว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงได้ดำเนินการจัดทำร่างพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฉบับใหม่ มาตั้งแต่ พ.ศ.2541 โดยที่ประชุมสภามหาวิทยาลัยในการประชุมครั้งที่ 582 เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 26 กุมภาพันธ์ 2541 ได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาจัดทำร่างพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฉบับใหม่ขึ้น

คณะกรรมการพิจารณาทำร่างพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฉบับใหม่ จึงได้กำหนดแนวคิดและหลักการอันพึงกำหนดไว้ในร่างกฎหมาย ต่อมามหาวิทยาลัย ได้แต่งตั้งคณะทำงาน ยกร่างพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฉบับใหม่ขึ้น เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2541 โดยได้รับความเห็นชอบจากสภามหาวิทยาลัย ในการประชุม ครั้งที่ 597 วันที่ 24 มิถุนายน 2542 ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับใหม่เข้าสู่กระบวนการนิติบัญญัติได้ ต่อมา จากการถวายฎีกาของข้าราชการและ บุคลากรมหาวิทยาลัย ตามหนังสือลงวันที่ 26 เมษายน 2543 จากสำนักราชเลขาธิการ ถึงนายกสภามหาวิทยาลัย โดยให้อัญเชิญพระราชกระแสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความว่า “ก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติ ควรมีการปรึกษาหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดก่อน (คณาจารย์ นักศึกษา ผู้บริหาร เป็นต้น) และร่างกฎหมาย ประกอบทั้งหมดให้ครบก่อน การปรึกษาเป็นไปในทำนองประชาพิจารณ์ เป็นการ ปรึกษาที่กว้างขวาง รวมทั้งประชาชนทั่วไป” การดำเนินการจัดทำร่างพระราชบัญญัติจึง มีเป้าหมายให้มีการปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อหยั่งทราบถึงทิศทางและแนวคิดเกี่ยวกับอนาคต ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับพระราชบัญญัติ จุฬฯ พ.ศ...., 2543) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อพิจารณาตัดสินที่ได้จากประชาคมจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยโดยแท้จริง และนำเสนอสภามหาวิทยาลัยเพื่อประกอบการพิจารณาปรับปรุง ร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่ ให้สอดคล้องกับสภาวการณ์และความคิดเห็นโดยส่วนรวม ของประชาคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังนั้น มหาวิทยาลัยมอบหมายให้ผู้วิจัยจัดทำ โครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในอนาคตขึ้นในครั้งนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจรูปแบบและโครงสร้างการบริหารสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศ และต่างประเทศ
2. เพื่อสำรวจการพิจารณาตัดสินของประชาคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการบริหารจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นฐานในการนำเสนอรูปแบบการบริหาร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในอนาคตในประเด็นต่อไปนี้
 - 2.1 เอกลักษณะจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับรัฐบาล
 - 2.3 รูปแบบการบริหารจัดการ
 - 2.4 มาตรฐานในการบริหารจัดการ
3. เพื่อกำหนดโครงสร้างในการบริหารจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยโดยใช้เมตริกซ์ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาคม

4. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในอนาคต

วิธีการดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงสำรวจ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ครอบคลุมประชาคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 6 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากร นิสิต นิสิตเก่า และข้าราชการบำนาญ รวมทั้งสิ้น 812 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ชุด ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง แนวลึก โดยจัดทำเป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์ประชาคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไว้สำหรับผู้สัมภาษณ์ จดบันทึกและสรุปข้อมูลการสัมภาษณ์ ซึ่งมีกรอบการสัมภาษณ์ในเรื่องรูปแบบการบริหาร และโครงสร้างในอุดมการณ์ของผู้ให้ข้อมูลพร้อมทั้งสรุปประเด็นด้วย

2. แบบพิจารณาตัดสิน จำนวน 1 ชุด มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปรนัย และเมตริกซ์การตัดสิน ซึ่งสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์สาระ

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การจัดประชุมเพื่อเก็บข้อมูล
2. การเก็บข้อมูลรายบุคคลจากหน่วยงานต่างๆ ตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ลักษณะของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ มี 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพ และข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและเจาะลึก ใช้วิธีวิเคราะห์สาระและสังเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป แล้วนำมาเขียนภาพเด่นโดรแกรม เพื่อให้ได้ภาพรูปแบบการบริหารและโครงสร้างในอุดมการณ์ของประชาคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นข้อมูลที่ได้จากแบบพิจารณาตัดสิน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล 2 วิธี คือ

2.1 การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of variance) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องและความแตกต่างของการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในอนาคต

2.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) เพื่อพิจารณาการจัดตำแหน่ง และการจัดกลุ่มงาน ที่จะเป็พื้นฐานในการเขียนโครงสร้างและการบริหารงานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามองค์ประกอบของรูปแบบ (ดูแผนภูมิที่ 1 ประกอบ) สรุปได้ดังนี้ (1) เอกลักษณะณ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ควรรักษาสภาพมหาวิทยาลัยหลวงไว้ สถานะเริ่มแรกที่จัดไว้อันดับสูงสุดคือ การให้อิสระภาพทางความคิดแก่อาจารย์และนิสิต เน้นการเรียนการสอนโดยรวมมือกันในฐานะเสมอกันและเป็นวัฒนธรรมงาน (2) ความสัมพันธ์ระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับรัฐบาล เน้นให้มีหน่วยงานกลางของรัฐ เพื่อประสานประโยชน์และประสานงาน โดยอาศัยพระราชบัญญัติ ควรมีหน่วยงานของรัฐเพื่อรองรับมาตรฐาน จัดกลไกควบคุมดูแล และกำกับคุณภาพ ควรคงสภาพมหาวิทยาลัยในระบบราชการ ซึ่งรัฐบาลเน้นการสนับสนุนทางอ้อม และมีความสัมพันธ์กับรัฐทางด้านปัญญาและวัฒนธรรม (3) องค์ประกอบที่พึงประสงค์ของรูปแบบฯ จำแนกเป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดผล และองค์ประกอบที่เป็นผล 6 คู่ คือ (ก) ประสิทธิภาพในการแปรรูปทรัพยากรอย่างสมดุล (ข) กลไกบริหารจัดการ เน้นการแก้ไขข้อผิดพลาดทันที มีการสนับสนุนระยะยาว บริหารโดยทีมงานอาชีพให้เกิดสิ่งแวดลอมทางวิชาการในลักษณะสถาบันวัฒนธรรม (ค) การปฏิบัติภารกิจเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่และบริหารความรู้เพื่อประชาคมและประชาชน บูรณาการวัฒนธรรมมหาวิทยาลัย วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมวิชาการสากล เพื่อพัฒนาบัณฑิตคุณภาพ (ง) ใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ในการบริหารและการจัดหลักสูตรการสอนเพื่อเสรีภาพทางวิชาการ (จ) สนับสนุนการสร้างพันธมิตรและจัดกลุ่มสถาบันโดยอาศัยประสบการณ์เอกชน (4) โครงสร้างการบริหารที่พึงประสงค์ ควรมีลักษณะเอื้อต่อความเป็นพลวัต ปรับเปลี่ยนได้อย่างรวดเร็วสอดคล้องกับยุคเศรษฐกิจขับเคลื่อนความรู้ โดยมีแกนกลางสำคัญคืองานนิสิตในฐานะผู้บริโภค ทั้งนี้ งานวางแผนทรัพยากรเป็นกลไกสำคัญ เป็นพลังขับเคลื่อน และกำกับดูแลสายงานวิชาการ อันเป็นหัวใจของมหาวิทยาลัย และกำกับดูแลสายงานสนับสนุนพร้อมๆ กัน โครงสร้างนี้จึงมีสถานะเป็นองค์กรคู่ (5) มาตรฐานในการบริหารควรเน้น (ก) การบริหารจัดการและภาวะผู้นำ (ข) การวางแผน (ค) การจัดการความเสี่ยง โดยกลไกตรวจสอบ ติดตาม ประเมินสัดส่วนงบประมาณการสอน การวิจัย โดยที่มาตรฐานควรกลมกลืนกับบรรยากาศจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และแยกแยะความคิดเห็นจากความต้องการที่แท้จริง (6) รูปแบบการบริหารจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในอนาคต มีลักษณะโครงสร้างเป็นองค์กรคู่ที่มีการ

แบ่งแยกอำนาจในการบริหารงานวิชาการ คือ ฝ่ายวิชาการและฝ่ายนิตินิตออกจากการบริหารงานฝ่ายบริหาร บริการ และสวัสดิการ ในฐานะสายสนับสนุนเช่นเดียวกับรูปแบบมหาวิทยาลัยในทวีปยุโรป ทวีปแอฟริกา และทวีปเอเชียบางแห่ง รูปแบบการจัดการเน้นนิตินิตเป็นแกนกลาง และรูปแบบพลวัตที่ปรับเปลี่ยนเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ และแก้ไขข้อผิดพลาดได้ทันทีตามรูปแบบไซเบอร์เนติก ทั้งนี้การบริหารอยู่ในกรอบของเอกลักษณ์มาตรฐานและความสัมพันธ์ระหว่างจุฬาลงกรณ์-มหาวิทยาลัยกับรัฐ

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้มีการวิจัยต่อเนื่องในเรื่องยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการปรับเปลี่ยนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามรูปแบบและแนวทางที่นำเสนอ ทั้งด้านพัฒนาองค์การ องค์ประกอบทางการเมือง และทางด้านปฏิบัติงานที่เน้นประชาคม ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์นั้นได้นำเสนอข้อเสนอเพื่อการปรับปรุงพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามประเด็นและสาระที่ได้จากผลของการวิจัย

1. ควรมีการสนับสนุนให้มีการวิจัยต่อเนื่องว่า จะสามารถพัฒนาให้เกิดโครงสร้างและรูปแบบการบริหารจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามข้อค้นพบในการวิจัยนี้ได้อย่างไร โดยสืบค้นให้ได้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม

2. ควรศึกษาให้ได้แนวทางสู่โครงสร้างและรูปแบบที่พึงประสงค์ตามแนวการวิจัยโดยอาศัยการพัฒนาองค์การและองค์ประกอบทางการเมือง ทั้งนี้ ให้อยู่ในกรอบของ

- 1) การบ่งชี้ปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรค
- 2) แสวงหาการสนับสนุนจากสภามหาวิทยาลัย และสภาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 3) บ่งชี้ตัวการเพื่อการเปลี่ยนแปลงหลักๆ ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน
- 4) การพัฒนาแนวทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำงานจริง

ในมหาวิทยาลัยทุกระดับ

- 5) การศึกษานำร่องในวงแคบๆ
- 6) บ่งชี้มิติที่ควรเปลี่ยนแปลงก่อนและหลังในโครงสร้างการบริหาร และ
- 7) พัฒนาระบบการกำกับดูแลการปฏิรูปดังกล่าว

3. ควรศึกษาให้ได้แนวทางสู่โครงสร้างและรูปแบบที่พึงประสงค์ตามผลการวิจัย โดยการปฏิบัติงานที่เน้นประชาคมในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามกรอบแนวคิด ดังนี้

- 1) ความจำเป็น วิฤตที่ต้องปฏิรูป
- 2) การเตรียมประชาคมให้ปรับตัวเพื่อรับการเปลี่ยนแปลง
- 3) การวางแนวทางเพื่อลดความเจ็บปวดอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง

4) การบ่งชี้กลไกการให้ข้อมูลแก่ประชาคมตลอดเวลา เกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลง

5) วิธีการที่เหมาะสมในการยืนยันว่าผู้บริหารผูกพันกับการปฏิรูปดังกล่าว

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ....

1. มาตรการที่พึงประสงค์เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับรัฐ ได้แก่

1) ควรเป็นมหาวิทยาลัยสังกัดรัฐเต็มรูปแบบโดยสมบูรณ์

2) รัฐบาลสนับสนุนทางตรง โดยสถาบันมีอิสระในการจัดการการเงิน และควรสนับสนุนโดยอ้อม เช่น ให้ทุนกู้ยืม ฯลฯ และลดภาษีอากรเงินทุนวิจัยและอุปกรณ์การเรียนการสอน เป็นต้น

3) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีสิทธิและหน้าที่ต่อรัฐ ในฐานะสมองของชาติ เป็นกลไกทางปัญญาของรัฐ และมีพันธกิจในการส่งเสริม อนุรักษ์ และสร้างวัฒนธรรม

2. เอกลักษณะจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แก่

1) ควรรักษาสถานภาพมหาวิทยาลัยหลวง

2) โครงสร้างและการบริหารงาน ควรเอื้ออำนวยเสริมภาพทางวิชาการของอาจารย์และนิสิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแสดงความคิดเห็นโดยเสรี

3) มีตัวที่บ่งชี้การสนับสนุนวัฒนธรรมวิชาการอย่างชัดเจน กล่าวคือ ให้น้ำหนักวัฒนธรรมการเรียนการสอนและการวิจัยที่มีนิสิตเป็นศูนย์กลาง และการทำงานเน้นทีมที่หลากหลายตามแผนงานที่มีพิสัยต่างกัน เช่น การจัดโปรแกรมสหสาขาวิชา และลดความเป็นเอกเทศของหน่วยงาน และเพิ่มความเป็นเอกภาพในการสื่อสารและประสานงาน นั่นคือ มีลักษณะเป็นองค์กรเคออร์ดิค (Chaordic)

3. การบริหารจัดการและภาวะผู้นำ ได้แก่

1) กำหนดให้มีการทบทวนและรายงานประสิทธิภาพการปฏิบัติงานต่อสาธารณชนอย่างสม่ำเสมอ

2) กำหนดให้ประชาคมจุฬาฯ ทุกประเภท ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ นิสิต บุคลากร นิสิตเก่า และข้าราชการบำนาญ มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนามหาวิทยาลัย และสร้างชุมชนวิชาการที่สัมพันธ์กันทุกพันธกิจ เช่น ได้รับการแต่งตั้งเป็นตัวแทนในกรรมการบริหารบางคณะ

- 3) กำหนดให้มีกระบวนการประเมินความเสี่ยงอย่างเป็นทางการ เช่น มีหน่วยงานตรวจสอบภายใน ซึ่งนำผลการตรวจสอบเสนอต่อคณะกรรมการเฉพาะกิจหรือสภามหาวิทยาลัย
- 4) ควรมีหน่วยงานประสานประโยชน์เพื่อการป้องกันและปรับปรุงข้อผิดพลาดอย่างคล่องตัวและทันการ
- 5) กำหนดให้มีสำนักงานเลขานุการของสภามหาวิทยาลัยของตัวเองโดยเฉพาะ
- 6) ควรกำหนดหน่วยงานเฉพาะเพื่อผนวกกับทรัพย์สินทางปัญญาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 7) ควรกำหนดแนวทางปฏิบัติมาตรฐานในการรวมกลุ่มทั้งภายในและภายนอกจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้งการสร้างพันธมิตรกับองค์กรต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศด้วย
- 8) ควรกำหนดหน่วยงานบริการนิสิตเพื่อพัฒนานิสิตทุกๆ ด้าน ทั้งทางวิชาการ บุคลิกภาพ คุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกต่อสังคม
- 9) ควรกำหนดกระบวนการปฏิบัติมาตรฐานให้นิสิตในฐานะผู้บริโภคสามารถควบคุมคุณภาพหลักสูตรการสอนได้
- 10) ควรกำหนดสิทธิที่นิสิตได้รับจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและหน้าที่ซึ่งนิสิตควรปฏิบัติต่อสถาบันด้วย
- 11) ควรกำหนดให้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการสอนและการวิจัยให้สมดุลกัน
- 12) ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นแหล่งที่มาของรายได้ของมหาวิทยาลัย ควรกำหนดหมวดเฉพาะเกี่ยวกับการบริหารทรัพย์สินทางปัญญาในมหาวิทยาลัยให้ครอบคลุมกระบวนการปฏิบัติมาตรฐานในการหาทุนสนับสนุนการพัฒนา การจดทะเบียน สิทธิบัตร การเผยแพร่และการตลาด ปัจจุบันทรัพย์สินทางปัญญาเป็นมูลนิธินิติบุคคลและเน้นการบริการวิชาการเท่านั้น
- 13) ควรมีบทกำหนดสถานภาพและกระบวนการปฏิบัติมาตรฐานเพื่อความก้าวหน้าของบุคลากรเสริมที่ชัดเจนและคงเส้นคงวา
- 14) ควรมีมาตรการในการวางแผนกำลังคนระยะยาว เพื่อสอดรับการพัฒนาวิทยาลัยด้านต่างๆ เช่น คณะวิชา และหลักสูตรใหม่

ชื่อเรื่อง รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

The Causal Structural Relationship Model of Factors Influencing Leadership of Deans In Government Higher Education Institutions Under the Ministry of University Affairs

ผู้วิจัย

ดร.เกียรติกำจร กุศล (Dr.Kaitkomjon Koosol)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2543

ความเป็นมา

สถาบันอุดมศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีการมุ่งเน้นเพื่อส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง โดยมีการกิจทั้งด้านการสอน การทำวิจัย ให้บริการวิชาการแก่สังคม การถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จากการที่สถาบันอุดมศึกษากำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบใหม่ที่ไม่ใช่ระบบราชการ จึงต้องมีการบริหารจัดการให้สถาบันอุดมศึกษาอยู่รอดในระยะยาวได้อย่างมีคุณภาพ ดังนั้น ความรู้ ความสามารถ และศักยภาพเฉพาะตัวของบุคคลเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะคณบดีซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุดในระดับคณะวิชา ต้องมีคุณสมบัติด้านภูมิหลัง คุณลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำที่โดดเด่นเป็นที่ยอมรับในกลุ่มอาจารย์ ตลอดจนมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่เหมาะสม ดังที่ Bogue (1994) กล่าวว่าหากคณบดีเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ร่วมงาน การดำเนินงานภายในคณะวิชาจะราบรื่น นักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรมีความสุข มีความพึงพอใจในการทำงาน และมีความรักความศรัทธาต่อคณะวิชา

การบริหารจัดการของคณะวิชาต่างๆ จะต้องสอดคล้องกับนโยบายของสถาบัน คณบดีจึงเป็นผู้นำที่สำคัญยิ่งในการวางแผนนโยบาย บริหารจัดการ บริหารการผลิตบัณฑิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ชนชั้นปัญญาชนเพื่อออกสู่สังคมในระดับต่างๆ ย่อมต้องใช้ความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพพร้อมกับการมีกลยุทธ์และทักษะต่างๆ (Johnson & Rush, 1995) เพราะเป็นที่ยอมรับกันว่าความแข็งแกร่งของคณะวิชาก็คือความมั่นคงของสถาบัน

อุดมศึกษานั้นเอง (Austin, Ahearn & English, 1997) ซึ่งการที่จะนำหลักการและนโยบายไปสู่ความสำเร็จได้นั้น คณบดีจะต้องมี “ภาวะความเป็นผู้นำ”

ภาวะความเป็นผู้นำของบุคคลสามารถได้มาตั้งแต่กำเนิดและพัฒนาจากประสบการณ์การเรียนรู้ การฝึกอบรมตลอดจนการฝึกวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ (Hersey & Blanchard, 1996) สำหรับคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำ คือ ต้องเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในด้านความรู้ ความสามารถ ฉลาด ไหวพริบดี มีความสำเร็จในผลงานและการปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี (Bass & Stogdill, 1990) นอกจากนี้พฤติกรรมของความเป็นผู้นำจะเป็นตัวบ่งบอกการแสดงออกในบทบาทของผู้นำว่าจะมุ่งเน้นคน มุ่งเน้นงานเป็นสำคัญหรือมุ่งทั้งสองอย่าง (Anna & Brown, 1998) ซึ่งความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้งกัน เช่น ตัวผู้นำเอง ลักษณะของผู้ร่วมงานและสถานการณ์ที่มากกระทบทั้งภายในและภายนอกองค์กร คงไม่มีผู้นำคนใดที่จะประสบความสำเร็จกับแบบของพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบใดแบบหนึ่งเพียงแบบเดียว (Hersey & Blanchard, 1996) ผู้นำต้องปรับพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงลักษณะของผู้ร่วมงาน สถานการณ์ สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมกับการพัฒนางานของหน่วยงาน (Wright, et.al., 1998; Morris, 1994; Sanyal, 1995; Kathleen Allen, et.al, 1998)

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับภาวะความเป็นผู้นำสำหรับทางการอุดมศึกษาในกลุ่มคณบดียังมีการศึกษาค้นคว้าค่อนข้างน้อย จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งรูปแบบที่นำเสนอครั้งนี้จะสามารถช่วยผลักดันให้คณบดีได้มีแนวทางในการที่จะนำรูปแบบไปพัฒนาตนเองและผู้ร่วมงานและสามารถนำไปใช้จริงตามสภาพการณ์ในแต่ละคณะวิชาต่อไป อันจะส่งผลกระทบยาวให้คณะวิชาสามารถก้าวไปข้างหน้าด้วยความมีวิสัยทัศน์ ความรอบคอบ ความมั่นคงและบรรยากาศในคณะวิชาที่มีความเป็นชุมชนทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงต่อไป

วัตถุประสงค์

1. พัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
2. วิเคราะห์และเปรียบเทียบขนาดและทิศทางของอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

สมมติฐานการวิจัย

1. รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. ภูมิหลังของคณบดีที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำของคณบดี พฤติกรรมความเป็นผู้นำของคณบดี และภาวะความเป็นผู้นำของคณบดี ขณะเดียวกันก็มีอิทธิพลทางอ้อมต่อภาวะความเป็นผู้นำของคณบดี โดยส่งผ่านมาทางสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง คุณลักษณะเฉพาะความเป็นผู้นำของคณบดี และพฤติกรรมความเป็นผู้นำของคณบดี
3. สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณลักษณะเฉพาะความเป็นผู้นำของคณบดี พฤติกรรมความเป็นผู้นำของคณบดี และภาวะความเป็นผู้นำของคณบดี ขณะเดียวกันก็มีอิทธิพลทางอ้อมต่อภาวะความเป็นผู้นำของคณบดี โดยส่งผ่านมาทางภูมิหลัง คุณลักษณะเฉพาะความเป็นผู้นำของคณบดี และพฤติกรรมความเป็นผู้นำของคณบดี
4. คุณลักษณะเฉพาะความเป็นผู้นำของคณบดีที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมความเป็นผู้นำของคณบดี และภาวะความเป็นผู้นำของคณบดี ขณะเดียวกันก็มีอิทธิพลทางอ้อมต่อภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีโดยส่งผ่านมาทางพฤติกรรมความเป็นผู้นำของคณบดี
5. พฤติกรรมความเป็นผู้นำของคณบดีที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อภาวะความเป็นผู้นำของคณบดี

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ อธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ คณบดีและอาจารย์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐบาล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ เป็นการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นกลุ่มคณบดี รองคณบดี ผู้ช่วยคณบดี หัวหน้าภาควิชาและอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อสัมภาษณ์ อธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ จำนวน 12 คน เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการสร้างและพัฒนาแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อภาวะความเป็นผู้นำของคณบดี ในแต่ละชุดของแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 6 ตอน คือ
ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
ตอนที่ 2 แบบสอบถามลักษณะภูมิหลังของคณบดี
ตอนที่ 3 แบบสอบถามสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำของคณบดี
ตอนที่ 4 แบบสอบถามคุณลักษณะเฉพาะความเป็นผู้นำของคณบดี
ตอนที่ 5 แบบสอบถามพฤติกรรมความเป็นผู้นำของคณบดี
ตอนที่ 6 แบบสอบถามภาวะความเป็นผู้นำของคณบดี
- ตารางที่ 1 แสดงค่าความเที่ยงของแบบสอบถามการวิจัย

แบบสอบถามการวิจัย	ค่าความเที่ยง (α)
แบบสอบถามเกี่ยวกับภูมิหลังของคณบดี	0.742
แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำ	0.913
แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นผู้นำของคณบดี	0.921
แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง	0.890
แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะความเป็นผู้นำของคณบดี	0.801
แบบสอบถามโดยภาพรวม	0.963

การรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อทำการสัมภาษณ์อธิการบดีและรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 12 คน แล้วนำข้อมูลคำสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและนำมาประกอบในการสร้างและพัฒนาแบบสอบถามต่อไป
2. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยให้ผู้ช่วยวิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นคณบดี รองคณบดี ผู้ช่วยคณบดี หัวหน้าภาควิชาและอาจารย์ประจำ
3. ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มาตรวจดูความเรียบร้อยครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา หาค่าความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows 7.5

2. วิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์และการถดถอยระหว่างตัวแปร โดยใช้ภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีเป็นตัวแปรตาม และใช้ลักษณะภูมิหลังของคณบดี สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำของคณบดี คุณลักษณะเฉพาะความเป็นผู้นำของคณบดี และพฤติกรรมความเป็นผู้นำของคณบดีเป็นตัวแปรอิสระ

3. ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์จากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้โปรแกรมลิสเรล (LISREL8.10) ประมาณค่าพารามิเตอร์โดยวิธีไลค์ลิฮูดสูงสุด (Maximum Likelihood Estimate) ผลการวิเคราะห์จะเสนอในรูปการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต่างๆ ซึ่งค่าสถิติสำคัญที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ คือ ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square) ดัชนี GFI (Goodness of Fit Index)

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในเกณฑ์ดี (ค่า GFI=0.981, ค่า AGFI=0.959, ค่า RMR=0.023 และค่า P=0.470) โดยรูปแบบประกอบด้วยองค์ประกอบด้านภูมิหลังด้านสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ด้านคุณลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำ ด้านพฤติกรรมความเป็นผู้นำ และด้านภาวะความเป็นผู้นำของคณบดี และรูปแบบสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีได้ร้อยละ 82.90

2. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีมี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ คือ องค์ประกอบด้านภูมิหลัง ด้านสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ด้านคุณลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำและด้านพฤติกรรมความเป็นผู้นำของคณบดี โดยที่องค์ประกอบทุกตัวมีอิทธิพลทางบวกต่อภาวะความเป็นผู้นำของคณบดี สำหรับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลรวมอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมต่อภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีมากที่สุด คือ องค์ประกอบด้านภูมิหลัง รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

ข้อค้นพบในการวิจัยมีดังนี้ คณบดีที่มีภาวะความเป็นผู้นำควรเป็นผู้ที่มีความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ด้านภูมิหลัง ได้แก่ การมีประสบการณ์ทางด้านวิชาการ ทางด้านการบริหาร และมีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นผู้นำคณะ 2) ด้านคุณลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำ ได้แก่ การมีความสามารถเชิงทักษะ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม และมีสติปัญญาและความเฉลียวฉลาด 3) ด้านพฤติกรรมของความเป็นผู้นำ ได้แก่ การมีพฤติกรรมแบบ

เน้นการมีส่วนร่วม แบบนักพัฒนาและแบบมีอำนาจบารมี และ 4) ด้านสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องซึ่งคณบดีจะต้องคำนึงถึงด้วย ได้แก่ วุฒิภาวะและความพร้อมของผู้ร่วมงาน การมีเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ และการมีโครงสร้างของงานในคณะที่ชัดเจน สำหรับภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีนั้นสามารถพิจารณาได้จาก ความสำเร็จของงานในคณะ ความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน และการพัฒนาผู้ร่วมงานให้มีผลงานทางวิชาการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. คณบดีที่ภาวะความเป็นผู้นำจะต้องมีภูมิหลังที่พร้อมทั้งด้านวิชาการและด้านการบริหาร มีคุณลักษณะเฉพาะความเป็นผู้นำทั้งในเรื่องของความสามารถ บุคลิกภาพ สติปัญญาและความเฉลียวฉลาด เพื่อการบริหารจัดการให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและก้าวหน้ายิ่งขึ้น มีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นการมีส่วนร่วมและพฤติกรรมผู้นำแบบนักพัฒนา นอกจากนี้สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องที่จะช่วยส่งเสริมให้คณบดีสามารถดำเนินงานไปได้ด้วยดี ได้แก่ วุฒิภาวะและความพร้อมของผู้ร่วมงาน การมีเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ และโครงสร้างที่มีความชัดเจนในคณะ

2. ผู้บริหารระดับสูงหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสรรหาและการคัดเลือกคณบดีควรพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติขั้นต้นในการสรรหาหรือคัดเลือกคณบดีให้เหมาะสม โดยสถาบันควรกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็นคณบดีเพิ่มเติมโดยเฉพาะในประเด็นดังนี้ คือ ประสบการณ์ การสอน การวิจัย ประสบการณ์การบริหาร ทักษะที่ดีต่อการเป็นผู้นำคณะและการมีตำแหน่งทางวิชาการ

3. คณบดีจำเป็นต้องเข้าใจและตระหนักในเรื่อง วุฒิภาวะและความพร้อมของผู้ร่วมงาน เครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ และโครงสร้างของงานที่มีความชัดเจนในคณะ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีให้สามารถดำเนินงานไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. คณบดีจะต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านความสามารถเชิงทักษะต่างๆ บุคลิกภาพของความเป็นผู้นำและสติปัญญา ความเฉลียวฉลาด ให้เป็นผู้มีความรู้ มีความคิดอย่างผู้มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล มีทักษะในการบริหารจัดการในสถานการณ์ต่างๆ ให้เป็นไปด้วยความราบรื่น

5. คณบดีจะต้องพิจารณาใช้แบบพฤติกรรมความเป็นผู้นำของคณบดี (Leadership style) อย่างเหมาะสม สำหรับพฤติกรรมผู้นำที่ควรใช้อย่างยิ่งคือ พฤติกรรมผู้นำแบบเน้นการมีส่วนร่วมและพฤติกรรมผู้นำแบบนักพัฒนา ซึ่งจะเหมาะสมมากสำหรับคณบดีที่

มีผู้ร่วมงานที่มีความพร้อมและมีศักยภาพเต็มที่ในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการคณะให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาสามารถพิจารณาภาวะความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพของคณบดีได้จากความสำเร็จของงานในคณะ ความพึงพอใจในงานของผู้ร่วมงานในคณะ การพัฒนาผู้ร่วมงานให้มีผลงานวิชาการ และความมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของคณบดีในวงวิชาการและวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ควรศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต

1. ควรทำการวิจัยสภาพปัญหาภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในสภาพปัจจุบัน โดยคณบดีเป็นผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม เพื่อจะได้ทราบว่าคณบดีในปัจจุบันมีปัญหาและความต้องการในประเด็นใด เป็นการมองจากตัวคณบดีเองเป็นสำคัญ ซึ่งจะช่วยให้ได้ปัญหาที่แท้จริงว่าในขณะที่ดำรงตำแหน่งคณบดีมีประเด็นปัญหาใดที่สำคัญ

2. ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งในปัจจุบันก็มีจำนวนหลายสถาบันและหลายคณะ เพื่อเปรียบเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบาลว่ามีความเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

3. ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหารระดับอื่นๆ เช่น นายกสภามหาวิทยาลัย อธิการบดี หัวหน้าภาควิชา เพื่อจะได้องค์ความรู้ที่เป็นภาพรวมของภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหารระดับต่างๆ ของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะได้เป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่ดำรงตำแหน่งเหล่านั้นหรือกำลังจะเข้าสู่ตำแหน่งนั้น ได้ใช้เป็นข้อมูลเพื่อตรวจสอบ วิเคราะห์ตนเองได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้จะทำให้องค์กรมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. ทำการศึกษาองค์ประกอบของภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน โดยเก็บข้อมูลภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีในสภาพความเป็นจริง และภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีตามที่คาดหวังของผู้ร่วมงาน

5. ศึกษาองค์ประกอบของภาวะความเป็นผู้นำของคณบดีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในเชิงคุณภาพ โดยอาจทำการศึกษาเชิงเจาะลึกถึงภาวะความเป็นผู้นำของคณบดี ในบริบทของแต่ละคณะวิชาอย่างลึกซึ้ง

5.1 คณบดีควรมีความพร้อมในด้านคุณสมบัติส่วนตัวและคุณสมบัติในทางวิชาการ สำหรับคุณลักษณะเฉพาะความเป็นผู้นำของคณบดีที่สำคัญจะต้องมีความ

สามารถในเชิงทักษะการบริหารจัดการ มีศักยภาพที่จะเป็นผู้นำคณะได้ ประกอบกับจะต้องมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมต่อผู้ร่วมงานต่อสาธารณชนและในสังคมของวิชาชีพ มีสติปัญญา ความเฉลียวฉลาด มีความคิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจด้วยความรอบคอบมีเหตุผล ควรจะมีการแสดงพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่เหมาะสม โดยใช้พฤติกรรมผู้นำแบบเน้นการมีส่วนร่วม และพฤติกรรมผู้นำแบบนักพัฒนาให้มากกว่าแบบอื่นๆ เพื่อเป้าหมายที่สำคัญของคณะ คือ ความสำเร็จของงานในคณะ ผู้ร่วมงานได้มีการพัฒนาผลงานด้านวิชาการ และมีความพึงพอใจในการทำงาน

5.2 สถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอาจารย์ในคณะวิชาจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะรับผิดชอบงานอย่างเต็มที่ มีวุฒิภาวะ มีศักยภาพ ไม่มีปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรงในคณะ และให้ความร่วมมือต่อการทำงานของคณะดีเป็นอย่างดี เพื่อที่จะให้คณะดีสามารถเป็นผู้นำคณะได้อย่างเต็มที่ และเพื่อความเจริญก้าวหน้าของคณะวิชา และสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

ชื่อเรื่อง การปฏิรูประบบการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา : การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี
The Instructional System Reform in Higher Education : Undergraduate Learning Process Development

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พันธุ์ศักดิ์ พลสารัมย์ (Asst. Prof. Dr.Punsak Polsarum)

ผู้ร่วมวิจัย

ศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2543

ความเป็นมา

สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้และทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของสังคม โดยมีภารกิจหลักอยู่ 4 ประการ ได้แก่ การสอนหรือผลิตบัณฑิต การสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือการวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรม ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ในสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและภาวะ

การแข่งขันสูง ประเทศไทยกำลังเผชิญกับความเร่งด่วนในการพัฒนาประเทศ และมีความต้องการทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสูงมากกว่าระยะเวลาที่ผ่านมา “สถาบันอุดมศึกษาเป็นองค์กรพัฒนาการศึกษาระดับสูงที่ไม่เพียงสูงด้วยตำราสารที่เป็นข้อมูลและรูปแบบเทคโนโลยี หากน่าจะเป็นความสูงด้วยระดับคุณภาพของคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสูงด้วยภูมิปัญญาและศีลธรรม” (ระพี สาคริก, 2530) สิ่งสำคัญประการหนึ่งสำหรับโลกปัจจุบันและในอนาคตคือ การที่ผู้เรียนมีวิธีการเรียนรู้ตลอดเวลาและเหมาะสมท่ามกลางข้อมูลที่มากมาย ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของผู้เรียนจึงเป็นสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาขึ้นมา

ปัจจุบันประเทศไทยได้ตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนอย่างมาก เนื่องจากความที่ปรากฏในพระราชบัญญัติฯ กำหนดให้รูปแบบการเรียนการสอนเปลี่ยนไปโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และต้องบูรณาการให้ผู้เรียนมีความรู้คุณธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม โดยได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการคือ “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและสติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ซึ่งนับเป็นการศึกษาพัฒนาคนในทุกด้าน ผู้รับการศึกษาจึงจะเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข นอกจากนี้ ยังได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้คือ “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มีกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดจนจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ” นับว่าเป็นการศึกษาที่ตระหนักในความแตกต่างระหว่างบุคคลและเป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าว

วัตถุประสงค์

เพื่อนำเสนอแนวทางในการปฏิรูประบบการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะในส่วนของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี โดยมีวัตถุประสงค์ย่อย ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการเรียนรู้
2. ศึกษาสภาพ ขอบเขต และปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนของประเทศไทย และต่างประเทศในปัจจุบัน
3. นำเสนอแนวทางการปฏิรูปในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเอกสาร

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูประบบการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ดังต่อไปนี้

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
2. สภาพ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนในประเทศไทยและต่างประเทศ
3. แนวคิดทฤษฎีทางการเรียนการสอนและการเรียนรู้
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลบางส่วน นำมาหาค่าสถิติ ได้แก่ ร้อยละ นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบแล้วนำเสนอในรูปของตาราง โดยผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดพื้นฐานและหลักการเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ความร่วมมือทางการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แล้วทำการวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นจึงดำเนินการสังเคราะห์เนื้อหา แยกแยะ จัดประเภท เพื่อกลั่นกรองเฉพาะสาระที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย สังเคราะห์ความเชื่อมโยงและความสอดคล้องระหว่างแนวคิดทฤษฎีและหลักการทั้งหมดที่ได้ศึกษา ตลอดจนสาระของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาประมวลเป็นแนวทางในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี

สรุปผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันและแนวโน้มเกี่ยวกับการเรียนรู้

1. ได้รับผลกระทบจากปรัชญาในการจัดการศึกษาระดับโลกในเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการกระจายโอกาสให้ประชาคมโลกได้รับประโยชน์จากการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา
2. การพัฒนาการเรียนรู้จะพัฒนาโดยการเรียนรู้ทางไกล การเรียนแบบร่วมมือ การเรียนรู้โดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การเรียนรู้แบบนำตนเอง และการเรียนรู้อย่างมีความสุข

กลวิธีการปฏิรูปการเรียนรู้

1. ปรับเปลี่ยนกระบวนการสอนของครูจากการป้อนหรือการให้เป็นการจัดการ ที่จะจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามปรัชญาข้างต้น ซึ่งครูจะต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอนและวิธีการสอนที่มีความหลากหลาย เช่น การใช้กลวิธีการเรียนแบบกลุ่ม และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้แก่ เวิลด์ ไวด์ เว็บ ซึ่งอยู่ภายในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การเรียนการสอนผ่านเว็บ การจัดรูปแบบนี้มีหลายลักษณะ ได้แก่ การจัดเป็นบางส่วนของรายวิชา หรือทั้งรายวิชา การจัดทั้งหลักสูตรได้แก่ Cyber University หรือ Virtual University โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมาใช้ผ่านเวิลด์ ไวด์ เว็บ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างสะดวกประหยัดเวลา และสามารถทบทวนได้ตลอดเวลาตามต้องการ

2. การใช้ประโยชน์จากแหล่งความรู้ในชุมชนและศักยภาพที่สถาบันที่มีอยู่แล้ว มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมทำให้เรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและเป็นการประหยัด

3. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความรู้ที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน

กลยุทธ์ในการจัดการ

จากการดำเนินการวิจัยเพื่อหาแนวทางในการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี ซึ่งมีข้อค้นพบอยู่ทั้งหมด 7 กลยุทธ์ นั้น หากดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวคาดว่าจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงดังต่อไปนี้คือ

1. **ด้านผู้เรียน** ผู้เรียนจะมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองและการทำงาน เป็นทีมมากขึ้น เนื่องจากผ่านกระบวนการเรียนการสอนในแบบผู้เรียนเป็นสำคัญมาในระดับต่างๆ จนกระทั่งเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี โดยจะมีทักษะต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับสังคมในปัจจุบันและอนาคต คือ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ภาษา การสื่อสาร การคิด ตลอดจนทักษะในการคิดสรรวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีลักษณะนิสัยที่ใฝ่รู้ และมีความฉลาดทางด้านปัญญา (IQ) อารมณ์ (EQ) และจริยธรรม (MQ) มากขึ้นเป็นไปตามที่สังคมและผู้ใช้บัณฑิตต้องการ

2. **ด้านผู้สอน** ผู้สอนจะลดบทบาทการสอนในลักษณะของการป้อนความรู้ลง แต่จะปรับวิธีการสอนไปเป็นผู้ชี้แนะ และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและให้ความสำคัญกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนมากขึ้น ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

3. **ด้านวิธีการเรียนการสอน** การจัดการเรียนการสอนจะเป็นไปในลักษณะที่เน้นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน และมีวิธีการจัดที่หลากหลายรูปแบบมุ่งให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะในการคิด การถกเถียงและย่อยความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ มีการใช้สื่อชนิดต่างๆ ในการเรียนการสอนมากขึ้น และมีการนำแนวคิดแบบภูมิปัญญาไทยเข้ามาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้อย่างมีความสุข ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้และการใฝ่รู้

4. **ด้านหลักสูตร** จะมีการจัดหลักสูตรที่หลากหลายตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนมากขึ้น ซึ่งหลักสูตรเหล่านี้จะมีลักษณะเด่นคือ มีความยืดหยุ่นสูง ผู้เรียนสามารถกำหนดหรือเลือกระยะเวลา ตลอดจนเงื่อนไขในการเรียนจนกระทั่งสำเร็จการศึกษาได้มากขึ้นตามความต้องการและความเหมาะสมกับผู้เรียน มีความทันสมัยเนื่องจากได้รับการพัฒนาและปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ

5. **ด้านผู้บริหาร** จะให้ความสำคัญในการจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอนมากขึ้น มีการวางแผนกลยุทธ์ทางด้านวิชาการและกำหนดนโยบาย ในการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน ส่วนตัวผู้บริหารได้รับการพัฒนาทักษะด้านการจัดการ และเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมุ่งเน้นการจัดการเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณ

6. **ด้านสภาพแวดล้อม** สถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีการจัดการด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งจะเอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนรู้สภาพแวดล้อมต่างๆ ภายในสถาบันอุดมศึกษา เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ และหน่วยงานที่พัฒนาการเรียนการสอน ได้แก่ ศูนย์ช่วยเหลือด้านการเรียน ศูนย์พัฒนาการสอน ศูนย์ผลิตสื่อ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น การจัดการด้านสภาพแวดล้อมที่ดีช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้นและยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างนิสัยในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

7. **ด้านบริหารและการจัดการ** สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งจะมีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ ซึ่งส่งผลให้กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้นและมีการพัฒนาคุณภาพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง งบประมาณที่ได้รับจะมีความเพียงพอมากขึ้น อันเนื่องมาจากระบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งสามารถจัดระบบการบริหารกิจการต่างๆ ด้วยตนเองและการพึ่งตนเองมากขึ้น จึงทำให้การจัดการเกี่ยวกับงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามความต้องการ งบประมาณเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนจะได้รับการพิจารณาเป็นความสำคัญในระดับต้นๆ มีการประสานงานของหน่วยงานทุกระดับภายในสถาบันอย่างสอดคล้องกัน ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชนสังคม ซึ่งขยายวงกว้างออกไปในลักษณะของเครือข่ายทางการ

ศึกษาทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ตลอดจนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) มาช่วยในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะระดับชาติ

1. ในที่ประชุมอธิการบดีควรมีข้อตกลงใหม่ให้ถือเป็นนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาที่จะปรับเปลี่ยนการเรียนรู้อ
2. ทุกสถาบันอุดมศึกษาควรมีการประชุมกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นและปรับเปลี่ยนการจัดการและการเรียนการสอนเพื่อเอื้อให้เกิดการเรียนรู้
3. เผยแพร่ความคิดกระจายสู่สถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ
4. ปรับเปลี่ยนองค์กรให้สามารถรองรับการปฏิรูปโดยประหยัดและถูกต้องตามหลักการ
5. ตั้งงบประมาณสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และทุนสำหรับการพัฒนาการเรียนรู้อและการสอน
6. จัดให้มีองค์กรระดับชาติที่มีหน้าที่เป็นคลังข้อมูลเกี่ยวกับการสอนและเผยแพร่วิธีการสอนในรูปแบบต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะระดับสถาบัน

1. ด้านการบริหาร
 - 1.1 ด้านงบประมาณ ต้องจัดสรรเงินงบประมาณเพื่อให้ทุนการสอนกระตุ้นให้อาจารย์นำเงินทุนไปสร้างสื่อการสอนต่างๆ หรือรับการพัฒนาการสอนให้ดีขึ้น
 - 1.2 ด้านทรัพยากร การพัฒนาศักยภาพของวัสดุอุปกรณ์เดิมที่มีอยู่เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้รับต่อการปฏิรูป
2. ด้านการปรับเปลี่ยนองค์กร
การปรับเปลี่ยนองค์กรที่มีอยู่ให้สามารถดำเนินงานให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้อ การจัด หรือปรับโครงสร้างองค์กรในหน่วยงานต่างๆ ที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อได้แก่ ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์
3. ด้านการปรับเปลี่ยนผู้เรียน
ในการปฏิรูปการเรียนรู้อจะต้องปฏิรูปให้ผู้เรียนรู้บทบาทในการเรียนรู้อ ด้วยการเป็นผู้แสวงหาความรู้และเรียนรู้อด้วยตนเอง ดังนั้นผู้บริหารจะต้องจัดการในสิ่งต่างๆ ดังนี้
 - 3.1 จัดปฐมนิเทศรวมให้แก่นิสิตนักศึกษาใหม่ เพื่อให้รู้กระบวนการเรียนและควรจะเป็นการปฐมนิเทศแยกเฉพาะจากการปฐมนิเทศทั่วไป

3.2 จัดเอกสารคู่มือการเรียนรู้สำหรับนิสิตนักศึกษา

3.3 จัดซอฟต์แวร์ในคอมพิวเตอร์ให้ผู้เรียนสามารถศึกษาด้วยตนเอง
ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนปรับทัศนคติและวิธีการหาความรู้

4. ด้านการปรับเปลี่ยนผู้สอน

4.1 การให้ทุนการสอน

4.2 การให้ความรู้และคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญการสอนในห้องเรียน

4.3 การอบรมเกี่ยวกับธรรมชาติของผู้เรียน

4.4 การให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการสอนระดับอุดมศึกษา

ชื่อเรื่อง การนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการฝึกศึกษากำลังพลระดับ
สัญญาบัตรเพื่อการพัฒนาคุณภาพกองทัพอากาศไทย
Proposed Strategies for Developing Educational and Training
System of Commissioned Officers to Enhance Air Power of the
Royal Thai Air Force

ผู้วิจัย

นาวาอากาศตรี ดร.สุมิตร สุวรรณ (Sqnl.Dr. Sumit Suwan)

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ

2546

ความเป็นมา

การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปในทุกๆ ด้านนั้นทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ประเทศชาติจะต้องมีความมั่นคง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 72 จึงได้กำหนดว่า “รัฐต้องจัดให้มีกำลังทหารไว้เพื่อพิทักษ์รักษาเอกราชความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข และเพื่อการพัฒนาประเทศ” กองทัพอากาศเป็นกำลังเหล่าทัพหนึ่งที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะการป้องกันภัยคุกคามทางอากาศ การเตรียมกำลังกองทัพอากาศประกอบไปด้วยกำลังหลายส่วน กำลังทางอากาศหรือในกองทัพอากาศ

อากาศมักใช้คำว่า **พลาสมา** (Air Power) ถือว่าเป็นกำลังที่สำคัญยิ่ง มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ บุคลากรหรือกำลังพล เครื่องบินหรือยานรบ ระบบอาวุธและเครื่องเล็ง ระบบบัญชาการและควบคุม ระบบข่าวกรองและการเฝ้าตรวจทางอากาศ และระบบส่งกำลังบำรุง ซึ่งหากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้วอาจทำให้พลาสมาไม่มีประสิทธิผล นั่นคือ เครื่องบินหรืออากาศยานต้องมีสมรรถนะสูงพอที่จะปฏิบัติภารกิจได้อย่างปลอดภัย มีระบบอาวุธและเครื่องเล็งที่ช่วยให้การใช้อาวุธแม่นยำ มีระบบการบัญชาการและควบคุม ระบบการข่าวกรองและการเฝ้าตรวจที่มีประสิทธิภาพ มีระบบการส่งกำลังบำรุงที่ทันเหตุการณ์ และที่สำคัญที่สุด คือ การมีบุคลากรหรือกำลังพลที่มีคุณภาพ มีขวัญกำลังใจสูง รวมถึงมีปริมาณที่เพียงพอต่อภารกิจป้องกันประเทศและการรักษาความมั่นคง

การเตรียมบุคลากรหรือการสร้างกำลังพลให้มีคุณภาพนั้น กองทัพอากาศได้จัดการศึกษาขึ้น เรียกว่า **ระบบการฝึกศึกษา** ซึ่งจัดเป็นการศึกษาเฉพาะทางตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 21 “กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่นของรัฐ อาจจัดการศึกษาเฉพาะทางตามความต้องการและความชำนาญของหน่วยงานนั้นได้ โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง” กำลังพลในระดับผู้นำหรือผู้บริหารของกองทัพอากาศส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษามาจากโรงเรียนนายเรืออากาศซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาชั้นปริญญาตรีของกองทัพอากาศ และได้รับการพัฒนาต่อในระบบการฝึกศึกษาของกองทัพที่สำคัญ คือ โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศและวิทยาลัยการทัพอากาศ ในขณะที่ระบบการฝึกศึกษาหรือการพัฒนากำลังพลของกองทัพอากาศพบปัญหา เช่น นโยบายในเรื่องการพัฒนากำลังพลไม่ชัดเจน การดำเนินงานการศึกษาแยกกันเป็นเอกเทศ ทำให้มีปัญหาเรื่องความซ้ำซ้อนในเนื้อหาวิชาและหลักสูตรไม่สอดคล้องต่อเนื่องกัน แผนพัฒนากองทัพยังไม่ชัดเจนพอที่จะเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อรองรับการพัฒนา นโยบายการศึกษาของกองทัพไม่เน้นเรื่องการพัฒนา กำลังพลให้ก้าวหน้ากับการพัฒนากองทัพ อีกทั้งมีปัญหาในเรื่องอุปกรณ์การศึกษา ห้องสมุดหรือแหล่งความรู้ทางวิชาการไม่เพียงพอ หลักสูตรที่ใช้บางหลักสูตรมีเนื้อหาสาระไม่ทันสมัยเมื่อเปรียบเทียบกับประมวลความรู้ซึ่งก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ความไม่สอดคล้องระหว่างการศึกษากับการปฏิบัติภารกิจ บทบาทและหน้าที่ของกำลังพล ลักษณะการเรียนการสอนและการฝึกเป็นการสื่อสารทางเดียว ใช้ครูเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนจะท่องจำเพียงอย่างเดียว ไม่มีการพัฒนาความคิด นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกำลังพล เช่น การบริหารกำลังพลเป็นไปอย่างไม่เหมาะสม มีข้าราชการอยู่ในตำแหน่งประจำมาก

การใช้ประโยชน์กำลังพลไม่มีแผนเป็นรูปธรรม การบรรจุกำลังพลผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายเรืออากาศไม่ตรงกับงาน การพัฒนากำลังพลในกรณีของนักเรียนนายเรืออากาศด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ สังคมและจิตใจ ยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร การทำนุบำรุงรักษากำลังพลไม่สามารถทำได้ดี มีการลาออกจากราชการของนายทหารเหล่านักบินมากขึ้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้การสร้างกำลังพลระดับสัญญาบัตรที่เป็นระดับผู้นำยังมีปัญหา ในขณะที่การพัฒนานาคุณภาพของประเทศที่พัฒนาแล้วได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของกองทัพอากาศไทยอย่างยิ่ง จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหา รวมทั้งแนวโน้มการพัฒนาระบบการฝึกศึกษากำลังพลระดับสัญญาบัตรในช่วง 10 ปีข้างหน้า เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการฝึกศึกษากำลังพลระดับสัญญาบัตรกองทัพอากาศไทยให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติการภารกิจป้องกันประเทศ การพิทักษ์รักษาเอกราช ความมั่นคงของรัฐ ผลประโยชน์แห่งชาติ ตลอดจนการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทันต่อสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาระบบการฝึกศึกษากำลังพลระดับสัญญาบัตรของกองทัพอากาศไทย
2. เพื่อศึกษาแนวโน้มการพัฒนาระบบการฝึกศึกษากำลังพลระดับสัญญาบัตรของกองทัพอากาศไทย
3. เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการฝึกศึกษากำลังพลระดับสัญญาบัตรเพื่อการพัฒนาคุณภาพกองทัพอากาศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเอกสาร และการวิจัยเชิงสำรวจ เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (The Delphi Technique) และการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคามของกองทัพอากาศ (SWOT Analysis) มีรายละเอียดดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร เป็นการวิเคราะห์เอกสารต่างๆ เพื่อศึกษาพัฒนาการ สภาพปัจจุบันของระบบการฝึกศึกษาและบริบททางสังคม โดยมีเอกสารที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นโยบาย ระเบียบ คำสั่งของกองทัพอากาศหรือเอกสารที่เกี่ยวกับระบบการฝึกศึกษา เช่น นโยบายการศึกษากองทัพอากาศ ประมวลระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการฝึกศึกษา หลักสูตรโรงเรียนนายเรืออากาศ หลักสูตรโรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ หลักสูตรวิทยาลัยการทัพอากาศ เอกสารที่เกี่ยวกับบริบทสังคมที่มีผลต่อกิจการทหาร การป้องกัน

ประเทศ การพัฒนานานาคุณภาพ เช่น จดหมายเหตุกองทัพอากาศ ประวัติกองทัพอากาศ ไทย ประวัติการรบของทหารไทยในสงครามเกาหลี ประวัติการรบของทหารไทยในสงครามเวียดนาม นโยบายกองทัพอากาศ นโยบายของรัฐด้านความมั่นคง

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำข้อมูลที่ได้ มาตีความจัดหมวดหมู่แยกประเภทข้อมูลที่ศึกษา โดยแบ่งช่วงเวลาการวิเคราะห์ข้อมูล ตามบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์โลกและภัยคุกคามต่อประเทศซึ่งส่งผล ต่อการดำเนินนโยบายการป้องกันประเทศและการพัฒนานานาคุณภาพ ตามแนวคิดของ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข 5 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 พ.ศ. 2493 – 2497: กำเนิดสงครามเย็นและสงครามเกาหลี

ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2497 – 2508: การเข้าร่วมในสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2508 – 2522: สงครามเวียดนาม

ช่วงที่ 4 พ.ศ. 2522 – 2533: เวียดนามยึดครองกัมพูชา

ช่วงที่ 5 พ.ศ. 2533 – 2545: สงครามเย็นยุติ

2. การวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาปัญหาของระบบการฝึกศึกษากำลังพลระดับ สัญญาบัตรและการบริหารกำลังพลระดับสัญญาบัตรในปี พ.ศ. 2545 โดยประชากรและ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนนายเรืออากาศชั้นปีที่ 5 จำนวน 123 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ จำนวน 93 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยการทัพอากาศ จำนวน 73 คน

กลุ่มที่ 4 ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายเรืออากาศ โรงเรียนเสนาธิการ ทหารอากาศ และวิทยาลัยการทัพอากาศไปแล้ว มีประชากรที่สังกัดกองทัพอากาศทั้งหมด 472 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบ การฝึกศึกษาและการบริหารกำลังพลระดับสัญญาบัตร อีกทั้งกำลังดำรงตำแหน่งผู้บริหาร ระดับกลางและระดับสูงของกองทัพอากาศ มาร้อยละ 30 ของจำนวนประชากร คิดเป็น จำนวน 142 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปให้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของระบบการฝึกศึกษาและการบริหารกำลังพล ระดับสัญญาบัตร และได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่

ละเอียดลึกซึ้งและมีความหมายจากประชากรในกลุ่มที่ 1 – 3 กลุ่มละ 5 คน และกลุ่มผู้ที่สำเร็จการศึกษาอีก 23 คน รวมทั้งสิ้น 38 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ใช้ค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นอกจากนี้ใช้การแจกแจงค่าที่ (t-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากร 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากรมากกว่า 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน ว่ามีความคิดเห็นแตกต่างกันหรือไม่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยใช้โปรแกรม SPSS ส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิดและจากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (The Delphi Technique) เพื่อศึกษาแนวโน้มการพัฒนาระบบการฝึกศึกษากำลังพลระดับสัญญาบัตรในช่วง 10 ปีข้างหน้า โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ มาจำนวน 21 คน ด้วยวิธีการที่เรียกว่า Snow Ball Sampling Technique โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 สร้างแบบสอบถามในลักษณะคำถามกว้างๆ แบบปลายเปิด โดยกำหนดประเด็นแนวโน้มการพัฒนาระบบการฝึกศึกษาและการบริหารกำลังพลระดับสัญญาบัตรในช่วง 10 ปี ข้างหน้า

3.2 ทำเดลฟายรอบที่ 1 โดยการส่งแบบสอบถามปลายเปิดไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่กำหนดไว้ด้วยตนเอง

3.3 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รอบที่ 1 สร้างเป็นแบบสอบถามสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่ 2 โดยผู้วิจัยได้สร้างข้อคำถามขึ้นจำนวน 215 ข้อ ตามประเด็นการศึกษาในลักษณะแบบมาตราส่วน (rating scale) 5 สเกล ตามแบบของลิเคอร์ท สเกล (Likert Scale)

3.4 ทำเดลฟายรอบที่ 2 โดยการส่งแบบสอบถามปลายปิดที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากแบบสอบถามปลายเปิดในรอบที่ 1 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่กำหนดไว้ด้วยตนเอง

3.5 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รอบที่ 2 โดยมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) เป็นรายข้อ โดยใช้โปรแกรม SPSS แล้วแสดงตำแหน่งของค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของแต่ละกลุ่ม รวมทั้งแสดงตำแหน่งของคำตอบที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนตอบในแบบสอบถามรอบที่ 2 ลงในแบบสอบถามที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่ 3

3.6 ทำเดลฟายรอบที่ 3 โดยการส่งแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตามที่กำหนด ซึ่งผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะได้รับข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติที่เป็นของกลุ่มโดยส่วนรวม ผนวกด้วยคำตอบเดิมของตนเองในรอบที่ 2 แล้วขอให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาคำตอบใหม่อีกครั้ง

3.7 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ไ้รอบที่ 3 โดยมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ (Interquartile Range) และฐานนิยม (Mode) แล้วนำมาแปลผล

3.8 สรุปและอภิปรายผล โดยการเสนอแนวโน้มนที่มีฉันทามติ (Consensus) ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ส่วนที่ไม่เป็นฉันทามติและน่าสนใจนำมาอภิปราย

4. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของกองทัพอากาศ (SWOT Analysis) เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการฝึกศึกษากำลังพลระดับสัญญาบัตรในช่วง 10 ปีข้างหน้า มีขั้นตอนและรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

4.1 กำหนดยุทธศาสตร์ โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อกองทัพอากาศในอนาคต การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของกองทัพอากาศ ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์และจากแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นทำการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ ซึ่งได้แก่ แนวทางหรือมาตรการในการพัฒนาระบบการฝึกศึกษากำลังพลระดับสัญญาบัตร และแนวทางหรือมาตรการในการบริหารกำลังพลระดับสัญญาบัตร

4.2 ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนายยุทธศาสตร์ที่ร่างไว้ไปเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ พร้อมทั้งอธิบายความเป็นมาและขอให้แสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นตามประเด็นที่ร่างไว้เป็นปลายเปิด โดยเกณฑ์การตรวจสอบนั้นต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยเกินกว่าครึ่งหนึ่งจึงนำมาสรุปเป็นข้อเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการฝึกศึกษากำลังพลระดับสัญญาบัตรเพื่อการพัฒนาคุณภาพกองทัพอากาศไทย

4.3 นำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการฝึกศึกษากำลังพลระดับสัญญาบัตรเพื่อการพัฒนาคุณภาพกองทัพอากาศไทยในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาคุณภาพของกองทัพอากาศไทย ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศมหาอำนาจทางการทหาร โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งในด้านโครงสร้างการบริหาร อากาศยาน อากาศยุทธโธปกรณ์ และระบบการฝึกศึกษา ระบบการฝึกศึกษากำลังพล

ระดับสัญญาบัตรมีปัญหา อาทิเช่น นโยบายการศึกษาของกองทัพอากาศยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เรื่องการศึกษาของกองทัพทำโดยบุคคลที่มีหน้าที่และตำแหน่งมากกว่าผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการศึกษาอย่างลึกซึ้ง ทำให้ขาดความต่อเนื่องเพราะเปลี่ยนผู้รับผิดชอบบ่อย ในขณะที่บุคลากรทางการศึกษาขาดความก้าวหน้าในการรับราชการ โครงสร้างการบริหารมีขั้นตอนยุ่งยากซับซ้อน และไม่มีการนำเอาผลการศึกษามาเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาตำแหน่งหน้าที่ที่จะบรรจุภายหลังสำเร็จการศึกษา ในส่วนระบบการฝึกศึกษาของโรงเรียนนายเรืออากาศ เป้าหมายการจัดการศึกษามุ่งผลิตวิศวกรมากเกินไป หลักสูตรการศึกษาไม่สัมพันธ์กับลักษณะการทำงานโดยเฉพาะการเป็นนักบิน นักเรียนให้ความสำคัญกับการเป็นนักบินมากกว่าความสนใจการเรียนหรือการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน การเรียนการสอนในแต่ละวันมีการกำหนดเวลาในการปฏิบัติอย่างชัดเจน บรรยากาศเป็นแบบเดิมๆ ขาดสิ่งดึงดูดใจ และห้องสมุดยังขาดหนังสือที่จำเป็น ระบบการฝึกศึกษาของโรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศและวิทยาลัยการทัพอากาศมีปัญหาคล้ายคลึงกัน เช่น เป้าหมายการจัดการศึกษายังขาดความชัดเจนระหว่างความต้องการของกองทัพกับความต้องการของกำลังพล การคัดเลือกผู้เข้ารับการศึกษาโดยการพิจารณาตามความเหมาะสมมีระบบอุปถัมภ์ ขาดความเป็นธรรม และให้ความสำคัญเฉพาะนักบิน อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษามีจำนวนน้อยและไม่สามารถทำการสอนได้ หลักสูตรการศึกษามีเนื้อหาและรายละเอียดมาก ซ้ำซ้อน การทำเอกสารวิจัย ผู้เรียนยังไม่เข้าใจกระบวนการวิจัยที่ตีพอ การเรียนการสอนในแต่ละวันนั้นมีมากเกินไปโดยเฉพาะระดับโรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศที่เรียนตั้งแต่ 08.00-17.00 น. ทำให้ไม่มีเวลาในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ผู้เรียนยังเป็นแบบผู้รับที่เน้นการท่องจำ สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอและล้าสมัย การประเมินผลถือเป็นความลับ ไม่โปร่งใส ไม่ทราบผลการประเมิน และไม่มีการประเมินโดยการให้ออก ผู้เรียนสำเร็จการศึกษาทุกคน นอกจากนั้นยังพบปัญหาในการบริหารกำลังพลระดับสัญญาบัตร อาทิเช่น การจัดหากำลังพลจากโรงเรียนนายเรืออากาศไม่สามารถวางแผนให้ตรงกับความต้องการใช้งานที่แท้จริงได้ เพราะมุ่งเน้นการผลิตนายทหารเพื่อไปเป็นนักบินก่อน ทำให้เหล่านี้อย่างอื่นไม่สามารถวางแผนการจัดหาได้ ส่งผลให้การบรรจุและใช้กำลังพลไม่ตรงกับความรู้ความสามารถ อีกทั้งในการใช้กำลังพลยังไม่คุ้มค่าเมื่อเทียบกับเอกชน ในการโยกย้ายมีปัญหาเรื่องระบบอุปถัมภ์ ไม่สามารถรู้ขนาดของตนเอง การแยกประเภทกำลังพลเป็นเหล่ามีความยุ่งยาก และให้ความสำคัญเฉพาะเหล่านักบิน การพัฒนากำลังพลยังทำได้ไม่ดี งบประมาณมีจำนวนจำกัด ระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ในการลาไปศึกษาต่อมีมากจนทำให้เกิดความรู้สึกว่า

ไปเรียนทำไมหาความทุกข์ใส่ตัว การทำนุบำรุงรักษากำลังพลยังทำได้ไม่ทั่วถึง เกิดปัญหาสมองไหล ขาดขวัญกำลังใจ การเลื่อนยศตำแหน่งไม่ตรงกับความต้องการของภารกิจ มีระบบอุปถัมภ์ เงินเดือนหรือค่าตอบแทนมีความแตกต่างกันมากระหว่างกำลังพลที่เป็นนักบินกับไม่ได้เป็นนักบิน อีกทั้งยังขาดระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ดีพอ และไม่มีระบบการให้พ้นจากราชการโดยการกำหนดอายุและชั้นยศ

2. แนวโน้มระบบการฝึกศึกษากำลังพลระดับสัญญาบัตรในอนาคต การจัดการศึกษาต้องให้สอดคล้องกับลักษณะการทำงานและสามารถก้าวทันกับความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีในอนาคต เน้นคุณธรรม จริยธรรมและจิตสำนึกในความเป็นทหาร ต้องให้ความสำคัญแก่ผู้รับผิดชอบงานด้านการศึกษา โดยแบ่งการบริหารงานบุคคลออกเป็นฝ่ายบริหารกับฝ่ายวิชาการ การคัดเลือกผู้เข้ารับการศึกษาต้องทำอย่างเปิดเผย โปร่งใส ตรวจสอบได้ อาจารย์ต้องพัฒนาผลงานทางวิชาการให้เจริญก้าวหน้า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นมืออาชีพด้านการศึกษาและการทหาร การเรียนการสอนต้องให้ผู้เรียนมีเวลาเป็นอิสระค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอน และกำหนดให้ผลการศึกษาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกลงตำแหน่งหน้าที่การงานภายหลังสำเร็จการศึกษา ส่วนแนวโน้มในการบริหารกำลังพลระดับสัญญาบัตรยังคงให้จัดหากำลังพลจากโรงเรียนนายเรืออากาศเป็นหลัก โดยทำการวิเคราะห์ถึงความต้องการอย่างแท้จริง บรรจุและใช้กำลังพลให้ตรงกับความรู้ความสามารถโดยใช้ผลการศึกษาเป็นเกณฑ์ในการพัฒนากำลังพลต้องสร้างระบบวิชาชีพทหาร (PME) ให้เข้มแข็ง อีกทั้งสนับสนุนและส่งเสริมให้ได้รับการศึกษามากที่สุด เปิดโอกาสให้ไปศึกษาต่อในระดับปริญญาโทและเอกเพิ่มขึ้น การทำนุบำรุงรักษาต้องทำให้ทั่วถึงทุกเหล่า มีการเลื่อนยศตำแหน่งที่เป็นไปตามความรู้ความสามารถโดยให้สามารถเจริญเติบโตก้าวหน้าในสายงานจนถึงที่สุด มีระบบการประเมินผลโดยกำหนดตัวชี้วัดที่เด่นชัด ผลการประเมินต้องมีผลต่อตำแหน่งหน้าที่และค่าตอบแทน การพ้นจากราชการต้องกำหนดแนวทางการรับราชการตั้งแต่การบรรจุ และใช้ระบบการปลดถ่ายกำลังพลตามชั้นยศ อายุและจำนวนปีที่รับราชการ

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการฝึกศึกษากำลังพลระดับสัญญาบัตรที่ส่งเสริมคุณภาพ ได้แก่

3.1 จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับลักษณะการทำงานและก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีในอนาคต โดยปรับหลักสูตรการศึกษาโรงเรียนนายเรืออากาศให้เน้นทางด้านการบินและการทหาร รวมทั้งการปรับหลักสูตรของโรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศและวิทยาลัยการทัพอากาศให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

3.2 ปรับปรุงโครงสร้างและระบบการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ โดยลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นและยุบเลิกบางหน่วยงานที่เอกชนสามารถทำได้ดีกว่า อีกทั้งจัดระบบการบริหารบุคลากรโดยแยกออกเป็นฝ่ายบริหารกับฝ่ายวิชาการ มีการบริหารงานได้อย่างอิสระคล่องตัวภายใต้แผนนโยบายกองทัพอากาศ

3.3 ปรับปรุงได้มาซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาแบบใหม่ โดยผู้บริหารสถานศึกษาของกองทัพอากาศต้องเป็นมืออาชีพด้านการทหารและการบริหารการศึกษามากกว่าการกำหนดด้วยเหล่าทหาร

3.4 ขยายขอบเขตงานบริการวิชาการโดยการเปิดรับนักศึกษาพลเรือนและกำลังพลอื่นๆ ของกองทัพเข้าศึกษา เพื่อมีส่วนร่วมในการผลิตบัณฑิตที่มีระเบียบวินัยให้กับประเทศทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจและเอกชน โดยเฉพาะในสาขาวิชาทางด้านการบิน อีกทั้งเป็นการใช้สถานศึกษาและทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3.5 สร้างกองทัพให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยการส่งเสริมให้กำลังพลระดับสัญญาบัตรได้ศึกษาต่อเนื่องในลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตและได้เพิ่มวุฒิทางการศึกษาสูงขึ้นในระดับปริญญาโทและเอก อาจจัดเป็นเขตทหารยินดีต้อนรับในสถาบันการศึกษาที่มีอยู่ โดยให้เป็นแหล่งการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก เยาวชนหรือประชาชน รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในการรวบรวมและจัดทำฐานความรู้เพื่อให้ ผู้รับการศึกษาค้นคว้าได้เข้าถึงความรู้ได้ง่ายและน่าสนใจ

3.6 ดำรงความเป็นเลิศทางด้านการบินโดยสนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับด้านการบินโดยโรงเรียนนายเรืออากาศอาจจัดการศึกษาในระดับปริญญาโทและเอกในสาขาวิชาทางด้านการบินที่เน้นการทำวิจัย มีการทำความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจหรือเอกชน

นอกจากนั้น ยังมียุทธศาสตร์การบริหารกำลังพลระดับสัญญาบัตรที่ต้องดำเนินควบคู่ไปกับยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการฝึกศึกษา ได้แก่

1) จัดหากำลังพลจากโรงเรียนนายเรืออากาศเป็นหลัก โดยทำการวิเคราะห์ความต้องการใช้กำลังพลที่สำเร็จจากโรงเรียนนายเรืออากาศจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อกำหนดสาขาวิชาและจำนวนที่แน่นอนอย่างแท้จริง โดยจัดหาผู้ที่สำเร็จการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์หรือวิศวกรรมศาสตร์ในสาขาวิชาที่เกี่ยวกับการบิน และด้านสังคมศาสตร์ในสาขาวิชาที่เกี่ยวกับการทหารหรือการบริหาร ในส่วนการจัดหากำลังพลในสาขาวิชาอื่นๆ ให้รับจากบุคคลพลเรือนเท่าที่กองทัพอากาศมีความจำเป็นต้องการใช้งาน

2) บรรจุและใช้กำลังพลให้ตรงกับงาน ผู้ที่ไปเป็นนักบินให้คัดเลือกจากผู้ที่สำเร็จการศึกษาในทุกสาขาวิชา โดยใช้ผลการศึกษาและคะแนนการประเมินค่าเป็น

เกณฑ์ในการจัดลำดับภายหลังจากผ่านการตรวจร่างกาย และต้องกระทำอย่างเปิดเผย โปร่งใส ตรวจสอบได้ ส่วนผู้ที่ไม่ได้เป็นนักบินต้องบรรจุให้ตรงกับความรู้ตามวุฒิหรือ สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาในสายวิทยาการต่างๆ ให้ทั่วถึง โดยใช้ผลการศึกษาและการ ประเมินค่าเป็นเกณฑ์ อีกทั้งควรกำหนดการแยกประเภทกำลังพลหรือเหล่าทหารใหม่ โดยให้ตามสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา ผู้ที่เป็นนักบินถือเป็นความสามารถพิเศษ นอกจากนั้น ให้กำหนดบทบาทและภารกิจของสายวิทยาการในแต่ละเหล่าใหม่ โดยให้ มีหน้าที่ในการพัฒนางานวิชาการในสายนั้นๆ และให้เป็นผู้พิจารณาในการเลื่อนเลขหมาย ความชำนาญการทหารอากาศ (ลชทอ.) นอกจากนั้น ควรศึกษาการเลื่อนเลขหมาย ความชำนาญการทหารอากาศ (ลชทอ.) ใหม่ ซึ่งน่าจะมาจากการปฏิบัติงานในสาย วิทยาการของตนเอง ไม่ใช่มาจากการศึกษาโรงเรียนนายทหารชั้นผู้บังคับฝูง โรงเรียน เสนาธิการทหารอากาศ หรือวิทยาลัยการทัพอากาศ

3) พัฒนากำลังพลจากระบบการฝึกศึกษาของกองทัพอากาศเป็นหลัก โดยสนับสนุนให้กำลังพลได้รับการพัฒนาจากระบบการฝึกศึกษาของกองทัพอากาศให้ มากที่สุดโดยเท่าเทียมกันและไม่จำกัดเหล่า เพิ่มคุณภาพผู้เข้ารับการศึกษา โดยการ คัดเลือกกำลังพลต้องทำอย่างเปิดเผย โปร่งใส และตรวจสอบได้ การพัฒนากำลังพลทุ กระดับต้องมุ่งเน้นให้มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกความเป็นทหารอาชีพ ตลอดจน ควรขยายแนวทางการพัฒนากำลังพล โดยการส่งเสริมให้กำลังพลได้เพิ่มวุฒิทางการศึกษา สูงขึ้น มีการเปิดโอกาสให้ไปศึกษาต่อระดับปริญญาโท-เอกในสถาบันการศึกษาของ พลเรือนโดยทุนส่วนตัวหรือเปิดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อการพัฒนาตัวเอง

4) ทำนุบำรุงรักษากำลังพลให้ทั่วถึง โดยการเลื่อนยศเลื่อนตำแหน่งต้อง เป็นไปตามความรู้ความสามารถในสายงานหรือสายวิทยาการของตนเองจนถึงระดับสูง สุด และต้องไม่แตกต่างกันมากในแต่ละเหล่า การได้รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทนต้องให้ เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่และการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีเกียรติศักดิ์ศรี ตลอดจน ปรับระบบการประเมินผลโดยการกำหนดเกณฑ์และตัวชี้วัดที่เด่นชัด

5) ปรับระบบการประเมินผลการศึกษาและการปฏิบัติงาน โดยทำอย่าง จริงจัง มีการคัดออกซึ่งต้องกำหนดเกณฑ์การประเมินและตัวชี้วัดที่เด่นชัด ให้ใช้หลาย วิธี เช่น การสอบ พฤติกรรม ผลงาน และทำหลายๆ ครั้งโดยมีผู้ประเมินหลายคน ผล การศึกษาและการปฏิบัติงานต้องมีผลต่อการพิจารณาลงตำแหน่งและค่าตอบแทน อีกทั้งมี การนำผลการประเมินในหลักสูตรระดับต้นมาพิจารณาประกอบในการคัดเลือกเข้ารับ การศึกษาในหลักสูตรระดับสูงขึ้น และนำผลการประเมินส่งให้หน่วยที่บรรจุเพื่อลง ประวัตินำขึ้นราชการ ในขณะที่เดียวกันการประเมินผลต้องทำอย่างเปิดเผย โปร่งใส และ ตรวจสอบได้

6) ปรับระบบการพ้นจากราชการ โดยกำหนดแนวทางการรับราชการ อย่างมีขั้นตอนตั้งแต่ก่อนการบรรจุให้ชัดเจนและเข้าใจถูกต้องตรงกัน ใช้ระบบการปลดถ่าย กำลังพลตามชั้นยศ อายุและจำนวนปีที่รับราชการ กำลังพลที่เสื่อมสภาพหากทำการ พ้นฟูแล้วไม่ดีขึ้นต้องให้พ้นจากราชการ

7) จัดทำระบบข้าราชการพลเรือนในกระทรวงกลาโหม โดยศึกษาและ กำหนดให้ชัดเจนว่าส่วนใดควรเป็นข้าราชการพลเรือนกลาโหมที่ไม่ต้องมีชั้นยศทางทหาร

8) ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการบริหาร โดยส่งเสริมให้กำลังพลได้ ศึกษาอย่างต่อเนื่องในลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้เพิ่มวุฒิทางการศึกษาสูงขึ้นใน ระดับปริญญาโทและเอก และใช้วุฒิทางการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาให้ได้รับ ความเจริญก้าวหน้าในทางราชการ มีการพิจารณาคัดเลือกและสนับสนุนผู้ที่เคยรับผิดชอบ งานด้านการศึกษาที่เป็นคนดี คนเก่งและมีความรู้ความสามารถก่อนจะไปดำรงตำแหน่ง สำคัญ รวมทั้งมีการโยกย้ายหมุนเวียนอาจารย์หรือผู้ที่เคยรับผิดชอบงานด้านการศึกษา ไปปฏิบัติงานในสายวิทยาการหรือหน่วยงานอื่น ๆ ให้เจริญก้าวหน้าในทางราชการตาม ระยะเวลาที่เหมาะสมและสมควรใจ

9) ยกเลิกระเบียบกฎเกณฑ์บางเรื่องโดยศึกษาระเบียบกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง กับการบริหารกำลังพล และทำการยกเลิกระเบียบกฎเกณฑ์ที่ไม่เอื้อให้การบริหาร กำลังพลเกิดประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กำหนดแนวทางหรือวิสัยทัศน์ในการพัฒนากองทัพอากาศในอนาคตให้ชัดเจน เพื่อการเตรียมหรือสร้างกำลังพลให้ตรงกับการพัฒนากองทัพอากาศ

2. การจัดการศึกษาของกองทัพอากาศต้องให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง และสามารถก้าวทันกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในอนาคต

3. สร้างกองทัพให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้กำลังพลได้ศึกษา ต่อเนื่องในลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้เพิ่มวุฒิทางการศึกษาสูงขึ้นในระดับปริญญาโท และเอก อีกทั้งจัดบรรยากาศในสถาบันการศึกษาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้และมีส่วนร่วม ในการพัฒนาเด็ก เยาวชนหรือประชาชน ตลอดจนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการ รวบรวมและจัดทำฐานความรู้ให้เข้าถึงความรู้ได้ง่ายและน่าสนใจ

4. ขยายขอบเขตงานบริการวิชาการ โดยโรงเรียนนายเรืออากาศปรับบทบาท การกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมายการจัดการศึกษาให้มีส่วนร่วมในการผลิตบัณฑิตสาขา วิชาที่เกี่ยวข้องกับการบินให้กับประเทศทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจและเอกชน โดยการเปิดรับ

นักศึกษาพลเรือน นักศึกษาต่างชาติจากกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งกำลังพลอื่นๆ ของกองทัพอากาศ เข้าศึกษาโดยคำนึงคุณภาพเป็นสำคัญ เพื่อใช้สถานศึกษาและทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5. สร้างความเป็นเลิศทางด้านการบินโดยสนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับด้านการบิน รวมทั้งจัดการศึกษาในระดับปริญญาโทและเอกที่เน้นการทำวิจัยโดยทำความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศ

6. ปรับโครงสร้างสถาบันการศึกษาและหน่วยต่างๆ ของกองทัพอากาศให้มีสายการบังคับบัญชาที่สั้น โดยลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นและยุบเลิกบางหน่วยงานที่เอกชนสามารถทำได้ดีกว่า ตลอดจนปรับระบบการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพโดยอาศัยกระบวนการวิจัย

7. ปรับการได้มาซึ่งผู้บริหาร โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาของกองทัพอากาศ ต้องเป็นมืออาชีพด้านการทหารและการบริหารการศึกษามากกว่าที่จะกำหนดด้วยเหล่าทหาร

8. ปฏิรูปการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาของกองทัพอากาศ โดยให้ปฏิบัติตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

9. ใช้การประเมินผลการศึกษาในการพิจารณาคัดเลือกศิษย์การบินสำหรับนักเรียนนายเรืออากาศ และใช้การประเมินผลการศึกษาและการปฏิบัติงานสำหรับการพิจารณาลงตำแหน่งและค่าตอบแทน โดยกระทำอย่างเปิดเผย โปร่งใส และตรวจสอบได้

10. การจัดหากำลังพลระดับสัญญาบัตรให้จัดหาจากโรงเรียนนายเรืออากาศเป็นหลัก โดยทำการวิเคราะห์ความต้องการใช้กำลังพลเพื่อกำหนดสาขาวิชาและจำนวนที่แน่นอนจากผู้เชี่ยวชาญ

11. การบรรจุและใช้กำลังพลต้องให้ตรงกับความรู้ วุฒิการศึกษาหรือสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา โดยคัดเลือกนักบินจากผู้สำเร็จการศึกษาในทุกสาขาวิชาและบรรจุผู้ที่ไม่ได้เป็นนักบินตามสายวิทยาการต่างๆ โดยใช้ผลการศึกษาและการประเมินค่าเป็นเกณฑ์ในการจัดลำดับที่ ซึ่งต้องกระทำอย่างเปิดเผย โปร่งใสและตรวจสอบได้

12. การพัฒนากำลังพลต้องสนับสนุนให้กำลังพลได้รับการพัฒนาจากระบบการฝึกศึกษาของกองทัพอากาศให้มากที่สุดอย่างเท่าเทียมกันและไม่จำกัดเหล่า โดยการเพิ่มคุณภาพผู้เข้ารับการศึกษา ในการคัดเลือก ผู้เข้ารับการศึกษาต้องทำอย่างโปร่งใสเปิดเผย ตรวจสอบได้ และต้องพัฒนาให้กำลังพลมีคุณธรรม จริยธรรมและจิตสำนึกความเป็นทหารอาชีพ

13. การทำนุบำรุงรักษากำลังพลต้องทำให้ทั่วถึง ในการเลื่อนยศเลื่อนตำแหน่ง ต้องเป็นไปตามความรู้ ความสามารถในสายงาน หรือสายวิชาการของตนเองจนถึงระดับสูงสุดและต้องไม่แตกต่างกันมากในแต่ละเหล่า

14. ปรับระบบการพ้นจากราชการโดยกำหนดแนวทางการรับราชการอย่างมีขั้นตอน ตั้งแต่ก่อนการบรรจุอย่างชัดเจนและเข้าใจถูกต้องตรงกัน พร้อมทั้งทำระบบการปลดถ่ายกำลังพลตามชั้นยศ อายุและจำนวนปีที่รับราชการ ในส่วนของกำลังพลที่เสื่อมสภาพ หากทำการฟื้นฟูแล้วไม่ดีขึ้นต้องพ้นจากราชการ ซึ่งจะเป็นไปโดยการพิจารณาของ คณะกรรมการ

15. การบริหารกำลังพลโดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือด้วยการส่งเสริมให้กำลังพล ได้ศึกษาต่อเนื่องในลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้เพิ่มวุฒิทางการศึกษาสูงขึ้นในระดับปริญญาโทและเอก และในการพิจารณาเลื่อนยศเลื่อนตำแหน่งต้องพิจารณาจากวุฒิทางการศึกษาหรือเคยเป็นผู้ที่รับผิดชอบงานด้านการศึกษามาก่อน

16. ศึกษาระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกำลังพล และทำการยกเลิก ระเบียบกฎหมายที่ไม่เอื้อให้การบริหารกำลังพลเกิดประสิทธิภาพ

17. จัดทำระบบข้าราชการพลเรือนในกระทรวงกลาโหมสำหรับกำลังพลที่ไม่มีความจำเป็นต้องมีชั้นยศทางทหาร

ข้อเสนอแนะหน่วยงานปฏิบัติ

1. กระทรวงกลาโหมร่วมกับกองทัพในการจัดทำระบบข้าราชการพลเรือนโดยศึกษาและกำหนดให้ชัดเจนว่าส่วนใดควรเป็นข้าราชการพลเรือนกลาโหมที่ไม่ต้องมีชั้นยศทางทหาร

2. กองทัพอากาศจัดทำนโยบายการศึกษาหรือนโยบายการพัฒนากำลังพลโดยผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องการศึกษาและกระบวนการกำหนดนโยบาย มิใช่กระทำโดยบุคคลที่มีหน้าที่หรือตำแหน่งเพียงอย่างเดียว

3. กรมกำลังพลทหารอากาศควรร่วมกับสถาบันการศึกษาของกองทัพอากาศจัดทำระบบการประเมินผลการศึกษาและการปฏิบัติงานที่มีเกณฑ์และตัวชี้วัดเด่นชัด

4. กรมกำลังพลทหารอากาศต้องวางแผนการจัดหากำลังพลใหม่ โดยทำการวิเคราะห์ถึงความต้องการที่แท้จริงของหน่วยต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาการบรรจุและใช้กำลังพลไม่ตรงกับสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา

5. กรมกำลังพลทหารอากาศ กำหนดคุณสมบัติผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศและวิทยาลัยการทัพอากาศใหม่ และการพิจารณาคัดเลือกผู้เข้ารับการศึกษาต้องเปิดเผย โปร่งใส และตรวจสอบได้

6. กรมกำลังพลทหารอากาศศึกษาระเบียบกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกำลังพลที่ไม่เอื้อให้การบริหารกำลังพลเกิดประสิทธิภาพโดยกระบวนการวิจัย

7. โรงเรียนนายเรืออากาศควรปรับหลักสูตรให้สัมพันธ์หรือสอดคล้องกับลักษณะการทำงานของกองทัพอากาศ โดยยังคงมุ่งเน้นหลักสูตรทางด้านวิศวกรรมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการบินหรือเครื่องบิน มากกว่าที่จะเป็นการศึกษาแบบทั่วๆ ไปเหมือนในมหาวิทยาลัย รวมทั้งหลักสูตรทางด้านสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการทหารหรือบริหารงานทางทหาร และจัดทำหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญและมีความพร้อม ตลอดจนปรับปรุงระบบการปกครองนักเรียนนายเรืออากาศให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

8. โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศปรับปรุงหลักสูตรอย่างถูกต้องตามหลักวิชาโดยมีอาชีพด้านการทหารและการศึกษา จัดทำเป็น 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรฝ่ายเสนาธิการกับหลักสูตรฝ่ายอำนวยการ อีกทั้งปรับหลักสูตรให้ทันสมัยโดยการลดวิชาต่างๆ ที่ไม่จำเป็นและเน้นการทำวิจัยโดยนำผลการวิจัยไปสู่การแก้ปัญหาได้จริง

9. โรงเรียนนายเรืออากาศ โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ และวิทยาลัยการทัพอากาศ ปรับโครงสร้างและระบบการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ทำการศึกษาวิจัยโดยการวิเคราะห์การศึกษาเชิงระบบกับสถาบันการศึกษาอื่นๆ เช่น สถาบันการศึกษาของกำลังพลระดับชั้นประทวน กำลังพลระดับสัญญาบัตรอื่นๆ ของกองทัพ รวมทั้งทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับสถาบันการศึกษาของเหล่าทัพอื่นๆ เช่น กองทัพบก กองทัพเรือ ตลอดจนสถาบันการศึกษาของกองทัพอื่นๆ ในต่างประเทศ

2. ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการฝึกศึกษาของสถาบันการศึกษาในกองทัพตามลักษณะการวิจัยของศาสตร์ทางด้านเศรษฐศาสตร์การศึกษา

3. ทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเรื่องการบริหารกำลังพลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแยกประเภทกำลังพลเป็นเหล่าทหาร บทบาทและภารกิจของสายวิทยาการ เลขหมายความชำนาญการทหารอากาศ (ลชทอ.) การแต่งตั้งโยกย้าย การกำหนดคุณสมบัติประจำตำแหน่ง และการพ้นจากราชการ

4. ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจของกำลังพลระดับสัญญาบัตรระหว่างเหล่านักบินกับเหล่าอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพกองทัพอากาศไทย

5. ในการวิจัยทำนองนี้ผู้วิจัยต้องตระหนักถึงการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารในระดับสูงสุดหรือผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะศึกษาอย่างแท้จริง เพื่อสามารถนำเสนอยุทธศาสตร์ได้ถูกต้องเหมาะสมกับองค์กร

ประเด็น “การปฏิรูปการศึกษาปฐมวัย”

ชื่อเรื่อง ระบบ กลไก และประสิทธิภาพของสถานเลี้ยงดูเด็กของภาครัฐและเอกชนในปัจจุบัน
Present System, Mechanisms and Efficiency of Nurseries Operated by Public and Private Sectors

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (Assoc. Prof. Dr. Jeerapran Poonpat)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2543

ความเป็นมา

การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยแรกเกิด ถึง 6 ปี นั้น มีความสำคัญยิ่งในการสร้างพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ เป็นภาระหน้าที่ที่ทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และบุคคลในชุมชน ควรให้ความร่วมมือในการอบรมเลี้ยงดู ปลูกฝังการประพฤติปฏิบัติ จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ให้เด็กมีความอบอุ่น มั่นคงในอารมณ์ ทำตนให้มีคุณค่า มีประโยชน์ในสังคมได้เหมาะสมตามวัย และมีความพร้อมที่จะเรียนต่อในชั้นสูงขึ้น หากเด็กในวัยนี้ได้รับการเอาใจใส่ดูแลอย่างถูกต้องในวันนี้ ประเทศชาติก็จะได้พลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคตข้างหน้าอย่างแน่นอน (สุชาติดา วิทยุฉวี, 2539: 42)

ด้วยเหตุที่การศึกษาในระดับก่อนวัยเรียน หรือการศึกษาในระดับปฐมวัย (0-6 ปี) มีความสำคัญในการเป็นรากฐานของชีวิตมนุษย์นี้เอง ทำให้แต่ละประเทศต่างให้ความสำคัญต่อการจัดบริการให้การศึกษาในระดับนี้ รวมทั้งประเทศไทยด้วย ดังจะเห็นได้จากการวางนโยบายด้านการศึกษาของประเทศ ที่มีเป้าหมายให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 2 ปี ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา (แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 พ.ศ. 2540-2544)

หน่วยงานภาครัฐที่จัดบริการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน มี 6 กระทรวง คือ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวงกลาโหม และทบวงมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ ยังมีองค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิต่างๆ ที่จัดการศึกษาระดับนี้ ส่วนหน่วยงานที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน

มากที่สุด คือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้วางเป้าหมายให้จัดการศึกษาระดับนี้ ร้อยละ 96 ของประชากรกลุ่มเป้าหมาย และกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาประเภทศูนย์เด็กเล็กมากที่สุด

ดังจะเห็นว่า มีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่จัดบริการให้แก่เด็กวัย 0-6 ปี โดยการศึกษาที่จัดทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนนั้น มีหน่วยงานของรัฐเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญ ส่วนหน่วยงานของภาคเอกชนมีบทบาทน้อย ดังจะเห็นได้จากรายงานเกี่ยวกับสภาพการรับนักเรียนนักศึกษาปี 2540 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) พบว่า ในระดับการศึกษาก่อนประถมศึกษา มีจำนวนนักเรียนในหน่วยงานรัฐ ร้อยละ 81 ขณะที่จำนวนนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาที่อยู่ในหน่วยงานเอกชนมีเพียงร้อยละ 19 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540) ซึ่งในภาครัฐเองยังแบ่งหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบการจัดการศึกษาให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนอีกหลายหน่วยงาน หากมองในแง่ดีจะเห็นว่า มีกระทรวงและกรมต่างๆ ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเด็กก่อนวัยเรียนอย่างมาก ทำให้มีการจัดการศึกษาที่หลากหลาย ซึ่งบางหน่วยงานก็มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางที่จะจัดบริการในด้านนั้นๆ แต่ถ้ามองในแง่ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ อาจมองได้ว่าเป็นการทำงานที่ซ้ำซ้อนและกระจัดกระจายมากเกินไป ทำให้ไม่สามารถระดมทรัพยากรมาใช้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งขาดความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัย ทำให้เพิ่มความยุ่งยากในการกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาให้มีเอกภาพ (รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2540, 2541 :39)

ในด้านคุณภาพของการจัดบริการการศึกษาแก่เด็กก่อนก่อนวัยเรียน พบว่าเด็กที่รับบริการมีพัฒนาการด้านอื่นๆ เพิ่มขึ้น แต่การพัฒนาด้านสติปัญญา หรือผลการวัดความพร้อมของพัฒนาการด้านสติปัญญา ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ โดยจากการประเมินความพร้อมตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการในด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม ที่ถือเกณฑ์ผ่านที่คะแนนร้อยละ 60 ของแบบทดสอบ ปรากฏว่าด้านร่างกายเด็กผ่านเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 98 ด้านสติปัญญา ร้อยละ 30 ด้านจิตใจ อารมณ์และสังคม ร้อยละ 56 (สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2537 อ้างถึงใน กุศล สุนทรธาดา, 2540 รายงานสภาวะการศึกษาไทยปี 2540, 2541) ทำให้เห็นว่า การขยายตัวของการศึกษาระดับนี้เป็นไปในด้านปริมาณมากกว่าคุณภาพ

สาเหตุของปัญหาในด้านคุณภาพ พบว่า มีสาเหตุมาจากตัวครูเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ เพราะในการจัดบริการแก่เด็กก่อนก่อนวัยเรียน มักขาดครูและผู้ดูแลที่มีความรู้ด้านเด็ก

ปฐมวัยโดยตรง ทำให้ครูและผู้ดูแลเด็กไม่มีความเข้าใจเรื่องหลักจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก ซึ่งมีผลต่อการฝึกเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญาของเด็กวัยนี้ แม้ว่าครูที่สอนในระดับนี้จะสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีถึงร้อยละ 52.7 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541) แต่ก็มักจะเป็นสาขาอื่น และมีความคิดแบบเก่าที่ว่า การเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญาแก่เด็ก คือการสอนให้เด็กอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น นอกจากนี้ ยังมีสาเหตุมาจากสภาพการจัดประสบการณ์ที่ครูมักจะเน้นการบรรยายมากกว่า ให้เด็กได้คิดเอง มีเหตุผล และมีทักษะการแก้ปัญหา รวมทั้งการใช้สื่อประกอบการสอนของครูที่นับว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อการเรียนรู้ของเด็กในวัยนี้ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนในด้านนี้ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ห่างไกล

นอกจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนแล้ว ผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเด็ก คือ ครอบครัวและชุมชน เพราะหากพ่อแม่ ผู้ปกครองขาดความร่วมมือ ไม่ส่งเด็กเข้ารับบริการตามสถานที่จัดบริการแล้ว เด็กย่อมไม่ได้รับโอกาสในการพัฒนา และจากการวิจัยของ กุศล สุนทรธาดา (2540) ศูนย์ดูแลเด็กเล็กทั้งในชนบทและในเมืองยังขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชน โดยเฉพาะผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และกรรมการพัฒนาเด็ก ทั้งนี้ เนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่งไม่ได้เกิดจากความต้องการอย่างแท้จริงของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องชี้แจงทำความเข้าใจถึงหลักและวิธีดำเนินงานของศูนย์ฯ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ (ณัฐเสฐ์ โพธิ์ศรีทอง, 2537 ; กองสังคมสงเคราะห์ กรุงเทพมหานคร, 2535 ; ทัดดาว ลออโรจน์วงศ์, 2532 อ้างถึงใน กุศล สุนทรธาดา, 2540)

นอกจากนี้ ยังมีผู้ปกครองบางส่วนที่มีความต้องการให้เด็กได้รับความรู้ทางวิชาการ โดยไม่เข้าใจว่าเด็กในวัยนี้ควรได้รับการเตรียมความพร้อมและกระตุ้นพัฒนาการด้านต่างๆ ก่อนจะได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการต่อไปในระดับประถมศึกษา ทำให้มีผู้ปกครองที่ไม่พอใจกับการให้บริการแบบเตรียมความพร้อมแก่เด็ก นำเด็กไปเข้าสถานบริการของเอกชนที่จำเป็นต้องปรับรูปแบบการสอนเป็นแบบวิชาการตามค่านิยมและความต้องการของผู้ปกครอง

จากการทบทวนสถานการณ์และสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย (กุศล สุนทรธาดา, 2540) พบว่า สาระที่เกี่ยวข้องกับสถานเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทยที่ได้จากการศึกษาวิจัยที่มีอยู่ ทำให้ทราบเพียงว่าสถานเลี้ยงดูเด็กขาดประสิทธิภาพในการสอน เพราะมุ่งการอ่านเขียนมากกว่าการเตรียมความพร้อมของเด็ก การคัดเลือกครูที่ขาดคุณสมบัติที่เหมาะสม การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้อง การขาดการควบคุมคุณภาพ การให้บริการที่ไม่ครอบคลุมกลุ่มเด็ก การขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนการขาดงานวิจัยที่สามารถอธิบายได้อย่างลึกซึ้งและเชื่อมโยงเป็นระบบให้เห็นว่าปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตของสถานเลี้ยงดูเด็กในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีประสิทธิภาพหรือด้อยประสิทธิภาพ ดังนั้นการวิจัยระบบ กลไก และประสิทธิภาพของสถานเลี้ยงดูเด็กของภาครัฐและเอกชนในปัจจุบัน จึงเป็นงานวิจัยที่จะให้คำตอบในการพัฒนาสถานเลี้ยงดูเด็กให้เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาระบบ กลไก และ ประสิทธิภาพของสถานเลี้ยงดูเด็กของภาครัฐและเอกชนในปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาว่า ระบบและกลไกในโรงเรียนอนุบาล/ศูนย์เด็กเล็ก/สถานเลี้ยงดูเด็ก ดำเนินการอย่างไร เป็นระบบหรือไม่ และกลไกดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่
2. เพื่อศึกษาว่า สถานศึกษาดังกล่าวของภาครัฐและเอกชน มีระบบ กลไก ประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพในการดำเนินงานต่างกันมากน้อยเพียงใด

สมมติฐานการวิจัย

1. โรงเรียนอนุบาล น่าจะมี ระบบ กลไก ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล มากกว่าของสถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก
2. โรงเรียนอนุบาล/สถานเลี้ยงดูเด็กของรัฐ น่าจะมี ระบบ กลไก ประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพมากกว่าของเอกชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงบรรยาย

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระยะที่ 1 คือ โรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก จำนวน 149 แห่ง ที่ครอบคลุมทุกภาคภูมิศาสตร์ ทุกสังกัดทั้งในและนอกอำเภอเมือง ประกอบด้วย

- 1) ผู้บริหารหน่วยงานที่ส่วนกลาง
- 2) ผู้บริหารโรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก
- 3) ครูในโรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก
- 4) ผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระยะที่ 2 คือ บุคลากรในโรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก จำนวน 19 แห่ง ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารโรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็กที่

- อยู่ในภาครัฐและเอกชน 2) ครูและผู้ดูแลเด็กในโรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก
3) ผู้ปกครองเด็กในโรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก

ตัวแปร

ตัวแปรที่สนใจศึกษา มี 4 ตัวแปร ได้แก่ ระบบ กลไก ประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพ ในการดำเนินงานเลี้ยงดูเด็ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 มี 4 ฉบับ คือ

1. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานเกี่ยวกับ นโยบาย กลไก และประสิทธิภาพระดับหน่วยงาน
2. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก เกี่ยวกับนโยบาย กลไก และประสิทธิภาพ ระดับโรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก
3. แบบสอบถามครู/ผู้เลี้ยงดูเด็ก เกี่ยวกับพัฒนาการด้านต่างๆ และการอบรมเลี้ยงดูที่โรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก
4. แบบสอบถามผู้ปกครองเด็ก เกี่ยวกับพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก และการเลี้ยงดูที่บ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 มี 5 ฉบับ คือ

1. แบบบันทึกค่าใช้จ่ายของโรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก 3 ปี ย้อนหลัง (พ.ศ. 2539 –2541)
2. แบบสังเกตพฤติกรรมของครูและเด็กในโรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก
3. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก เกี่ยวกับระบบกลไก และประสิทธิภาพ ของสถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก
4. แบบสัมภาษณ์ครู/พี่เลี้ยงเด็ก/ผู้ดูแลเด็ก เกี่ยวกับระบบ กลไก และประสิทธิภาพของสถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก
5. แบบสอบถามผู้ปกครอง เกี่ยวกับ พัฒนาการของเด็กด้านต่างๆ วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครูที่โรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก และความพร้อมของโรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก

วิธีการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เก็บข้อมูล 2 ระบบ คือ

ระยะที่ 1 เป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากคน 4 กลุ่ม คือ ผู้บริหารหน่วยงาน ผู้บริหารโรงเรียน/สถานศึกษา/ศูนย์เด็กเล็ก ครู/ผู้เลี้ยงดูเด็ก/พี่เลี้ยงเด็ก และผู้ปกครอง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ

1. สภาพการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยทั่วไปในโรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก และที่บ้าน
 2. ความพึงพอใจของผู้ปกครองและครู ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับผลการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
 3. ระบบ กลไก ประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพของโรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก จำนวน 149 แห่ง
- ระยะที่ 2 เป็นการเก็บข้อมูลเป็นรายกรณีแบบเจาะลึก จำนวน 19 แห่ง ที่เป็นของรัฐและเอกชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการแจกแจงความถี่ ส่วนข้อมูลคุณลักษณะ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ในภาพรวม

ผลวิเคราะห์จากผู้บริหารโรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก จำนวน 149 แห่ง ทั่วประเทศ พบว่า มีนโยบายและวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก เพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้กับเด็ก ในจังหวัดเชียงใหม่ ขอนแก่น ลพบุรี และชลบุรี จะเน้นที่การเตรียมความพร้อม ส่วนที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดสงขลา จะเน้นที่การส่งเสริมพัฒนาการเป็นหลัก สำหรับการจัดการเรียนการสอน ถ้าเป็นโรงเรียนอนุบาลจะอิงหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) หรือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) ใช้การรับเข้าไม่จำกัดจำนวน ยกเว้นที่จังหวัดลพบุรี การวัดประเมินผลใช้การสังเกตเป็นหลัก ใช้การแก้ปัญหาเด็กโดยอาศัยความร่วมมือกับผู้ปกครอง ด้านสื่ออุปกรณ์ พบว่ามีน้อยขาดแคลน ยกเว้นจังหวัดสงขลา และในด้านจำนวนครู/ผู้ดูแลเด็ก พบว่ามีจำนวนเพียงพอแต่ขาดคุณภาพ ซึ่งมีจำนวนหนึ่งไม่ได้จบมาโดยตรง และยังคงมีปัญหาเรื่องการประสานกับชุมชน

ผลวิเคราะห์ข้อมูลจากครู/ผู้ดูแลเด็ก พบว่า ครู/ผู้ดูแลเด็กมีลักษณะเด่น คือ มีมนุษยสัมพันธ์ มีการเตรียมสอนและมีการสอนที่เป็นระบบ สิ่งที่เป็นปัญหาคือ จำนวนและคุณภาพคน งบประมาณ และการสนับสนุนจากผู้บริหารและผู้ปกครอง

2. ในภาพย่อย 19 แห่ง สรุปได้ว่า

- 1) เป็นโรงเรียน/สถานเลี้ยงดูเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก ที่มีระบบดี มีกลไกดำเนินงานจนบรรลุผล จำนวน 9 แห่ง ใน 19 แห่ง ซึ่งเป็นของรัฐ 3 แห่ง ใน 10 แห่ง

และของเอกชน 6 แห่ง ใน 9 แห่ง อยู่ในกรุงเทพมหานครที่เป็นของรัฐ 2 แห่ง ใน 6 แห่ง ของเอกชน 3 แห่ง ใน 4 แห่ง และอยู่ในจังหวัดลพบุรีที่เป็นของรัฐ 1 แห่ง ใน 4 แห่ง และของเอกชน 3 แห่ง ใน 5 แห่ง

2) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียน/สถานเลี้ยงเด็ก/ศูนย์เด็กเล็ก ที่มีค่าประสิทธิภาพสูงเกินร้อยละ 1 มี 11 แห่ง ใน 19 แห่ง โดยเป็นของรัฐ 7 แห่ง จาก 10 แห่ง และเป็นของเอกชน 4 แห่ง จาก 9 แห่ง ซึ่งทั้ง 11 แห่งนี้ เป็นของรัฐที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร 3 แห่ง ใน 6 แห่ง และเป็นของเอกชน 2 แห่ง ใน 4 แห่ง เป็นของรัฐที่อยู่ในจังหวัดลพบุรี 4 แห่งทั้งหมด และเป็นของเอกชน 2 แห่ง ใน 5 แห่ง

3) โรงเรียนอนุบาลของรัฐที่มีทั้งระบบดี และมีกลไกดำเนินงานจนบรรลุผล และมีประสิทธิภาพเกินร้อยละ 1 มี 2 แห่ง คือ อนุบาลพิบูลเวศม์ กับอนุบาลลพบุรี ที่เป็นสถานเลี้ยงเด็ก/ศูนย์เด็กเล็กของรัฐไม่มีเลย ส่วนที่เป็นโรงเรียนอนุบาลของเอกชน มี 1 แห่ง คือ โรงเรียนกําจรวิทย์ และเป็นสถานเลี้ยงเด็ก/ศูนย์เด็กเล็กของเอกชน มี 2 แห่ง คือ สถานรับเลี้ยงเด็กบ้านเด็ก กับสถานเลี้ยงเด็กบ้านแสนสุขแฟมิลีเดย์แคร์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การเพิ่มระบบ กลไก และประสิทธิผลให้สูงขึ้น ทั้งในส่วนของรัฐและเอกชน เป็นเรื่องจำเป็น หลายแห่งยังมีค่าต่ำมาก ซึ่งการที่จะทำได้จะต้องมุ่งที่ลักษณะและความสามารถของผู้บริหารกับครู/ผู้ดูแลเด็ก ให้มีทักษะในการบริหารจัดการ มีทักษะการพัฒนาเด็กทุกด้านอย่างเป็นระบบ มีการประสานความเข้าใจกับผู้ปกครอง และมีการใช้ทรัพยากรของชุมชน

2. ค่าใช้จ่าย/หัว/ปี ในที่นี้คิดเป็นสูตรรวม โดยอิงค่าใช้จ่ายที่ทางโรงเรียนระบุ ไม่ได้คิดค่าเสื่อมสภาพ หรือค่าใช้จ่ายแฝง จึงทำให้ตัวเลขคลาดเคลื่อนได้บ้าง อย่างไรก็ตาม ผลวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า ประสิทธิภาพที่โรงเรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนยังต่ำอยู่มาก การนำผลวิจัยไปใช้จึงควรมุ่งที่การพัฒนาระบบการบริหารจัดการในเชิงธุรกิจ ความคุ้มค่า และความโปร่งใสให้มาก

3. สถานเลี้ยงเด็ก/ศูนย์เด็กเล็กทั้งของรัฐกับเอกชนที่มีค่าประสิทธิภาพต่ำมาก จะต้องหาทางปรับปรุงเช่นกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรคิดดัชนีชี้ระบบ กลไก ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ที่ต่างจากที่ใช้ในงานวิจัยนี้ และควรถ่วงน้ำหนักของดัชนีแต่ละตัวเพื่อให้ได้ค่ารวมที่แท้จริงมากขึ้น การนำวิธีทางสถิติมาใช้จะช่วยให้เห็นความชัดเจนในเรื่องนี้ได้มาก

2. ควรคำนวณประสิทธิภาพจากสูตรอื่น เช่น Cost – Benefit, Expense – Benefit, Expense – Effectiveness, Cost – Effectiveness แล้วเปรียบเทียบกัน โดยเฉพาะควรคิดค่าใช้จ่ายแฝงร่วมด้วย

ชื่อเรื่อง การศึกษาฉันทามติเกี่ยวกับการจัดการบริการสถานเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย
A Study of Collective Opinions Regarding Some Aspects of
Childcare Center Management in Thailand

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี โยเหลา (Assoc. Prof. Dr.Dusadee Yoelao)

ผู้ร่วมวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป จินนี่

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

การดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กในปัจจุบันขึ้นอยู่กับแผนระดับประเทศ 3 แผน แผนแรก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540–2544) ที่กล่าวถึงสังคมไทยที่พึงประสงค์ในอนาคตว่า “เด็กไทยทุกคนจะได้รับการดูแลเอาใจใส่ ด้านสุขภาพตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา ได้รับสารอาหารครบถ้วนตั้งแต่ปฐมวัย รวมทั้งได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี และทุกคนมีโอกาสเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมที่มีคุณภาพ” และกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาว่า “เพิ่มปริมาณการเตรียมความพร้อมทุกด้านของเด็กปฐมวัย (0–5 ปี) อย่างมีคุณภาพ”

แผนที่สอง แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540–2544) ได้กำหนดแนวทางพัฒนาเด็กและเยาวชนไว้อย่างชัดเจน ทั้ง 3 กลุ่ม คือ เด็กปกติทั่วไป เด็กกลุ่มภาวะยากลำบาก และกลุ่มปัญญาเลิศ โดยมีเป้าหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะของเด็กที่พึงประสงค์ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพและระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีแผนงาน เพื่อ “ส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กตามวัยอย่างสมดุลทุกด้าน”

“ให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดอาหารตามหลักโภชนาการแก่เด็กก่อนวัยเรียน จนถึงระดับประถมศึกษา” “ปลูกฝังค่านิยมความขยัน ประหยัด อดทนให้แก่เด็กและเยาวชน” “สนับสนุนการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กเล็กในชุมชน” “ให้เด็กและเยาวชนได้รับโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทุกพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการการพัฒนาเด็กและเยาวชน”

แผนสุดท้าย แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540–2544) มีนโยบายการพัฒนาการศึกษา คือ เร่งขยายและยกระดับความรู้พื้นฐาน ปฏิรูปการเรียนการสอนและระบบการผลิตและพัฒนาครู เร่งผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางและสูง และปฏิรูประบบการบริหารและจัดการศึกษา โดยมีส่วนของแผนงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย คือ “ส่งเสริมสนับสนุนการเตรียมความพร้อมอย่างมีมาตรฐานแก่เด็กปฐมวัยในรูปแบบที่หลากหลาย โดยดำเนินการเป็นกระบวนการร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐ ชุมชน และครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กด้อยโอกาสให้บริการแบบให้เปล่า” “กระทรวง ทบวง กรม ลดบทบาทหน่วยงานส่วนกลาง ให้ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนโดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทางวิชาการให้ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนโดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทางวิชาการและกำกับดูแลการดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบาย ตลอดจนจัดหาและสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา” “รัฐร่วมกับสถาบันสื่อมวลชนและองค์กรต่างๆ ให้ความรู้และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาแก่สถาบันสังคม ชุมชน และประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา กำหนดและพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งระบบการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา”

จากแผนระดับชาติทั้ง 3 แผนที่กำลังกล่าวถึงข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญแก่การพัฒนาเด็กปฐมวัย ที่หน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กร ชุมชน ครอบครัว ต้องร่วมมือกันกำหนดเป้าหมายและแผนงานที่ชัดเจน สอดคล้องและส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อให้การพัฒนาเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน จัดบริการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย จากข้อมูลในปี 2536 พบว่า กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทยและกรุงเทพมหานคร นับเป็นหน่วยงานหลักที่จัดบริการในด้านนี้ ท่ามกลางผู้รับผิดชอบทั้งหลายเหล่านี้ มีข้อมูลจากงานวิจัย ชี้ให้เห็นว่าการจัดบริการยังขาดคุณภาพ และขาดความชัดเจนในการดำเนินงาน โดยจากการทบทวนสถานการณ์

และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย ของ กุศล สุนทรธาดา และคณะ (2541) พบว่า โรงเรียนที่มีการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัย 3-5 ปี หลายโรงเรียน มีความเข้าใจไม่ถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญาและเป้าหมายของการเตรียมความพร้อมโรงเรียนทั้งหลายขาดสื่อและอุปกรณ์ในการเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก นอกจากนี้ ยังพบข้อมูลว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบมิได้ให้ความสำคัญกับการคัดเลือกบุคลากรที่จะเข้ามาทำงานกับเด็ก ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการสอดส่องดูแลมาตรฐานและคุณภาพของการให้บริการ ขาดบริการและสื่อสาธารณะที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ขาดการบริการเชิงรุกสำหรับเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ ขาดการควบคุมอย่างเหมาะสมเกี่ยวกับอัตราค่าบริการ

นอกจากนี้ สุนทร โคตรบรรเทา (2541: 53-54) กล่าวถึงอุปสรรคในการดำเนินงานเกี่ยวกับการวางรากฐานชีวิตในเด็กปฐมวัย คือ ยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ในระดับกลางและภูมิภาค และขาดความเข้าใจตรงกันทั้งภาครัฐและเอกชน ขาดมาตรฐานในการดำเนินงาน โดยที่หน่วยงานปฏิบัติงานตามความถนัดและความชำนาญของตนเองมากกว่าคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กรอบด้าน ขาดการประสานงานอย่างใกล้ชิด ขาดเอกสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน และขาดงบประมาณสนับสนุน

จากการสรุปผลการทำงานในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) พบปัญหาดังนี้ คือ เด็กปฐมวัยขาดการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียน ประถมศึกษา โดยพบว่า เด็กวัย 3-5 ปี ประมาณร้อยละ 34.6 ไม่ได้รับการเตรียมความพร้อม อันจะมีผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา นอกจากนี้ คุณภาพการศึกษาของไทยอยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วง ความสามารถของเด็กไทยโดยเฉลี่ยอ่อน ทั้งด้านกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างมีเหตุผล รวมทั้งมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านนิสัยใฝ่รู้ คุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย การทำงานเป็นหมู่คณะในระดับต่ำ นอกจากนี้ พบปัญหาด้านการบริหารจัดการที่ไม่เปิดโอกาสให้ส่วนต่างๆ ของสังคมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การทำงานซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงาน และขาดการประสานงานในการดำเนินงาน ขาดการระดมสรรพกำลังเพื่อการศึกษา ขาดการติดตามและประเมินผลอย่างมีส่วนร่วม อย่างมีระบบและต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

เมื่อมองภาพในอนาคตอีก 10 ปี ข้างหน้า โครงสร้างของครอบครัวจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น พ่อแม่ต้องทำงานนอกบ้านมากขึ้น การพัฒนาเด็กในวัย

0-6 ปี มีอาจพึงพบบุคคลในครอบครัวได้เต็มที่ สถานเลี้ยงดูเด็กย่อมมีบทบาทยิ่งขึ้น ดังนั้นการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเรื่องการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามนโยบาย ได้นำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดแผนงานที่มีความชัดเจนยิ่งขึ้น คณะผู้วิจัยจึงทำการศึกษาจันทมัตติในประเด็นต่างๆ ที่ยังมีความไม่สอดคล้อง ไม่เหมาะสม เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก และหาข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางในการเชื่อมประสานการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นการหาแนวทางในการส่งเสริมให้สถานเลี้ยงดูเด็กมีคุณภาพและตรวจสอบได้ โดยศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในระดับผู้ผลักดันนโยบาย ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง ผู้บริหารสถานเลี้ยงดูเด็ก ผู้ปฏิบัติงานเลี้ยงดูเด็ก ผู้ปกครอง และตัวแทนชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อหาจันทมัตติหรือความเห็นพ้องเกี่ยวกับการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กในเรื่องต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก และเป้าหมายด้านคุณลักษณะของเด็ก
2. องค์กรหลักที่เป็นผู้นำหรือแกนกลางในการจัดบริการ และประสานงานระหว่างกลุ่มผู้ให้บริการสถานเลี้ยงดูเด็ก
3. บทบาทของรัฐ ชุมชน และเอกชน ในการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก
4. กลไกเพื่อควบคุม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงสำรวจ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กทั้งในระดับที่กำหนดนโยบาย ระดับผู้ประสานงานการใช้นโยบาย และระดับปฏิบัติ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับบริการ โดยมีรายละเอียดในแต่ละกลุ่มดังนี้

กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย ประกอบด้วย

1. กลุ่มนักการเมือง เป็นผู้มีบทบาทสำคัญเรื่องเด็ก ได้แก่ วุฒิสมาชิก และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานฝ่ายการศึกษาของเด็ก

2. กลุ่มนักวิชาการเรื่องเด็ก เป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องการศึกษาและพัฒนาการของเด็กปฐมวัยทั้งในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน ตลอดจนนักวิชาการในหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก และทำงานด้านเด็กปฐมวัย

3. กลุ่มผู้บริหารระดับสูง เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งหมายถึง ผู้บริหารระดับปลัดกระทรวง อธิบดีกรมต่างๆ ที่ทำงานเกี่ยวกับการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก รวมถึงประธานมูลนิธิของเอกชน

กลุ่มผู้ประสานงานการใช้นโยบาย ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารระดับกลาง เป็นผู้คอยประสานงานและดำเนินงานตามนโยบายที่กำหนด ได้แก่ ศึกษานิเทศก์การศึกษา ศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ ตลอดจนศึกษานิเทศก์เขตในกรุงเทพมหานคร

กลุ่มปฏิบัติงาน ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้บริหารระดับต้น เป็นผู้กำกับ ดูแล และดำเนินงานตามนโยบายที่กำหนด ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนที่เป็นของรัฐและเอกชน หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เจ้าของกิจการสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน เจ้าอาวาส อีหม่าม

2. กลุ่มผู้นำชุมชน เป็นผู้กำกับ ดูแล และให้การสนับสนุนท้องถิ่นในการดำเนินงานจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก ได้แก่ ผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบล

3. กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลเด็ก สอนเด็กอย่างใกล้ชิดในสถานเลี้ยงดูเด็ก ทั้งของภาครัฐและเอกชน ได้แก่ ครู และผู้ดูแลเด็ก

กลุ่มผู้รับบริการ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ปกครองของเด็กวัย 0-6 ปี ได้แก่ บิดามารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน และอาศัยอยู่ในเมืองและชนบททั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย บุคลากรกลุ่มต่างๆ จำนวน 1,663 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ดังนี้

1. เลือกจังหวัดที่มีกลุ่มบุคคลทุกกลุ่ม ในแต่ละภาคภูมิศาสตร์ของประเทศไทย ได้ดังนี้คือ ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงราย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น ภาคกลาง ได้แก่ กรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี ภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดสงขลา

2. แต่ละจังหวัดจะจำแนกกลุ่มตัวอย่างออกตามพื้นที่ ที่มีระดับความเจริญแตกต่างกัน 3 ระดับ คือ พื้นที่ที่มีความเจริญมาก ได้แก่ อำเภอเมือง พื้นที่ที่มีความเจริญปานกลาง ได้แก่ อำเภอนอกเมืองที่มีระยะทางห่างจากอำเภอเมืองออกไปประมาณ 10 กิโลเมตร พื้นที่ที่มีความเจริญน้อย ได้แก่ อำเภอนอกเมืองที่มีระยะทางห่างจากอำเภอเมืองมากกว่า 10 กิโลเมตร

3. แต่ละพื้นที่จะจำแนกประเภทหน่วยงานออกเป็น หน่วยงานของรัฐ และ หน่วยงานของเอกชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ใช้กับกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1. เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นผู้ปกครองเกี่ยวกับคุณภาพของสถานบริการ เลี้ยงดูเด็ก การเตรียมความพร้อมและการให้การศึกษาเด็กวัย 0-6 ปี เนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ประกอบด้วย คุณภาพสถานเลี้ยงดูเด็ก 12 ด้าน วัดโดยให้ผู้ปกครอง ตัดสินใจเลือกเฉพาะข้อที่เห็นว่ามีค่าสำคัญ และระบุรายละเอียดที่เลือก

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับความเพียงพอของสถานเลี้ยงดูเด็ก และความต้องการมีส่วนร่วมในการควบคุม และตรวจสอบคุณภาพสถานเลี้ยงดูเด็ก

2. แบบสอบถามความคิดเห็นครูหรือผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับคุณภาพของสถานบริการ เลี้ยงดูเด็ก การเตรียมความพร้อม และการให้การศึกษาเด็กวัย 0-6 ปี โดยให้ผู้ตอบนึกถึง สถานเลี้ยงดูเด็ก หรือโรงเรียนอนุบาล หรือศูนย์เด็กเล็กที่ตนทำงานอยู่ เนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วย สถานที่เก็บข้อมูล ประเภทของสถาน เลี้ยงดูเด็ก อายุของเด็ก และผู้ถูกสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วย คุณภาพสถานเลี้ยงดูเด็ก 12 ด้าน วัดโดยให้ผู้ปกครอง ตัดสินใจเลือกเฉพาะข้อที่เห็นว่ามีค่าสำคัญ และระบุรายละเอียดที่เลือก

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับองค์กรหลักในการดูแลและ จัดบริการเลี้ยงดูเด็กวัย 0-6 ปี เนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพของผู้บริหาร และข้อมูล เกี่ยวกับสถานเลี้ยงดูเด็ก เพื่อให้ผู้ตอบได้อ่านก่อนตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วย ข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาการทำงานที่หน่วยงาน ของท่านเคยประสบ และให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์กรหลัก หน้าที่ของ องค์กรหลัก และหน่วยงานที่เหมาะสมจะเป็นองค์กรหลักในการดูแลการจัดบริการเลี้ยงดูเด็ก

4. แนวคำถามในการใช้เทคนิคเดลฟายกับนักวิชาการ เป็นการถามความคิดเห็น เกี่ยวกับ 1) วัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กวัย 0-6 ปี 2) บทบาทของรัฐ ชุมชน และเอกชน ในการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก 3) กลไกเพื่อ การควบคุม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพในการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก

5. แบบสัมภาษณ์นักการเมืองเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย บทบาท และรูปแบบในการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก

6. แนวคำถามในการสนทนากลุ่มตัวแทนครูและผู้ดูแลเด็ก ในเรื่องการประกันคุณภาพภายในของสถานเลี้ยงดูเด็ก/โรงเรียนอนุบาล ประเด็นในการระดมความคิดประกอบด้วย 1) การกำหนดเป้าหมาย (ผู้กำหนดเป้าหมายคือใคร และวิธีการในการกำหนดเป้าหมาย) 2) การกำหนดกิจกรรม (เกณฑ์ในการเลือกกิจกรรมคืออะไร ใครเป็นผู้กำกับดูแล) 3) การตรวจสอบผลที่เกิดขึ้น (ใครเป็นผู้ตรวจสอบผล วิธีการตรวจสอบทำอย่างไร) 4) การพัฒนาและปรับปรุง (ใครเป็นผู้รับผิดชอบ)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS/PC เพื่อวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรทุกตัว

2. ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อการวิเคราะห์ข้อความที่ปรากฏในเอกสาร และการวิเคราะห์เนื้อหาจากผลการสนทนากลุ่ม โดยใช้ข้อความจากแบบสอบถามปลายเปิดเป็นหลักในการจัดกลุ่มความคิดเห็นเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

1. ฉันทามติเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย (0-6 ปี) ที่สำคัญมากที่สุด คือ เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการถูกต้องตามหลักวิชา และเพื่อฝึกนิสัยพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นในสังคม เป้าหมายที่สำคัญมากที่สุดที่ต้องการให้เกิดกับเด็กวัย 0-3 ปี และ 3+ - 6 ปี จากการให้บริการของสถานเลี้ยงดูเด็ก คือ มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม อย่างสมดุล และมีความสุข และในเด็กวัยเรียน 3+ - 6 ปี มีเป้าหมายที่สำคัญมากที่สุดเพิ่มขึ้นอีก 1 ข้อ คือ มีความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้น รัฐจึงควรนำฉันทามติดังกล่าวไปกำหนดเป็นหลักเกณฑ์สำคัญของการจัดตั้งสถานเลี้ยงดูเด็กทั้งภาครัฐและเอกชน โดยสถานเลี้ยงดูเด็กทุกแห่งต้องปฏิบัติได้ตามเกณฑ์นี้ จึงจะได้รับการยอมรับ ในการนี้รัฐจะต้องเป็นผู้นำในการระดมความคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปฏิบัติเพื่อหารูปแบบเนื้อหา และวิธีการในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยให้สถานเลี้ยงดูเด็กแต่ละแห่งสามารถเลือกให้เข้ากับลักษณะเฉพาะของตน และจัดดำเนินการได้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย พร้อมกันนั้นรัฐจะต้องให้ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน ผู้ประกอบการ ผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไป ได้มีความรู้ความเข้าใจตรงกันว่าวัตถุประสงค์และเป้าหมายดังกล่าวคือ

อะไร และทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไรที่จะทำให้วัตถุประสงค์และเป้าหมายดังกล่าวสัมฤทธิ์ผล

สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กในปัจจุบัน จะเห็นว่า มีหน่วยงานหลายหน่วยงานให้บริการสถานเลี้ยงดูเด็ก อายุ 0-6 ปี ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม ทบวงมหาวิทยาลัย เป็นต้น จากผลการศึกษาค้นหาความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่ององค์กรหลักที่จะเป็นผู้นำหรือแกนกลางในการจัดบริการ พบว่า ควรจะต้องมีองค์กรหลักรับผิดชอบดูแลการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก อายุ 0-3 ปี คือ กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุข ส่วนองค์กรหลักสำหรับสถานเลี้ยงดูเด็กวัย 3+ - 6 ปี คือ กระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้น ในฐานะหน่วยงานของรัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการผลักดันให้องค์กรหลักทำหน้าที่รับผิดชอบ ดูแล ตลอดจนทำหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นของกระทรวงต่างๆ ที่ดำเนินการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กอยู่แล้ว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ ในด้านการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ รวมทั้งแนวทางการปฏิบัติงาน การจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่ชัดเจน ตลอดจนมีองค์กรที่มีบทบาทอย่างแท้จริงในการดำเนินการและรับผิดชอบต่องานต่างๆ ที่จัดขึ้น

2. สำหรับการศึกษาค้นหาความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของรัฐ ชุมชน และเอกชนในการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก พบว่า ในการกำหนดแนวทางการดำเนินการจัดบริการ และการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์นั้น ควรจะมีการจัดกลุ่มทำงาน อันประกอบด้วยผู้แทนของ รัฐ ชุมชน เอกชน ที่จะช่วยกันจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้เป็นรูปธรรมต่อไป แต่ไม่พบฉันทามติระหว่างนักการเมือง และระหว่างนักวิชาการเกี่ยวกับบทบาทร่วมกันของรัฐ ชุมชน เอกชน ในการร่วมกันจัดทำบริการสถานเลี้ยงดูเด็กวัย 0 - 6 ปี แสดงว่าคนกลุ่มนี้อาจมีความคิดหรืออาจรับทราบข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกัน ดังนั้น ควรมีการจัดสัมมนาเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และให้ได้อัปเดตที่นำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนต่อไป

3. ส่วนการศึกษาค้นหาความคิดเห็น ด้านกิจกรรมและด้านการประกันคุณภาพ พบว่า กิจกรรมที่มีความเร่งด่วนมากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ การกำหนดมาตรฐานการทำงาน หน่วยงานกลางควรดำเนินการจัดทำมาตรฐานด้านต่างๆ ให้ครบถ้วน และเผยแพร่สู่สถานเลี้ยงดูเด็กให้ทั่วถึง อีกทั้งควรมีมาตรการจูงใจให้สถานเลี้ยงดูเด็กทุกแห่งมีการทำงานให้เป็นไปตามมาตรฐานโดยเร็ว อย่างไรก็ตาม ควรกำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐาน และขั้นก้าวหน้า (หรืออื่นๆ ที่แสดงถึงพัฒนาการ) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของสถานเลี้ยงดูเด็กอย่างต่อเนื่อง

การพบฉันทามติระหว่างนักวิชาการเกี่ยวกับดัชนีที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพของสถานเลี้ยงดูเด็กว่าย 0-3 ปี และวัย 3+ - 6 ปี ทั้งสิ้น 27 ตัว ควรใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวิจัยและพัฒนาคุณภาพของสถานเลี้ยงดูเด็กแต่ละแห่งตามความเหมาะสม อีกทั้งควรพิจารณาดัชนีที่ผู้ปกครองมีฉันทามติประกอบด้วย เพราะการจัดสถานเลี้ยงดูเด็กเป็นการให้บริการอย่างหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้รับบริการด้วย สุดท้ายคือ สถานเลี้ยงดูเด็กควรใช้ข้อมูลด้านการกำกับดูแลคุณภาพภายในเพื่อการตรวจสอบกระบวนการทำงานของตนว่า ในขั้นตอนของการทำงานทั้งหมด คือวางแผน ปฏิบัติ ประเมิน และปรับปรุงนั้น ได้อาศัยข้อมูลจากบุคคลหลายฝ่าย และใช้วิธีการหลายรูปแบบหรือไม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. รัฐจะต้องมียุทธศาสตร์การดำเนินงานในเรื่องที่จะทำให้ทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง บุคคลในวงการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้ประกอบการ ผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไป ได้มีความรู้ความเข้าใจตรงกันว่าวัตถุประสงค์และเป้าหมายดังกล่าวคืออะไร และทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไรที่จะทำให้วัตถุประสงค์และเป้าหมายดังกล่าวสัมฤทธิ์ผล ยุทธศาสตร์ที่สามารถจะนำไปใช้ได้ อาทิ การประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ การจัดประชุมสัมมนา เป็นต้น

2. หน่วยงานของรัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการผลักดันให้เกิดองค์กรที่รับผิดชอบในการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งการจัดตั้งองค์กรหลัก อาจทำได้โดยการจัดตั้งเป็นหน่วยงานใหม่เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบดูแล หรือมีการมอบหมายงานให้เป็นภารกิจหลักของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ตลอดจนทำหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นของกระทรวงต่างๆ ที่ดำเนินการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กอยู่แล้ว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในด้านการกำหนดนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ รวมทั้งแนวทางในการปฏิบัติงานการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่ชัดเจน ตลอดจนมีองค์กรที่มีบทบาทอย่างแท้จริงในการดำเนินการและรับผิดชอบต่องานต่างๆ ที่จัดขึ้น

3. ควรจะมีการจัดกลุ่มทำงาน อันประกอบด้วยผู้แทนของรัฐ ชุมชน เอกชน ที่จะช่วยกันจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้เป็นรูปธรรมต่อไป

ชื่อเรื่อง ผลของการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ของ
เด็กวัยอนุบาล โดยการใช้การอภิปรายเพื่อแก้สถานการณ์ที่มีข้อขัดแย้ง
ทางจริยธรรมในนิทานที่มีทางสองแพร่ง
Effect of the Promotion of the Constructivist-Based Sociomoral of
Preschoolers by Using Discussion on Moral Conflict Resolution in
Dilemma Story

ผู้วิจัย

นางสาวพิชญ์ ขำมา (Ms.Pich Khamma)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2543

ความเป็นมา

เด็กในช่วงวัยอนุบาลถือว่าเป็นช่วงที่สำคัญมาก เพราะหากได้มีการพัฒนาจิตใจ
ของเด็กในวัยนี้แล้ว ก็นับว่าเป็นการวางพื้นฐานในการพัฒนาจริยธรรมด้วย เพราะอยู่ในวัย
ระยะเริ่มต้นที่จะเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่างๆ ทางสังคม รวมทั้งกฎเกณฑ์ทางจริยธรรม (ธีระพร
อุวรรณโณ, 2526) และเป็นวัยที่ต้องมีการปูพื้นฐานทางจิตใจอย่างเหมาะสม เพื่อให้เด็กได้
มีความพร้อมที่จะพัฒนาทางจริยธรรมได้อย่างเต็มที่ เมื่อเด็กเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่

การศึกษาแนวคอนสตรัคติวิสต์เป็นตัวส่งเสริมพัฒนาการทางจริยสังคม ภายใต้
บรรยากาศของห้องเรียนที่เต็มไปด้วยความร่วมมือระหว่างกันและกัน สิ่งนี้มีอิทธิพล
โดยตรงต่อพัฒนาการทางสติปัญญา สังคม จริยธรรม และบุคลิกภาพ บรรยากาศทาง
จริยสังคมปรากฏเป็นคุณลักษณะของทุกประสบการณ์ที่ได้รับในโรงเรียน คุณลักษณะ
ดังกล่าวประกอบด้วย การแก้ไขความขัดแย้ง การตั้งกฎและการตัดสินใจ การออกเสียง
การอภิปรายในเรื่องของสังคม และจริยธรรม ทางเลือกของการลงโทษที่อาศัยความเห็น
ของส่วนรวม และเรื่องวิชาการ

ปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคในการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมทางสังคมให้กับ
เด็กวัยอนุบาล คือ การที่บุคลากรครูขาดความรู้ความเข้าใจ และแนวทางในการปฏิบัติ
 อีกทั้งการส่งเสริมจริยธรรมให้กับเด็กอนุบาลไม่บรรลุผล เพราะการจัดการศึกษาในระดับ
อนุบาลไม่มีแผนการสอนเกี่ยวกับการส่งเสริมจริยธรรม หรือการส่งเสริมคุณลักษณะที่
พึงประสงค์ให้กับเด็กอย่างชัดเจน จึงทำให้ครูสอดแทรกความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ให้
กับเด็กน้อยมาก และบางครั้งครูอาจจะเลยไม่ได้ให้ความสำคัญ

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการสร้างแนวทางให้กับครู และ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับอนุบาล ให้มีวิธีการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคม แก่เด็กอย่างเหมาะสม และจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยต่างๆ พบว่า วิธีการปลูกฝัง จริยธรรมด้วยเหตุผล โดยใช้วิธีการอภิปรายเพื่อแก้สถานการณ์ที่มีข้อขัดแย้งทางจริยธรรม ในนิทานที่มีทางสองแพร่ง เป็นวิธีการหนึ่งที่มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ใน การส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ให้กับเด็กวัยอนุบาล ผู้วิจัยจึง มีความสนใจที่จะนำวิธีการดังกล่าวมาใช้ในการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัย อนุบาล และศึกษาผลการใช้ว่าเป็นอย่างไร เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการ สอนที่มีคุณภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลของการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ด้านกลวิธี การเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน และด้านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน ตาม แนวคอนสตรัคติวิสต์ โดยการใช้การอภิปรายเพื่อแก้สถานการณ์ที่มีข้อขัดแย้งทางจริยธรรม ในนิทานที่มีทางสองแพร่ง

2. เพื่อศึกษาผลของการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อน ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ โดยการใช้การอภิปราย เพื่อแก้สถานการณ์ที่มีข้อขัดแย้งทางจริยธรรมในนิทานที่มีทางสองแพร่ง

สมมติฐานการวิจัย

1. คะแนนจริยธรรมทางสังคม ด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันของ เด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลอง สูงกว่า เด็กวัยอนุบาลกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติ

2. คะแนนจริยธรรมทางสังคม ด้านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันของเด็ก วัยอนุบาลกลุ่มทดลอง สูงกว่า เด็กวัยอนุบาลกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติ

3. คะแนนจริยธรรมทางสังคม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนของเด็ก วัยอนุบาลกลุ่มทดลอง สูงกว่า เด็กวัยอนุบาลกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย วิจัยเชิงทดลอง

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กวัยอนุบาล อายุ 5-6 ปี กำลังศึกษาอยู่ใน ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลวัดปริณายก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพฯ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กวัยอนุบาลที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลวัดปรีณายก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 จำนวน 32 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย โดยจับฉลากเพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง จากจำนวนห้องเรียนทั้งหมด 10 ห้อง ให้ได้ 1 ห้อง มีนักเรียนทั้งหมด 32 คน แล้วจับฉลากอีกครั้งหนึ่งเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 16 คน และกลุ่มควบคุม 16 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสังเกตพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน และด้านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันของเด็กวัยอนุบาล
2. แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อน
3. แผนการสอนการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การอภิปรายเพื่อแก้สถานการณ์ที่มีข้อขัดแย้งทางจริยธรรมในนิทานที่มีทางสองแพร่ง จำนวน 30 แผน
4. แผนการสอนตามปกติ จำนวน 30 แผน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจริยธรรมทางสังคมด้านต่างๆ หลังจากนั้นจึงทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนจริยธรรมทางสังคม โดยใช้สถิติ T-test

สรุปผลวิจัย

1. หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนจริยธรรมทางสังคม ด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน ระดับ 2 สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนจริยธรรมทางสังคม ด้านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน ระดับ 2 สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนจริยธรรมทางสังคม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อน สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ระยะเวลาของการดำเนินการทดลอง เด็กยังไม่คุ้นเคยกับคำถามที่ต้องแสดงความคิดเห็น เด็กพูดแสดงความคิดเห็นได้น้อย คำตอบของเด็กเป็นลักษณะถามคำตอบคำ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องใช้เวลากับเด็ก ฝึกให้เด็กคุ้นเคยกับคำถาม โดยผู้วิจัยต้องถามคำถามปลายเปิดกระตุ้นให้เด็กคิดอย่างค่อยเป็นค่อยไป
2. จากการทดลองพบว่า การเล่านิทานที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก หรือสิ่งที่เด็กคุ้นเคย จะทำให้เด็กสามารถพูดแสดงความคิดเห็นได้มากกว่าการเล่านิทานที่มีเรื่องราวไกลตัวเด็ก
3. จากการทดลองพบว่า พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนของเด็ก กลุ่มทดลองก้าวหน้าขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เช่น มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน พูดคุยกันมากขึ้น รู้จักเปรียบเทียบในการพูดเสนอความคิดเห็น ใช้วิธีการยกมือขึ้นก่อนพูด รู้จักรอคอยและฟังเพื่อน
4. เด็กหลายคนในกลุ่มทดลองมีความเชื่อมั่นในตนเองและกล้าแสดงออกอย่างเห็นได้ชัด เช่น พูดเสนอความคิดเห็นได้ทันทีโดยที่ครูไม่ต้องใช้คำถามถามนำ และมีการถามคำถามกลับเมื่อไม่เข้าใจ
5. จากการสังเกตการร่วมกิจกรรมของเด็ก พบว่า ขณะที่ครูเล่านิทานนั้น ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง การเล่านิทานของครูต้องมีเทคนิคทั้งด้านการใช้น้ำเสียง สีหน้า ภาพนิทานที่ใช้ต้องมีสีสันดึงดูดความสนใจของเด็ก อีกทั้งครูต้องคำนึงถึงเด็กทุกคนว่าต้องมองเห็นสื่อที่ครูใช้ประกอบการเล่านิทาน และครูสามารถมองสบตาเด็กทุกคนได้อย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลของการส่งเสริมจริยธรรมตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ โดยสอนการอภิปรายเพื่อแก้สถานการณ์ที่มีข้อขัดแย้งทางจริยธรรมในนิทานที่มีทางสองแพร่งกับเด็กที่หลากหลายกลุ่ม เช่น ทดลองกับเด็กแต่ละอายุ เด็กด้อยโอกาส เด็กเร่ร่อน เป็นต้น
2. ควรศึกษาผลของการส่งเสริมจริยธรรมตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์อื่นๆ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การสร้างสถานการณ์จำลอง การอภิปรายจากตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริง เป็นต้น

ประเด็น “การคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา”

ชื่อเรื่อง การวิเคราะห์ความเหมาะสมขององค์ประกอบที่ใช้ในระบบการสอบ
คัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2543-2545
Propriety Analysis of Factors Involved in the System of
University Entrance Examination 2000-2002

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิช (Assoc. Prof. Dr.Suwimon Wongwanich)

ผู้วิจัยร่วม

เรือเอก หญิง ปิยะมาภรณ์ โชคอวยชัย นางสาวศจีมาจ ขวัญเมือง
นางสาวศุภววรรณ ทรงอำนาจคุณ

ปีที่ทำวิจัยเสร็จ

2546

ความเป็นมา

ระบบการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยยังเป็นประเด็นปัญหาที่ผู้เกี่ยวข้อง
วิพากษ์และหาแนวทางปรับปรุง เพื่อให้เป็นระบบที่สามารถคัดคนเข้าเรียนได้เหมาะสม
และสอดคล้องกับการจัดการศึกษาที่เป็นไปตามหลักการของการปฏิรูปการเรียนรู้ ระบบ
การสอบคัดเลือกที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน เรียกว่า ระบบ ENTRANCE เริ่มใช้ตั้งแต่ปีการ
ศึกษา 2543 ถือว่าเป็นระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากหากเทียบกับระบบเดิมที่ใช้
กันก่อนหน้านั้นมานานนับสิบๆ ปี โดยองค์ประกอบสำคัญที่นำมาใช้ในการคัดเลือก
นักศึกษามี 2 ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่ (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในช่วงมัธยมศึกษาตอนปลาย
(ม.4-6) ที่สะท้อนด้วยคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) ซึ่งคิดเป็น 5% และตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์
(PR) ของนักเรียนในโรงเรียนของตนเอง ซึ่งคิดเป็น 5% (2) คะแนนที่ได้จากทดสอบ
ด้วยข้อสอบกลางของทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ (2.1) กลุ่ม
วิชาหลักที่ผู้สมัครสอบทุกคนต้องสอบเป็นนิชิาร่วม จำนวน 3 วิชา (ภาษาไทย สังคม
ศึกษา อังกฤษ) (2.2) กลุ่มวิชาหลักที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่ต้องการเข้าเรียน และ
(2.3) กลุ่มวิชาเฉพาะสาขา (ในบางสาขาวิชา)

แม้ว่าการทดลองใช้ระบบการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย ที่เรียกกันว่าระบบ ENTRANCE จะดำเนินการได้ 3 ปี แต่จากผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่ายังไม่ค่อยเป็นที่พอใจของผู้เกี่ยวข้อง คนส่วนใหญ่เห็นว่าระบบดังกล่าวยังไม่ได้แก้ปัญหาการเรียนเพื่อมุ่งเข้ามหาวิทยาลัย และลดปัญหาการเรียนกวดวิชาของนักเรียน แต่กลับพบว่ายิ่งทำให้นักเรียนเรียนกวดวิชากันมากขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายทั้งเพื่อเพิ่มคะแนน GPA และ PR ในโรงเรียน และเพิ่มคะแนนจากข้อสอบกลาง ผลกระทบที่เกิดจากระบบและการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวจากนักวิชาการที่เกี่ยวข้องและจากทบวงมหาวิทยาลัยที่จะให้มีการปรับปรุงระบบการสอบคัดเลือกใหม่ที่เหมาะสมกว่าเดิม

ในช่วงปีนี้ เริ่มมีการนำเสนอแนวคิดใหม่ของการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย ซึ่งเรียกว่า ระบบ ADMISSION จากทบวงมหาวิทยาลัย และจะนำมาใช้ในปีการศึกษา 2549 ระบบ ADMISSION เป็นระบบที่ให้ความสำคัญกับผลการเรียนในช่วง ม.4 – ม.6 มากขึ้น โดยกำหนดองค์ประกอบของคะแนนและน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบต่างๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ (1) คะแนน GPA 5% และ PR 5% (เหมือนระบบที่ใช้อยู่เดิมในขณะนี้) (2) คะแนนจากการสอบระดับชาติ (national test) (3) คะแนนวิชาสามัญ/วิชาเฉพาะ (4) คะแนนความถนัดทางการเรียน และบันทึกการทำกิจกรรมของผู้เรียนขณะเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากนี้ ยังมีการสอบสัมภาษณ์องค์ประกอบเหล่านี้อาจมีน้ำหนักแตกต่างกันตามกลุ่มสาขาวิชาหรือสถาบันการศึกษา ข้อเสนอดังกล่าวยังไม่ได้มีการสรุปและประกาศใช้อย่างเป็นทางการ เป็นเพียงการนำเสนอกรอบแนวคิดกว้างๆ ให้ผู้เกี่ยวข้องได้พิจารณาโดยละเอียดรอบคอบก่อน

การนำเสนอแนวคิดระบบ ADMISSION นี้ก่อให้เกิดประเด็นการวิพากษ์ตามมาว่า การปรับระบบนี้มีพื้นฐานบนหลักการใด และเนื่องจากยังไม่มีข้อมูลเชิงประจักษ์จากการศึกษาวิจัยว่าระบบ ENTRANCE ที่ใช้อยู่มีความเหมาะสมเพียงใด งานวิจัยโดยทั่วไปที่มีการศึกษากันส่วนใหญ่ เป็นการสำรวจโดยใช้ความคิดเห็นของผู้ตอบ (perception) ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นที่อิงความชอบหรือความพอใจส่วนบุคคลที่มีต่อระบบสอบคัดเลือก ยังไม่มีข้อมูลรองรับที่หนักแน่นว่าการใช้องค์ประกอบ GPA และ PR และการกำหนดน้ำหนักคะแนนในส่วนนี้ 10% จะเป็นองค์ประกอบที่สามารถคัดเลือกผู้สมัครได้อย่างเหมาะสม การปรับระบบการสอบคัดเลือกใหม่เป็นระบบ ADMISSION จึงเป็นการปรับเปลี่ยนที่ยังไม่สามารถสร้างความมั่นใจได้ว่าจะเหมาะสมกว่าระบบ ENTRANCE เดิมเพียงใด เนื่องจากข้อมูลยังไม่เพียงพอ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาวิจัยองค์ประกอบที่ใช้ในระบบเดิม เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการปรับระบบการคัดเลือกใหม่ที่มีความเหมาะสมกว่าเดิม

หลักการของการปรับระบบการสอบคัดเลือก

ระบบการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยที่ดี ต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานต่อไปนี้
(1) สามารถคัดนักศึกษาที่มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการของสาขาวิชา (2) มีความเป็นธรรมกับนักเรียน ไม่ก่อให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบอันเนื่องมาจากความไม่เท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษา (3) สามารถบริหารจัดการได้ง่าย ไม่ยุ่งยาก มีประสิทธิภาพ ประหยัดงบประมาณค่าใช้จ่าย และเวลาในการจัดสอบ (4) สอดคล้องกับแนวทางการเรียนการสอนของนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (5) ไม่สร้างความเครียดหรือความกดดันแก่ผู้เรียน และลดปัญหาการเรียนกวดวิชาซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของนักเรียน เพิ่มค่าใช้จ่ายของครอบครัวและให้โอกาสในการสอบคัดเลือกได้กับผู้มีความสามารถสูง

จากหลักการข้างต้น การวิจัยนี้ต้องการวิเคราะห์ความเหมาะสมขององค์ประกอบที่ใช้ในการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย เพื่อนำไปสู่การให้ข้อเสนอในการปรับระบบ โดยกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบที่ควรนำมาใช้ในการคัดเลือกดังนี้ (1) เป็นองค์ประกอบที่มีความตรง สามารถคัดผู้สมัครที่มีความรู้ในสาขาวิชาที่จะสอบเข้าได้ และมีความไว (sensitivity) ในการตัดสินผลการสอบคัดเลือกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2) ใช้องค์ประกอบที่อาศัยการจัดสอบด้วยข้อสอบจำนวนน้อยตัว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสอบคัดเลือก การลดความเครียดของผู้เรียน และค่าใช้จ่ายในการเรียนกวดวิชา (3) เป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้เข้าสอบ และอยู่บนพื้นฐานทางความเป็นจริงว่ายังมีความแตกต่างของมาตรฐานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยในช่วงปีการศึกษา 2543-2545

2. เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมขององค์ประกอบที่ใช้ในระบบการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยในปัจจุบัน (ระบบ ENTRANCE) โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังต่อไปนี้

2.1 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคะแนน GPA และ PR และคะแนนในวิชาต่างๆ ที่ใช้ในการสอบคัดเลือกกับคะแนนรวมที่ใช้ตัดสินผลการคัดเลือก

2.2 เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของคะแนนสอบคัดเลือกและผลการตัดสินเมื่อมีการปรับน้ำหนักความสำคัญของคะแนน GPA และ PR ใหม่

2.3 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบจัดอันดับของคะแนนรวมที่ใช้คะแนนดิบและคะแนนที่ได้จากการแปลงคะแนนดิบจากแต่ละวิชาเป็นคะแนนมาตรฐาน และการเปลี่ยนแปลงของผลการสอบคัดเลือกระหว่างการไว้คะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน

3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของคะแนนความสามารถของผู้สมัครในกลุ่มสาขาวิชาต่างๆ และคุณภาพขององค์ประกอบที่ใช้ในการคัดเลือก

4. เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการปรับระบบการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงพรรณนา

การวิจัยครั้งนี้ ใช้แหล่งข้อมูลทุติยภูมิจากฐานข้อมูลคะแนนสอบคัดเลือกของทบวงมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2543-2545 โดยมีฐานข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา 3 ชุด ได้แก่ (1) ฐานข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์การสอบ (6 ครั้ง) จำนวน 363,656 คน (2) ฐานข้อมูลคะแนนที่ดีที่สุด (3 ปี) จำนวน 137,868 คน (3) ฐานข้อมูลการตัดสินใจ (ปี 2545) จำนวน 444,697 records

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติภาคพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ร้อยละ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบจัดอันดับ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย

1.1 การกระจายของผู้สมัคร

ในช่วง 3 ปีการศึกษา (2543-2545) ผู้สมัครสอบวิชาต่างๆ ในสาขาวิทยาศาสตร์มีจำนวนมากกว่าสาขาศิลปะ คิดเป็น 7:3 ผู้สมัครสอบส่วนใหญ่จบจากโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาร้อยละ 90 ผู้สมัครที่มาจากโรงเรียนในเขตเมือง (รวมกรุงเทพมหานคร) และนอกเขตอำเภอเมืองมีปริมาณใกล้เคียงกัน ผู้สมัครสอบส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยอัตราส่วนเพศหญิง:เพศชาย เท่ากับ 7:3 ยกเว้นสาขาวิศวกรรมศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ ที่มีสัดส่วนของเพศชายมากกว่า

1.2 การกระจายของผู้สมัครสอบได้

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สมัครสอบที่โรงเรียนตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จะสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ในสัดส่วนที่สูงกว่าโรงเรียนที่อยู่นอกเขตอำเภอเมือง โดยภาพรวม

มีค่าเท่ากับ 8:2 โดยเฉพาะสาขาแพทยศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ และนิติศาสตร์ ผู้อยู่ในเขตเมืองสอบเข้าได้สูงกว่ามาก นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้สอบคัดเลือกได้ที่เป็นเพศชายมีประมาณร้อยละ 38-40 และเพศหญิงประมาณร้อยละ 60-62 อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์โดยควบคุมตัวแปรเพศในช่วง 3 ปีการศึกษา พบว่า ผู้สมัครที่เป็นเพศชายสอบคัดเลือกผ่านประมาณร้อยละ 11-15 ส่วนเพศหญิงสอบคัดเลือกผ่านร้อยละ 10-14 แสดงว่าผู้ที่สอบคัดเลือกผ่านมีทั้งเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยเพศชายจะสอบคัดเลือกได้มากกว่าเพศหญิงประมาณร้อยละ 1

สัดส่วนของผู้สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้อยู่ในช่วงร้อยละ 10-11 ผู้ที่ได้ค่า PR สูงๆ จะสอบคัดเลือกได้ในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่ได้ค่า PR ต่ำกว่า ผลการวิจัยมีลักษณะเดียวกันเมื่อแยกการวิเคราะห์ตามที่ตั้งของโรงเรียนที่อยู่ในเมืองและนอกเมือง

1.3 รูปแบบการสอบ

รูปแบบการสอบที่วิเคราะห์จากจำนวนวิชาที่ใช้ในการสอบ พบว่า มีตั้งแต่ 3 วิชา จนถึง 7 วิชา เมื่อแยกตามรายวิชาที่สอบพบว่า มีทั้งหมด 48 รูปแบบ ในจำนวนนี้มี 37 รูปแบบ หรือคิดเป็นร้อยละ 77 เป็นรูปแบบที่ผู้สมัครสอบนำมาใช้ในการคัดเลือกไม่ถึงร้อยละ 1 ผู้สมัครสอบใช้วิชาสมัครสอบสูงสุด จำนวน 7 วิชา คิดเป็นร้อยละ 48 และสำหรับผู้ที่ใช้วิชารหัส 01-07 ในการเลือกสาขาวิชาที่สมัครสอบมีเป็นสัดส่วนมากที่สุด คือ ร้อยละ 38 วิชาเหล่านี้เป็นการสอบในกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วยวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ 1 เคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา

1.4 การกระจายของคะแนนสอบ

ค่าเฉลี่ยของคะแนน GPA เพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2543, 2544, 2545 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.40, 2.47 และ 2.52 ตามลำดับ การกระจายของคะแนน GPA มีค่าใกล้เคียงกันในแต่ละปี สำหรับคะแนน PR มีค่าสูงขึ้นเล็กน้อย โดยในปี 2543, 2544, 2545 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 59.75, 61.51 และ 61.88 ตามลำดับ การกระจายของคะแนน PR มีค่าใกล้เคียงกันในแต่ละปี แต่มีแนวโน้มว่าจะมีการกระจายของคะแนนลดลงเรื่อยๆ เล็กน้อย การกระจาย (CV) ของคะแนน PR มีค่าสูงกว่าคะแนน GPA มากเกือบเป็น 2 เท่า เมื่อวิเคราะห์แยกตามกลุ่มสาขาวิชา พบว่า คะแนนมีการกระจายแตกต่างกัน โดยเฉพาะคะแนน GPA และคะแนน PR จะมีค่าการกระจายมากในสาขาแพทยศาสตร์และทันตแพทยศาสตร์เมื่อเทียบกับสาขาอื่น นอกจากนี้ ในกลุ่มสาขานิติศาสตร์ พบว่า ผู้ที่สอบคัดเลือกได้ส่วนใหญ่เลือกสาขานี้เป็นอันดับหนึ่งมากที่สุด รองลงมา คือ สาขานิติศาสตร์ แพทยศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ สำหรับกลุ่มสาขา

ทันตแพทยศาสตร์นั้น ผู้ที่สอบคัดเลือกได้ส่วนใหญ่จะเลือกสาขานี้เป็นอันดับ 2 และอันดับ 3

ในช่วง 3 ปีการศึกษา พบว่า มีความแตกต่างกันมากของคะแนนเฉลี่ยระหว่างวิชาที่ใช้ในการสอบ แต่ภายใต้วิชาเดียวกันคะแนนเฉลี่ยต่างกันไม่ค่อนมาก คะแนนเฉลี่ยในวิชาสังคมศึกษาและวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษา ได้แก่ ภาษาไทย อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน จีน ญี่ปุ่น จะมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 30 % ขึ้นไป แต่วิชาทางสายวิทยาศาสตร์ เช่น คณิตศาสตร์ 1 ฟิสิกส์ เคมี คณิตศาสตร์ 2 จะมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า โดยมีค่าเฉลี่ยไม่ถึง 30 % และในบรรดาวิชาทั้งหมดที่ใช้ในการคัดเลือก พบว่า วิชาภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ประมาณ 44 % วิชาสังคมศึกษามีค่าการกระจายต่ำสุด รองลงมา คือ วิชาบาลี วิทยาศาสตร์กายภาพ และวิชาชีววิทยา สำหรับวิชาที่ค่าการกระจายสูงกว่าวิชาอื่นประมาณ 2 เท่า ได้แก่ ฟิสิกส์ เคมี คณิตศาสตร์ 1

2. ความสัมพันธ์ของคะแนน GPA, PR กับวิชาหลัก

2.1 คะแนน GPA และ PR มีความสัมพันธ์ระหว่างกันค่อนข้างสูง โดยมีความมากกว่า 0.80 ขึ้นไป ในขณะที่วิชาหลักอื่นๆ มีความสัมพันธ์ระหว่างกันไม่ค่อยสูง มีขนาดปานกลางหรือค่อนข้างต่ำ แต่หากวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวิชาที่อยู่ในกลุ่มสาขาเดียวกัน จะพบว่ามีความสัมพันธ์กันเองในระดับปานกลางค่อนข้างสูง และจะมีความสูงกว่าความสัมพันธ์กับวิชาที่อยู่ต่างกลุ่มสาขา เช่น ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ ระหว่างวิชาเคมี ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ 1 จะมีความสูงกว่าความสัมพันธ์ระหว่างวิชาในกลุ่มทางภาษา คะแนนวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพมีความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำกับวิชาทางด้านภาษาหรือคณิตศาสตร์

2.2 เมื่อแยกตามกลุ่มสาขาวิชา พบว่า คะแนน GPA และ PR มีความสัมพันธ์กับคะแนนรวมไม่สูง คะแนน GPA มีความสัมพันธ์กับคะแนนรวมสูงกว่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนน PR กับคะแนนรวม และพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนน PR กับคะแนนรวมมีค่าต่ำมากในคณะแพทยศาสตร์ และทันตแพทยศาสตร์

3. การเปลี่ยนแปลงของผลการตัดสินเมื่อปรับน้ำหนักความสำคัญของคะแนนในวิชา

3.1 การศึกษาความสัมพันธ์ของผลการตัดสินเมื่อพิจารณาจากอันดับที่ (rank) ของผู้สมัครสอบในกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อปรับเปลี่ยนน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบที่ใช้ในการคัดเลือก รูปแบบการปรับน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบมีทั้งหมด 9 รูปแบบ ผลการวิจัยเมื่อใช้รูปแบบเดิมในปัจจุบัน (GPA-PR

อย่างละ 5 % รวมเป็น 10%) เป็นฐานในการเปรียบเทียบ การไม่ใช้องค์ประกอบ GPA-PR ในการคัดเลือก ให้ผลการตัดสินใกล้เคียงรูปแบบเดิมที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน รูปแบบที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของผลการตัดสินมาก คือ รูปแบบที่ใช้ GPA และ PR คิดเป็น 50% และหากจะใช้ GPA อย่างเดียวคิดเป็น 10% (โดยไม่ใช้ PR) จะให้ผลค่อนข้างสอดคล้องกับรูปแบบเดิมที่ใช้อยู่ปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังพบว่าการใช้แต่คะแนน PR ให้ผลการตัดสินที่แตกต่างจากรูปแบบเดิมมากที่สุด สาขาวิชาที่ได้รับผลกระทบมากหากมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้น้ำหนักคะแนน คือ สาขาทันตแพทยศาสตร์ สาธารณสุข และพยาบาลศาสตร์

3.2 การไม่ใช้องค์ประกอบ GPA-PR ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของผลการตัดสินประมาณ 3 % - 5% และหากจะใช้ GPA โดยไม่รวม PR คิดเป็น 10 % จะให้ผลการตัดสินที่สอดคล้องกับรูปแบบเดิมสูงกว่าการใช้องค์ประกอบ PR อย่างเดียว

3.3 การปรับคะแนนดิบเป็นคะแนนมาตรฐานส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของผลการตัดสินประมาณ 1 % - 3%

4. องค์ประกอบความสามารถของผู้สมัคร

4.1 องค์ประกอบและน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบที่ใช้คัดเลือก

4.1.1 ผลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันจากฐานข้อมูล 3 ปีการศึกษา พบว่า โมเดลการวัดสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยองค์ประกอบที่ใช้ในการคัดเลือกผู้สมัคร ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ องค์ประกอบ GPA-PR องค์ประกอบวิชาหลักร่วม 3 วิชา (ภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ) และองค์ประกอบวิชาเฉพาะสาขา โดยน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบทั้งสามอยู่ในอัตราส่วน 25:35:40 แต่รูปแบบการสอบที่ต่างกันตามสาขาที่สอบ ซึ่งแยกเป็น สายวิทยาศาสตร์ ศิลป์-ภาษา ศิลป์คำนวณ ให้ผลของน้ำหนักองค์ประกอบที่ต่างกัน หากจะกำหนดระบบการสอบคัดเลือกที่เป็นระบบเดียวที่สามารถใช้ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นการสอบในกลุ่มสาขาใด จะได้รูปแบบการสอบ 2 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

รูปแบบที่ 1 องค์ประกอบ 1: องค์ประกอบ 2 และ 3 = 25: 75

รูปแบบที่ 2 องค์ประกอบ 1: องค์ประกอบ 2 และ 3 = 30: 70

4.1.2 องค์ประกอบ GPA และ PR มีน้ำหนักความสำคัญในอัตราส่วน 7:3 หรือ 6:4

4.1.3 องค์ประกอบวิชาหลักร่วม (ภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ) มีน้ำหนักความสำคัญอยู่ในอัตราส่วนที่เท่ากัน คือ 33:33:34

4.2 ความเที่ยงของ GPA, PR และแบบสอบ

ผลการวิเคราะห์คุณภาพขององค์ประกอบที่ใช้ในการคัดเลือกด้านความเที่ยง ได้ผลดังต่อไปนี้

1. GPA มีค่าความเที่ยงปานกลางค่อนข้างต่ำ (0.36) ส่วน PR มีค่าความเที่ยงต่ำมาก (0.10-0.12)
2. แบบสอบที่มีค่าความเที่ยงค่อนข้างสูง (0.80 ขึ้นไป) ได้แก่ วิชาเคมี (0.79-0.81)
3. แบบสอบที่มีค่าความเที่ยงปานกลางค่อนข้างสูง (0.60-0.79) ได้แก่ สังคมศึกษา (0.66-0.71) ภาษาอังกฤษ (0.62) ชีววิทยา (0.71) ภาษาไทย (0.64-0.69) ฟิสิกส์ (0.67)
4. แบบสอบที่มีค่าความเที่ยงปานกลาง (น้อยกว่า 0.60) ได้แก่ ภาษาฝรั่งเศส (0.51) คณิตศาสตร์ 1 (0.48-0.53) วิทยาศาสตร์กายภาพ (0.39-0.52) คณิตศาสตร์ 2 (0.37-0.43)
5. วิชาความถนัดเฉพาะสาขา ได้แก่ วิชาพื้นฐานวิศวกรรมศาสตร์ มีค่าความเที่ยงขนาดปานกลาง (0.51) นอกนั้นเป็นแบบสอบที่มีค่าความเที่ยงต่ำ ได้แก่ วิชาแวกครู ในสาขาครุศาสตร์ (0.28) วิชาความถนัดทางสถาปัตยกรรมศาสตร์ (0.11)
6. วิชาความถนัดทางศิลปกรรมศาสตร์ ทำการวิเคราะห์เพียง 2 วิชา คือ ทฤษฎีนิเทศศิลป์ และปฏิบัตินิเทศศิลป์ พบว่าวิชาความถนัดภาคทฤษฎีมีค่าความเที่ยงขนาดปานกลาง (0.57) ส่วนภาคปฏิบัติมีค่าความเที่ยงต่ำมาก หรือเกือบไม่มีความเที่ยงเลย (0.05)
7. วิชาเฉพาะ (โดยเฉลี่ย) มีค่าความเที่ยงสูงกว่าค่าความเที่ยงของ GPA และ PR

4.3 ความตรงเชิงทำนายของ GPA และแบบสอบ

ผลการวิจัยที่อิงข้อมูลของ วิเชียร เกตุสิงห์ (2546) พบว่า GPA มีความตรงเชิงทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นปีที่ 1 ของนักศึกษามหาวิทยาลัย ในระดับปานกลาง (0.38) ภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ มีความตรงเชิงทำนาย (ประมาณ 0.41-0.47) สูงกว่าวิชาอื่นๆ GPA และคะแนนรวมจากการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยสามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในชั้นปีที่ 1 ของนักศึกษา มีค่าใกล้เคียงกัน แต่มีขนาดแตกต่างกันระหว่างกลุ่มสาขาวิชา

ผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพขององค์ประกอบที่ใช้ในการคัดเลือกพบว่า องค์ประกอบบางตัวมีคุณภาพด้านความเที่ยงและความตรงเชิงทำนายในระดับปานกลาง

และบางตัวมีระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ค่าความเที่ยงและความตรงเชิงทำนายของ GPA, PR และวิชาที่ใช้ในการสอบคัดเลือกมีความแตกต่างกันเมื่อแยกวิเคราะห์ตามกลุ่มสาขาวิชา

5. ข้อเสนอเกี่ยวกับระบบการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย

รูปแบบการสอบคัดเลือกตามความคิดของผู้ทรงคุณวุฒิมี 7 รูปแบบ แต่มีผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน จาก 15 คน (60 %) เห็นด้วยกับข้อเสนอของผู้วิจัยว่าระบบการสอบคัดเลือกที่จะปรับปรุงใหม่ ควรใช้รูปแบบดังนี้

ระบบการสอบคัดเลือกตามรูปแบบที่นำเสนอจะแตกต่างจากระบบ ADMISSION ในประเด็นน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบ GPA-PR โดยมีน้ำหนักเพิ่มขึ้นจากที่กำหนด 10 % เป็น 25 % หรือมากกว่า และน้ำหนัก GPA ควรสูงกว่า PR ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการใช้ PR ในการคัดเลือก แต่ก็ไม่คัดค้านหากเป็นนโยบายของรัฐเรื่องกระจายโอกาสทางการศึกษา

นอกจากนี้ ยังมีความจำเป็นต้องทดสอบความรู้ของผู้เรียนเหมือนที่กำหนดในระบบ ADMISSION แต่ใช้คะแนนจากแบบสอบระดับชาติ (National Test-NT) เพียงฉบับเดียว แล้วให้แต่ละสาขากำหนดกลุ่มสาระหรือน้ำหนักความสำคัญตามที่เห็นว่าเหมาะสมในแต่ละกลุ่มสาระ ในกรณีที่คิดว่าแบบสอบ NT จะวัดความรู้ได้ไม่เพียงพอที่จะคัดเลือกผู้เรียนในบางกลุ่มสาขา ก็ควรพัฒนาแบบสอบ NT ให้มี 2 ฟอรม คือ ฉบับทดสอบความรู้พื้นฐาน (basic form) และฉบับทดสอบความรู้ขั้นสูง (advanced form) นักเรียนต้องสอบแบบสอบฉบับพื้นฐานทุกคน สำหรับฉบับทดสอบความรู้ขั้นสูงจะสอบต่อจากแบบสอบพื้นฐานในแต่ละกลุ่มสาระติดต่อกันไป ไม่มีการจัดสอบแยกออกไปต่างหาก ให้รวมอยู่ในการสอบ NT ครั้งเดียวกัน และให้ผู้เรียนมีโอกาสในการตัดสินใจว่าจะสอบหรือไม่สอบฉบับขั้นสูงก็ได้ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการรับรองของแต่ละสาขาวิชา

สำหรับองค์ประกอบ GPA ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรมีการปรับเทียบคะแนนด้วยแบบสอบระดับชาติ เนื่องจากยังมีความแตกต่างของมาตรฐานคุณภาพการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียน

รูปแบบที่นำเสนอในรายงานวิจัยนี้อยู่ภายใต้เงื่อนไขของข้อจำกัดของจำนวนรับนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน จึงยังจำเป็นต้องใช้องค์ประกอบด้านวิชาการ (academic factors) เป็นหลักในการคัดเลือก และต้องมีเครื่องมือวัดที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะแบบสอบระดับชาติ (Nation Test-NT) ต้องพัฒนามาอย่างมีคุณภาพ เพื่อใช้ในการปรับเทียบเกรดเฉลี่ยชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและสำหรับการคัดเลือกด้วย ทั้งนี้อัตราส่วน

ของน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบ GPA-PR: องค์ประกอบที่ใช้การทดสอบ (NT) = 30:70 และผู้ทรงคุณวุฒิยังเห็นว่าองค์ประกอบ GPA อาจมีน้ำหนักเพิ่มมากกว่านี้ หากแบบทดสอบ NT ที่นำมาใช้คัดเลือกมีคุณภาพเหมาะสม นอกจากนี้ ควรนำองค์ประกอบที่ไม่เกี่ยวข้องกับวิชาการ (non-academic factors) มาใช้ในการคัดเลือกด้วย แต่ไม่คิดเป็นน้ำหนักคะแนนในช่วงแรก

ชื่อเรื่อง GPA กับการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา
GPA and the Admission System of Educational Institutions

ผู้วิจัย

ดร.วิเชียร เกตุสิงห์ (Dr.Wichien Ketsingha)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2546

ความเป็นมา

ในการคัดเลือกผู้จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า) โดยการสอบรวม ซึ่งดำเนินการโดยทบวงมหาวิทยาลัย (ในฐานะผู้ประสานงานที่ได้รับมอบหมายจากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ) กำหนดให้ผู้สมัครต้องสอบวัดความรู้วิชาต่างๆ ตามที่คณะ/สาขาวิชาในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งกำหนด แล้วนำคะแนนจากการสอบวัดความรู้นั้น มารวมกับคะแนนจากการเรียนสะสมตลอดหลักสูตร ในรูปของผลการเรียนเฉลี่ย (GPA) และตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์จากสถานศึกษา (PR) ในสัดส่วน 90:10 คือ คิดคะแนนผลการเรียน (GPA + PR) ร้อยละ 10 และคะแนนจากการสอบวัดความรู้อีก ร้อยละ 90

ตั้งแต่มีการใช้ผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) ในรูปของ GPA และ PR มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมานั้น ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์หรือมีข้อสงสัยกันหลายเรื่อง เช่น

1. ผลการเรียนจากแต่ละสถานศึกษาเป็นมาตรฐานเดียวกันหรือไม่ การใช้ GPA ของแต่ละแห่งมาคิดเป็นคะแนนโดยตรงเลยอาจจะไม่เป็นธรรม จะมีวิธีแก้ไขอย่างไร หรือไม่

2. การใช้ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ มาคิดเป็นคะแนนเพิ่มส่วนหนึ่ง เป็นการสมควรหรือไม่ เพราะจะทำให้โรงเรียนที่มีคุณภาพ หรือมีชื่อเสียง หรือเป็นที่นิยมเข้าเรียนกัน เสียเปรียบโรงเรียนเล็กๆ หรือโรงเรียนในต่างจังหวัด

3. การใช้ผลการเรียนหรือ GPA มาเป็นส่วนหนึ่งของการคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย เป็นเรื่องที่ดี เพราะทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนในสถานศึกษา มีความตั้งใจเรียนวิชาอื่นๆ นอกเหนือจากวิชาที่ใช้สอบคัดเลือกมากขึ้น เนื่องจากทุกวิชามีความหมายเพราะเป็นส่วนหนึ่งของ GPA เท่าที่ใช้มาแล้วมีความเหมาะสมเพียงใด

4. สัดส่วนของ GPA เพียงร้อยละ 5 น่าจะน้อยไป ควรเพิ่มสัดส่วนให้มากขึ้น นักเรียนจะได้ตั้งใจเรียนในโรงเรียนมากขึ้นและกวาดวิชาน้อยลง มีข้อมูลหรือผลการวิจัยสนับสนุนเรื่องนี้หรือไม่

5. トラバドที่การสอบวัดความรู้เพื่อการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ยังไม่สอดคล้องกับการสอบวัดผลในสถานศึกษา เช่น วิชาเฉพาะบางวิชาวัดเกินหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือข้อสอบบางวิชายากเกินไป เป็นต้น การกวาดวิชาเฉพาะวิชาที่ใช้ในการคัดเลือก และความเครียดที่เกิดจากการต้องสอบหลายครั้ง ก็ไม่มีวันลดลงหรือหมดไป จะมีทางอย่างไรที่จะลดการสอบให้น้อยลง หรือไม่ต้องสอบเป็นกรณีพิเศษเลยจะได้หรือไม่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ปัจจุบันคือ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา) ในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่เสนอนโยบายและวางแผนระยะยาวทางการศึกษาของชาติ ได้เห็นความสำคัญของเรื่องนี้ ประกอบกับได้มีมติของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2543 ให้ติดตามเรื่องนี้ จึงได้มีการติดตาม ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรายงานเรื่องนี้มาเป็นลำดับ จนถึงขั้นในปัจจุบัน ได้ติดตามถึงผลการเรียนชั้นปีที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษาของผู้ที่ผ่านการคัดเลือก (จากการสอบเอนทรานซ์) และได้เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2545 จึงได้นำข้อมูลผลการเรียนดังกล่าวมาวิเคราะห์ ร่วมกับการสอบวัดความรู้วิชาหลัก 9 วิชา และผลการเรียนเฉลี่ยสะสมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (GPA) รวมทั้งได้วิเคราะห์เพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับ GPA โดยเฉพาะอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงของผลการเรียนเฉลี่ยสะสมของผู้จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในช่วงปีการศึกษา 2541-2545

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสอบวัดความรู้หรือคะแนนที่ใช้ในการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา กับผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (GPA)

3. เพื่อเปรียบเทียบความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ ระหว่างคะแนนสอบวัดความรู้หรือคะแนนที่ใช้ในการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา กับผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (GPA) ที่มีต่อผลการเรียนเฉลี่ยสะสมชั้นปีที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษา ของนักศึกษาที่สอบคัดเลือกได้ในปีการศึกษา 2545

สมมติฐานการวิจัย

1. การนำ GPA มาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ทำให้เกิดการให้คะแนนสูงขึ้นหรือทำให้เกรดเพ้อ

2. GPA มีความสัมพันธ์กับการสอบวัดความรู้ที่ใช้ในการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

3. ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ GPA คะแนนสอบวัดความรู้วิชาต่างๆ มีความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ต่อผลการเรียนในสถาบันอุดมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงพรรณนา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

วัตถุประสงค์ข้อ 1

ประชากร คือ ผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ปีการศึกษา 2541-2545 ที่ปรากฏรายชื่อในแฟ้มข้อมูลของศูนย์สารสนเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีจำนวนดังนี้

ปีการศึกษา 2541 จำนวน 433,734 คน

ปีการศึกษา 2542 จำนวน 442,023 คน

ปีการศึกษา 2543 จำนวน 517,907 คน

ปีการศึกษา 2544 จำนวน 508,327 คน

ปีการศึกษา 2545 จำนวน 533,041 คน

วัตถุประสงค์ข้อ 2

ประชากร คือ ผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าที่สอบวัดความรู้ หรือสมัครสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าที่สมัครสอบเพื่อรับการคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีจำนวนดังนี้ (จำนวนที่หายไปในบางปี คือ ผู้ที่มีข้อมูลไม่สมบูรณ์ ซึ่งมีจำนวนน้อยมาก)

ปีการศึกษา 2542 จำนวน 124,573 คน

ปีการศึกษา 2543 จำนวน 129,368 คน

ปีการศึกษา 2544 จำนวน 124,735 คน

ปีการศึกษา 2545 จำนวน 131,824 คน

ปีการศึกษา 2546 จำนวน 115,123 คน

วัตถุประสงค์ข้อ 3

ประชากร คือ ผู้ที่สอบคัดเลือกและได้เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทุกสถาบันในแต่ละปี

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สอบคัดเลือกได้ในปีการศึกษา 2545 และเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่สามารถติดตามได้ และมีผลการศึกษาระดับชั้นปีที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษา 18 สถาบัน จำนวนรวม 14,997 คน

ตัวแปรหรือข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อ 1

ตัวแปรหรือข้อมูล คือ ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (GPA) แบ่งเป็น 5 ตัวแปรย่อย คือ GPA ของปีการศึกษา 2541 ถึง ปีการศึกษา 2545

วัตถุประสงค์ข้อ 2

ตัวแปรหรือข้อมูล คือ คะแนนจากการสอบวัดความรู้ที่ใช้ในการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2542 ถึง ปีการศึกษา 2546 แยกเป็นวิชาหลัก 9 วิชา ได้แก่ ภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ 1 คณิตศาสตร์ 2 ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา วิทยาศาสตร์กายภาพชีวภาพ และผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (GPA)

วัตถุประสงค์ข้อ 3

ตัวแปรพยากรณ์ คือ คะแนนผลการสอบวัดความรู้ วิชาหลัก (ในวัตถุประสงค์ข้อ 2) เฉพาะปีการศึกษา 2545 และผลการเรียนเฉลี่ยสะสม GPA ปีการศึกษา 2544

ตัวแปรเกณฑ์ คือ ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมชั้นปีที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2545

ตัวแปรอิสระ ที่ใช้จำแนกกลุ่ม คือ สถาบัน และกลุ่มสาขาวิชา

การรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากข้อมูลทั้งหมดเป็นข้อมูลทุติยภูมิ การรวบรวมข้อมูลจึงใช้วิธีการขอสำเนาแฟ้มข้อมูล หรือข้อมูลที่พิมพ์บนกระดาษ แล้วแต่กรณี จากหน่วยงานที่เป็นเจ้าของข้อมูล (การติดต่อใช้รูปแบบอย่างเป็นทางการ คือ ใช้หนังสือราชการ)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ที่เหมาะสมกับลักษณะของการประมวลผลต่างๆ ได้แก่ MS Excel, MS Access, SPSS/PC⁺, SPSS for Windows

วิธีการทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าสถิติพื้นฐานต่างๆ คือ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง/สูง (Kurtosis) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์/สมมติฐานการวิจัยข้อ 1

1.1 ค่าเฉลี่ยของผลการเรียนเฉลี่ยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ GPA ของโรงเรียนหรือสถานศึกษาทั่วประเทศ ในช่วง 5 ปี คือปีการศึกษา 2541-2545 ไม่แตกต่างกันมากนัก และไม่มีสัญญาณบอกว่าการให้เกรดของโรงเรียนโดยภาพรวมมีการปล่อยเกรดอย่างชัดเจนแต่ประการใด

1.2 สถานศึกษาส่วนใหญ่ (เกือบร้อยละ 90) มีการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยของผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระดับสถานศึกษา ไม่เกิน 0.25 และแต่ละปีจะมีทั้งส่วนที่ลดลงและเพิ่มขึ้น จำนวนสถานศึกษาที่มีผลการเรียนเฉลี่ยทั้งโรงเรียนเพิ่มขึ้นมาก มีปริมาณเพียงเล็กน้อย เช่น ที่มีการเพิ่มขึ้นของค่าเฉลี่ยของผลการเรียนแต่ละปีเกินกว่า 0.50 มีไม่ถึงร้อยละ 1

1.3 การเพิ่มขึ้นของค่าเฉลี่ยผลการเรียนเฉลี่ยสะสมรายโรงเรียน มีตั้งแต่ ไม่เพิ่มเลยตลอด 4 ปี จนถึงเพิ่มขึ้นทุกปี สถานศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกปี โดยแต่ละปีเกรดเฉลี่ยเพิ่มมากกว่า 0.05 มีเพียงร้อยละ 1.2 (จำนวน 32 โรงเรียน) เท่านั้น

วัตถุประสงค์/สมมติฐานการวิจัยข้อ 2

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนเฉลี่ยสะสม หรือ GPA กับคะแนนจากการสอบคัดเลือกหรือสอบวัดความรู้วิชาหลัก 9 วิชา ตั้งแต่ปี 2542 – 2546 นั้น พบว่าค่าสหสัมพันธ์มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปีในหลายวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาภาษาไทย

สังคมศึกษา และภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นวิชาที่ผู้สมัครทุกคนต้องสอบ พบว่ามีความสัมพันธ์กับผลการเรียนเฉลี่ยสะสม (GPA) ค่อนข้างน้อย ในปี 2542 แต่ความสัมพันธ์มีค่าสูงขึ้นในปี 2543 ถึงปี 2545 และในปี 2546 มีค่าลดลงเล็กน้อย ทั้ง 3 วิชาดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับ GPA สูงสุดในปี 2545 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่เกือบร้อยละ 30 (วิชาสังคมศึกษา) จนถึงเกือบร้อยละ 40 (วิชาภาษาไทย) ส่วนอีก 6 วิชาที่เหลือพบว่ามีความสัมพันธ์กับ GPA เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากปี 2542 จนมีค่าสูงสุดในปี 2546 แต่ละวิชา มีความสัมพันธ์กับ GPA มากกว่าร้อยละ 20 จนถึงเกือบร้อยละ 30

2.2 วิชาที่มีความสัมพันธ์กับผลการเรียนเฉลี่ยสะสม หรือ GPA มากที่สุด คือ วิชาภาษาไทย

วัตถุประสงค์/สมมติฐานการวิจัยข้อ 3

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสอบวัดความรู้วิชาหลัก 9 วิชา กับผลการเรียนเฉลี่ยสะสมชั้นปีที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษา พบว่า ที่มีค่าสูงคือ ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสอบวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา และภาษาอังกฤษ กับผลการเรียนเฉลี่ยสะสมชั้นปีที่ 1 ซึ่งทั้ง 3 วิชาดังกล่าว ผู้สมัครสอบคัดเลือกทุกคนต้องสอบ ส่วนวิชาหลักอื่นๆ อีก 6 วิชา พบว่ามีความความสัมพันธ์ในระดับรองลงไป ซึ่งแสดงให้เห็นกันว่าในกลุ่มวิชาหลักทั้ง 9 วิชานั้น วิชาภาษาไทย สังคมศึกษา และภาษาอังกฤษมีความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์สูงสุด สามารถอธิบายผลการเรียนเฉลี่ยสะสมชั้นปีที่ 1 ได้ตั้งแต่ร้อยละ 16.5 (ภาษาอังกฤษ) ถึงร้อยละ 22 (ภาษาไทย) โดยประมาณ

3.2 ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (GPA) ในภาพรวม พบว่ามีความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ต่อผลการเรียนเฉลี่ยสะสมชั้นปีที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษาประมาณ .454 หรือสามารถอธิบายผลการเรียนปีที่ 1 ได้ประมาณร้อยละ 20.6 ซึ่งเมื่อเทียบกับวิชาที่ใช้สอบวัดความรู้หรือสอบคัดเลือกแล้ว ปรากฏว่า ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมหรือ GPA เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีรองจากวิชาภาษาไทยเท่านั้น และดีกว่าทุกวิชาหลักอื่นๆ ที่ใช้ในการคัดเลือกเข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษา

3.3 เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายสถาบัน พบว่า เกือบทุกสถาบัน (ยกเว้นมหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี) วิชาภาษาไทยยังคงเป็นวิชาที่มีความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์สูงสุด และรองลงมาคือ วิชาสังคมศึกษา และภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับภาพรวม ส่วน 3 สถาบันที่ยกเว้น พบว่า วิชาที่มีความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์สูงสุด ได้แก่ วิชา

ชีววิทยา (มหาวิทยาลัยมหิดล) คณิตศาสตร์ 2 (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี)

3.4 ผลการเรียนรู้เฉลี่ยสะสมระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ GPA มีความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ต่อผลการเรียนชั้นปีที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษามากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนสอบคัดเลือกฯ ในหลายสถาบัน

3.5 กลุ่มสาขาวิชาที่ทั้งผลการเรียนรู้เฉลี่ยชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (GPA) และคะแนนรวมจากการสอบวัดความรู้ มีความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ใกล้เคียงกันและอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ได้แก่ กลุ่มวิชาในสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มวิชาแพทยศาสตร์ และกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์ (ด้านที่เกี่ยวกับภาษา) ซึ่งมีความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์สูงกว่า .50 รองลงมาคือ สาขาวิชาในกลุ่มวิชาทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ และกลุ่มวิทยาศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ ซึ่งมีความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์สูงกว่า .40 กลุ่มที่เหลือนอกจากที่กล่าวแล้วพบว่ามีความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ในระดับที่ต่ำลงมาอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขามนุษยศาสตร์ พบว่า ทั้งวิชาที่ใช้คัดเลือก และ GPA มีความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ต่อผลการเรียนชั้นปีที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษาในระดับต่ำมาก

3.6 จาก 8 กลุ่มสาขาวิชาที่เลือกมาวิเคราะห์ พบว่า มีเพียงสองกลุ่มสาขาวิชาเท่านั้น ที่คะแนนรวมจากการสอบคัดเลือกมีความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์สูงกว่า GPA คือ กลุ่มสาขาแพทยศาสตร์ และกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ ส่วนในอีก 5 กลุ่ม คือ กลุ่มสาขาวิศวกรรมศาสตร์ กลุ่มสาขามนุษยศาสตร์ กลุ่มสาขาเศรษฐศาสตร์ และกลุ่มสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ผลการเรียนรู้เฉลี่ยสะสมชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ GPA มีความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ต่อผลการเรียนชั้นปีที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษา สูงกว่าคะแนนรวมจากการสอบวัดความรู้หรือคะแนนสอบคัดเลือกฯ สำหรับกลุ่มวิชาในสาขาเกษตรศาสตร์ พบว่า ทั้งคะแนนสอบคัดเลือก และ GPA ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์เท่ากัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์/วิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะสำหรับการพิจารณาปรับปรุงวิธีการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (Admission) ดังนี้

1. ควรเพิ่มน้ำหนักให้กับผลการเรียนรู้เฉลี่ยสะสมระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (GPA) ให้สูงขึ้น อย่างน้อยให้เป็นร้อยละ 25 นอกเหนือจากการให้น้ำหนักแก่การสอบระดับชาติ (National Test) อีกส่วนหนึ่งตามความเหมาะสม

2. ลดการสอบวิชาเฉพาะ (นอกเหนือจากวิชาที่เป็น National Test) ให้เหลือ น้อยวิชาที่สุดเท่าที่จำเป็นจริงๆ เพราะวิชาเฉพาะบางวิชาสามารถใช้วิชาที่สอบ National Test แทนได้

3. เพื่อแก้ปัญหาความไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันของการให้เกรดของแต่ละสถานศึกษา และเป็นการป้องกันการให้คะแนนเพื่อหรือการปล่อยเกรดของโรงเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลายไปด้วย ให้ใช้ผลการสอบจากการสอบระดับชาติ (National Test) เป็นตัวปรับ เกรดเฉลี่ยของผู้สมัครสอบ โดยใช้วิธีการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการที่ผู้เกี่ยวข้องสามารถ ยอมรับได้

ชื่อเรื่อง การประเมินโครงการจัดส่งนักศึกษาชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยต่างๆ
A Project Evaluation on Higher Education Opportunities Provided for Thai-Muslim Students in the Southern Border Province

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลัช จงสีบพันธ์ุ
(Asst. Prof. Dr.Chalat Chongsubphant)

รองศาสตราจารย์ ดร.เชิดศักดิ์ โขवासินธุ์
(Assoc. Prof. Dr.Cherdsak Kowasin)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2543

ความเป็นมา

คำว่า “จังหวัดชายแดนภาคใต้” นั้นเดิมทางราชการเรียกว่า “สี่จังหวัดภาคใต้” ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2506 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ใช้คำว่า “จังหวัดชายแดนภาคใต้” อันได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ซึ่งประชาชนในจังหวัดเหล่านี้มีสภาพสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ และยังมีภาพลักษณ์ของพื้นที่ที่มีความไม่สงบ ภาวะของปัญหาที่มีความละเอียดอ่อนซับซ้อน ทั้งในด้านสังคมจิตวิทยา เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง โดยเฉพาะปัญหาความไม่เข้าใจและหวาดระแวงกันในความสัมพันธ์ของ

เจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน ที่เกิดจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และศาสนา วัฒนธรรม

ปัญหาหลักของสี่จังหวัดภาคใต้ คือ ความขัดแย้งที่เกิดเนื่องมาจากศาสนาและวัฒนธรรม (อารง สุทธาศาสตร์, 2543: 19) ทั้งนี้เพราะประชาชนร้อยละ 80 นับถือศาสนาอิสลาม และศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีบทบาทกำหนดความเชื่อและการปฏิบัติต่อผู้นับถือในทุกแง่ทุกมุม โดยเฉพาะในชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านครอบครัว สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ในแต่ละเรื่องดังกล่าวล้วนมีบทบัญญัติทางศาสนากำกับอยู่ ถ้าละเว้นหรือฝ่าฝืนแล้วจะถือว่าเป็นบาป (อารง สุทธาศาสตร์, 2543: 21) รัฐบาลในอดีตได้มองความแตกต่างทางศาสนาระหว่างชาวไทยมุสลิมและชาวไทยส่วนใหญ่ออกไปในทางลบว่า เป็นบ่อเกิดแห่งความขัดแย้งของคนในชาติ ทำให้ประเทศชาติขาดเอกภาพหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ ยิ่งชาวไทยมุสลิมเรียกร้องสิทธิทางศาสนาบางประการ ยิ่งทำให้รัฐบาลมองเห็นว่าเป็นการแยกตัวออกจากคนส่วนใหญ่ และสิ่งที่รัฐบาลหวั่นเกรงมากที่สุด คือ การแยกดินแดน จึงใช้นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (อารง สุทธาศาสตร์, 2543: 20) ฝ่ายชาวไทยมุสลิมก็มีความอ่อนไหวเป็นพิเศษต่อเรื่องทางศาสนาและวัฒนธรรม เมื่อเกิดความรู้สึกที่รัฐบาลมีนโยบายหรือการกระทำใดที่ไม่สอดคล้องต่อหลักทางศาสนาและวัฒนธรรม ก็จะมีปฏิกิริยาคัดค้าน ต่อต้านหรือตอบโต้หนักบ้างเบาบ้างแล้วแต่กรณี

ปัญหาดังกล่าว นำไปสู่การที่บุคคลบางกลุ่มได้ใช้ประโยชน์จากสถานการณ์ โดยการแทรกแซงเพื่อผลประโยชน์ทั้งของตนเองและทางการเมือง เช่น การปลุกปั่นยุยงให้ประชาชนก่อความไม่สงบ ขบวนการแยกดินแดน ขบวนการโจรจีนคอมมิวนิสต์ กลไกของรัฐคือ ข้าราชการบางส่วนที่แสวงหาผลประโยชน์และกดขี่ราษฎร (อภัย จันทวิมล, 2507: 57; สมาน รังสิโยกฤษฎ์, 2510: 54-60; จรูญ สุภาพ, 2527: 48-50; นันทวรรณ ภู่อ่าง, 2521: 65) ทำให้ปัญหาดังกล่าวยิ่งนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้กับรัฐบาลมากยิ่งขึ้น และกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว รัฐบาลในอดีต (ก่อนปี พ.ศ. 2521) จึงกำหนดนโยบายในการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในลักษณะที่เป็นนโยบายที่มุ่งแก้ปัญหาเฉพาะเรื่องเป็นหลัก (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2542: ผนวก หน้า 1) และนโยบายหลักประการหนึ่งคือ การแก้ปัญหาการศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการเป็นองค์กรหลักในการดำเนินการเพื่อตอบสนองนโยบายดังกล่าว เช่น โครงการพัฒนาการศึกษาในจังหวัด

ชายแดนภาคใต้ของกระทรวงศึกษาธิการ โครงการส่งเสริมโรงเรียนปอเนาะ ให้เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

แม้ว่ารัฐบาลจะได้ดำเนินการพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มาเป็นเวลานาน แต่ก็ยังไม่ปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจ รัฐบาลจึงได้มอบให้กระทรวงมหาดไทยจัดทำโครงการปรับปรุงแก้ไขการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้นโดยเฉพาะ เพื่อช่วยพัฒนาการศึกษาในทุกๆระดับในภูมิภาคนี้ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น “โครงการจัดส่งนักศึกษาชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยต่างๆ” เป็นโครงการหนึ่งที่คณะรัฐมนตรี เมื่อการประชุมวันที่ 10 มีนาคม 2513 ภายใต้ข้อเสนอของคณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานปกครอง จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มอบหมายให้ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการจัดส่งนักศึกษาชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยต่างๆ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2514-2519) โดยในระยะแรกให้มีการคัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของรัฐ และโรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน จำนวน 50 คนต่อปี และมอบทุนสายวิทยาศาสตร์ ทุนละ 10,000 บาท และทุนสายสังคมศาสตร์ ทุนละ 8,000 บาท พร้อมทั้งสงวนอัตราไว้รองรับผู้สำเร็จการศึกษาเข้ารับราชการเป็นกรณีพิเศษ กระทรวงละ 4 อัตราต่อปี โดยให้มีการสอบคัดเลือกในระหว่างชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยตนเอง

นับตั้งแต่เริ่มโครงการในปี พ.ศ. 2514 จนถึงปัจจุบัน ดำเนินการมาแล้วรวมทั้งสิ้น 5 ระยะ มีผู้ที่เข้ารับการศึกษาตามโครงการทั้งสิ้น 945 คน สำเร็จการศึกษา จำนวน 685 คน คิดเป็นร้อยละ 72.49 ไม่สำเร็จการศึกษา จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 20.85 และกำลังอยู่ในมหาวิทยาลัยต่างๆ จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 6.66

ถึงแม้ว่าในสถานการณ์ปัจจุบัน สภาพปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเบาบางลง แต่รัฐบาลก็ยังคงเล็งเห็นปัญหาและมีนโยบายที่จะพัฒนาบริเวณพื้นที่ดังกล่าวอีกหลายโครงการ อาทิ แผนกลยุทธ์พัฒนาข้าราชการตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2539-2544) โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอินโดนีเซียมาเลเซีย ไทย (IMT-GT) สำหรับโครงการจัดส่งนักศึกษาเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นโครงการหนึ่งซึ่งจะเตรียมความพร้อมและส่งเสริมศักยภาพให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและสนับสนุนรัฐบาลในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในภูมิภาคนี้ กระทรวงมหาดไทย โดยส่วนประสานราชการสำนักประสานงานมวลชน กรมการปกครอง จึงได้จัดทำโครงการขอขยายระยะเวลาดำเนิน

โครงการดังกล่าวต่อไป และคณะรัฐมนตรี ในการประชุมเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2541 ได้อนุมัติการขยายโครงการดังกล่าว เป็นโครงการระยะที่ 6 ระหว่างปี 2542-2546

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการตามโครงการจัดส่งนักศึกษาชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ผ่านมา ตั้งแต่ระยะที่ 1-5 (พ.ศ. 2514-2540) นับได้ว่า ได้ดำเนินการมานานถึง 27 ปี มีการพัฒนาโครงการมาเป็นลำดับ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินโครงการดังกล่าว เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงสภาพการดำเนินงานตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ ความมีประสิทธิภาพของโครงการ และความจำเป็นของโครงการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและ/หรือกำหนดเป็นนโยบายต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความจำเป็นของโครงการจัดส่งนักศึกษาชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยต่างๆ โดยการพิจารณาจากดัชนีของสังคมในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนเยาวชนให้ได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษา

2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ระบบการบริหารการจัดการโครงการจัดส่งนักศึกษาชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยต่างๆ นับตั้งแต่ต้นนโยบาย กระบวนการคัดเลือกบุคคล การติดตามผล ทั้งในระหว่างที่อยู่ในการศึกษา และเมื่อสำเร็จการศึกษา หรือออกจากมหาวิทยาลัย ทั้งในสภาวะปัจจุบันเปรียบเทียบกับอดีตและที่ควรจะเป็นในอนาคต

3. เพื่อติดตามผลของโครงการจัดส่งนักศึกษาชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยต่างๆ ในด้านผลผลิตและผลกระทบที่มีต่อผู้เข้าร่วมโครงการ และชุมชนที่เป็นเป้าหมายของโครงการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงประเมิน

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากรที่เป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิในการประเมินครั้งนี้ ได้กำหนดลักษณะประชากรที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับโครงการ จำแนกเป็นผู้ได้รับผลโดยตรงและผลกระทบจากโครงการ และกลุ่มผู้ใช้ผลจากการประเมิน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมายของโครงการ เป็นกลุ่มเยาวชนที่นับถือศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยต่างๆ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2514 จนถึงปัจจุบัน

2. กลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากผลผลิตของโครงการ เป็นกลุ่มบุคคลที่กลุ่มเป้าหมายจะต้องปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ด้วยหลังจากสำเร็จตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัย ได้แก่ ผู้นำชุมชนและผู้นำทางศาสนา และบุคคลในส่วนราชการต่างๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 4 จังหวัด คือ จังหวัดยะลา ปัตตานี สตูล และ นราธิวาส

3. กลุ่มผู้บริหารและการจัดการโครงการ เป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตลอดจนการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ ได้แก่ บุคลากรของส่วนประสานราชการ สำนักงานประสานมวลชน กรมการปกครอง ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร/ผู้ปฏิบัติการโครงการ แบบสัมภาษณ์นี้ใช้ร่วมกับเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ

1.1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการ ได้แก่ วัตถุประสงค์ การดำเนินการ ปัญหาและความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของโครงการ

2. แบบสัมภาษณ์ประชาชน/ผู้นำชุมชน มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะและปัญหาชุมชน ความรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ

3. แบบสอบถามผู้ร่วมโครงการ แบบสอบถามชุดนี้มีลักษณะเป็นคำถามตรง (Direct Question) สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่าง (Subjects) ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการในด้านวัตถุประสงค์ ความสำเร็จของโครงการ วิธีดำเนินการ และความเห็นเกี่ยวกับปัญหาชุมชน

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถามกรณีข้อมูลปฐมภูมิ และการตรวจสอบเอกสารสำหรับข้อมูลทุติยภูมิ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ แบบสอบถามแบบปลายเปิด จากนั้นทำการจัดประเภทและแจกแจงความถี่ของข้อมูล เพื่อใช้ฐานนิยามเป็นตัวแทนของข้อมูลเชิงคุณภาพในแต่ละเนื้อหา สำหรับข้อมูลจากแบบสอบถามหรือสัมภาษณ์ซึ่งโครงสร้าง ใช้วิธีการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละของการแจกแจงความถี่

สรุปผลการวิจัย

1. ความจำเป็นของโครงการ

โครงการนี้เป็นโครงการที่ส่งเสริมและยกระดับการศึกษาของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ที่ด้อยโอกาสให้สูงขึ้น โดยมุ่งแก้ปัญหาด้านสังคมจิตวิทยา เพื่อลดปัญหาความหวาดระแวงและการกระตุ้นยูແຫຍ່ให้เกิดความแตกแยก เป็นโครงการที่ช่วยให้เกิดความรู้สึกที่ผูกพันระหว่างกัน สร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาชน ซึ่งพบว่าปัญหาดังกล่าวได้ลดลงในระดับหนึ่ง แม้ว่าเมื่อพิจารณาในเชิงปริมาณของผลผลิตแล้วยังไม่ทั่วถึงและเพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการของสังคม จากความสำเร็จดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าโครงการนี้หมดความจำเป็นที่จะดำเนินการต่อไปในเชิงผลผลิตโดยตรงอย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงความสอดคล้องและสนับสนุนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับที่ผ่านมา นโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ แผนกลยุทธ์พัฒนาข้าราชการตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย – มาเลเซีย – ไทย แล้ว โครงการนี้อาจดำเนินการต่อไป แม้ว่าสภาพปัญหาและจุดเน้นของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

2. การบริหารจัดการโครงการ

การบริหารจัดการโครงการฯ ในระยะแรก กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการเองทั้งกระบวนการคัดเลือก การจัดสรรทุน และการสงวนอัตรา โดยการร่วมมือกับข้าราชการฝ่ายปกครองในจังหวัด อำเภอ และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอบต.) ต่อมาเมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับการเรียนของผู้ได้รับการคัดเลือก จึงได้ขอความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ให้ช่วยดำเนินการและช่วยเหลือทางวิชาการ และได้ปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารจัดการต่อเนื่องมาจนสามารถจำแนกบทบาทของหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน กล่าวคือ การกำหนดสาขาวิชาที่ขาดแคลนเพื่อให้ได้นักศึกษาในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ เป็นบทบาทของ

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ การดำเนินการรับสมัคร และคัดเลือก นักศึกษาเข้าสู่โครงการ เป็นบทบาทของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ส่วนการจัดสรร ทุนอุดหนุนและการสงวนอัตราเพื่อบรรจุงาน เป็นบทบาทของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ความชัดเจนในบทบาทดังกล่าว ทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความรู้สึกที่ดีต่อโครงการ เพิ่มโอกาสการรับรู้โครงการถึงกลุ่มเป้าหมายโดยทั่วถึง และทำให้โอกาสที่ผู้ได้รับการ คัดเลือกจะสำเร็จการศึกษาตามกำหนด และสามารถทำงานตามความต้องการของพื้นที่ ได้ดียิ่งกว่าระยะแรกๆ

3. ผลการดำเนินโครงการ

จำนวนผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่โครงการ มีผู้สำเร็จการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 72-89 ในระยะ 1-3 (พ.ศ. 2514-2529) แต่ในระยะต่อมา (พ.ศ. 2530-2540) มีผู้สำเร็จ การศึกษาร้อยละ 56.23 ซึ่งจำนวนร้อยละของผู้สำเร็จการศึกษาที่ลดลงนี้ ส่วนใหญ่เป็น การศึกษาในสายวิทยาศาสตร์

อย่างไรก็ตาม ผู้สำเร็จการศึกษาแล้วกลับไปปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีคุณลักษณะที่เอื้อ ต่อการทำงานและการพัฒนาในระดับปานกลางถึงมากเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงว่า ผลผลิต ของโครงการที่ผ่านกระบวนการครบวงจรมีคุณภาพตามที่โครงการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผลการประเมินโครงการจัดส่งนักศึกษาชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามจังหวัด ชายแดนภาคใต้เข้าศึกษามหาวิทยาลัยต่างๆ แสดงถึงว่าโครงการประสบความสำเร็จ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์หลัก เพราะแนวโน้มของดัชนีสังคมทางการศึกษาเป็นไปใน ทิศทางที่พึงประสงค์ จึงเป็นไปได้ที่จะระบุว่าโครงการนี้หมดความจำเป็นที่จะดำเนินการ ต่อไป อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์รองและผลโดยตรงของโครงการเป็นการ “พัฒนาคน” ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 8 และพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การคงไว้ซึ่งโครงการจะเป็นการลงทุนของรัฐเพื่อสนอง แผนดังกล่าวด้วยจำนวนเงินการลงทุนที่ไม่มากนัก แต่ได้รับผลตอบแทนที่มีค่าสูงกว่า มาก เพราะเป็นไปตามแผนกลยุทธ์ในการพัฒนา เพียงแต่ในการดำเนินการควรมีการ จำกัดและระบุสาขาวิชา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของพื้นที่ ใน ลักษณะของการคาดการณ์ล่วงหน้าอย่างน้อย 3-10 ปี ก่อนการกำหนดการคัดเลือก

ผู้เข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้อาจเพิ่มจำนวนรับให้มากเพียงพอที่จะสนองตอบความขาดแคลนตามที่ได้คาดการณ์ไว้ หรือดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป

2. ผลผลิตของโครงการในแต่ละปีแม้จะมีจำนวนไม่มากนัก แต่เนื่องจากโครงการนี้ได้ดำเนินการมาเป็นระยะเวลาสามทศวรรษ จำนวนของผลผลิตที่มีอยู่ในปัจจุบันจึงมีจำนวนมากกว่า 300 คน และบางคนมีตำแหน่งหน้าที่ราชการในระดับสูง มีบทบาทเป็นผู้นำชุมชน หรือมีบทบาททางการเมืองระดับชาติและท้องถิ่น จัดได้ว่าบุคลากรกลุ่มนี้เป็นพลังสำคัญและเป็นบุคคลชั้นนำของสังคมในพื้นที่ ถ้าหากสามารถสร้างการรวมกลุ่มบุคคลเหล่านี้ให้มีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งแล้ว จะเป็นกำลังสำคัญในการผลักดันและพัฒนาสังคมให้เป็นที่ไปในทิศทางที่กลุ่มบุคคลเหล่านี้ปรารถนา เท่าที่ผ่านมา กลุ่มบุคคลเหล่านี้มีการรวมตัวกันอยู่บ้างในระหว่างรุ่นที่ใกล้เคียงหรือรุ่นเดียวกันในแต่ละจังหวัด และให้การสนับสนุนศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่เป็นการรวมตัวอย่างหลวมๆ เพื่อจัดกิจกรรมในลักษณะการติดต่อและสืบสานสายสัมพันธ์ระหว่างกันมากกว่ากิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคม กระทรวงมหาดไทยในฐานะเจ้าของโครงการควรมีบทบาทในการผลักดันให้เกิดการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง และอาศัยความร่วมมือของการรวมตัวดังกล่าวมาเป็นกลยุทธิ์ในการพัฒนาและผลักดันนโยบายและโครงการต่างๆ ของรัฐ ตลอดจนเป็นกำลังสมองในการแก้ปัญหา

ชื่อเรื่อง การพัฒนาระบบการรับรองปริญญาของต่างประเทศเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาของไทย
A Development of Foreign Degree Recognition System for Accessing into Thai Graduate Studies

ผู้วิจัย

ดร.จิรณี ตันติรัตน์วงศ์ (Dr.Jirane Tantaratanavong)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2542

ความเป็นมา

ปัจจุบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยผูกโยงกับประชาคมนานาชาติเพิ่มมากขึ้น ความเป็นนานาชาติของการศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ จะต้องสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกได้มากขึ้น และจะต้องผลิตบัณฑิตที่มีความ

หลากหลายในวิชาการและวัฒนธรรม กิจกรรมและการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยที่จะนำไปสู่บทบาทของนานาชาติ (internationalization) อาจแยกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ การจัดหลักสูตรให้เป็นนานาชาติ (internationalization the curriculum) การจัดกิจกรรมให้เป็นนานาชาติ (internationalizing the institution)

การจัดหลักสูตรให้เป็นนานาชาติ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการสร้างความเป็นนานาชาติของมหาวิทยาลัย เพราะหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของมหาวิทยาลัย ถ้าสามารถจัดหลักสูตรให้เหมาะสมได้ จะทำให้ได้บัณฑิตที่เหมาะสม มีบทบาทต่อสังคมและต่อโลกอย่างเหมาะสม นอกจากการจัดหลักสูตรแล้วที่สำคัญควบคู่กันไปด้วยคือ กิจกรรมนานาชาติ ซึ่งอาจดำเนินการได้รูปแบบต่างๆ เช่น การส่งเสริมและเปิดรับนักศึกษาจากต่างชาติให้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัย การส่งนักศึกษาของเราไปเรียนต่างประเทศ การแลกเปลี่ยนนักศึกษา/อาจารย์ เป็นต้น

สำหรับการจัดมหาวิทยาลัยหรือสถาบันให้มีความเป็นนานาชาตินั้น หมายถึงการจัดระบบบริหารให้เอื้อต่อการดำเนินงานในระบบนานาชาติ เพื่อเป็นแรงกระตุ้นหนุนให้เกิดหลักสูตรและกิจกรรมเพื่อความเป็นนานาชาติได้อย่างสมบูรณ์ เช่น ระบบบริหารจะต้องมีความยืดหยุ่น ยอมรับข้อจำกัด และอนุโลมตามความจำเป็น มีความคล่องตัวรวดเร็ว ไม่ต้องรอกการตัดสินใจในเวลาที่ยืดเยื้อ มีการจัดระบบสนับสนุนกว้างขวางหลากหลาย พร้อมเพียงพอ และเหมาะสม (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2535) ปัจจุบันความร่วมมือระหว่างนานาชาติและการแลกเปลี่ยนระหว่างระบบการศึกษาที่เพิ่มขึ้นมาก ทำให้มีการเรียกร้องให้มีทัศนคติที่ยืดหยุ่นมากขึ้นในการรับรองคุณวุฒิการศึกษาจากต่างประเทศ (Kouwenaar, 1994)

เพื่อเป็นการส่งเสริมระบบอุดมศึกษาไทยในการดึงดูดให้นักศึกษาจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาศึกษาในประเทศไทยมากขึ้น และส่งเสริมให้การศึกษาเป็นสินค้าเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทยในอนาคต การเทียบคุณวุฒิการศึกษาหรือการรับรองคุณวุฒิของนักศึกษาจากประเทศต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญอันดับแรกของการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา (Dalichow, 1992) ต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นระบบที่เอื้อหรืออำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ต้องการจะเข้ามาศึกษาในประเทศไทย เพื่อสนับสนุนให้นโยบายด้านความเป็นนานาชาติของอุดมศึกษาไทยเป็นไปตามเป้าหมาย โดยการจัดให้มีการรับรองปริญญาจากต่างประเทศเชิงระบบแทนการพิจารณาเป็นรายบุคคลเมื่อมีการร้องขอเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการดำเนินการในเชิงรุกแทนการดำเนินการในเชิงรับ ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาและพัฒนาระบบการรับรองปริญญาของต่างประเทศเพื่อเข้าศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของไทยในรูปแบบเชิงคณิตศาสตร์

ผู้วิจัยจะนำรูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ที่สร้างขึ้นมาทดสอบการเทียบคุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทย เนื่องจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นประเทศเพื่อนบ้านใกล้ชิด มีภาษาที่ใกล้เคียงกับภาษาไทยมาก นักศึกษาจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีแนวโน้มที่จะเข้ามาศึกษาในประเทศไทยมากขึ้น ในช่วงปี 2535-2537 นักศึกษาจากประเทศเพื่อนบ้านแถบอินโดจีนที่เข้าศึกษาในประเทศไทย มีนักศึกษาจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมากเป็นอันดับหนึ่ง (ทองอินทร์ วงศ์โสธร, 2539) นอกจากนี้ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีมหาวิทยาลัยแห่งชาติเพียงแห่งเดียวที่เปิดสอนระดับปริญญาตรี ยังไม่มีระดับบัณฑิตศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์หาค่าประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่ใช้ในการพิจารณาเทียบคุณวุฒิ เพื่อการรับรองคุณวุฒิการศึกษาจากต่างประเทศ
2. เพื่อสร้างรูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ที่จะใช้ในการเทียบคุณวุฒิการศึกษาจากต่างประเทศเพื่อเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทในประเทศ
3. เพื่อทดสอบเทียบคุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทยด้วยรูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ที่สร้างขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย วิจัยเพื่อพัฒนา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในแต่ละขั้นตอน มีดังนี้

1. ขั้นการวิเคราะห์หาค่าประกอบ

ประชากรมี 4 กลุ่ม คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการรับรองคุณวุฒิ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรับรองคุณวุฒิ ประเทศต่างๆ ที่มีการดำเนินการรับรองคุณวุฒิการศึกษาจากต่างประเทศ และระบบการศึกษาของประเทศต่างๆ ทั้งหมดทั่วโลก

ตัวอย่างที่ศึกษามาจากประชากรทั้ง 4 กลุ่ม ที่ผู้วิจัยสืบค้นได้ ซึ่งมีดังนี้

- 1) ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน คือ วิจิตร ศรีสอาน (พ.ศ. 2518), Guiton (1977), Alisuskas (1992), Uvalic - Trumbic (1994) และ Dalichow (1996)
- 2) หน่วยงาน 2 หน่วยงาน คือ สภายุโรปและยูเนสโก (1994) และยูเนสโก (1999)

3) ประเทศต่างๆ 13 ประเทศ คือ แคนาดา นิวซีแลนด์ เบลเยียม ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย อีฟกานิสถาน เอสโตเนีย อัลมาเนีย ไอร์แลนด์ อังการี กลุ่มนี้จะรวมมหาวิทยาลัย Tsukuba ประเทศญี่ปุ่น อีก 1 ตัวอย่าง เป็น 13 ตัวอย่าง

4) ระบบการศึกษาของประเทศต่างๆ 165 ประเทศ ซึ่งสืบค้นได้จากฐานข้อมูลของสมาคมนานาชาติของมหาวิทยาลัย (International Association of Universities หรือ IAU)

2. ขั้นตอนการหาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ

ประชากร คือ ข้อเขียน/สิ่งพิมพ์/งานวิจัย/บทความทั้งหมดที่มีข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่ใช้ในการพิจารณารับรองคุณวุฒิ

ตัวอย่าง คือ ข้อเขียน/สิ่งพิมพ์/งานวิจัย/บทความทั้งหมดที่มีข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่ใช้ในการพิจารณารับรองคุณวุฒิที่ผู้วิจัยสืบค้นพบ ซึ่งมีทั้งหมด 80 ตัวอย่าง

3. ขั้นตอนการขอความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ

ประชากร คือ นักการศึกษาไทย

ตัวอย่าง คือ นักการศึกษาไทย ที่ถูกเลือกมาโดยวิธีเจาะจง โดยอาศัยหลักเกณฑ์ ดังนี้ เป็นผู้มีความชำนาญอย่างน้อยประการใดประการหนึ่งต่อไปนี้เป็นเคยเป็นผู้บริหารหน่วยงานการศึกษาระดับสูง เป็นกรรมการพิจารณาเทียบคุณวุฒิผู้สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศของทบวงมหาวิทยาลัย หรือนักวัดผล

4. ขั้นตอนทดสอบรูปแบบเชิงคณิตศาสตร์

มีประชากร 2 กลุ่ม คือ ประเทศต่างๆ ทั่วโลก และหลักสูตรทั้งหมดที่เปิดสอนในแต่ละประเทศ

ผู้วิจัยเลือกประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านใกล้ชิดและมีแนวโน้มที่นักศึกษาลาวจะเข้ามาศึกษาในประเทศไทยมากขึ้นเป็นตัวอย่างในการทดสอบ โดยใช้หลักสูตรปริญญาตรีทั้งหมดที่เปิดสอนอยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นตัวอย่างที่นำมาทดสอบเปรียบเทียบกับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของประเทศไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท ได้แก่

1. แบบบันทึกข้อมูล สำหรับจัดเก็บข้อมูล 6 แบบ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ใช้ในการรับรองคุณวุฒิจากต่างประเทศ ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงาน

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ใช้ในการรับรองคุณวุฒิจากต่างประเทศของประเทศต่างๆ ข้อมูลจำนวนปีการเรียนระดับก่อนมหาวิทยาลัยและปริญญาแรกของประเทศต่างๆ ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่ใช้ในการรับรองคุณวุฒิจากต่างประเทศ จาก การสืบค้นข้อเขียน/สิ่งพิมพ์/งานวิจัย/บทความ ข้อมูลจำนวนปีของหลักสูตรสาขาวิชา ต่างๆ ที่เรียนจนได้ปริญญาตรีของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและ ประเทศไทย ข้อมูลจำนวนหน่วยกิตของหลักสูตรสาขาวิชาต่างๆ ของประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. แบบสอบถามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับหัวข้อย่อย 6 ข้อดังนี้

2.1 ให้ตอบตัวเลือกที่เหมาะสมที่สุดที่จะใช้เป็นค่าดัชนีบ่งชี้ระดับการ ศึกษาตามนิยามเชิงประยุกต์หรือเชิงปฏิบัติ (pragmatic definition) และให้ความเห็น เกี่ยวกับค่าดังกล่าว

2.2 ให้กำหนดน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบที่ใช้ในการหาค่า ดัชนีบ่งชี้ระดับการศึกษาตามนิยามเชิงทฤษฎี (theoretical definition) ซึ่งมีมาตร ประมาณค่า 11 ระดับ คือ 0 (ไม่ต้องมี) จนถึง 10 (สำคัญมากที่สุด) เสนอองค์ประกอบ ที่ควรเพิ่มเติม พร้อมค่าน้ำหนักและความเห็นเกี่ยวกับค่าดัชนีบ่งชี้ระดับการศึกษาตาม นิยามเชิงทฤษฎี

2.3 ให้ความเห็นว่าค่าดัชนีบ่งชี้ประเภทใดเหมาะที่จะนำไปใช้มากที่สุด

2.4 ให้ความเห็นเรื่องความแตกต่างอย่างสำคัญ (substantial difference) ระหว่างระบบการศึกษาของประเทศต่างๆ และระบบการศึกษาของไทยกับประเทศอื่นๆ

2.5 ให้ความเห็นเกี่ยวกับการนำข้อค้นพบไปสู่การปฏิบัติในเชิงบริหาร

2.6 ความเห็นคิดอื่น ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson และค่าดัชนีบ่งชี้ตาม แนวคิดของ Johnstone (1981)

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบสำคัญที่นำมาใช้ในการพิจารณารับรองคุณวุฒิการศึกษาในระดับ ปริญญาตรีในเชิงระบบ มี 6 ตัว คือ จำนวนปีการศึกษาของหลักสูตรก่อนเข้าเรียน

ปริญญาตรี (X1) จำนวนปีการศึกษาของหลักสูตรปริญญาตรี (X2) จำนวนหน่วยกิตของหลักสูตรปริญญาตรี (X3) ชื่อเสียงของสถานศึกษาที่ให้คุณวุฒิ (X4) จำนวนหน่วยกิตวิชาเอก (X5) และชื่อเสียงของสาขาวิชาที่เรียนจบ (X6), (X1) และ (X2) มีความสัมพันธ์กันในเชิงลบ ($r = -0.3912$) สำหรับองค์ประกอบอื่นๆ ไม่พบว่ามีข้อมูลที่จะหาค่าความสัมพันธ์ รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับใช้หาค่าดัชนีบ่งชี้ของการตัดสินใจคุณวุฒิระดับปริญญาตรี พบว่า มี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับใช้หาค่าดัชนีบ่งชี้ตามนิยามเชิงประยุกต์หรือเชิงปฏิบัติ (pragmatic definition of an indicator) $P = X1 + X2$ และรูปแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับใช้หาค่าดัชนีบ่งชี้ตามนิยามเชิงทฤษฎี (theoretical definition of an indicator) $X = 9.4 X1 + 8.4 X2 + 6.5 X3 + 4.0 X4 + 10.0 X5$ หรือ $X = 9.4 X1 + 8.4 X2 + 6.5 X3 + 9.0 X6$ โดยการนำไปใช้อยู่ภายใต้เงื่อนไขว่า คุณวุฒิที่จะนำมาพิจารณาต้องเป็นคุณวุฒิของสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานหรือประกันคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานที่มีหน้าที่ของประเทศที่สถานศึกษาตั้งอยู่ และอยู่ภายใต้สมมติฐานที่ว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ในการรับรองมาตรฐาน คือ คุณภาพเหมือนหรือใกล้เคียงกัน สำหรับรูปแบบที่ 2 เกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ในการจัดลำดับชื่อเสียงสถาบันการศึกษา หรือชื่อเสียงสาขาวิชาที่เรียนจบเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันด้วย

2. สำหรับประเทศไทย ค่าความแตกต่างอย่างสำคัญ (substantial difference) ที่ทำให้ไม่อาจให้การรับรองคุณวุฒิปริญญาตรีของต่างประเทศเท่ากับปริญญาตรีในสาขาวิชาเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันของประเทศไทย คือ เมื่อค่า P น้อยกว่า 16, 17 หรือ 18 ปี หรือ เมื่อค่า X น้อยกว่า 1,226.4; 1,429.8 หรือ 1,828.2 โดยมีได้นำ X4 มาพิจารณา เนื่องจากไม่มีข้อมูลหรือน้อยกว่า 926.4; 1,129 หรือ 1,528.2 เมื่อไม่ได้นำ X6 มาพิจารณา เนื่องจากไม่มีข้อมูล สำหรับคุณวุฒิซึ่งเป็นหลักสูตร 4 ปี, 5 ปี หรืออย่างน้อย 6 ปี ตามลำดับ

3. ผลการทดสอบเทียบคุณวุฒิปริญญาตรีของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทย ปรากฏว่าได้ผลแตกต่างกันเล็กน้อย คือ เมื่อใช้รูปแบบแรก สาขาวิชาทันตแพทยศาสตร์ และเภสัชศาสตร์ ที่เทียบไม่ได้กับปริญญาตรีในสาขาเดียวกันของประเทศไทย แต่เมื่อใช้รูปแบบที่สอง โดยนำองค์ประกอบเพียง 3 ตัว มาพิจารณา คือ X1 X2 และ X3 เนื่องจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวไม่มีการจำแนกหน่วยกิตวิชาเอก (X5) ไว้ในหลักสูตร ทำให้ค่าความแตกต่างอย่างสำคัญ (Substantial difference) ที่ทำให้ประเทศไทยไม่อาจให้การรับรองคุณวุฒิปริญญาตรี

ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คือ X น้อยกว่า 926.4; 1,129.8 หรือ 1,528.2 สำหรับคุณวุฒิที่เป็นหลักสูตร 4 ปี, 5 ปี หรือ 6 ปี ตามลำดับ ปรากฏว่าคุณวุฒิทั้ง 39 สาขาวิชา ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เทียบได้กับปริญญาตรีในสาขาวิชาเดียวกัน หรือใกล้เคียงกันของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. นักการศึกษาควรพัฒนารูปแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับหาค่าดัชนีบ่งชี้ของการตัดสินคุณวุฒิตามนิยามเชิงทฤษฎี โดยให้มีการกำหนดองค์ประกอบที่จะนำมาพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบแต่ละตัว และการกำหนดค่าความแตกต่างอย่างสำคัญ (substantial difference) ที่ทำให้ไม่อาจรับรองปริญญาของอีกประเทศหนึ่งได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิต่างกลุ่มและหลากหลายมากขึ้น เช่น เฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิไทย หรือผู้ทรงคุณวุฒิไทยและผู้ทรงคุณวุฒิของประเทศที่จะถูกรับรองคุณวุฒิ (bilateral approach) รวมทั้งอาจเป็นผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเดิมแต่ในระยะเวลาที่ต่างกัน เพื่อจะได้พัฒนาไปสู่การสร้างรูปแบบเชิงคณิตศาสตร์สำหรับหาค่าดัชนีบ่งชี้ระดับคุณวุฒิตามนิยามเชิงประจักษ์ ซึ่งมีกระบวนการทางสถิติที่ชัดเจนกว่า

2. นักการศึกษาควรพัฒนาหรือวิจัยดัชนีบ่งชี้ของการตัดสินระดับคุณวุฒิ เพื่อให้เกิดกระบวนการทางสถิติที่เป็นที่ยอมรับทำนองเดียวกับดัชนีบ่งชี้ทางเศรษฐกิจ เพราะการดำเนินการด้วยวิธีทางสถิติ จะเป็นวิธีที่ชัดเจนและโปร่งใส และเพื่อให้เกิดทฤษฎีใหม่เกี่ยวกับดัชนีบ่งชี้ของการตัดสินระดับคุณวุฒิ

ประเด็น “กฎหมายเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษา”

ชื่อเรื่อง ผลการศึกษากฎหมายเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษาตามโครงสร้างใหม่
ของกระทรวงศึกษาธิการ
A Study Report on Law for Education Administration under the
New Structure of the Ministry of Education

ผู้วิจัย

ศาสตราจารย์ ดร.สุรพล นิติไกรพจน์ (Prof. Dr.Surapon Nitikraipot)

ผู้ร่วมวิจัย

1. นายเอกศักดิ์	คงตระกูล
2. นายปัญญา	ประเสริฐศรี
3. นางสาวชาลินี	ถนัดงาน
4. นางสาวพรพิมล	บุญทวีเวช
5. นางสาวนิตา	แสงสารพันธ์
6. นางสาวณัฐสุพิน	ชนประเสริฐ
7. นายกิตติรัตน์	มังคละศิริ

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2546

ความเป็นมา

การปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทที่วางแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศทั้งระบบ ขึ้นเป็นครั้งแรก ได้มีการดำเนินการเรื่อยมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542 แต่ไม่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศเท่าใดนัก จนกระทั่งเมื่อเริ่มมีการตรากฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษา อันได้แก่ กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา และกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา ขึ้นใช้บังคับ การปรับระบบการบริหารจัดการศึกษา ตลอดจนโครงสร้างองค์กร และอำนาจหน้าที่ของ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะเมื่อพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มีผลใช้บังคับ ทั้งนี้ เพราะเหตุที่กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่กำหนดโครงสร้างการบริหารราชการ ตลอดจนอำนาจหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการขึ้นใหม่ ซึ่งแตกต่างจากระบบการบริหารราชการที่เป็นอยู่อย่างสิ้นเชิง

เนื่องจากการจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ทั้งการปฏิบัติการก็เชื่อมโยง ซับซ้อน และปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยมีได้มีการดำเนินการในลักษณะของการรื้อปรับทั้งระบบมาเป็นระยะเวลาหลายสิบปี การปรับระบบการบริหารจัดการ ตลอดจนโครงสร้างการบริหาร เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการทันที โดยที่ไม่มีการเตรียมการรองรับอย่างรอบคอบและเหมาะสม จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาความสับสนวุ่นวายในการบริหารราชการของกระทรวงศึกษาธิการ หรือการหยุดชะงักของการบริหารและจัดการศึกษาทั้งระบบของประเทศได้

นอกจากนี้ ในส่วนของกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งด้านการบริหารและการจัดการการศึกษาของหน่วยงานทางการศึกษาที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ก็ปรากฏว่าจะต้องมีการปรับปรุง แก้ไขให้สอดคล้องกับระบบและโครงสร้างการบริหาร และการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ

ดังนั้น เพื่อให้การบริหารและจัดการศึกษาตามโครงสร้างใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 การจัดทำรายงานการวิจัยฉบับนี้ จึงได้แบ่งเนื้อหาสาระสำคัญหลักของงานวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แนวทางการบริหารงานและปัญหาทางกฎหมายที่จะต้องเตรียมดำเนินการสำหรับการเข้าสู่โครงสร้างใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มีผลใช้บังคับในระยะเริ่มแรก โดยจะศึกษาวิเคราะห์กฎหมาย สภาพการณ์ปัจจุบัน และการเตรียมปรับตัวเข้าสู่โครงสร้างใหม่ของหน่วยงาน บุคลากร และการดำเนินงานต่างๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ตามประเด็นของเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 14 เรื่อง ซึ่งแต่ละเรื่องจะหยิบยกประเด็นปัญหาหลักในการปรับระบบการบริหารราชการของส่วนราชการในวาระเริ่มแรกเมื่อพระราชบัญญัติ

ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการมีผลใช้บังคับขึ้นมาวิเคราะห์ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และเห็นปัญหาแต่ละส่วนได้อย่างชัดเจน อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเลือกพิจารณาเฉพาะบางเรื่องของรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของตน และนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้

ส่วนที่ 2 แนวทางในการยกร่างกฎหมายลำดับรองเกี่ยวกับการบริหารและการจัดระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ โดยจะนำผลจากการศึกษาวิเคราะห์เรื่องต่างๆ ในส่วนที่ 1 มายกร่างกฎกระทรวง กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ที่เกี่ยวกับการบริหารราชการและการบริหารงานบุคคลของส่วนราชการต่างๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งในส่วนกลาง เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคล อาทิ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ฯลฯ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของส่วนราชการเหล่านั้นสอดคล้องกับหลักการของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รวมทั้งกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา และกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษามบอื่นที่กำลังจะมีผลใช้บังคับต่อไปด้วย

ในรายงานการวิจัยเบื้องต้นฉบับนี้ จะได้นำเสนอเฉพาะเนื้อหาสาระสำคัญในส่วนที่ 1 เท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถนำผลจากการศึกษาวิจัยไปปรับใช้กับการจัดระบบรองรับและการเตรียมการเข้าสู่โครงสร้างการบริหารราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ซึ่งมีผลใช้บังคับแล้วในขณะนี้ ส่วนการศึกษาในส่วนที่ 2 ซึ่งเป็นการยกร่างกฎกระทรวง กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่งที่เกี่ยวกับการบริหารและการจัดระเบียบบริหารราชการของกระทรวงศึกษาธิการ จะได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์และนำมาเสนอไว้ในรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เสนอแนะแนวทางการเตรียมการเข้าสู่ระบบการบริหารจัดการตามโครงสร้างใหม่ of กระทรวงศึกษาธิการเมื่อร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. มีผลใช้บังคับ
2. เสนอแนะแนวทางการจัดทำและพัฒนา ร่างกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งที่จะต้องดำเนินการในระยะแรกของการจัดตั้งกระทรวงศึกษาธิการ

การดำเนินงาน

1. ศึกษาวิเคราะห์หลักการและเจตนารมณ์ของกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
2. สืบค้นและรวบรวมกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการของส่วนราชการในกระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
3. พิจารณาทบทวนสาระของร่างกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งต่างๆ ที่หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ดำเนินการร่าง ปรับปรุงหรือแก้ไข และตรวจสอบความเชื่อมโยงของกฎหมายทั้งระบบ
4. จัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการเตรียมการเข้าสู่ระบบการบริหารจัดการตามโครงสร้างใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการเมื่อร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. มีผลใช้บังคับ ตลอดจนการจัดทำและพัฒนาร่างกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งที่จะต้องดำเนินการในระยะแรกของการจัดตั้งกระทรวงศึกษาธิการ
5. รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีความรู้ และผู้ที่เกี่ยวข้อง
6. ปรับปรุงแก้ไขข้อเสนอแนะ

ขอบเขตของงานวิจัย

ศึกษาการเตรียมการเพื่อเข้าสู่ระบบการบริหารจัดการตามโครงสร้างใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการเมื่อร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. มีผลใช้บังคับ และการจัดทำกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งที่จะต้องดำเนินการในระยะแรกของการจัดตั้งกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

1. การยุบรวมส่วนราชการในส่วนกลาง
2. การยุบรวมส่วนราชการในส่วนภูมิภาค และการจัดระบบบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา
3. การจัดระบบบริหารของสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาอื่น
4. การบริหารจัดการและการดำเนินการเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชน
5. การดำเนินการในเรื่องต่างๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
6. การบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เคยสังกัดอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการเดิม

7. การบริหารงบประมาณชั่วคราวของกระทรวงศึกษาธิการก่อนปีงบประมาณ 2547

8. การบริหารงานบุคคลชั่วคราวก่อนกฎหมายระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและกฎหมายระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษามีผลใช้บังคับ

9. การออกคำสั่งแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่และการมอบหมายอำนาจหน้าที่เมื่อร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. มีผลใช้บังคับ

10. การออกพระราชกฤษฎีกา กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ ที่ต้องดำเนินการในระยะแรกของการจัดตั้งกระทรวงศึกษาธิการ

สรุปผลการวิจัย

การตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ขึ้นใช้บังคับ ส่งผลให้หน่วยงานทางการศึกษาต่างๆ ต้องปรับระบบการบริหารและการจัดการศึกษา ตลอดจนโครงสร้างองค์กร อำนาจหน้าที่ และการบริหารจัดการภายในส่วนราชการให้สอดคล้องกับโครงสร้างการบริหารราชการใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการพร้อมกันทั้งระบบ

รายงานการวิจัยฉบับนี้ ได้แบ่งเนื้อหาสาระสำคัญหลักของงานวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานและปัญหาทางกฎหมายที่จะต้องเตรียมดำเนินการสำหรับการเข้าสู่โครงสร้างใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มีผลใช้บังคับในระยะเริ่มแรก และส่วนที่ 2 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการยกร่างกฎหมายลำดับรองเกี่ยวกับการบริหารและการจัดระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ

เพื่อให้การเตรียมการจัดระบบบริหารและการจัดการของส่วนราชการเพื่อเข้าสู่โครงสร้างใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และไม่ก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายจนเป็นเหตุให้การบริหารและการจัดการศึกษาต้องหยุดชะงัก อีกทั้งทันต่อการปรับใช้ในสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ปัจจุบัน รายงานการวิจัยเบื้องต้น จึงได้หยิบยกเฉพาะการศึกษาวิจัยในส่วน 1 ซึ่งประกอบด้วยเรื่องที่เป็นประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการเข้าสู่โครงสร้างใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการของส่วนราชการต่างๆ จำนวน 14 เรื่อง ขึ้นมานำเสนอก่อนในรายงานการวิจัยเบื้องต้นฉบับนี้ โดยแต่ละเรื่องมีสาระสำคัญ พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

เรื่องที่ 1 ภารกิจเร่งด่วนและปัญหาทางกฎหมายเมื่อกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการมีผลใช้บังคับ เป็นการศึกษาสถานภาพและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานและข้าราชการเมื่อกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการ

กระทรวงศึกษาธิการมีผลใช้บังคับ และแนวทางการเตรียมการเพื่อทำงานตามโครงสร้างใหม่เมื่อกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการมีผลใช้บังคับ

เรื่องที่ 2 ภารกิจเร่งด่วนที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการจะต้องพิจารณาดำเนินการเมื่อกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการมีผลใช้บังคับ เป็นการศึกษาเฉพาะภารกิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการที่จะต้องดำเนินการในวันแรกเมื่อพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มีผลใช้บังคับ เช่น การมอบหมายหรือมอบอำนาจให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ การแต่งตั้งผู้รักษาราชการแทนเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและเลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นต้น

เรื่องที่ 3 การจัดระบบบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามโครงสร้างใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมการของกระทรวงศึกษาธิการ และสถานศึกษาในการจัดระบบบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งที่สังกัดในเขตพื้นที่การศึกษา และไม่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา

เรื่องที่ 4 การบริหารจัดการงบประมาณและการเงินชั่วคราวของกระทรวงศึกษาธิการก่อนปีงบประมาณใหม่ (ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม ถึง 30 กันยายน 2546) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมการบริหารงานงบประมาณในระยะเปลี่ยนผ่านระหว่างที่ส่วนราชการของกระทรวงศึกษาธิการ (เดิม) ทบวงมหาวิทยาลัย และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ปรับเข้าสู่ระบบการบริหารจัดการงบประมาณตามกฎหมายและโครงสร้างการบริหารราชการของกระทรวงศึกษาธิการ (ใหม่)

เรื่องที่ 5 การแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่และการมอบอำนาจให้ปฏิบัติหน้าที่ในส่วนราชการในระยะแรกของการปรับโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ เป็นการศึกษาเพื่อดำเนินการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งและมอบอำนาจต่อไป

เรื่องที่ 6 ปัญหาทางกฎหมายที่จะเกิดขึ้นในการบริหารหน่วยงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษาในระยะเริ่มแรก เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมการของกระทรวงศึกษาธิการในการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษา

เรื่องที่ 7 การบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่ไปสังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษาก่อนกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาและกฎหมายจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาใหม่มีผลใช้บังคับ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมการของกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา) และสถาบันอุดมศึกษา (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล สถาบันราชภัฏ และสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน) ในการบริหารจัดการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาและกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา

เรื่องที่ 8 การดำเนินการจัดตั้งและวางระบบวิทยาลัยชุมชน เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมการของกระทรวงศึกษาในการบริหารและจัดการการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

เรื่องที่ 9 ความเปลี่ยนแปลงในระบบบริหารจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ.2546 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมการของกระทรวงศึกษาธิการในการปรับระบบการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

เรื่องที่ 10 การเปลี่ยนแปลงระบบบริหารของสถานศึกษาอื่นที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการวางระบบการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จัดการศึกษานอกเขตพื้นที่การศึกษา

เรื่องที่ 11 การบริหารงานบุคคลชั่วคราวของข้าราชการครูก่อนกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีผลใช้บังคับ เป็นการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูก่อนกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีผลใช้บังคับ

เรื่องที่ 12 การควบคุมวิชาชีพครูตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 เป็นการศึกษาเพื่อให้กระทรวงศึกษาธิการ คຸຣຸສກາ และผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาเข้าสู่ระบบวิชาชีพตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546

เรื่องที่ 13 กฎหมายลำดับรองที่ต้องออกตามความในพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 เป็นการศึกษาเพื่อนำมากำหนดกรอบในการร่างกฎหมายลำดับรอง ซึ่งจะได้จัดทำเพิ่มเติมในส่วนที่ 2 ของรายงานวิจัยนี้ต่อไป

เรื่องที่ 14 กรอบภารกิจที่สำคัญในการมอบอำนาจหรือสั่งการของหน่วยงานต่างๆ เมื่อกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการมีผลใช้บังคับ เป็นการศึกษาเพื่อนำมาใช้ประกอบการพิจารณาออกคำสั่งมอบอำนาจของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งจะดำเนินการจัดทำในส่วนที่ 2 ของรายงานการวิจัยนี้ต่อไป

ชื่อเรื่อง การพัฒนาระบบข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
A Development of Information System of Laws Related to Basic Education

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รัชพลเมือง (Assoc. Dr.Chanita Rukspollmuang)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้รับการยกย่องขึ้นบนหลักการสำคัญสามประการ คือ การเพิ่มสิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมในการปกครอง การเพิ่มอำนาจประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และการทำให้การใช้อำนาจรัฐสุจริต มีเสถียรภาพ ประสิทธิภาพ การประกาศใช้กฎหมายสูงสุดของประเทศฉบับนี้เป็นก้าวสำคัญของการปฏิรูปสังคมในลักษณะนิติรัฐ ดังจะเห็นว่ามีกรรมาธิการประกอบรัฐธรรมนูญตามหลักการทั้งสามเป็นจำนวนมาก อาทิ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2542 อันนับเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษฉบับแรก

การปฏิรูปการศึกษาตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ส่งผลให้มีการปฏิรูปกฎหมายการศึกษาครั้งใหญ่ หน่วยงานที่รับผิดชอบในการยกย่องกฎหมายดังกล่าว นอกจากกระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย หรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติแล้ว กฎหมายแม่บททางการศึกษฉบับนี้ยังบัญญัติให้มีการจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษาเป็นองค์การมหาชนเฉพาะกิจเพื่อทำหน้าที่เสนอแนะร่างกฎหมาย ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการดำเนินการตามหมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา หมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และหมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา โดยให้ดำเนินการภายในเวลา 3 ปี ตามข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าการยกย่องกฎหมายเป็นจำนวนมากตามเงื่อนไขและเงื่อนไขที่กำหนดในบทบัญญัติหมวดต่างๆ และบทเฉพาะกาล นักการศึกษา ครู คณาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจสาระบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กับกฎหมายเฉพาะทางการศึกษา เพื่อสืบสานเจตนารมณ์ที่แท้จริงของการปฏิรูปการศึกษา รวมทั้งต้องรับรู้ เรียนรู้ และเข้าใจกฎหมายของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อย่างไรก็ตาม ในสภาพปัจจุบันแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการศึกษา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องยังกระจุกกระจายอยู่หลายหน่วยงาน ประกอบกับยังไม่มีกรรมาธิการสรุปและวิเคราะห์กฎหมายเหล่านั้นอย่างเป็นระบบ ทำให้มีความยุ่งยากในการ

ค้นคว้า ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาระบบข้อมูลกฎหมายการศึกษา โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีกฎหมายฉบับใหม่จำนวนมาก โดยจัดทำ การวิจัยครั้งนี้เป็นโครงการวิจัยนำร่อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้มีการประกาศ ใช้แล้ว
2. เพื่อจัดทำระบบข้อมูลซึ่งแสดงบัญชีรายชื่อและสรุปสาระสำคัญของบัญญัติไว้ใน กฎหมายในประเด็นคัดสรร

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์

แหล่งข้อมูลสำหรับการวิจัยเอกสาร

เอกสารที่ศึกษา ได้แก่

1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งออกตามนัยแห่งรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และร่างกฎหมายซึ่งยกร่างตามนัยแห่ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่หน่วยงานที่รับผิดชอบได้ดำเนินการ จนถึงระยะที่สำนักงานปฏิรูปการศึกษาได้นำเสนอร่างกฎหมายหลักที่ต้องรับดำเนินการ ให้ทันเงื่อนไขเวลา 3 ปีตามบทเฉพาะกาล คือวันที่ 20 สิงหาคม 2545 และได้นำเสนอให้ คณะรัฐมนตรีรับหลักการแล้วเมื่อวันที่ 11-13 พฤษภาคม 2544

2. มติคณะรัฐมนตรี

3. หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ บทความ และข่าวที่เกี่ยวข้องกับการยกร่าง กฎหมายข้างต้น การศึกษาขั้นพื้นฐาน และประเด็นคัดสรรในการจัดการศึกษา เช่น สิทธิทางการศึกษา การจัดการศึกษาโดยครอบครัว การกระจายอำนาจทางการศึกษา ทั้งในและต่างประเทศ โดยเน้นข้อมูลของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และ ประเทศญี่ปุ่น

ผู้ให้ข้อมูลสำหรับการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิอย่างเจาะจง จำนวน 5 ท่าน โดยกำหนดเกณฑ์การ คัดเลือกจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบหรือมีประสบการณ์ตรงกับการร่างพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และร่างกฎหมายที่ยกร่างตามนัยแห่งกฎหมายดังกล่าว

การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความคิดเห็น และตรวจสอบผลการรวบรวมร่างกฎหมายการศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องตามประเด็นคัตสรร

ตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ จำนวน บัญชีรายชื่อ สถานะการยกร่าง และสรุปสาระสำคัญของกฎหมายใหม่ที่ยกร่างตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐานสายสามัญ ตามประเด็นคัตสรรทางการศึกษา ซึ่งจำแนกกฎหมายตามสาระสำคัญที่บัญญัติไว้ในหมวดต่างๆ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบตรวจสอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการศึกษาเอกสาร จัดทำบัญชีรายชื่อและข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย แบบตรวจสอบฉบับนี้มีเป็น Checklist เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมและความถูกต้องของผลการรวบรวม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นตารางสรุปกฎหมายใหม่ที่ยกร่างตามนัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวดต่างๆ ที่นำเสนอโดยหน่วยงานหลัก 3 หน่วยงาน คือ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานปฏิรูปการศึกษา แบบตรวจสอบตอนนี้เป็นกรตรวจสอบรายชื่อพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศที่ยกร่างขึ้น หน่วยงานที่ยกร่าง และสถานะของการยกร่างกฎหมายแต่ละฉบับตามกระบวนการทางนิติบัญญัติ

ตอนที่ 2 เป็นตารางสรุปรายชื่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อตรวจสอบรายชื่อกฎหมายที่จะถูกยกเลิก และกฎหมายใหม่ที่ออกตามนัยแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามประเด็นทางการศึกษาที่คัตสรร

2. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มเติมสำหรับการตรวจสอบระบบข้อมูล ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยส่งแบบตรวจสอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ เมื่อวันที่ 18-19 เมษายน 2544 หลังจากรับแบบตรวจสอบคืน ได้

นัดหมายทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเพื่อยืนยันผลการตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง ระหว่างวันที่ 9 พฤษภาคม 2544 จนถึงวันที่ 29 มิถุนายน 2544

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลจากแบบตรวจสอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยประมวลผลจาก Checklist ในกรณีที่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นไม่ตรงกัน ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารและบุคคลที่รับผิดชอบการร่างกฎหมายฉบับนั้นโดยตรงแล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้งหนึ่งจนได้ข้อสรุปร่วมกันทั้ง 5 ท่าน

2. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมาย ปัญหาและข้อเสนอแนะ โดยแบ่งเป็นประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นตรงกันมากกว่าครั้งหนึ่ง และประเด็นที่มีความคิดเห็นต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

ผลการรวบรวมกฎหมายพบว่า นอกจากพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2542 ซึ่งยกร่างตามบทเฉพาะกาลและประกาศใช้แล้ว มีการยกร่างกฎหมายตามความในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จำนวนมากถึง 80 ฉบับ แบ่งเป็น พระราชบัญญัติ 26 ฉบับ พระราชกฤษฎีกา 5 ฉบับ กฎกระทรวง 39 ฉบับ ระเบียบ 4 ฉบับ ประกาศ 3 ฉบับ และหลักเกณฑ์ 3 ฉบับ กฎหมายใหม่ดังกล่าวยกร่างตามความในหมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษามากที่สุด จำนวน 40 ฉบับ อย่างไรก็ตาม มีร่างกฎหมายที่ยังไม่ได้ดำเนินการ 11 เรื่อง กับมีที่ต้องออกภายหลังการจัดตั้งกระทรวงตามโครงสร้างใหม่อีกประมาณ 109 ฉบับ

การยกร่างกฎหมายหลักและอนุบัญญัติข้างต้นมีเงื่อนไขเวลากำกับไว้ในบทเฉพาะกาล โดยเฉพาะมาตรา 72 และ 73 ซึ่งทำให้ต้องประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับให้ทันวันที่ 12 ตุลาคม 2545 หรือ ภายในเวลาไม่เกิน 5 ปีนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยใช้บังคับ ต้องออกกฎกระทรวงเรื่องการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน การแบ่งระดับและการเทียบโอนระดับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภายใน 1 ปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติใช้บังคับ คือไม่เกินวันที่ 20 สิงหาคม 2543 กับต้องดำเนินการตามหมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา และหมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ไม่เกิน 3 ปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติใช้บังคับ คือไม่เกินวันที่ 20 สิงหาคม 2545

ขณะทำการวิจัย พบว่า สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (สปศ.) ได้เสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาพระราชบัญญัติในส่วนที่รับผิดชอบเป็นการเร่งด่วน จำนวน 23 ฉบับ ซึ่งรวมถึงร่างพระราชบัญญัติ 4 ฉบับ ที่รัฐบาลชุดปัจจุบันแถลงเป็นนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 ว่าจำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน ได้แก่ (ร่าง) พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ชื่อในขณะนั้น) (ร่าง) พ.ร.บ. ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ร่าง) พ.ร.บ. จัดตั้งสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา (ร่าง) พ.ร.บ. ระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย (ฉบับที่..) ส่วน พ.ร.บ. การศึกษาภาคบังคับ ซึ่งเป็นการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานทางการศึกษาตามรัฐธรรมนูญและต้องยกร่างโดยกระทรวงศึกษาธิการ ยังไม่ได้มีการนำเสนอในขณะนั้น (ปัจจุบันประกาศใช้แล้ว) การยกร่างกฎหมายส่วนใหญ่เป็นไปตามเงื่อนไขเวลาที่กำหนดแต่มีความล่าช้าในขั้นตอนการพิจารณาตามกระบวนการนิติบัญญัติ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าปัญหาในการยกร่างกฎหมายที่สำคัญ คือ กรอบเวลาที่ไม่ให้ดำเนินการสิ้นเกินไป กฎหมายที่ต้องยกร่างใหม่มีจำนวนมากและบางฉบับมีหน่วยงานเสนอซ้ำซ้อนกัน ปัญหาเรื่องปรัชญา แนวคิด และความเข้าใจเจตนารมณ์ในการร่างกฎหมายของผู้เกี่ยวข้องที่ปฏิบัติหน้าที่ต่างหน่วยงาน โดยเฉพาะร่างกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิรูปโครงสร้างองค์กรในการบริหารการศึกษา รวมทั้งมีปัญหาคู่มีในตัวบุคคล

นอกจากนี้ ยังเห็นว่ายังมีปัญหาอันเนื่องมาจากสาระบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กับมีข้อสังเกตถึงความไม่เข้าใจหรือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการบังคับใช้และบทลงโทษของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สำหรับการพิจารณาร่างกฎหมายซึ่งมีปัญหาความล่าช้า ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอให้รัฐบาลพิจารณาใช้วิธีการอื่นนอกจากวิธีพิจารณาตามขั้นตอนปกติหรือตั้งคณะกรรมการชุดพิเศษเพื่อทำหน้าที่โดยเฉพาะ นอกจากนี้ มีข้อเสนอว่าเมื่อร่างกฎหมายทั้งหมดได้รับการประกาศใช้แล้ว ให้จัดระบบกฎหมายการศึกษาที่ยกร่างขึ้นใหม่และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะประมวลกฎหมายการศึกษาไทย และจัดทำคู่มือกฎหมายการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานและสร้างความเข้าใจร่วมกัน

ส่วนการจัดระบบข้อมูลกฎหมาย ผู้วิจัยได้จัดทำบัญชีรายชื่อกฎหมายใหม่และกฎหมายที่ประกาศใช้แล้วซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนแรกเป็นบัญชีรายชื่อกฎหมายตามหมวดต่างๆ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตอนที่ 2 เป็นบัญชีรายชื่อกฎหมายว่าด้วยสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพทางการศึกษา โดยการประมวลรายชื่อกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

ไทย และรายชื่อกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ในการรับการศึกษา สิทธิและหน้าที่ในการจัดการศึกษา สิทธิในการตรวจสอบการกระทำของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. ควรจัดทำคู่มือกฎหมายการศึกษาสำหรับผู้บริหาร ครู ประชาชน โดยมีคำอธิบายและแนวทางการปฏิบัติที่เข้าใจง่าย
2. ควรมีการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขสารบัญญัตินพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ไม่ชัดเจนและไม่สอดคล้องกัน หลังจากใช้กฎหมายแม่บทฉบับนี้ไปแล้วระยะหนึ่ง
3. ควรมีการพิจารณาตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการชุดพิเศษเพื่อทำหน้าที่พิจารณาร่างกฎหมายที่มีจำนวนมาก โดยผู้ที่มาทำหน้าที่ดังกล่าวต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเจตนารมณ์และหลักการปฏิรูปการศึกษาเป็นอย่างดี เพื่อจะได้พิจารณาร่างกฎหมายภายใต้หลักการเดียวกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย

1. พัฒนาระบบข้อมูลที่รวบรวมและสังเคราะห์กฎหมายการศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเด็นเฉพาะเรื่อง เช่น การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลเฉพาะกลุ่ม อาทิ บุคคลที่มีความสามารถพิเศษ ผู้ด้อยโอกาส สิทธิ หน้าที่ มาตรการในการให้การสนับสนุนงบประมาณเป็นพิเศษตามมาตรา 10 และมาตรา 60 (3) การจัดการศึกษาโดยชุมชน การจัดการศึกษาโดยสถานประกอบการตามมาตรา 12 รวมทั้งสังเคราะห์กฎหมายการศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในระดับอุดมศึกษา
2. พัฒนาระบบข้อมูลกฎหมายการศึกษาในหัวเรื่องที่สำคัญเพื่อจัดทำเป็นคู่มือ เช่น คู่มือกฎหมายการศึกษาสำหรับการบริหารสถานศึกษา คู่มือกฎหมายการศึกษาสำหรับครู คู่มือกฎหมายสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว หรือคู่มือกฎหมายการศึกษาสำหรับประชาชน เป็นต้น
3. ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการจัดทำประมวลกฎหมายการศึกษาในต่างประเทศ เพื่อนำมาพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดทำประมวลกฎหมายการศึกษาไทย

ชื่อเรื่อง ความเหมาะสมในการถ่ายโอนสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการให้แก่
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: บทสะท้อนจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย
Propriety of Transferring Educational Institutes under the Supervision of
the Ministry of Education to Local Administration Organisations:
Reflections from Stakeholders

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ นิตยา เงินประเสริฐศรี (Assoc. Nitaya Ngern-Prasertsri)

ผู้ร่วมวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล (Assoc. Dr.Pongpan Trimongkolkul)
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสงค์ ตันพิชัย (Asst. Dr.Prasong Tanpichai)

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2545

ความเป็นมา

ศตวรรษที่ 21 จัดว่าเป็นยุคเบ่งบานของการปกครองส่วนท้องถิ่น (World Bank, 2000) ซึ่งเป็นไปตามกระแสแนวคิดการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่จากส่วนกลางให้แก่ส่วนท้องถิ่น ภายใต้วิสัยทัศน์ของการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ ที่ต้องการให้องค์กรท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของรัฐ

การกระจายอำนาจทางการศึกษาเป็นคลื่นลูกใหม่ของกลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชน และเป็นกลยุทธ์สำคัญของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งได้แพร่หลายไปทั่วโลกนับตั้งแต่ทศวรรษ 1980 ทั้งนี้ ตามหลักสากล การกระจายอำนาจทางการศึกษา จำแนกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การแบ่งอำนาจ (*deconcentration*) การมอบอำนาจ (*delegation*) และการถ่ายโอนอำนาจ (*devolution*) ซึ่งใน 3 รูปแบบนี้ การถ่ายโอนอำนาจทางการศึกษาเป็นการกระจายอำนาจที่สมบูรณ์มากที่สุดตามอุดมการณ์ประชาธิปไตย

ในการถ่ายโอนอำนาจทางการศึกษานั้น United States Agency for International Development (USAID) สนับสนุนให้มีการถ่ายโอนอำนาจให้แก่องค์กรท้องถิ่นและชุมชนมากกว่าให้ภาคเอกชนบริหารจัดการ โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Martin, 1993: 65) ทั้งนี้ การถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ให้แก่องค์กรท้องถิ่นจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะปัจจัยทางการเมือง เพราะการ

กระจายอำนาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสีย มีการเปลี่ยนแปลงอำนาจของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จากบทเรียนเชิงนโยบายของการกระจายอำนาจในต่างประเทศ อาทิ ประเทศโคลัมเบีย ในช่วงทศวรรษ 1980 พบว่าไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร มีข้อจำกัดและปัญหาอุปสรรคมาก เนื่องจากไม่สามารถสร้างฉันทานุมัติและการสนับสนุนจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะครูและนักการศึกษา (Fiske, 1996) นอกจากนี้ ก่อนเริ่มการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ด้านการศึกษาให้แก่องค์กรท้องถิ่น ต้องวิเคราะห์ปัจจัยที่สำคัญคือ *ปัจจัยเกี่ยวกับองค์การและการบริหาร* (Hanson, 1997) เพื่อจะได้สารสนเทศนำไปสู่การตัดสินใจว่า การถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบทางการศึกษาคงจะถ่ายโอนไปที่ระดับใด หรือถ่ายโอนไปให้องค์กรท้องถิ่นประเภทใด

ในกรณีของประเทศไทย พิณสุตา สิริรังศรี (2541) ได้ฉายให้เห็นภาพว่า การศึกษาของไทยในภาพรวมมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ ถูกครอบงำผูกขาดโดยรัฐ ดังจะเห็นได้จากข้อมูลที่ว่า ราชการส่วนกลางจัดการศึกษาถึงประมาณร้อยละ 95 และอีกเพียงประมาณร้อยละ 5 เป็นการจัดการศึกษาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอดีตที่ผ่านมา การจัดการศึกษาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยมีทั้งบรรลุผลสำเร็จและล้มเหลว ตัวอย่างของความสำเร็จพิจารณาได้จากการจัดการศึกษาของเทศบาล และกรุงเทพมหานคร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543: 1) ตัวอย่างของความล้มเหลวคือ การจัดการศึกษาโดยองค์กรบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ในช่วงปี พ.ศ. 2509-2523 ซึ่งประสบปัญหา ต้องโอนกลับมาให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) กระทรวงศึกษาธิการ

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีการกระจายอำนาจทางการศึกษาในรูปของการถ่ายโอนอำนาจอยู่แล้วส่วนหนึ่ง ได้แก่ การถ่ายโอนอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 ประเภท คือ เทศบาล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา โดยจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตามความพร้อมขององค์กรเหล่านี้ เป็นที่คาดหวังว่านับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2545 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทจะเริ่มเปลี่ยนบทบาทจาก “สำนักปกครองคน” มาสู่ “สำนักสร้างคนเพื่อการเรียนรู้” โดยการรับโอนสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อบริหารจัดการอย่างอิสระ

การถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ถูกจุดประกายจากกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ซึ่งได้เปิดกระบวนทัศน์ใหม่ และเปิดเวทีท้าทายศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามา

บริหารจัดการศึกษาในรูปของสิทธิและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้ การถ่ายโอนสถานศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อยู่ระหว่างการนำเสนอรัฐสภา)

เป็นที่คาดหมายว่านโยบายการถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการเคลื่อนไหวขององค์กรครูกลุ่มต่างๆ ซึ่งได้แสดงพลังต่อต้านในปี พ.ศ. 2543 ถึงแม้ว่าการถ่ายโอนสถานศึกษาจะเกิดขึ้นเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านเกณฑ์ประเมินความพร้อม โดยมีกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดการถ่ายโอนสถานศึกษาภายในปี พ.ศ. 2553 แต่ปฏิบัติการต่อต้านได้คุกรุ่นอยู่ในหมู่ประชาคมการศึกษา

ในแผนการกระจายอำนาจฯ ได้ระบุให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการถ่ายโอนภารกิจบริการสาธารณะต่างๆ ดังนั้น ถ้ารัฐต้องการให้การถ่ายโอนอำนาจทางการศึกษาส่งผลทางบวกต่อการปฏิรูปการศึกษาของไทย จะต้องให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาร่วมในกระบวนการให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดฉันทานุมัติ การสะท้อนความคิดเห็นจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียจึงเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะได้ข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายในการกระจายอำนาจทางการศึกษาและบรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา อันมีปลายทางที่การสร้างสังคมแห่งภูมิปัญญา

การวิจัยครั้งนี้ จึงทำการศึกษาข้อมูลทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ โดยให้ความสำคัญต่อความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อตอบคำถามหลักว่า “นโยบายการถ่ายโอนสถานศึกษามีความเหมาะสมหรือไม่? มีปัจจัยใดบ้างที่จะส่งผลสำเร็จต่อการถ่ายโอนสถานศึกษา? ทางเลือกและกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการถ่ายโอนควรเป็นเช่นใด?”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์นโยบายการถ่ายโอนสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยบ่งชี้ความสำเร็จในการถ่ายโอนสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อเสนอทางเลือกและกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการถ่ายโอนสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เลือกผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์ และด้านการศึกษา ที่มีบทบาทในเชิงแนวคิดหรือการมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนการกระจายอำนาจทางการศึกษา รวมผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 5 คน ด้านการศึกษา จำนวน 5 คน

2. กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย

2.1 กลุ่มผู้รับโอนและผู้ถูกโอน ได้จากการสุ่มหลายขั้นตอน โดย เลือกแบบเจาะจงเขตพื้นที่การศึกษา 8 เขต จาก จำนวน 13 เขต ซึ่งกระจายทุกภาค ได้แก่ เขตที่ 1, 4, 6, 7, 8, 9, 12 และส่วนกลาง (กรุงเทพมหานคร) และเลือกแบบเจาะจง จังหวัดในแต่ละเขตการศึกษา เพื่อให้ได้ภาพรวมของจังหวัดที่มีขนาดและศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่หลากหลาย รวม 8 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม อ่างทอง อุตรดิตถ์ เชียงราย พิษณุโลก ชลบุรี ภูเก็ต และกรุงเทพมหานคร ซึ่งในแต่ละจังหวัด เลือกแบบเจาะจง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 23 แห่ง หน่วยงานการศึกษา จำนวน 21 แห่ง และโรงเรียนครบทุกประเภทและขนาด จำนวน 40 โรงเรียน ทั้งนี้ สุ่มกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามสังกัด ดังนี้

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฝ่ายรับโอน) ฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ 75 คน ครูและผู้บริหารโรงเรียนเทศบาลและอื่นๆ 205 คน

2) กระทรวงศึกษาธิการ (ฝ่ายถูกโอน) ครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา รวม 674 คน (เฉพาะกลุ่มครู ทำการสุ่มให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในสัดส่วนตามขนาดโรงเรียน)

2.2 ผู้ปกครองและองค์กรประชาชน

1) ผู้ปกครอง สุ่มผู้ปกครองในพื้นที่ที่ศึกษาตามโอกาส เพื่อทำการสัมภาษณ์เดี่ยวหรือกลุ่ม

2) องค์กรประชาชน ได้แก่ สภาการศึกษาภาคประชาชน สัมภาษณ์ผู้แทนและรับฟังความคิดเห็นในการประชุมสัมมนา กับ องค์กรสังคมชุมชน

ท้องถิ่น ใช้ข้อมูลที่น่าเสนอในการประชุมทางวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 3 เรื่อง “การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย” วันที่ 10-11 พฤศจิกายน 2544 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและฝ่ายนิติบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ปกครอง และองค์กรประชาชน แบบสอบถามผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และแบบบันทึกการสังเกตบริบทของสถานศึกษาในการจัดการศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านความพร้อมขององค์กร

การรวบรวมข้อมูล

คณะนักวิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากทุกกลุ่มในภาคสนามด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความตรง (validity) มากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก เสริมด้วยกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเฉพาะส่วนข้อมูลที่ได้จากการสำรวจด้วยแบบสอบถาม

สรุปผลการวิจัย

1. ความพร้อมของบริบท

บริบททางกฎหมายและการเมืองการปกครองของไทย ยังไม่พร้อมรับนโยบายการถ่ายโอนสถานศึกษา กล่าวคือ

1.1 มีความเข้าใจที่สับสนและขัดแย้ง ในการตีความตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 ฉบับ กล่าวคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

1.2 ภาคการเมืองการปกครองในระดับท้องถิ่นยังไม่เข้มแข็ง กล่าวคือ

(1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่เข้มแข็งและไม่เป็นอิสระจากระบบอำนาจและอิทธิพล

(2) ประชาคมในท้องถิ่นยังไม่มีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งในการร่วมคิดร่วมทำ และร่วมตรวจสอบในระบบการเมืองการปกครองของท้องถิ่น

1.3 นโยบายการถ่ายโอนสถานศึกษาก่อตั้งขึ้นจากระดับบน และเป็น การบังคับด้วยกฎหมาย ขาดการมีส่วนร่วมเท่าที่ควรในระดับล่าง

1.4 ท่าทีของฝ่ายต่างๆ ทั้งภาคการเมือง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้รับนโยบาย และประชาคมการศึกษา ยังไม่เป็นไปในทิศทางที่สนับสนุนนโยบายการ ถ่ายโอนสถานศึกษา

2. ทรรศนะจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย

จากการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในระดับปฏิบัติ 3 ฝ่าย สรุป ได้ว่า

2.1 ฝ่ายรับโอน คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้รับนโยบายไปปฏิบัติ มีความเห็นค่อนข้างสอดคล้องกันว่า นโยบายในการถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษา มี ความเหมาะสมตามหลักการกระจายอำนาจ และเป็นภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องรับโอนตามกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัตินั้นความเหมาะสมในการรับโอนภารกิจนี้ขึ้น อยู่กับประเภทและระดับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่องค์กรบริหารส่วน ตำบล (อบต.) ประเมินศักยภาพของตนเองว่ายังไม่พร้อมและยังไม่ต้องการรับภาระใน การจัดการศึกษา

2.2 ฝ่ายถูกโอน คือ ครูและบุคลากรการศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีความเห็นว่า นโยบายการถ่ายโอนภารกิจการศึกษาไม่เหมาะสมกับบริบทของไทยใน ขณะนี้ ทั้งนี้เพราะองค์กรท้องถิ่นและประชาคมท้องถิ่นยังไม่เข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารขององค์กรท้องถิ่นส่วนมากไม่มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ชาวการศึกษาประเมินว่า องค์กรท้องถิ่นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะ อบต. ยังไม่มีความพร้อมและความเหมาะสมในการ จัดการศึกษา อีกทั้งเห็นว่า การถ่ายโอนสถานศึกษาจะก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบหลาย ประการ จึงควรชะลอการดำเนินการตามนโยบายนี้ หรือดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไป ตามความพร้อม

2.3 ฝ่ายประชาชน คือผู้รับบริการซึ่งจะได้รับผลโดยตรงจากการจัดการ ศึกษา มีความเห็นที่โน้มเอียงไปในทิศทางเดียวกับชาวการศึกษา กล่าวคือ เห็นด้วยใน หลักการของการกระจายอำนาจ แต่ไม่มีความศรัทธาเชื่อมั่นในความพร้อมของการเมือง การปกครองระดับท้องถิ่น อีกทั้งเห็นว่าประชาชนยังไม่สามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ทางการเมืองการปกครองได้อย่างแท้จริงและปลอดภัย ดังนั้น จึงยังไม่มีความเหมาะสม ที่จะดำเนินการตามนโยบายการถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษา ซึ่งเป็นงานที่มีความ

ละเอียดอ่อนอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามในท้องถิ่นในระดับส่วนใหญ่ยังไม่รับรู้และไม่ให้ความสนใจประเด็นในเรื่องการถ่ายโอนการศึกษามากนัก

เสียงสะท้อนของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่มนี้ บ่งบอกว่าการถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาให้บังเกิดผลดีต่อทุกฝ่ายและต่ออนาคตการศึกษาของชาติ จำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบและรอบด้าน ประเด็นความเหมาะสมจึงไม่ได้อยู่ที่การบังคับตามเงื่อนไขเวลา แต่อยู่ที่ความพร้อมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3. ลักษณะที่บ่งชี้ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรับโอน

จากร่างเกณฑ์ประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา จัดทำโดยกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (คณะอนุกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษา, 2543) ซึ่งได้นำไปตรวจสอบความคิดเห็นอีกครั้งในการวิจัยครั้งนี้ ได้ข้อสรุปลักษณะบ่งชี้ความพร้อม 6 ประการ พร้อมตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้

1) มีคณะกรรมการการศึกษาที่มีศักยภาพในการบริหารการศึกษาของท้องถิ่น

2) มีแผนการจัดการศึกษาที่แสดงความพร้อมด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

3) มีแผนงานด้านการกำหนดมาตรฐานการบริหารงานบุคคลที่สอดคล้องกับมาตรฐานการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของรัฐ

4) มีแผนงานด้านการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพ การพัฒนามาตรฐานและคุณภาพการศึกษา และการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่ชัดเจน

5) มีศักยภาพด้านรายได้ที่จัดเก็บได้ และสามารถจัดสรรเพื่อเป็นงบประมาณสมทบในการบริหารจัดการการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

6) มีแผนการบริหารและแผนติดตามการใช้งบประมาณด้านการศึกษาที่โปร่งใส ตรวจสอบได้

4. ลักษณะที่บ่งชี้ความพร้อมของสถานศึกษาในการถ่ายโอน

ลักษณะบ่งชี้ความพร้อมของสถานศึกษาในการถ่ายโอน ประมวลจากหลักเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ และความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่

4.1 สถานศึกษาที่ผ่านการประเมินมาตรฐานการศึกษา อ้างอิงตามเกณฑ์ของสำนักมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ., 2544) ได้แก่

(1) สถานศึกษามีความสามารถจัดการเรียนการสอนจนทำให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

(2) สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

(3) สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

(4) ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ

(5) ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

(6) ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีจำนวนครูเพียงพอ

(7) สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

4.2 สถานศึกษาที่ไม่เข้าข่ายข้อยกเว้นในการถ่ายโอน ในกรณีการจัดการศึกษาลักษณะพิเศษ

4.3 สถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาเห็นชอบในการถ่ายโอน

ทั้งนี้ ลักษณะบ่งชี้สำคัญที่สุดตามความคิดเห็นของฝ่ายท้องถิ่น และฝ่ายการศึกษา ได้แก่ ลักษณะในข้อที่ 4.1

5. ปัจจัยที่บ่งชี้ความสำเร็จในการถ่ายโอนสถานศึกษา

จากข้อมูลทุกระดับในการศึกษาครั้งนี้ นำมาสังเคราะห์โมเดลเชิงระบบ “ปัจจัยบ่งชี้ความสำเร็จในการถ่ายโอนสถานศึกษา” ประกอบด้วย 3 กลุ่มปัจจัย ได้แก่

1) ปัจจัยด้านความพร้อม มี 8 ปัจจัยหลัก พร้อมด้วย 21 ตัวชี้วัด ตามน้ำหนักความสำคัญ

2) ปัจจัยด้านความต้องการ มี 1 ปัจจัยหลัก พร้อมด้วย 3 ตัวชี้วัด ตามน้ำหนักความสำคัญ

3) ปัจจัยด้านความเหมาะสม มี 1 ปัจจัยหลัก พร้อมด้วย 6 ตัวชี้วัด ตามน้ำหนักความสำคัญ

6. หลักการและกลยุทธ์ในการถ่ายโอนสถานศึกษา

เพื่อให้การถ่ายโอนสถานศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พ.ศ. 2542 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลดีต่อการศึกษาของไทย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

6.1 หลักการ

(1) ให้เป็นการถ่ายโอนแบบค่อยเป็นค่อยไปบนเงื่อนไขของความพร้อม ความต้องการ และความเหมาะสม

(2) คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ในทุกขั้นตอนของกระบวนการถ่ายโอน

(3) การถ่ายโอนต้องไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา อีกทั้งไม่ขยายช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างสถานศึกษา

(4) การถ่ายโอนต้องไม่ส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา

6.2 กลยุทธ์ (พร้อมมาตรการ)

(1) เสริมสร้างความพร้อมของเงื่อนไขทางบริบทเพื่อรองรับการถ่ายโอนสถานศึกษา

(2) พัฒนาโครงสร้างและกลไกรองรับภารกิจการถ่ายโอนสถานศึกษา

(3) เสริมสร้างความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการถ่ายโอนสถานศึกษา

(4) วิจัยและพัฒนาแนวทางและกระบวนการถ่ายโอนสถานศึกษาที่เหมาะสม

(5) พัฒนาระบบและหลักเกณฑ์ประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยอมรับร่วมกัน

(6) ดำเนินการถ่ายโอนสถานศึกษาตามความพร้อมและความต้องการ

(7) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายการถ่ายโอนสถานศึกษาด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม

7. ความเหมาะสมของนโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษา

นโยบายการกระจายอำนาจในรูปแบบการถ่ายโอนอำนาจยังไม่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยในขณะนี้ ด้วยเหตุผลดังนี้

7.1 นโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษาด้วยการถ่ายโอน ได้รับความกระตุนจากภายนอกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในเรื่องท้องถิ่นนิยม และด้วยคำแนะนำเชิงวิชาการของธนาคารโลก

7.2 นโยบายดังกล่าวได้ก่อตัวขึ้นจากระดับบน ถูกขับเคลื่อนด้วยพลังทางการเมืองในขณะนั้นและบังคับด้วยกฎหมายเพื่อตอบสนองอุดมการณ์ทางการเมือง การปกครอง โดยขาดการมีส่วนร่วมจากระดับล่าง

7.3 การดำเนินนโยบายการกระจายอำนาจขาดแรงผลักดันทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง และขาดความตั้งใจจริงทางการเมือง (political will) ระหว่างรัฐบาลที่ริเริ่ม และรัฐบาลที่สานต่อนโยบาย

7.4 การตีความในเรื่องการกระจายอำนาจขาดความเป็นเอกภาพ (singular interpretation) เห็นได้จากความขัดแย้งในการตีความสาระบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 และความไม่ชัดเจนในการถ่ายทอดสู่ผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับปฏิบัติของทั้งสองฝ่าย

7.5 การถ่ายโอนสถานศึกษาถูกกำหนดให้รวมอยู่ในภารกิจบริการสาธารณะของรัฐที่จะต้องถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน รวมถึง 245 ภารกิจ โดยต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในปี พ.ศ. 2553 ทั้งๆ ที่การศึกษาเป็นภารกิจที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการ จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาเป็นการเฉพาะ

7.6 บริบททางการเมืองการปกครองในระดับท้องถิ่นของไทยยังไม่เข้มแข็ง ทั้งในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งให้เห็นว่าท้องถิ่นยังไม่พร้อมรับการถ่ายโอนอำนาจในการจัดการศึกษา

7.7 กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียทั้งในระดับบนและระดับล่าง ยังไม่มีฉันทานุมัติในเรื่องนโยบายการถ่ายโอน นโยบายดังกล่าวจึงขาดพลังหนุนจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย

ข้อเสนอแนะ

ทางเลือกที่เหมาะสมในการกระจายอำนาจทางการศึกษาสำหรับประเทศไทยขณะนี้ ควรเป็นการผสมผสานระหว่าง การแบ่งอำนาจ และ การถ่ายโอนอำนาจ โดยมีแนวทางดังนี้

1. กำหนดให้การถ่ายโอนอำนาจทางการศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการกระจายอำนาจทางการศึกษาของไทย โดยต้องดำเนินการบนเงื่อนไขความพร้อม และเมื่อการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บรรลุตามเป้าหมายแล้ว

2. ในระยะเปลี่ยนผ่านก่อนการกระจายอำนาจแบบสมบูรณ์ ทางเลือกของ นโยบายที่เหมาะสมควรจะเป็น “การกระจายอำนาจแบบผสมผสาน” โดยให้กระทรวง ศึกษาธิการ (ในโครงสร้างใหม่) รับผิดชอบเป็นกระทรวงหลักในการกระจายอำนาจทาง การศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีความพร้อมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระบบคู่ขนานโดยมีเอกภาพ เชิงนโยบาย

ทั้งนี้ เงื่อนไขสำคัญของความสำเร็จตามข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1) ความเข้มแข็ง และความเป็นอิสระของหน่วยงานระดับปฏิบัติ และ 2) เอกภาพในเชิงนโยบายและ มาตรฐานการศึกษา โดยปลายทางของการกระจายอำนาจทางการศึกษา คือความเข้มแข็ง ของการบริหารจัดการที่สถานศึกษา ซึ่งจะต้องมีการวิจัยเพื่อทดลองหารูปแบบที่เหมาะสม ที่สุดของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในบริบทสังคมไทยต่อไป

เหนือสิ่งอื่นใด หัวใจสำคัญของความสำเร็จในการกระจายอำนาจทางการศึกษา คือความเข้มแข็งของประชาคมในท้องถิ่นในกระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม จึงต้องมีการรณรงค์อย่างจริงจังเพื่อสร้างวัฒนธรรมการตรวจสอบ ให้เป็นจิตสำนึกร่วมกัน ของประชาชน ควบคู่กับการพัฒนาระบบและกลไกการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ ประหยัด และประกันความปลอดภัยแก่ภาคประชาชน

ทำเนียบผู้วิจัย

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข สถานที่ติดต่อ	การพัฒนาแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับ ประชาชนไทยอายุ 12 – 60 ปี กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ถนนติวานนท์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000	ปี 2543
กองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา ศธ. สถานที่ติดต่อ	การศึกษาสภาพและความต้องการในการจัดกระบวนการ เรียนการสอนที่เห็นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ของโรงเรียน สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนิน เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300	ปี 2544
กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ ศธ. สถานที่ติดต่อ	♦ การสังเคราะห์วิธีการสอนวิชาภาษาไทย ภาษา อังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ระดับประถม ศึกษา ♦ วิธีการเรียนของนักเรียนเรียนดี และวิธีการสอน ของครูสอนดี ระดับประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนิน เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300	ปี 2544 ปี 2545
เกียรติกำจร กุศล สถานที่ติดต่อ	รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุขององค์ ประกอบที่มีอิทธิพลต่อภาวะความเป็นผู้นำของ คณบดีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในสังกัดทบวง มหาวิทยาลัย สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช 80160	ปี 2543
จิรณี ตันติรัตน์วงศ์ สถานที่ติดต่อ	พัฒนาระบบการรับรองปริญญาของต่างประเทศ เพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาของไทย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ถนนศรีอยุธยา เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400	ปี 2542
จิระพันธ์ พูลพัฒน์	ระบบ กลไก และประสิทธิภาพของสถานเลี้ยงดูเด็ก ของภาครัฐและเอกชนในปัจจุบัน	ปี 2543

สถานที่ติดต่อ	ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330	
ใจทิพย์ ณ สงขลา	การพัฒนาการเรียนการสอนแบบเห็นวิจัยผ่านเว็บเพื่อความใฝ่รู้ของนิสิต ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ปี 2544
สถานที่ติดต่อ	ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330	
ชนิตา รัชพลเมือง	พัฒนาระบบข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	ปี 2544
สถานที่ติดต่อ	ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330	
ชลัช จงสีบพันธุ์	การประเมินโครงการจัดส่งนักศึกษาชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยต่าง ๆ	ปี 2543
สถานที่ติดต่อ	ศูนย์วิจัยและบริการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถนนสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110	
ชวลา เวชยันต์	พัฒนาแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น	ปี 2545
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนพระหฤทัยดอนเมือง เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ 10210	
ชำนาญ ปาณวงษ์	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร : การศึกษาพหุกรณี	ปี 2544
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนบ้านโคกมน อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ 67260	
ชุตินา ปานดำ	พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนของครูอนุบาลด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	ปี 2542
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนท้ายพิบูล อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี 18120	

ดุษฎี โยเหลา	<ul style="list-style-type: none">♦ การศึกษาฉันทมติเกี่ยวกับการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย♦ ปัจจัยระดับบุคคลและระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1	ปี 2544 ปี 2545
สถานที่ติดต่อ	สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถนนสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110	
ทวีศักดิ์ จินดาบุรุษ	การพัฒนาคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ทักษะการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา	ปี 2544
สถานที่ติดต่อ	สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120	
นริศว์ ปรารมย์	ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียน ของครูในกรุงเทพมหานคร	ปี 2544
สถานที่ติดต่อ	สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนิน เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300	
นเรศน์ ม่วงรุ่ง	การจัดการแยกขยะมูลฝอยในโรงเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดนาง ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี	ปี 2545
สถานที่ติดต่อ	กองระบบสุขภาพิบาล ฝ่ายสนามบินและอาคาร บริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ถนนวิภาวดีรังสิต เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ 10210	
นิตยา เงินประเสริฐศรี	ความเหมาะสมในการถ่ายโอนสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น : บทสะท้อนจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย	ปี 2545
สถานที่ติดต่อ	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900	
บุญเชิด ภิญญ์อหันทพงษ์	การพัฒนามาตรฐานประเมินคุณลักษณะความสามารถพิเศษของเด็กนักเรียน อายุ 6-12 ปี ตามแนวคิดของ Renzulli	ปี 2544

สถานที่ติดต่อ	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถนนสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110	
บุญเพิ่ม จอมใจหาญ	การใช้เทคนิคการสอนแบบ STAD, JIGSAW และ TGT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานร่วมกันในวิชาสังคมศึกษา (ส503) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม 2	ปี 2545
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม 2 ตำบลรอบเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57000	
บุญเรียง ขจรศิลป์	<ul style="list-style-type: none">◆ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนม : กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี◆ การนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการเลี้ยงโคนมไปประยุกต์ใช้ในต่างบริบท (ระยะที่ 1)	ปี 2543 ปี 2544
สถานที่ติดต่อ	ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900	
บุญเลี้ยง ทุมทอง	การพัฒนาชุดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบเรียนเป็นคู่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3	ปี 2545
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนชุมพลวิทยาสรรค์ ตำบลชุมพลบุรี อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ 32190	
พรชูลี อาชวอำรุง	รูปแบบการบริหารงานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในอนาคต	ปี 2545
สถานที่ติดต่อ	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330	
พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย	การปฏิรูประบบการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา : การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี	ปี 2543
สถานที่ติดต่อ	ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330	
พิชญ์ ชำมา	ผลของการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ของเต้ก้วยฮุนบาล โดยการใช้การอภิปรายเพื่อแก้สถานการณ์ที่มีข้อขัดแย้งทางจริยธรรมในนิทานที่มีทางสองแพร่ง	ปี 2543

สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนบ้านโค้งสวอง อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ 60140	
พิทยาภรณ์ มานะจुติ	กระบวนการทัศน์ในการปฏิรูปการเรียนรู้ของครูต้นแบบ ปี พ.ศ. 2542	ปี 2543
สถานที่ติดต่อ	คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ถนนโชตนา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300	
พิทักษ์ จันท์เจริญ	การศึกษาศักยภาพของสถาบันราชภัฏสวนดุสิต	ปี 2544
สถานที่ติดต่อ	สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ถนนราชสีมา เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300	
พีรพงษ์ ดวงแก้ว	การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเทคนิคการสอน ความคิดสร้างสรรค์สำหรับครูประถมศึกษา	ปี 2544
สถานที่ติดต่อ	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2 ตำบล ดงมะดะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย 57250	
เพ็ญณี แพรอท	แนวทางการจัดศูนย์การเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในประเทศไทย	ปี 2546
สถานที่ติดต่อ	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ถนนมิตรภาพ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002	
รำพา ฤาชัย	การพัฒนาบทเรียนภาษาไทย เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาคเหนือสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มโรงเรียนปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง	ปี 2545
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนบ้านปงยางคก ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง 52190	
ลักษณีย์ โคตรสีเขียว	การใช้กระบวนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้เพื่อ พัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนในวิชาวิทยาศาสตร์	ปี 2545
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนรุ่งเรืองอุปถัมภ์ ซอยสุขุมวิท 103/1-2 แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพฯ 10260	
วรพร สุนทรวัฒนศิริ	การพัฒนาหลักสูตรการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการ สื่อสารธุรกิจ ตามหลักการจัดการศึกษาแบบเน้น ผลการเรียน สำหรับนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ วิชา เอกภาษาอังกฤษธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	ปี 2543

สถานที่ติดต่อ	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตบพิตรพิมุข มหาเมฆ ถนนอาคารสงเคราะห์ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120	
วรรณดา เต๋นขจรเกียรติ	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการ ในชั้นเรียนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร	ปี 2543
สถานที่ติดต่อ	สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ชั้น 5 อาคารเอส พี แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400	
วรัษะ วงศ์ศักดิ์	รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอน ในจังหวัด สุโขทัย : การวิจัยผสมวิธี	ปี 2546
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนบ้านบางสนิม ตำบลลง อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย 64170	
วริศรา วงษ์ขำ	การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัว	ปี 2544
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนสาธิตราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ถนนโรจนะ ตำบลโรจนะ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนคร ศรีอยุธยา 13000	
วัลลิต แก่นสุวรรณ	แบบจำลองศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการ ศึกษาของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรใน ประเทศไทย	ปี 2544
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา(มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรใน ประเทศไทย) ถนนราชดำเนิน ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000	
วิเชียร เกตุสิงห์	GPA กับการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดม ศึกษา	ปี 2546
สถานที่ติดต่อ	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ถ.สุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300	
วิหัย วีระวัฒนานนท์	การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการศึกษา และเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดนครนายก	ปี 2544

สถานที่ติดต่อ	สถาบันสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถนนสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110	
ศรียา นิยมธรรม	การสำรวจเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ของโรงเรียน	ปี 2545
สถานที่ติดต่อ	ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถนนสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110	
ศิริยุภา พูลสุวรรณ	การศึกษาวิธีการเรียนและวิธีการสอนที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืนของเด็กไทยระดับมัธยมศึกษา	ปี 2544
สถานที่ติดต่อ	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถนนสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110	
ศิลปชัย บุรณพานิช	การสร้างมโนทัศน์เรื่องการเคลื่อนที่แบบหมุนโดยใช้กิจกรรมการทดลอง และการสาธิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	ปี 2545
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330	
ศุภีมาศ บุญศรี	การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น : กรณีศึกษาโรงเรียนจอมราช อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี	ปี 2543
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนวัดดอนยายหอม หมู่ 3 ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก 26000	
สร้อยสุดา เดชพงษ์	การผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนร่วมวิชาคณิตศาสตร์	ปี 2544
สถานที่ติดต่อ	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สำหรับนักเรียนตาบอดในชั้นเรียนปกติโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่	
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการจัดการศึกษาเอกชนในทศวรรษหน้า	ปี 2544

สถานที่ติดต่อ	สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนิน เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300	
สำเนา นรสิงห์	ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน กับจริยธรรมของครูฝ่ายปกครอง ในโรงเรียนมัธยม ศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ	ปี 2545
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ฝ่ายมัธยมรัชดาภิเษก ใน พระบรมราชูปถัมภ์ ถนนสุขสวัสดิ์ ตำบลบางจาก อำเภอ พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ 10130	
สำลี ทองธิว	การพัฒนาหลักสูตรมัธยมศึกษาชั้นมัธยมศึกษา และ งานไม้สำหรับหมู่บ้านหัตถกรรมไม้และแกะสลัก บ้านถวาย : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านต้นแก้ว อำเภอ หางดง จังหวัดเชียงใหม่	ปี 2544
สถานที่ติดต่อ	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330	
สุภรณ์เพ็ญ พันธุ์มณี	การพัฒนาโปรแกรมการสอนพยัญชนะอักษรเบรลล์ สำหรับเด็กตาบอดด้วยอนุบาลโดยใช้แนวคิดพหุปัญญา	ปี 2543
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนนานาชาติร่วมฤดี หมู่ 4 ถนนรามคำแหง 184 เขตมีนบุรี กรุงเทพฯ 10510	
สุภาพร ศรีหามิ	การพัฒนาแบบนิเทศและการนำไปใช้ในงานโครงการ ส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวน ชายแดน	ปี 2544
สถานที่ติดต่อ	กลุ่มการผลิตและพัฒนาครู สำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนิน เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300	
สุมิตร สุวรรณ	การนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการฝึกศึกษา กำลังพลระดับสัญญาบัตรเพื่อการพัฒนาคุณภาพ กองทัพอากาศไทย	ปี 2546
สถานที่ติดต่อ	กองการศึกษา โรงเรียนนายเรืออากาศ เขตสายไหม กรุงเทพฯ 10220	

สุเมธ มัตถนุ	การประเมินคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ของโรงเรียนอาชีวศึกษา เอกชน ในเขตการศึกษา 10	ปี 2544
สถานที่ติดต่อ	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000	
สุรชาติ รัตมี	การพัฒนาทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษด้วยสื่อ CAI และกิจกรรมช่องว่างระหว่างข้อมูล	ปี 2546
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนนครพนมวิทยาคม ถนนศาลากลาง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม 48000	
สุรพล นิตไกรพจน์	ผลการศึกษากฎหมายเพื่อการบริหารและจัดการ ศึกษาตามโครงสร้างใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ	ปี 2546
สถานที่ติดต่อ	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200	
สุวิมล ว่องวานิช	♦ คุณลักษณะและทักษะของบุคลากรทางการศึกษา ที่เอื้อต่อการปฏิรูปการศึกษา	ปี 2546
	♦ การวิเคราะห์ความเหมาะสมขององค์ประกอบ ที่ใช้ในระบบการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2543-2545	ปี 2546
สถานที่ติดต่อ	ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330	
เสาวณี อยู่รอด	การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน รายวิชา ส 101 ประเทศของเรา 1 โดยใช้แผนการสอน : เห็น นักเรียนเป็นสำคัญ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	ปี 2544
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนจุฬารัตนราชวิทยาลัย ลพบุรี หมู่ 1 ตำบลห้วยโป่ง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี 15120	
องอาจ นัยพัฒน์	การประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542	ปี 2544
สถานที่ติดต่อ	สำนักงานทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110	

อนงนาฏ ไบแสง	การพัฒนาแบบประเมินคุณภาพภายนอกด้าน กระบวนการตามมาตรฐานการศึกษาระดับการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน	ปี 2545
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนชุมชนบ้านดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ 50260	
อังคณา สายยศ	โครงการวิจัยชนบทศึกษา : การศึกษาและพัฒนา ระดับเขาวงกตปัญญา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาใน จังหวัดนครนายก	ปี 2543
สถานที่ติดต่อ	ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถนนสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110	
อุทุมพร จามรมาน	รายงานการสังเคราะห์เอกสาร เรื่อง มหาวิทยาลัย ในกำกับของรัฐ	ปี 2545
สถานที่ติดต่อ	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330	
อุษา สุทธิเกียรติสุข	การแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวชอบแกล้งเพื่อน ของเด็ก ชายแมงปอ (นามสมมติ) ชั้นอนุบาล 2 โรงเรียน วัดมะพร้าวเตี้ยสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร	ปี 2544
สถานที่ติดต่อ	โรงเรียนวัดปริวาส ถนนพระราม 3 เขตยานนาวา กรุงเทพฯ 10120	

คณะกรรมการอำนวยการจัดการประชุมทางวิชาการ ฯ

ดร.รุ่ง แก้วแดง	ที่ปรึกษา
ศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย	ที่ปรึกษา
ดร.วิเชียร เกตุสิงห์	ที่ปรึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์	ประธาน
ดร.สิริพร บุญญานันต์	รองประธาน
นางสาวมยุรี จารุปาน	รองประธาน
ดร.ชินภัทร ภูมิรัตน	กรรมการ
ศาสตราจารย์บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญณี แนนรท	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทวี	กรรมการ
ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย	กรรมการ
ดร.อรุณศรี อนันตรศิริชัย	กรรมการ
ดร.จิรพรรณ ปุณเกษม	กรรมการและเลขานุการ
ดร.มรกต ศรีสุข	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการพิจารณาผลงานวิจัยทางการศึกษา

ดร.วิเชียร เกตุสิงห์	ประธาน
นางสาวมยุรี จารุปาน	รองประธาน
รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา เจริญใจ	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.กานดา พูนลาภทวี	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรีรัตน์ สาครินทร์	กรรมการ
รองศาสตราจารย์นิโลบล นิ่มกิ่งรัตน์	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเรียง ขจรศิลป์	กรรมการ
รองศาสตราจารย์พฤตพงษ์ เล็กศิริรัตน์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชิต ฤทธิ์จัญญ	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิศมัย ศรีอำไพ	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ผจงจิต อินทสุวรรณ	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณดี แสงประทีปทอง	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิช	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม	กรรมการ
นางสาววัฒนา อาทิตย์เที่ยง	กรรมการและเลขานุการ
ดร.มรกต ศรีสุข	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวชวรินทร์ ทรานันชัย	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร.รุ่ง	แก้วแดง	เลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.วิเชียร	เกตุสิงห์	ที่ปรึกษาด้านระบบการศึกษา
ดร.จิรพรรณ	ปุลนเกษม	ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา

ผู้จัดทำ

ดร.ยุวดี	ศันสนีย์รัตน์
นางสาวอุษา	ชูชาติ
นายสมศักดิ์	จัดตุพรพงษ์
นางอริสรา	เล็กสรรเสริญ
นางสาววลัยพร	ศิริภิรมย์
นางสาวอนงค์	นอกเมือง